

VIRIS SUMME REVERENDIS
HISDEMQUE ILLUSTRISSIMIS ATQUE OMNIBUS
HUMANITATIS DOTIBUS CUMVLATIS

CAPITVLI ECCLESIAE
EPISCOPALIS VERONENSIS
PRAESIDI ET SACERDOTIBUS

REGIA SCIENTIARVM ACADEMIA BORVSSICA

B. P. D.

En Vobis Vestrum, Viri Summi, Ga-
jum, quem nostrorum curae et fidei
commisistis, reddimus: et talem quidem
reddimus, qualem sperabamus Vobis
gratissimum fore. Nam cum Dei pro-
videntia et majorum merito domini et
dispensatores facti sitis suppellectilis lit-
terariae cum copia conspicuae tum
praestantia paene incomparabilis, Vos
tanto thesauro non incubatis, res ad
erudiendum genus humanum utilissi-
mas non premitis neque eas orbi lit-
terato quam primum impertiendi lau-

dem cuiquam, modo digno et ad id negotium apto, invidetis: sed illud potius e re Vestra, illam Vestram maximam laudem putatis, si Vestrae tantae opes hodie potius quam cras ita publicentur, ut ad Dei immortalis gloriam, ad verae scientiae amplificationem, ad bonorum ingeniorum alimentum, quam plurimus inde fructus redundet.

Quare cum Augustissimi Regis nostri ad Summum Pontificem orator, collega noster, *B. G. Nieburus*, vir ad excollenda et adjuvanda optima studia natus, urbem Vestram ante hos quattuor annos transiret celeberrimamque illam bibliothecam invisere cuperet; Vos tanquam Vestro eam aperuistis et permisistis ut, quae vellet, diligentius ille inspiceret et transcriberet. Ita factum est ut codicis illius pretiosissimi, cujus particulam jam vir ille doctissimus, quem suum olim fuisse Vestra Verona

merito sibi gratulatur, *Scipio Maffei*,
veluti augurans quanti thesauri primi-
tias orbi litterato offerret, publici ju-
ris fecerat, ejus inquam codicis ceterae
quoque partes absconditae hucusque
et alius operis characteribus obrutae,
studio et sagacitate viri optimi dete-
gerentur. Neque hic substitit Vester
erga bonas artes favor; neque Vos the-
saurum hunc, quod alii fecissent, nunc
aut multo magis anxie secludebatis,
aut vana Vos patriamque celeriori quam
solidiori honore mactandi cupiditate
abrepti, minus exercitatis manibus ador-
nandum tradebatis: sed cum audissetis
esse apud nos viros aliquos, qui hoc
potissimum jurium antiquitatis stu-
dium, quod saeculo proximo per uni-
versam Europam marcescebat, strenue
instaurarent; non dubitastis, quae Ve-
stra est animi magnitudo, viris extra-
neis, quos nos Vobis commendavera-

mus, copiam facere scrinia Vestra ad-
undi, codicem in orbe terrarum sui
generis unicum manibus tractandi, et
eiusque illi insudandi, donec omnia
quae temporis injuria non plane eva-
nerint, in chartas suas inde confer-
rent. Qua in re officia atque inde-
fessum studium benevolentiamque Ve-
stri Bibliothecarii, Viri reverendissimi
et illustrissimi, Bartholomaei Comitis
Guarienti, qui nos omnes eo munere
sibi devinxit, gratissima memoria re-
colere solent. Postremo humanissime
eos dimisistis animoque aequissimo et
benignissimo concessistis, ut apogra-
phum illud auro gemmisque aequipa-
randum domum asportarent uberiori
hic otio perpoliendum et, quod jam
peractum videtis, cum orbe erudito
communicandum.

Itaque Vobis, Viri Summi, id ac-
ceptum debetur, quod Gaji opus illud,

ex quo jam olim, vigente Romano imperio, a doctoribus elementa Juris Romani tradebantur, postquam per tot saecula e rerum natura deletum creditum est, nunc denuo eidem gravissimae scientiae tradendae in nostris etiam scholis inservit. Vestro merito debetur inventum, quod in maximis inde ab instauratione litterarum est numerandum. Vestrum est quod nova lux his litteris affulsit, quodque velut nova aetas jurisprudentiae Romanae nunc surgit. Quas igitur tota Vobis respublica litteraria gratias debet, eas patimini ut nos potissimum Vobis agamus, quos in meriti illius consortium quadamtenus recipere dignati estis, cum viros a nobis ad Vos missos tanta et humanitate et liberalitate ad honorificentissimum illud munus admitteretis.

Cujus meriti quam vellemus ut re
quoque par Vobis referre contingeret!
Interim quae nobis relicta est, publi-
cam hanc sensuum nostrorum testifica-
tionem, et, doni instar, illud ipsum
quod Vos nobis donastis, benigne ut
accipiatis rogamus enixe.

Dabamus, Berolini mense Novembri
Anni MDCCCXX.

PAVLVS ERMAN

FRIDERICVS DANIEL ERNESTVS
SCHLEIERMACHER

IOANNES GEORGIVS TRALLES

PHILIPPVS BUTTMANN

LECTURIS

IOANNES FRIDERICVS LVDOVICVS
GOESCHEN

IURISCONSULTVS BEROLINENSIS.

Bibliotheca Capitularis Veronensis, librorum manuscriptorum copia atque praestantia celebris, maxime membranarum, quae argumenti sunt iuridici, excellit. Inter quas primum fere locum eae obtinent, quas, Reverendissimo Capitulo consentiente, hoc volumine typis exscribendas curavit Academia Scientiarum Regia Borussica. Sunt autem hae;

1. Codex membranaceus rescriptus, olim XV., nunc XIII., quo sub quibusdam S. Hieronymi scriptis genuinae Gaji Institutiones continentur.
2. Folium singulare membranaceum, in quo de praescriptionum et interdictorum iure exponitur, ipsum quoque ad genuinas Gaji Institutiones pertinens.
3. Folia membranacea duo, quae tamen inter se cohaerent; incerti auctoris fragmen-

tum, quod in jure fisci declarando versatur.

Folia, quae sub numeris 2. et 3. recensui, parvulo insunt volumini, varii argumenti fragmenta complexo, cui titulus inscriptus legitur hic: „Vetera Paralipomena Mss. Codicum Capituli Veronensis, a Joh. Iacobo de Dionisiis Veronensi canonico in unum collecta. 1758.“

Iam, quo pacto in publicum emerit harum membranarum notitia, exponendum est¹.

Vtriusque, de quo dixi, fragmenti, tam ejus, quod de praescriptionum et interdictorum, quam ejus, quod de fisci jure agit, primus meminit, magnum illud Italiae decus, Scipio Maffei. Hunc enim in codicum Capitularium manu exaratorum indice, quem suae

¹ Conf. Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft, herausgegeben von F. C. v. Savigny, C. F. Eichhorn und I. F. L. Goeschen. Dritter Band. Berlin 1817. pag. 129. sq. — Abhandlungen der historisch-philologischen Klasse der Königlich-Preussischen Akademie der Wissenschaften aus den Jahren 1816 — 1817. Berlin 1819. pag. 307. sq. — Göttingische gelehrte Anzeigen. 1816. pag. 2009. sq.; 1817. pag. 691. sq. et pag. 1056.; 1818. pag. 17. sq. et pag. 1849. sq. — Leipziger Literatur-Zeitung. 1816. pag. 2529. sq.; 1817. pag. 2641. sq. — (Ignazio Conte Bevilacqua Lazise) Notizia d'alcuni Frammenti di antica Giurisprudenza Romana scoperti nell' anno MDCCCXVII fra i Codici della Biblioteca del Capitolo Canonico in Verona. Vicenza. 1817. 8. — Thémis ou Bibliothèque du Jurisconsulte. Tome premier, Troisième Livraison. Paris, 1820, pag. 288. sq.

PRAEFATIO.

Veronensis civitatis descriptioni inseruit, cum scriberet: „Più carte lacere e sciolte d'antico majuscolo, una delle quali par fosse d'un codice delle Pandette, ed altra d'un' opera d'antico Giurisconsulto; quai codici se si fossero conservati, niente si ha in tal genere, che lor si potesse paragonare“², ad nostra fragmenta respexisse constat. Neque tamen in eo substitit Maffei us. Nam in Opusculis suis ecclesiasticis³, ubi codicum Capitularium thesaurum diligentius recenset, primum quidem, pag. 61., brevi hac annotatione fragmenta nostra significat: „Carte lacere da un codice delle Pandette, o d'antico Giurisconsulto“; deinde vero, p. 90., plenius ea persequitur ita: „Legum mentio chartarum frusta quaedam mihi in memoriam revocat a vetustissimo codice olim decisa, in quo antiqui Jurisconsulti interpretatio habebatur, aut compendium quoddam Justiniani Institutionum. Haec verba, velut ex horreo incenso grana, aucupatus sum. Libri

² Verona illustrata, Parte terza, Verona, 1733, 8. cap. 7. pag. 464.

³ Istoria Teologica delle dottrine e delle opinioni corse ne' cinque primi secoli della Chiesa in proposito della divina Grazia, del libero arbitrio, e della Predestinazione. Si aggiungono alcuni Opuscoli Ecclesiastici dell' Autor medesimo con importanti Anecdoti in membrane antichissime riavvenuti. Trento, 1742. fol.

quarti XV titulum statim agnosces." Quae sequuntur, fragmenti de praescriptionum et interdictorum jure satis amplam partem, a verbis *Superest, ut de interdictis dispiciamus*, quae pag. 1. lin. 19, leguntur, usque ad verba *quorum honorum*, quae pag. 2. lin. 22, continentur, exhibent. Post quae ita pergit Maffei: „In pagella altera; *ancilla Caesaris, quae liberis habuit*". Haec verba ex altero illo fragmento de jure fisci deprompta sunt, ubi in folii posterioris columna prima lin. 23. et 24. leguntur. Quae vero adjicit Maffei; „et in alia: *secundum naturalem significationem verum esse debet*" etc., ea iterum ad fragmentum de praescriptionum et interdictorum jure referenda sunt; hujus enim prima pagina, a fine lin. 3. usque ad verbum *solet* in lin. 13. principio positum, ea, quae hoc loco in medium profert Maffei, comprehenduntur. Eodem denique pertinet scripturae specimen, quod in secunda, quae Opusculis ecclesiasticis jungitur, tabula, sub numero X., aeri incisum, conspicitur, repraesentans illud paginae 2. lineas 5 — 9, a verbis *unde omnia interdicta* usque ad verba *editis formulis*. Cujus speciminis postea partem aliquam (pag. 2. lin. 5 — 7.) iterum aeri incisam, typisque, licet minus ac-

curate, excerptam Novi tractatus de re diplomatica auctores exhibuerunt⁴.

Quod ad codicem XIII. attinet, multo tardius venit, ut iudicium ejus innotesceret argumentum; quippe quod occultum mansit ad novissima usque tempora. Quamquam codicem ex palimpsestorum numero esse, Maffei non minime fegerat: cujus rei testis est librorum manuscriptorum catalogus, qui in Bibliotheca Capitulari asservatur, manu exaratus, a Maffei compositus, post hujus autem obitum a doctissimo Antonio Masotti recognitus⁵; in eo epim de codice nostro inter alia leguntur haec: „Maltae ex chartis codicem alium constituerant, dilutis siquidem anterioribus literis ac deletis, quae nunc cernuntur superinductae sunt, quod et in aliis codicibus animadverti pluries, primae scripturae satis se prodente vestigio, ac si antiquitas adeo infrequentes occurrerent ovinae pelles, ut nisi alterius interitu novus liber exiri non posset“⁶. Itaque, codicem XIII. rescriptum esse,

⁴ Nouveau Traité de Diplomatique. Tome troisième. Paris. 1757. pag. 308. Tab. 46.

⁵ Constat duobus voluminibus in fol. Titulus sic habet: Scipionis Maffei Biblioth. Manuscripta Capitularis recognita digesta suppleta sub auspiciis Amplissimi Capituli ab Ant. Masotti Biblioth. Veronae MDCCLXXXVIII.

⁶ Locum hunc exhibet Vol. I. pag. 62.

neque Maffeius ignoravit, neque Masotius, quamquam hanc notitiam typis vulgare supersederunt ambo; quale autem esset deletae scripturae argumentum, id vel ipsos latuit.

Nulla igitur de singularibus codicis XIII. dotibus apud viros doctos erat suspicio. Quae vero de reliquis illis, quarum mentionem habuimus, membranarum publici juris fecerat Maffei, ea, in Germania saltem, oblivio fere deleverat; ita ut Celeberrimus Hauboldus, cujus sane ingentem eruditionem nihil fere solet fugere, eorum memoriam proprio programme⁷ renovandi optimo jure caperet consilium. In quo libello elaborando cum adhuc occupatus esset, novam eamque inopinatam accessionem accepit Veronensium membranarum cognitio. Quam Illustrissimi Niebuhrii, in quo splendidum ingenium, an incomparabilem doctrinam magis admireris, nescias, immortalis debemus merito. Is enim anno 1816. ab Augustissimo Rege nostro Romam missus, ut ibi Regii ad Sedem Apostolicam Legati locum occuparet, in transitu Bibliothecam Capitularem Veronensem lustravit; cumque in codicem XIII. incidisset, non modo, antiquissima scriptura veteris alicujus Jurisconsulti opus contineri, sta-

⁷Notitia Fragmenti Veronensis de Interdictis. Auctore Christiano Gottlieb Hauboldo. Lipsiae, 1816.

tim animadvertit; sed, gallae infuso adhibito, in folio XCVII. deletae scripturae ductus tam prospero restituit successu, ut ejus transcribendi facultatem nancisceretur. Praeterea fragmenti de praescriptionum et interdictorum jure, quod genuinis Gaji Institutionibus adjudicare non dubitavit, plenius atque accuratius composuit exemplum, quam quod olim typis vulgaverat Maffei. Tandem ejus quoque fragmenti, quod ad tractatum de jure fisci pertinet, transcribendi fecit periculum: et licet temporis angustiis impediretur, quominus harum membranarum, quarum pessima est condicio, accuratum absolveret exemplum, magni tamen aestimandum erat vel minus absolutum earum apographum; omni enim antea destituebamur certa atque definita hujus fragmenti notitia. Quae omnia biduo, neque tamen eo integro, Niebuhrium perfecisse, ei, qui difficultatum in ejusmodi rebus superandarum gnarus est, incredibile videri possit. Operae autem fructum Niebuhrius cum Illustrissimo Savinio communicavit. Qui, ut typis mandarentur, quae Niebuhrius transcripserat, sedulo curavit². Propria praeterea eaque, ut solet, doctissima atque acutissima adjunxit commentaria, in qui-

² Vid. Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft, Tom. III. pag. 140 — 146, 150 — 158, 165 — 168.

bus, ut alia multa, ita hanc quoque in medium protulit conjecturam, antiquum codicis XIII. contextum ex genuinis Gaji Institutionibus repetitum esse, fragmentumquæ de praescriptionum et interdictorum jure hujus codicis aliquando fuisse partem^o. Quae cum mox per universam vulgarentur Germaniam, tanta exorta est doctorum virorum de codicibus Veronensibus expectatio, tantumque imprimis codicem XIII. penitus cognoscendi desiderium, ut Academia Scientiarum Regia Borussica viros duos Veronam mittere constitueret, qui, quod inceperat Niebuhrius, in quantum fieri posset, perficerent. Idque negotium Celeberrimo Bekkero, philologo primario, Academiae socio, mihiq; datum est. Itaque mense Majo anni 1817. Berolino profecti, sub mensis finem Veronam venimus. Cum tamen ea sit Bibliothecae Capitularis legibus instituta ratio, primum ut codicis alicujus domum auferendi nemini umquam concedatur licentia; deinde ut Bibliothecae scrinia publicis usibus unam tantum singulis diebus horam soleant patere: illud nobis ante omnia curandum erat, ut diutius in Bibliotheca commorandi nancisceremur facultatem. Praeterea eam esse codicis XIII. condi-

^o Vid. Zeitschr. f. geschichtl. Rechtswissensch. Tom. III. pag. 172.

cionem statim intelligebamus, ut in eo enucleando, nisi chemicis remediis adhibitis, frustra consumeremus operam. Igitur ut gallae infusor, quod nobis quidem omnium remediorum unum se probavit, uti liceret, a Reverendissimo Capitulo venia petenda erat. Unde effectum est, ut a medio demum Iunio ex voto nobis procederet suscepti mandati executio, quae, cum aliqua tamen intermissione, ad medium fere Octobrem occupatos nos tenuit. Bekkerus sane, ut alia eaque gravissima litterata negotia ab Academia Regia sibi commissa expediret, jam exente mense Julio Mediolanum se contulerat; neque tamen solum me reliquerat. Clarissimus enim Hollwegius, Universitatis litterariae Berolinensis, ubi jam egregie Professoris partes sustinet, eo tempore alumnus, cum difficultatum, quas haberet codicis XIII. explicatio, fama ad eum perlata esset, litterarum amore ductus, sua sponte nos, ut operam suam offerret, junxerat: cuius industriae atque sollertiae quantum debeam, dicere vix possum. Iam vero ut, quae praestiterimus, breviter demonstrarem, primum ea, quae Niebuhrius confecerat, exempla diligenter et recognovimus et supplementimus: deinde maximam eorum, quae codice XIII. comprehenduntur, quaeque incognita erant

antea, quatenus juridici sunt argumenti, partem transcripsimus; ita quidem, ut, quae inexplicata relinquenda essent, vix nonam efficiant totius codicis partem: tandem illam, quam supra significavi, Savinii conjecturam verissimam invenimus; cujus rei postea evidentissima afferam documenta. Neque verò, cum prosperum hunc cogito eventum, temperare mihi possum, quin grata mente nominem Viros Amplissimos atque Generosissimos, Comitum de Goes, Supremum totius Venetae provinciae Praesidem, Liberumque Baronem de Lederer, Veronensi regioni Praefectum, qui summo studio nos adjuverunt. Multum porro amicitiae debemus tum Celeberrimi Iosephi Zamboni, physici insignis, tum Illustrissimi Comitis Ignatii Bevilacqua Lazise, litterarum non fautoris modo, sed etiam cultoris. Hic vel postquam Verona abieramus, incepti nostri studiosissimum se praestitit; quippe qui ejus notitiam eleganti libello cum popularibus suis communicavit¹⁰, et tam fragmenti de praescriptionum et interdictorum jure, quam loci alicujus ex S. Hieronymi epistolis, qui extat in codice XIII., propria manu exaravit imaginem nostro usui destinata, qua singuli quique

arche

¹⁰ Vid. supra not. 1.

archetypi ductus accuratissime repraesentantur. Cum autem a Reverendissimi Capituli decretis potissimum penderet suscepti operis eventus, illud nobis omnium maxime exoptatum contigit, quod Reverendissimi Domini Marchionis Dionysii Caroli Dionisi, Sedis Episcopalis Vicarii Generalis, et Reverendissimi Domini Comitis Bartholomaei Guarienti, Bibliothecae Capitularis Antistitis, Virorum omnibus humanitatis dotibus insignium, benevolentiam nobis conciliavimus. Tanta imprimis excellentissimi Comitis Guarienti erga nos fuit comitas, tantaque liberalitas, ut nulla, qua consilia nostra promotum iri sentiebat, molestia gravari videretur.

Bekkerus illis, quae supra tetigi, Academiae Regiae mandatis diutius in Italia detinebatur; mihi vero cum Hollwegio reverso, postquam in Academiae consessu de itinere rettuli, Gaji Institutiones Fragmentumque de Iure Fiscii edendi munus injunctum est. Videbat sane Academia, rem ipsam impedimento esse, quominus haec Gaji editio omnibus numeris absolveretur. Perfecta enim editio repetitam requirit codicis XIII. collationem: de cujus fructu ideo potissimum optima spes concipienda est, quia illius infusi, quo ad instaur-

randos antiquae scripturae ductus codicem imbuimus, effectus temporis diuturnitate mirifice augetur; unde probabile est, multa, quae oculis percipere nobis nondum licuerit, nunc facili negotio posse agnosci. Ut tamen ex iterata tali codicis lectione plenissima capi possit utilitas, ea, quae parta jam tenemus, probe ante pertractentur necesse est: igitur vulganda erant. Denique si inventi thesauri commodis diutius privarentur antiquae jurisprudentiae cultores, vix ulla esse videbatur excusatio. Sapienter itaque Academia Scientiarum Regia, ut perfectior praepararetur editio, hanc curari jussit. Quam eatenus duplicem dicere possis, quatenus, quae nitidior charta expressa sunt, exemplaria adjuncta habent tabulas aeri incisas tres: hae praeter illas, quas Comitibus Bevilacqua Lazise industriae deberi dixi, Veronensium membranarum quasi imagines, litterarum praecipuarumque siglarum, quibus Gaji Institutiones scriptae sunt, effigiem, nec non Fragmenti de Iure Fisci bina exhibent specimina.

Iam vero et ipsarum membranarum, quae materiam praebuerunt huic editioni, et consilii, quod in adornanda ea secutus sum, ratio diligentius demonstranda est. Ac prius de

Gaï Institutionibus exponam; tum ad Fragmentum de Iure Fisci pergam.

Componitur itaque codex XIII. foliis 127, formae quadratae mediae. Inter folium primum et ultimum, quae neque inter se cohaerent, neque cum alio folio ullo, intermedii sunt foliorum fasciculi sedecim, quorum plerique, utpote constantes foliis duplicibus quaternis, quaterniones efficiunt¹². Praesens codicis contextum, litteris uncialibus a manu satis antiqua exaratum, ex S. Hieronymi scriptis, imprimis vero ex ipsius epistolis desum-

¹² Singulos foliorum fasciculos sequens demonstrat tabula; in qua foliorum inter se cohaerentium numeri interposita curva lineola copulantur.

1) II. ◊ IX. III. ◊ VIII. IV. ◊ VII. V. ◊ VI. 2) X. ◊ XVII. XI. ◊ XVI. XII. ◊ XV. XIII. ◊ XIV. 3) XVIII. ◊ XXV. XIX. ◊ XXIV. XX. ◊ XXIII. XXI. ◊ XXII. 4) XXVI. ◊ XXXIII. XXVII. ◊ XXXII. XXVIII. ◊ XXXI. XXIX. ◊ XXX. 5) XXXIV. ◊ XLI. XXXV. ◊ XL. XXXVI. ◊ XXXIX. XXXVII. ◊ XXXVIII. 6) XLII. ◊ XLIX. XLIII. ◊ XLVIII. XLIV. ◊ XLVII. XLV. ◊ XLVI. 7) L. ◊ LVII. LI. ◊ LVI. LII. ◊ LV. LIII. ◊ LIV. 8) LVIII. ◊ LXV. LIX. ◊ LX. ◊ LXIV. LXI. ◊ LXII. ◊ LXIII. 9) LXVI. ◊ LXXIII. LXVII. ◊ LXXII. LXVIII. ◊ LXXI. LXIX. ◊ LXX. 10) LXXIV. ◊ LXXXI. LXXV. ◊ LXXX. LXXVI. ◊ LXXX. LXXVII. ◊ LXXXVIII. 11) LXXXII. ◊ LXXXIX. LXXXIII. ◊ LXXXVIII. LXXXIV. ◊ LXXXVII. LXXXV. ◊ LXXXVI. 12) XC. ◊ XCV. XCI. ◊ XCIV. XCII. ◊ XCIII. XCVI. 13) XCVII. ◊ CIV. XCVIII. ◊ CIII. XCE. ◊ CII. C. ◊ CI. 14) CV. ◊ CXII. CVI. ◊ CXI. CVII. ◊ CX. CVIII. ◊ CIX. 15) CXIII. ◊ CX. CXIV. ◊ CXIX. CXV. ◊ CXVIII. CXVI. ◊ CXVII. 16) CXXI. ◊ CXXVI. CXXII. ◊ CXXV. CXXIII. ◊ CXXIV.

ptum est¹². Primo tamen ultimoque folio nec non foliis aversis XXXIX. et XLII. exceptis, cetera ubique antiquiorem praeterea produnt scripturam: quin in majore folii II. ejusque recti parte nulla plane recentior manus conspicitur, sed sola ibi inveniuntur antiquioris scripturae vestigia. Est igitur, ut supra monui, rescriptus codex. In quo illud magnopere dolendum est, eos, qui membranas ad rescribendum praepararint, non eo se continuisse, ut veterem scripturam abluendo delerent, sed in altera, fere cujusque folii pagina cultro, ut videtur, litteras erasisse: quod ubi factum est, ad veterem scripturam revocandam vel chemica saepe frustra adhibeas auxilia. Antiqua autem illa scriptura duplicis generis est. Al-

¹² In Bibliotheca Manuscripta Capitulari, quam not. 5. laudavi, ita describitur: „Membranas Divo Hieronymo sacras ingredimur, quae Veronensi editioni ansam praebuerunt. Hic quoque liber literis decoratur majoribus, quamvis non affabre depictis; spatium inter dictiones interlucet nullum: Graeca verba graecis pariterque majusculis characteribus effinguntur. — — — Sex et viginti habentur hic Hieronymi epistolae aliaeque insuper admixtae. Elenchus eadem manu praecit. *Adfessere, adflaverit, adsertor, adsequor, excusparantius, quas dragensimo* perpetuo scribitur. Tertio loca incipit ejusdem adversus Helvidium. Ipso initio editi *assertione, Ms. adsumptione*. In fine editi *maritatas, Ms. maritas*; deinde *tuk fore*, elegantius. Post *mater* haec adduntur verba in *Ms.*: *Recom novi Hieronymus Bethleem meum tractatum*; cum aliis fidem omnem elevantibus. In titulo epistolae nunc decimae ad Paulum senem *Ms.* non habet *Concordias*.” etc.

tera, litterarum uncialium, quibus constat, et antiquitate et elegantia insignis, per unversum codicem, quoad rescriptus est, extenditur: altera, supra antiquissimam, quam modo dixi, at infra novissimam codicis scripturam collocata, ipsa quoque uncialibus exarata litteris, talibus tamen, quae formae et antiquitate et elegantia minus conspicuae sint, sed ad novissimae scripturae similitudinem accedant, quartam fere implet codicis partem; una enim et sexaginta paginae¹³ integrae, duae¹⁴ ex parte, bis rescriptae sunt. Illud triplicis hujus scripturae commune est, quod eodem diriguntur unius cujusque lineae; unde saepissime altera alteram tegit: quin non raro ita in unum incidunt tres diversae lineae, ut vanus fere sit labor, quem in vetustissima scriptura extricanda impendas. Quod autem ad materiam scriptura comprehensam attinet, antiquissima quidem scriptura juridici, media vero similis atque novissima est argumenti; nam ipsa quoque ex S. Hieronymi operibus manavit: velut folio CXIV. recto pars epistolae ad Heliodorum de laude

¹³ Dico folia LX. LXII. — LXIX. LXXI. LXXIII. — LXXX. CXIII. — CXVII. CXIX. CXX. CXXIII. — CXXVI. nec non folium aversum LXXII. et folia recta LXXXI. et CXVIII.

¹⁴ Folia aversa LXXXI. et CXVIII.

vitae solitariae ¹⁵; foliis rectis LXXXI. et LXV. pars epistolae ad Pammachium et Oceanum de erroribus Origenis ¹⁶; et folio LXXV. initium libri adversus Helvidium continetur. Quod mirum sane videtur; rem tamen ita explicari posse puto: Membranae codice XIII. comprehensae, praeter primum et ultimum folium, antiquitus juridici argumenti volumine continebantur. Procedente vero tempore librarius aliquis, qui transcribendi quaedam S. Hieronymi scripta consilium ceperat, novarum atque integrarum membranarum copia destitutus, vetere illo libro potitus, membranas, quae nunc codicem XIII. efficiunt, ita tractavit, ut eas ad rescribendum redderet idoneas; deinde, quibusdam rescriptis, novum, quod molitus erat, opus imperfectum reliquit. Postea tamen de exarando S. Hieronymi exemplo iterum cogitatum est; adhibitaeque sunt praeter eas, quae ante vacuae relictae erant, codicis plagulas, rescriptae quoque, nunc recentiore, ut olim antiquiore, scriptura deleta: nam quae jam placebat novi libri ratio, ab ea fortasse, quae ante placuerat, differebat; denique prius illud,

¹⁵ Conf. Oper. ed. Io. Martianay. Tom. IV. Part. II. pag. 7.

¹⁶ Conf. cit. Oper. ed. Tom. IV. Part. II. pag. 343. 345. 346.

quod imperfectum manserat exemplum, alia manu scriptum erat. Quibus rebus omnibus genuinam foliorum seriem turbatam esse, ita, ut v. a. ex primo folio factum sit quinquagesimum, ex ultimo vero quadragesimum secundum, nemo sane erit, qui miretur. Quo etiam pertinet quorundam foliorum inversio: ea enim, praeterquam quod inversi ejusmodi folii posteriorem paginam in priorem translatae videntur, illud quoque interdum effectum est, ut ex cohaerentibus inter se foliis in praecedentis locum succederet sequens.¹⁷

¹⁷ Subjecta tabula eum, qui nunc est, foliorum ordinem cum genuina paginarum serie componit: ille numeris Romanis, haec Arabicis significatur; quam, ut obiter moneam, numerorum differentiam ubique servavi. Folia inversa asterisco notata sunt.

II. 39. 40. III. 113. 114. IV. 17. 18. V*. 107. 108. VI*. 97. 98. VII. 31. 32. VIII. 123. 124. IX. 41. 42. X. 161. 162. XI. 33. 34. XII. 99. 100. XIII. 115. 116. XIV. 121. 122. XV. 105. 106. XVI. 47. 48. XVII. 167. 168. XVIII. 171. 172. XIX. 95. 96. XX. 149. 150. XXI. 103. 104. XXII. 101. 102. XXIII. 147. 148. XXIV. 109. 110. XXV. 157. 158. XXVI. 165. 166. XXVII*. 3. 4. XXVIII. 61. 62. XXIX. 21. 22. XXX. 27. 28. XXXI. 51. 52. XXXII*. 13. 14. XXXIII. 163. 164. XXXIV. 177. 178. XXXV. 65. 66. XXXVI. 173. 174. XXXVII. 83. 84. XXXVIII. 89. 90. XXXIX. 187. 188. XL. 79. 80. XLI. 183. 184. XLII. 251. 252. XLIII*. 175. 176. XLIV. 207. 208. XLV*. 179. 180. XLVI*. 181. 182. XLVII. 213. 214. XLVIII*. 185. 186. XLIX. 237. 238. L. 1. 2. LI. 203. 204. LII. 189. 190. LIII. 9. 10. LIV. 7. 8. LV. 201. 202. LVI. 217. 218. LVII. 15. 16. LVIII*. 29. 30. LIX*. 93. 94. LX. 153. 154. LXI*. 139. 140. LXII*. 57. 58. LXIII. 55. 56. LXIV*. 143. 144. LXV*. 19. 20. LXVI. 205. 206. LXVII. 43. 44. LXVIII. 211. 212. LXIX. 81. 82. LXX. 91. 92. LXXI. 209. 210. LXXII. 37. 38. LXXIII. 215. 216. LXXIV. 245. 246. LXXV. 5. 6. LXXVI.

Gentini operis titulus in codice XIII. non reperitur; quin singulorum quibque librorum desiderantur inscriptiones, quamquam opus in libros divisum esse constat. In ipso enim opere talia occurrunt; *sequenti commentario refremus, superiore commentario tradidimus, primo commentario rettulimus.* Praeterea folia CXVII. (pag. 53. 54.) XXXIX. (pag. 187. 188.) et XLII. (pag. 251. 252.) ita comparata sunt, ut in uno quoque commentarii alicujus exitum contineri evidenter appareat; quinimo in folio XXXIX. recto (pag. 187.) haec leguntur: *lib. III explic.* (liber tertius explicit.), Vtteriorem etiam librorum in suos quosque titulos partitionem rubricae indicant sparsim appositae, quae plerumque numeros adjunctos habent, Illud tamen longe frequentissimum

127. 128. LXXVII*. 199. 200. LXXVIII*. 191. 192. LXXIX.
 137. 138. LXXX. 11. 12. LXXXI. 243. 244. LXXXII. 231.
 232. LXXXIII. 227. 228. LXXXIV. 49. 50. LXXXV. 69. 70.
 LXXXVI. 75. 76. LXXXVII. 63. 64. LXXXVIII. 225. 226.
 LXXXIX. 221. 222. XC. 73. 74. XCI. 141. 142. XCII. 239.
 240. XCIII. 249. 250. XCIV. 155. 156. XCV. 71. 72. XCVI*.
 195. 196. XCVII. 145. 146. XCVIII. 119. 120. XCIX. 77. 78.
 C. 111. 112. CI. 125. 126. CII. 67. 68. CIII. 117. 118. CIV.
 151. 152. CV. 223. 224. CVI. 129. 130. CVII. 193. 194.
 CVIII. 25. 26. CIX. 23. 24. CX. 197. 198. CXI. 135. 136.
 CXII. 229. 230. CXIII. 247. 248. CXIV. 45. 46. CXV. 159.
 160. CXVI*. 59. 60. CXVII*. 53. 54. CXVIII. 169. 170.
 CXIX. 35. 36. CXX. 241. 242. CXXI. 131. 132. CXXII. 233.
 234. CXXIII. 87. 88. CXXIV. 85. 86. CXXV. 219. 220.
 CXXVI. 133. 134.

est, quod, ubi nova incipit materia, vacua linea praecedit: quales quidem lineas eo consilio vacuas reliquisse videtur librarius, ut eas, opere aliquando cetera absoluto, rubricis diligentiore manu extarandis impleret. Proximus vero quisque post rubricam aliquam, sive jam insertam, sive adhuc inserendam, versus prominente in marginem initiali littera insignitur; quod tamen horum versuum non ita proprium est, quin in aliis quibusdam etiam observetur. Quidam denique articuli intervallis separantur, quae ejusdem versus finibus circumscribuntur. In totius autem alicujus articuli exitu unum, aliquando duo puncta posita inveniuntur: praeter hoc nullo omnino interpungendi genere usus est librarius; qui ne singula quidem verba intervallis distinxit, sed, ex antiquissimorum librariorum more, omnia uno tenore perscripsit. Litterarum quoque in versuum exitu ex syllabarum ratione recte dispescendarum ita non fuit sollicitus, ut non uno loco in binos versus distribuerit unius ejusdemque syllabae litteras ^{1º}. Singulae autem paginae versibus sive lineis circine, ut videtur, ordinatis constant vicenis quaternis,

^{1º} Velut in averso folio XI. (pag. 54.) inter lineas 16. et 17. ita partitum est verbum *iuris*, ut in lin. 16. sola posita sit littera *i*. Similis est haec verbi *ancilla* divisio: *anc-illa*, quam lineis 19. et 20. exhibet folium aversum CXIV. (pag. 46.)

praeter folium rectum XVII. (pag. 167.), in quo non nisi viginti tres apparent lineae, nec non folia recta CXVII. (pag. 54.) XXXIX. (pag. 187.) et XLII. (pag. 251.); haec enim cum singulorum, ad quos pertinent, librorum extremas exhibeant paginas, effectum inde est, ut ex dimidia fere parte vacua remanserint. Non ita perpetuus est litterarum unius versus numerus: sunt versus, qui paucas ultra triginta, sunt, qui ad quadraginta quinque litteras complectantur; medius tamen numerus est litterarum triginta novem. Iam quod ad litterarum magnitudinem attinet, admonendum est, primam quamque cujusque paginae litteram, licet in medio aliquo verbo collocatam, nec non unius cujusque articuli initialem litteram reliquis esse majorem. Ultimae contra versus litterae ceteris plerumque sunt minores. Rubricae autem modo solitae magnitudinis litteris, modo grandioribus, modo minoribus scriptae deprehenduntur¹⁹. Denique litterarum forma ei similis est, quae tum in Mediolanensi Frontonis, tum in Florentino Digestorum co-

¹⁹ Velut rubricae, quam folii XC. recti (pag. 73.) linea 7. exhibet, litterae a ceteris nihil differunt. At in folii C. aversi (pag. 112.) linea 2. grandioribus litteris usus est librarius. Qui tamen, quas in folio XXVII. (pag. 5. 4.) posuit rubricas, minutissimis litteris expressit.

dice animadvertitur; ita tamen, ut nostri codicis scriptura Florentinam venustate praestare videatur. Magna praeterea Veronensis et Florentini codicis differentia haec est, quod in illo frequentissimus, in hoc rarissimus est siglarum usus.

Haec de codice XIII. Fragmentum autem de praescriptionum et interdictorum jure membrana continetur ejusdem plane, quae in illo codice observatur, formae atque figurae; idem porro versuum unius paginae numerus; idem scripturae genus. Quae sane sufficere possint, ut quis Savinii de hoc fragmento conjecturam probabilem arbitretur. Sed jam non opus est, ut conjectura utamur; certa res est atque expedita. Nam extrema fragmenti verba, quibus de interdicto Quorum bonorum agitur, haec sunt: „eiusque vis et potestas haec est, ut quod quisque ex his bonis, quorum possessio alicui data est, pro herede aut pro possessore”. Ad eandem autem materiam pertinet codicis XIII. folium XLIX. (pag. 237.), in cujus principio leguntur haec: „possideat, id ei, cui bonorum possessio data est, restituatur. pro herede autem possidere videtur” etc. Vnde evidenter apparet, fragmentum de praescriptionum et interdictorum jure iis membranis, quae codice XIII. con-

·tinentur, olim ita junctum fuisse, ut praecederet folium XLIX.

Sed jam in medium proferenda sunt argumenta, quibus evincatur, harum, quas modo significavi, membranarum contextum ex genuinis Gaji Institutionibus depromptum esse. Quo loco primum commemorandus est membranarum istarum et Iustinianearum Institutionum, quas ex Gaji potissimum Institutionibus haustas esse soimus, consensus insignis quidem, neque tamen tantus, ut in ipsarum Iustinianearum Institutionum exemplum nos incidisse putemus: imo membranae antiqui juris praecipis, a Iustiniano jure alienis, eamque ob causam in Iustiniani Institutionibus omissis refertissimae sunt. Alterum prolatae sententiae praesidium epitome praebet, in quam Gaji Institutiones a Breviarii Alariciani concinnatibus coactae sunt: quam qui cum codice XIII. contulerit, fontem se reperisse, e quo illa manaverit, non dubitabit. Tertium vero idque omnium longe gravissimum argumentum, eorum locorum, quos ex ipsis genuinis Gaji Institutionibus in Digestis et Mosaicarum et Romanarum Legum Collatione, nec non apud Boethium et Priscianum reliquos habemus, cum codice XIII. comparatione absolvitur.

Nam omnes fere hos locos etiam in codice XIII. extare deprehendimus. Quod ut apertius cognoscatur, singuli loci recensendi sunt.

I. Loci ex primo libro.

A. Mancipationis descriptionem, quam Commentariorum in Topica Ciceronis Lib. III. servavit Boethius, exhibet codicis fol. VII. recte (pag. 31.)

B. Eodem codicis loco comprehenduntur verba haec: „qui libram aeneam teneat” etc., quae a Prisciano in fine Lib. VI. allegantur. Sed et altera illa, apud Priscianum verba: „adhibitis non minus” etc. codex exhibet. Vid. fol. LVIII. avers. (pag. 29.)

C. Denique in codice reperiuntur Digestorum loci hi:

L. 9. de justitia et jure. Vid. cod. fol. L. rect. (pag. 1.)

L. 1. de statu hominum. Vid. cod. folia aversa L. et XXVII. (pag. 2. 3.)

L. 3. eod. Vid. cod. fol. XXVII. avers. (pag. 3.)

L. 6. eod. Vid. cod. fol. cit.

L. 17. de his, qui sui, vel alieni juris sunt. Vid. cod. fol. XXXII. (pag. 13. 14.)

L. 8. eod. Vid. cod. fol. XXXII. recte (pag. 14.)

L. 2. de adoptionibus. Vid. cod. fol. CVIII. avers. et fol. XXX. rect. (pag. 26. 27.)

L. 7. de legitimis tutoribus. Vid. cod. fol. IX. avers. et fol. LXVII. rect. (pag. 42. 43.)

II. Loci ex secundo libro.

A. Articulus de in jure cessione, qui apud Boethium loc. cit. legitur, extat in codicis fol. CXVI. avers. (pag. 59.)

B. Continentur praeterea codice:

L. 37. de usurpationibus. Vid. cod. fol. XXXV. avers. (pag. 66.)

L. 10. de acquirendo rerum dominio. Vid. cod. fol. XC. avers. et fol. LXXXVI. (pag. 74 — 76.)

L. 4. qui testamenta facere possunt. Vid. cod. fol. LXIX. avers. (pag. 82.)

III. Loci ex tertio libro.

A. Capitis de legitimis successioneibus, quod extat in Mosaicarum et Romanarum Legum Collatione, Tit. XVI., §. 2., partem posteriorem eamque majorem exhibent codicis fol. LXXVI. et CVI. (pag. 127 — 130.)

B. L. 2. de obligationibus et actionibus in codice fol. XXXIII. (pag. 163. 164.) legitur.

Reliqui loci, quos in hoc indice ex industria praetermissi, quia de iis singularia quaedam admonenda habeo, sunt hi:

I. ex primo libro L. 28. de adoptionibus. Hunc locum codicis fol. **CXIX.** avers. (pag. 36.) contineri; eorum, quae praecedunt, quaeque sequuntur, ratione perpensa, pro certo affirmare ausim: in extricandis tamen hujus folii ductibus operam perdidimus.

II. ex secundo libro

A. L. 1. de divisione rerum. Hujus loci vestigia reperiuntur in codicis fol. **LXIII.** et **LXII.** (pag. 55 — 57.): integrum legereimus, nisi pessima esset praesens horum foliorum condicio.

B. L. 13. de injusto, rupto, irrito facto testamento. Hac trahendum est codicis fol. **CXXIII.** (pag. 87. 88.) nunc ita sane comparatum, ut, quae in eo scripta fuerint, magnam partem legi non possint: quod olim tamen locum nostrum exhibuisse ex materia filo intelligitur, singulisque quibusdam litteris, quas in prima aversi folii linea agnoscere licuit, comprobatur.

III. ex tertio libro ejus articuli, quem in *Mosaicarum et Romanarum Legum Collatione* extare dixi, pars prior eaque minor. Hanc a codice abesse constat; unde eam in deperdito aliquo folio collocatam fuisse necesse est.

Quae cum ita sint, nulla reliqua esse po-

test dubitatio, quin membranis nostris genuinae Gaji Institutiones contineantur; neque tamen illae integrae, ut ex eo, quod proxime monui, apparet. Vnde nunc diligenter inquirendum est, quanta gennini codicis pars pro deperdita habenda sit.

In quo illud ante omnia considerandum erit, an totius operis initium habeamus et finem. Primum autem earum, quae nunc sunt, plagularum locum olim obtinuit folium L. rectum. In huius principio, praemisso numero I., rubrica posita est, quam ita interpretor: De jure gentium et civili. Vnde, licet rubricas, quae in codice XIII. inveniuntur, a Gajo ipso perfectas esse valde dubitem, illud tamen colligo, librarium in eo, quod transcribendum, sibi sumpserat, exemplo nihil quicquam reperisse, quod anterioris alicujus rubricae ansam dare posset. Itaque titulum quidem desiderari, ipsius tamen operis principium folio L. comprehendi mihi persuadeo. Nam si quis forte inde petat dubitandi materiam, quod in Iustiniani Institutionibus titulo de jure gentium et civili praemittitur titulus de justitia et jure, hoc habeo, quod reponam: in primo hoc titulo non Gajum, sed Vlpianum secutos

esse Iustitianearum Institutionum auctores²⁰. Quod autem ad operis finem attinet, omnium quae codex XIII. complectitur, foliorum ultimum olim fuit folium XLII.: idque ita comparatum est, ut in sola superiore prioris paginae parte scriptura aliqua appareat; nam quae in inferiore ejus paginae parte pinxit librarius, non litterae sunt, sed id ductuum genus, quod in extremo aliquo opere ponere solent librarii. Accedit, quod materia quoque indicat, iis, quae in hoc folio scripta sunt, opus absolvi. Unde non principium modo, sed etiam finem operis codici XIII. inesse puto. Nunc autem nova illa quaestio oritur, quantum eorum, quae intermedia olim fuerint, reliquum esse dicendum sit. Quam, accurate perpensis tum argumentorum et verborum nexu, tum plagularum inter se cohaerentia, tum numerorum in quibusdam foliis conspicuorum, primitivos quaterniones indicantium, ratione, Hollwegius ut ingeniosissima, ita verissima sententia expedivit. Primitivum enim codicem, aequè atque eum qui nunc est, sedecim geminorum foliorum fasciculis compositum fuisse statuit; ita tamen, ut quindecim priores

²⁰ Conf. pr. et §. §. 1. 3. 4. l. de iustitia et jure sum l. 10. et l. 1. §. 2. cod.

quaterniones essent, ultimus vero comprehenderet gemina folia quinque. Postero autem tempore, cum codex male haberi inciperet, gemina quaedam folia altera sua parte truncata sunt: unde evenit, ut jam sexti nec non noni quaternionis primum, decimi tertii autem quartum folium desideretur. Abest praeterea decimi sexti fasciculi folium decimum, quod tamen non est cur doleamus: cum enim in praecedente folio, nunc XLII., opus absolutum esse appareat, deperditum illud folium a scriptura vacuum fuisse recte colligitur. Itaque ad integrum Gaji Institutionum codicem non ultra tria folia desiderari dicendum est. Quae omnia subjecta illustrabit fascieulorum tabula; de qua tamen praemonenda habeo haec: signo + eos notavi plagularum fasciculos, quorum numerum in primo cujusque folio adhuc extare animadvertimus; cohaerentia inter se folia hac lineola ~~, deperdita ita significavi o; numeri Romani ad eum foliorum ordinem, qui nunc est, Arabici ad primitivam paginarum, quae supersunt, seriem referendi sunt. (Conf. not. 11. et 17.)

PRAEFATIO.

XXXV

1. 2.	—	LVI.	2. IV.	—	VII.
3. 4.	—	15. 16.	17. 18.	—	31. 32.
XXVII.	—	XXXII.	LXV.	—	LVIII.
5. 6.	—	13. 14.	19. 20.	—	29. 30.
LXXV.	—	LXXX.	XXIX.	—	XXX.
6. 6.	—	11. 12.	21. 22.	—	27. 28.
LIV.	—	LIII.	CIX.	—	CVIII.
7. 8.	—	9. 10.	23. 24.	—	25. 26.

3. XI.	—	XVI.	+4. LXXXIV.	—	LXXXVII.
35. 34.	—	47. 48.	49. 50.	—	53. 54.
CXIX.	—	CXIV.	XXXI.	—	XXVIII.
35. 35.	—	45. 46.	51. 52.	—	51. 52.
LXXII.	—	LXVII.	CXVII.	—	CXVI.
57. 38.	—	43. 44.	53. 54.	—	59. 60.
II.	—	IX.	LXIII.	—	LXII.
59. 40.	—	41. 42.	55. 56.	—	57. 58.

+5. XXXV.	—	XL.	6. 0	—	LIX.
65. 66.	—	79. 80.	1	—	93. 94.
CII.	—	XCIX.	LXIX.	—	LXX.
67. 68.	—	77. 78.	81. 82.	—	91. 92.
LXXXV.	—	LXXXVI.	XXXVII.	—	XXXVIII.
69. 70.	—	75. 76.	83. 84.	—	89. 90.
XCV.	—	XC.	CXXIV.	—	CXXIII.
71. 72.	—	73. 74.	85. 86.	—	87. 88.

+7. XIX.	—	XXIV.	+8. C.	—	CI.
95. 96.	—	109. 110.	111. 112.	—	125. 126.
VI.	—	V.	III.	—	VIII.
97. 98.	—	107. 108.	113. 114.	—	123. 124.
XII.	—	XV.	XIII.	—	XIV.
99. 100.	—	105. 106.	115. 116.	—	121. 122.
XXII.	—	XXI.	CHI.	—	XCVIII.
101. 102.	—	103. 104.	117. 118.	—	119. 120.

9: 0	LXI.	10. XCI.	XCIV.
	139. 140.	141. 142.	155. 156.
LXXVI.	LXXIX.	LXIV.	LX.
127. 128.	137. 138.	143. 144.	153. 154.
CVI.	CXI.	XCVII.	CV.
129. 130.	135. 136.	145. 146.	151. 152.
CXXI.	CXXVI.	XXIII.	XX.
131. 132.	133. 134.	147. 148.	149. 150.
11. XXV.	XVIII.	12. XXXVI.	XXXIX.
157. 158.	171. 172.	173. 174.	187. 188.
CXV.	CXVIII.	XLIII.	XLVIII.
159. 160.	169. 170.	175. 176.	185. 186.
X.	XVII.	XXXIV.	XLI.
161. 162.	167. 168.	177. 178.	183. 184.
XXXIII.	XXVI.	XLV.	XLVI.
163. 164.	166. 166.	179. 180.	181. 182.
13. LII.	LV.	14. LI.	LVI.
189. 190.	201. 202.	203. 204.	217. 218.
LXXVIII.	LXXVII.	LXVI.	LXXIII.
191. 192.	199. 200.	205. 206.	215. 216.
CVII.	CX.	XLIV.	XLVII.
193. 194.	197. 198.	207. 208.	213. 214.
0	XCVI.	LXXI.	LXVIII.
	195. 196.	209. 210.	211. 212.
15. CXXV.	CXXII.	†16. Fragm. de prae-	
219. 220.	233. 234.	scr. et interd. ²¹	0
		235. 236.	
LXXXIX.	LXXXII.	XLIX.	XLII.
221. 222.	231. 232.	237. 238.	251. 252.
CV.	CXII.	XCII.	XCIII.
223. 224.	229. 230.	239. 240.	249. 250.
LXXXVIII.	LXXXIII.	CXX.	CXIII.
225. 226.	227. 228.	241. 242.	247. 248.
		LXXXI.	LXXIV.
		243. 244.	245. 246.

²¹ Conf. Zeitschrift für geschichtliche Rechtswissenschaft. Tom. III. pag. 131. (Bevilacqua Lazise) Notizia d'alcuni Fram-

Restat, ut de primitivi codicis aetate verbo dicam. Significaverat jam Niebuhrius, se Iustiniani temporibus eum antiquiorem arbitrari. Quod tamen cum a quibusdam in dubium vocari viderem, a Celeberrimo Koppio, qui nostro aevo inter rei diplomaticae peritos principem locum occupat, quae sua hac de re esset, sententia percontatus sum. Atque is Niebuhrio assensus est, motus primum litterarum forma et siglarum indole atque frequentia; deinde eo, quod, ut supra monui, initialis cujusque paginae littera, licet in medio aliquo verbo collocata, reliquis major esseprehenditur; denique ipso codicis contexto: nam post latas Iustinianaeas leges quemquam adhuc de novo Gaji Institutionum exemplo comparando cogitasse, minus probabile esse arbitratur. Quae omnia cum diligentius proprio commentario persecutus sit ipse doctissimus Koppius²², rem hoc loco summo digito tetigisse sufficiat.

Dixi de ipso Gaji codice. Editionis autem propositum in univsum quidem hoc fuit, ut liber non tantum doctorum virorum expecta-

menti, pag. 11. Ibi huic folio tribuitur numerus *xxii*; accuratior tamen inspectio numerum talem esse docuit *ccxi*

²² Vid. Zeitschr. f. geschichtl. Rechtswissenschaft. Tom. IV, pag. 473. sq.

tioni satisfaceret hisque instrueretur subsidiis, quae critica ratio postulare videretur, sed ut studiosorum quoque adolescentium et praefectionum usui accommodaretur. Ut tamen singula quaeque accuratius exponam, partitionum, quas adhibui, imprimis vero ejus, quae univcrsum opus in quattuor libros sive commentarios, sic enim ipse Gajus loquitur, disposui, ante omnia ratio reddenda est. Itaque ejus commentarii, quem pag. 113. lin. 6. 7. pag. 129. lin. 24. et pag. 150. lin. 1. *primum* vocat Gajus, ultimam paginam esse quinquagesimam quartam, tum ex eo, quod a scriptura vacat posterior ejus pars, tum vero inde apparet, quod in ea absolvitur jus personarum. Nam in pagina 55. de rebus disputat Gajus, estque hujus paginae exordium ejus, quod Alaricianae epitomes liber secundus exhibet, similitudin: unde hanc paginam earum, quae secundum commentarium efficiunt, primam esse constat. Hujus autem commentarii, qui pag. 135. lin. 1. *superior* dicitur, finem continet pag. 126., qua materia de legatis et fideicommissis absolvitur. Quae enim sequuntur, ad tractatum de hereditatibus, quae ab intestato defruntur, pertinent, quem a Gajo in tertio commentario collocatum fuisse testis est Mo-

saccarum et Romanarum Legum Collatio. Hactenus igitur eadem in Gaji Institutionibus apparet librorum dispositio, quam in Iustinianicis Institutionibus deprehendimus: at extremum tertii commentarii caput non, ut in Iustinianicis Institutionibus, est caput de modis tollendae obligationis, sed caput de iniuriis; ita ut tota illa disputatio de obligationibus ex delicto, quam Iustinianearum Institutionum concinnatores in quarti libri principio posuerunt, apud Gajum nostram ad tertii commentarii tenorem accedat: idque probatur pagina 187., ubi post absolutum articulum de iniuriis haec adiecit librarius: *lib. III explic. (Conf. supra pag. xxiv.)* Quodsi tertium librum claudit pagina 187., cum vacua sit pagina 188., a pagina 189. quartus commentarius incipiat, necesse est; in quo de illo jure agitur, quod ad actiones pertinet; quemque pag. 176. lin. 1. *sequentis* vocabulo Gajus demonstrat. Tantum de libris. Sed reliquas quoque illas, singulorum articulorum, distinctiones, quae in codice inveniuntur, rubricas puta et quae sunt id genus alia, suis quibusque locis significavi: in quo illud admonendum est, me prominentes codicis versus repetitis in interiore margine litteris initialibus, vacua autem illa spatiosa, quibus aliquando in-

ter se separari dixi unius ejusdemque versus articulos, in annotationibus indicasse. Quae tamen distinctiones nulla solida ratione niti videntur. Velut pag. 3. lin. 16., ubi obiter peregrinos dediticios tangit Gajus, propria praemittitur rubrica: „De peregrinis dediticiis.” In universum autem in primis paginis ultra modum cumulas cernimus rubricas; cum in aliis operis partibus, ubi vel maxime necessaria erat articulorum distinctio, nulla omnino reperitur adhibita. Cujus rei exempla habes pag. 151. lin. 6., ubi de obligationibus re contractis, pag. 151. lin. 24., ubi de verborum obligationibus, pag. 163. lin. 21., ubi de obligationibus, quae consensu fiunt, et pag. 172. lin. 14., ubi de modis tollendae obligationis incipit disputatio. Vnde, ut supra significavi, vereor, ut Gajo ipsi acceptae ferendae sint rubricae, quos in codice deprehendimus. Vt autem insigne aliquod perversae distinctionis exemplum afferam: folii de praescriptionibus et interdictis pagina prior (235.) in media lineae 6. parte positum est verbum *subiectae*, idque ejus lineae ultimum est; linea 7. autem a verbo *sunt*, quod ad praecedens illud *subiectae* pertinet, incipit, in marginem prominente littera *s*, quae prae reliquis magnitudine

quoque conspicua est. Itaque omnes istas distinctiones accurate quidem indicandas, novae tamen partitioni, quae sibi ipsa magis constaret, atque faciliorem ad intelligendum redderet argumentorum inter se nexum, postponendas duxi. Cum autem nova titulorum descriptio magnam adjunctam haberet et difficultatem et dubitationem, in eo substiti primum, ut argumentorum summas in suprema paginarum parte adscriberem²³; deinde ut singulos commentarios suis distinguerem paragraphis, hasque si similis essent argumenti, continua, si diversi, interrupta serie exhiberem²⁴. Quo pacto allegandi etiam commoditatem adjuvari arbitror. Si cui tamen in allegandis Gaji Institutionibus minus conveniat, editi libri de-

²³ In his inscriptionibus, ne qua forte ex minus usitato scripturae compendio oriretur haesitatio, singulos commentarios non hoc compendio: *Comm.*, sed solito illo: *Lib.* significavi.

²⁴ In iis locis, qui lacunis laborant, hanc observandam duxi regulam, ut novae paragraphi signum posteriore potius, quam priore loco ponerem; unde effectum est, ut quaedam paragraphi a media aliqua periodo incipiant. Conf. v. c. Commentarii I. §. §. 53. 54. et Commentarii IV. §. 172. Majorum autem lacunarum quaedam ita comparatae sunt, ut eas novi alicujus articuli principium, cujus tamen proprius locus definiiri nequeat, comprehendere palam sit. Quod ubi animadverti, ab ipso lacunae initio novum, inchoavi versum, nullo tamen, praeterquam post paginam 194., a margine spatio interjecto. Conf. pag. 5. 53. 57. 81. 92. 246. et ad pag. 194. not. 42.

monstrare paragraphos, capiatque ipsius codicis significare paginas versusque, hujus quoque rei habebit potestatem. Exterior enim libri margo Arabicis numeris genuinam paginarum, quae adhuc extant, seriem, Romanis eum, qui nunc est, foliorum ordinem indicat, additisque ad numeros Romanos nunc littera *a*, nunc littera *b*, quae sit recta quaeque aversa cujusque folii pars demonstrat²⁵. Singularum porro paginarum versus in ipso contexto perpendicularis lineolis separantur, numero praeterea ad quartum quemque versum in interiore margine apposito: paginae autem cujusque principium binis perpendicularis lineolis praemissis conspicuum est.

Sequitur, ut de grammatica ratione dicam. In quo genere me per omnia fere ad codicis exemplum conformavi²⁶; nisi quod in scribendis quibusdam verbis a codice recedendum putavi. Cujus quidem instituti causas diligen-

²⁵ Folia bis rescripta adjectis praeterea litteris *b. r.* a reliquis discernuntur.

²⁶ Velut verbi *poneo* et passivam et activam formam, quae utraque in codice reperitur, servavi. — De voce *proinde* in transcurso moneo, ea saepissime librarium pro *perinde* usum esse; cujus usus multa sane apud veteres auctores extant exempla: ubi tamen dubia fuit codicis lectio, quod inter nosci non posset, utrum *pinde* (*proinde*), an *pinde* (*perinde*) scripsisset librarium, constanter posui *perinde*.

tius exspectare longum est, neque, quantum vi-
 deo, necessarium; singula quaeque, in quibus
 codicis scripturam vel retinui, vel deserti, in-
 dicasse sufficiet. Itaque ad codicis fidem scripsi:
 praegnas et praegnans, utramque enim formam
 librarius exhibuit, quem in aliis quoque voca-
 bulis variam fuisse, ex sequentibus apparebit;
 cottidianus; condicio; conuicium; cessicius, de-
 diuicius; gentilicius; transcripticius; reducere;
 eis et iis; cena²⁷; eriscere et heriscere; pre-
 hendere et prendere; diminutus, diminutio
 et deminuere, deminutus, deminutio²⁸; colo-
 niarius; ciuitatum, parentum et parentum;
 querella; nummus; quicumque; tantumdem;
 unquam, nunquam; quandam, quarundam²⁹;
 anulus; conubium; nactus et nactus; quotiens,
 totiens; uolgo et uulgo; exsequi et exequi;
 extare, extinguere; capio et captio; coartare;
 nuntiare, denuntiare, pronuntiare, renuntiare,
 denuntiatio, internuntius; rettuli; apud et apud;

²⁷ Pag. 179, lin. 10, 11. *cen|dam* exhibet, pro *cen|am*.

²⁸ Posteriorem scripturam praetuli, quoties haec verba a librario sigla *d* expressa esse intelligerem; exceptis tamen pag. 47, lin. 3, et pag. 168, lin. 21., ubi propter verborum diminutus et diminutione in codice cum littera *i* scriptorum vicinitatem, siglas *kd* et *k, d* ita explicavi: capite diminuto, capitis diminutio.

²⁹ Verbum *dumtaxat* sive *duntaxat* integris litteris scriptum in codice non inuenitur; sed ubique significatur sigla *dt.*, pro qua posui *duntaxat*.

sed et *set*³⁰; -*umus*, -*ume* et -*imus*, -*ime* in superlativorum terminationibus; *opstitit*; *optinere*, *optuli*; *summouere*; *supponere*; *subripere* et *surripere*; *accedere*, *accessio*, *accidere*, *accipere*, *acceptilatio*, *accommodare*, *ad Crescere* et *accrescere*; *adfectus* et *affectus*, *adferre*, *ad finitas*, *adfirmare*; *adquirere*; *adrogare*, *adrogatio*; *adsectari*, *adsequi*, *adsertor*, *ad simulare*; *attinere*; *inmerito*, *inmiscere*; *inpedimentum* et *impedimentum*, *inpedire*, *inpendere* et *inpendere*, *inpena* et *impensa*, *imperitia*, *implere* et *implere*, *inponere* et *imponere*, *impossibilis*, *inprimis*, *inprobare*; *inpubes* et *impubes*, *inpune*; *inritum*, *inrogare*. E contrario constanter scripsi: *quidquid*; *intelligere*; *epistula*; *litterae* et consequenter *oblitteratus*; *tamquam*; *extiti* (ab *existo*); *imperium*; *auctor*, *auctoritas*: licet in codice diversae scripturae exempla extent haec: pag. 118. lin. 10. *quicquid*; pag. 3. lin. 22. *intelligemus*; pag. 161. lin. 2. *epistola*³¹; pag. 28. lin. 16. *obliteratum*; pag. 27.

³⁰ In codice frequentiora sunt *apus* et *sed*: hanc itaque scripturam in siglis interpretandis secutus sum.

³¹ Neque tamen pro certo affirmare ausim, librarium locis allegatis scripsisse: *quicquid*, *intelligemus*, *epistola*; quamquam schedae nostrae, quo nomine illud, quod e codice transcripsimus, exemplum significo, istas scripturas exhibent: nam delendo atque superscribendo fieri potuit, ut litterae *d*, *e*, *u* mutarentur in speciem litterarum *c*, *i*, *o*.

lin. 23. tanquam³²; pag. 175. lin. 1. exstiterit; pag. 26. lin. 10. inperio³³; quo et illud pertinet, quod librarius voces *auctorem* et *auctoritatem* pag. 51. lin. 20. et lin. 1. hoc compendio: *aut* demonstravit. Simili ratione ubique posui: *fideicommissum*; *fideiussor*, *fidepromissor*; *habeo*, *hac*, *haec*, *his*, *heres*, *exheredatus*, *homicida*, *honoratus*, *schola*, *Stichus*, *theatrum*; *aditus*, *auctoritas*, *esto*, *is*, *ii*, *iis*, *iisdem*, *exitus*; *mille* etc.; *sollemnis*; *quattuor*: *quamvis* ista verba in codice aliquoties ita scripta sunt: *fidecommissum*; *fideiussor*, *fideipromissor*; *abeo*, *ac*, *aec*, *is*, *eres*, *exeredatus*, *omicida*, *onoratus*, *scola*, *sticus*, *teatrum*; *haditus*, *hauctoritas*, *hesto*, *his*, *hii*, *hiis*, *hisdem*³⁴, *exhitus*; *mille* etc.; *solemnis*; *quatuor*. De *iis* autem verbis, quae componuntur cum praepositione *ad*, praeter ea, quae supra significavi, annotanda sunt haec: Pag. 70. lin. 16. 17. 21. *alluionem* scripsi, licet lin. 21. in codice scriptum sit *adluionem*. Neque eo, quod in codice aliquoties occurrunt *adgnatus* et *adgnatio*,

³² Schedae: *tanqua*

³³ Schedae: *inperi*

³⁴ Extat *his* pro *is* pag. 7. lin. 8. 12. pag. 109. lin. 22. pag. 111. lin. 15. pag. 224. lin. 22.; *hii* pro *ii* pag. 17. lin. 12. pag. 39. lin. 5.; *hiis* pro *iis* pag. 13. lin. 16. pag. 20. lin. 26.; *hisdem* pro *iisdem* pag. 23. lin. 16.

quodque apprehendere et adprobare, quin semel etiam adpellare (pag. 158. lin. 17.) et adparere (pag. 145. lin. 41.) scripsit librarius, motus sum, ut a solita codicis scriptura recederem: quam secutus constanter scripsi agnatus et agnatio, item *app.* pro *adp.* Similiter in verbis cum voce *con* compositis illud magis observasse videtur librarius, ut sequenti litterae assimilaret litteram *n*, quod imprimis fecit sequentibus litteris *m* vel *r*, nam pro *comm.* et *corr.* ubique scripsit *comn.* et *corr.*: igitur in hac quoque specie frequentiore codicis scripturam amplexus sum. Neque quod in codice saepissime confunduntur *ae* et *e*³⁵,

³⁵ Velut pro quaerere codex frequenter exhibet querere; v. c. pag. 47. lin. 9. pag. 50. lin. 1. pag. 72. lin. 13. Occurrunt etiam: pag. 51. lin. 1. et pag. 168. lin. 1. sepe pro saepe; pag. 98. lin. 24. equis pro aequis; et pag. 167. lin. 21. *ec* pro aequum. Scripsit porro saepenumero librarius: *es* (pro *ass*); estimare, estimatio; grecus etc. Imprimis vero in nominum atque pronominum terminationibus pro *ae* subinde posuit *e*; velut: pag. 16. lin. 6. filie pro filiae; pag. 31. lin. 16. libera pro liberae; pag. 68. lin. 10. nostre pro nostrae. Illud omnium frequentissimum est, ut relativum quae scriptum sit quae: exempla exhibent pag. 15. lin. 14. 16. et pag. 42. lin. 19. Scripsit etiam librarius pag. 90. lin. 17. celibatum, cum tamen pag. 80. lin. 22. scripsisset caelibes; item pag. 154. lin. 13. celum, et pag. 97. lin. 4. penitentia. Ego posui: caelibatum, caelum, et ex Manutii auctoritate paenitentia. Conf. Manutii Orthographia, in voce *paenitet*. — E diverso librarius non raro scripsit *ae*, ubi scriptum oportebat *e*; velut: pag. 183. lin. 17. aequorum pro equorum; pag. 179. lin. 12. acc. pro equum; pag. 41. lin. 4. neptibusquae pro neptibusque etc.

b et *u*³⁵, *d* et *t*³⁷, et aliquoties etiam *b* et *p*³⁸, *e* et *q*³⁹, *q* et *u*⁴⁰, *o* et *e*⁴¹, *r* et *f*⁴²,

Qua scribendi ratione maxime usus est tum in adverbiorum terminationibus, scribendo v. c. pag. 63. lin. 5. proxime, pro proximo, tum in voce *proprietas*, quam plerumque sic exhibuit: *proprietas*. Pro *saeneratores*, pag. 196. lin. 13., posuit *lenatores*.

³⁶ Codex saepissime exhibet: *devere*, *deuitor*; *hauere*; *prozare*; *liueri*, *liuertus* etc.; *sizi*; *ueruum*; *uona* etc. — Sed nec contraria desunt exempla. Frequentia enim sunt *serbus* et *adiugare*. Occurrunt etiam: *bidere*; *biuus*; *olibetum*; *salbus*; *libe*; *badimonium*; *bitium* etc. Pag. 181. lin. 4. pro *bonas* extat *uobes*.

³⁷ Librarius littera *t* loco litterae *d* ita frequenter usus est, ut aliud et illud saepius scriptum videatur, quam aliud et illud. Saepenumero quoque pro *ad* posuit *at*, idque imprimis fecit in uocibus *adhibere* et *adhuc*. Rarius occurrunt *it* et *quit* pro *id* et *quid*. — Contra vero saepe quidem codex exhibet *ad*, ubi scribendum erat *at*; reliqua tamen, quae sunt ejusdem generis, eo redeunt, ut pag. 173. lin. 14. scriptum sit *ed* pro *et*, et pag. 50. lin. 2. et 10. *quod* pro *quot*.

³⁸ Pag. 66. lin. 16. *inpropata*, et pag. 95. lin. 13. *apstiniendi* exhibet. — Versa vice in codice pro scriptus non raro inuenitur scribitus; v. c. pag. 96. lin. 6. pag. 98. lin. 15. pag. 100. lin. 12. : et pag. 49. lin. 14. uocem *plebis* hoc compendio: *bl.* expressit librarius.

³⁹ Pertinent huc: pag. 121. lin. 21. *aliqui* pro *alicui*; pag. 23. lin. 6. *quius*; et pag. 225. lin. 7. *supervagua*. — E contrario pag. 170. lin. 9. *cui* pro *qui* legitur. Aliquoties etiam *inicum*, *relincuntur*, *secuntur* scripsit librarius: item pro *aequum* pag. 50. lin. 21. et pag. 127. lin. 9. *aecum*, nec non pag. 167. lin. 21. *ec* posuit. Occurrit quoque pag. 179. lin. 12. *aec.* pro *equum*. Conf. supra not. 35.

⁴⁰ Pag. 32. lin. 6. pro *dipondii* habet *dipundi*. — At pag. 51. lin. 16. *locoples*, pag. 123. lin. 7. *intestatos*, pag. 183. lin. 11. *occisos*, pag. 94. lin. 8. *anos* legitur, pro *locuples*, *intestatus* etc.

⁴¹ Codex pag. 186. lin. 20. pro *penae* habet *pena*.

⁴² Pag. 13. lin. 13. *fusia* pro *furia* legitur. Idem uocabulum pag. 39. lin. 11. hoc compendio: *fuf.* significavit librarius.

id mihi imitandum duxi; sed receptam scribendi formam, plerumque ab ipso quoque librario magis frequentatam, usurpavi. In quibusdam autem codicis scripturam omnino deserui: Nam vocabula ex praepositionibus *ad*, *in*, *ob*, *sub* et verbo *jacere* composita, a librario more antiquo semper sic scripta: *adicere*, *inicere*, *obicere*, *subicere*, ne ambiguitati locus daretur, ubique adjecta consonante *i* exhibui: *adiicere*, *iniicere* etc. Praeterea pag. 183. lin. 22. *claudum* posui pro *clodum*; pag. 71. lin. 18. et 20. *chartulis* pro *cartulis*; pag. 58. lin. 8. *elephantes* pro *elefantes*⁴³; pag. 163. lin. 18. *chirographis* et *syngraphis* pro *chirografis* et *syngrafis*; denique pag. 183. lin. 14. *symphoniacis* pro *symponiacis*⁴⁴. Litteram *k*, qua ipse librarius non nisi in compendiis usus est, nusquam adhibui. Reliquum est, ut moneam, codicem syllabas *ii* et *iis* tum in hunc ipsum modum scriptas, tum vero ita exhibere: *i*, *is*: velut pag. 31. lin. 15. *preti* scriptum est et pag. 2. lin. 14. *prouincis*. Quod tamen non tam ad orthographicam rationem, quam ad compendiorum usum pertinere videtur. Quod et illud refero, quod saepe numero unam tantum

⁴³ Schedae: *elefante*.

⁴⁴ Schedae: *syponiacis*.

tum u. dupliis loco posuit librarius, velut pag. 24. lin. 13. ubi pro *distingunt* scripsit *distingunt*. Similia sunt: pag. 170. lin. 13. atferet pro adferret; pag. 152. lin. 3. fidepromi-
tis pro fidepromittis etc. Quia ad eandem for-
tasse rationem redigendae sunt earum, quas
supra recensui, scribendi formarum hae: obli-
teratus; solemnis; quatuor; adicere, inicere,
obicere, subicere.

Iam vero cum in scribendi compendia in-
ciderit oratio, commodum videtur, ut hoc ipso
loco exponam, qualem in his verbis, quae per
compendia scripsit librarius, observarim regu-
lam. Equidem integris ea ubique expressi li-
teris, exceptis numerorum notis, quas ubi in-
veni, retinui. Ipsas autem siglas ne in anno-
tationibus quidem, nisi singulari aliqua causa
id postulante, exhibui. Quodsi scribendi com-
pendia, quae in codice reperiuntur, suis qui-
busque locis voluissem subijcere, numerorum
ad annotationes lectorem ablegantium quasi
flumine inundatum foret libri contextum, ipsae
autem annotationes in immodicam increvissent
molem. Itaque consultius mihi visum est, pro-
prium hujus praefationis calci indicem adji-
cere, qui varias siglarum formas ad exempli
nostri fidem exhiberet, singulosque, ubi repe-

rirentur, locos accurate demonstraret. Quod autem dico, indicem varias siglarum formas ad exempli nostri fidem repraesentare, id eo potissimum pertinet, quod in codice modo integra et perfecta, modo propter deletam antiquam et superimpositam novam scripturam minus perfecta nobis apparuit compendiorum forma: quam diversitatem in indice exprimendam esse judicavi. Denique operae pretium futurum arbitratus, si insigniorum, qui de siglis veterum tractant, libellorum rationem haberem, Valerii Probi de Notis Romanorum Libellum, Notas juris a Magnone collectas, Petri Diaconi de Notis Litterarum more Romano Librum, Notarum veterum Explanationem ex Papiæ Glossario, anonymi alicujus Notarum juridicarum Explanationem, nec non alterius incerti auctoris Notarum et Litterarum singularium Explicationem contuli ⁴⁵; quo-

⁴⁵ Quos hic indicavi libellos, ut alii, ita ediderunt etiam Dionysius Gothofredus et Helias Putschius, ille inter Auctores Latinae Linguae, hic inter Auctores Grammaticae Latinae. Est tamen ea utriusque collectionis diversitas, quod apud Putschium omnes hi inveniuntur notarum indices, ultimo tantum excepto; cum Gothofredus, qui ultimum hunc exhibuit, Notarum ex Papiæ Glossario et Notarum juridicarum Explanationem omiserit: differt praeterea aliquando in communibus quoque utriusque collectionis libellis a Gothofrediana lectione Putschiana. Ego, ubi dubium me tenuit lectio, plerumque eam secutus sum editionem, quae

etque in his indicibus easdem vel similes siglas atque in codice nostro intabulam, in meo id annotavi indice ⁴⁶.

Hoc itaque quantum ad scribendi compendia instituto usus sum. Quoties autem in recensendo contextu a codicis lectione rece-

Friderici Tiliobrogae curis anno 1599. Lugduni Batavorum prodiit, quaeque ita inscripta est: „Marci Valerii Probi de Notis Romanorum interpretandis Libellus Magnonia, Diaconi, aliorumque Notarum veterum explanationes." Hic liber eisdem, quos Putschii collectio, siglarum indices complectitur. Adhibui tamen etiam Soranum Valerii Probi editionem, quam anno 1647. curavit Henricus Ernstius, quantum in primo Thesauri sui Tomo iterum exhibuit Meermanus. Ceterum in conferendis antiquioribus his opusculis acquiescendum putavi, ne infinitus evaderet collationis labor. Qui sane haud magnus fuisset, si ipsarum signarum vicem adire voluissem. Ioannis Gerrard Siglarium Romanum (Londini. 1792. 4.), librum per Germaniam non inde vulgatum, cujus mihi copiam fecit Celeberrimus Thibaltii humanitas: nam in eo id egit auctor, ut omnes notas ac litteras in marmoribus, lapidibus, nummis, auctoribus aliisque Romano-rum veterum reliquiis repertas, ordine alphabetico distributas explicaret. Quod tamen institutum cum mihi parum diligenter executus esse videretur Gerrardus, neque ad inquirendum in singula quaeque suppeditaret tempus, hujus libri collatione abstinere satius censei. Waltheri autem opus praestantissimum (Lexicon diplomatium. Ulmae 1756.) cum in indaganda earum potissimum aetatum scriptura versetur, quibus antiquiorem esse codicem nostrum nemo dubitabit, a meo proposito alienum erat.

⁴⁶ In allegandis singulis libellis haec versatus sum, ut auctorum tantum nomina apponerem: quod cum in binis illis opusculis, quorum ignorantur auctores, fieri non posset, alterum Putschii, alterum Gothofredi pagina allegata significavi. Vetus autem sum, quantum ad Gothofredum attinet, editione anni 1595.

dendum putavi, vel sicubi dubia videri potuit codicis lectio, illud mihi curae fuit, ut in annotationibus suo quoque loco codicis scripturam accurate significarem: quod si quando factum non est, quae in annotationibus omisi, in praetermissorum indicem rettuli. In ipso etiam contextu quae vel aliena sunt a codice, vel incerta, vel certa quidem, sed ita comparata, ut jam non integra in codice appareant, currentibus litteris distinxi: quas tamen, ubi vel ex mera orthographiae ratione codicis scripturam deserui, vel imperfectum aliquod compendium integritati tantum restitui, vel litteram aliquam, cujus indubitata esset geminatio, bis exhibui, non usurpavi⁴⁷. At quoties tale quid, quod a codice omnino abesse constaret, in contextum nihilominus recepi, id quod plerumque quia necessarium videretur, aliquando tamen, quamvis perraro, vel ob solam eam causam feci, ut magis pateret sententia; verba ita inserta non modo currentibus litteris expressi, sed etiam semicirculis

⁴⁷ Velut pag. 17. lin. 6. et pag. 64. lin. 12. ita habet editionis nostrae contextum: „nuptiae esse” „usucapias semel”, non: nuptiae esse, usucapias semel; quamquam in codice, una tantum *e* et una *s* adhibita, sic scriptum est: „nuptiaesse” „usucapiasemel”. Haec tamen et quae sunt alia ejusdem generis in praetermissorum indice notavi.

inclusi⁴⁸. Praeterea lacunarum, quas exemplum nostrum habet, supplementa, quatenus non solis litteris, sed verbis constant, binis asteriscis, altero in principio, altero in fine posito, notavi⁴⁹. Eas autem lacunas, quas sine supplementis reliqui, modo stellulis (*), singulas litteras significantibus, modo lineolis impletas exhibui. Quarum quidem duplex genus est: breviorum (—), trium fere litterarum spatium indicantium, alterum; alterum longiorum (—————, —————), quarum quaternae integri versus locum occupant, quin non raro plures versus ita demonstrant, ut in interiore paginae margine numerus sit appositus. Eodem modo, propria tamen ubique annotatione subjecta, eas quoque significavi lineas, quas vacuas reliquit ipse librarius⁵⁰. In definiendo autem singularum litterarum, quae passim desiderantur, numero, ubicum-

⁴⁸ Conf. v. c. pag. 3. lin. 6. pag. 10. lin. 22. pag. 11. lin. 1.

⁴⁹ Exemplum, exhibet prima statim pagina. Nam principii, quod tale est: „I. De iure gentium et” vestigia in codice agnovimus: quae autem sequuntur usque ad finem lineae 3. in codice legi non potuerunt, sed e Digestis suppleta eamque ob causam asteriscis inclusa sunt.

⁵⁰ Omnis generis exempla exhibent paginae 5. 8. 9. In eo tamen minus accuratus fuit typographus, quod pag. 8. lin. 17. 18. pro: —————
posuit: —————

que propriae super hac re suppeditarent observationes in schedas nostras relatae, has secutus sum; ubi vero hoc subsidio non adjuvarer, calculo usus sum, quem ex eo subdixi, quod plerique codicis versus complectantur litteras undequadragenas⁵¹. Quem calculum si quis minus certum atque accuratum dixerit, me ipsum habebit facile assentientem. Verum enim vero ne illae quidem, quas schedis nostris contineri dixi hac de re observationes ita solidque nituntur fundamento, ut nulli dubitationi locum relinquunt. Res enim ipsa vetat, ne de litterarum aliqua lacuna comprehensarum numero certi quid statuere possis, cum aliae litterae latius, aliae angustius pateant. Ideoque in illis, quas de explendis lacunis passim proposui, conjecturis ad eum numerum, quem desiderari vel ex schedis, vel ex computo intelligerem, non ita stricte me conformavi, ut numquam eum una alterave littera sive augere, sive minuere ausus sim. Quod tamen fere non aliter feci, quam ut eum litterarum numerum, qui, seposita omni circa codicis lectionem conjectura, dæsse videretur, in annotationibus significa-

⁵¹ Hic ille est numerus, quem in notis aliquoties appellavi *legitimum*. Conf. ad Commentar. I. §. 108. not. 1. ad Commentar. II. §. 270. not. 11. ad Commentar. IV. §. 9. not. 6.

rem⁵². Si ubi vero talem protuli conjecturam, quae compendiorum usum requireret, de eo quoque in annotationibus lectorem admonere haud facile oblitus sum⁵³. Vtrumque tamen annotationis genus, cum integrae vel paene integrae explendae essent lineae, minus necessarium iudicavi, ideoque ut plurimum omisi⁵⁴. Simili denique ratione si cui lacunae non ex ingenio subveni, sed a Digestis verbi causa vel a Iustinianeis Institutionibus complementum ejus mutuatus sum, plerumque supervacuum existimavi, in scripturae formam, quam adhibuisse putandus esset librarius, inquirere meamque hac de re conjecturam notis inserere⁵⁵. Iam vero de contextu nihil reliquum est, quod moneam, nisi quod formulas, a librario eodem quo cetera litterarum genere expressas, majoribus litteris distinxi.

Annotationes alias superiore, alias inferiore loco collocavi. In superioribus annotationi-

⁵² Velut pag. 24. lin. 23. pag. 43. lin. 15.

⁵³ Exempla habes pag. 6. lin. 17. pag. 21. lin. 4. pag. 48. lin. 7. pag. 85. lin. 4. 12. 13.

⁵⁴ Velut pag. 15. lin. 6. pag. 46. lin. 21. pag. 58. lin. 19. pag. 85. lin. 1.

⁵⁵ Conf. e. c. pag. 1. lin. 1.—3. et lin. 6. item pag. 65. lin. 19. Interdum tamen aliud suasit peculiaris quaedam rei ratio, velut pag. 102. lin. 12.

bus id egi primum, ut ubi opus videretur, quae codicis esset condicio quaeque scriptura diligentius indicarem, ejusque, quam in contexto exhibuissem, lectionis causas redderem; deinde, ut in iis tales proponerem conjecturas, quae vel ad sententiam tantum demonstrandam comparatae essent, vel quamvis ipsis etiam verbis sive supplendis, sive emendandis inservirent, non tamen ita certae viderentur esse, ut eas in contextum recipere auderem; denique, ut contextum cum Alariciana Gaji epitome et cum iis Gaji nostri locis, qui in Iustiniani Digestis et Institutionibus, aliisque libris extant, conferrem. Illud tamen per se quisque intelliget, me in significanda codicis scriptura non tam ipsius codicis rationem habuisse, quam ejus, quod ex eo transcripsimus, exempli; in quo multa vel minus definita vel lacunis interrupta sunt, quae, si quis iterum atque iterum codicem inspiciat, absolutiora fortasse inveniet atque pleniora. Vnde, ubicumque ipsius codicis scripturam non ita exploratam habui, ut ne minima quidem de hoc vel illo ductu superesset dubitatio, non codicem, sed exemplum nostrum, quod ubique schedarum vocabulo notavi⁵⁶, testem attuli: cujus apographi lacunas

⁵⁶ Hoc adhibito compendio: Sched. Conf. supra not. 31.

in annotationibus iisdem atque in contexto signis descripsi. Cum vero non pauca sint in annotationibus, quae non ipse coniecerim, sed amicorum debeam sollertiae atque humanitati, horum nomina suis quaeque locis apposui⁵⁷. Denique inveniendae illa, quam supra dixi, contexti cum aliis quibusdam libris collatione sic versatus sum. Alaricianae epitomes auctores de retinendis Gaji verbis ita non cogitarunt, ut si orationis formam spectes, vix unus vel alter occurrat locus, quem conferre operae pretium sit⁵⁸. Major tamen fructus ex argumentorum, quae in Epitome⁵⁹ tractantur, inspectione colligitur. Omnes itaque Epitomes articulos, quibus ad implendas hujus editionis lacunas materia subministratur, annotationibus inserui; novissimam Hauboldi recensione ut plurimum secutus⁶⁰; sed nec illud ab re

⁵⁷ Compendiorum, quibus in ea re usus sum, significatio per se plana est; velut Buttin. (Buttmann), Heis. (Heise) etc.

⁵⁸ Conf. Commentar. II. §. §. 272. 273. 277.

⁵⁹ Hoc uno verbo eam, quae in Alariciano Breviario reperitur, Gaji Institutionum epitome in sequentibus ubique significavi.

⁶⁰ Ad pag. 9. allegare oblitus sum locum hunc: *Nam Latini patronorum beneficio, id est si iterum ab ipsis aut testamento, aut in ecclesia, aut ante Consulem manumittantur, civium Romanorum privilegium consequuntur.* Vid. Epitome, I, 2, §. 4. in fine.

esse visum est, eos in annotationibus exhibere Epitomes locos, qui, cum hactenus ex Gaji Institutionibus manasse existimarentur, aliunde nunc repetiti esse intelliguntur. In Iustinianeis autem Digestis et Institutionibus cum contexto nostro componendis, ne ad alios locos allos respicerem, quam qui verborum comparationem admitterent, res ipsa ferebat. Quorum tamen locorum in numero non ii tantum collocandi erant, quos ex Gaji Institutionibus depromptos esse jam ante sciebamus; sed alii praeterea multi, quos ex illis in Iustinianearum Institutiones translatos esse nunc demum apparuit⁶¹. Sed ut in perficienda hac comparatione mihi ipse constarem, certos, quos non egrederer, mihi constitui fines. Nam praeter Haloandrinam et Florentinam Digestorum, item Haloandrinam, Cujacianam, et Bienerianam Institutionum lectionem, nullius neque editi, neque scripti libri varietatem respexi, nisi quam in Digestis a Gebauro, in Institutionibus a Bienero annotatam viderem. Neque aliter aberrantes a contextu nostro lectiones allegavi, quam si vel nusquam, vel in sola

⁶¹ Velut pr. et §. §. 1. 5. ff. quibus modis jus potestatis solvitur; §. §. 5; 4. l. de tutelis; pr. l. de legitima agnatorum tutela; §. §. 6. 7. de Atillano tutore. Conf. Gajus, Commentar. l. §. §. 124. 126 — 129. 144. 146. 147. 155. 189. 191.

Biancheriana Institutionum editione, nullo laudato auctore, contexti lectionem exhiberi intelligerem. Quoties autem eundem Gaji locum et in Digestis reperirem et in Iustinianea Institutionibus, harum tum demum rationem habui, cum in aliquam inter Digesta et contextum nostrum inciderem lectionis diversitatem. Quantum ad reliquos illos libros attinet, quibus etiam aliqui Gaji nostri loci continentur; in Mosaicarum et Romanarum Legum Collatione praeter vulgatam, Scaligeriani maxime apographi et Heidelbergensis editionis (a. 1656.) lectionem consului: Boethii autem in Topicae Ciceronis Commentarios secundum Basileensem Operam editionem (a. 1570.) contuli; ita tamen, ut Lugdunensis Commentariorum editionis, quae a. 1536. prodiit, librorum manuscriptorum a Meermano collatorum⁶², et celebratissimi illius apud Cynum loci⁶³ variantes lectiones non negligerem: in Prisciano denique Patschii editionem secutus sum⁶⁴. Vno alteroque loco Vlpiani quoque

⁶² Vid. Gerardi Meerman Diatriba de rebus Mancipi, Lugd. Bat. 1741. §. 8.

⁶³ Extat in Cyni commentario ad L. un. C. de usucapione transformanda. Vid. Oper. ed. Francof. (a. 1578.) pag. 439.

⁶⁴ Novissima Prisciani editio, quam curavit doctissimus Augustus Krehl (prodiit Lipsiae a. 1819. 20. duobus Volu-

Fragmenta, quorum in universum cum Gajî Institutionibus magnus est consensus, comparationis praeberunt materiam: quibus locis ad eam maxime lectionem, quam codex Vaticanus exhibet, respexi. Tandem sicubi ab iis Gajî speciminibus, quae a Maffei et ex Niebuhrii apographis jam ante edita fuerant, nostra deflecteret editio, ne quid in eo genere desideraretur, hoc quoque ut annotarem necessarium arbitratus sum.

Alterum annotationum genus, quod extrema eaque secta exhibet pagina, eo consilio subjeci, ut locos in superioribus annotationibus cum contextu collatos accuratius indicarem, aliosque praeterea, qui similis essent argumenti, allegarem. Hujusmodi tamen locos ab iis, quorum non argumenta modo, sed etiam verba cum contextu conspirant, praeposita voce *conferatur*, vel *conferantur* (Conf.)

minibus §.), cujusque inspiciendi nunc demum nactus sum facultatem, ea Gajî verba, quae posteriore loco allegat Priscianus, pleniora exhibet, quam apud Putschium leguntur. Nam cum ita habeat Putschius (pag. 726.): „In eodē: *Quî libram aeneam tevat, qui appellatur libripens.*”; apud Krehlium (Vol. I. pag. 287. 88.) priori *qui praemissa sunt verba*: „*Praeterea alio ejusdem conditionis*”. Haec tamen verba ab omnibus suis codicibus abesse ipse Krehlius testatur; unde ea ab anterioribus Prisciani editoribus ex Boethio in Prisciani contextum translata esse suspicor. — Conf. Gajus, Commentar. I. §. 119.

diligenter distinxi. Ne vero nimium vagaretur similiarum locorum allegatio, certus modus adhibendus fuit. Itaque quos in Epitome, in Justinianicis Institutionibus et in Vlpiani Fragmentis reperirem locos similes, indicavi omnes; neque minus in eos locos intentus fui, qui ex Gaji Rebus quotidianis in Digesta migrarunt: praeter hoc autem eo me continui, ut, ubi de rebus ad juris antiquitates pertinentibus loquitur Gajus, insigniores ejusdem argumenti locos vel in Corpore Iuris, vel apud alios antiquos auctores obvios allegarem. Illud vix est ut moneam, me similiarum quoque, qui in ipsis Gaji Institutionibus occurrunt, locorum designandorum curam habuisse.

Ac de Gaji codice et de consilio, quo in eo edendo usus sum, haec quidem existimavi esse dicenda. Nunc ad Fragmentum de Iure Fisci transeo.

Due illa folia, quibus inest hoc fragmentum, lacera sunt atque corrugata admodum: forma est quadrata major: paginae in binas dividuntur columnas vicenis quaternis versibus compositas: singuli versus ternas denas ad vicenas complectuntur litteras, ita tamen, ut plerumque constant litteris septenis denis⁵⁵:

⁵⁵ Folio priore, columna quarta, lineae 22., in qua duode-

litterarum forma uncialis est. Duobus locis
 versum omisit librarius⁶⁶; ob eandem, opinor,
 rationem, quam supra indicavi, cum idem in
 codice XIII. saepius a librario factum esse me-
 nerem. Praeterea horum foliorum cum co-
 dice XIII. haec est convenientia, quod quidam
 versus prae ceteris prominent, et in quibus-
 dam aliis vacua deprehenduntur spatiola, qui-
 bus alterius articuli exitus separatur ab alte-
 rius principio: cui accedit, quod in his quo-
 que membranis nulla reperitur neque inter-
 punctio, neque verborum distinctio, quodque
 frequenter siglis usus est librarius. Illud au-
 tem diversum est, quod hujus fragmenti litte-
 rae illis, quibus perscriptae sunt Gaji Institu-
 tiones, aliquanto grandiores sunt: quin quae-
 dam in ipsa litterarum figura animadvertitur
 Varietas, quae maxime apparet in litteris *A*
 et *R*; quo etiam illud referendum est, quod
 litterae *F*, *P*, *R* plerumque totae supra lineam
 positae sunt, cum in Gaji codice infra lineam
 decurrant. Neque quod dixi, in Gaji codice
 singularum paginarum initiales litteras reli-

cim tantum agnovimus litteras, prima littera deperdita esse
 videtur. Viginti litterae non nisi in prominentibus quibusdam
 versibus reperiuntur.

⁶⁶ Vid. fol. prior. col. 4. lin. 4. et 17.

Quis esse auctor, idem de hoc fragmento dicendum est: in posteriore enim folio initiales primae quataequae columnae litterae, licet in alicujus verbi principio positae sint, ejusdem tamen nobis atque reliquae litterae magnitudinis esse visae sunt; ceterarum autem columnarum initia deperdita sunt. At prominentis cujusque versus prima littera utique paulo grandior esse solet. Ceteram in his membranis, quamvis non rescriptis, vetustate tamen ita evanidam factam reperimus scripturam, ut nobis in iis quoque adhibendum fuerit gallicae infusum. Quod autem etiam contextum singulari numero fragmentum dixi, id si quis reprehendat, libens concedo, duo proprie esse fragmenta: nam quae in extremo priore folio leguntur, cum posterioris folii principio minime cohaerent; ita ut folia quaedam intermedia deperdita esse evidenter appareat. De auctore nihil habeo, quod asseverare possim, praeterquam quod eum e classicorum Iuriconsultorum numero fuisse ipsa fragmentorum docet materia, quippe quae magnam partem ad jus antiquum pertinet. Ex cujus materiae indole illud quoque colligit Niebuhrius, membranas nostras exaratas esse ante occidentalis imperii exitium; neque enim verisimile

videri, ut quis posterioribus temporibus talis argumenti librum transcribi curaverit: Koppius ex litterarum forma de membranarum aetate nihil statuere ausus est⁶⁷.

In edendis his reliquiis in universum quidem idem, quod in Gaji Institutionibus, consilium secutus sum; quaedam tamen aliter institui. Nam in exteriori margine non paginas notavi, sed columnas: deinde ad designandas lacunas integros versus complexas pro quaternis binas adhibui lineas majores (———); in brevioribus autem lacunis praeter minores illas lineas (—), quibus indicatur trium litterarum spatium, aliis adhuc usus sum minutissimis lineis (-), ut duarum litterarum spatium significarem. Siglas proprius exhibet index post eum, qui ad Gaji Institutiones pertinet, collocatus.

Multa, quae de Gaji Institutionibus adijcere in animo habebam, spatii, quod huic praefationi demensum est, aequae, atque temporis angustiis quo minus nunc in medium afferam impediatur. In quibus illud quidem levissime fero, quod negatam mihi video opportunitatem

tem

⁶⁷ Vid. Zeitschrift f. geschichtl. Rechtsw. Tom. III. pag. 152. Tom. IV. pag. 481.

tem fusius disputandi de accessionibus ex invento isto thesauro ad juris doctrinam redundantibus. Nam si quis, cujus non sit praecipuus animus, vel festinanter inspexerit Gaji Institutiones, novam, his in lucem protractis, ejus studii, quod in vetere jure Romano enucleando positum est, epocham incipere intelliget. Unde eos, qui fructum ex hac editione percipiendum consideraverint, si simul difficultates, quae superandae mihi fuerunt, probe perpenderit, imperfectae meae operae aequos iudices me nacturum esse spero. Eorum tamen, quae fortasse probabuntur, meritum non mihi soli tribuendum erit. Nam ut illud, quo usus sum, apographum Bekkeri, Hollwegii meaque communi perfectum est opera, ita in adornanda quoque hac editione amicorum, imprimis Buttmani, Hollwegii et Savinii ope consilioque me adjutum esse grata mente fateor.

His ita de iis, quae ad hujus voluminis causam pertinent, expositis, non ab re videtur esse, ut aliarum quarundam notabilium membranarum, juridici argumenti contextum exhibentium, quae in Bibliotheca Capitulari Veronensi asservantur, brevem subjungam notitiam⁶⁸.

⁶⁸ Haec ea, quam ante aliquot annos vulgavi (vid. Leipzi-

Est autem harum numero Sulpicii Severi codex membranaceus, formae quadratae, insignitus olim numero XXXVIII., nunc XXXVI., quo, quod jam Maffei^{us} movit^o, alicujus Justinianearum Institutionum exempli continentur folia tria. Horum foliorum, a manu ei, quae in Fragmento de Iure Fisci deprehenditur, simili, litteris tamen paulo minoribus exaratorum ultimum rescriptum est; in prioribus autem, licet etiam ad rescribendum videantur praeparatae, antiquae scripturae vestigiis nulla nova superinducta est scriptura. Primum folium a prooemii extrema §. 5: incipit et ad finem fere tituli de justitia et jure extenditur: alterum folium indicem exhibet, qui primi et secundi libri titulos omnes, tertii vero titulos quinque priores complectitur: in tertio deni-

ger Literatur-Zeitng. 1817. pag. 2645. 46.) et plenior est, et accuratior.

⁶⁹ Vid. Opuscoli ecclesiastici, pag. 90.; ubi sic ait Maffei^{us}: „In Sulpicii Severi codice, de quo alias, tres chartae sunt ad hiatum supplendum posterius additae. In iis ut denuo scribi posset, scriptura anterior sive abluta est, sive abrasa: verumtamen tenuissima vestigia rimari non destiti, atque ut translucida fierent lumini usque adeo obicere, donec majoribus et elegantibus literis Institutiones ibi olim perscriptas intellexi. Versus aliquot ex titulo de Justitia et jure integros excepi: in iis: *est constans et perpetua voluntas jus suum cuique tribuens*; quae proculdubio probatio^r est lectio, quam *tribuendi*. Ita legisse videtur D. Augustinus, cum scripsit virtutem esse, *quae sua cuique distribuit.*”

que folio titulus de jure naturali, gentium et civili a media §. 4. legitur. Haec tamen Iustinianearum Institutionum fragmenta, quamvis notatu digna, non tanti sunt momenti, ut comparari possint codici LX. Hujus enim, qui foliis membranaceis 107, formae, quam dicunt in folio, angustioris, Synodaliū Canonum continet epitomas, rescripta folia IV. — LXXXI. olām alterius libri, qui Iustiniani Codicem repetitae praelectionis cum adjunctis scholiis Graecis exhibebat, partem constituerunt: id quod primus animadvertit Bekkerus. In primitivo hoc libro bina eorum, quae nunc sunt, singula effecerunt folia: unde antiqua scriptura a nova, quae superimposita est, secatur. Paginae autem binis constant columnis, Iustiniani Codicis contextum ita exhibentibus, ut Graecis scholiis, non in margine tantum, sed in ipso quoque intercolumnio apposis undique quasi circumfusum appareat. Scripturae genus est hujusmodi: Litterae, tam Graecae, quam Latinae unciales sunt: Latinae, venustate insignes, earum, quibus Gaji Institutiones scriptae sunt, similes quidem, attamen grandiores atque rotundiores: quod autem ad Graeca scholia attinet, ut ipse sermo Latina verba admixta habet, ita cum Graecis quoque

litteris Latinae scripturae ductus sociati sunt: accentus in verbis Graecis reperiuntur nulli: siglis non nisi in constitutionum inscriptionibus et subscriptionibus usus esse videtur librarius: verba intervallis nusquam inter se separantur. Quibusdam locis rubricae conspicuae sunt; saepius tamen rubricae loco vacuum spatium animadvertitur. Titulis singulisque constitutionibus Graeci numeri sunt praepositi. Inter ipsas vero constitutiones Bekkerus non nisi unam Graecam repperit. Hujus agnoscere tantum potuit pars posterior: emissa est „*iii id. febr. leone a u 255*”; locusque ei assignari debet in titulo de monopolis et conventu negotiatorum illicito: etenim sine dubio ipsa illa est, quam in hoc titulo desiderari monent Contius⁷⁰ et Pithoei⁷¹:

⁷⁰ Is in editione Parisiensi a. 1562. post rubricam tituli de monopolis etc. haec adjicit: „*Constitutio Graeca hic deesse notatur.*” Non accurate loquitur Spangenbergius, cum in Gottingensi editione tit. cit. not. 3. sic scribit: „Ceterum in libris veteribus notari hoc titulo Graecam deesse Constitutionem, Cont. Russ. Char. monent.” Russardus enim et Charondas non constitutionem aliquam deesse, sed eam, quae in editis libris Latinae extat, Zenonis constitutionem Graecam esse significant.

⁷¹ Pithoeos in suis ad Codicem Iustinianum Observationibus hujus rei mentionem injicere, Hauboldus me admonuit. Scribunt autem illi pag. 573.: „Sub hoc tit. de Monopolis in veteri quodam libro constitutio Graeca deesse dicitur, quae forte extat *lib. xi. Harmonop. tit. xiiii.*” Conf.

nām quae sequitur constitutio, quaeque appositum habet numerum β, Zenoniana illa constitutio est, quae dicto titulo in editionibus sola legitur. Constitutionum inscriptiones, quas codex exhibet, iis, quas editi libri habent, interdum videntur esse emendatiores. Subscriptiones autem etiam in illis apparent constitutionibus, quae in editis libris sine subscriptionibus leguntur: cujus rei exempla praebent tituli de periculo et commodo rei venditae, et de actionibus empti et venditi; omnes enim, quae in his titulis collocatae sunt constitutiones, in nostro libro manuscripto subscriptionibus praeditae sunt. Ceterum paucos illos titulos, quos ut obiter perlustraremus temporis angustiae passae sunt, partim ad quartum, partim ad quintum, partim ad octavum Codicis librum pertinere intelleximus. Porriguntur enim folia XLVI. et XLIX. a Legis 2. de periculo et commodo rei venditae (IV, 48.) verbis *pertinet. Haec* ad Legis ult. de actionibus empti et venditi (IV, 49.) verba *experiendum esse per-*; folia XXIX. et XXXIV. a Lege 6. si mancipium ita fuerit alienatum

Reizius ad Harmenopulum, Lib. VI. Tit. 14. §. 12. not. 19., in Io. L. B. de Meerman Supplemento Novi Thesauri Iuris civilis et canonici, pag. 353. Nostra tam n constitutio ab iis, quae apud Harmenopulum leguntur, aliena esse videtur.

(IV, 57.) ad Legis un. de nudinis (IV, 60.) verba *exactione sectentur*; folia LXVII. LX, LIII. et LVIII. a Legis 2. de praediis et aliis rebus minorum (V, 71.) verbis *consilio emptoris* ad Legem 1. de magistratibus convenientibus (V, 75.); folia denique VIII. et VII. a Legis 27. de evictionibus (VIII, 45.) verbis *rationem*. Nam ad Legis 3. de adoptionibus (VIII, 48.) verba *non habeas: intell.* Quae, opinor, sufficient, ut perspiciatur, quantum ad Iustianei Codicis crisin momentum afferre possit hujus libri manuscripti accurata collatio: quam propediem institutum iri opto speroque. Quae speciminis causa ex eo transcripsit Bekkerus, sequentes exhibebunt plagulae.

Scribebam Berolini, mense Novembri
Anni MDCCCXX.*

* Praefatione jam typis expressa unius rei, quae ad annotationum huic editioni annexarum intellectum pertinet, indicandae me oblitum esse animadverto: de qua verho subjiciendum est. In annotationibus igitur saepenumero schedarum scripturam ita expressi, ut interrogationis signa inseruerim. Quae ubi uncis inclusa sunt illud significant, dubiam esse praecedentem litteram: quoties autem in extremo aliquo versu adjectum neque uncis inclusum est interrogationis signum, illam indicat dubitationem, utrum littera in schedis ultimo loco posita in codice ipso versum claudat, nec ne. Posterioris generis exempla suppeditant Commentar. I. §. 27. not. 5. §. 114. not. 20. §. 135. not. 66.

CONSTITUTIONIS GRAECAE
FRAGMENTVM

E CODICE RESCRIPTO

BIBLIOTHECAE CAPITVLARIS VERONENSIS.

(Vid. Praefat. pag. LXVIII.)

πάνους ἐν οἰκόμενῳ τόπῳ ἢ πόλει ὧσιν μηδε-
μίας ὕλης ἢ πράγματος κεχρησθῶ, μηδ' ἂν δεῖον
πορίσθαι τύπον, ὑφέξηρημένων τῶν ναῶν, μήτε
δεήσεις ὑπαγορευέτω ἢ ἐπιδοῦναι τολμάτω. ὅπως γὰρ
πανταχόθεν βέβαια μένοι τὰ καλῶς οὕτως καὶ εὐσε-
βῶς βεβουλευμένα καὶ νομοθετηθέντα, οὐδὲ τὸν κατὰ
καιρὸν μεγαλοπρεπέστατον κυναιστορα ἢ τοὺς ἄλλους
ἐνδοξοτάτους ἄρχοντας τοῦ θείου παλατίου ἢ τοὺς
περιβλέπτους ἀντιγραφίας ἢ τὸν περιβλεπτον σεκου-
δοκυριον ἢ τερτιοκυριον τῶν λαμπροτάτων τριβούνων
ἢ τοὺς κατὰ καιρὸν περιβλέπτους ῥεφερενδαρίους ἀπει-
ράτους βασιλικῆς κινήσεως καταλείψομεν, εἰ τοῦ λοι-
ποῦ τοιαύτας τινὰς προσδέωνται δεήσεις ἢ φοιαίτω
τικὴ σπουδὴν συνεισενέγκοιεν ἢ ὑπαγορευόντες ἢ ὑπο-
σημαινόμενοι ἢ συγγεστίοσιν κεχρημένοι ἢ ἄλλην
τινὰ ῥοπήν ἢ χρεῖαν συνεισφέροντες, οἱ δὲ τούτοις

προσδρεύοντες, εἴτε μεμοριάλιοι εἴτε παλατινοὶ εἴτε
 ἄλλης στρατείας εἶεν, οἰωδῆποτε τρόπῳ τοιοῦτο γρά-
 φοντες ἢ διδάσκοντες ἢ ἄλλως γίνεσθαι σπουδάζοντες
 ἀφαιρέσιν ζώνης καὶ οὐσίας δυστυχήσουσιν. ταῦτα
 τοίνυν εἰδὼς ἕκαστος τῶν ὑπηκόων ἐκ ταύτης ἡμῶν
 τῆς νομοθεσίας τὴν παρόρησιαν ἔχων ἐπ' ἀδείας κε-
 χρήσθω τοῖς περὶ τούτων συναλλάγμασιν, ὧν οὐκέτι
 κήλυσις ἐστίν. *pp. iii. id. febr. leons a u. 211.*

SCHOLIORVM GRAECORVM
QVAE EODEM CODICE CONTINENTVR
SPECIMINA.

- Ad IV, 48, 6. θαυμαστόν εἶκαι δοκεῖ ἅτι μορας, ὡς εἰκός, γινομένης ἀπὸ τοῦ πρώτου αὐτῶ ἔτι κινδυνεύεται ὁ θάνατος τοῦ προθέντος ἀνδραπόδου, μὴ γινομένης δὲ τὸν ἀγοραστήν, κἂν ἔστι τὸ πρᾶγμα παρὰ τῷ πρώτῃ, ἐπειδὴ καὶ παρὰ τῷ ἀγοραστῇ, εἰ ἦν τερατευθέν, ἐτελεύτα.
- IV, 58, 5. σημείωσαι ὅτι οὐκ ἄλλως ἀναλαμβάνει τὸ τίμημα τοῦ οὐκ ἐκείνου τοῦ φυγάδος ὁ ἀγοραστής, εἰ μὴ παραστήσῃ αὐτός.
- V, 71, 4. καλὸν τὸ multo magis. διαρεῖσθαι γὰρ οὐδ' ἐντὸς decretu δύναται τὸ ἀκίνητον, ὡς ἡ γ' τοῦ δ' ε'.
- V, 71, 6. σημείωσαι ὅτι ἐξ ἐπιπέδου τοῦ νέου τὸ ἀκίνητον οὐκ ἐκποιεῖται αὐθαμῆ. τὸ περὶ τούτου decretu δια procuratorος πρᾶτται.
- V, 71, 7. ἐκποιήσις γὰρ ἔστιν καὶ αὕτη. μέμνησο τῆς β' τοῦ νθ.
- V, 71, 8. ἀνάγνωθι τὸ τέλος τῆς γ' τοῦ δδ ε' φησὶ γὰρ καὶ τὸν πρὸ γάμου δωρούμενον δεῖσθαι decretu.
-

- Ad V, 71, 11. σημειώσαι ὅτι καὶ decreta πραχθέντος, εἰν ἄγνοῶν ὁ νέος τὴν ποιότητα τοῦ πράγματος ἤττονός τιμήματος πωλήσῃ, βοηθεῖται.
- V, 71, 15. σημειώσαι ὅτι οὐδὲ pro soluto δύναται ὁ νέος παρέχειν ἄγρον decreta χωρίς.
- V, 71, 16. ὥστε οὖν καὶ ἔσω ἐν τῇ πόλει ἐστίν, ὅλως δὲ πρόσοδον παρέχει, πραγματίοις συναριθμεῖται καὶ suburbanon καλεῖται· καὶ τὸ ἔμπαλιν, εἰν ἔξω τῆς πόλεως ἐστίν, οὐ παρέχει δὲ πρόσοδον ἀλλὰ. αμῆνη. . . τέρεψιν ἐπινενόηται, urbanon καλεῖται καὶ ἐστίν οὕτως θαλνε.
 .. εἰτε τὸ πᾶν ἐδαπανήθη περὶ τὴν οὐσίαν τοῦ νέου ἐνήγετο ἐν
 ται δὲ τῇ ἔξ εμπρω, ἵνα ἡ βεβαιώση τὴν πράσιν ἢ ἀναδῶ τὸ τίμημα.
- V, 74, 2. . . . ἐν ᾧ ἄγνοῶν pupilarων εἶναι τὸ πρᾶγμα ἠγόρασεν.
- V, 74, 2. σημειώσαι ὅτι ὁ bona fide ὦν ἀγοραστής usucapiteύει.
- V, 74, 3. σημειώσαι ὅτι οὐδὲ ὁ συγγνώμην ἡλικίας αἰτήσας χωρίς decreta δύναται ἐκποιεῖν ἀκίνητον.
- V, 74, 3. σημειώσαι ὅτι εἰν μετὰ τὸ κε' ἔτος αὐτὸς ἐπὶ ἄλλους ε' χρόνους σιωπήσῃ ὁ νέος, βεβαιούται ἢ χωρίς decretou πράσις.
- VIII, 45, 29. σημειώσαι ὅτι καὶ ἐπὶ permutationος χώρα τῇ περὶ ἐκτικῆσεως duplᾶ.

INDEX SIGLARVM

QVAE IN GAII CODICE REPERIUNTUR.

(Vid. Praefat. pag. XLIX. sq.)

Primus numerus paginam margini nostrae editionis adscriptam significat; sequentes numeri versus indicant. Quoties eandem vocem eandemve syllabam in uno eodemque versu plus semel positam varia scriptura expressit librarius, ex ijs, quae numero versum designanti subjuncta sunt, intelligere licet, quo loco ipsa illa adhibita sit scriptura, de qua agitur. Velut librarius pro litteris *am* aliquoties posuit: \bar{a} . Quae pertinet pag. 111. lin. 2.; ibi enim praeter etiam scriptum extat: $\bar{eti\bar{a}}$. Eidem autem versui verbum tamen quoque inest, in quo scribendo non eodem compendio usus est librarius. Unde versus iste in hoc indice inter eos, qui illud, de quo dixi, scripturae compendium exhibeant, allegatur ita: 111, 2 (*etiam*). Item: librarius pag. 217. lin. 8. sic scripsit: \bar{a} . legibus *aut* edicto. Hic igitur versus in eorum numero collocatus est, qui vocem *aut* per siglam \bar{a} expressam contineant; at propter alteram illam *aut* eodem versu sine compendio scriptam, ad numeros 217, 8 adjecta sunt haec: (*aut legibus*). Quae exempla ad rem illustrandam sufficient.

a

\bar{a} ; \bar{a} ; a = absolute, absoluto, absoluto.

\bar{a} . 204, 16. \bar{a} 204, 20. 221, 9. a 204, 4.

Conf. \bar{s} \bar{n} \bar{p} \bar{a}

\bar{a} ; a = actio, actione.

Papias: $p. a.$ = patris actio. Petrus: $\bar{b}. a.$ = bonam actionem.

\bar{a} 181, 8 (Vid. not. 51.). a 49, 5. 177, 9.

a = Aelia.

Vid. \bar{as}

$a.$ = Ageriusa

Vid. \bar{aa} .

\bar{a} ; \bar{a} ; a ; $a = am$.

etia, etc. 107, 15, 111, 2 (*etiam*). 204, 19 (*tantam*). 217, 24 *quā* etc. 47, 18. 62, 9. 91, 4. 105, 1 (*suam*). 121, 20. 156, 19. 163, 13. 170, 2 (*meam*). 193, 17 (*uindictam*). 213, 4 (Conf. $\bar{p}ec$ = *pecuni*). 230, 5. *cra*, etc. 19, 15. 30, 24. 101, 20 (*etiamsi*). 232, 14. 249, 16. *romana* etc. 6, 24. 11, 9. 26, 21. 27, 22. 23. 42, 13 (*amplius*). 46, 23. 54, 8. 74, 9. 82, 13. 97, 1. 100, 13 (*ilam*). 105, 20. 126, 4. 131, 3. 142, 6. 158, 6. 162, 20. 167, 1. 177, 18 (*nam*. Sched. *na*?). 190, 2. 194, 3. 197, 24. 200, 5. 204, 19 (*redditam*). 208, 9. 222, 14. 228, 14. 229, 6 (*pecuniam*. Sched. *pecunia*?). 251, 3. 13.

\bar{a} ; $a = an$.

alno etc. 67, 6. 95, 1 (*mancipii*). 116, 16. 157, 19. 159, 13. 177, 1. 184, 6. 222, 20. *acilla* etc. 23, 4. 6 (bis). 24, 22. 31, 16 (*mancipantur*. Sched. *mancipa*²*tur*). 42, 14. 54, 6. 77, 10. 82, 18 (*an*). 126, 3. 165, 24. 184, 3 (*tanti*). 190, 1. 2. 15 (*appellabantur*). 196, 21 (bis). 197, 6 (*debabant*). 204, 4.

\bar{a} ; $a = auc$.

atere 7, 17. *atonibus* 174, 17. *ator* (auctores) 165, 9.

$\bar{a} = auct$.

atere 90, 2.

\bar{a} ; a ; $a = auctore$ etc. *

Magno: *at* = auctor tutor.

\bar{a} 74, 9. 84, 16. 173, 7 (in fine). *a*. 174, 8. *a* 72, 24. 73, 9. 12. 74, 1. 2. 5. 6. 11. 14. 82, 4. 173, 7 (*initio*). 218, 8. 11.

Conf. $\bar{d}sa$; $\bar{s}ta$; *ta*

$a = Aulus$.

Gothofredus pag. 1527., Probus, Petrus: *a*.

200, 23.

Vid. \bar{aa} .

\bar{a} ; \bar{a} ; a ; a ; $a = aut$.

Petrus: \bar{a} . Magno, Papias, Putschius pag. 1665.: *a*.

\bar{a} . 106, 6. 217, 3. 8 (*aut legibus*). 22. 229, 19. 236, 18 (*aut restitutoria*). \bar{a} 3, 12 (bis). 4, 11 (in fine). 12 (*aut seruum*). 13. 6, 14 (*lege aut*). 17, 3 (*aut prinigna*). 21. 22. 18, 4. 5. 68, 9. 10. 72, 16 (*aut armarium*). 19. 83, 11 (*aut fratris*). 84, 4. 90, 13 (*aut uiuo*). 93, 5. 10. 158, 8. 161, 4. 162, 4. 22 (*aut societatis*). 163, 18. 172, 4. 6. 174, 18.

* Adjectum hoc etc. illud indicat, littera *a* praeter eam, quae praecedit, verbi *tutor* formam, alias quoque exprimi. Atque similis est isrius additamenti in similibus locis significatio.

22. 176, 16. 178, 15. 19 (bis). 24. 180, 21. 181, 21.
 184, 10. 14 (his). 17. 18. 185, 11 (ter). 20. 21. 186, 16.
 187, 7. 8. 194, 17. 200, 9. 201, 19. 202, 1. 22. 203,
 18 (aut pro). 207, 4. 208, 3 (bis). 213, 5. 214, 13.
 216, 8. 20. 218, 1. 221, 24 (aut cum). 222, 3. 4. 224, 3.
 4 (Vid. not. 36.). 10 (bis: aut legitimo; aut imperio). 229,
 16 (aut dilatoria). 18 (aut dolo). 230, 23. 235, 12. 20. 22.
 23 (bis). 236, 3. 5. 6 (bis). 7. 17. 24. 238, 9. 14 (aut ui).
 24 (aut quibus). 239, 16 (bis). 240, 5. 21. 250, 7. a 167,
 2. 14. 171, 10. 208, 1. a. 18, 1. 232, 16. a 3, 3 (aut
 liberi). 21 (bis). 4, 4 (bis). 11 (aut fratrem). 6, 14 (aut
 constitutione). 16, 6. 17, 3 (aut nouerca). 43, 21 (initio),
 48, 17. 72, 15 (aut ex). 16 (aut subsellium). 90, 15. 17.
 91, 18. 97, 13 (aut breuius). 102, 10 (aut post). 103,
 4 (bis). 5. 114, 8. 151, 6 (ter). 11 (bis: aut metiendb, aut
 pendendq). 164, 4. 165, 2 (aut toga). 166, 19. 167, 13 (aut
 totorum). 174, 15 (bis). 176, 17. 179, 12. 181, 3 (aut
 ones). 182, 1. 183, 4. 22. 185, 7 (in fine). 189, 8. 9. 18.
 191, 18 (aut quingenaria). 194, 14. 195, 13. 202, 21.
 207, 20. 208, 18. 213, 1. 217, 4. 224, 2. 18. 228, 15.
 229, 16 (aut peremptoriae). 18 (aut quod). 238, 14 (bis:
 aut clam, aut precario). 239, 14 (bis: aut clam, aut precario),
 22 (in fine). 241, 24. 248, 22.

$\bar{a}\bar{a}$; $\bar{a}a$; $\bar{a}\bar{a}$; $\bar{a}\bar{a}$; $\bar{a}\bar{a}$; $\bar{a}\bar{a}$ = Anlus Agerius etc.

Putschius pag. 1665: $\bar{a}\bar{a}$.

$\bar{a}\bar{a}$ 201, 13. 229, 7. $\bar{a}\bar{a}$ 204, 13. $\bar{a}\bar{a}$ 235, 14.

$\bar{a}\bar{a}$ 202, 14 (versus finem). 17. 18. 203, 2. 3. 4. 204,
 15 (Conf. not. 14., ubi pro $\bar{a}\bar{a}$ perpetam scriptum est $\bar{a}a$).
 20. 235, 10. $\bar{a}\bar{a}$ 204, 16 (Not. 14. mendose exhibet: $\bar{a}\bar{a}$

condemnato. In Sched. est: $\bar{a}\bar{a}$ condemnato), $\bar{a}\bar{a}$ 202,

14 (initio). 19. 204, 17. 19. 205, 7. 233, 12.

$\bar{a}d\bar{u}nd$ = adeundam.

Putschius pag. 1681: $\bar{q}d$; $\bar{q}d$. = quaedam; quidam. Conf.
 Magno sub litter. \bar{d} .

48, 8.

$\bar{a}d\bar{q}u\bar{i}r$ = adquirant.?

74, 24.

$\bar{a}d\bar{u}$ = aduersus.

Putschius pag. 1665: $\bar{a}d\bar{u}$. = aduersum.

$\bar{a}e$ = auctoritate.

151, 19.

$\bar{a}l\bar{t}e\bar{r}$. = alterius.

220, 7.

LXXVIII INDEX SIGLARVM

ann.; *ann* = *annis*.?

Probus: *ann*.

ann. 95, 17. 21. *ann* 4, 7: 82, 4.

Verbum *anni* locis allegatis cum comparativis *minor*, *major* componitur. In qua compositione apud Gajum nostrum frequentior sane est secundi casus usus. Vnde putes, siglae *ann.* eam potius esse vim, ut significet: *annorum*; cuius significationis praeterea testes proferri possunt Petrus alique notarum explanatores. Vid. Gothofredus pag. 1528. et Putschius pag. 1665. Cum tamen in codice nostro vix unus vel alter extet locus, in quo per litteram *n* exprimentur syllabae *norum* (vid. \bar{n} = *norum*): ea olim apud me praevaluit sententia, ut siglam *ann.* pro *annis* a librario positam existimarem. Iam vero nihil definio.

ant. = Antoninus.

Magno, Gothofredus pag. 1528.: *ant.* = Antonius.

85, 16.

$\bar{a}o$.; $\bar{a}o$, $\bar{a}o$, $\bar{a}o$; $\bar{a}o$; *ao*.; *ao* = *actio*. ($\bar{a}o$.*nes* = *actiones*.
 $\bar{a}o$.*nis* = *actionis*. etc.)

Magno: *p. ao.* = *patris actio*.

$\bar{a}o$. 195, 9. 12. 198, 16. 217, 15. 221, 12. $\bar{a}o$, $\bar{a}o$, $\bar{a}o$
171, 4. 176, 11. 181, 18. 182, 10. 19. 23. 184, 4 (initio).
189, 4. 5. 8. 11. 12. 19. 20. 23. 190, 2. 11. 16. 23. 191,
4. 6. 10. 195, 4. 7. 16. 196, 18. 20. 198, 5 (legis *actio-*
nem). 18. 200, 16. 201, 4. 8. 17 (in fine). 207, 21. 209, 4.
214, 10 (initio). 216, 14. 217, 8. 13. 14. 21. 22. 218, 5.
222, 23. 223, 12. 18. 224, 3. 4 (Vid. not. 36.). 5. 225, 21.
23. 226, 15. 16. 227, 5. 230, 11. 233, 12. 248, 9. 13. 16.
 $\bar{a}o$ 249, 6. *ao*. 184, 11. 190, 20. 191, 7 (Vid. not. 4.).
217, 16. *ao* 119, 1. 156, 2. 177, 24. 181, 10. 23. 184,
4 (in fine). 185, 4. 6. 189, 17. 190, 3. 8. 10. 14 (in fine).
192, 12. 196, 7. 9. 197, 7. 198, 5 (quoque *actionem*). 8.
200, 11. 201, 7. 202, 8 (bis. Vid. not. 35.): 207, 19. 209,
5. 10. 212, 10. 213, 17. 214, 1. 10 (in fine). 216, 10. 16.
19. 24. 217, 4. 11. 218, 9. 220, 6. 222, 3. 225, 11. 226,
5. 8. 11. 13. 14. 17. 248, 19. 249, 11.

acne pro $\bar{a}o$.*ne* 190, 4.

$\bar{a}o$ = *actionem*.

213, 22. 214, 7.

$\bar{a}p$.; $\bar{a}p$.; $\bar{a}p$.; *ap* = *aput*.

Magno; $\bar{a}p$.; *ap*. Putschius pag. 1665.: $\bar{a}p$. Probus, Pe-
trus, Papias: *ap*.

\overline{ap} . 193, 8. \overline{ap} 4, 9, 13, 18. 177, 8. 209, 21. 222, 22.
225, 19. 244, 14. \overline{ap} 204, 13. \overline{ap} 1, 7, 7, 12. 34, 17.
68, 10. 177, 14. 225, 18. 238, 23. 244, 22.

\overline{app} . 59, 12. $\overline{qa} p$ (pro \overline{qi} \overline{ap} . i. e. quod \overline{aput})
175, 19.

\overline{app} = appellati.

Probus, Petrus: \overline{app} . = appellat. Gothofredus pag. 4528.:

\overline{app} . = appellatus. Magno; \overline{app} .; Papias: \overline{app} . = appel-
latio. Putschius pag. 1665. \overline{app} . = appellationem.

\overline{appono} 161, 23.

\overline{as} ; \overline{as} ; \overline{as} ; as ; as = Aelia Sentia etc.

\overline{as} 18, 17, 20 (Vid. not. 11.). 19, 8. 22, 1. \overline{as} 3, 6 (in
rubrica). 7, 2, 19. \overline{as} 19, 5. as 39, 7. as 7, 10.
9, 22. 10, 11. 13, 6. 17, 20. 146, 22. 24. 147, 1.

\overline{at} ; at ; \overline{at} ; at ; at ; at = autem.

Probus, Magno: \overline{at} . Petrus: \overline{at} . Papias: at .

\overline{at} . 158, 4, 23. 167, 15. 174, 18. 181, 10. 189, 22, 24.
194, 7. 195, 9. 197, 19. 198, 3. 201, 8. 208, 15. 212, 3.
213, 3, 8. 221, 14. 222, 18. 229, 16. 235, 24. 249, 8.

at . 183, 3. \overline{at} 3, 16. 4, 6, 10. 32, 4. 90, 24. 161, 18.
163, 5, 14, 23. 164, 18. 165, 21. 167, 8. 168, 7. 172, 22.
175, 13, 24. 177, 20. 179, 4. 183, 18. 187, 6. 193, 2.
194, 9. 197, 14. 202, 10. 204, 22. 208, 13. 212, 20.
214, 2. 217, 8. 221, 3. 230, 10. 235, 4. 236, 1. 237, 2.
238, 12, 16, 20. 245, fl. 20. at 228, 21. 232, 17.

at . 7, 14. 62, 10. 84, 1. 101, 16. 158, 16. 159, 19.
166, 8. 172, 15. 180, 7. 186, 4, 14. 205, 19, 24. 214, 17.
217, 11. 218, 11. 221, 5, 6. 224, 10. 232, 3. 237, 5.
248, 24. at 1, 13, 18. 2, 10, 24. 4, 14, 16. 6, 6. 21, 4.

26, 9. 31, 6. 41, 21. 79, 12. 119, 13. 122, 2. 137, 18.
149, 1. 161, 23. 165, 18. 170, 19. 173, 13. 176, 8.
177, 22. 178, 4, 8. 179, 21. 183, 20. 185, 16. 190, 24.
191, 17. 195, 12. 198, 6. 200, 4. 203, 10. 208, 5. 214, 10.
222, 7. 223, 2. 228, 1. 229, 1. 230, 15. 240, 8. 250, 21.
251, 11.

\overline{auct} . = auctores.

Putschius pag. 1665: \overline{auct} = autor.

84, 6.

\overline{aut} = autorem (auctorem).

Petrus: \overline{aut} . = autor.

51, 20.

aut = autoritatem (auctoritatem).

Probus: *aut.* = autoritas. Putschius pag. 1662.: *aut.* = autoritatibus.

51, 1.

ay = actio. (*aynem* = actionem. *aynibus* = actionibus.)

Putschius pag. 1665.: *ay.n.* = actionem.

161, 3. 162, 18. 162, 21 (*actio* post). 184, 6. 228, 13.

b = banum.

Vid. *urb*

b̄ = bene.

Probus, Petrus: *b̄*; *b̄*. Gothofredus pag. 1529., Papias: *b̄*.

b̄ficium 161, 13.

b̄; = ber.

Vid. *lib* = liber.

b. = berta.

Vid. *lib.* = liberta.

b = bis.

Vid. *nob*

b = bo.

b̄n (bonorum) 93, 21. *bna* 176, 4.

Conf. *n̄* = norum.

b̄ = bona.

Probus: *b̄*; *b̄*. Magno: *b̄*; *b̄*. Petrus, Papias, Putschius pag. 1667.: *b̄*.

93, 23. 94, 2. 21. 168, 23. 171, 15.

Vid. *b̄f*

b̄ = bono.

Vid. *br*.

b.; *b̄* = honorum.

Probus, Magno, Petrus, Papias: *b̄*.

b. 201, 7. *b̄* 250, 7.

Vid. *be*; *b̄p.* = honorum possessio; *bp* = honorum possessores; *u b. r*

b̄ = bularum, bulas.

Vid. *tab*.

b.; *b̄* = bus.

Magno (in: *factib.*), Putschius pag. 1667.: *b̄*. Petrus: *b.*; *b̄*. Conf. praeterea Magno sub littera *b̄*.

testib. etc. 7, 6. 16, 24. 17, 6. 23, 19 (*quibusdam*). 40, 16. 62, 2. 4. 5. 63, 1. 70, 9. 72, 11. 73, 5 (*bis*). 74, 19. 75, 7.

77, 14. 80, 13. 14. 85, 9. 95, 18 (*hominibus*). 97, 15.
 98, 9 (*diebus*). 11. 105, 6 (*duobus*). 109, 5 (*duobus*). 111,
 23 (*duobus*). 112, 4. 117, 12. 118, 20. 135, 10. 139, 1.
 143, 18. 146, 9 (*casibus*). 161, 16 (Vid. not. 2.). 163, 12.
 165, 4. 166, 24. 171, 4. 173, 15. 177, 4 (bis: *duabus*;
opinionibus). 8 (*testibus*). 184, 13 (*omnibus*). 190, 15.
 191, 23. 194, 24. 195, 15 (*quibus*). 202, 20. 208, 16 (*mi-*
noribus). 17 (*omnibus*). 224, 16. 228, 22. *principalib*
 etc. 15, 12. 29, 6 (*puberibus*). 31, 9 (bis: *testibus*, *ciuibus*).
 33, 4. 35, 13 (bis). 40, 14. 41, 1 (*Vestalibus*). 3. 49,
 21 (*hostibus*). 76, 19. 78, 19 (*festibus*). 20. 79, 12. 82,
 13 (*militibus*). 17. 18. 83, 8. 16. 90, 18 (bis: *quibus casi-*
bus. Vid. not. 18.). 96, 7 (*diebus*). 23. 114, 1. 118, 19
 (*posterioribus*). 126, 19. 129, 1. 162, 19. 163, 22 (*locati-*
onibus). 165, 21. 168, 3. 172, 21. 184, 12. 20. 189,
 17 (*actionibus*). 191, 20 (*assibus*). 193, 3. 194, 11 (*cen-*
tumviralibus). 195, 15 (*redus*). 196, 20. 197, 2. 198, 3.
 208, 16 (*hominibus*). 221, 24. 237, 24. 238, 17 (*prioribus*).
 239, 23.

Vid. *omb*; *qb*; *serb*.

be = bonorum emptor.

Magno *be*.

213, 5.

Alterius compendii idem significantis, hujus videlicet: *beor*
 vel *b̄eor*, vestigia extare videntur pag. 212. lin. 21. et pag.
 213. lin. 14. (Vid. quae loc. cit. annotavit Savinius.) Cui
 convenit, quod verba *bonorum emptio* a Magnone sic scri-
 buntur: *b̄eo*.

b̄f; *b̄f*; *b̄f*; *b. f.*; *bf*; *bf* = bonae fidei, bona fide.

Magno: *b̄f*; *bf*. Præbus, Petrus, Papias, Putschius pag.
 1667.: *b. f.*

b̄f 72, 8. 74, 19. *b̄f* 180, 14. *bf* 180, 12. *b. f.* 75,
 24. *bf* 212, 13. *bf* 76, 2. 5. 12. 18. 169, 8. 212, 9.
 220, 22.

pl. pro *pl.* = plebis.

Probus, Gothofredus pag. 1543. (in litter. *cr. pl.*): *pl.*
 49, 14.

bp.; *bp*; *bp*; *bp.*; *bp* = bonorum possessio etc.

Magno, Papias, Putschius pag. 1667.: *b. p.*

bp. 83, 18. *bp.* 134, 8 (in fine). 13. 136, 5. *bp* 91, 16.
 200, 14. *bp.* 85, 18. 91, 24. 134, 10. 23. 135, 20. 24.

138, 22. 146, 4. *bp* 85, 21. 91, 10. 19. 20. 92, 21.
134, 1. 3. 6. 8. (*initio*). 18. 138, 2.
bp 77, 11.

bp = honorum possessores.

Probus, Petrus, Papias: *b. p.* = honorum possessor.
147, 24.

br. = bonorum.

Probus, Petrus, Papias, Putschius pag. 1667.
217, 10.

Conf. *r*

C

c = cape, capere, capio etc.

Vid. *uc* = usucape; *uc* = usucapere; *uc.* = usu.
capio.

c̄; *c'*; *c* = cau.

Magno: *c̄g.* = cautio; *c̄s.* = causas.

csam etc. 8, 5. 10, 2. 14, 4. 75, 7. 158, 5. 162, 2. 171,
19. 173, 5. 175, 3. 193, 17. 221, 18. 235, 19. 249, 14.
16. 21. 23. 250, 24. *c̄sis* etc. 171, 16. 179, 4. *csae*
etc. 4, 5 (in rubrica). 10, 4. 19, 15. 25, 8. 248, 15.
24. *ct.* (cautum) 2, 1. Conf. *c̄* = tum.

csam pro *csam* 20, 9.

c̄; *c̄*; *c'*; *c.*; *c* = causa etc.

Magno: *c̄*; *c.* Probus, Petrus, Papias, Gothofredus pag.
1541. (in litter. *r. g. c.* et *r. p. c. c.*), Putschius pag.
1667.: *c.*

c̄ 7, 24 (filii *causam*). 18, 8. 14. 39, 5. 40, 5. 170, 10.
196, 19. 218, 11. 229, 18. 236, 19. *c̄* 4, 9. 7, 12.
24 (eius *causam*). 10, 18. 13, 7. 19, 19. 25, 6. 41, 15.
48, 22. 65, 21. 76, 6. 21. 89, 1. 98, 1. 115, 5. 122, 7.
147, 18. 161, 19. 162, 15. 163, 5. 171, 22. 173, 13. 175,
15. 178, 18. 184, 16. 193, 22. 196, 14, 21. 197, 3. 212,
10. 213, 12. 225, 11. 228, 4. 17. 232, 7. 236, 21. 239, 10.
248, 21. 249, 12. *c'* 162, 16. *c.* 89, 20. 90, 3. 201, 8.
224, 1. 225, 20. 237, 18. *c* 4, 10. 10, 1. 19, 1. 7. 11.
29, 10. 11. 13. 20 (eius *causa*). 39, 20. 41, 13. 49, 4.
58, 22. 93, 23. 94, 17. 112, 12. 19. 126, 12. 127, 2.
207, 1. 224, 2. 19. 226, 22. 229, 4. 237, 3. 248, 23.

Vid. *cc.*

c̄ = cautum.

Magno (in litter. *c. d. r. n. c.*; *c. q. r. f.* et *i. a. e.*): *c̄*; *c.*
41, 3.

c. = cem.

iudic. 193, 8. *iudic.* 197, 5.

\bar{c} = centum.

Magno: \bar{c} . u. *iud.* = centumvirale iudicium. Probus:

\bar{c} . u. = centumvirum etc.

\bar{c} uiralib (centumviralibus) etc. 104, 11. 198, 19. 222, 22.

c = cepti.

Vid. *excon*

c = ceptionem.

Vid. *exce*

c. = cet.

lic. 2, 29. *scilic.* 163, 19.

c = cionem.

condic 166, 24. 167, 2.

c. = cit.

Vid. *ceptic.*

c. = ciuilib, ciuili.

Vid. \bar{c} .

\bar{c} ; c.; c = ciuilib etc.

Probus (in litter. a. c. aliisque), Petrus, Papias c.

\bar{c} 21, 23, 24. 23, 23 (*ciuis*). c. 18, 12 (si *ciuis*). 224,

20. c 7, 14. 17, 22 (*ciuis*). 19, 2.

Vid. \bar{c} r. = ciuis Romanus.

c = ciuitatis etc.

Vid. \bar{c} r = ciuitatis Romanae.

\bar{c} ; c = clam.

Vid. \bar{n} \bar{u} \bar{n} \bar{c} \bar{n} \bar{p}

c. = cognita.

Vid. \bar{c} c.

\bar{c} = condemna.

Petrus: c. = condemno.

221, 9.

c. = consulto.

Vid. *senatusc.*; item \bar{c} c.

\bar{c} = cu.

Vid. *p̄cratoris*; item *p̄c.n*

\bar{c} = cum?

Vid. c' = cum.

c. = cuni, cunia etc.

Vid. $\bar{p}ec.$ = pecuni; $\bar{p}ec.$ = pecunia.

c' = cau.

Vid. \bar{c} = cau.

c'; c̄; c.; c = cum.

Magno, Petrus: c̄c. = circum. Petrus, Putschius pag. 1667.
(in litter. c. c. c.): c. = cum.

c' 3, 12. 19 (bis). 4, 21. 10, 9. 13, 23. 15, 9. 17, 14.
18, 2. 19, 14. 23, 1. 24, 9. 26, 2. 27, 9. 33, 4. 39, 7.
62, 15. 64, 23. 68, 9 (bis). 10, 11. 12. 77, 2. 90, 21.
91, 1. 95, 2 (initio). 22. 96, 5. 101, 8. 24. 104, 2. 110, 12.
117, 21. 136, 13. 155, 11. 162, 16. 164, 13. 167, 21 (bis;
Sched. enim pro *aequum* exhibent *ec'* i. e. *ecum*). 170, 16.
19. 20. 172, 5. 6. 173, 7. 175, 6. 177, 11. 178, 17. 181, 8.
185, 16. 189, 7. 14. 193, 8. 194, 3. 195, 12. 196, 13. 16.
20. 197, 8. 198, 8. 200, 15. 201, 19. 202, 4. 207, 17.
212, 11. 213, 2. 214, 2. 4. 5. 21. 217, 14. 15. 218, 1.
2. 9 (*cum ipse*). 11. 221, 12. 16. 22. 24 (bis). 222, 3. 19 (*cum*
lege). 223, 4. 19. 224, 6 (in fine). 19. 226, 19. 228, 1. 6.
229, 12. 231, 7. 13. 232, 4. 14. 235, 12. 22. 236, 1.
3 (bis). 6. 237, 18. 240, 11. 248, 21. 249, 1. 250, 24.
c̄ 171, 4. c. 179, 4. 240, 23. c 14, 15. 15, 8. 20.
55, 13. 102, 22. 103, 14. 108, 2. 115, 4. 164, 4. 176, 6.
177, 8. 179, 5. 11. 23. 184, 6. 186, 3. 189, 8. 205, 10.
223, 21. 224, 8. 226, 6. 230, 5. 240, 24. 241, 16. 248, 7.
c' 15, 13. c' pro c' 235, 4.

c̄a = causa aut.

162, 22.

caes. = Caesaris.

Probus, Petrus, Gothofredus pag. 1530.: caes. = Caesar.

2, 15. 55, 17.

cap = capite.

184, 19.

cass. = Cassio.

171, 3.

c̄f. = causa cognita.

Magno: c̄c. Probus (inter *Notas in Edictis perpetuis*),

Putschius pag. 1667.: c. c.

228, 22.

cd° = communi diuidendo.

Putschius pag. 1667.: c. d.

202, 21.

cos. = consulto.

Vid. *senatuscos*.

c̄p = ceptionem.

Vid. *excp*

Q. IN GAII CODICE REPER. LXXXV

\overline{er} ; \overline{er} ; \overline{er} ; \overline{er} ; er ; $c.r.$; $c.r.$; er = civis Romanus, civis Romana etc.

Probus, Magno, Petrus, Gethofredus pag. 1530., Putschius pag. 1667.: $c.r.$ = civis Romanus etc. Magno, Petrus, Papias: $r.c.$ = Romani ciues.

\overline{er} 14, 15. 23, 23 (*civis Romano*). 152, 7. 14. \overline{er} 7, 17. 15, 10. 15. 21, 4. 24, 17. 34, 6. 140, 19. 141, 10. 22. 142, 5. 10. 146, 5. 147, 4. 153, 5. \overline{er} 146, 18. \overline{er} 140, 10. er 18, 13. 23, 17. 24, 21. 50, 17. 89, 21. 142, 23. 146, 16. 147, 5. 152, 9. 201, 21. 224, 43. $c.r.$ 18, 1. 2. 91, 11. $c.r.$ 34, 10. er 3, 21. 14, 22. 18, 12 (*fit civis Romana*). 22. 19, 5, 6. 9. 12. 20, 21. 21, 2. 22, 9 (*bis*). 24, 4. 14. 23. 29, 6. 31, 8. 141, 11. 146, 10. 224, 15.

\overline{er} ; er ; er = civitatis Romanae etc.

Papias: $er. er.$ = citra civitatem Romanam. Petrus, Papias: $r.c.$ = Romana civitas.

\overline{er} 7, 18. 25, 11. 34, 2. er 18, 15. 25, 3 (*Vid. not. 15.*). er 20, 5. 146, 24 (*ubi pro civitatem legendum civitatem Romanam*).

\overline{cui} ; \overline{cui} ; \overline{cui} ; cui = cuius.

Magno: \overline{cui} ; cui . Putschius pag. 1669.: \overline{cui} . Petrus, Papias: cui .

\overline{cui} 226, 24. 235, 15. \overline{cui} , \overline{cui} 218, 2. 21. 235, 11. 17. 236, 22. 239, 11. cui 237, 19.

d

d = dam.

Vid. *adound*

\overline{d} ; \overline{d} ; d = dare, dari.

Magno, Petrus, Putschius pag. 1671.: d = dare.

\overline{d} 212, 16. \overline{d} 202, 17. 204, 15. 208, 3. 221, 8. 235, 12 (*Conf. not. 41., ubi pro d ponendum \overline{d}*). d 200, 23. 203, 18. 207, 18. 209, 18. 233, 12.

Vid. \overline{sd} Conf. \overline{df} ; $\overline{df}e$; $\overline{df}o$; $\overline{df}o$.

\overline{d} ; d; d = dem.

Putschius pag. 1669.: d.

$e\overline{ad}$ 225, 2. *eiusd.* etc. 3, 14. 7, 5. 13. 13, 3. 14, 19. 82, 24. 101, 9. 161, 14 (*eodem anno*). 22. 174, 12. 193, 19. *eiusd.* etc. 14, 6. 7, 15. 42, 19. 68, 5. 76, 2. 93, 14. 146, 1. 158, 2. 14. 15. 16. 18 (*bis: idem dabis; idem*

promittis). 161, 14 (bis: *idem*; *eundem*). 170, 20. 174, 10.
195, 10. 203, 16.

Vid. $\overline{q\bar{d}}$. = quidem.

d = deminutio, deminutus.

Vid. $\overline{k.d}$ = capitis deminutio; item $k\bar{d}$ = capite deminutus.

$d.$ = dex, dic, dici, dicio, dicitum.

Vid. *iud.* etc.

$d.$ = dimidiae.

Vid. $\overline{p\bar{d}}$.

$d.$ = dita.

Vid. *hd.*

\bar{d} = diuersae.

Vid. $\bar{d} s \bar{a}$

\bar{d} ; d = diuus, diui.

Putschius pag. 1669.: \bar{d} ; d . Probus, Magno, Petrus, Papias: d .

\bar{d} 23, 7. d 160, 10. 161, 2.

\bar{d} = do.

Vid. $\overline{q\bar{d}}$ = quando.

\bar{d} = doli, dolo.

Vid. $\overline{d\bar{m}}$

\bar{d} ; d ; d = dum.

Putschius pag. 1669.: d . Magno: \bar{d} . = interdum.

\bar{d} 3, 13. *sciend.* etc. 13, 6. 98, 7. 136, 24. 160, 2.

170, 23. 171, 1. 197, 19. *solid* (Sched. *solid*?) etc.

159, 24. 160, 9. 192, 24. 214, 19.

d° = diuidundo.

Vid. $\overline{c\bar{d}^{\circ}}$

$\overline{d\bar{d}}$; $\overline{d\bar{d}}$; $d\bar{d}$; dd = deinde.

Magno: $\overline{d\bar{d}}$. Putschius pag. 1669.: dd .

$\overline{d\bar{d}}$ 3, 18. 24, 23. 82, 11. 194, 3. 15. 209, 17. $\overline{d\bar{d}}$ 23,

23. 173, 18. 193, 8. 15. 23. 207, 8. 9. 13. dd , 79, 4.

178, 12. dd 10, 6. 24, 4. 173, 14. 207, 4. 241, 20.

$\overline{d\bar{e}}$ = dare.

189, 14.

$\overline{d\bar{f}}$; $d\bar{f}$; df = dare facere.

Magno *d. f. p.* = dare facere praestare.

$\bar{d}\bar{f}$. 202, 18. $d\bar{f}$ 207, 18. df 233, 12.

Conf. \bar{d} . = dare; \bar{f} = facere.

$\bar{d}\bar{f}\bar{e}o$ = dare facere oportet.

204, 15 (Conf. not, 14. Ibi pro $\bar{f}\bar{e}$ perperam scriptum est $\bar{f}e$).

Conf. \bar{d} . = dare; $\bar{f}\bar{e}$; \bar{o} = oportet.

$\bar{d}\bar{f}o$; dfo = dare facere oportet.

Putschius pag. 1671.: $d.f.o.$

$\bar{d}\bar{f}o$ 235, 12. dfo 209, 18.

Conf. \bar{d} . = dare; \bar{f} = facere; \bar{o} = oportet.

$dim.$ = diminutio.

Vid. *kap dim.*

dm = deminuti.

Vid. *k.dm.*

$\bar{d}\bar{m}$; $\bar{d}m$; $\bar{d}\bar{m}$; $d\bar{m}$; $d\bar{m}$; $d.m$; dm = doli mali, dolo malo.

Putschius pag. 1669.: $\bar{d}m$; $d\bar{m}$. Probus: $\bar{d}m$; $d\bar{m}$; $d.m$.

Magno: $d.m$. Petrus: $d.u.m.t.$ = dolo uel malo tuo: quae tamen interpretatio vereor ut recta sit; ego sane litteras $d.u.m.t.$ ita potius explicandas putem: doloue malo tuo.

$\bar{d}\bar{m}$ 249, 2. $\bar{d}m$ 228, 17. $\bar{d}\bar{m}$ 72, 8. 74, 8. $d\bar{m}$ 109, 14. $d\bar{m}$ 174, 22. 179, 20. $d.m$ 83, 20. dm 72, 5.

$\bar{d}.o.$; $\bar{d}o$; $d\bar{o}$. = dare oportere.

Probus (in litter. *a. t. m. d. o.*), Petrus (in litter. *m. d. e.*),

Putschius pag. 1671.: $d.o.$

$\bar{d}.o.$ 212, 16. $\bar{d}o$ 202, 17 (Conf. not. 6., quae pro $\bar{d}o$ male exhibet $\bar{d}o$). 221, 8. $d\bar{o}$. 203, 18.

Conf. \bar{d} . = dare; \bar{o} . = oportere.

$\bar{d}sa$; $d\bar{s}a$ = diversae scholae auctores.

Magno, Putschius pag. 1671.: $d. s. a.$

$\bar{d}sa$ 84, 16. $d\bar{s}a$ 72, 24. 218, 8. 11.

Conf. \bar{a} = auctore.

$d\bar{t}$; dt = duntaxat.

Probus, Magno, Papias, Putschius pag. 1669.: dt . Petrus: dt .

$d\bar{t}$. 42, 8. 9. dt : 42, 13.

e = edicto.

Petrus: e. e. = ex edicto.

178, 4.

ē; ē; ē; e.; e = em, emp.

uxorē etc. 16, 19. 28, 21 (*decem*). 109, 17 (*quidem*).
226, 16. *parvū* etc. 10, 2. 18, 18. 31, 24. 71, 14 (*se-*
mentem. Sched. *semtē*). 80, 5. 93, 7. 95, 11 (*autem*).
97, 3 (*diem*). 105, 6. 106, 11. 107, 1 (*aestimationem*).
24 (*rem*). 111, 23 (*eadem*). 125, 6. 130, 8 (*idem*. Sched.
idē). 142, 9 (*partem*). 164, 20 (*empta*. Sched. *e?ta*).
165, 15. 176, 20. 189, 11. 193, 15 (*hominem*). 212,
22 (*eiusdem*). 226, 16. *imitationē* 79, 14. *martē*
etc. 113, 20. 174, 8. 194, 22 (*praesentem*). 220, 10. *ci-*
uitate etc. 6, 24. 10, 13. 11, 1. 16, 7 (*uxorem*). 23, 14.
16 (*condicionem*). 26, 3 (*ciuitatem*). 27, 17. 29, 12 (*coemptio-*
nem. Sched. *coemptionem*). 33, 24. 40, 20 (*pubertatem*).
43, 6. 49, 4 (*tutorem*). 52, 12 (*bis: tutorem; iisdem*. Vid.
not. 12.). 64, 8. 65, 14 (*legem*). 67, 18. 75, 3. 89, 22.
89, 16. 91, 14 (*tempore*) 99, 7. 106, 13. 107, 4 (*partio-*
nem). 114, 6. 154, 23. 161, 21 (*obligationem*). 165,
10 (*emptionem*. Sched. *emem*). 169, 6. 181, 18. 195, 13.
201, 6. 207, 18 (*idem*). 212, 3 (*empto*. Sched. *e?pto*).
22 (*compensationem*). 213, 7 (*deductionem*). 216, 11. 217,
18. 220, 9. 239, 14. 245, 9 (*tempus*). 248, 3.

Sched. pag. 237. lin. 3. pro *rem* exhibent: *rē* (Conf. not.
15., ubi *perperam* omissa est superior lineola.)

e = emptor.

Vid. *be*

ē; ē; e = en.

manumittēdis etc. 10, 21. 70, 12. 71, 21. 110, 4. 9.
131, 14. 185, 9 (*ascenderet*). 189, 9 (*aut utendi*). 212,
21. *sentētia* 167, 17. *sporade* etc. 17, 15. 47,
20 (*absentis*). 58, 17. 62, 3 (*non tollendi*) 83, 22. 89, 22.
97, 5 (*cernendo*). 120, 20 (*interponendae*). 125, 6. 130, 7.
209, 17.

ē; e = es.

ēto 98, 9. eto 107, 21.

ē; ē; ē; e.; e = est.

Magno: ē; item (in litter. *d. n. e.*); e. Probus, Petrus, Pa-
pias, Gothofredus pag. 1532.; Putschius pag. 1671.: e.

10, 10. 55, 21 (*est proprie*). 62, 12. 67, 20. 89, 10.
 90, 2. 105, 15. 18. 106, 5 (*bis: futura est; potest*), 112,
 10 (*est*). 130, 6. 131, 4. 19. 151, 20. 177, 7 (*manifestum
est*). 14. 184, 17. 198, 18. 201, 17. 209, 10. 212, 23.
 213, 18. 217, 13 (*bis: potestate est; tecum est*). 235, 19.
 236, 23, (*est*), 248, 21. e. 155, 1. e 1, 17.
 2, 1 (*lata est*). 3, 6. 8. 3, 3. 4, 7. 10. 6, 13. 7, 12. 17.
 13, 6 (*sciendum est*). 21. 14, 22. 16, 10. 17, 5. 18, 3.
 4, (*est sed*). 5. 10 (*est*). 12. 16 (*est*). 21. 19, 20. 21, 12.
 23, 13. 18. 25, 18. 26, 20. 34, 19 (*est*). 39, 19, 21. 40,
 14. 41, 3. 20 (*est*). 42, 2. 46, 22. 54, 10. 55, 24 (*bis*).
 61, 14. 62, 21. 63, 4. 64, 13. 67, 3. 8 (*bis*). 13. 70, 21.
 71, 2, 5. 17. 72, 6. 21. 24. 74, 7. 9 (*in fine*). 12. 75,
 1 (*est*). 3. 76, 4 (*liber est*). 79, 13 (*est*). 20 (*est*). 80,
 5 (*est*). 9 (*est*). 18. 82, 23 (*est*). 83, 12. 89, 7 (*est*). 90,
 24. 91, 10. 21. 93, 8 (*est*). 94, 22 (*manu est*). 95, 1.
 12 (*est*), 14 (*est*). 18. 96, 1. 9. 20. 97, 6. 7 (*est*). 17. 20.
 98, 3 (*bis*). 100, 5. 6. 101, 13, 18. 104, 15 (*bis*). 105,
 17 (*est*). 22. 106, 5 (*est si*). 8. 11. 19. 109, 22. 110, 8. 14.
 17. 19. 112, 17. 113, 2. 3. 18. 115, 5. 8 (*est*). 21 (*est*).
 116, 2. 117, 15 (*est*). 24. 118, 4. 20 (*factum est*). 119, 13.
 15 (*bis*). 22. 121, 4 (*est*). 23. 122, 2. 3. 124, 2 (*est*). 125.
 12. 16 (*est*). 22. 24. 126, 16. 17. 127, 16. 129, 11. 130, 9.
 131, 13. 140, 12. 145, 2. 146, 2. 147, 24. 151, 9. 14. 15.
 152, 5. 14. 154, 7. 11. 22 (*est*). 155, 9. 10. 13. 17. 20.
 156, 7. 158, 9 (*bis*). 160, 16. 161, 20 (*id est*). 22 (*bis*).
 163, 13. 14. 18. 21. 165, 4. 168, 2. 7. 170, 3. 8. 21. 171,
 16. 172, 2. 22. 173, 3. 10. 12. 21. 175, 9. 177, 7 (*non
est*). 9 (*bis*). 16. 178, 10. 11. 179, 23. 181, 1 (*bis*). 10. 22.
 24. 102, 6. 8. 9. 18. 20. 21. 24. 184, 5 (*Vid. not. 3.*). 189,
 5. 7 (*bis*). 8. 17. 190, 12 (*est*). 191, 10. 194, 4. 7. 195,
 10, 16. 196, 10 (*est*), 197, 24. 198, 7. 10. 16. 17. 200, 2.
 202, 9. 17. 203, 8. 20. 21 (*initio*), 23 (*est*). 204, 1. 16. 17.
 24. 207, 11. 12. 15. 19. 209, 2. 16. 212, 3. 19. 214, 7.
 217, 15. 218, 2 (*est*). 220, 16. 221, 20. 222, 15. 18. 224,
 15. 225, 1. 22. 226, 19. 24. 228, 7. 229, 19 (*iudicata est*).
 21, 23. 230, 1, 10. 231, 8. 17. 232, 5. 8. 19. 22. 233, 17. 22.
 235, 15 (*sponsor est*). 236, 8, 17. 18. 22. 24. 237, 2. 6. 238,
 16. 240, 9. 13. 21. 244, 16 (*est uter*), 245, 8. 11 (*initio*). 19.
 268, 13. 16. 250, 9 (*initio*). e 10, 21 (*est*). 108,
 1 (*potest*). 139, 19. 178, 8. 21 (*est*). 237, 15. e. 90,
 9 (*est*). 409, 24. 119, 19. 137, 8. 157, 3. 163, 11. 201, 3.

206, 5. e 1, 5. 18. 2, 1 (*est ut*). 11. 7, 2. 21. 22. 24.
 15, 22. 17, 3. 10, 16. 20, 21. 21, 3. 22, 14. 23, 11. 15,
 24, 2 (*bis*). 9. 22. 26, 2. 27, 4 (*initio*). 10. 28, 3. 31, 6. 8.
 33, 4. 34, 17. 37, 8 (*bis*). 18. 19 (*est*). 41, 19. 42, 13. 14.
 43, 6. 11. 21. 22. 48, 14. 49, 19. 22. 50, 13. 55, 17. 61,
 17. 65, 12 (*est*). 66, 14. 21. 68, 19. 71, 7. 72, 9. 74, 3.
 9 (*initio*). 75, 1 (*potest*). 8. 77, 3. 21. 22. 78, 10. 11. 79,
 19. 23. 80, 3 (*est*). 6 (*est*). 14. 82, 18. 83, 4 (*est*). 21. 90,
 10. 13 (*est*). 16. 92, 14 (*potest*). 93, 5. 94, 9 (*est*). 17 (*est*).
 22 (*est et*). 95, 2. 96, 4. 10. 17 (*potest*). 97, 1. 12. 98, 5.
 100, 19. 101, 22. 103, 15. 104, 12. 14 (*bis*). 20. 106, 7.
 108, 7 (*est*). 21 (*est*). 112, 18. 113, 1. 117, 13. 120,
 24 (*est*). 123, 11 (*est*). 126, 11. 22. 128, 3. 8. 21. 129, 6.
 13. 18. 134, 4, 16 (*est*). 135, 15. 137, 23. 138, 19. 149,
 10. 150, 21. 154, 14. 155, 3. 156, 13 (*est quia*). 21 (*est*).
 22. 157, 21 (*plus est*). 158, 4 (*loco est*). 159, 22. 160, 19.
 161, 4. 13. 162, 1. 8. 163, 2. 169, 9. 170. 14. 172, 21.
 174, 10 (*bis*). 176, 16. 177, 15. 22. 180, 17. 181, 2. 182,
 5. 183, 6. 16. 18. 21. 184, 10 (*est uelut*. Vid. not. 1.). 186,
 2. 189, 14. 193, 2. 197, 2. 20. 198, 1. 14. 23. 201, 13.
 202, 8. 13. 15. 19. 24. 203, 19. 204, 21. 205, 9. 14. 15.
 207, 5. 22. 208, 9. 24. 209, 14. 23. 212, 10. 213, 4. 214,
 16. 19. 21. 216, 2. 217, 24. 222, 10. 223, 24. 224, 2.
 225, 3. 7. 9. 18. 226, 10. 228, 6. 229, 11. 20. 230, 13.
 231, 23. 232, 1. 14. 333, 1. 2. 235, 11. 238, 7 (*bis*). 13.
 239, 2. 9. 13 (*est*). 23. 240, 1 (*bis: est qui; is est*). 241, 4.
 244, 16 (*est id*). 248, 20. 250, 4. 15.

ex 21, 2. 58, 18. 149, 3.

Vid. *iē* = id est.

ē = estate.

Vid. *potē*

ē = esto.

Vid. *iē*

ē = et.

Petrus, Papias: e.

119, 22 (Conf. not. 40.).

e. = ex.

Petrus.

193, 16.

ē = ter.

Vid. *in ē dum*

e'; *e*; *e* = eius.

Probus, Petrus: *e'*; *e*. Papias (in litter. J. e.), Gothofredus pag. 1532., Putschius pag. 1671.: *e*.

e' 8, 16. 13, 4. 14, 18. 19. 18, 5, 7. 84, 7. 158, 8. 162, 3, 16. 166, 14. 170, 8. 172, 15. 174, 7. 182, 9. 19. 195, 20, 202, 7. 212, 22. 216, 17. 230, 7. 238, 7. *e* 178, 15. *e* 7, 24. 13, 9. 101, 22. 170, 9. 223, 19.

ed. = edicto.

Petrus: *f. ed.* = factum edicto. Putschius pag. 1671.: *ed.*

Conf. Magno sub littera *e*,
177, 24.

ede = erciscundae.

Vid. *fede*

ee.; *ee*; *ee*; *ee*; *ee*; *ee*; *ee* = esse.

Probus, Magno: *ee.* Petrus: *ee.*; *ee*. Papias, Putschius pag. 1571.: *ee*.

ee. 14, 18. 15, 4. 18, 10. 51, 20. 61, 9. 63, 12. 71, 19. 97, 22. 24. 105, 18. 109, 20. 129, 19. 135, fl. 140, 18. 146, 14. 152, 17. 165, 7. 166, 24. 181, 10. 24. 182, 18. 194, 10. 201, 21 (*esse*). 217, 14. 15. 221, 10. 17. 222, 14. *ee* 13, 23. 14, 17. 17, 7. 18, 3. 24. 19, 3. 9 (*esse*). 22, 23. 23, 4. 12. 17. 25, 15. 28, 5. 31, 13. 49, 20 (initio). 50, 8. 19. 52, 24. 64, 3. 14. 22. 66, 15. 70, 12. 72, 24. 75, 5. 82, 3. 24. 84, 17. 89, 1 (*esse*). 103, 16. 21 (*esse*). 104, 12. 107, 18. 108, 10. 109, 8. 117, 13. 122, 7. 18. 127, 15. 140, 14 (bis). 143, 7. 161, 10. 164, 19. 165, 1, 9. 13. 168, 5. 171, 8. 172, 7. 173, 22 (bis). 176, 11. 19. 182, 9. 11. 184, 23. 185, 4. 189, 2. 3. 21. 193, 16. 201, 10. 14. 202, 3. 10. 203, 17. 207, 21. 217, 7. 19. 21. 218, 1. 225, 15 (ter). 227, 2. 235, 4. 9. 238, 1. 245, 14. *ee* 97, 6. *ee* 101, 21. *ee* 7, 12. 237, 3. *ee* 6, 22. 52, 21. 58, 1. 3. 105, 16. 135, 14. 142, 20. 176, 8. 205, 14. 209, 11. 216, 23. 217, 17. *ee* 6, 4. 7, 14. 16, 3. 6. 14. 18, 16. 19, 14. 31. 26, 14. 41, 2. 49, 6. 20 (in fine). 22. 58, 5. 59, 4. 14. 64, 7. 65, 14. 24. 66, 3. 67, 7. 69, 24. 70, 4. 79, 12. 21. 80, 2. 96, 9. 101, 18. 102, 7. 15. 103, 20. 104, 23. 105, 19. 108, 12. 116, 16. 124, 9. 125, 7. 128, 22. 129, 7. 130, 8. 154, 9. 158, 16. 162, 14. 178, 7. 9. 18. 198, 5. 202, 19. 204, 3. 19. 209, 12. 218, 4. 222, 8. 225, 14. 237, 8. 238, 3.

Vid. *eeet*; *eeet*.

\overline{cent} , \overline{cent} , \overline{cent} , \overline{cent} , \overline{cent} ; \overline{cent} .; \overline{cent} = essent.

\overline{cent} etc. 19, 9. 64, 23. 136, 22. 146, 17. 21 (*essent* si).
196, 16. 218, 23. \overline{cent} . 147, 11. 12. \overline{cent} 1, 24,
7, 5. 127, 2. 147, 5.

\overline{cet} , \overline{cet} .; \overline{cet} , \overline{cet} , \overline{cet} .; \overline{cet} .; \overline{cet} = esset.

Magno: \overline{cet} .

\overline{cet} , \overline{cet} . 67, 24. 104, 18. 105, 15. 112, 7. 193, 6. 196, 4.
197, 5. \overline{cet} , \overline{cet} , \overline{cet} 89, 21. 104, 5. 135, 22. 168,
169, 23. 184, 3. 194, 14. 201, 3. 12. 21. \overline{cet} . 89,
22. (*institutus esset*). 196, 12. 200, 3. \overline{cet} 20, 6.
118, 23. 135, 12. 141, 6. 185, 3. 191, 22. 221, 1.

\overline{egiss} . = *egisset*.

190, 20.

\overline{ei} = *eius*.

Papias: \overline{ei} . Magno: \overline{ei} . Petrus: \overline{ei} . = *eiusmodi*.
182, 8.

\overline{en} = *enim*.

Magno: \overline{en} . Putschius pag. 1671.: \overline{en} .

50, 23. 75, 10. 168, 1. 178, 22. 182, 16. 183, 12. 184,
14. 204, 12. 221, 20. 228, 6. 232, 12. 245, 6. 249, 13.

\overline{et} .; \overline{et} .; \overline{et} .; \overline{et} = *etiam*.

Magno: \overline{et} .; \overline{et} . Petrus, Papias, Putschius pag. 1671.: \overline{et} .

\overline{et} . 42, 1. 48, 13. 74, 16. 83, 15. 161, 11. 181, 9. \overline{et} 7,
18. 23, 17. 28, 19. 74, 9. 163, 8. 15. 167, 17. 168, 18.
171, 13. 173, 3. 10. 180, 9. 10. 183, 17. 186, 4. 189, 20.
214, 8. 232, 11. 239, 4. \overline{et} . 118, 17. 165, 3. 171, 1.
178, 2. 183, 16. 185, 17. 186, 6. 207, 10. 237, 4. \overline{et} 1,
21. 159, 19. 167, 17. 182, 16. 185, 2. 189, 19. 194, 17.
216, 20.

\overline{exc} = *exceptionem*.

Putschius pag. 1671.: \overline{exc} . = *exceptio*.

83, 20. 208, 6.

\overline{exc} 72, 8.

\overline{excon} = *exceptionem*.

175, 23.

Conf. \overline{n} = *nem*.

\overline{excp} ; \overline{excp} = *exceptionem*.

\overline{excp} = 74, 8.

\overline{excp} 72, 5.

\overline{exht} . = *exheredatos*

141, 17.

explic. = explicit.

187. (Vid. not. 13.)

\bar{f} ; f = facere.

Magno (in litter. *d. f. p.*), Putschius pag. 1671. (in litter. *d. f. o.*): f .

\bar{f} 207, 18. 235, 12. f 209, 19. 233, 12.

Conf. $\bar{d}f$; $\bar{d}f\bar{e}$

\bar{f} ; f = factum.

Magno: $\bar{f}.e.$ = factum est. Probus (in litter. *f. e. d.* et *q. b. f.*), Petrus, Papias, Putschius pag. 1671.: f .

\bar{f} 118, 20. f 90, 2.

f = familiae, familias.

Vid. $\bar{f}ed\bar{e}$; item $\bar{f}\bar{f}$.

f = fes, festum.

Vid. $\bar{m}f$. = manifes; item $\bar{m}f$. = manifestum.

f = fici.

Vid. $\bar{o}ffo$

f = fidei, fide.

Probus: f .

f commisum (pro f commisum) 126, 24. f missore. (fi-
depromissores) 160, 8. f (fide) 235, 17.

Vid. $\bar{b}f$; $f\bar{c}$.

f = filius.

Vid. $\bar{f}\bar{f}$

f = fraudis.

Probus (in litter. *f. u. c.* et *d. m. f. u. c.*): f . = fraudis.

Idem (in litter. *f. c.* et *s. f. s.*): et Petrus: f . = fraudis.

Magno, Petrus: f . = fraudationis.

229, 3.

f = fructus, fructus etc.

Vid. $\bar{u}f$ = usufructus; $\bar{u}f$. = usufructus.

\bar{f} = furtum.

Probus (secundum ed. Ernst.): $f.f.$ = furtum fecit. Magno
(secundum Gothofred. ed.): $\bar{m}f\bar{t}i.f.$ = manifesti furti. (In
ed. Lugd. Bat. a. 1599. et ap. Putsch., omissa ultima f , sic
est: $\bar{m}f\bar{t}i$ = manifesti furti.)

176, 19.

\overline{fam} = familiam.

Magno: $f.\overline{fam}$.; Petrus: $f.fam.$ = filius familias. Papias: $f.f.fam.$ = fama filius-familiarum. (?)
43, 8.

\overline{fc} .; \overline{fc} .; fc .; fc .; fc = fideicommissum etc.

Magno, Petrus, Papias: fc . Probus (secundum ed. Ernst.):
 $f.c.$ = fideicommissum. (In aliis editionibus *fideicommissus*
legitur.) Idem: $n.f.c.$ = nostrae fidei commissum.

\overline{fc} . 119, 7, 12. 121, 18. 122, 2. 15. 124, 21. 24. 125,
3. 7. \overline{fc} 101, 14. 118, 23. 119, 14. 21. 122, 6. 123,
16 (in fine). 124, 20. 125, 2. 9. 11. fc 125, 13.
 fc . 124, 15. 23. fc 118, 21. 124, 13. 122, 7. 8. 123,
15. 16 (initio). 124, 3. 5. 126, 43. 48. 20.

\overline{fo} = facere.

204, 15.

Conf. \overline{dfo}

$fede$ = familiae herciscundae.

Magno: \overline{fhcd} .; Putschius pag. 1671. $f.hc.$ = familiae
herciscundae.

202, 21.

\overline{ff} = filius familias:

Probus, Petrus, Papias: $f.f.$

79, 23.

\overline{fi} .; \overline{fi} .; fi = fideius.

Petrus, Papias: \overline{fir} . = fideiussorea.

$\overline{fisorem}$ etc. 159, 15. 161, 11. 12. \overline{fisor} (fideiusso-
rem) 158, 19. $\overline{fisorei}$ (fideiussores) 159, 23.

\overline{fidz} = fideicommissorum.

117, 17.

$\overline{fideicommiss.}$ = fideicommissum.

6, 9.

\overline{fil} . = filio.

Probus: \overline{fil} . = filius.

37, 14.

\overline{formul} . = formulam.

235, 9.

$\overline{fus. can.}$ = Fufiae (pro Furiae) Canisinae.

39, 11.

fuit = fuerint.

224, 14.

fuit; *fuit*; *fuit* = fuerit.

Putschius pag. 1671.: *fuit*.

fuit. 173, 5.

fuit. 208, 11.

fuit 220, 17. 225, 9.

fuit (pro *fuit*) 202, 4.

g

g = ge, gomb, ges, gi, gona.

Vid. *leg*.

g = graius.

Vid. *peroc*.

gr; *gr* = gratia.

Probus (in litter. *b. gr.*), item Petrus: *gr*.

gr 167, 5.

gr 238, 17.

gra = gratia.

Magno: *grā*. Putschius pag. 1673.: *grā*.

169, 9. 231, 4. 10.

h

h = hen.

rephdic (reprehenditur) 183, 6.

h; *h* = her.

Petrus: *heres* = heres.

hdum etc. 89, 13. 90, 11. 101, 11. 133, 7. 13. 142, 18.

150, 13. 162, 5. 183, 10. 226, 17.

heres etc. 73, 4.

102, 8. 105, 23. 121, 7. 143, 14.

h; *h* = her.

her 66, 21.

hadi 112, 24.

h; *h*; *h* = heres.

Putschius pag. 1673.: *hdi* = heredi.

hdes etc. 41, 17. 18. 4, 24 (Vid. not. 8.). 51, 15. 63, 10.

15 (*heredem*). 67, 23 (*heres*). 68, 2. 77, 11. 78, 12. 80,

8. 19. 21. 82, 19. 24. 83, 1. 3 (*heredem* instituo). 12 (*he-*

redes). 16. 86, 6. 88, 7 (in fine). 9 (*heredes*). 89, 6. 11.

18 (*exheredatus*). 90, 6. 93, 12. 94, 19. 20. 95, 8. 10.

96, 14 (bis). 97, 22. 24. 98, 21. 99, 9. 101, 9 (*heredum*).

103, 14. 108, 12. 111, 6. 116, 16. 118, 4. 16. 119, 2 (*hereditatem*). 9. 120, 5 (*hereditatem*). 129, 18. 130, 8. 131, 4. 6. 135, 24. 139, 13. 143, 12. 170, 4. 180, 20 (bis). 200, 15. 201, 7. 224, 8. 228, 16 (*heredi*). 236, 24. 237, 2 (*herede*). 3. *h dem* etc. 84, 10. 18. 24. 145, 3. 166, 14. *h do* (*heredem*) etc. 10, 13. 66, 24. 67, 4 (*hereditarium*). 79, 18. 83, 8. 84, 10 (*exheredet*). 14. 20 (Vid. not. 11. ubi pro *h dem* ponendum est *h dem*). 85, 3. 6. 14 (*heredes*. Conf. not. 23.). 86, 12 (*exheredari*). 88, 9 (*exheredari*). 95, 5. 96, 11. 98, 23. 99, 15 (*heredes*). 101, 9 (*exheredatorum*). 10. 17. 102, 15. 105, 16. 111, 15. 20. 112, 20. 124, 2. 10. 127, 24 (*heredum*). 129, 13. 132, 1 (*heredes*). 2. 134, 1. 143, 3. 159, 1. 200, 19. 226, 4. 9. 11. 16 (*herodem*). 233, 21. 22. 248, 10 (bis).

Vid. *hd*.

h = hered.

Petrus: *h em. m.* = *heredem meum*.

her 112, 8.

h = hereda.

Vid. *exht*.

h; *h* = heredi.

Petrus: *hct*. = *hereditatibus*. Putschius pag. 1673.: *hctis* = *hereditatis*.

hctis (pro *hctatis*) etc. 6, 7. 51, 17. 63, 2, 4. 67, 7. 77, 14. 83, 10. 101, 24. 110, 17. 118, 2, 3 (*hereditatem*). 8. 21. 119, 6. 120, 1, 2. 121, 8. 127, 17. 24. 131, 15. 17. 23. 132, 1. 134, 8. 142, 11. 150, 9. 23. 194, 24. *hctem* etc. 48, 8. 62, 19. 90, 18. 91, 21. 129, 17. 21. 134, 5. 19. 29. 139, 10. 141, 10, 11. 18. 190, 16 (*cesserit hereditatem*). 180, 18.

h; *k*; *h* = heredita.

Magnò: *ht*. = *hereditatem*. Papiàs: *ht*. = *hereditates*.

htem etc. 63, 6. 12. 15. 67, 14. 23. 75, 2. 3. 83, 12. 90, 15. 95, 16. 20. 22. 96, 12. 17. 19. 20. 23. 97, 4. 100, 8. 103, 18. 106, 8. 127, 7. 13. 129, 24. 130, 14. 131, 2. 150, 16 (*hereditatem cedendo*). 168, 13. 183, 11. 13. 194, 20. *htiam*, *htem* 237, 4. *htes* etc. 67, 4. 91, 19. 92, 1. 97, 1. 103, 13. 121, 6. 128, 13. 129, 4. 19. 130, 7. 12. 134, 10. 135, 5.

h; *k* = hereditas etc.

Probus,

Probus, Magno, Petrus (in litter. e. h. e.): h. Putschius pag. 1673.: *hi* = hereditatis (?) institutio.

h 63, 3. 83, 19. *h* 62, 21. 63, 9.

h; *h*; *h*; *h* = heres etc.

Petrus: *h*; *h*. Probus, Magno, Papias, Gothofredus pag. 1534., Putschius pag. 1673.: *h*.

h 65, 23. 75, 22. 80, 4 (*heres*). 83, 3 (*heredem facio*).

86, 2. 89, 18. 90, 5. 13. 91, 10. 95, 6. 96, 6. 8. 98, 22.

101, 3. 13. 18. 24. 102, 13. 114, 12. 134, 15. 159, 17.

168, 12. 173, 20. 226, 18. 238, 8. *h* 75, 2. 90,

16. *h*. 131, 20. *h* 49, 18. 91, 22. 23. 96;

9 (*ita heres*). 97, 1 (*fit heres*). 6 (*heres esse*). 98, 9. 10.

112, 5. 114, 19. 120, 6. 7. 134, 10. 12. 159, 19. 237,

2 (*heres*).

h = hoc.

Vid. *h*'

h; *h*; *h* = hoc.

Putschius pag. 1673.: *h*'. Probus, Petrus, Gothofredus pag. 1534.: *h*.

h' 7, 18. 74, 12. 90, 24. 93, 1. 101, 13. 18. 104, 1.

105, 23. 110, 23. 113, 4. 118, 9. 130, 3. 151, 11. 168,

10, 14. 173, 16. 175, 15. 191, 7 (*Vid. not. 4*). 195, 8.

208, 11. 20. 212, 22. 216, 2. 238, 19. 239, 2. 244, 22.

245, 5. 20. *h* 108, 23. *h* 2, 16. 13, 8. 68, 21.

172, 7. 181, 23. 191, 10. 227, 1. 239, 22.

had = Hadriani.

Probus: *ha*.; Magno: *hadnus* = Hadriannus.

13, 9. 160, 10. 161, 2.

hadr = Hadriani, Hadriano.

7, 17. 25, 13.

hd. = heredita.

hd.tem 96, 3.

here; *he* = heredi. ?

heretas 142, 5. *hetas* 129, 14.

hero = heredita. ?

heretem 62, 23.

hui; *hui*; *hui* = huius.

Magno: *hui*. Putschius pag. 1673.: *hui*.

hui 208, 16.

hui 43, 5. 232, 16. 240, 13.

hui

216, 5.

i vocalis.

i = id.

Vid. *ī*

i = ii.

pūcis (prouinciis) etc. 2, 12, 14, 17. 3, 4 (bis). 8. 4, 13, 16, 6, 2. 7, 9. 11, 12. 31, 15. 32, 6. 33, 5. 16. 34, 13. 21. 35, 13. 22. 41, 2. 48, 4. 10. 49, 24. 50, 8. 9 (bis). 52, 12. 54, 3 (*iisdem*). 55, 20. 59, 3. 61, 17. 22. 62, 2. 21. 63, 2. 6. 10. 65, 1. 77, 19. 78, 2. 80, 4. 19. 91, 24. 93, 5. 94, 5. 95, 2. 14. 96, 21. 103, 13. 19. 23. 108, 16. 18. 109, 18. 110, 4. 8. 118, 4. 5. 119, 15 (ter). 121, 22. 122, 11. 123, 16. 130, 2. 132, 8. 134, 24. 135, 23. 140, 1. 11. 18. 145, 10. 150, 7. 14. 156, 11. 157, 10. 158, 12. 163, 8. 167, 14. 170, 17. 172, 6 (*Titii*). 173, 4. 177, 6. 186, 4. 6. 194, 10. 195, 24. 197, 15.

ī; *i* = im.

eni. 14, 12. *si*. 169, 15. *eni* 66, 4. *parti* 147, 21 (initio).

ī; *i* = in.

Probus, Petrus, Putschius pag. 1675.: *ī*; *i*. Papias: *it* = inter; *i* = in. Magno: *i*.

ī|*puberem* etc. 27, 2. 37, 5 (*uindicanti*). 39, 12 (*inuito*). 79, 12. 109, 4 (*interuenit*). 20. 112, 15 (*singulis*). 201, 23 (*ingitur*). 235, 10. *iter* etc. 15, 22 (*inter patrem*). 18, 3. 42, 4. 52, 16. 80, 16 (*uendiderint*). 90, 16. 96, 16 (*intestato*). 97, 14. 183, 8 (*in seruo*). 193, 22 (*uindictam*). 194, 4 (*interim*). 18 (*inde*). 209, 22 (*quae in*).

Vid. *fuit* = fuerint.

i = inde.

Vid. *pi*

ī = inten.

ido 175, 19.

x; *i* = inter.

Petrus (in: *xe*): *x*; item: *i*. Probus, Magno: *x*.

x 1, 6. 10, 18. 11, 13. 16, 9. 18, 7. 19, 16. 20, 15. 22, 3. 21. 47, 22. 94, 11. 119, 20 (*interponi*). 21 (*interponantur*). 120, 17 (*inter*). 130, 19. 152, 6. 172, 10. 174, 24. 180, 7. 24. 181, 10. 182, 9. 190, 1. 200, 24. 202, 21 (bis). 22. 207, 6. 212, 20 (in fine). 220, 16. 221, 12. 17.

223, 9. 225, 19. 21. 236, 24. 232, 3, 9. 235, 22. 236, 1.
 3. 13. 17. 21. 237, 11. 22. 238, 19. 240, 3. / 14,
 13. 15, 20. 22 (*inter eas*). 24. 16, 3. 11. 15. 21, 4. 23, 20.
 44, 10. 88, 5. 159, 12. 22. 184, 4 (*internuntium*). 170, 8.
 172, 14. 174, 3. 189, 5. 24. 212, 20 (*inter compensatio-*
nem). 213, 14. 218, 4. 224, 12. 17. 20. (bis). 229, 7.
 231, 6. 237, 8. 13. 18. 238, 1. 2. 6. 11. 239, 10. 15. 22.
 240, 7. 12. 20. 244, 17. 245, 7 (Vid. not. 39.). 23 (*inter-*
dicto reddito).

x; *i* = *intra*.

Probus: *x*; *i*. Magno: *x*^a; *i* Petrus: *i*; *ip*. etc. Papias: *i*.
x 224, 12. / 226, 2.

iē; *ie* = *id est*.

Putschius pag. 1675.: *i. e.*

iē 222, 20. 231, 12. 250, 24. *ie* 238, 14. 250, 22.

ig; *ig* = *igitur*.

Magno: *ig*. Petrus, Putschius pag. 1675.: *ig*.

ig. 235, 19. 236, 17. *ig* 160, 4. 240, 19.

imp; *imp*; *imp*; *imp* = *Imperator, Imperatoris*.

Putschius pag. 1673.: *imp*. Magno: *imp*; *imp*. Probus,

Petrus, Papias, Gothofredus pag. 1535.: *imp*.

imp. 152, 19. *imp* 83, 17. *imp*. 2, 8. *imp* 20, 7.
 27, 5. 85, 16. 93, 1.

indum = *interdum*?

174, 5. 183, 24.

in ē dum = *interdum*.

180, 16.

insit = *intersit*?

181, 12.

it; *it*; *it* = *item*.

Petrus: *it*. Magno: *it*.

it. 167, 3. 173, 8. *it*. 130, 11. 196, 13. 198, 1.

201, 15. 213, 7. 240, 14. *it* 9, 22. 44, 13. 196, 4.

197, 16. 22. 203, 4.

i consonans.

i; *i* = *index*.

Vid. *iē*

i = *igrandum*.

Vid. *ii*

INDEX SIGLARVM

\bar{i} = ius etc.

Vid. \bar{vii} ; \bar{hui} ; \bar{ic} ; \bar{ii} ; \bar{in} ; \bar{iq} .

\bar{ic} ; \bar{ic} ; \bar{ic} ; \bar{ic} = iuris ciuillis, iure ciuili.

Putschius pag. 1675.: $\bar{i. c.}$ = ius ciuile.

\bar{ic} 92, 18. 104, 14. 23. 110, 3. 7. \bar{ic} 91, 22. \bar{ic} 82,
15. \bar{ic} 88, 19. 92, 1. 200, 12.

\bar{ic} ; \bar{ic} = iudex esto.

Probus, Petrus, Papias: $\bar{i. e.}$

\bar{ic} 235, 10. \bar{ic} 201, 19.

\bar{ii} = iusiurandum.

Putschius pag. 1673.: \bar{ii} . Petrus, Papias, Gothofredus pag.

1536.: $\bar{i. i.}$ Magno: \bar{ii} . = iurisiurandi
248, 22.

\bar{in} = iure naturali.

Ita has litteras pag. 163. lin. 5., tum propter loci sententiam, tum propter similitudinem cum siglis \bar{ic} . et \bar{iq} . interpretandas esse censet Savinius. Pari ratione apud Putschium pag. 1675. litteris $\bar{i. g.}$ exprimuntur verba *iure gentium*.

\bar{iq} ; \bar{iq} ; \bar{iq} ; \bar{iq} ; $\bar{i. q.}$; \bar{iq} = ius Quiritium, iure Quiritium.

Putschius pag. 1675., Magno, Papias (in litter. *l. i. i. q.*): $\bar{i. q.}$

\bar{iq} 103, 16. 171, 19. \bar{iq} 103, 13. 172, 6. 201, 11.
222, 10. \bar{iq} 104, 6. \bar{iq} 14, 19 (*ius Quiritium*).

64, 11. 221, 10. $\bar{i. q.}$ 193, 16. \bar{iq} 14, 19 (*iure Quiritium*).
31, 13. 46, 14. 18. 59, 14. 64, 8. 14. 75, 7.
104, 9. 111, 14. 140, 9. 146, 6. 8. 201, 10. 14. 202, 19.
203, 18.

\bar{iq} 64, 5.

$\bar{iud.}$; \bar{iud} = iudex.

Putschius pag. 1673.: $\bar{iud.}$ Probus: *ap. iud.* = apud iudicem.

$\bar{iud.}$ 204, 15. 208, 13. \bar{iud} 203, 4.

\bar{iud} ; \bar{iud} = iudic.

\bar{iudia} 176, 1. \bar{iudium} 202, 1.

$\bar{iud.}$; \bar{iud} ; \bar{iud} ; \bar{iud} ; \bar{iud} = iudici.

Magno: \bar{iuda} = iudicia; \bar{iudo} = iudicio.

$\bar{iud. um}$ 249, 20. \bar{iudo} etc. 221, 17. 249, 14, 22. 250, 2.

\bar{piudum} (praeiudicium) 161, 9. $\bar{iud. um}$ 226, 24. 249,

8. 17. *iudum* etc. 92, 2. 228, 3. 241, 23. 245, 1.
16. 18. 248, 19. 22. 24. 249, 16, 250, 3.

iud.; *iud* = iudicium, iudicio.

Probus, Magno: *iud.*

iud. 175, 11. 208, 12. *iud* 212, 9.

iul.; *iul.*; *iul* = Iuliam, Iulia.

Gothofredus pag. 1536., Putschius pag. 1673., Magno: *iul.*

iul 224, 15. *iul.* 40, 23, 90, 17. *iul* 69, 2.
224, 13.

iun = Iunia.

Magno: *iun.* = Iunias,

145, 9.

k

\bar{k} .; \bar{k} .; *k.*; *k* = capitis, capite.

Magno, Probus, Petrus, Papias, Putschius pag. 1675.: *k.*

\bar{k} . 168, 21. \bar{k} 168, 20. *k*. 130, 11. *k* 47, 3.
90, 23. 139, 14. 158, 7. 202, 4. 9 (bis).

Conf. $\bar{k}.d$ = capitis deminutio; $k\bar{d}$ = capite deminutus; et *k.dm.*

kap. = capitis.

43, 15.

kap di (pre *kap. dim.* ut opinor) = capite diminutus.

47, 5 (Vid. not. 4.).

kap dim. = capitis diminutio.

43, 19.

kap dimidia 43, 21. *kap dim* 43, 22.

$\bar{k}.d$; $k\bar{d}$ = capitis deminutio (diminutio), deminutione.

$\bar{k}.d$ 168, 21. $k\bar{d}$ 139, 14. 202, 9.

Conf. \bar{k} .

$k\bar{d}$; $k\bar{d}$ = capite deminutus (diminutus) etc.

Probus, Magno, Petrus, Papias: *k.d.*

$k\bar{d}$ 202, 4 (*capite deminutus*), *k\bar{d}* 47, 3. 90, 23. 202.
9 (*capite deminutus*).

kd 139, 9. od 202, 3.

Conf. \bar{k} .

k.dm. = capite deminuti.

130, 11.

Conf. \bar{k} .

l. = lam.

Vid. *formul.*

l = lex.

Probus, Magno (in litter. *p'e.l.*), Petrus, Papias (in litter. *pc.l.*), Putschius pag. 1675.: *l.*
196, 13.

l. = li.

ill. 65, 4. *pupill.* 157, 1.

l = lia, liam, lias.

Vid. *iul* et *paterfamil*

l.; *l* = licet.

Putschius pag. 1675.: *l.*

scil. 244, 15. *scil* 11, 14. *l* 208, 5. 230, 19. 238, 22.

Vid. *sch.*

l. = lio, lium.

Vid. *fil.* et *pecul.*

l̄.; *l*; *l*; *l̄* = Lucius etc.

Probus, Magno, Petrus, Papias, Gothofredus pag. 1536.: *l.*

l̄. 235, 16. *l.* 105, 12. 109, 16. 117, 21. 221, 7. *l* 41,

21. 98, 9. 107, 21. 172, 6. *l̄* 175, 5.

l. = lum

Vid. *rol.*

= licet.

Papias: *n. l̄.* = non licet.

14, 1.

= licet.?

207, 10 (Conf. not. 18.).

le = lege.

52, 3.

l̄ḡ.; *l̄ḡ*; *leg.*; *leg* = legis etc.

Putschius pag. 1675.: *leg.*

leḡ. 161, 11. *leḡ* 193, 3. *leg.* 7, 9. 25, 1. 43,

9. 62, 23. 160, 17 (*legem*). 162, 4. 178, 1. 188, 20. 21.

190, 11. 195, 10 (*lege*). 217, 9 (*lege*). 10. 218, 16. 224,

13. *leg* 49, 13. 64, 16. 69, 2. 130, 4. 138, 19.

145, 9. 146, 21. 190, 13. 18. 191, 21. 197, 20. 218, 12.

le. 40, 23.

lib̄.; *lib.*; *lib* = liber.

Putschius pag. 1675.: *lib.*

liberos (pro *libos*) 171, 14. *lib.taten* etc. 9, 22.
 48, 13. 91, 13. 93, 6. 8. 95, 2. 101, 24. 105, 18. 136,
 8. 14. 139, 9. 15. 16 (*libertae*). 142, 10. *lib.tatem*
 etc. 6, 3. 43, 23. 122, 22. 135, 3. 4. 137, 9 (*libertinas*).
lib.tas 115, 15.

Vid. *liū*

lib.; *lib* = *liberta*.

lib.te 101, 20.

lib.tem (pro *libte*) 140, 13.

libr. = *libram*.

173, 12.

lic. = *licet*.

Vid. *c.* = *cet*.

liū; *liu* = *liuer* (*liber*).

liutus 135, 16.

liutus etc. 122, 21. 123, 17. 135, 8.

146, 5.

III

m̄ = *Macuio*.

221, 8.

m = *magis*?

Probus: *q.m.* = *quo magis*.

98, 6.

m = *mali*.

Probus (in litter. *g.m.* aliisque), Magno (in litter. *m.ho.* aliisque), Petrus (in litter. *mul.m.* aliisque), Papias (in litter. *m.h.* aliisque): *m* = *malus*, *malo*, *malum*, *mala*, *malae*.
 71, 22.

Vid. *dm̄*

m̄; *m* = *man*.

Putschius pag. 1677.: *m.* = *man*. Magno: *m̄c.* = *mancipium*. Petrus: *mc.* = *mancipio*. Papias: *mc.* = *mancipatio*; *md.* = *mandatum*.

m̄cipio etc. 13, 15. 31, 17. 37, 3. 62, 6. 167, 14. 170, 1. 3 (*mandet*). 9 (bis). 20. 171, 14 (*mancipioe*). 218, 13. 20 (*mancipioe*). 233, 8. *mcipio* etc. 32, 24. 35, 22. 37, 20. 24. 61, 24. 84, 19. 73, 9 (*nec mancipi*). 169, 23. 24. 170, 11. 12. 19 (*mandatum*). 220, 20. 22.

Conf. *mcip.*

m = *mana*, *manis*, *mano*, *manos*, *manum*.

Vid. *rm*; *rom*.

\bar{m} ; m = mani.

\bar{m} festi 226, 5. *m*festum 233, 16.

Vid. \bar{m} f. = manifea; itam \bar{m} f. = manifestum.

\bar{m} ; m = manu.

Magno, Putschius pag. 1677.: *m*.

\bar{m} mittat etc. 4, 14. 10, 10. 18. 24. 39, 9 (*manumittit*).

10. *m*mittuntur etc. 4, 18. 20. 7, 3. 21. 9, 24.

10, 1. 2. 4. 11, 2. 7. 10. 12. 13. 22. 24. 13, 2. 33, 12.

35, 16. 37, 1. 23 (*manumissus*). 39, 9 (*manumittitur*). 46,

10. 47, 17. 102, 3.

\bar{m} ; m = matri.

Petrus: *mm*^on. = matrimonium.

\bar{m} manio (pro *m*monio) etc. 15, 15. 20, 20. 23, 21.

*m*mania 16, 4.

\bar{m} ; m ; m = men.

Magno: \bar{m} .; Putschius pag. 1677.: *m*. = men. Gothofre-

duſ pag. 1534.: *flam. dial.* = Flamen dialis.

toruntis etc. 3, 11. 71, 11. 14. 89, 10. 102. 23 (*testa-*

mentis). 117, 15. 134, 14. 140, 3. 151, 8. 158, 8. 161,

24. 162, 20. 163, 15. 176, 1. *testamto* 121,

24. *testamto* etc. 40, 19. 83, 4. 99, 24. 113, 11.

122, 21. 126, 9. 138, 16. 20. 143, 12. 150, 14. 161, 11.

testatm pro *testamta* 94, 19.

Vid. *tesmt.*; *tm.* = tamen.

\bar{m} ; m = ment.

testam. 39, 6 (In Cod., ut opinor, fuit *testamto*) *test-*

m 79, 15 (Vid. not. 15.).

m = mento, mentum.

Vid. *tm* = testamento; *tem*

\bar{m} = milia, milibus.

Probus: \bar{m} . Gothofredus pag. 1537.: \bar{m} ; *m*.

203, 4. 221, 8. 9. 251, 8.

m = milliam.

Vid. *fam*

m = min, mine.

Vid. *nom*; *nom*

\bar{m} = mm.

comissum 186, 8. *comodati* 204, 12.

\bar{m} = morum.

Vid. *numm*

m; *m* = mus

Magno: *m*. Putschius pag. 1677.: \bar{m} .

dīcam' etc. 3, 21. 10, 5. 11, 16 (*diximus*). 13, 16. 14, 22. 24. 26, 8. 11. 27, 9. 68, 8 (*recipimus*). 70, 19. 74, 11. 17. 19. 75, 5. 6. 76, 10. 77, 9 (*referemus*). 17. 82, 12. 84, 3. 99, 14. 100, 15. 18. 101, 3. 10. 14. 15. 105, 23. 117, 20. 23. 124, 17. 130, 1 (*admonuerimus*). 158, 16. 19. 20. 159, 18. 161, 12. 163, 24. 167, 13. 171, 12. 15. 173, 2. 176, 7. 177, 6. 180, 23. 182, 1 (*bis*). 185, 24. 186, 23. 189, 5. 195, 7. 221, 4. 238, 23. *debem* etc. 14, 13. 18. 21, 4. 22, 16. 26, 9. 76, 18 (*possidemus*). 19. 77, 11 (*petierimus*). 83, 15. 99, 13 (*habemus*). 100, 7. 16. 101, 11. 169, 4. 174, 22. 195, 13. 205, 14 (*agamus*). 222, 13 (*probauerimus*). 226, 19.

m; *us* = *mihī*.

Magno: *m'*; *m̄*. Petrus: *m'*; *m*. Papias: *m̄*. Probus (in litter. *a. t. m. d. o.*), Putschius pag. 1673.: *m*.

m. 75, 23. 162, 24. 170, 10. 171, 1. 174, 2. 175, 8. 195, 17. 222, 1. 228, 9. 1f. 231, 11, 12, 13, 17. 244, 24. *m* 166, 18. 170, 24. 228, 16.

m̄; *m* = modo.

Magno: *m°*; *mo*. Petrus: *m°*; item (in litter. *qm.*; *q°m.*): *m*. Putschius pag. 1677.: *m°*. Papias: *mo*. Probus (in litter. *q. m.*): *m*.

m̄ 2, 2. 3, 19. 24 (*bis*). 39, 16. 55, 14. 58, 20. 63, 2. 68, 12. 13. 76, 5. 90, 22. 91, 10. 99, 4. 101, 18. 162, 20. 163, 13. 170, 22. 173, 20, 23. 175, 4. 201, 12. 17. 228, 20. 230, 24. 231, 18. 235, 10. 240, 22. 23. 248, 17. 249, 14. 22. 250, 1. *m* 88, 5. 160, 3. 167, 19. 200, 24. 213, 1. 220, 22. 239, 13. 248, 18 (*ter*).

m 235, 14.

maḡ; *mag* = *magis*.

maḡ. 158, 3. 182, 16.

mag 6, 11.

*mag** = magistratum.

Probus & Petrus: *mag*; Putschius pag. 1677.: *maḡ*. = magistratus.

59, 11.

manifest = manifesta.

33, 4.

mcip. = mancipio.

37, 24.

Conf. *m̄* = man.

m̄f.; *m̄f̄*; *m̄f̄*; *mf.*; *mf* = manifest.

Magno: *mf̄ti*. = manifesti.

$\overline{mf.tum}$ 177, 6. 178, 18. \overline{mftum} etc. 176, 9 (bis).
 177, 7 (quod manifestum). 18. \overline{mft} 177, 7 (nec ma-
 nifestum). $mf.tum$ 178, 21. $mftum$ etc. 176,
 10 (duo manifestum). 178, 1. 22. 23.

Conf. $\bar{t} = tum$.

$\overline{mf.}$; \overline{mf} ; $mf =$ manifestum.

Magno: $\overline{mf.}$; mf . Petrus, Papias, Putschius pag. 1677.: mf .
 \overline{mf} . 178, 19. \overline{mf} 176, 19. 178, 7. mf 176,
 10 (nec manifestum).

$m'fo$ (pro $\overline{mf.}$ e. i. e. manifestum est) 184, 5.

$\overline{mg.}$; \overline{mg} ; $mg. =$ magis.

Magno: \overline{mg} . Petrus (in litter. *ee. mg. p.*), Papias (in litter.
q. mg.): mg .

\overline{mg} . 166, 21. 177, 5. 178, 11. 223, 12. \overline{mg} 178,
 23. mg . 213, 23.

\overline{mil} ; \overline{mil} ; $mil =$ milia, milium.

Probus, Gothofredus pag. 1538.: mil .

\overline{mil} 161, 17. mil . 195, 18. 19. 212, 16. mil 114,
 12. 115, 7. 14. 124, 1. 200, 23. 203, 2. 204, 4. 207, 4.
 212, 15.

$\overline{ml} =$ mulier.

173, 6.

\overline{mm} ; \overline{mm} ; \overline{mm} ; \overline{mm} ; $mm =$ manumis.

Putschius pag. 1677.: $\overline{mms.} =$ manumissus.

\overline{mmsi} , $\overline{mmsione}$ 3, 6. 4, 3. \overline{mmsi} , \overline{mmsum} 3,
 14, 24. \overline{mmsi} 7, 19. \overline{mmsa} , \overline{mmsso} 23, 23.
 170, 15. \overline{mmsos} etc. 3, 20. 4, 8. 10. 9, 16.

\overline{mmsi} 39, 6.

\overline{mm} ; $mm =$ manumissio etc.

Papias: $mm. =$ manumissum.

\overline{mm} 4, 22. mm 48, 3. 141, 1.

Vid. $mmno$

\overline{mm} ; $mm =$ manumit.

\overline{mmi} 4, 19. mmi (manumittit) 9, 22.

$mm =$ manumitten.

\overline{mmdor} (manumittendorum) 11, 15.

$m m$; $m m$ = matrimo.

Putschius pag. 1677.: $m m$ = matrimonii.

$m m$ (matrimonii) 4, 13.

$m m$ 23, 20.

$m m$; $m m$ = matrimonii.

Magno: $m m$.; Putschius pag. 1677.: $m m$ = matrimonium.

$m m$ 29, 10.

$m m$ 29, 13.

$m m e$ = manumissione.

4, 5.

$m n$ = manumissoris.

141, 17.

$m u l$ = mulier.

Probus, Magno, Petrus, Papias, Gothofredus pag. 1538.

Putschius pag. 1677.

51, 20.

72

n = nam.

Vid. n = nam.

n = naturali.

Vid. $i n$

n .; n = ne.

Magno: n = bene. Vid. praeterea quae notavi sub littera, $n q$

p 'session. (possessione) etc, 201, 10. 221, 15. 237, 24. tra

d itn (traditione) 74, 22. $n q$ 166, 14 (neque heredi).

n = nec.

Vid. n

n = Negidium.

204, 13.

Vid. n . n

n .; n .; n = nem

Putschius pag. 1681.: $q n$ = questionem; $st p n$ = stipulationem.

$u s u c a p i o n$ 65, 8 (Vid. not. 6.), $i u r i s d i c t i o n$.

etc. 2, 12. 14. 18, 6. 161, 7. 167, 7 (emptionem). 174,

18 (detractationem). 19. 20. 175, 17. 187, 5. 193, 21.

195, 14. 196, 1. 10. 201, 14. 17. 213, 13. 221, 3. $e m a n$

$c i p a t i o n$ etc. 16, 16. 22, 13. 44, 13. 61, 24. 104, 18.

165, 5 (uenditionem); 166, 23 (uenditionem); 167, 7. 8 (lo-

cationem). 170, 4. 173, 5. 174, 18 (adictionem). 175, 23.

195, 7 (bis). 196, 15. 200, 5. 8. 202, 5 (bis). 18. 204, 23,
212, 20. 21. 233, 2. 239, 13.

n̄ = nia, niar̄.

Vid. *iun et pec.n*

n̄ = niniar̄e.

Vid. *faf, can,*

n̄; n̄ = nis.?

Vid. *ann,*

n̄; n̄; n̄; n̄; n̄ = non.

Probus, Magno, Petrus; n̄; n. Putschius pag. 1677.: n̄.

Papias, Gothofredus pag. 1538.: n.

n̄ 71, 3. 249, 14. n̄ 14, 13. 19. 20. 15, 10. 16, 15,
17, 6. 11. 49. 23, 13. 17. 19. 31, 24. 35, 24. 41, 18. 50,
14. 15. 62, 12. 64, 19. 67, 20. 68, 24 (*nqn* habeat). 83,
22. 90, 8. 95, 4. 6. 13. 96, 12. 106, 4. 8. 107, 3. 24.
110, 13 (*non* est). 115, 21. 116, 19. 121, 20. 125, 15. 16.
130, 17. 132, 1. 147, 10. 150, 3. 155, 14. 20. 157, 19 (bis).
159, 17. 160, 22. 161, 18. 162, 6. 163, 9. 16. 164, 5. 16,
165, 23. 169, 16. 17. 170, 22. 24. 171, 12. 173, 7. 14.
175, 7 (bis). 177, 7. 15. 178, 23 (*sit non*). 24. 179, 20, 22,
180, 5. 6. 24. 181, 6. 11. 19 (*non* perisse), 22. 182, 6. 183,
12. 14. 184, 5. 20. 185, 16. 186, 6. 189, 4. 191, 9 (Vid.
not. 4.). 13. 16. 195, 7. 18. 23. 196, 10. 12. 18. 24. 197,
22. 198, 7. 8. 10. 201, 9. 10. 202, 3. 203, 5 (bis). 204,
19. 20. 207, 17. 208, 6. 209, 22. 213, 14. 218, 7. 9. 23.
220, 22. 221, 9. 222, 15 (*non* tamen). 22. 223, 12. 225,
12. 15 (bis). 226, 17. 18. 228, 11. 18. 229, 7. 230. 1. 15.
17. 19. 20. 22. 231, 14. 236, 10. 237, 4. 238, 22. 241,
15. 245, 23. 24. 248, 22. 249, 20 (*non* datur). 251, 10.
12. n̄ 14, 4. 74, 15. 112, 24. 167, 23. 201, 10.
203, 7. 225, 6. 245, 21. n. 11, 14. 18, 12 n 6, 4.
10, 16. 11, 23. 16, 6. 18, 3. 6. 23. 19, 20. 21, 8. 27, 11.
32, 9. 37, 5. 19. 41, 6. 13. 43, 8. 52, 20. 61, 10. 65,
9, 19. 67, 24. 75, 3. 8. 76, 11. 79, 12. 82, 1. 4. 84, 4.
95, 9. 97, 1. 99, 14. 103, 23. 108, 3. 23. 110, 4 (*non*
quae), 116, 3. 121, 17 (*potest non*), 123, 10. 125, 9. 126,
24. 127, 16. 128, 18. 129, 5. 136, 1. 141, 6. 143,
21 (Sched. n?). 151, 12. 152, 23. 154, 17. 163, 3. 4.
167, 2. 169, 14 (*non* tamen). 23. 170, 17. 174, 16. 175, 9.
176, 21. 178, 16. 179, 17 (*non* |permisurum. In Sched.
est n̄ |permisurum; his posita vocula non), 181, 19 (*non* do-
minus). 23. 184, 17. 185, 15. 191, 5. 202, 10. 203, 2. 4.

204, 4. 16. 205, 19. 207, 7. 208, 14. 20. 213, 1. 4. 214, 8.
220, 7. 222, 15 (non enim). 223, 2. 229, 4. 231, 4. 18.
233, 21. 238, 6. 241, 16. 245, 2. 8. 248, 9. 249, 10.
23 (scierit non). 251, 2. 6.

\bar{n} ; $n \approx$ nōrum.

$\bar{n}\bar{n}$ (honorum) 93, 21.

bon 226, 4 (? Vid. not. 2.)

Conf. $\bar{b} = \text{Bo}$

Vid. *att.*

\bar{n} ; $n \approx$ num.

Putschius pag. 1677.: n .

damn. 183, 7.

sponsiōn 189, 3. ann 206, 2.

\bar{n} . \approx Numerius.

Vid. $\bar{n}\bar{n}$

\bar{n} ; $n \approx$ na.

poen 250, 2.

pson (persona) 4, 1.

\bar{n} ; \bar{n} ; \bar{n} ; $n \approx$ nam.

Magno, Putschius pag. 1677.: \bar{n} . Petrus, Papias: n .

\bar{n} 177, 6. 189, 5. 191, 21. 195, 4. 7. 196, 17. 197, 13.

198, 13. 201, 10. 202, 3. 208, 12. 16. 216, 24. 223, 16.

225, 11. 230, 12. 231, 10. 15. 241, 17. \bar{n} 62, 20.

64, 8. 178, 5. 167, 22. 232, 15. 239, 17. 240, 12. \bar{n} 77,

15. 208, 6. n 2, 15. 4, 7. 6, 15. 7, 1. 13, 12. 14,

3. 7. 19. 15, 2. 19. 16, 21. 18, 17. 22, 21. 24, 6. 25,

19 (nam horum). 26, 24. 28, 9. 39, 22. 40, 6. 50, 3.

61, 16. 65, 6. 22. 66, 11. 67, 18. 20. 68, 4 (alienam). 69, 1.

77, 7. 78, 11. 82, 19. 89, 11. 97, 20. 102, 20. 106, 15.

140, 19. 141, 11. 160, 13. 19. 162, 12. 163, 16. 164, 17.

169, 8. 171, 22. 174, 3, 11. 16. 176, 10. 177, 9. 14. 178,

10. 180, 19. 181, 22. 182, 2. 12. 189, 3 (bis). 190, 5.

191, 9 (Vid. not. 4.). 13. 201, 1. 204, 1. 207, 5. 208, 21.

216, 16. 217, 12. 17. 226, 17. 240, 23. 248, 15. 250, 3.

$\bar{n} \approx$ nec.?

Vid. n'

n' ; \bar{n} ; n ; n ; $\bar{n} \approx$ nec.

Magno: n' ; Petrus, Papias: $n \approx$ nec. Probus: $n \approx$ nequē.

n' 6, 14. 13, 22. 19. 20. 64, 20. 74, 10. 89, 17. 106,

14. 15. 168, 8. 189, 14. 15. 196, 22. 197, 21. 202, 6.

208, 14. 220, 16. 221, 23 (bis). 226, 24. 228, 5. 238,

13 (nec datur. In contexto perperam est: non datur. Sched.

n' exhibent.). 239, 8. 248, 14. 249, 23. 251, 7. 9. \bar{n} 239

4 (ter). n . 112, 4. \bar{n} 2, 7. 6, 5 (ter). 11. 14, 1.

15, 22. 24, 8. 122, 21. 238, 2 (ter). 239, 13. 44 (bis).
241, 3 (bis). 244, 17 (ter). $\overset{n}{n}$ 225, 12 (? Vid. not. 19.).

Conf. \bar{n} \bar{u} \bar{n} \bar{c} \bar{n} \bar{p}

$\overset{n}{n}$ = enim.

7, 2. 11, 20. 14, 23. 15, 20. 119, 1. 163, 3. 165, 22.
167, 2. 172, 23. 173, 3. 175, 22. 189, 14. 191, 4. 195, 8.
200, 5. 15. 205, 9. 208, 14. 214, 5. 217, 6. 221, 17.
222, 3. 15. 223, 4. 226, 10. 229, 24.

$\overset{n}{n}$ = nihil.

Conf. Magno sub littera $\overset{n}{n}$. Petrus: $\overset{n}{n}$.

9, 22. 16, 18. 19, 16. 61, 22. 75, 1. 77, 1. 2. 82, 29.
91, 2. 106, 10. 145, 20. 158, 23. 172, 1. 174, 17. 175,
22. 178, 13. 179, 3. 181, 15. 19. 185, 19. 203, 11. 207,
23. 208, 19. 221, 15. 225, 8. 228, 10. 229, 12. 231, 15.
238, 13. 16.

$\overset{n}{n}$ = nim.

Vid. $\overset{en}{en}$

$\overset{n}{n}$ = nisi.

Magno (secundum ed. Lugd. Bat. a. 1589. et Putsch.): $\overset{n}{n}$.
(Gothofred. autem ed. non simplicem $\overset{n}{n}$ exhibet, sed talem,
cujus mediae parti conjuncta est littera $\overset{s}{s}$.)

165, 22.

$\overset{n}{n}$ = nulla.

130, 12.

$\overset{n}{n}$ = nostra.

Probus: $\overset{b}{b}$. $\overset{n}{n}$. = bona nostra,

14, 21.

$\overset{n}{n}$; $\overset{n}{n}$; $\overset{n}{n}$ = nunc.

Magno: $\overset{n}{n}$.; Petrus: $\overset{nc}{nc}$.; Putschius pag. 1677.: $\overset{nc}{nc}$. = nunc.
Petrus: $\overset{et}{et}$. $\overset{nc}{nc}$.; Magno: $\overset{et}{et}$. $\overset{nz}{nz}$.; Probus: $\overset{e}{e}$. $\overset{n}{n}$. = etiam
nunc.

$\overset{n}{n}$ 77, 9. $\overset{n}{n}$ 13, 16. $\overset{n}{n}$ 82, 21 (Vid. not. 2. ubi pro
nuncupare legendum est nupare). 113, 4.

$\overset{n}{n}$ $\overset{q}{q}$ (numquam) 65, 4.

$\overset{n}{n}$ = nobis.

235, 8.

$\overset{n}{n}$ = neque.

163, 24. 164, 1.

$\overset{n}{n}$ = ns.

121, 5 (transferuntur). etc.

n = nt.

3, 13 (fuerint). etc.

n̄.n̄; *n̄n̄*; *n̄n*; *nn̄*; *nn̄* = Numerius Negidius etc.

Gothofredus pag. 1538.: *n.* = Numerius.

n̄.n̄ 204, 15 (initio). *n̄n̄* 200, 23. 202, 14 (in fine).

17. 18. 203, 2. 3. 4. 204, 15 (in fine). 20. 221, 8 (his).

229, 7. 235, 10. 11. 15. 16. *n̄n̄* 205, 16. *nn̄* 204,

18. *nn̄* 202, 14 (initio). 204, 19. 205, 7. 238, 12.

no = nomini.?

nob (nominibus) 162, 19.

Conf. *b.* = bus.

nob = nobis.

Magno: *nob.*

39, 24.

nom̄ = nomen.

Vid. *m̄* = men.

nom = nomin.

nome 163, 9.

nom̄; *nom̄*; *nom̄*; *nom̄*; *nom̄*; *nom̄* = nomine,

Putschius pag. 1671.: *flam.* = flamine.

nom̄ 162, 3. 191, 14. 15. 195, 9. 235, 15. 245, 4. 13.

19. *nom̄*. 201, 16 (*nominē* agat). *nom̄* 173, 12.

222, 1. 239, 3. 249, 2. *nom̄* 163, 19. 249, 3. *nom̄*.

189, 18. 201, 16 (*quo nomine*). *nom̄* 178, 4. 184, 4.

190, 9. 201, 3. 220, 7. 221, 5. 238, 21. 250, 14.

nom̄. 249, 1.

nq = neque.

Probus (in litter. *q. nq. a. nq.* aliisque), Magno, Papias: *nq.*

Petrus, Putschius pag. 1677.: *nq̄*.

166, 14 (*neque* heredi).

Conf. *n.* = ne et *q̄*: = que.

numm = nummorum.

222, 24.

n̄ u n̄ c n̄ p; *n̄ u n̄ c n̄ p* = nec ui nec clam nec precario.

Putschius pag. 1677.: *n̄. u.* = non ui. Magno: *n̄. u.*; Petrus,

Papias: *n. u.* = non uis. Putschius pag. 1677.: *n. c.* = non

clam. Petrus: *n. c. n. p.* = non clam nec precario.

n̄ u n̄ c n̄ p 238, 4. *n̄ u n̄ c n̄ p* 238, 2. 244, 17.

n̄ u | n̄ n̄ p 239, 13.

Conf. *n̄* = nec.

$\bar{n}q$; nq = namque.

Magno, Petrus, Papias: nq .

$\bar{n}q$ 231, 15. nq 78, 11.

$\bar{n}q$ 198, 13. (De hac Schedarum scriptura conferenda est not. 1., ubi in ipso Codice sic scriptam fuisse conieci: $\bar{n}q$. Iam vero librarium potius $\bar{n}q$ scripsisse, vel scribere saltem instituisse, existimo.)

Conf. \bar{n} = nam et \bar{q} = que.

\bar{o} ; o = on.

Papias: no = non.

$n\bar{o}$ etc. 4, 7. 6, 18 (condicione. Sched. $c\bar{o}dicionis$). 10, 20. 68, 13. 73, 13. 83, 23. 108, 15 (damnationem). 110, 2 (confirmantur). 10 (non). 115, 8. 125, 19. 142, 16. 193, 5 (contendere). 208, 10. 222, 9. 229, 14 (conuentum). 235, 22. 248, 7. 14. $co|siliu$ etc. 9, 24. 16, 23 (constitutionibus. Sched. $co|stitutionib.$). 28, 5. 42, 15. 50, 8. 70, 7. 73, 3 (conditionem. Sched. $co|dicionem$). 89, 13. 100, 8. 117, 19. 123, 17. 151, 6 (contrahitur). 158, 14 (spondes). 164, 19. 179, 19. 202, 12. 204, 12. 205, 7 (non). 226, 17 (sponsoris).

Sched. pag. 157. lin. 7. 8. pro $co|p\bar{e}t\bar{i}t$ exhibent $co|p\bar{e}t\bar{i}t$.

\bar{o} ; o = oport.

$\bar{o}t\bar{e}r\bar{e}$ etc. 189, 14. 23. 303, 23. 307, 18. 208, 11. 232, 13. 235, 2. $\bar{o}t\bar{e}t$ etc. 232, 19. 233, 2.

\bar{o} ; \bar{o} ; o = oportere.

$\bar{o}r\bar{e}$ 200, 23. $\bar{o}r\bar{e}$ 175, 20 (dari oportere). $\bar{o}r\bar{e}$ 175, 16. $\bar{o}r\bar{e}$ (pro $\bar{o}r\bar{e}$) etc. 189, 7. 19. 200, 7. 9. 201, 14. 221, 202, 7. 208, 2. 3. 221, 13. 228, 6 (Vid. not. 7.) $or\bar{e}$ etc. 175, 17. 201, 3. 209, 7. 222, 12. 228, 11.

\bar{o} = oportet.

Magno: $\bar{o}e$ = oportere.

$\bar{o}e$ 175, 18.

\bar{o} ; \bar{o} ; o = oportere.

Probus (in litter. a. t. m. d. o.) \bar{o} .

\bar{o} 203, 18. \bar{o} 195, 8. 200, 18. 202, 17. 221, 8. \bar{o} . 212, 16.

Conf. \bar{o} .

\bar{o} ; o

\bar{o} ; o = oportet.

Putschius pag. 1677.; Probus, Magno, Petrus, Papias: o .

\bar{o} 195, 13. 235, 12. o 204, 15. 209, 19.

Conf. $\bar{d}f\bar{e}o$; $\bar{d}f\bar{o}$

$\bar{o}ffo$ = officio.

Probus, Petrus, Papias: off . = officium.

226, 20.

$om\bar{b}$ = omnibus.

Magno: $\bar{om}b$. Putschius pag. 1679.: $om\bar{b}$.

158, 5.

$\bar{o}r$ = oportere.

175, 20 (mihi oportere).

$\bar{o}r\bar{e}$; $\bar{o}r\bar{e}$; $\bar{o}r\bar{e}$; $\bar{o}r\bar{e}$; $\bar{o}r\bar{e}$ = oportere.

Vid. \bar{o} . = oportere.

p

\bar{p} ; p = paret.

\bar{p} 204, 16. 20. 221, 9. p 204, 4. 205, 8.

Conf. $\bar{s}\bar{n}\bar{p}\bar{a}$

p = partis.

Vid. $\bar{p}\bar{a}$.

p = pater.

Probus, Petrus, Gothofredus pag. 1539.: p . Magno:

$p\bar{f}m$. = paterfamilias.

$p\bar{f}amilias$ 217, 17.

\bar{p} = pecunia.

Probus, Petrus, Gothofredus pag. 1539.: p .

164, 24.

\bar{p} = per

Vid. p = per.

p = pio

Vid. $mcip$.

p = pite, pitis.

Vid. cap ; $kap\ di$; kap .; $kap\ dim$.

p = poe.

$\bar{p}\bar{n}\bar{a}li$ 34, 1.

p = populus.

Vid. spr .

\bar{p} = pore, pus.

Vid. $temp$

h

\bar{p} = poss.

passionem 244, 24.

p = possessionis.

239, 10.

Vid. \overline{bp} = bonorum possessio.

p = possessores.

Vid. *bp* = bonorum possessores.

\bar{p} = possunt.

17, 6.

\bar{p} = post.

Vid. p' = post.

\bar{p} ; \bar{p} ; p' ; p ; p = potest.

Magno (in litter. *d. n. p.*), Petrus, Papias (in litter. *se. n. p.* aliisque): p .

\bar{p} . 124, 3. \bar{p} 17, 7. 41, 20. 122, 9. 123, 19. 157,

19 (non *potest*). 173, 7. 189, 14. 16. 200, 17. 201, 10.

208, 14. 216, 15. 20. 218, 2 (*potest*). 225, 6. 8. 14. 230,

21. 238, 13 (*accedere potest*). 249, 16. p' 175, 7.

p . 207, 6. p 200, 18. 207, 18. 238, 13 (*dari potest*).

p = potestate.

Petrus (in litter. *se. i. p.*), Gothofredus pag. 1534. (in litter. *tr. p.*): p .

218, 8 (*potestate sit*).

\bar{p} = prae

Vid. \bar{p} = prae.

\bar{p} ; p = praeto.

$\bar{p}rris$ (pro $\bar{p}ris$) 236, 9. $pris$ 135, 14. 190, 16. 226, 5.

$prris$ (pro $pnis$) 228, 24.

$pr*(?)*(?)$ 204, 2.

\bar{p} = pre.

Vid. \bar{p} = pre.

\bar{p} = precario.

Vid. \overline{nuncnp}

\bar{p} ; p ; p = Publius etc.

Probus (in litter. *a. p. q.*), Magno, Petrus (in litter. *a. p. q.*): p .

\bar{p} 221, 8. p . 96, 11. 98, 22. p 124, 18.

\bar{p} ; \bar{p} ; p ; p = prae.

Petrus, Putschius pag. 1679.: \bar{p} . Probus: $\bar{p}de. l. u$ = praede litis uindicarum (Vid. Notae in Edictis perpetuis). Magno,

Papias: p . Magno: $p\bar{r}$ = praeter.

p̄torum etc. 2, 11. 13. 4, 22. 7, 9 (*Praesidem*). 14, 10. 19, 20. 25, 10. 26, 10. 23. 28, 21. 31, 19. 24. 37, 12. 47, 19. 20. 48, 20. 49, 13, 51, 10. 54, 3. 12 (bis). 59, 12. 19. 21. 61, 6. 14. 24 (*praedia*). 62, 2. 6. 63, 14. 65, 7. 69, 1. 5. 70, 23. 24. 71, 3. 5 (*praeterea*). 80, 18. 83, 3. 84, 12. 22. 23. 86, 7. 88, 12. 93, 19. 103, 17. 105, 16. 106, 3. 107, 2. 109, 10. 11. 16. 18. 20. 22. 110, 14. 19. 20. 21. 111, 3. 9. 19. 112, 5. 113, 14. 121, 1. 122, 3. 124, 21. 22. 23. 24. 129, 12. 130, 21. 24. 143, 9. 10. 146, 3. 154, 19. 155, 8. 17. 21. 159, 16. 161, 4. 10 (*praedictum non*). 163, 17. 164, 7. 165, 3. 166, 12. 14 (bis). 167, 17 (*praestet*). 20. 169, 8. 172, 10. 15. 18. 174, 1. 177, 8. 24. 178, 3. 181, 21. 182, 5. 6. 19. 189, 7. 190, 10. 191, 15 (*Praetori*). 194, 6. 7. 16. 22. 196, 23. 198, 9 (bis: *praesente; praeterea*). 200, 15. 202, 2. 12 (Vid. not. 1.). 203, 8. 207, 7. 208, 6. 17. 212, 9. 213, 8. 9. 214, 4 (bis). 9 (*praeposuerit*). 16. 18 (*praepositur*. Sic enim legendum; non *proponitur*). 19. 218, 5. 220, 16. 222, 7. 18. 19. 21. 226, 23. 230, 3. 7. 231, 23. 232, 11. 13 (bis). 17. 18. 19. 21. 22. 23. 233, 16. 18. 20 (his). 235, 3. 13. 20. 236, 2. 3. 238, 1. 240, 9. 245, 5. 251, 4. 13 (*praeterquam*). \bar{p} 27, 15 (*Praesidem*). 111, 11. 161, 5. 7. 9. 10 (*praedictum sit*). 12. 163, 7. 185, 21. p 90, 4. *ptor* (*Praetorem*) etc. 7, 9. 10, 20. 14, 8. 19, 6. 31, 21. 49, 15. 61, 24 (*praeditis*). 71, 5 (*praedia*). 85, 3. 7. 103, 5. 143, 22. 150, 18. 154, 15. 167, 17 (*praecaluit*). 178, 5. 182, 3. 205, 10. 214, 15. 222, 16. 232, 1. 233, 23.

p ; \bar{p} ; p ; p = pre.

adphendere etc. 32, 1. 50, 5. 68, 15. 79, 4. 113, 24. 129, 12. 152, 8. 157, 3. 164, 15. 16. 18. 165, 1. 13. 14. 17. 18. 167, 21. 168, 5. 176, 14. 15. 23. 180, 2. 183, 9. 12. 16. 193, 15. 197, 21. 208, 21. 231, 20, 24. 232, 2. 239, 14 (aut *precario*). 16. 245, 8. *re|p̄hdic* (*reprehenditur*) 183, 6. *ptiosa* 50, 19. *ptiosioribū* etc. 51, 15. 147, 14. 164, 24. 165, 4. 191, 22. 238, 14.

p ; p = pos.

Magnō: p . Vox *possunt* ap. Magnonem sic scribitur: \overline{psg} , item $p\bar{s}$; ap. Putschium pag. 1679.: $p\bar{s}$; ap. Petram et Papiam: ps .

p'tea etc. 1, 24. 6, 11. 10, 8. 14. 13, 22. 20, 9. 27, 9.

11. 13. 30, 20. 33, 24. 35, 19. 59, 21. 61, 16. 62, 9.
 10. 13. 23. 63, 20. 64, 6. 7. 12. 65, 1. 5 (bis). 6. 17.
 66, 7. 13. 20. 67, 8. 9. 17. 69, 1. 71, 3. 72, 5. 8. 73,
 6 (*possessoribus*). 74, 1. 75, 10. 11 (*possidere*). 16. 17. 76,
 7. 11 (bis): 12 (*possidemus*). 13. 18. 77, 2 (bis). 83, 18 (*posse*).
 84, 14. 19. 91, 13. 18. 19. 93, 7. 95, 10. 97, 22. 99, 11.
 101, 2. 103, 20. 104, 14. 106, 13. 108, 12. 15. 110, 1.
 15. 21. 111, 9. 114, 2 (*possit*). 116, 1. 19. 117, 21. 23.
 124, 8. 13. 125, 22. 126, 8. 15. 18. 134, 4. 13 (*possunt*).
 15. 148, 3 (*postea*). 152, 19. 154, 6. 14. 156, 12. 158, 22.
 161, 9. 162, 9. 11. 164, 13. 165, 1. 3. 166, 4. 167, 3.
 15. 19. 22. 170, 17. 171, 5. 15. 22. 23. 173, 4. 174, 9.
 12. 13. 14. 23. 24. 175, 19 (*possim*). 23 (bis). 178, 16.
 180, 14. 20. 23. 181, 13. 21. 193, 6. 13. 21. 194, 3. 5.
 195, 13. 24. 197, 5. 198, 9. 201, 10. 13. 205, 13. 207,
 16. 23. 218, 4. 8. 9. 221, 1. 21. 222, 20. 224, 7. 225, 6.
 8. 12. 228, 10. 18. 19. 230, 12. 231, 11. 16. 18. (*postea-
 riore*). 233, 8. 13. 14. 235, 22 (bis). 236, 4. 19. 20. 21. 22.
 24 (*possessore*). 237, 3 (bis). 4. 6. 7. 9. 18. 20. 22 (*posside-
 tis interdictum*). 24. 238, 3. 5. 6. 9. 10 (*possessionem*). 20.
 21 (bis). 239, 2. 3 (*posse*). 15. 240, 7. 13 (bis). 244, 17.
 245, 12. 249, 2. 251, 7. 13. *pse* etc. 6. 7. 17, 19.
 20, 7. 27, 12. 41, 17 (*postumos*. Sched. *p[?] | tumos*). 49, 20.
 55, 17. 58, 4. 76, 12 (*possidere*). 91, 2. 92, 1. 153, 16.
 159, 4. 170, 12. 177, 22. 180, 18. 191, 1. 197, 1. 216,
 10. 231, 18 (*postea*). 233, 9. 237, 1 (*possideret*). 239,
 3 (*possessionem*). 16. 245, 2.

Vid. *p'ē*; item *p̄s*

p' = posse.

p'essionem - 245, 5.

p'; *p̄*; *p* = post.

Magno: *p'*. Petrus: *p̄*. Probus, Putschius pag. 1679.: *p*.

Magno: *p̄q*. = postquam.

p'ea etc. 7, 20. 10, 18. 22, 23. 113, 17. 20. 116, 22. 150,

20. 158, 24. 161, 23. 168, 17. 174, 7. 175, 16. 17. 182,

21. *p̄* 15, 14. *p* 59, 14 (*postquam*. Sched.

p' | quam). 79, 23. 118, 24.

p' = pot.

p'e (potest). 61, 17.

Conf. *ē* = est.

p' = potes.

p̄ | *at.* (potestatem) 94, 24.

Conf. *t.* = tem.

¶: *p*; *p̄*; *p* = per.

Magno, Putschius pag. 1679.: *p̄* Petrus: *p*; *p*.

p̄missum etc. 2, 19. 7, 1. 23, 6. 40, 14. 47, 20. 62, 10.

20, 23. 64, 11. 68, 8. 72, 8. 75, 21 (*pertineat*). 76, 4.

11. 17. 77, 2. 6. 10. 13. 16. 79, 3. 80, 21 (*per*). 83, 10.

20 (*per*). 103, 4 (*per uindicationem*). 6. 11. 12. 24. 104, 5.

105, 9. 106, 11. 110, 4, 9 (*per damnationem*). 10. 111, 9.

10. 112, 5. 115, 9. 119, 12 (*per*). 13. 120, 6. 121, 1.

122, 6. 7. 8. 123, 16. 125, 14. 17. 126, 1. 24. 129, 14.

130, 13, 21. 139, 10. 145, 5. 15. 146, 24. 151, 16. 157, 2.

160, 18. 162, 21 (*persona*). 163, 8. 12. 15 (*peregrinos*). 20.

164, 3. 4. 168, 16. 171, 16. 24. 172, 10. 21. 173, 10. 18.

174, 3. 176, 19 (*perferret*), 178, 20. 179, 18 (bis). 24.

180, 2 (bis). 181, 6. 8. 12. 182, 23. 183, 20. 186, 6. 11.

187, 10. 189, 23. 190, 21. 193, 9 (bis). 195, 13. 196, 15.

197, 3 (*per*). 7. 198, 15 (*per*). 16. 18. 203, 22. 208, 6 (*per-*

mittitur). 213, 12. 218, 20. 221, 5. 14. 222, 3. 223, 10 (in

fine). 225, 19 (*persona*). 229, 16 (*dilatoriae peremptoriae*).

230, 8. 231, 9. 235, 5. 15. 236, 8. 12. 13. 14. 15 (bis).

251, 1. 11 (*personas*). *p̄ferro* etc. 177, 4. 198, 9.

222, 6. 236, 7. *p̄* 175, 23. *p̄* | *aeque* etc. 1, 7.

2, 9. 24 (*personas*). 3, 1. 2. 4, 1. 6, 3. 6. 9 (*per*). 24. 7, 9.

9, 24. 11, 2. 13, 8 (*pertinere*), 10 (*pertinere*). 12. 13. 14. 17.

21. 23. 15, 20. 24. 16, 2. 9. 16. 17, 5. 18, 2. 8. 9. 10.

13 (bis: *per*; *permittitur*). 15. 22. 19; 4 (*per*). 7. 10 (*per-*

mittitur). 21, 20. 22, 2. 21. 23, 1. 19. 23 (Vid. not. 1.).

24, 5 (Vid. not. 1.). 9 (Vid. not. 3.). 14 (Vid. not. 5.). 15 (Vid.

not. 6.). 25, 19. 26, 4. 23. 27, 7. 20. 28, 9. 29, 5. 30, 6.

16 (*personae*). 17. 31, 4. 14. 16. 22. 33, 3. 35, 13. 37, 9.

39, 12. 40, 7. 17. 20. 22. 41, 18. 42, 2. 21 (bis). 43, 1. 16.

20. 44, 23. 46, 2. 3. 20. 22. 24. 47, 8. 48, 9. 11. 15. 17.

50, 13. 18. 51, 14 (bis). 54, 1. 8. 55, 14. 59, 6. 20. 21.

61, 13. 62, 12. 22. 63, 1. 3. 9. 24. 65, 14 (*per*). 66, 2. 22.

67, 23. 69, 2. 5. 70, 16. 17. 21. 71, 15. 23. 74, 8. 13. 16.

17. 18. 75, 6. 9. 12. 13 (bis). 15. 76, 6. 9. 14. 18. 19 (Vid.

not. 44., ubi pro *p* scribendum *p̄*). 22 (bis). 78, 6 (bis). 79, 8.

80, 8. 82, 15. 83, 20 (*pertinere*). 84, 2. 23. 24. 85, 9. 16.

18. 21. 86, 3. 88, 12. 20. 22. 89, 4. 5. 19. 90, 15. 91, 6.

93, 1. 94, 20. 22. 95, 18. 100, 13. 101, 13. 14. 22. 102, 6.

103, 4 (*per damnationem*). 21. 104, 4. 17. 105, 1. 4. 6. 14. 23.

106, 5. 9. 21. 107, 3. 5. 6. 9. 18 (bis). 24. 108, 2. 3. 13. 15. 20. 109, 7. 16. 110, 18. 21. 112, 11. 13. 22. 114. 23. 24 (bis). 115, 16. 116, 2. 119, 9. 12 (*permissa*). 121, 13. 18. 24. 122, 5. 123, 15. 124, 2. 23. 125, 10. 12 (*persecutio*). 126, 3 (*per*). 13 (bis). 18. 127, 22. 128, 3 (bis). 129, 5. 20. 130, 2. 18 (bis). 131, 7. 10. 14. 17. 21 (bis). 22. 134, 6. 14. 20. 135, 14. 136, 8. 137, 17. 139, 6. 20. 24. 140, 12 (*per*). 16. 18 (*per*). 24. 141, 7. 12. 16. 142, 8. 9. 11. 13. 143, 3. 148, 5. 149, 8 (bis). 10. 150, 4. 151, 20. 152, 15. 155, 3. 159, 23. 160, 9. 22. 161, 8. 162, 2. 7. 12. 20. 21 (*personam*). 23 (bis). 163, 15 (*personam*). 16 (bis). 165, 5 (bis). 10. 12. 166, 12. 167, 20. 168, 1. 8. 19. 169, 9. 170, 4 (*persona*). 15. 171, 13 (*ter*). 14. 17. 173, 6. 12. 20. 176, 19 (*perferre*). 22. 177, 2. 23. 178, 1. 179, 1. 14. 180, 1. 182, 4. 183, 16. 184, 18. 185, 2. 9. 17. 23. 24. 186, 1. 5. 21. 189, 3. 5. 190, 2. 6. 8. 9. 191, 1 (bis). 2 (bis). 6 (*perinde*). 194, 3. 22. 195, 7. 10. 197, 3 (*permissum*). 11. 198, 7. 15 (*perderet*). 17. 201, 1. 2. 202, 5 (bis). 20. 206, 9. 208, 6 (*per*). 209, 8. 10. 11. 24. 214, 12. 216, 2. 217, 14. 218, 1 (*peruenerit*). 18. 221, 6. 10. 15. 21. 222, 4 (bis). 8. 16. 22. 23. 223, 3. 10 (*initio*). 16. 224, 6. 18. 23 (*in fine*. Vid. not. 12.). 225, 24. 226, 6. 19. 228, 8. 12. 13. 17. 20. 229, 16 (*aut peremptoriae*). 17. 230, 12. 13. 14 (bis). 15. 17. 18. 19. 22 (bis). 23. 231, 1. 2 (Vid. not. 13.). 21. 235, 19. 237, 4. 238, 10. 23. 239, 3. 12. 240, 23 (*perducitur*). 241, 17. 244, 16. 245, 2. 6. 9. 248, 4. 9. 249, 8, 18. 251, 11 (*permissu*). 13.

p = prae.

Vid. *p̄* = prae.

p = pre.

Vid. *p̄* = pre.

p = pro.

Vid. *p̄* = pro.

p = per.

Vid. *p̄* = per.

p; *p̄*; *p* = pro.

Petrus, Papias, Putschius pag. 1679.: *p*. Probus: *p*.

p̄ba7no (probatione) etc. 4. 5. 9. 12. 21. 7, 7. 18, 8. 27. 3. 39, 16. 48, 2. 64, 1. 66, 23. 71, 17. 74, 10. 76, 14. 77, 21. 79, 17. 89, 17. 93, 18. 98, 1. 9. 23. 103, 22. 113, 15. 117, 18. 120, 3. 135, 24. 142, 7. 146, 4.

155, 15. 157, 8. 13. 158, 12. 159, 14. 162, 15. 164, 23.
 166, 18. 172, 13. 177, 5 (*probant*). 14. 16. 182, 18 (*im-
 probum*). 185, 19. 186, 23. 190, 19. 195, 7. 196, 3 (bis).
 17. 18. 20. 23. 198, 23. 207, 22. 222, 7. 9. 18. 24. 223,
 7. 13. 22. 23. 24. 235, 16. 20. 23. 236, 3. 7. 13. 17. 24 (bis).
 238, 16. 251, 2. *pi* (*proinde*) etc. 72, 11. 161, 8.
 177, 3. 194, 1. 196, 2. 217, 4. 235, 8. 9 (Dubitari tamen
 potest, sigla, qua hoc loco expressa est particula *pro*, utrum
 ad hanc formam: *p*, an ad illam: *p* propius accedat). 21.
 250, 6. *pūctis* (*provinciis*) etc. 2, 12. 16. 7, 12.
 24 (bis). 8, 5. 10, 1. 18. 14, 8. 13. 15, 1. 18, 14. 19,
 11. 16. 19. 22. 20, 6. 9. 24. 21, 21 (bis). 22, 21. 27,
 1 (*Proconsulem*). 31, 7. 37, 12. 44, 23. 54, 3. 55, 20.
 58, 3. 59, 3 (bis), 5. 12. 61, 9. 11. 20. 62, 1. 10. 65, 6.
 14. 67, 12. 68, 2. 69, 7. 71, 3. 75, 14. 23. 76, 2. 78, 2.
 79, 19. 82, 20. 85, 4. 86, 2. 89, 9. 20. 23. 90, 3. 93, 8.
 94, 3. 96, 7. 14. 99, 1. 100, 16 (*propriaque*). 109, 21,
 110, 4. 118, 17. 121, 17. 124, 5. 23. 127, 1. 2. 12. 128,
 16. 22. 129, 3 (Sched. *pinde*; quam scripturam in reliquis
 locis omnibus sic interpretatus sum: *perinde*; hoc tamen
 loco a vulgata Collationis lectione nolui recedere, ideoque in
 contexto posui: *proinde*. Conf. loc. cit. not. 29. item Præ-
 fat. pag. XLII, not. 26.). 130, 13. 134, 5. 22. 142, 8. 12.
 17. 145, 4. 148, 3. 155, 16. 158, 13. 15¹ (*fidepromittis*).
 159, 2. 5. 7. 9. 17. 18. 20. 160, 24. 161, 2. 14. 16. 163, 8.
 164, 22. 165, 24. 172, 17. 173, 1. 174, 17. 177, 5 (*ap-
 probatur*). 17. 22. 178, 3. 10. 15. 185, 43. 186, 10. 190,
 15. 195, 4. 21. 22. 196, 1. 10. 22. 197, 2. 4. 5. 23. 200,
 22. 201, 22. 203, 18. 204, 5. 10. 11. 206, 18. 207, 11.
 208, 3. 212, 5. 216, 11. 22. 220, 7. 19. 21. 222, 13. 19. 20.
 224, 8. 225, 16. 226, 1. 6 (*pro*). 228, 21. 24. 232, 12.
 237, 2. 3. 9. 11. 19. 238, 7. 12. 239, 11. 240, 3. 4. 245,
 2. 12. 18. 250, 18. 23. 251, 7.

p̄; *p* = *pri*.

Magno: *p'*. Papias: *p̄*.

ppaetatis (*proprietatis*) etc. 61, 20. 21. 75, 14. 21. 23. 100,
 17. 22. 117, 21. 162, 17. 190, 11. 13. 195, 4. 7. 213, 20.
 217, 19. 221, 4. 223, 24. 224, 19. 226, 1. 231, 6. 232,
 3. 6. 235, 20. 236, 22. 237, 6. 238, 17. 239, 11. 245,
 18. *expmii* (*exprimitur*). 200, 5.

pap; *pap* = *Papia*.

Gothofredus pag. 1539.: *pap.*

pap. 40, 23. *pap* 107, 14.

paterfamil = paterfamilias.

90, 18.

pd. = partis dimidia.

135, 24.

pec. = pecu.

Vid. *pec. n*

pec.; *pec*; *pec*; *pec.*; *pec* = pecuni.

pec. a etc. 197, 15. 228, 4. *pecam*, *peçam* 200, 4.

204, 20. 231, 11. *pecae* 163, 10. *pec. as* etc.

191, 11. 212, 23 (bis). 248, 4 (et *pecunia*). 5, *pecae*

205, 8.

peca (*pecuniam*) 213, 4.

pec., *pec.*; *pec*; *pea*; *pec* = pecunia etc.

Petrus: *pec.*; *pec*. Probus, Papias, Gothofredus pag. 1539.: *pec.*

pec., *pec*. 200, 9. 213, 15. *pec* 161, 21. *pec.*

74, 3. 197, 18. 19. 23. *pec* 161, 18. 187, 1.

pece 163, 5 (Vid. not. 10.). *pec.* 159, 21 (Vid. not. 19.).

pec. n = pecuniam.

205, 3.

pecul. = peculium.

213, 17.

perec. (pro *pereg.*); *pereg* = peregrinus, peregrinae.

Petrus: *peg.*

perec. 201, 19. *pereg* 34, 5.

p̄l = placu.

Vid. *p̄lit*

pl. = placuit.

Magno. Conf. praeterea Putschius pag. 1679.

166, 21.

pl. = plebis.

Vid. *bl.*

p̄l. = Publii, Publico.

221, 7. 9.

p̄lit; *plit* = placuit.

p̄lit 174, 17. *plit* 171, 3.

$\bar{p}.lit.$ = praecaluit.

Ita litteras $\bar{p}.lit.$ pag. 158. lin. 3. interpretatus sum: punctum enim post litteram \bar{p} positum vix patitur, ut legamus *placuit*. Neque obstat praecedens vocula *magis*. Conf. L. 3. §. 1. de jure fisci et §. 2. I. de injuriis.

$pop.$ (pro *pop.*, ut opinor) = populi.

Probus: *in fo. pop.*; Magno: *i. fo. pop.*; = in foro populi. Probus: *pop.*; Putschius pag. 1679.; $pop.$ = populus.

2, 14.

\bar{pos} (pro $\bar{p}os$); $pos.$; pos = posses.

$\bar{pos}io$ 244, 23. $pos.sionem$ 249, 4. $possessionem$ 245, 9.

$poss$ = possessi.

$possonem$ 238, 12. 14.

$\bar{pot.}$; $pot.$ = potest.

$\bar{pot.}$ 100, 23. 173, 23. $pot.$ 66, 6.

$\bar{pot.}$; $pot.$; pot = potestatem, potestate.

Probus, Papias (in litter. *t. pot.*), Putschius pag. 1679.: $pot.$

$\bar{pot.}$ 185, 24. $pot.$ 19, 3. 84, 9. 218, 1. pot 14, 18. 17, 19. 26, 8. 37, 2, 89, 5.

$potē$ = potestate.

18, 4.

$potes$ = potesta.

$poteste$ 34, 4.

$potest.$; $potest$ = potestatem, potestate.

$potest.$ 15, 11. 34, 24. $potest$ 35, 12. 17. 41, 9. 11. 99, 12.

\bar{pp} ; $pp.$; $pp.$; pp = Papiam, Papia.

\bar{pp} 138, 17. $pp.$ 139, 6. $pp.$ 139, 21. pp 107, 17. 138, 3.

$\bar{pp.}$; $pp.$; pp = propter.

Magno, Pulschius pag. 1679.: $\bar{pp.}$ Magno (in litter. $q^a pp.$), Petrus (in litter. $qapp.$), Papias (in litter. $qpp.$): $pp.$ Papias: $pp.$

$\bar{pp.}$ 197, 16. 224, 4 (Vid. not. 36.; in qua tamen omissum est punctum post: sit \bar{pp}). 232, 7. \bar{pp} 186, 15 (propter os). 17. 191, 11. 197, 13. 18. 224, 5. pp 198, 21. 207, 11. 222, 16. 224, 2. 6.

pr.; *pr* = *populus Romanus, populi Romani.*

Petrus (in litter. *seq. q. od. et. pr.*): *pr.* Probus, Magno, Petrus (in litter. *fid. p. r.*), Papias, Gothofredus pag. 1539. et 1534. (in litter. *g. p. r.*), Putschius pag. 1679.: *p. r.* *pr.* 2, 10, 55, 16. *pr* 14, 1, 35, 2, 55, 20, 59, 4, 64, 4.

$\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$; $\overline{pr.}$ = Praetor etc.

Magno: $\overline{pr.}$ Probus, Petrus, Gothofredus pag. 1540.: *pr.*

$\overline{pr.}$ 59, 12. 95, 1. 97, 14. 178, 4. 187, 4. 194, 4. 7.

198, 21. 208, 14. 213, 22. 225, 20, 239, 17. 244, 15. $\overline{pr.}$

217, 10. \overline{pr} 4, 21. 27, 15. 37, 5. 48, 12. 83, 7.

94, 20. 95, 20. 140, 10. 13. 148, 2. 193, 20. 198, 9.

203, 24. 225, 24. 251, 11. 13. \overline{pr} 201, 5. 208, 15.

\overline{pr} 198, 7. \overline{pr} 240, 11. *pr.* 96, 21. 139, 2. 147,

21. 204, 10. 249, 4. *pr.* 27, 1. 8. 49, 8. 51, 2. 54, 7.

59, 23. 88, 20. 89, 5. 131, 24. 132, 2. 149, 2. 150, 4.

178, 2. 186, 24. 206, 9. 224, 1. 226, 9. 228, 21. 240, 4.

248, 9.

pr = prin.?

pr|*cipum* 26, 4.

\overline{pr} = promissoris.

226, 18.

\overline{pr}^m = Praetorem.

37, 4.

pro u = prouinciarum.?

Magno: *q. prou.* = quam prouinciam. Gothofredus pag.

1537.: *leg. prou.* = legatus prouinciae.

37, 13. (Sched. \overline{ps} ? | *pro u* In contextu posui *Praesides*

| *prouinciarum*; eodem tamen jure legere poteris *Praesidem prouinciae*.)

\overline{ps} = possessionem.

239, 17.

\overline{pst} = potestate.

180, 8.

pup. = pupillarum.

51, 4.

\overline{ps} = Praesides.?

Papias: *ps.* = Praeses. Probus: *prs.* = Praeses; *prst.* = Praesides.

37, 12 (Sched. *p̄s*?).

Conf. *pro u*

p̄s = possessio.

Magno: *i. ps.* = in possessione. Putschius pag. 1679.:

p̄ssn. = possessionem.

p̄sne 239, 4.

p̄s = persona.

235, 13.

p̄ratoris = procuratoris.

4, 12.

Conf. *p* = pro.

pcur. = procuratores.

Gothofredus pag. 1531., Putschius pag. 1669.: *cur.* = curator.

223, 13 (Conf. not. 25., ubi pro *pcura* scribendum *pcur*).

Conf. *p* = pro.

p̄i = proinde.

Magno: *id.* = inde.

72, 11.

Conf. *p* = pro.

pucias; *p̄cis* = prouincias, prouinciis.

Magno: *p̄.* = prouincia. Papias: *pu.* = prouinciae. Petrus: *qm. pu.* = quam prouinciam.

pucias 177, 3. *p̄cis* 2, 12, 16.

Conf. *p* = pro.

q

q̄ = qu.

Magno: *q̄is.* = quis.

q̄as 75, 13.

q̄ = qua.

Vid. *q̄*

q̄.; *q̄.*; *q̄.*; *q̄.*; *q̄.*; *q̄.*; *q̄.* = quae.

Magno: *q̄q̄.* = quaeque; *q̄d.* = quaedam. Putschius pag. 1679.: *q̄q̄.* = quaeque. Probus, Magno, Petrus, Papias, Gothofredus pag. 1540.: *q̄.* = quae. Papias: *qn.* = quae-
nam. Putschius pag. 1681.: *q̄d.* = quaedam.

q̄. 13, 3. 104, 7. 175, 24. 179, 23. 189, 16. 193, 12.

194, 11. 197, 17. 204, 12. 203, 7. 222, 5. 6. 228, 13.

235, 5. 236, 16. *q̄.rat* 178, 6. *q̄* 13, 5. 17. 18.

15, 20. 17, 5. 31, 1. 17. 59, 3 (sunt *quae*). 66, 23 (bis).
 67, 1. 82, 1. 83, 21. 94, 23. 100, 12. 104, 16. 119, 12.
 139, 20. 160, 17. 162, 6. 18. 163, 13. 166, 1. 171, 13.
 172, 8. 16. 176, 1. 3. 177, 6, 21. 180, 9. 181, 9. 182,
 19. 190, 9. 11 (bis). 193, 10. 195, 16, 18. 197, 19. 200, 1.
 202, 12. 203, 6 (bis). 16. 22. 204, 5. 17. 212, 20. 21. 217,
 21. 218, 18. 20. 22. 224, 17. 225, 1. 23. 226, 1. 228, 22.
 235, 4. 236, 9. *q* 182, 21. 195, 24. 204, 22. 224,
 11. 232, 3. *q*. 148, 19. 151, 4. 163, 2. 186, 1. 213,
 18. *q* 198, 23. 177, 8. *qsitum* etc. 2, 5. 15 (bis).
 13, 12. 13. 20. 16, 5. 9, 10. 17, 2. 19, 14. 22, 19. 28, 8.
 31, 23. 55, 23. 64, 19. 83, 4. 89, 8. 91, 1. 7. 94, 22.
 106, 4. 110, 4. 114, 3 (*quae*). 128, 3. 129, 7. 149, 6.
 155, 10 (*quae sane*). 159, 7. 18. 166, 10. 19. 176, 21. 178,
 5. 10. 11 (*quaerere*). 186, 2. 194, 3. 205, 10. 209, 19.
 221, 21. 230, 7. 8. 232, 8. 240, 24.

\bar{q} ; \bar{q} = quam.

Vid. \mathcal{Q} = quam.

\bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} = que.

Petrus: \bar{nq} . = neque. Putschius pag. 1679.: \bar{qq} . = quae-
 que. Magno: \bar{itq} . = itaque. Putschius loc. cit.: \bar{qm} . = quem.
 Probus (in litter. *atq*. aliisque), Magno (in litter. *d. f. q.*);
 Petrus, Papias (uterque in litter. *ng.*), Putschius pag. 1669.
 (in litter. *dq*.): \bar{q} . = que. Petrus, Papias; \bar{qm} . = quem.
 Magno: \bar{qq} . = quaeque; \bar{q} . = que.

itaq: 182, 9. *cuiusc'q*. etc. 27, 9. 64, 9 (*neque man-*
cipauero). 80, 22. 119, 7. 179, 6. 8. 193, 20. 194, 5 (*eum-*
que). 8. 195, 14. 198, 15. 201, 9. 204, 7 (*neque undi-*
cem). 24. 213, 3. 20. 222, 24. 224, 19. 229, 6. 245,
 24. \bar{qq} etc. 3, 12 (Vid. not. 7., ubi pro \bar{qq} ponendum \bar{qq}).
 19. 10, 14 (*legataque*). 11, 22. 13, 21. 23. 16, 20. 19,
 12 (Vid. not. 22.). 24, 11. 12. 25, 1. 31, 15. 51, 7. 64, 5.
 67, 24. 68, 15. 69, 22. 80, 7. 88, 12. 90, 20. 96, 19.
 98, 9. 99, 1 (*neque pro*). 100, 16. 102, 6 (*heres neque*).
 103, 22. 113, 2. 3. 117, 24. 129, 20. 147, 24 (*neque bo-*
norum). 157, 8. 161, 21. 166, 16. 172, 7. 8. 173, 14.
 16 (*aeneaque*). 176, 20. 177, 5. 181, 11. 184, 19. 191, 6.
 15. 194, 3 (*sequebantur*). 5 (*aliquem*). 22. 24. 198, 4. 200,
 19 (Not. 6. exhibet *alq*; in Sched. vero est *alq*). 204, 9.
 207, 14. 209, 1 (*idque*). 213, 14. 216, 19. 20. 218, 2. 7.
 220, 3. 226, 16 (*neque heredi*). 232, 12. 235, 4. 238, 9. 16.

240, 12. 249, 11. 16. 19. 250, 2 (bis). 251, 3. *atrog*
 etc. 14, 16. 27, 10. 40, 8. 51, 9. 109, 14. 232, 7. *n'isq.* (ne-
 cisque) etc. 13, 22. 14, 12. 24. 17, 11. 18, 15. 28, 14. 31,
 14. 75, 22. 78, 5. 79, 2. 80, 21. 82, 21 (*testosque*). 97,
 18. 101, 19 (*liberque*). 105, 2 (*eamque*). 126, 17. 130, 20.
 140, 16. 152, 6. 187, 4. 190, 19. 198, 7. 204, 18. 228,
 19. 229, 8. 241, 5 (*neque restituere*). *nūq.* (namque)
 231, 15. *plerisq.* 182, 12. *liberog* (liber-
 que) 173, 16. *uocat'q.* (uocaturque) etc. 1, 5. 2, 2. 22.
 4, 15 (*quidem quinque*). 17. 6, 11. 18. 10, 23. 11, 1 (bis).
 3 (*usque*). 6. 21. 24. 13, 20. 15, 2. 16, 12. 17, 6. 7. 8.
 9 (*neque uxorem*). 19, 14. 20, 8. 21. 23, 21 (*plerumque*).
 24, 2 (*quia neque*). 8. 25, 7. 9. 26, 4. 28, 10. 30, 7. 33,
 1 (*neque legata*). 20. 40, 3. 7 (*quae neque*). 47, 16. 50, 8.
 51, 12. 15. 55, 4. 15. 59, 17. 63, 2. 64, 9 (*neque in*).
 65, 21. 67, 8. 68, 14. 76, 3. 14. 17. 18. 20 (*neque instam*).
 78, 1. 2. 11 (bis). 83, 2. 85, 18. 88, 19 (*neque iure ciuili*).
 90, 12. 96, 20. 97, 3. 98, 1. 10. 99, 1 (*si neque*). 100,
 17. 101, 19 (*heresque*). 103, 11. 14. 104, 16. 17. 106, 14.
 108, 17. 112, 15. 114, 20. 120, 2. 123, 19. 127, 10. 129,
 4. 19. 130, 16. 131, 11. 20 (*neque suus*). 135, 3. 138, 12.
 141, 21. 145, 17. 24 (*in fine*). 147, 24 (*neque ullum*). 148,
 20 (*neque honorum*). 149, 5. 6. 151, 12. 156, 22. 160, 22.
 161, 24. 165, 7. 166, 14 (*neque heredi*). 24. 178, 16 (*neque*
subiici). 179, 17. 189, 12. 190, 24. 191, 1. 10. 194,
 3 (*quaecumque*). 197, 7. 198, 16. 200, 8. 207, 23. 209, 6.
 212, 15. 213, 4. 18. 216, 15. 217, 24. 218, 1. 14. 221, 3.
 222, 1. 224, 13. 225, 18. 226, 2. 4. 16 (*neque in*). 236, 23.
 237, 7. 15. 19. 238, 5. 239, 4 (*plerique*). 240, 9. 10. 241,
 5 (*neque exhibere*). 11. 245, 21. 251, 9.
qm (quem) 7, 12. *neq.* 200, 17.

q. = qui.

Vid. *q.*

q. = Quiritium.

Vid. *iq.*

q̄; *q̄* = quod.

Vid. *q̄* = quod.

q̄ = qua.

Vid. *q̄*

q̄ = quae.

Vid. *q̄* = quae.

q̄ = quam.

Vid. q̄ = quam.

q̄ = que.

Vid. q̄: = que.

q̄ = quia.

Vid. q̄

q̄ = qua.

Vid. q̄

q̄; q̄:; q̄; q̄; q̄; q̄; q̄ = quam.

Magno: q̄ Papias: q̄. Probus (in litter. p. q.), item
Magno: q̄.

q̄ 4, 8. 7, 6. 10, 22 (*quam duos*). 11, 8. 33, 2. 37, 21.
62, 2. 65, 10. 69, 2. 101, 17. 105, 22. 110, 22. 112, 5.
117, 3. 119, 14. 120, 6. 10. 122, 22. 126, 18. 20. 130, 21.
136, 23. 146, 5. 16 (*tamquam ciues*). 17. 151, 21. 152, 7.
16. 155, 7 (*quam si*). 157, 11. 161, 18. 21. 163, 4. 173,
14. 176, 17. 177, 23. 203, 14. q̄: 193, 4. 195, 19.
q̄ 180, 12. q̄ 177, 13. 193, 6. 8. 197, 7. 198, 9.
200, 9. 201, 21. 207, 11. 223, 12. 228, 4. 17. 229, 4. 12.
230, 3. 24. 231, 11. 24. 232, 2. 7. 10. 237, 2. 3. 240, 10.
241, 14 (*antequam ex*). 248, 16. 249, 12. 251, 10. q̄ 178,
2. 228, 15. *cu iu'q.* etc. 14, 17. 18, 13. 62, 22. 108,
12 (*umquam esse*). 150, 15. 224, 20. *umq* etc. 2, 7.
22. 3, 21. 6, 11. 8, 19. 9, 24. 10, 22 (*quam decem*). 11,
1 (*quam XXX*). 3 (bis). 5 (*quam C*). 24 (*quam X*). 14, 5.
16, 2. 7. 14. 18, 7. 20. 23, 18. 25, 11. 29, 6. 30, 6. 31,
19. 39, 4. 41, 14. 50, 16. 23. 51, 10. 58, 3. 62, 12. 63,
7. 65, 4. 67, 8. 69, 9. 70, 23. 80, 14. 82, 3. 16. 85, 18.
88, 8. 22. 93, 12. 14. 22. 94, 19. 95, 3. 97, 2. 14. 17. 99,
4. 100, 13. 103, 23. 104, 16. 107, 10. 108, 12 (*umquam*
fuerit). 109, 3. 111, 4. 20. 112, 4. 113, 3. 23. 114, 19.
24. 116, 8. 120, 17. 121, 16. 123, 23. 124, 19. 125, 7.
126, 22. 134, 2. 139, 12. 141, 15. 142, 11. 24. 145, 9.
150, 9. 155, 5. 6. 7 (*quam aliquis*). 158, 5. 161, 15. 162,
10. 14. 166, 13. 24. 169, 23. 170, 17. 175, 8. 176, 16.
177, 9. 178, 23. 179, 15. 181, 12. 182, 17. 183, 9. 11.
196, 6. 203, 11. 208, 11. 15. 209, 7. 23. 213, 24. 216,
16. 218, 8. 13. 233, 16. 238, 7. 248, 8. 13. 251, 8.

Vid. qq̄ = quamquam.

q̄; q̄ = quan.

Q. IN GAII CODICE REPER. CXXVII

Magno, Papias: *qt.* = quantum: Petrus: *q. t. m.* = quanta munera.

qti etc. 164, 20. 183, 13. 184, 3. 20 (sed *quanti*). *qtum*
etc. 98, 12. 176, 20. 183, 21. 186, 23. 187, 1. 2.

Vid. *q̄*

q̄; *q* = que.

Vid. *q̄*:

q = quor.

Vid. *q̄*

q; *q̄*; *q̄*; *q̄*; *q̄*; *q̄*; *q̄* = quod.

Magno, Petrus, Papias, Putschius pag. 1681.: *q.* vel *q̄*. Probus, Gothofredus pag. 1541.: *q.*

q. 70, 18 (Conf. not. 1., ubi punctum addendum est post siglam *q.*). *q* 1, 17. 18. 2, 20. 3, 3. 4, 6. 7, 20.

22, 8. 21. 32, 2. 34, 1. 10. 62, 13. 63, 11. 64, 22. 65,

1. 12. 67, 13. 68, 8. 10. 21. 69, 4. 10. 70, 21. 71, 6. 17.

72, 9. 74, 22. 75, 20. 22. 78, 5. 79, 15. 94, 15. 98, 10.

100, 9. 101, 12. 15. 102, 4. 105, 14. 21. 106, 6. 107, 17.

22. 108, 8. 109, 22. 110, 8. 14. 16. 18. 22. 111, 20. 113,

24. 115, 5. 118, 24. 119, 13. 120, 22. 122, 13. 125, 6.

126, 15. 128, 24. 130, 5. 145, 21. 150, 9. 151, 14. 160,

14. 162, 15. 21. 24. 163, 10. 14. 20. 165, 4. 167, 17. 168,

6, 15. 169, 9. 170, 17. 171, 3. 172, 3. 8. 173, 11. 23.

174, 7. 18. 175, 5. 8. 177, 6. 178, 11. 15. 179, 13. 180,

5. 6. 183, 5. 15. 20. 184, 6. 186, 8. 190, 8. 12. 194, 8.

195, 17. 196, 24. 198, 6. 202, 14 (haec *quod*). 207, 5. 7.

208, 12. 213, 4. 223, 9. 224, 15. 232, 19. 235, 2. 3. 10.

16. 21. 236, 10. 19. 239, 2. *q̄*, 177, 7. *q̄* 100,

21. 170, 14. *q* 1, 19. *q*, 6, 6. 14, 22. 15, 1.

18, 21. 24, 4. 18. 25, 6. 20. 39, 16. 43, 11. 47, 13. 76, 3.

80, 8. 90, 9. 92, 6. 109, 20. 112, 13. 116, 21. 126, 4.

164, 17. 172, 15. 174, 2. 178, 18. *q* 2, 3. 7, 17.

11, 15. 19, 21. 21, 1. 4. 22, 14. 31, 7. 38, 4. 55, 24.

62, 10. 63, 13. 70, 16. 23. 76, 1. 78, 1. 9. 83, 20. 22.

85, 18 (bis). 90, 2. 13. 23. 91, 13. 95, 23. 96, 11. 12. 22.

106, 7. 107, 4. 114, 7. 134, 12. 138, 19. 150, 20. 156,

22. 158, 8. 160, 4. 162, 3. 9. 164, 7. 169, 24. 172, 17.

173, 1. 4. 8. 12. 15. 20. 174, 16. 176, 12. 15. 177, 2. 178,

14. 185, 15. 189, 9. 14. 15. 190, 15, 22. 195, 12. 197, 23.

200, 17. 201, 3. 202, 14 (formulae | *quod*). 204, 13. 24.

207, 21. 208, 20. 23. 209, 12. 212, 19. 22 (bis). 213, 7. 8.

216, 1. 2. 17. 220, 13. 221, 20 (*quod interea*). 227, 1. 228, 9. 229, 2. 3. 18 (bis). 19. 231, 7. 232, 4. 235, 14. 236, 17. 237, 9. 11 (bis). 13. 238, 13. 239, 12. 14. 245, 9. 19. 21. 249, 4.

\overline{qa} p (pro \overline{q} . \overline{ap} . i. e. *quod aput*) 175, 15.

q; q; q = quot.

q 50, 1. 189, 2.

q. 161, 6.

q 11, 19.

Vid. \overline{q} .

q; q; q = quia.

Magno: qa . Putschius pag. 1679.: q . Petrus: q .

q 55, 16. 65, 20. 67, 7. 8. 70, 3. 71, 8. 139, 15. 145, 5.

161, 22. 163, 9. 13. 168, 19. 21. 170, 3. 175, 6. 19. 20.

177, 2. 179, 19. 181, 19. 23. 182, 12.

q 244, 23.

q 34, 13. 66, 10. 169, 23.

q; q; q; q; q = qua.

Magno: q^a . Petrus: qa . Papias, item Petrus (in litter.

d. q . r.): q . Magno, Putschius pag. 1679.: qs . = *quas*.

Probus, Magno, Papias (omnes in litter. d. q . r.), item Pe-

trus: q . = *qua*. Petrus, Papias: qm . = *quam*. Putschius

pag. 1681.: $q\overline{r}$. = *quare*.

\overline{q} s i etc. 1, 9. 21, 8. 27, 11. 89, 1. 21. 95, 7. 97, 19 (*qua-*

rum). 109, 19. 112, 8. 19. 141, 18. 180, 24. 196, 19.

216, 9. *exaeq̄ta* etc. 2, 3. 17, 15. 16. 97, 17. 101,

15. 151, 10. 161, 13. 194, 12. 208, 13. 225, 11. \overline{qr}

(*quare*) etc. 178, 9. 197, 18. 235, 12. q 184, 4.

qlem etc. 14, 24. 112, 10. 163, 5. 169, 17. 185, 11.

207, 2.

Sched. pag. 165. lin. 8. pro *reliq̄* exhibent *reliū*.

q; q; q = qui.

Magno, Putschius pag. 1679.: q . Papias: qi . Petrus, Pa-

pias (in litter. n. q . u.), Gothofredus pag. 1541.: q . Petrus:

qs . = *quis*. Magno: \overline{q} . = *qui*.

\overline{qn} etc. 2, 8. 22. 3, 5 (*qui liberi*). 9. 12. 17. 4, 2. 6. 15 (bis:

quinque senatorum; equitum). 23. 7, 16 (*qui*). 10, 12. 14,

1. 9. 16. 18, 21. 21, 3. 23, 24. 24, 5. 25, 17. 18. 26,

11. 20. 27, 11. 28, 24 (bis. Vid. not. 10.). 31, 11 (*qui ap-*

pellatur). 24. 37, 22. 50, 8 (*quinque*). 51, 21. 54, 5. 64,

24. 67, 5. 24. 69, 4. 71, 9. 72, 11. 24. 75, 8. 80, 19.

83, 19. 84, 10. 90, 10. 96, 16 (*qui ab*). 102, 23. 109, 21.

122, 1. 126, 13. 128, 21. 131, 1. 14. 150, 17. 157, 8 (bis).

158.

158, 6 (*adquirat*). 161, 4. 163, 4. 164, 2. 167, 10. 168, 16 (*bis*). 19 (*qui*). 170, 8. 10. 171, 12. 172, 10. 173, 14 (*qui*). 175, 4. 176, 22. 178, 5. 19. 22. 180, 8. 182, 16 (*bis*). 23. 184, 2. 185, 4. 5. 16. 18. 21. 191, 18 (*quingenaria*). 193, 21. 23. 197, 18. 198, 2, 13 (*qui tune*). 200, 13. 201, 5 (*qui*). 202, 18 (*bis*). 204, 8. 14 (*bis*). 207, 10. 24. 208, 15. 209, 7 (*qui*). 213, 14. 23 (*qui*). 24. 214, 4. 7 (*aequissimum*). 16. 217, 23. 218, 8. 220, 2. 221, 12. 18 (*qui*). 223, 2. 19 (*aliquis*). 224, 7. 22. 225, 16. 226, 20. 229, 3. 230, 11. 235, 8. 11 (*bis*). 23. 236, 5. 23. 237, 2. 3. 6. 7. 9. 10. 238, 15. 239, 4. 240, 5. 6 (*ter: qui desiderat; quid; aliquid*). 9. 21. 245, 14. 248, 10. 249, 3. 7. 9. 250, 20. 21. 23. 251, 1 (*quibusdam recuperatoribus*). 10. 9. 14, 23. 18, 4 (*nequidem*). 241, 5. 9, 6, 11. 9, 16. 10, 24. 14, 4. 18, 19. 21, 20. 22, 4. 30, 2. 52, 19. 82, 10. 88, 5 (*qui*). 89, 15. 108, 23. 109, 6. 112, 4. 118, 18. 158, 17. 160, 4. 169, 18. 171, 22. 180, 21. 181, 2. 191, 13. 18 (*quingenaria*). 195, 16. 22 (*qui uindicem*). 197, 4. 204, 6. 216, 4. 220, 3. 21 (*qui*). 222, 19. 239, 3. 13. 240, 6 (*is qui*). 251, 2.

Vid. \bar{q} ; \overline{qa} ; \overline{qb} ; \overline{qd} .

\bar{q} = quin.

Papias: \bar{q} . Magno: $\bar{q}t$. = Quintus.

\bar{q} | *quagenario* 193, 4.

\bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} ; \bar{q} = quo.

Magno, Petrus, Putschius pag. 1679, : \bar{q}^o . Petrus? $\bar{q}m$. = quomodo. Magno: $\bar{q}o$.; Petrus: $\bar{q}o$.; Probus, Magno (in litter. *d. q. s.*), Petrus, Papias, Putschius pag. 1681.: \bar{q} . = quo. Magno: $\bar{q}t$. = quotiens.

\bar{q} 1, 9. 2, 12. 14. 19. 24. 3, 19. 11, 17. 13, 23. 17, 12. 34, 17. 64, 4. 68, 16. 74, 19. 78, 24. 82, 14 (uel *quomodo*). 103, 14. 104, 13. 135, 8. 158, 12 (*quorum*). 163, 13. 164, 7 (*aequo*). 171, 13. 17 (*quo*). 176, 14. 183, 24. 189, 16. 221, 12 (*quo*). 223, 19. 225, 22. 226, 19. 240, 15. 245, 19. 248, 7. \bar{q} 146, 21. \bar{q} 104, 15. 140, 8. 174, 8. *alig* etc. 19, 20. 33, 22. 197, 2. 5. 229, 20. 23. 240, 24.

Vid. \overline{qq} . = quoque.

\overline{qa} .; \overline{qa} ; \overline{qa} ; \overline{qa} ; \overline{qa} = quila.

Magno: $\bar{q}.ap$.

\overline{qa} . 201, 5. 231, 9. \overline{qa} 224, 3. 4 (Vid. not. 36.). 21.
228, 7. 229, 9. \overline{qa} 209, 24. \overline{qa} 13, 2. 17, 6.
18, 6. 26, 12. 27, 13. 51, 13. 54, 14. 61, 24. 74, 10.
89, 20. 94, 18. 109, 8. 114, 18. 181, 22. 207, 16. 213,
16. 23. 221, 1. 223, 20. 226, 22. 240, 8. 245, 23. \overline{qa} 6, 3.
11, 22. 17, 4. 201, 10. 218, 6. 223, 10. 11 (Vid. not. 24.).

\overline{qb} .; \overline{qb} .; \overline{qb} ; \overline{qb} ; \overline{qb} .; \overline{qb} .; \overline{qb} .; \overline{qb} = quibus.

Magno: \overline{qb} . Putschius pag. 1681.: \overline{qb} .

\overline{qb} . 195, 24. 197, 3. 11. 203, 18. 20. 221, 18. \overline{qb} . 249,
16. \overline{qb} 189, 23. 190, 16. 198, 5. 200, 9. 209, 6.
213, 1. 235, 24. 238, 24 (*quibus gratuitam*). 240, 4. 248,
3. 15. \overline{qb} 203, 17. 217, 19. \overline{qb} . 23, 15. \overline{qb} 3,
10 (bis). 75, 18. 90, 23. 250, 24. \overline{qb} . 186, 6. 190, 7.
204, 10. 232, 15. \overline{qb} 2, 19. 13, 4. 15, 12. 196, 8.
203, 16. 228, 1. 230, 5. 238, 24 (*quibus commodauerimus*).

$\overline{qc'q}$ (pro $\overline{qc'q}$); $\overline{qc'q}$ = quaecumque.

$\overline{qc'q}$ 235, 4. $\overline{qc'q}$ 19, 14.

Conf. \overline{q} . = quae; c' = cum; \overline{q} . = que.

\overline{qd} ; \overline{qd} = quad.

$\overline{qdrupedem}$ 184, 9. $\overline{qdrupli}$ 178, 4.

\overline{qd} = quando.

\overline{aliqd} 180, 10.

\overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} .; \overline{qd} = quidem.

Putschius pag. 1681.: \overline{qd} . Petrus: \overline{qd} . = quandoquidem.

\overline{qd} . 175, 12. 193, 12. 213, 9. 221, 5. 225, 14. \overline{qd} . 186,
15. \overline{qd} . 237, 22. \overline{qd} 159, 12. 160, 19. 164, 16.
165, 18. 181, 14. 189, 22. 208, 4. 222, 4. 223, 3. 21.
224, 23. 225, 23. 229, 10. 231, 2. 232, 17. 19. 235, 13.
236, 13. 249, 6. \overline{qd} . 24, 20. \overline{qd} 17, 10 (Sched.
 \overline{qd} ?). 40, 21. \overline{qd} . 13, 20. 159, 13. 230, 18. 248,
5. \overline{qd} 4, 15. 16, 15. 23, 5. 139, 15 (Vid. not. 8.).
159, 3. 167, 7. 184, 22. 195, 4. 223, 16, 19. 233, 17.
237, 24. 248, 19.

\overline{qd} . 158, 6. \overline{qa} pro \overline{qd} . 208, 9. \overline{qa} pro \overline{qd} . 208,
12. \overline{qd} 209, 15.

\overline{qq} .; \overline{qq} .; \overline{qq} .; \overline{qq} = quamquam.

Petrus: \overline{qq} .; \overline{qq} .; \overline{qq} . Magno: \overline{qq} . Papias: \overline{qq} .

\overline{qq} . 184, 15. \overline{qq} 116, 3. qx 74, 11. qq 65, 17.
93, 15. 120, 5.

\overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ; \overline{qq} ;
 $qq = \text{quoque}$.

Magno: \overline{qq} . Petrus: \overline{qq} ; \overline{qq} ; qx . Papias: $q. q.$

\overline{qq} . 168, 6. 186, 4. 221, 9. 12. 235, 5. 249, 21. \overline{qq} 16,
9. 31, 17. 34, 22. 39, 13. 102, 7. 162, 15. 167, 19.
170, 5. 171, 14. 184, 12. 194, 1. 214, 5. 216, 14. 238,
23. 248, 17. \overline{qq} 10, 5. 198, 10. \overline{qq} . 217, 16.
 \overline{qq} . 66, 8. 70, 15. 95, 9. \overline{qq} 18, 14. 49, 21. 66, 5.
160, 8. \overline{qq} 183, 9. \overline{qq} 31, 6. \overline{qq} 18, 8.
 qq 228, 13. 237, 8. \overline{qq} . 14, 6. 171, 17. 233, 17.
237, 13. qq 19, 21. 22, 13. 34, 20. 35, 2. 114, 6.
134, 6. 152, 18. 159, 14. 164, 3. 182, 3. 198, 5. 204, 4.
209, 15. 226, 5.

$qqque$ 55, 22.

$\overline{qr} = \text{quara}$.

Putschius pag. 1681.: \overline{qr} . Magno, Petrus: qr . Probus: $q. r.$

Magno: qr .

178, 9.

Conf. \overline{q} et $r = \text{re}$.

\overline{qu} ; \overline{qu} ; \overline{qu} ; \overline{qu} ; \overline{qu} ; \overline{qu} ; \overline{qu} ; $\overline{qu} = \text{quamuis}$.

Putschius pag. 1679.: \overline{qu} . Magno: \overline{qui} .

\overline{qu} . 41, 9. 161, 16. 179, 3. \overline{qu} . 18, 22. \overline{qu} 189,
20. \overline{qu} 164, 16. \overline{qu} 177, 15. 207, 5. \overline{qu} . 207,
14. \overline{qu} 34, 11. 159, 4. 169, 13. 226, 5.

$\overline{qu} = \text{que}$.

\overline{atqu} 79, 12.

qo ; $qo = \text{quaestio}$.

Magno, Petrus, Putschius pag. 1681.: $q.$ Papias: $q.$

qo 3, 11. qo 167, 15.

$qx = \text{quamquam}$.

Vid. $\overline{qq} = \text{quamquam}$.

qx ; $q. q$; $qq = \text{quotquot}$.

qx 129, 20. $q. q$ 159, 24. qq 159, 21.

\overline{qb} ; $\overline{qb} = \text{quibus}$.

Vid. \overline{qb} .

$\dot{q}d$ = quidem.

Vid. \overline{qd} .

$\dot{q}c\overline{q}$; $\dot{q}cq$ = quocumque.

$\dot{q}c\overline{q}$ 3, 19. $\dot{q}cq$ 163, 14.

Conf. c' = cum; \overline{q} = que; et \dot{q}

\overline{qq} ; $\dot{q}q$; $\overline{q}q$; $\dot{q}\overline{q}$; $\overline{q}\dot{q}$ = quoque.

Vid. \overline{qq} = quoque.

$\dot{q}r$ = quorum.

2, 12. 14. 19. 158, 12.

Conf. \dot{q} , et r' = rum.

r

\overline{r} = ram.

Vid. \overline{libr} .

\overline{r} = rant.?

Vid. *adquū*.

r = raptorum.

Vid. *u b. r*

r = ratores.

Vid. *peur*

r = re.

Probus, Magno, Papias (omnes in litter. *d. q. r.*), Petrus (in litter. *d. q. r.*), Gothofredus pag. 1541. (in litter. *q. d. e. r. f. p. d. e. r. i. c.*), Putschius pag. 1669. (in litter. *c. d. e. r. n. e.*): r. Putschius pag. 1681.: *rr* = rerum; *rb* = rebus.

au|ctor etc. 22, 10. 83, 16 (*rescripto*). 134, 18. 178, 9.

\overline{r} ; r' ; r ; r = rem.

Petrus: \overline{r} . Probus (in litter. *o. e. r.*), Magno, Petrus, Papias, Putschius pag. 1681.: r.

soror 16, 11. *minor* 10, 9. *fratr.* etc. 4, 11. 25,

14. 39, 10. 193, 12. 194, 16. 196, 19. 200, 5. 205, 14.

216, 15. 23. 217, 1. *sororue* etc. 4, 11. 7, 9. 16,

22 (in fine). 109, 3. 5. 113, 15. 147, 14. 158, 18. 19 (bis).

175, 16. 205, 13. 221, 17. 222, 14. 230, 22.

r^* = rius.

Vid. *alter**

r = ro.

Vid. *rm*

Q. IN GAII CODICE REPER. cxxxiii

\bar{r} = Roma.

Probus, Petrus, Papias: r .

\bar{r} nus 21, 24.

\bar{r} ; \bar{r} ; r ; r = Romanus, Romana etc.

Magno: \bar{r} . Probus (in litter. $m. r.$), Petrus: r . Gothofredus pag. 1533.: eqr = eques Romanus.

\bar{r} 23, 24. \bar{r} 146, 23. r . 34, 3. 201, 15. r 3, 17. 7, 16. 14, 1 (initio). 31, 9.

Vid. cr . = ciuis Romanus; $\bar{c}r$ = ciuitatis Romanae; pr . = populus Romanus.

r = rr .

$atferet$ 170, 13. $perferet$ (perferret) 179, 24.

\bar{r} ; \bar{r} ; \bar{r} ; r ; r = runt.

Putschius pag. 1681.: \bar{r} . Magno: $\bar{c}r$.; Probus, Petrus, Papias: er . = erunt.

$ae|n\bar{e}r$. 198, 13. $curr$ (concurrunt) etc. 4, 1. 196, 8. 198, 14. $dedider$ 3, 18. $habuer$. 7, 20. $existimauer$. 176, 22. $pugnauer$ etc. 3, 18. 6, 3. 196, 1.

r = rem.

Vid. \bar{r} = rem.

\bar{r} ; r ; r ; r ; r = rum.

Putschius pag. 1681.: r . Probus (in litter. eor .; $nator$.), Petrus (in litter. eor .; rar .), Putschius pag. 1681. (in litter. rr .): r .

$duor$ etc. 2, 11. 12. 14. 18. 19. 3, 4. 20. 22. 4, 15 (Romanorum). 16 (bis). 19. 21. 6, 10. 13 (dediticiorum). 18. 7, 21. 10, 5. 9. 15. 17. 11, 16. 13, 7 (fraudandorum). 14 (eorum). 20. 14, 6. 9. 14 (bis). 15. 15, 20. 16, 3. 13. 18, 11. 21. 25, 1. 26, 18. 44, 5 (dominorum). 46, 22. 50, 1. 51, 6. 10. 11. 22. 54, 5 (eorum). 58, 8 (bestiarum). 63, 16. 65, 6. 77, 2 (bis). 15. 83, 20. 84, 4. 90, 4. 93, 17. 97, 18 (certorum). 19. 101, 6. 9 (bis: institutorum; exheredatorum). 106, 18 (earum). 126, 20 (eorum). 129, 2 (feminarum). 4. 130, 16. 134, 4 (quorum). 135, 17 (suorum). 148, 9. 158, 12. 159, 4. 163, 24. 178, 14. 182, 20 (bis). 189, 16. 190, 4. 5 (bis). 194, 4 (bis). 196, 11. 198, 13. 200, 11. 23. 201, 6. 202, 7. 10. 203, 17. 207, 5 (bis. Vid. not. 16.). 208, 14, 16. 209, 11. 213, 4 (negotiorum). 213, 17 (bis). 214, 9. 15. 217, 2 (filiorum). 6 (eorum). 10 (iniuriarum). 218, 4. 222, 3. 7. 226, 14. 21. 227, 4. 228, 1 (bis). 232, 10. 17 (bis). 235, 24. 236, 22 (ter). 237, 8. 240, 17. 23. 241, 11. 249, 6. 250, 6 (iniuriarum).

seruor etc. 39, 5. 117, 24. *dedictor*. (*dedictio-*
rum) etc. 18, 19. 167, 8. 177, 1. 179, 3. 194, 6. 216, 10.
 217, 10. *eor* etc. 1, 15. 2, 13. 4, 15 (*senatorum*). 22.
 6, 13 (*eorum*). 7, 3. 13, 7 (*creditorum*). 12. 14 (*persona-*
rum). 21, 16. 42, 5. 51, 24. 64, 18 (*earum*). 67, 4. 77,
 18. 88, 23. 131, 18. 141, 15 (*Latinorum*). 161, 11. 162,
 9 (*fideiussorum*). 13. 164, 4. 166, 21. 22. 167, 14 (*bis*).
 172, 23. 176, 6. 15. 21. 178, 15. 180, 7. 190, 17. 202, 22.
 208, 24. 217, 6 (*ipsorum*). 11. 218, 22. 220, 23. 222, 18.
 224, 2. 226, 12 (*iniuriarum*). 239, 22. 240, 3 (*prohibita-*
riorum). 12 (*interdictorum*). 244, 16. 249, 1.
eor|dem (*eorundem*) 213, 18.

♠; ♠; r = res.

Magno, Petrus, Potschius pag. 1681.: ♠ Probus (in litter.
q. e. r. e.), Petrus, Papias: r. Gothofredus pag. 1541.: r. ♠;
 Magno, Putschius pag. 1681.: *rp.* = *respublica*.

♠. 106, 2. ♠|*ponsis* etc. 1, 15. 2, 18. 4, 7. 19. 51, 8.
 59, 8. 63, 14. 65, 9. 66, 22. 67, 16. 68, 10. 74, 10.
 77, 8. 10. 90, 7. 20. 94, 8. 11. 96, 15. 98, 8. 15. 16 (*bis*).
 19. 99, 5. 102, 6 (*fit heres*). 22. 103, 23. 104, 19. 105, 7.
 106, 4. 108, 5. 15. 110, 14. 22. 111, 24. 118, 6. 120,
 1 (*restituere*). 121, 18. 21. 122, 9. 123, 19. 124, 14. 20.
 125, 1. 4. 136, 8. 149, 16. 150, 20. 152, 24. 155, 14.
 158, 13 (*fideiussores*). 161, 6 (*bis*). 12. 165, 3. 9. 170, 6.
 172, 10. 13. 175, 15. 177, 8. 11. 179, 13. 24. 180, 4. 5.
 18. 19. 182, 5. 7 (*res*). 183, 21. 184, 21. 194, 12. 196, 14.
 198, 14. 208, 10. 12. 14. 214, 5. 218, 5. 14. 221, 23. 223,
 13 (*curatores*). 235, 16. 236, 8. 14. 18. 239, 13. r 3, 1.
 6, 5. 7, 2. 18. 10, 22 (*bis: non plures; neque plures*). 11, 2.
 5 (*qui plures*). 6. 7. 23. 24. 13, 4 (*bis*). 19, 20. 25, 1. 42,
 20. 50, 3. 54, 4. 55, 22. 58, 2. 18. 59, 6. 24. 63, 5.
 78, 18. 82, 23. 83, 16 (*potiores*). 84, 12. 89, 22. 90, 21.
 92, 1. 93, 6. 8. 96, 9 (*heres esse*). 16. 19. 97, 8. 98, 2. 11.
 99, 17. 20. 21. 22 (*fit heres*). 100, 8. 101, 19 (*heresque*). 20.
 21. 102, 6 (*heres neque*). 7. 104, 11. 105, 16. 23. 106, 3.
 12 (*heres*). 24. 108, 8. 109, 18. 19. 21. 113, 3. 14. 18. 20.
 23. 116, 7. 117, 20. 118, 2 (*heres*). 123, 21. 125, 10.
 126, 14. 134, 16. 136, 11 (*pauciores*). 145, 17. 150, 17.
 18. 22. 151, 10. 154, 15. 17. 155, 21. 24. 158, 13 (*bis:*
sponsores; fidei commissores). 159, 20 (*bis*). 160, 8 (*sponso-*
res). 12 (*bis*). 161, 4. 5. 165, 12. 167, 2. 169, 16. 178,
 11. 180, 2. 182, 7 (*restituenda*). 183, 10. 186, 7. 190, 22.

Q. IN GAII CODICE REPER. CXXXV

191, 24. 204, 3. 19. 209, 16. 225, 18. 231, 24. 237, 1.
241, 17. 24 (bis). 245, 5. 251, 6.

ꝛ = respondebat.

Magno; *ꝛ*. = respondit. Petrus: *ꝛ* = responsum, respondit. Papias: *ꝛ*. = responsum; *r*. = responsio, respondet. Idem: *ia. r.* = iam respondit.
193, 22.

r = rint.

Conf. Putschius pag. 1681.

fuor 6, 21. 7, 6. *duxor* 7, 4.

rat = ratam.

223, 7.

rm = Romana.

Petrus: *rm. l.* = Romanae leges.
130, 10.

rom'; *rom.*; *rom* = Romanum etc.

rom'; 3, 24. *rom.* 202, 1. *rom* 4, 8. 7, 7.

romr' (Romanorum) 4, 15. Conf. *r'* = ruina.

s; r

s = sacratissimi, sacratissimo.

Conf. Probus in litter. *lc. s.*, *l. s.*, *s*, *s. l.*, *s. q. s.* etc., *ss. g*
Magno in litter. *i. l. s.* et *c. l.*; Petrus in litter. *d. n. p. f. s.*,
e. s. ae. mr., *lc. s.*, *s. d.*, *s. m.*; Papias in litter. *i. l. s.*, *l. s.*,
l. s. pal., *s. cm.*; Gothofredus pag. 1541. in litter. *rat. s. r.* et
pag. 1542. in litter. *s. p. p. s.*: quibus locis littera *s* signifi-
cantur voces: sacer, sacrum, sacri, sacro, sacra, sacrorum,
sacrarum, sacris.

14, 3. 22, 10.

s = saris.

Vid. *caes*.

s = satis.

Vid. *sd*

s = scholae.

Vid. *dsā*

s̄ = sed.

Vid. *s'*

s = senatus.

Vid. *sc.*

- \bar{s} ; s = *senten.*
stiae 2, 20. *stiam* 2, 22.
- \bar{s} ; s = *sententi.*
 Magno, Petrus; $\bar{s}\bar{a}$.; Papias: *sa.* = *sententia.*
 $\bar{s}ae$ 2, 18. *sa* 176, 21. 22.
- s = *Sentia.*
 Vid. $\bar{a}\bar{s}$
- s = *sessi, sessio, sessionem.*
 Vid. *poss*; $p\bar{s}$; $p\bar{s}$
- $s.$ = *set.*
 Vid. *egiss.*
- s = *seu.*
 18, 20.
- \bar{s} ; s = *si.*
 Probus: $s.$
 \bar{s} 204, 20. 221, 8. 9. s 194, 12. 204, 16.
 Conf. $\bar{s}\bar{a}\bar{p}\bar{a}$
- s = *sides?*
 Vid. $p\bar{s}$
- $\bar{s}.$ = *sine.*
 Vid. $\bar{s}.$ $\bar{t}\bar{a}$
- s = *sint?*
 Petrus.
 3, 9. 10. 13, 17.
- s = *sona.*
 Vid. $p\bar{s}$
- s = *sses.*
 Vid. $p\bar{o}\bar{s}$ (pro $p\bar{u}\bar{s}$).
- s = *sta.*
 Vid. *pates*
- $s.$ = *sum.*
 Vid. *fideicommiss.*
- \bar{s} .; \bar{s} ; \bar{s} ; s ; s ; s = *sunt.*
 Putschius pag. 1683.: \bar{s} .; $s.$ Probus, Magno, Petrus, Gothofredus pag. 1542. (in litter. *s. p. p. s.*), Papias: $s.$
 \bar{s} 2, 18. 13, 5 (initio). 16, 16. 55, 7. 171, 14. 190, 10 (in fine). 198, 16. 217, 8. 224, 11. 229, 22. 236, 17. \bar{s} 3, 5 (nati sunt). 7. 6, 23. 14, 23. 16, 12. 17, 19. 61, 24. 69, 21. 75, 16. 83, 22. 88, 7. 91, 19. 128, 2. 149, 6. 178, 19. 183, 16 (*supersunt*). 202, 10. 203, 17. 208, 21. 212, 3.

224, 8. 19. 228, 1. 229, 17. 240, 4 (*sunt simplicia*). 244, 22. \bar{s} 3, 6. 14, 21. \bar{s} 3, 15. 84, 5. 232, 11. \bar{s} . 26, 8. 131, 22. 143, 22. 200, 11. 217, 4. 228, 24. \bar{s} 2, 3, 3, 3. 4. 5 (*sunt qui*). 6, 1. 2. 10. 11. 14. 13, 4, 5 (*in fine*). 13 (*bis*). 15. 16. 19. 20. 14, 1. 16, 2. 17, 12 (*bis*). 51, 18. 52, 21 (*sunt*). 54, 5. 55, 23. 58, 1. 3. 59, 3 (*sunt ea*). 4. 91, 2. 7 (*sunt ea*). 8. 95, 4. 8. 10. 99, 24. 117, 19. 126, 9 (*bis*). 128, 9. 131, 23. 134, 24. 139, 13. 149, 8. 162, 11. 166, 23. 169, 17. 180, 8. 183, 16 (*sunt*). 190, 17. 204, 5. 22. 218, 22. 220, 21. 226, 3. 228, 14. 230, 16. 239, 22. 24. 240, 7. 248, 11.

\bar{s} = *sunto*,
204, 1.

\bar{s} ; \bar{s} ; \bar{s} ; \bar{s} ; \bar{s} = *sed*.

Magno: \bar{s} . Putschius pag. 1683.: \bar{s} ; \bar{s} .

\bar{s} . 3, 1. \bar{s} 1, 24. 2, 10. 4, 17. 10, 4. 14, 5. 16, 10. 18, 7. 23, 23. 68, 9. 75, 23. 98, 5. 103, 24. 104, 7. 106, 10. 107, 3. 161, 13. 164, 1. 166, 15. 168, 5. 10. 170, 5. 9. 171, 13. 16. 174, 22. 183, 8. 12. 202, 7. 203, 6. 204, 10. 212, 9. 223, 14. 249, 6. \bar{s} 18, 4. \bar{s} 221, 15. 222, 16. 225, 15. 236, 8. 245, 21. \bar{s} 3, 21. 11, 15. 13, 14. 22, 23. 83, 15. 102, 22. 161, 11. 163, 9. 164, 12. 171, 19. 174, 16. 175, 23. 178, 21. 186, 7. 203, 16. 220, 17. 20. 222, 23. 223, 21. 225, 14. 228, 3. 7. 12. 230, 15. 19. 231, 16. 23. 232, 6. 233, 17. 238, 21. 240, 10. 241, 10. 22. 245, 23. 249, 10. 250, 7. 8.

\bar{s} = *sed*.

Vid. \bar{s}

sab = *Sabinus, Sabino*.

176, 8. 185, 1.

sc. = *senatusconsul.*

sc. t. (*senatusconsulto*) 7, 20.

Conf. t. = *to*.

\overline{sc} ; $\overline{s.c}$; \overline{sc} ; \overline{sc} ; \overline{sc} = *senatusconsultum etc.*

Probus, Putschius pag. 1681.: *sc.* Probus, Magno, Petrus, Papias, Gothofredus pag. 1541.: *s.c.*

\overline{sc} . 19, 11. 103, 13. 110, 2. 6. 120, 5. 23. $\overline{s.c}$ 6, 14. \overline{sc} 7, 17. 18, 7. 21, 1. 47, 20. 90, 2. 110, 13. 111, 21. 118, 20. 24. 119, 13. 120, 2. 12. 126, 15. \overline{sc} . 13, 4. 121, 3. 12. 145, 9. 15. 146, 18. 19. 24. \overline{sc} 22, 8. 10.

CXXXVIII INDEX SIGLARVM

22, 24, 3, 17. 25, 2. 48, 17. 89, 20. 104, 15. 111, 17.
126, 7. 142, 19. 145, 6. 7. 11.

sc. = scrip.

sc.tum 175, 15,

scil. = scilicet.

Vid. *l.* = licet.

scilic. = scilicet.

Vid. *c.* = cet.

sel. = scilicet.

Petrus, Papias, Putschius pag. 1683.: *sel.* Magno: *sel.*
174, 4. (Conf. not. 44., ubi sic legendum: Cod. *sel.*; omisso
illo, quod sequitur: pro *scil.* In contexto vox „scilicet” tota
vulgaribus exprimenda erat litteris.)

sd; *sd̄* = satisfacere.

Petrus, Papias: *ia, sd.* = iam satisfaciendum. Putschius pag.
1683.: *sdg.* = satisfactio.

sd 223, 20. *sd̄* 222, 1.

senatusc. = senatusconsulto.

18, 18.

senatuseos. = senatusconsulto.

146, 22.

ser = Seruius.

Probus, Gothofredus pag. 1542.: *ser.*

176, 8.

ser; *ter* = seruus, seruum.

Petrus (in litter. *fid. ser.*), Gothofredus pag. 1542., Put-
schius pag. 1683.: *ser.*

ser 180, 6. 185, 13. *ter* 183, 22.

serb.; *terb* = serbus (seruus), serbum (seruum).

serb. 76, 1. 214, 15. 217, 22. *terb* 93, 5.

seru = seruus, seruum.

183, 18. 184, 9.

set = set et.

16, 18. 27, 17. 179, 20.

Haec scriptura vel ita explicanda erit, ut geminandas esse
dicamus litteras *et*, vel ita, ut librarium scripsisse *s'et*, apo-
strophum autem litterae *s* adjunctum evanuisse ponamus.

Conf. *s'* = sed.

sedum = secundum.

193, 17.

\overline{snpa} ; \overline{snpa} . = si non paret absolue, absoluto.

\overline{snpa} 204, 20. 221, 9. \overline{snpa} . 204, 16.

Conf. \overline{s} = si; \overline{n} = non; \overline{p} = paret; \overline{a} = absolue.

\overline{sol} . = solum.

189, 14.

\overline{sol} . = solui.

222, 6.

\overline{sr} . = seruum.

179, 23.

\overline{ss} . = ssio.

Vid. \overline{eass} .

$\overline{s.ta}$; $\overline{s.ta}$; $\overline{r.ta}$; $\overline{s.ta}$; \overline{sta} = sine tutore auctore.

Probus: $\overline{s.ta}$; Putschius pag. 1683.: $\overline{st.a}$ = sine tutoris autoritate.

$\overline{s.ta}$ 74, 9.

$\overline{s.ta}$ 173, 7 (initio).

$\overline{r.ta}$ 173, 7 (in

fine).

$\overline{s.ta}$. 174, 8 (Conf. not. 5., ubi sic scribendum:

Sched. $\overline{s.t(vel).a}$.) \overline{sta} 73, 9. 12. 74, 6. 11. 14.

Conf. \overline{a} = auctore.

\overline{stip} = stipula.

$\overline{stiptus}$ 175, 6.

\overline{stip} : \overline{stip} = stipulati.

Putschius pag. 1681.: \overline{stip} . = stipulatio.

$\overline{restiponis}$ 249, 21.

$\overline{stiponis}$ 175, 1.

\overline{stip} .; \overline{stip} = stipulatus.

\overline{stip} . 235, 14.

\overline{stip} 235, 11.

\overline{sul} = Sulpicius.

176, 8.

\overline{ss} ; $\overline{\#}$; \overline{ss} = sestertium etc.

Gothofredus pag. 1543.: \overline{ss} .

\overline{ss} 222, 24. 251, 8. 10.

$\overline{\#}$ 195, 18 (in fine).

\overline{ss} 161,

17. 170, 24 (Vid. not. 43.). 195, 18 (initio), 200, 23. 202,

17. 203, 2. 204, 4. 205, 7. 207, 3. 221, 8 (bis). 222, 10.

\overline{t} = ta.

Vid. $\overline{manifest}$ et \overline{tb} .

\overline{t} = tam.

Vid. \overline{rat}

t = tan.

Vid. \overline{tt} = tantum.

t. = tate, tatem.

Vid. *potest.*

$\overline{t.}$ = taxat.

Vid. $\overline{dt.}$

t = tela.

Vid. \overline{tut} = tutela.

$\overline{t.}$; \overline{t} ; $t.$; t = tem.

Magno: t. Putschius pag. 1677.: $\overline{mt.}$ = mentem.

$p't|\overline{at.}$ (potestatem) 94, 24. $\overline{t}pore$ 159, 21. *ciuitat. etc.*
6, 15. 11, 14. 119, 24. 160, 13. 174, 7. 195, 19. *ciui-*
tat etc. 7, 1. 6. 91, 9. 101, 1. 230, 23. 240, 3.

Vid. $\overline{at.}$ et $\overline{it.}$

t = ten.

hortsia 2, 1. *sententiam* 145, 18.

t. = test.

Vid. $\overline{pot.}$ = potest.

t = testa.

Vid. \overline{tm} = testamento.

t = testamen.

Vid. \overline{tt} = testamentum; \overline{taria} ; \overline{tto}

t = testament.

Vid. \overline{t} et \overline{to}

t. = testate, testatem.

Vid. $\overline{pot.}$ = potestatem.

t = testator.

to 54, 10.

t = Tit.

tius 126, 23. *tio* 174, 7. 235, 16.

t.; t = to.

sc. t. (senatusconsulto) 7, 20. *delict.* 189, 6. *testa-*
ment 42, 19.

t = tor.

tute (pro $\overline{tut.}$ = tutorem) 52, 12.

Vid. *tut.* = tutor

t = tt.

attulerit (attulerit) 70, 24. *fidepromittis* 152, 3. *committ-*
ret' (committeretur) 181, 7.

\bar{t} ; t ; $t = \text{tum}$.

Magno (in litter. *qt. alii*que): t . Idem: t' .

$\bar{m}f\bar{t}$ 177, 7 (nec manifestum). $ct.$ (cautum) etc. 2, 1. 3. 7. 7, 17. 51, 20. 75, 18 (tantum). 104, 14. 125, 23 (factum), 158, 20. 161, 10 (bis: praedictum sit; praedictum non). 174, 24. 175, 17. 190, 1. 2. 491, 21. $p\bar{t}e\bar{b}i\bar{s}c\bar{i}t$ etc. 1, 18. 4, 7. 7, 21. 50, 17. 71, 6 (aedificatum. Sched. aedificat?). 76, 10. 131, 23. 161, 24. 170, 9 (qui mandatum). 173, 13 (debitum). 175, 18. 184, 13. 190, 3.

Vid. $tesmt.$; $\bar{t}\bar{t}$ = tantum; tt = testamentum.

\bar{t} . = tur.

Vid. t'

t = tutore.

Vid. $\bar{t}\bar{t}\bar{a}$; item ta

t' ; \bar{t} ; t ; t ; t ; t = tur.

Magno: t' . Putschius pag. 1683.: t . Magno: $oat.$ = catur.

Petrus: $ppt.$; Papias: $ppt.$ = proponitur.

$uocat'$ etc. 1, 5. 2, 16. 6, 4. 15. 7, 8. 18. 10, 24. 13, 2. 23. 14, 5. 7. 17. 15, 10. 15. 16, 10. 24. 17, 9. 11. 18, 23. 22, 23. 23, 9. 16. 24, 24, 6. 25, 10. 26, 5. 12. 28, 22. 29, 12. 32, 5. 6. 24. 34, 2 (interdisitur). 5. 37, 3. 11. 40, 10. 43, 8 (sequuntur). 44, 15. 47, 9. 49, 7 (dicebatur). 51, 7. 59, 7. 13. 61, 21. 23. 62, 15. 64, 5. 11. 67, 1 (usucapantur). 5. 18. 68, 7. 9. 21 (bis). 22 (mercantur). 69, 11. 13. 70, 13. 20. 21. 22. 74, 10. 23 (bis). 24. 75, 24. 80, 8. 23. 82, 2. 7. 24. 83, 6. 89, 16 (revertitur). 90, 3. 7. 91, 2. 5. 93, 4. 95, 8. 11. 96, 17. 97, 9. 10. 17. 19. 98, 3. 4. 5. 6. 17 (bis). 100, 5. 104, 13. 105, 3. 106, 19. 23. 109, 2. 10. 110, 19. 111, 2. 10. 12. 113, 18. 20 (moriatur). 114, 6. 22. 24. 115, 8. 116, 6. 117, 13. 118, 6. 10. 17. 119, 3. 21. 120, 8 (bis). 121, 23. 122, 24. 123, 4 (iure relinquuntur). 124, 10. 125, 4. 127, 1. 130, 12. 15. 131, 15. 21. 24. 134, 7. 135, 11. 16. 141, 10. 145, 24. 152, 11. 21. 155, 20. 159, 13. 21. 160, 9. 17 (bis). 161, 8. 9. 14. 20. 23. 24. 162, 18. 163, 10. 12. 164, 1. 3. 17. 166, 1 (contrahatur). 10. 14. 20. 167, 2. 168, 14. 17. 22. 24. 169, 1. 18. 171, 5. 12. 172, 15. 21. 173, 5. 174, 2. 9. 24 (poteratur). 176, 12. 177, 11. 178, 3. 15 (naturae). 181, 7. 163, 3. 8. 12. 24. 184, 7. 19. 186, 9. 11. 187, 6. 189, 19. 190, 11. 19. 191, 13 (Sched.: periclitat'; item: petat' Vid. not. 8.). 24. 193, 1. 3. 10. 194, 3 (ageretur). 15. 17. 18 (bis). 19. 23. 195, 4. 15 (ageretur). 23. 24. 196, 15. 16. 197, 17. 19. 198, 4.

200, 4. 18. 22. 201, 6. 8 (bis). 202, 2. 13. 20. 203, 1. 5.
 6 (quaedam *inueniuntur*). 15. 23 (bis). 204, 10. 207, 7.
 208, 2. 10 (bis). 12 (*consequitur*). 13. 19. 22. 209, 7. 16.
 212, 9 (bis). 10. 11 (*experitur*). 21 (*obiicitur*). 22. 213, 7 (*ex-*
peritur). 8 (*compensatur*). 9. 13. 18. 24. 214, 18 (*præponi-*
tur). 217, 16. 24. 218, 2. 21. 221, 2. 8. 13 (*constituitur*).
 14. 19 (*igitur*). 222, 5 (bis). 6. 10. 15. 17 (*iudicatur*). 19. 21.
 22. 223, 4. 5. 6. 9. 15. 16. 18. 21. 22 (bis). 224, 3. 4 (Vid.
 not. 36.). 6. 8. 15. 16. 17. 21. 225, 3. 17 (*continebitur*). 20. 24.
 226, 6 (*proficiscatur*). 9. 15. 20. 227, 1. 9. 24. 228, 16. 19.
 229, 2. 5. 7. 8. 10 (*obiicitur*). 13. 24. 230, 4 (bis). 10. 20.
 231, 5 (bis). 9 (bis). 18. 22. 24. 232, 8 (bis). 18. 233, 7. 8.
 235, 3. 14. 18. 23. 236, 1 (bis. Vid. not. 6.). 3 (*restituatur*).
 6. 11. 12. 16 (*uocatur*). 237, 6. 11 (*proponitur*). 23. 238,
 16. 239, 2. 11. 240, 12. 20 (*redditur*). 21. 241, 24 (bis).
 244, 17. 245, 5. 9. 19. 20 (*dicitur*). 21. 248, 3. 7. 11. 249,
 1 (bis). 9. 14. 20. 22. 23. 250, 1. 2 (bis). 3. 8. 251, 3. 4. 5.
 10. *puaē*. 89, 20. *moriebant* 112, 10. *te-*
net. etc. 122, 1. 159, 19. 185, 8. *pagebax* (perage-
batur) 198, 7. *utunt* etc. 1, 9. 11. 2, 23. 3, 9. 9, 24.
 11, 6. 23. 13, 24. 17, 10. 20, 20. 21, 3. 22, 15 (initio).
 24, 3. 10. 25, 11. 26, 13 (*rogatur*). 15 (*adoptatur*). 28,
 19 (*dicitur*. Vid. tamen not. 9.). 29, 22. 30, 2. 32, 2.
 3 (*dicitur*). 33, 3. 6. 9. 16. 34, 3. 37, 6 (bis). 40, 12.
 49, 8 (*dabatur*. Sched. *dabat?*). 22. 50, 21. 52, 10. 55, 4.
 63, 22. 68, 22 (*appellatur*). 70, 1. 76, 9. 16. 78, 3. 6. 7.
 22. 83, 16. 17. 84, 18. 85, 18. 90, 22. 98, 22. 24. 100,
 19. 102, 22. 24. 104, 6. 108, 16. 112, 6 (*uidebatur*). 113,
 12. 116, 12. 120, 2. 3. 125, 1 (bis: *dicitur*; *aguntur*. Sched.
agunt?). 127, 7. 131, 19. 134, 13. 135, 23. 136, 17.
 139, 17. 143, 13. 148, 13. 158, 22. 159, 1. 7. 16. 24.
 161, 19. 163, 8. 13. 165, 3. 166, 18. 171, 6. 173, 8 (quod
debetur. Vid. not. 14.). 9. 12. 175, 12. 176, 1. 15. 177, 5.
 21. 178, 14. 15 (*queratur*). 179, 2. 180, 4. 182, 23. 183,
 5. 15. 184, 4. 8. 12. 14. 15. 21. 22. 185, 6. 16. 186, 5. 12.
 189, 17. 190, 24 (*loqueretur*). 200, 1. 201, 4. 11. 14.
 19 (*agatur*). 202, 1. 21. 203, 7. 8. 204, 14. 205, 10.
 212, 11 (*cogitur*). 21 (*interponitur*). 214, 6. 10. 18 (*appel-*
latur). 216, 1. 5. 17. 218, 11. 22. 220, 20. 21. 221, 17.
 18. 22. 222, 4. 223, 7. 19. 224, 7. 11. 13. 225, 22. 226,
 3. 14. 229, 10 (*inseritur*). 230, 9. 231, 21 (*persequatur*).
 233, 13. 16. 235, 12. 16. 237, 9. 238, 13. 240, 2. 10.

Q. IN GAII CODICE REPER. CXLIII

20 (*restituatur*). 23. 241, 5. 17. 245, 20 (*accipiatur*). 22.
248, 4. 16. 17.

expmi' (*exprimitur*) 200, 5.

z; t = ter.

Magno: *p̄*. = praeter. Idem: *ī*; Petrus *t*.; Putschius pag.

1683.: *t*; *t*. = tur. Papias: *it*. = inter; *prt*. = praeter.

*simili*z etc. 51, 17. 61, 10. 75, 5. 6. 83, 5. 119, 23.

121, 7. 130, 21. 138, 22 (*aliter*). 150, 21. 152, 11. 155, 7.

13. 157, 3. 164, 4 (*inter*). 167, 23. 168, 3. 170, 3. 173,

19. 185, 15. 191, 5. 198, 8 (*aliter*). 201, 24. 207, 4. 223,

19. 235, 20. 236, 5. 244, 15. *p̄ t e d* etc. 4, 22. 7, 24.

33, 1. 34, 21 (*similiter*). 35, 14 (*pater*). 37, 1. 84, 11 (*in-*

utiliter). 88, 4 (*inter*). 91, 16. 108, 1. 130, 17. 22. 134,

3. 154, 19. 171, 18. 174, 24 (*posterioris*). 175, 19. 178, 3.

182, 4. 185, 8. 200, 23 (*similiter*). 218, 5. 229, 11.

248, 5.

indictum 237, 9.

z = tur.

Vid. *p*'

t^c = tunc.

Petrus, Putschius pag. 1683.; *tc*.

7, 13.

t̄; t = testamento.

Probus, Gothofredus pag. 1543.: *t̄*.

t̄ 13, 1. 77, 15. 17. t̄ 54, 9.

ta = tutore auctore.

Probus: *t. a.* = tutore auctore, vel tutoris autoritate.

74, 2. 5. 82, 4.

Vid. *s. ta* Conf. *a* = auctore.

tab.; *tab* = tabularum, tabulas.

Putschius pag. 1683., item Magno: *tab*.

tab. 65, 14. 69, 7. 83, 8. 18. 91, 10. 129, 23. 134, 11.

135, 5. 19. 136, 5. 178, 1. 2. 191, 21. 195, 16. 197, 20.

217, 9. 218, 13. 16. *tab* 32, 8. 41, 3. 43, 9. 64, 16.

65, 11. 78, 20. 91, 16. 112, 5. 128, 13. 138, 19. 149, 2.

177, 18. 190, 22.

*tab** 67, 5.

t̄b. = tabulas.

Magno: *tb. m.* = tabulae matrimoniales.

91, 17.

te = testa.

Vid. *tem*.

te; *te.*; *te* = testamentum, testamenta.

te 89, 7. *te.* 89, 17. *te* 91, 7.

tem; *te^m* = testamentum.

tem 91, 12. *te^m* 90, 6.

temp; *temp'*; *temp* = tempus, tempore.

temp 160, 16. 161, 23. *temp'* 244, 16. *temp* 18, 9.
157, 22 (Vid. not. 8.). 229, 24.

tes = testa.

Vid. *tesmt*.

tes = testamen.

Vid. *test*

tesmt.; *tes^m*; *test^m*; *tbst.*; *test* = testamentum etc.

tesmt. 82, 15. *tes^m* 90, 4. *test^m* 82, 16. 21. 90, 19.
23. *test.* 41, 9. 51, 8. 78, 20. 79, 24. 82, 4. 83, 7.
84, 1. 8. 20. 24. 89, 6. 90, 1. 96, 11. *test* 83, 13. 18.
84, 22. 90, 5. 91, 23.

test; *test* = testamento.

test 90, 9. *test* 90, 13.

tm.; *tm*; *t.m.*; *tm.*; *tm.*; *tm* = tamen.

Magno: *tm*. Putschius pag. 1683.: *tm*.

tm 175, 1. 178, 18. 179, 14. 213, 15. 222, 15. *tm* 7,
18. 10, 17. 22, 1. 47, 14. 70, 6. 74, 7. 83, 7. 91, 6. 99,
6. 107, 13. 111, 2. 21. 116, 20. 146, 5. 162, 2. 168. 1. 3.
171, 20. 173, 6. 23. 174, 6. 177, 5. 184, 19. 191, 23. 193,
6. 214, 9. 236, 6. 239, 15. 245, 14. 248, 12. 251, 7.
t.m 186, 6. *tm* 143, 16. *tm* 7, 20. 169, 14. 187, 4.
213, 16. *tm* 22, 16. 65, 22. 73, 5. 82, 15. 93, 18.
97, 4. 98, 5. 105, 3. 112, 21. 124, 13. 126, 21. 156,
18 (Vid. not. 38.). 169, 17. 207, 5. 226, 2. 16.

tm 6, 4.

tm = testamento.

138, 9.

tq = testamento.

89, 18.

tr; *tr* = trans (tran).

Magno: *tr*.

transcripticum 163, 15. *transcripticiis* etc. 162, 19. 20. 24.
249, 3.

tt; *tt* = tantum.

Putschius pag. 1683.: *tt* = tantus.

tt 171, 16. *tt* 160, 19 (Vid. not. 34.). 189, 24 (Sched. *tt*
vel *tat*).

tt 173, 23. *tt* 166, 4.

tt = testamentum.

6, 5. 78, 2.

ttaria; *ttariae* = testamentaria, testamentariae.

196, 10. 23.

tto; *t^ot*; *tt* = testamento.

Petrus: *tto*. Magnus: *t^ot*.

tto 208, 1. *t^ot* 6, 6 (bis). 49, 16. *tt* 6, 5. 134, 13.

t^ot 4, 4. 24. 162, 3.

tule = tutela.?

Probus: *tul*.

51, 3.

tut = tutela.

52, 16.

Conf. 51, 22, not. 1.

tut.; *tut* = tutor etc.

tut. 49, 4 (*tutor*). 50, 16. 51, 23. 52, 13. *tut.* 41, 5. 22.

42, 3. 4. 19. 43, 14 (in fine). 48, 18. 49, 12. 17. 19. 20 (bis).

21. 22 (*tutor esse*). 50, 22. 51, 3. 4. 52, 4. 54, 7.

Conf. 51, 1, not. 9.

tute (pro *tutē*) = tutorem

52, 12.

u vocalis.

ū = ue.

Vid. *qū* = que

u = uer.

Vid. *fuit*.

ū; *ū*; *u*; *u* = um.

ciū etc. 4, 16. 26, 13. 47, 6 (post *eum*). 69, 4 (*tan-*

tum). 84, 9 (*eum*). 98, 14 (*unum*). 101, 8 (*irpuberum*).

104, 9 (*uinum*). 105, 28. 141, 19. 165, 17. 178, 21. 179,

8. 183, 24. 185, 2 (*uerbum*). 222, 10 (*nummos*). 235, 16.

gentiū etc. 1, 8. 3, 1. 6. 4, 13. 16, 20 (*cum*). 25, 3 (*do-*

num, Vid. not. 15.). 33, 3. 67, 14. 69, 3 (*cessum*). 77,

7 (*legatarum*). 24 (*tertium*). 88, 19. 104, 24. 126, 15. 129,

8 (*nostrum*). 136, 6. 141, 15 (*seruorum*). 142, 21 (*cinium*).
 151, 17. 161, 19 (*certum*). 164, 17. 171, 12 (*solum*). 172, 1.
 176, 4 (*damnum*). 177, 7 (*furtum*). 21. 178, 19 (*ipsum*).
 180, 4 (*eum*). 183, 18 (*liberum*). 186, 5. 7. 8 (*contumeliam*).
 202, 2 (*contrarium*). 208, 4. 226, 23. 229, 20. 249, 18.
 251, 10 (*uadimonium*). cum etc. 28, 20. 162, 16 (*iudi-*
cium). 208, 24 (*eum*). *gentiu* etc. 13, 20. 22, 22 (*his*).
 24, 15. 28, 11 (*cautum*). 29, 7 (*manum*). 34, 7. 41, 22.
 47, 3. 48, 19 (*manifestum*. Sched. *manifestu*?). 51, 19 (Vid.
 not. 21.). 68, 10 (*eum*). 76, 9 (*eum seruum*). 83, 4. 17.
 89, 8. 103, 19. 108, 9. 117, 6 (*tibi legatum*). 21 (*primum*).
 131, 2. 161, 22 (*debitum*). 24 (*fundum*). 177, 7 (*quod ma-*
nifestum). 182, 24 (*alienum*). 196, 16 (*manum*). 204, 1 (*pa-*
tronum). 207, 24. 212, 2 (*cum*). 4 (*gestorum*). 224, 19 (*mi-*
liarium). 226, 1. 231, 15. 285, 3. 239, 11 (*principium*).

\bar{u} ; u = un.

Magno: \bar{huc} = hunc.

$\bar{coniunctus}$ etc. 107, 14. 111, 22. 237, 22. 238, 9. *con-*
iuncta etc. 25, 1. 105, 7 (*disiunctim*). 107, 2. 109, 5.
 134, 10.

\bar{u} = usus etc.

$\bar{u}fructum$ 61, 20.

Vid. \bar{uc} = usucape; \bar{uc} = usucapere; \bar{uc} = usucapio;

\bar{uf} = usufructua; \bar{uf} = usufructus.

\bar{u} = ut.

3, 9.

Vid. \bar{uu} .

u = un.

distingunt etc. 24, 13. 34, 16. 17. 42, 24. 43, 13. 47, 5.
 61, 22. 72, 14. 83, 11. 94, 17. 95, 8. 113, 19. 124, 17.
 128, 7. 130, 3. 135, 6. 8. 136, 12. 150, 17. 151, 15. 18.
 166, 12. 169, 9.

\bar{ur} = ur.

4, 20 (*manumittantur*) etc.

\bar{u} = us.

13, 8 (*senatus*) etc.

Sched. locis aliquot pro \bar{u} vel \bar{u} exhibent \bar{u} ?, vel \bar{u} Sunt
 fera loca haec:

1, 4 (*ipsius*). 3, 23 (*seruus*). 15, 19. 74, 21. 77, 9 (*quibus*).
 96, 6 (*debemus*). 98, 23. 101, 1 (*inpuberibus*). 134, 1. 11.
 213, 13. 216, 24. 217, 8. 232, 24 (*potinus*). 244, 15 (*com-*
plexus. Sched. *complexu*).

Q. IN GAII CODICE REPER. CXLVII

\overline{uc} = usucapere.

ucro 76, 7.

\overline{uc} ; *uc* = usucapere etc.

\overline{uc} 65, 12. 15. 18. 66, 20. *uc* 65, 9.

\overline{uc} .; \overline{uc} ; *uc* = usucapio etc.

Magno: *uc*.

\overline{uc} . 65, 4. 66, 23 (*usuocapionis*). \overline{uc} 65, 14. 16. 66, 23 (*usuocapionem*). 24. 67, 11. *uc* 65, 1. 67, 3.

\overline{uf} = usufructua.

ufrius 76, 7.

\overline{uf} .; \overline{uf} ; *uf*.; *uf* = usufructus etc.

Probus, Magno: *u.f.*

\overline{uf} . 61, 16. 62, 2. 8. 75, 18. \overline{uf} 62, 14. *uf*. 62, 9. 11. *uf* 61, 17. 66, 2. 76, 19. 20 (Vid. not. 44., ubi pro \overline{uf} scriptum oportebat *uf*).

\overline{urb} = urbanum.

Probus: *u.urb.* = vir urbanus; *plebs urb.* = plebs urbana. 198, 21.

U CONSONANS.

\overline{u} = ue.

libelpro^u (liberorumue) 16, 3. *mancipio^u* 171, 24.

\overline{u} .; \overline{u} ; *u*.; *u* = uel.

Magno, Petrus: \overline{u} . Putschius pag. 1683.: *u*.

\overline{u} . 55, 17. 123, 22. 135, 12 (*uel* uxor). 152, 21. 163, 3 (*ueluti*). 21 (*ueluti*). 24. 168, 6. 194, 17 (*uel* etiam). 203, 9. 13 (demonstratione *uel*). 217, 9 (initio). 224, 12. 236, 19 (bis). \overline{u} 2, 7 (*uel* epistula). 3, 8. 14 (bis). 4, 20. 7, 4 (*uel* ciues). 9, 21. 10, 2. 14, 16 (bis). 17, 15. 26, 3. 10. 48, 8. 54, 13 (*uel* a Praeside). 55, 22. 58, 7. 21 (*uel* argentum). 59, 12 (bis). 62, 3. 65, 4. 66, 10. 11. 68, 5. 71, 13. 14 (bis). 72, 18. 74, 22. 75, 19. 76, 15. 77, 15. 79, 23. 82, 14 (*uel*). 83, 10. 13. 84, 10 (*uel* heredem). 89, 8. 91, 8. 19. 23. 93, 10. 94, 5. 95, 13. 96, 2. 18. 98, 13. 14. 99, 17. 101, 9 (bis). 15. 19. 103, 14 (bis). 110, 12. 111, 4. 117, 8. 24 (bis). 124, 14. 126, 22. 127, 20. 135, 12 (*uel* adoptiuus). 139, 14 (bis). 151, 7. 157, 14 (*uel* idem). 161, 16. 24. 162, 3 (*uel*). 19. 21 (*uel*). 165, 2. 24. 166, 5. 11. 167, 14. 170, 8 (bis). 171, 9. 17. 172, 22. 173,

12. 19. 174, 7 (bis). 15. 175, 24. 176, 4. 180, 11. 12.
 181, 3. 183, 13. 14. 17. 19. 20. 184, 9. 11. 185, 10. 186.
 11. 187, 3. 6 (uel). 8 (uel). 9 (uel). 10. 189, 6 (bis). 10.
 190, 6. 17. 194, 13, 17 (uel una). 20. 198, 14. 21. 202, 13.
 203, 1. 12. 13 (intentione uel). 204, 11. 207, 3. 216, 15.
 217, 2. 9 (in fine. Vid. not. 8.). 10. 221, 18. 223, 3. 4.
 225, 7 (bis). 9. 16 (uel Furia). 19. 228, 17. 232, 14 (uel).
 236, 10. 14. 20. 237, 4. 23. 24. 240, 10. 248, 10. u. 113,
 11. 190, 2. 201, 3. u 4, 5. 10. 21 (ueluti). 6, 16. 7,
 4 (uel Latinas). 9. 14, 15. 15, 7. 17, 16. 54. 12 (uel a Prae-
 tore). 55, 3. 6. 66, 9. 70, 8. 76, 4. 84, 10 (uel nomina-
 tim). 86, 3. 88, 4 (uel inter). 90, 6. 91. 22 (primo uel).
 100, 21. 101, 14. 106, 6. 108, 6. 17. 146, 24. 158, 8.
 159, 5. 162, 1. 20. 164, 3. 165, 16. 172, 5. 179, 3. 9.
 185, 17. 186, 9. 23. 190, 3. 202, 4. 16. 21. 205, 15. 207,
 1. 13. 212, 23. 216, 5. 20. 220, 5. 225, 3. 16 (uel Ouinia).
 228, 22 (bis). 240, 19. 241, 10. 23.

Vid. uu.

ū; u = uen.

solūdo etc. 4, 23. 163, 22. 167, 9. 14. 174, 3. *adi-*
ditionis etc. 164, 18. 165, 5. 6.

ū; ū; u = uer.

Petrus: *u.* Putschius pag. 1669.: *gusia* = controuersia.
 Magno: *ūb.* = uerba.

adū|sus etc. 83, 18. 110, 6. 159, 4. 10. 163, 24. 164, 4. 12.
 167, 5. 172, 20. 23. 24. 173, 3. 4. 187, 7. 191, 22. 194, 1.
 195, 4. 196, 11. 24. 193, 16. 203, 22. 216, 8. 220, 20.
 248, 20. *adū|sarius* 201, 3. *ūb̄s* etc. 112, 7. 151,
 24. 165, 9. 185, 2. 17. 250, 20. 21.

Vid. *liū* et *ū*

u = uerb.

Petrus: *d. us.* = de uerbis.

ua 138, 8.

ū = uero.?

Vid. *ū*

ū = uersus.

Vid. *adū*

u = ui.

Vid. *n u n c n p* etc. *u b. r*

ū; u = uin.

Vid. *pūcis*

\bar{u} = uinciarum.?

Vid. *pro u*

\bar{u} = uona (bona).

96, 24.

\bar{u} = ual.

\bar{u} neratus 187, 7.

\bar{u} = uum, uus.

Vid. *seru*

\bar{u} ; \bar{u} ; \bar{u} ; \bar{u} ; \bar{u} = nero.

Magno: \bar{u} . Papias, Putschius pag. 1683.: \bar{u} . Petrus: \bar{u} .

\bar{u} 2, 21. 3, 23. 4, 5, 19. 13, 9. 17, 11. 24, 21. 37, 9.
49, 15. 63, 3. 63, 12, 14. 75, 13. 101, 10. 104, 14. 125, 9.
135, 11. 139, 20. 159, 9, 23. 163, 12, 16. 166, 18. 168, 6.
186, 15. 18. 189, 23. 190, 6. 195, 11. 205, 8. 213, 13.
216, 21. 2, 3, 19. 225, 7. 230, 21. 248, 6. 249, 7. 251,
6. \bar{u} 236, 3. \bar{u} 159, 2. \bar{u} 193, 1. \bar{u} 50, 1.
55, 24. 76, 7. 209, 19. 226, 1. 232, 18.

\bar{u} .*b.r.*; \bar{u} .*b.r.* = ui bonorum raptorum.

Putschius pag. 1667.: *b.r.* = honorum raptor,

\bar{u} .*b.r.* 226, 12. \bar{u} .*b.r.* 250, 6.

\bar{u} .*b.* 250, 7 (Conf. not. 5., ubi pro: Sched.: ui *b* — — — — —
— — — — —, ponendum est: Sched, *u b* — — — — —).

\bar{u} *id* = uidetur.?

Petrus: *p. uid.* = popula uidetur.

6, 7.

\bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.*; \bar{u} *u.* = uelut.

Magno, Petrus, Papias: *uu.*

\bar{u} *u.* 194, 23. \bar{u} *u.* 15, 22. 28, 9. 29, 19. 66, 20. 115, 3.
147, 23. 176, 15. 180, 18. 187, 6, 8. 189, 9. 193, 15.
196, 10. 200, 14. 209, 8, 224, 5. 229, 18. 232, 14. 236,
2, 3, 12 (bis). 239, 17. 248, 13. \bar{u} *u.* 197, 20. \bar{u} *u.* 110,
9. 152, 2. 161, 17. 183, 10. 184, 10 (*uelut* canem). 186,
17. 187, 9. 194, 14. 201, 18. 228, 3. \bar{u} *u.* 152, 8.
156, 19. 207, 19. \bar{u} *u.* 195, 16. \bar{u} *u.* 224, 6. \bar{u} *u.* 58, 8.
147, 17. 152, 19. 155, 14. 180, 7. 185, 6. 207, 8. 209, 4.
226, 12. 228, 14. 230, 17. 238, 7. 239, 23. 240, 7, 20.
248, 4. 250, 5.

\bar{u} *u.* 229, 23. \bar{u} pro \bar{u} *u.* 184, 10.

x

* = ris.

175, 2.

= xisti.

Putschius pag. 1671: *ex̄mo* = existimō. Magno:

* = existimavit.

174, 1.

y

y = ym.

syponiacis (*sympthoniacis*) 183, 14.

y

ȳ = catio.?

uindīnem 110, 9.

y = con, col, com.

Putschius pag. 1667: y = con.

ȳm uni etc. 1, 10. 2, 7. 19. 3, 1. 22. 4, 1. 7, 20 (*Consulibus*). 9, 18. 10, 3. 14, 3. 16, 4. 15. 18, 6. 19, 21. 21, 23. 23, 14. 24, 10 (*concupiuntur*). 26, 1. 4. 32, 23. 68, 13. 14 (*conduccerit*). 82, 24. 97, 21. 105, 18. 109, 8. 132, 9. 138, 20. 146, 20. 151, 4. 6. 158, 6 (? Vid. not. 14.). 166, 8 (*conduccio*). 167, 23 (*bis: constat; non conferat*). 168, 1. 3. 170, 1. 172, 1. 173, 3. 174, 15. 16. 175, 9. 176, 1 (*commentario*). 6 (*consistit*). 177, 15. 178, 2 (*bis*). 8. 179, 6. 180, 17. 181, 10. 11. 15. 183, 15. 184, 19. 185, 3. 17. 186, 11. 16. 23. 187, 5. 189, 9. 24 (*condictiones*). 190, 5. 6. 16. 191, 1. 194, 24. 195, 7. 197, 19. 198, 13. 16. 201, 2 (*bis*). 6. 202, 2. 16. 203, 2. 3. 4. 12 (*condemnatione*). 16. 20. 23. 204, 11. 20. 205, 4 (*condemnat*). 206, 8. 208, 13 (*constringitur*). 21. 209, 14. 212, 23. 221, 6 (*conuertit*). 11. 226, 11. 17. 227, 24. 228, 11. 229, 7 (*bis*). 231, 12. 13. 15. 248, 5 (*in fine*). 24 (*constituitur*). 250, 3.

ȳ = ctio.

Vid. a7

ȳ = cun.

Vid. sc̄dum

ȳ = io.

obligatio 74, 10. *observatio* 82, 16.

ȳ; ȳ = tio.

Magno: cȳ. = cautio; cȳns = cautiones.

dicam etc. 103, 9. *in iudicium*. (jurisdictionem) etc. 2, 14. 4, 5. 74, 13, 22. 82, 11. 17, 18. 83, 14. 94, 3. 11. 97, 9. 20 (*cretione*). 103, 12. 105, 6. 23. 106, 3. 5. 9. 107, 5. 6. 23. 108, 2. 109, 22. 110, 9 (*damnationem*), 14. 119, 19. 120, 8. 17. 20. 121, 3. 5. 122, 8. 127, 11. 151, 1. 7 (bis). 158, 2. 6 (? Vid. not. 14.). 159, 4. 163, 24. 165, 10 (*emptioem*. Conf. *o.* = *em.*). 170, 20. 171, 8 (*cessionem*). 177, 16.
damnationem 108, 3.

z = commissum.

Vid. *fidz*

z; z = contra.

Putschius pag. 1667.: z.

z 17, 8. 165, 23. 166, 1. 5. 8. 11. 21. 22. 167, 10. 169, 24. 176, 6. 189, 6. 190, 2. 202, 3. z 22, 5. 139, 19. 159, 11. 161, 19. 163, 24. 164, 3. 13. 165, 6. 167, 7. 3. 12. 169, 1. 171, 8. 11. 202, 8.

Haec nota pag. 34: lin. 5. inter verba *pereg* (*peregrinae*) et *homo* a librario superne interposita haud scio an illud significet; inverso verba ista legenda esse ordine. Conf. not. 19.

INDEX SIGLARVM QVAE IN FRAGMENTO VETERIS IVRISCON- SVLTI DE IVRE FISCO REPERIVNTVR.

(Vid. Praefat. pag. LXIV.)

Numeri Romani folia, Arabici columnas lineasque designant.

a	c
\bar{a} = aut. I. 4, 19. II. 2, 18. 4, 14. \overline{adee} = adesse. II. 3, 21. \overline{ap} = apud. I. 4, 13. \overline{at} = autem. I. 4, 11.	\bar{c} = cen. Magno: \overline{ctrio} = centurio. \overline{ctensi} \overline{mam} I. 1, 20. \bar{c} = cura. Vid. \overline{pctore}.
b = bene. Vid. \overline{bf}.	e; c = cum. c I. 2, 11. II. 1, 7. 3, 24. 4, 3. 19. 20. \overline{caduc} I. 1, 21. $\overline{caes.}$ = Caesari, Caesare. II. 1, 4. 13.
\bar{b} = ber, berta. Vid. \overline{lib}.	d
\bar{b} = bus. II. 4, 20. Vid. \overline{qb}.	d = dem. Vid. $\overline{id.}$; \overline{qd}.
\overline{bf} = benefi. Petrus, Papias: $\overline{bfc.}$; Pro- bus: $\overline{bf.}$; Petrus: $\overline{b.f.}$ = beneficium. \overline{bficio} II. 1, 15. $\overline{b-io}$ II. 3, 15.	\bar{d}; item d ex obliquo secta = diui. \bar{d} I. 4, 5. d I. 2, 17.
	e
	\bar{e} = em. Vid. $\overline{fraudē}$.
	\bar{e} = en. Vid. $\overline{p-betur}$.

Q. IN FRAGM. DE IVRE EISCI REPER. GLIIT

\bar{e} = est.

I. 1, 4. 19. 23. 4, 9. 14.
II. 1, 13. 3, 19. 4, 14.

e' = eius.

I. 1, 2. 5. 2, 6. 23. 3, 24.
II. 4, 23.

\bar{ee} = esse.

Vid. *adcc*

\bar{et} ; *et* = etiam.

\bar{et} II. 1, 13. *et* II. 1, 10.

f

f = fi.

Vid. *bff*

\bar{fc} = fideicommissam.

II. 4, 14.

fraudē = fraudem.

II. 4, 5.

h

h = here.

hdi I. 1, 2. *hdo* II. 1, 5.

h' = hoc.

I. 3, 11. 4, 14.

i vocalis,

\bar{i} = insti.

Putschius pag. 1675.: *ir*,
= institutus.

ituto II, 1, 5.

\bar{i} = inter.

I. 3, 22. II. 2, 21.

\bar{id} . = idem.

Petrus, Putschius pag.
1675.: *id*. Papias: *i.d.*
II. 2, 19.

i consonans,

i = ins.

Vid. *cui*

\bar{i} = iure.

I. 2, 13. II. 1, 6.

l

\bar{l} , quam transversa secat li-
neola = lum.

Vid. *quadrupl*.

\bar{l} , quae similiter a transversa
secatur lineola = quin-
quagin.

lra I. 4, 10. 23.

\bar{lib} = liber.

libto etc. II. 1, 4. 14. 3, 12.

\bar{lib} = liberta.

libtes II. 4, 11. *libtom* II.
4, 14.

m

\bar{m} = man.

mdatum II. 3, 19.

\bar{m} = men.

monti I. 4, 9.

\bar{m} = mine.

Vid. *nom*

\bar{m} = mus.

Vid. *p'sum*

\bar{mm} = manumis.

mnisio II. 1, 15.

\bar{mm} = manumit.

mutat II. 4, 13.

n

\bar{n} = nam.

Vid. *poen*

\bar{n} ; \bar{n} = non.

\bar{n} I. 1, 3. 16. 19. 23. 2, 14.

4, 3. II. 1, 10. 22. 3, 16.

21. 4, 14. \bar{n} II. 3,

- 24 (In not. 1. ad §. 18. post verba: *caue|t* (Lego *cauet'*), omissae sunt litterae: *ut n*).
- n'*; *n* = nec.
n' II. 2, 17. *n* II. 2, 18.
- p**
- \bar{p} = potest.
 I. 1, 19.
- \bar{p} = prae.
 I. 4, 7, 11. II. 4, 1, 14.
- p* = pus.
 Vid. *temp*
- p'* = pos.
p'sit etc. I. 1, 5, 3, 19.
 II. 2, 19.
- p'* = post.
 I. 1, 20. 2, 16 (Vid. not. 5.).
- p* = par.
pauit (comparauit) I. 4, 7.
p̄ari (comparari) I. 4, 19.
 Conf. *ɔ* = con.
- p*; *p* = per.
ptinere etc. II. 2, 15. 4, 5.
puenit etc. I. 3, 11. II. 2, 11.
- p*; *p* = pro.
p̄ualium (provincialium) etc.
 I. 2, 18, 20. 4, 14. II. 2,
 23, 24. 3, 16, 21. 4, 2, 6,
 15. *phibuit* I. 4, 24.
- $\overset{\circ}{p}$ = pates.
p̄tas I. 1, 4.
- $\bar{p}\bar{c}$ = pecuniam.
 I. 3, 22.
- plit* = placuit.
 II. 4, 12.
- poen* = p̄enam.
 I. 4, 9.
- p̄na* = persona.?
 II. 2, 11 (Vid. not. 12.).
 Conf. *p* = per.
- p'sum'* = possumus.
 I. 3, 19.
- p̄ctore* = procuratore.
 Putschius pag. 1679.: $\bar{p}\bar{c}$ =
 procurator.
 I. 2, 20.
 Conf. *p*
- p-bētur* (pro *phibētur*) = pro-
 hibentur.
 II. 3, 16 (Not. 9. pro *p-bē|tur*
 scribendum *p-bē|tur*).
 Conf. *p*
- p̄ualium* = provincialium; *p̄uā-*
li. = provincialibus.
p̄yalium I. 2, 18. *p̄uāli.* I.
 4, 14 (Vid. not. 8.).
 Conf. *p*
- q**
- \bar{q} ; *q*; *q* = quae.
 \bar{q} I. 4, 24. II. 1, 23. 2, 22,
 4, 5. *q*. I. 2, 15. *q* I. 2, 14.
- \bar{q} ; *q*. = que.
ūditoremq̄ (uenditoremque)
 I. 4, 23. *itemq̄*. I. 3, 14.
- q̄.* = qua.
 I. 4, 12.
- q̄* = quam.
q̄nteq̄ I. 1, 8. *q̄* II. 1, 15.
- q̄* = quod.
q̄si etc. I. 1, 12, 18. 4, 2.
 II. 1, 11, 12.
- q̄* = quia.
 I. 4, 2. II. 3, 19.
- q̄*; *q* = qui.
q̄s etc. I. 1, 8, 17. 2, 18. *q̄*. II.
 4, 15.

\overline{qb} = quibus.

II. 3, 18.

\overline{qd} = quidem.

II. 2, 24.

quadrupl. = quadruplum.

II. 4, 7.

Conf. *l.* = luna.

r

r. = rem.

fideiussor. II. 4, 23.

r'; *r* = rum.

quor' etc. I. 2, 23. II. 4,

4. *filiar* etc. II. 3, 10.

11.

r = res.

I. 4, 11. II. 1, 10, 13.

s

\overline{s} = sare, sari.

Vid. *caes.*

\overline{s} = so.?

Vid. *p̄shu*

\overline{s} ; *s* = sunt.

p̄s etc. II. 2, 19. 4, 6.

s I. 2, 16.

Conf. *p'* = pos.

s' = sed.

I. 2, 15. 4, 14.

s; *s* = senti.

Putschius pag. 1681.: *s.* =
sententia.

sa etc. II. 2, 20. 4, 17.

sam II. 2, 17.

s = ses.

Vid. *ss*

\overline{ss} = sestertiorum.

I. 4, 23.

\overline{ss} = sesterti.

ssorum I. 4, 10.

t'; *t* = tur.

cogit' etc. I. 3, 9, 16. 4, 11.

12. II. 1, 20. 2, 16 (Not. 1.

§. 14. subjecta pro *dicunt'*
scribendum *dicunt'*). 4, 2.

-|cat (uocatur) II. 1, 7.

t = t.

Vid. *ss*

temp = tempus.

II. 3, 18.

u vocalis.

\overline{u} = quinque.

u. nium II. 4, 3.

\overline{u} ; *u* = uer.

habuit II. 1, 24. *adfu-*
(*adfuert*) II. 3, 13.

\overline{u} ; *u* = um

reru I. 3, 13. *ca* II. 4, 23.

\overline{u} = ure.

Vid. *iu*

\overline{u} = ut.

Vid. *uu*

ur = ur.

stipulantiur II. 2, 13.

us = us.

II. 1, 12.

u Consonans.

\overline{u} = uel.

I. 2, 22. II. 4, 6.

\overline{u} = uen.

uenditorumq. (uenditorumque)

I. 4, 22.

\bar{u} ; u = uer.

adusam II. 4, 17, *usia*
(*controuersia*) II. 2, 16.

\bar{u} = uinci.

Vid. *pualium*

\bar{u} = uero.

I. 2, 7. II. 1, 7.

\bar{u} = uelut.

I. 2, 12.

Hac forma in notis, quas
contexto subiunxi, usus est ty-
pographus; quae uero in ipso
Ms.prehenditur, talis est:

\bar{c} = con.

cessa etc. I. 1, 4. 12. 15.

4, 7. 11. 19. II. 1, 15. 4,

2. *sequi* (pro *sequi*) I.

2, 9.

§

Sic iterum typographus; ge-
nuina forma haec est: \bar{s}

\bar{s} ; s = contra.

\bar{s} h- (contrahant) etc. I. 2,

19. 3, 22. II. 2, 12. 4, 24.

\bar{s} hun* (contrahunt) etc. I. 2,

11. II. 3, 21.

\bar{s} = contro, ut opinor,

Nam uocem *controuersia* Fol.

II. col. 2. lin. 16. a librario

sic scriptam esse puto: \bar{s} usia.

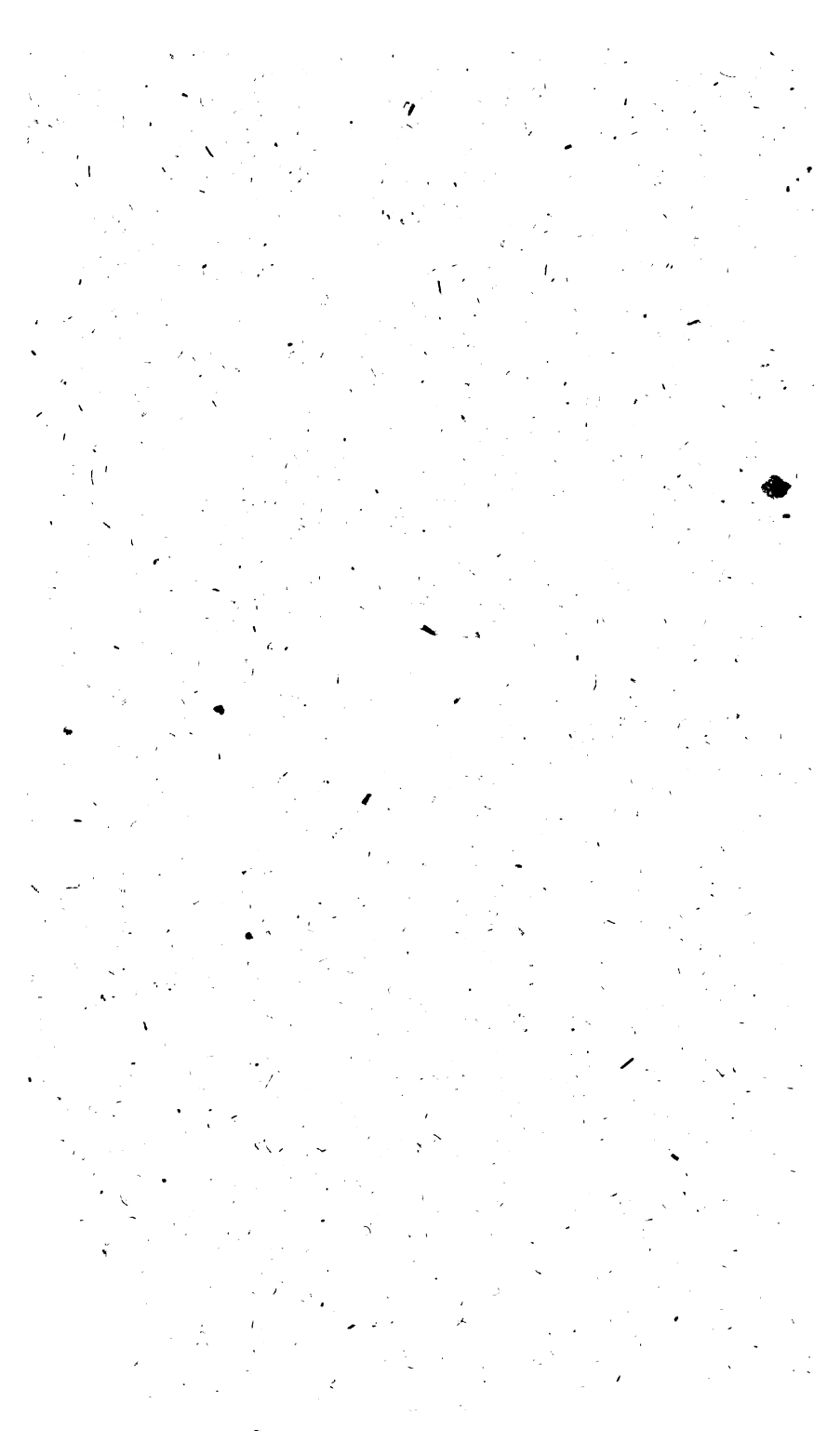
Vid. ad §. 14. not. 1. et conf.

\bar{u} = uer. — Putschius pag.

1669. uocis *controuersia* scri-

pturam exhibet hanc: \bar{u} sia.

GAI
INSTITUTIONVM
COMMENTARII IV.

ARGVMENTORVM SERIES.

COMMENTARIVS I.

- §. §. 1 — 7. De jure gentium et civili.
§. §. 8. De partibus juris.
§. §. 9 — 12. De liberorum hominum et servorum, item de ingenuorum et libertinorum differentia.
§. §. 13 — 47. De libertinis.
§. §. 48 — 50. De his, qui sui, vel alieni juris sunt.
§. §. 51 — 107. De his, qui in potestate sunt.
§. §. 108 — 115. De his, quae in manu sunt.
§. §. 116 — 123. De his, qui in mancipio sunt.
§. §. 124 — 141. Quibus modis jus potestatis etc, solvitur.
§. §. 142. De his, qui sui juris sunt.
§. §. 143 — 196. De tutelis.
§. §. 197. 198. De curationibus.
§. §. 199. 200. De satisfactione tutorum vel curatorum.

COMMENTARIVS II.

- §. §. 1 — 98. De rerum divisione et acquisitione.
§. §. 99. De hereditatibus.
§. §. 100 — 122. De testamentis ordinandis, et qui testamenta facere possunt.
§. §. 123 — 137. De exheredatione liberorum.
§. §. 138 — 151. Quibus modis testamenta infirmantur.
§. §. 152 — 173. De heredum qualitate et differentiis.
§. §. 174 — 184. De substitutionibus.
§. §. 185 — 190. De servis heredibus instituendis.
§. §. 191 — 223. De legatis.
§. §. 224 — 228. De lege Falcidia.
§. §. 229 — 245. De inutilibus legatis.
§. §. 246. De fideicommissis.
§. §. 247 — 259. De fideicommissariis hereditatibus.
§. §. 260 — 267. De singulis rebus per fideicommissum relictiis.
§. §. 268 — 289. De fideicommissorum et eorum, quae directo relinquuntur, differentia.

COMMENTARIVS III.

- §. §. 1 — 24. De hereditatibus, quae ab intestato deferuntur.
§. §. 25 — 38. De bonorum possessionibus.
§. §. 39. De libertorum bonis.
§. §. 40 — 54. De bonis civium Romanorum libertorum.

- §. §. 55 — 73. De bonis Latinorum libertorum.
 §. §. 74 — 76. De bonis eorum, qui dediticiorum numero sunt.
 §. §. 77 — 87. De reliquis successioneibus per universitatem.
 §. 88. De obligationibus.
 §. 89. De obligationibus, quae ex contractu nascuntur.
 §. §. 90. 91. De obligationibus re contractis.
 §. §. 92 — 109. De verborum obligationibus.
 §. §. 110 — 114. De adstipulatoribus.
 §. §. 115 — 127. De sponsoribus, fidepromissoribus et fidejussoribus.
 §. §. 128 — 134. De litterarum obligationibus.
 §. §. 135 — 162. De obligationibus ex consensu.
 §. §. 163 — 167. Per quas personas nobis obligatio acquiritur.
 §. §. 168 — 181. Quibus modis obligatio tollitur.
 §. 182. De obligationibus, quae ex delicto oriuntur.
 §. §. 183 — 208. De furtis.
 §. 209. De bonis vi raptis.
 §. §. 210 — 219. De lege Aquilia.
 §. §. 220 — 225. De injuriis.

COMMENTARIUS IV.

- §. §. 1 — 10. De actionum divisione.
 §. §. 11 — 30. De legis actionibus.
 §. §. 31 — 38. De actionibus, quae ad legis actionem exprimuntur, et de aliis fictitiis actionibus.
 §. §. 39 — 60. De formulis.
 §. §. 61 — 68. De bonae fidei judiciis, et de compensatione et deductione.
 §. §. 69 — 74. Quod cum eo contractum est, qui in aliena potestate est.
 §. §. 75 — 79. De noxalibus actionibus.
 §. 80. De obligationum ab his personis, quae in manu mancipiove sunt, contractarum effectus.
 §. §. 82 — 87. De his, per quos agere possumus.
 §. §. 88 — 102. De satisfactionibus.
 §. §. 103 — 109. De legitimis judiciis et quae imperio continentur.
 §. §. 110 — 113. De perpetuis et temporalibus actionibus, et quae ad heredes et in heredes transeunt.
 §. 114. An omnia judicia absolutoria dicenda sint?
 §. §. 115 — 125. De exceptionibus.
 §. §. 126 — 129. De replicationibus.
 §. §. 130 — 137. De praescriptionibus.
 §. §. 138 — 170. De interdictis.
 §. §. 171 — 182. De poena temere litigantium.
 §. §. 183 — 187. De in jus vocando.

GAII INSTITVTIONVM COMMENTARIVS PRIMVS.

I. **D**e iure gentium et ¹ciuili. §. 1. Omnes ^{1.}
populi, qui legibus et moribus reguntur, partim suo ^{L. 1.}
proprio, partim communi omnium hominum iure utun-
4 tur. nam quod quis²que ²populus ipse sibi ius con-
stituit, id ipsius | proprium ³est uocaturque ius ciui-
le, quasi ius pro|prium ip³sius ciuitatis. quod uero
naturalis⁴ ratio inter omnes | homines constituit, id
8 aput omnes populos ⁵per|aeque custoditur uocaturque

§. 1. ¹Ductus, quos in paginae principio Sched. exhi-
bent, incerti quidem sunt admodum, videntur tamen huius
rubricae vestigia prodere; sic enim est in Sched.: *I de (de)*
(iure) o (vel d) t m i (?) c i l (gentium) at (et) — — ²Sup-
plevi e Dig. ³In Dig. additur *civitat*, quam vocem agno-
scunt etiam Inst. ⁴E Dig. ⁵In Dig. loco *populos* vulgo
homines legitur: sed Flor. Cod. nec non Hal. ed. solam vocem
omnes, sine substantivo, exhibent. In Inst. alii legunt *omnes*

§. 1. *Omnes* — — — *gen-* Institutionum. §. 1. I. de jur.
tes utuntur. L. 9. de just. et natur. gent. et civ. *Populus*
jur. inscripta: Gajus Libro I. *itaque* etc. cit. §. 1. I.

ius gentium, |quasi quo omnes gentes utuntur. Populus ⁶ ita|que Romanus partim suo proprio, partim com|muni omnium hominum iure utitur. quae sin-
gula qualia sint, suis locis proponemus. 12

§. 2. Constant autem iura ex legibus, plebisci- Const
tis, se|natusconsultis, constitutionibus Principum, edi-
ctis eorum qui ius edicendi habent, res|ponsis pruden- 16
tium. §. 3. Lex est, quod populus iubet atque Lex
constituit: plebis|citurum est, quod plebs iubet atque con-
stituit. plebs autem |a populo eo distat, quod populi
appellatione ² uni|versi ciues significantur, connumera- 20
tis |etiam ² patriciis ³; plebis autem appellatione sine
patriciis ⁴ ceteri ciues significantur. Vnde olim pa|tri-
cii dicebant, plebiscitis se non teneri, quia |sine au- 24
ctoritate eorum facta essent. sed postea ||lex Hortensia
lata est, qua cautum est, ut plebiscita uniuersum po-
pulum tenerent. itaque eo modo legibus exae|quata
sunt. §. 4. Senatusconsultum est, quod senatus iu-
bet atque |constituit. idque legis vicem optinet; quam- 4

2.
L. b.

homines; alii, ut Cuj. et Hal., omnes; alii, ut Bien., omnes
populos. ⁶ Inst.: Et populus.

§. §. 2 — 7. ¹ Inst.: eo differt, quo species a genere.
nam appellatione populi. ² *et. i. e. etiam*; et sic in Inst.
legitur. Sched. et ³ Inst.: patriciis et senatoribus. ⁴ In

§. 2. Conf. §. 3. I. de jur.
natur. gent. et civ.

§. 3. plebs autem — — —
ceteri ciues significantur. §. 4.
I. de jur. natur. gent. et civ.
conferenda et ad ceterum hu-
jus articuli argumentum. Conf.
praeterea Gellius, Lib. X, cap.
20. Festus, sub vocib. Populi,
Scitum, Scita. plebis autem
appellatione — significantur.

Conf. L. 238. pr. de verb.
signif. (e Nostri Commentar.
ad Leg. XII. Tab.) unde olim
patricii etc. Conf. Theophilus,
I, 2, §. 5. Gellius, Lib. XV,
cap. 27. Pomponius, L. 2.
§. 8. de orig. jur. Plinius,
Hist. nat. Lib. X, cap. 16.

§. 4. Conf. §. 5. I. de jur.
natur. gent. et civ.

Const. |uis fuit quæstum. |§. 5. Constitutio⁵ Principis est,
 quod Imperator decreto, |uel edicto, uel epistula
 8 constituit. nec unquam⁶ dubitatum⁷ est, quin
 id legis uicem optineat, cum ipse Imperator |per
 Ius. legem imperium accipiat. |§. 6. Ius autem edicendi
 habent magistratus populi Romani. sed amplissimum
 12 ius est in edictis duorum Praetorum, ur|bani et pere-
 grin⁸: quorum in prouinciis iurisdictionem |Praesides
 earum habent. Item in edicto⁷ Aedilium |curulium:
 quorum iurisdictionem in prouinciis populi⁸ |Quæsto-
 res habent; nam in prouincias Caesaris omnino Quæ-
 16 stores non mittuntur, et ob id hoc edictum in his
 Resp. prouinciis non proponitur. |§. 7. Responsa pruden-
 tium sunt sententiae et opiniones eorum, |quibus per-
 20 missum est⁹ iura condere. quorum omnium si |in
 unum sententiae concurrant, id quod ita sentiunt, |le-
 gis uicem optinet; si uero dissentiunt, iudici licet,
 quam uelit, sententiam sequi: idque rescripto diui Ha-
 driani significatur.

Inst. iterum adjicitur et senatoribus. ⁵ Sched. *Stitutio*. ⁶ n.
 (nec) *umq* (unquam). Sched. *n umq* ⁷ Sched., utrum
 Cod. *aedicto*, an *aedictis* exhibeat, in incerto relinquunt.
 Praeferendum tamen erat *aedicto*, cum alias ob causas, tum
 quia in fin. huj. §. singulari numero legitur *aedictum*. ⁸ *pop.*
 i. e. populi. Sched. *po.* ⁹ Inst. *erat*.

§. 5. Conf. Ulpianus, L. 1.
 pr. et §. 1. de const. Princip.
 §. 6. I. de jur. natur. gent. et
 civ. cum ipse Imperator etc.
 Conf. L. 3. C. de testam.
 (Alexand.) Const. Deo aucto-
 re. §. 7.

§. 6. Ius autem edicendi
 — — — Aedilium curulium.

Conf. §. 7. I. de jur. natur.
 gent. et civ.

§. 7. Conf. §. 8. I. de jur.
 natur. gent. et civ. in quam
 ad uerbum fere translatum est
 hujus loci principium: *Re-*
sponsa — — *condere*. Conf.
 praeterea Pomponius, L. 2.
 §. ult. de orig. jur. Seneca
 Epist. 94. pag. Bip. 398. in fin.

5.
XXVII.b.

II. De iuris diuisione. | §. 8. Omne autem ² Omne. 24.
ius, quo utimur, uel ad personas pertinet, uel || ad
res, uel ad actiones. sed ² prius uideamus de per-
sonis ³.

III. De condicione hominum. ² | §. 9. Et qui-
dem summa ² diuisio de iure personarum haec | est,
quod omnes homines aut liberi sunt aut serui. §. 10.
Rur|sus liberorum hominum alii ingenui sunt, alii li- 4.
ber|tini. §. 11. Ingenui sunt, qui liberi nati sunt;
libertini ³, qui ex | iusta seruitute manumissi sunt,
§. 12. Rursus libertinorum (*tria sunt genera: nani
aut ciues Romani, aut Latini, aut dediticiorum*)⁴
| numero sunt. de quibus singulis dispiciamus; ac prius-
| de dediticiis. 8.

III. De dediticiis uel lege Aelia Sentia. ² §. 13.

§. 8. ¹ autem deest in Dig. ² Inst. et. Bien. ac. ³ Inst.:
de personis uideamus.

§. §. 9 — 12. ¹ Haec rubrica litteris minoribus (quibus
etiam in quattuor illis proxime sequentibus rubricis usus est
librarius) interiori margini adscripta est. ² Et quidem sum-
ma. Dig. et Inst. Summa itaque. Bien. uocem itaque omi-
sit. ³ In Dig. et Inst. additur sunt. ⁴ Post libertinorum
lineam excidisse manifestum est: in qua restituenda imprimis
Epit. respexi.

§. §. 13 — 15. ¹ Haec partim supra, partim infra lineam

§. 8. *Omne — — actiones.* 1, pr. *Ingenui — nati sunt.*
L. 1. de stat. hom. inscripta: Conf. pr. I. de ingen. *liber-*
Gajus Libro I. Institutionum. *tini* etc. L. 6. de stat. hom.
pr. I. de jur. person. *sed* inscripta: Gajus Libro I. In-
prius etc. cit. pr. I. stitutionum. pr. I. de libert.
§. 9. L. 3. de stat. hom. §. 12. Conf. Epitome, I, 1,
inscripta: Gajus Libro I. In- pr. Vlpianus, Fragm. I, §. 5.
stitutionum. pr. I. de jur. per- §. ult. I. de libert.
son. Conf. Epitome, I, 1, pr. §. 13. Conf. Vlpianus,
§. 10. Conf. §. ult. I. de Fragm. I, §. 11. Theophi-
jur. person. Epitome, I, 1, lus, I, 5, §. 3. Epitome, I,
pr. 1, §. 3.
§. 11. Conf. Epitome, I,

Lege itaque Aelia Sentia cauetur, ut² qui serui a do-
 minis poenae nomine uincti sint³, quibusue stigmata
 inscripta sint⁴, deue quibus ob noxam quaestio tor-
 12. mentis habita sit, si⁵ in ea noxa fuisse conuicti sint⁶,
 quibus (ut) aut ferro aut cum bestiis depugnarent⁷
 traditi sint⁸; inue ludum⁹ custodiamue coniecti¹¹
 fuerint, et postea uel ab eodem domino¹² uel ab
 alio manumissi, eiusdem condicionis liberi fiant¹³,
 16. cuius condicionis sunt peregrini dediticii. V. De per-
 egrinis dediticiis. 14 §. 14. Dediticii¹⁵ uocantur
 autem hi, qui quondam aduersus populum Romanum

posita sunt. ² ut. Cod. *u*, et quidem supra lineam. ³ sint.
 Sched. s. Siglum quidem *si*, quod pro voce *sunt* usurpari
 constat, an etiam *sint* significet, neque affirmare, neque ne-
 gare ausim: sed cum recta scribendi ratio coniectivum exi-
 gat, eoque in quibusdam huius periodi partibus librarius
 ipse usus sit, ponendum duxi *sint*. ⁴ sint. Sched. s. Vid.
 not. praeced. ⁵ sit si. Sched. *si* *ca* ⁶ Sched. *u* *u* *sc* (fuisse)
conuicti *u* *sunt* ⁷ Sched. minus apte *qq* i. e. qui-
 que. ⁸ Sched. *depugnare* *u* *u* ⁹ sint ipse Cod. exhibet, ita
 tamen, ut super littera *i* adscriptam cernas *u*. ¹⁰ Cod. *lud*
 Ad vocem *ludus* conf. Caesar, de Bell. civ. Lib. I, cap. 14.
 Suetonius, in Caesar. cap. 31. ¹¹ Sched. *conlecti*. ¹² *ab*
eodem domino. Cod. *auem domino*: sed supra lineam positae
 sunt litterae *b* et *o*, illa quidem inter *a* et *u*, haec vero inter
e et *m*. Vnde apparet, librarium, cum ante perperam scri-
 psisset *au* pro *ab* et *em* pro *eo*, ipsum deinde correxisse er-
 rorem, expellendasque esse *u* et *m*: quo facto, si geminaueri-
 mus litteram *d*, nihil impedit, quominus legamus, *ab eodem*
domino; quasi ita scriptum esset: *ab eod. domino*: nam
eo domino non placet, cum praecedat *dominis*. ¹³ Cod.
fiant ¹⁴ Sched. * (V) *de peregrinis* etc. Pars verborum
 supra, pars infra lineam collocata est. ¹⁵ Alterum hoc *de-*
dicitii sola primi, quod rubricam praecedat, geminatione ef-

§. 14. Conf. Theophilus, gin. Lib. IX, cap. 4, in fin.
 I, 5. cit. §. 3. Isidorus, Ori-

armis |susceptis¹⁶ pugnauerunt, et deinde uicti se dederunt. §. 15. Huius |ergo turpitudinis seruos quocumque modo et cuiuscumque |aetatis manumissos, 20. etsi pleno iure dominorum fu|erint, numquam aut ciues Romanos, aut Latinos fieri dicemus, sed omni|modo dediticiorum numero consti|tui¹⁷ intellegemus.¹⁸

§. 16. Si vero in nulla tali turpitudine sit seruus, |manumissum modo ciuem Romanum, modo 24. Latinum fieri dice||mus. §. 17. Nam in cuius persona tria haec concurrunt, ut maior sit annorum tringinta, et ex iure Quiritium do|mini, et iusta ac legitima manumissione liberetur, |id est, uindicta aut 4. censu aut *testamento*¹, is ciuis Romanus fit: sin |uero aliquid eorum deerit, Latinus erit.

¶ I. De manumissione uel causae probatione.²

§. 18. Quod autem de aetate serui requiritur, lege Quod. Aelia Sentia in|troducitur. nam ea lex minores xxx annis² seruos non |aliter uoluit manumissos ci- 8.

fici posse videtur. S a v. ¹⁶ Cod.: armis *su* (Sched. *su*) |sceptis; sed supra lineam, et quidem inter *s* et *e*, adiectae sunt litterae *us*: his itaque syllabam *su* librarius posuit. ¹⁷ Cod. *stituti* ¹⁸ Sched. *intelligemus* Vix tamen est, ut in ipso Cod. extet: intelligemus: de quo in Praefatione dixi.

§. §. 16. 17. ¹ Sched. // cum superne interjecta minuscula *o*. Librarius procul dubio scripsit *t^o t i. e.* *testamento*.

§. §. 18 — 24. ¹ Rubrica inter ltn. 5. et 6. posita est. ² Cod. *ann* Vid. quae de hoc scribendi compendio in Praefa-

§. 15. Conf. Theophilus, I, me, I, 1, §. §. 1. 2. §. ult. in 5, §. 4. fin. I. de libert.

§. 17. Conf. Theophilus, I, §. 18. Conf. Vlpianus, 5, cit. §. 4. Vlpianus, Fragm. I, 5, cit. §. 4. item infra Com- I, §. §. 12. 16. 6. 10. Epito- mentar. II. §. 276.

ues Romanos fieri, quam si uindicta, aput consilium iusta causa manumissionis approbata, liberati fuerint.

§. 19. Iusta autem causa manumissionis est ueluti si quis filium filiamue, aut fratrem sororemue natu-

12. ralem, aut alumnum, aut paedagogum, aut seruum procuratoris habendi gratia, aut ancillam matrimonii causa, aput consilium manumittat, VII. De *****

***** §. 20. Consilium autem adhibetur in urbe Roma quidem quinque senatorum et quinque

16. equitum Romanorum puerum; in prouincijs autem uiginti recuperatorum ciuium Romanorum. idque fit ultimo die conuentus: sed Romae certis diebus aput consilium manumittuntur, Maiores uero triginta an-

20. norum serui semper manumitti solent, adeo ut uel in transitu manumittantur, ueluti cum Praetor aut Proconsule in balneum uel in theatrum eat.

§. 21. Praeterea minor triginta annorum seruus ma-

tionem notavi. * Inter manumittat et Consilium vacuum spatium intercedit. Supra lineam autem hanc mihi visus sum conspiciere scripturam: *S o id:* incipit illa super prima t uerbi manumittat. Denique rubrica, quam indicavi, aequae supra lineam posita est, ita tamen, ut propius accedat ad praecedentem lineam. Ea rubrica in Sched. sic comparata est: *u de u (vel o) u (vel c) (?) (vel) u (vel c) d (vel c) (vel c) de (vel o)*.

* Inst., uerbis *Maiores uero triginta annorum* omissis, sic habent: *Serui autem (Hal. uero) a dominis, Proconsule.* Ita Cod. Conf. Gesneri Thesaur. sub voc. Proconsul. In Inst. apud Cuj. et Hal. ante uerba *aut Proconsul*, apud Bien. post ea, additur *aut Praeses*, * Inst.

§. 19. Conf. infra §. 59. fit — — manumittuntur. Conf.
 §. 20. Consilium — — — Theophilus loc. cit. *Maiores*
 ciuium Romanorum. Conf. etc §. 2. I. de libert.
 Ulpianus, Fragm. I, §. 13.
 Theophilus, I, 6, §. 4. *idque* §. 21. Conf. Ulpianus, Fragm.
 I, §. 14-

numissione potest civis Romanus fieri si ab eo domino, qui soluendo non erat, *testamento*⁷ liber et 24. heres relictus sit.⁸

5. LXXV. a. si || _____ 1 — 24.
b. r. _____ 9

6. LXXV. b. || * §. 22. *manumissi sunt*, Latini Iuniani dicuntur¹⁰:
b. r. Latini ideo, | *nam*¹¹ *adsimulati*¹² *sunt* Latinis coloniariis; Iuniani¹³ ideo * *uero*, *¹⁴ | quia per legem Iuniam libertatem acceperunt, *cum*¹⁵ olim serui uidentur esse. §. 23. *Non tamen*¹⁶ illis *permittit*¹⁷ lex Iunia | nec ipsis testamentum facere, nec ex testa-

eant. *Bien. eat.* ⁷ *testamento*. Sched. // *cam* minuscula o. Conf. ad §. 17. not. p. ⁸ *liber* etc. Cod. *liberum et hē* (heredem) *relinctus* // (vel potius, ut opinor, *relinctus* i. e. relictus sit). *Servum liberum et heredem relinquere* eodem, imo meliore jure dicitur, quam quo Gajus noster *servum liberum et heredem instituere* dixit Commentar. II. §. 276. ⁹ De hujus paginae argumento ex iis conjicere licet, quae proponuntur §. 17. Pertinet eo locus Epit. (I, 1, §. 2.), quem allegavi ad cit. §. 17. Is sic habet: *Latini sunt, qui aut per epistolam, aut inter amicos, aut convivii adhibitione manumittuntur.* ¹⁰ *manissi* (manumissi) *ſ.* (sunt) *latini iuniani dicuntur*. Sched. *emiss* s *latini iuniani dicuntur* ¹¹ *ideo n̄* (nam). Sched. *idc* | *n* ¹² *adsimulati* Sic in Cod. est, non *adsimulati*. ¹³ Sched. *l* (vel *l*) *latinis* *coloniariis* (coloniaris) *iuniani* (iuniani). ¹⁴ *u* i. e. uero. Sched. * ¹⁵ *acceper.* (acceperunt) *c* (cum). Sched. *a* (vel *s*) *ccc* *c* (vel *q*) ¹⁶ *n̄*. (non) *tamen*. Sched. *n* *m* ¹⁷ Sched.

§. 22. Conf. infra Commentar. III. §. 56. item Fragg. veter. Icti de jur. specieb. §. 8. et Vlpianus, Fragg. I, §. 10.

§. 23. *Non* — — *capere*.

Conf. Epitome, I, 1, §. 4. Vlpianus, Fragg. XX, §. 14. XXII, §. 3. XVII, §. 1. XXV, §. 7. Isidorus, Origin. Lib. IX, cap. 4. in fin. *nec tutores* etc. Conf. Vlpianus, Fragg. XI, §. 16.

mento alieno capere, nec tutores | testamento dari.¹⁸

§. 24. Quod autem diximus, ex testamento eos ca-
pere *non*¹⁹ | posse, ita intellegendum esse uidetur,

8, ut (nihil)²⁰ directo hereditatis legatorumve nomine
eos posse capere dicamus: alioquin per fideicommis-
sum capere possunt.

§. 25. Hi uero, | qui dediticiorum numero sunt,
nullo modo¹ capere | possunt, non magis, quam qui
liber peregrinusque *est*. nec ipsi testamentum² fa-

12. | cere possunt secundum quod plerisque placuit.³ | §.

Pess. 26. Pessima itaque libertas eorum est, qui dediticio-
rum nu|mero sunt: nec ulla lege, aut senatusconsul-
to, aut constitutione principi|pali aditus illis ad ciuita-

16. tem Romanam datur. §. 27. Quin et in | urbe Ro-

promittit¹⁸ Sequitur spatium vacuum. ¹⁹ cape (capere)
ñ. (non). Sched. *apc* ** ²⁰ Sched. intellegendum.
Quae ita explicata dedi, quasi scriptum extet: intellegendū.
(intellegendum) ēē. (esse) uid. (uidetur) ut. Sed quid, si in
Cod. sic scriptum esse ponamus: intellegendum ē. (est) ut *
(nihil)?

§. §. 25 — 27. ¹ modo. Sched. m̄c̄i(?) ² ē. (est)
ñ. (nec) ipsi tt. (testamentum). Sched. * n sp̄i t* ³ Sched.:
secundum *(?) q (vel c) q * z o (?) i r̄ pla(?) c̄i i i. Ductus tales
sunt, ut de sententia nihil statuerem; nisi huic loco lucem af-
ferret Commentar. III. §. 75.: ibi enim Gajus primum eos,
qui dediticiorum numero sint, testamentifactionem habere ne-

§. 24. Conf. infra Com-
mentar. II. §. 275. item Vl-
pianus, Fragm. XXV, cit. §. 7.

§. 25. Hi — capere possunt.
Conf. Epitome, I, 1. §. 4. Vl-
pianus, Fragm. XX, §. 2. non
magis — est. Conf. Vlpianus
loc. cit. nec — facere pos-
sunt. Conf. infra Commentar.
III. §. 75. item Epitome loc.

cit. Vlpianus, Fragm. XX, §. 14.
secundum etc. Conf. cit. §.
75.

* §. 26. Pessima — sunt.
Conf. §. ult. I. de libert. nec
ulla lege etc. Conf. Epitome,
I, 1, cit. §. 4.

§. 27. Quin — — prohi-
bentur. Conf. Isidorus, Ori-
gin. Lib. IX, cap. 4. in fin.

ma uel intra centesimum urbis Romae miliarium morari prohibentur. et **si, contra fecerint**⁴ ipsi bonaque eorum publice uenire iubentur ea conditione, ut ne in urbe Roma uel intra centesimum urbis Romae miliarium seruiant, *neue unquam manumittantur*; **et** si manumissi⁵ fuerint, serui populi Romani esse iubentur. et haec ita lege Aelia Sentia *|***** ****** sunt*,⁶

7. LIV, 2. *|*Quibus modis** Latini³ ad ciuitatem Romanam perueniant. || §. 28. Latini multis modis ad ciuitatem Romanam perueniunt, §. 29. *Statim*² enim eadem³ lege Aelia Sentia cautum est, ut minores triginta annorum manumissi **et** Latini facti si uxores duxerint⁴ uel ciues Romanas, uel Latinas coloniaras, **uel ei**usdem⁵ conditionis cuius et ipsi essent, idque testati fuerint adhibitis non minus quam septem testibus ciuibus Romanis puberibus, et filium procreauerint **et**⁶ is filius anniculus fuerit, permit-

gat; deinde haec subijcit: *nam id plerisque placuit. *si etc.* Spatium hoc, 11 litterarum capax, sic expleo: si \bar{z} (contra) fecerint. ⁵ *neue unquam manumittantur* (manumittantur) et si *mansi* (manumissi). Sched. n (vel u) *cic u* (vel o)? | q o m (vel u) *tauu* ** si *uum* (vel *uum* loco *uum*) || ⁶ Sched.: lege aelia sentia | **plurimum sunt*.

§. §. 28 — 35. ¹ Sched. — — — latini Lege; quibus modis latini. Sav. ² Sched. *statim* Legendum statim, Sav. ³ Sched. *ea* vel *ex* ⁴ Ne, si ad lin. 8. perveneris, anacoluthi specie decipiaris, sic construe: *ut si minores triginta annorum manumissi et Latini facti uxores duxerint.* ⁵ *u*, (uel) *ei*usd. (eiusdem). Sched. ** ** *u*d. ⁶ *et*,

§. 28. Conf. Epitome, I, 1,
§. 4. Vlpianus, Fragm. III,
§. 1.

§. 29. Conf. infra §. §. 66.
et 73, nec non Commentar. III.
§. §. 5. et 73, item Vlpianus,
Fragm. III, §. 5.

- satur eis, si uelint,⁷ | per eam legem adire Praetorem
 uel in prouinciis Praesidem | prouinciae, et approbare,
 se ex lege Aelia Sentia *liberorum causa*⁸ uxorem
 12. duxisse et ex ea filium anniculum habere; et si is,
 apud quem causa probata est, id ita esse pronuntia-
 uerit, tunc et ipse Latinus (et filius)⁹ et uxor eius,
 si et ipsa eiusdem | condicionis sit, ciues Romani esse
 iubentur. §. 30. Ideo autem |*****
 16. ****¹⁰ si et ipsa¹¹ eiusdem¹² condicionis | sit,
 quia¹³ si uxor Latini ciuis Romana *est*¹⁴, qui ex ea
 nascitur, | ex nouo senatusconsulto, quod auctore diu
 Hadriano factum est, ciuis Romanus nascitur. §. 31.
 Hoc tamen ius adipiscendae ciuitatis Romanae etiamsi
 §. 31. ¹⁵ minores tri|ginta annorum manumissi et Latini
 20. facti ex lege Aelia Sentia | habuerunt, tamen postea
 senatusconsulto, quod Pegaso et Pusione Consuli|bus
 factum est, etiam¹⁶ maioribus triginta annorum ma-
 numis|sis Latinis factis concessum est. | §. 32. ****

Sched. *? * fuerit perinat' (permittatur) eis si uelint (uelint).
 Sched. u (vel c) con(?) peribat' cis iuc(?) uis Librarius nunt
 scripsit pro manumitti: eadem ratione perinat' scribere potuit
 pro permittatur. * lege as (aelia sentia) liberor' (liberorum)
 ē. (causa). Sched. : lege as ***** Conf. Vlp. verb. testatio-
 ne interposita, quod liberorum quaerendorum causa uxorem
 duxerit. * et filius. Haec uerba addenda esse, ut ex Vlp.,
 ita ex ipsis quoque iis, quae apud Nostrum sequuntur, apparet.
 Sav. ¹⁰ Sched. 1(?) uc (vel p) 10 (vel c) 11(?) (vel l) (vel l)
 11 Cod. ipse ¹² ei'd. vel e'd. i. e. eiusdem.
 Sched. ead ¹³ quia. Sched. qⁱⁱⁱ ¹⁴ r. (romana) ē. (est).
 Sched. r. ¹⁵ Cod. socii. ¹⁶ ē. (est) et. (etiam). Sched.

§. 30. Conf. infra §. §. 66. et
 80. item Vlpianus, Fragm. III,
 cit. §. 3.

§. 31. Conf. Vlpianus, Fragm.
 III, §. 4.

§. 32. Conf. infra Commen-
 tar. III. §. 5.

****¹⁷ si ante decesserit¹⁸ Latinus, *quam* anniculi
 | filii¹⁹ causam probaret²⁰, potest mater eius causam²⁴.
 8. LIV. b. probare, et sic et ipsa fiet²¹ || cuius Romana *****
 ***** | ————— 2. 3.
 —————²² | ipse filius cuius²³ ***** 4.
 ***** | debet causam probare, ut *****
 ***** | *****²⁴ de filio anniculo *****
 ***** | ————— 7—11.
 ————— | illis ***** dominis²⁵ ***** 12.
 ***** | —————²⁶
 | Quiritium *****²⁷ | ca-
 uerit *****²⁸ | ***** 16.
 ***** in eius loc²⁹ ***** | ————— 17. 18.
 —————³⁰. | §. 33.
 aedificio **** non minus quam partem *****³¹

e et ¹⁷ In Cod. post vocem *est* novus incipit articulus, cujus primi ductus nobis hi esse visi sunt: *Uciq* (vel *s*)_{rcx} ¹⁸ Sched: si *anic* ~~*****~~ *decesserit*. Lege: si ante decesserit. Sav. ¹⁹ *q* (quam) *anniculi* | *fili* (filii). Sched. *anniculi* | *p* (vel *r*)₋₋₋ ²⁰ *probaret*. Sched. *pbet* ²¹ Sched.: *sic* (sic) et ipsa *fiet* (fiet). | ²² Lin. 2. et 3. in Sched. ita habent: | *nupin* (vel *n*)_s ————— | *apcuius*
 ————— ²³ *cuius*. Sched. *cuis* ²⁴ Sched. *dimus*; quae terminatio fortasse referenda est ad verbum *uidebimus*. ²⁵ Sched.: *illis* *c* (?) *iiiiic* (vel *s*) *dominis* *no* ²⁶ Sched. | *plenip* ~~*****~~ (vel *l*)_s (vel *l*) *coicptoc* ————— ²⁷ Sched.: *quiritium* *c* *crun* (?)_s (erunt?) *cr* (cuius romani?) *s* (vel *a*)_s (si?) *u* (vel *n*)_x (vel *a*) *u* (vel *n*) *c* (vel *l*) ————— ²⁸ Sched.: *cauerit* *nonu* (vel *o*) *masq* ————— ²⁹ Sched.: *ncapui* ~~****~~ *masq* in *e*' (eius) loc ³⁰ Sched. in princip. lin. 17. ductus *cun* exhibent. ³¹ Sched.: non minus *q* (quam) *paris* (partem; nam in Cod., ut opinor, est *partē*.) *s* ————— Equidem litteram *s* ad verbum aliquod partis quantitatem definiens per-

§. 33. Conf. Vlpianus, de verb. signif. Frægm. III, cit. §. 1. et L. 139.

20. |patrimonⁱⁱ sui³² impenderit, ius Quiritium conse-
qu^{atur},³³ |*****|

22. 23. |—————|³⁴

24. |§. 34. frumenti ***** ad³⁵ ius Quiritium, ***

1 — 12. ||—————→|⁹

— — — cuius — — — — —³⁶ |—————|

16. Quiritium fuerit *****³⁷ |§. 35. *si quis ali-
cuius e^t³⁸ in bonis et ex iure Quiritium sit, manu-
mis sus, ab eodem scilicet, et Latinus fieri |potest,
et³⁹ ius Quiritium consequi.

20. |§. 36. *Non tamen cuicumque uolenti manumittere
licet. §. 37. Nam is, qui² in fraudem credito-
rura uel in fraudem patroni³ |manumittit, nihil agit

tinere puto. ³² Sched. patrimonⁱⁱ ***** ³³ Locus in hunc
fere modum restitui posse videtur: lege Iulia cautum est, ut
Latinus si in perficiendo aedificio Romae non minus quam
partem s———— patrimonii sui impenderit; ius Quiritium
consequatur. ³⁴ Sched. versus fin. lin. 23. n (vel n) usq; n
exhibent. ³⁵ Sched.: frumenti t (vel r) (vel p) anccp (vel r) et
ad ³⁶ Sched.: |————— nsc cuius m (vel n), —————

³⁷ Sched.: fuerit coa (vel m pro oa) l (?) scc ** (?) In Cod. fortas-
se est consecutus (consecutus). ³⁸ Sched. —————, Spatium
est 12 fere litterarum: itaque in Cod. sic scriptum puto: si q̄s
(quis) alicui. (alicuius) et ³⁹ p̄e. (potest) et. Sched. p̄r̄ co
§. §. 36—41. ¹ Lineam vacuum esse puto. ² Non ta-
men etc. Ex Inst. ³ Verba uel in fraudem patroni in Inst.

§. 34. Conf. Vlpianus, Fragm.
III, §. 6. r Suetonius, in Claud.
cap. 18. 19.

§. 35. Conf. Fragm. ve-
ter. I Cti de jur. specieb.
§. 11. Vlpianus, Fragm. I,
§. 16.

§. 36. pr. I. qui et quib.
ex caus. manumittere non
poss. Conf. Epitome, I, 1,
§. 5.

§. 37. cit. pr. I. qui et quib.
ex caus. Conf. Vlpianus, Fragm.
I, §. 15. Epitome, I, 1, §. §.
5. 6.

quia lex Aelia Sentia impedit libertatem. §. 38. Item⁴ eadem lege minori xx annorum domino⁵ non aliter²⁴ manumittere permittitur, quam si uindicta⁶ aput con||siliū iusta causa manumissionis approbata fuerit.⁷ §. 39. Iustae autem causae manumissionis sunt ueluti si quis patrem, aut matrem, aut paedagogum, aut collictaneum manumittat. sed et illae causae, quas superius de ser||uo⁸ minore xxx annorum exposuimus, ad hunc quoque casum, de quo loquimur, adferri possunt. item ex diverso hae causae, quas in minore xx annorum domino rettulimus, porrigi possunt et ad seruum minorem xxx annorum. §. 40. Cum ergo certus modus manumittendi minoribus xx⁹ annorum¹⁰ dominis per legem Aeliam Sentiam constitutus sit¹¹, fuerit¹², ut qui xiiii annos aetatis expleuerit¹³, licet¹² testamentum facere possit, et¹⁴ in eo heredem sibi¹⁵

10.
LIII.^bItem.
8.

12.

non leguntur. ⁴ Item deest in Inst. ⁵ Inst.: domino minori viginti annis. ⁶ Suspecta videri potest vox uindicta, licet in Inst. etiam legatur. Nulla enim uindictae mentio fit neque apud Theoph., neque apud Vlp.: deinde, minorem xx annorum praevia causae probatione inter amicos quoque manumittere potuisse, docet §. 41.: denique locus, uti nunc est, vix defendi potest a Grammaticorum reprehensione, quae certe, verbo uindicta deleta, nulla foret. ⁷ approbata fuerit. Inst. probata, fuerint manumissi. ⁸ seruo. Sched. |||||uu ⁹ Cod. xxx ¹⁰ Inst. annis. ¹¹ Inst. ed. Cuj. erat. Hal. esset. Bien. sit exhibet. ¹² Inst. eveniebat. ¹³ Inst. expleverat. ¹⁴ Inst. facere et. Bien.: facere posset et. ¹⁵ Inst.:

§. 38. §. 4. I. qui et quib. ex caus. Conf. Vlpianus, Fragm. I, §. 13. Fragm. veter. Icti de jur. specieb. §. 15. Epitome, I, 1, §. 7.
§. 39. Iustae — manumittat. Conf. Epitome, I,

I. cit. §. 7. §. 5. I. qui et quib. ex caus. superius. Vid. §. 19.
§. 40. §. 7. I. qui et quib. ex caus. Conf. Epitome, I, 1, cit. §. 7.

institueret legataque relinquere possit¹⁶, tamen, si ad huc minor sit annorum xx¹⁷, libertatem servo dare non possit¹⁸. §. 41. Et quamvis Latinum facere uelit minor xx annorum dominus, tamen nihilominus debet¹⁹ aput consilium causam probare, et ita postea inter amicos manumittere.

Praet.
20.

§. 42. Praeterea² lege Furia Caninia certus modus constitutus est³ in seruis testamento manumittendis.

§. 43. De iii.⁴ (non) plures quam duos; (ei autem, qui plures quam tres,) neque plures quam decem seruos⁵ habebit, usque ad partem dimidiam eius numeri manumittere permittitur. ei⁶ uero, qui⁶ plures || quam x, ^{11.} LXXX. a. neque⁷ (plures) quam xxx seruos habebit, usque ad ^{b. r.} tertiam partem | * eius * numeri⁸ manumittere permittitur. at ei, qui plures quam xxx, neque⁹ plures

sibi heredem ¹⁶ Inst. possit. Bien. verbum posse hoc loco omisit. ¹⁷ sit etc. Inst.: esset (Bien. sit) viginti annis. ¹⁸ Cod. potest. Inst. possit. Bien. poterat. ¹⁹ Cod. tamen debet: sed supra lineam est *nominus* (nihilominus), praecedentibus aliis adhuc litteris quibus, quae tamen legi non poterant.

§. §. 42—46. ¹ Linea vacua. ² Praeterea in Inst. omisum est. ³ Inst. erat. ⁴ Sched.: de // ⁵ Sched. si ⁶ q (qui). Sched. q. ⁷ In Cod. ante lineam conspiciuntur litterae 5, quae nobis visae sunt esse *γ ω h c q*: littera h talis esse videbatur, qualis inter majusculas fingi solet. Sed vereor, ne oculorum errere capri fuerimus; librarius enim, nisi scripsit, scribere saltem debuit: q (quam) ̄ (decem) neq. (neque). ⁸ o' (eius) numeri. Sched. + *νικτι* ⁹ xxx neq. (neque). Sched.

§. 41. Conf. Fragm. veter. §. 43. Conf. Vlpianus, Icti de jur. specieb. cit. §. Fragm. I, §. 24. Paulus, Sent. 15. recept. IV, 14, §. 4. Epitome, §. 42. Tit. I. de leg. Fus. I, 2, pr. Can. sublat.

quam centum habebit, usque ad partem quartam 4.
** eius numeri manumittere permittitur **. novissime ei,
 qui plures quam c habebit, ** neque ** plures quam
 d.¹⁰, ** nihil amplius ** | permittitur, quam ut quintam
 partem, neque plures (*manumittat*). |***** prae-
 scribit¹¹ lex ne *cuiquam*¹² plures manumittere liceat
 |quam c.¹³ si quis unum servum omnino **** 8.
 ****¹⁴ |***** et ideo liberam
 |habet potestatem manumittendi. §. 44. *Neque*¹⁵ ad
 eos *tamen*¹⁶ |omnino haec¹⁷ lex pertinet, qui sine
 testamento |manumittunt. itaque licet iis, qui vindicta, 12.
 aut cen|su, aut inter amicos manumittunt, totam fa-
 miliam suam liberare: scilicet si alia causa non impe-
 diat libertatem. |§. 45. Sed quod de numero servorum
 testamento manumittendorum diximus, ita in- 16.
 tellegem¹⁸us, ut ex eo¹⁹ numero, |ex quo dimidia, aut
 tertia, aut quarta, aut quinta pars liberari ** potest,*
*utique tot manumittere ** liceat, |quot ex antecedenti
 numero licuit. et hoc ipsa |** lege pro **uisum est. erat 20.
 enim sane absurdum, ut x |servorum domino quin-
 que liberare liceret, |quia usque ad dimidiam partem
 (*ex eo*) numero manumitte|re ei conceditur, ** si **

α. β. γ. δ. ε. ζ. η. θ. ι. κ. λ. μ. ν. ξ. ο. π. ρ. σ. τ. υ. φ. χ. ψ. ω. 10 Sched. super syllabis *bebit* exhibent *qup quam*
d. Librarius *pluſt* (plures) *quam d.* (quingentos) scripserit. Quae vocem *habebit* in ipsa linea sequuntur, discernere non
 licuit. 11 *pscribit* i. e. praescribit. Sched. *pscribit* // Praecedit
atur si 12 *cuiq* i. e. cuiquam. Sched. *qu* 13 Sched. *q*
 (quam) c *cg* (vel *q*) 14 Sched.: omnino *hanc* 15 *neq*.
 i. e. neque. Sched. *atq* 16 *tamen*. Sched. *atq* 17 Cod.

§. 44. Conf. Epitome, I, 2, I, cit. §. 24. Epitome, I, 2,
 §. 1.

§. 45. Conf. Vlpianus, Fragm.

24. XII¹² seruos habenti non plures lice|ret manumittere
quam III. at eis, qui plures quam X. neque || _____ ^{12.}

LXXX. b.

— 24.

¹⁹ h. r.

§. 46. Nam et si *testamenta*²⁰ scriptis in orbem ^{13.}
seruis libertas data |sit, quia nullus ordo manumissio-
nis inuenitur, nulli |liberi erunt; quia lex Furia²¹

XXXII. b.

4. Caninia, quae in fraudem |eius facta sint, rescindit.
sunt etiam specialia senatusconsulta, quibus rescis|sa
sunt ea, quae in fraudem eius legis excogitata sunt.²²

in ipsa linea ea, supra lineam autem haec exhibet. ¹⁸ In Cod.
verbum *concedit* excipit numerus XIII; aliquid tamen supra li-
neam adscriptum est, quod legi non poterat: ea adscriptione
uocem *si* contineri putaverim. ¹⁹ Ad hujus paginae argumen-

tam pertinent, quae in Epit. leguntur I, 2, §. 2. parte priorē.
Sunt autem haec: *Nam si aliquis testamento plures manumit-
tere uoluerit, quam quot continet numerus supra scriptus, ordo
seruandus est: ut illis tantum libertas valeat, qui prius manu-
missi sunt, usque ad illum numerum, quem explanatio conti-
net superius comprehensa: qui uero post supra constitutum nu-
merum manumissi leguntur, in seruitute eos certum est perman-
nere. Quodsi non nominatim serui uel ancillae in testamento
manumittantur, sed confuse omnes seruos suos uel ancillas is,
qui testamentum facit, liberos facere uoluerit, nulli penitus
firma esse iubetur hoc ordine data libertas, sed omnes in ser-
uili conditione, qui hoc ordine manumissi sunt, permanebunt.*

Conf. Paul. Sent. recept. IV, 14, §. 1. Vlp. Fragm. I, 25, §. 25.
L. de leg. ²⁰ testamento. Sched. t^o, apposito tamen dubita-
tionis signo. ²¹ Cod. *falsa* ²² In Epit. aliud fraudis exem-
plum adjicitur. Ibi enim I, 2, §. §. 3. 4. sic legitur: §. 3. *Nam
si aliquis in aegritudine constitutus in fraudem hujus legis
facere noluerit testamentum, sed epistolis, aut quibuscumque
aliis rebus, seruis suis pluribus, quam per testamentum licet,
conferre uoluerit libertates, et sub tempore mortis hoc fecerit,
hi, qui prius manumissi fuerint, usque ad numerum superius
constitutum, liberi erunt: qui uero post statutum numerum ma-
numissi fuerint, serui sine dubio permanebunt.* §. 4. *Nam si*

§. 46. Conf. Epitome, I, 2, §. 2. in fin.

B

§. 47. In summa sciendum est, (*quod*) lege Aelia Sentia cautum est, ut *qui*¹ creditorum fraudandorum causa manumissi sint, liberi non fiant, hoc etiam² ad peregrinos pertinere, senatus (*enim*) ita censuit ex auctoritate Hadriani; cetera uero iura eius legis ad peregrinos non pertinere.

§. 48. Sequitur² de iure personarum alia diuisio: nam³ quaedam personae sui iuris sunt, quaedam alieno iuri sunt subiectae⁴. §. 49. Sed rursus earum personarum⁵, quae alieno iuri subiectae sunt, aliae in potestate, aliae in manu, aliae in mancipio sunt⁶.

§. 50. Videamus nunc¹ de iis², quae alieno iuri subiectae sint³: (*nam*)⁴ si cognouerimus, quae istae personae sint⁵, simul intellexerimus, quae sui iuris sint⁶.

incolumis quoscumque diverso tempore manumisit, inter eos, qui per testamentum manumissi sunt, nullatenus computentur.

§. 47. ¹ *est ut q* (qui). Sched. *sit* (?) *aut*, et supra lineam ² In Cod. etiam voci hoc praemittitur.

§. §. 48. 49. ¹ Linea vacua. ² *sequitur* in Dig. post vocem *diuisio*, in Inst. autem hoc loco positum est. ³ *nam*. Sic Inst.; Dig. *quod*. ⁴ Dig.: *subiectae* sunt. Sic etiam in Inst. Bien.; apud Cuj. autem et Hal. *sunt* omnino non legitur. ⁵ Verba *sed et personarum* ab Inst. absunt. ⁶ *aliae in potestate* etc. Inst.: *aliae in potestate parentium, aliae in potestate dominorum* sunt. Hal. et Bien. verbum *sunt* post primum *aliae* collocant.

§. 50. ¹ *n*^e i. e. nunt. Sched. *n*^e Dig. et Inst. *itaque*. ² Cod. *hiis* Inst. *iis*. Dig. *his*. ³ Dig. et Inst. *sunt*. ⁴ E Dig. et Inst. *sint*. Sched. *s* Conf. ad §. 13. not. 3. Dig. et Inst. *sunt*. ⁶ Dig. et Inst. *sunt*.

§. 48. L. 1. pr. de his qui sui vel alien. jur. sunt, inscripta: §. 49. cit. pr. I. de his q. Gajus Libro I. Institutionum. sui v. alien. jur. s. pr. I. eod. Conf. Epitome, I, §. 50. cit. L. 1. pr. de his

§. §. 51—53. DE HIS Q. IN POTEST. S. 19

§. 51. Ac prius dispiciamus de iis, qui in aliena potestate sunt².

20. §. 52. In potestate itaque² sunt servi dominorum: quae quidem potestas iuris gentium est. nam apud omnes peraeque gentes animaduerte²re possumus, dominis in seruos uitae necisque potestatem esse².

24. et quodcumque³ per seruum adquiritur, id domino acquiritur⁴. §. 53. Sed hoc tempore neque cuiuslibet Romanis, nec ullis aliis hominibus⁵, qui sub imperio populi Romani⁶ sunt, licet supra modum et sine causa⁷ in seruos suos saeuire. Nam ex constitutione 4. sacratissimi⁸ Imperatoris Antonini qui sine causa seruum suum occiderit, non minus teneri⁹ iubetur,

14.
XXXII.

§. 51. ¹ Dig., verbis ac prius omissis, sic habent: dispiciamus itaque de his, quae in a. p. s. Inst.: Ac prius dispiciamus de iis, quae in potestate dominorum sunt. In Cod. vocem sunt vacuum spatium sequitur.

§. §. 52—54. ¹ Conspirant Inst. nisi quod pro itaque, autem scripsit Bien. In Dig. est: Igitur in potestate. ² Dig. fuisse. In Inst. alii, ut Hal. et Cuj. similiter fuisse, alii, ut Bien., esse legunt. ³ q. c. q. i. e. quodcumque. Sched. q. c. q. i. e. quocumque. ⁴ acquirit i. e. acquiritur. Sched. acquirit De Hal. hujus loci lectione, *acquiri* pro *acquiritur*, videndus est Savinii liber, *Das Recht des Besitzes*, ed. tert. pag. 61. 62. ⁵ nec ullis. Sched. n (pro n) i. e. nec) ullis Dig. et Inst.: Sed hoc tempore nullis hominibus. ⁶ Sched.: imperio pr (populi romani). Dig.: imperio Romano. Inst.: imperio nostro. ⁷ In Dig. additur legibus cognita; item in Inst. ⁸ sacratissimi. Sched. s Lectorem ad Praefationem remitto. In Dig. et Inst. alii *divi Antonini*, alii *divi Pii Antonini* legunt. ⁹ Dig.

q. sui v. alien. jur. s. cit. pr. eod. Conf. Epitome, I, 3, §. 1.
I. eod. Conf. Epitome I, 3, pr. §. 53. Sed — — — coer-
§. 51. cit. L. 1. pr. de his cetur. cit. L. 1. de his q.
q. sui v. alien. jur. s. cit. pr. sui v. alien. jur. s. §. 2. §. 2.
I. eod. I. eod. Conf. Epitome, I, 3,
cit. §. 1. Sed et maior. — —
§. 52. cit. L. 1. de his q. — non debemus. cit. §. 2. I.
sui v. alien. jur. s. §. 1. §. 1. I.

quam qui alienum seruum occiderit. Sed et maior quoque¹⁰ asperitas dominorum per eiusdem Principis constitutionem¹¹ coercetur. nam consultus a quibusdam Praesidibus provinciarum de his seruis, qui ad fana Deorum¹² uel ad statuas Principum confugiunt, praecepit, ut si intolerabilis uideatur dominorum saeuitia¹³, cogantur seruos uendere. Et utrumque recte fit¹⁴; male enim nostro iure uti non debemus¹⁵: qua ratione etiam¹⁶ prodigiis interdicitur bonorum suorum administratio. §. 54. Ceterum cum aput ciues Romanos duplex sit dominium, nam uel in bonis, uel ex iure Quiritium, uel ex utroque cuiusquam seruus esse intellegitur, ita demum seruum in potestate domini esse dicemus, si in bonis eius sit, etiamsi simul ex iure Quiritium eiusdem non sit. nam qui nudum ius Quiritium in seruo habet, is potestatem habere non intellegitur.

§. 55. Item in potestate nostra sunt liberi nostri,

et Inst. puniri. ¹⁰ quoque deest in Dig. et Inst. ¹¹ per e. P. constitutionem. Dig. et Inst.: e. P. constitutione. ¹² fana Deorum. Inst. aedem sacram. ¹³ dominorum saeuitia. Sic etiam in Inst. Bien. Hal. autem et Cuj.: saeuitia dominorum. ¹⁴ Inst.: seruos suos bonis condicionibus uendere, ut pretium dominis daretur: et recte. ¹⁵ In Cod. inter fit et male interjecta cernitur vox regula, quam, cum merum glossemata oleat, in contexto, Savinio auctore, omisi. Ceterum Inst., loco male etc., sic habent: Expediit enim reipublicae, ne sua re quis (Bien. ne quis sua re) male utatur. ¹⁶ et. i. e. etiam. Sched. et

§. 54. Conf. infra Commentar. II. §. §. 40. et 88. et Commentar. III. §. 166.

§. 55. Item — — Romanorum est. L. 3. de his q. sui

v. alien. jur. s. inscripta: Gajus Libro I. Institutionum. pr. et §. 2. I. de patr. pot. Conf. Epitome, I, 3, §. 2. Ulpianus, Fragm. V, §. 1. fere — — ha-

quos iustis [nuptiis] procreauimus. quod ius proprium
 ciuium Romanorum est. fere [enim] nulli¹ alii sunt
 24. homines, qui talem in filios suos ha[bent]² potestatem,
 qualem nos habemus. idque diuus Ha[dr]ianus³ edicto,
 quod proposuit de his, qui sibi liberis[que] suis ab eo
 civitatem Romanam petebant, signifi[cauit] nec me prae-
 4. terit⁴ *****⁵ gentem credere, [in] potestate paren-
 tum liberos esse.

15.
 LVII. a.

_____ ¹ §. 56. *Ha-
 bent autem in potestate liberos ciues Romani*² [si

8. cines Romanas uxores duxerint, uel etiam La[tinas] per-
 egrinasue cum quibus conubium habeant. cum enim
 conubium id efficiat, ut liberi pa[tris] condicionem se-
 quantur, enenit, ut non (solum) ciues Romani fi[ant],
 set in potestate patris sint. §. 57. Vnde et ueteranis
 12. [quibusdam] concedi solet principalibus constitui[onibus]
 conubium cum his Latinis peregrinisue, [quas] primas

§. 55. ¹ fere etc. Inst.: Nulli enim. ² Inst.: in liberos
 habeant, ³ Cod. diui hadriani ⁴ n' (nec) me p[re]terit (prae-
 terit). Sched. n' (vel n) m (vel o) c (vel o) p (vel S) r (vel p) r
⁵ Sched. s (vel c) c (vel r) alasar (vel p) In his gentis nomen la-
 tere nemo non uidet: putet aliquis, Gajum Galatarum mentio-
 nem iniicere.

§. §. 56 — 64. ¹ Linea uacua. ² Hanc quoque lineam va-
 cuam esse, licet nobis ita visum sit, res ipsa vetat; certe si est
 vacua, librarius huius articuli principium omisiase dicendus

demus. cit. §. 2. I. idque diuus
 Hadrianus edicto. — — signifi-
 cauit. Conf. infra §. 93.
 §. 56. Habent — — — conu-
 bium habeant. Conf. Vlpianus,
 Fragm. V, §. §. 2. 4. Epitome,
 I, 4, pr. pr. I. de nupt. pere-
 grinasue, cum quibus conubium
 habeant. Conf. infra §. 76.
 cum enim — sequantur. Conf.

infra §. §. 67, et 80. item VI-
 pianus, loc. cit. §. 8,
 §. 57. Conf. Tabulae hon-
 estae missionis a Platzmanno
 collectae in libro: Iuris Roma-
 ni testimoniis de Militum ho-
 nesta Missionis, quae in tabulis
 aeneis supersunt, illustrati Spe-
 cimen. Lips. 1818. 4.

post missionem uxores duxerint, et qui ex eo matrimonio nascuntur, et ciues Romani, et in potestate 16. parentum fiunt. |—————|

|***** §. 58. *non omnes nobis uxores ducere licet*³; |nam a quarundam nuptiis abstinere debemus⁴.

|§. 59. Inter eas enim personas, quae parentum libe- 20. rorumue locum |inter se optinent, nuptiae contrahi⁵

non |possunt, nec inter eas conubium est; uelut inter patrem |et filiam, uel matrem et filium, uel auum et ne|ptem⁶: *et*⁷ si tales personae inter se coierint, 24.

16.

LVII. b.

nefarias ||*atque inoestas nuptias contraxisse dicuntur.

et haec a*⁸ deo⁸ ita sunt, ut quamuis per adoptionem parentum libe|rorumue loco sibi esse coeperint, non possint⁹ inter se |matrimonio coniungi¹⁰; in tan- 4.

tum, ut etiam¹¹ dissoluta adoptione idem iuris maneat.

itaque eam, quae nobis |adoptione filiae aut neptis loco esse coeperit¹², non |poterimus¹³ uxorem ducere,

quamuis eam emanci|pauerimus. |§. 60. Inter eas quo- 8. Int. que personas, quae ex transuerso gradu cognatione¹⁴ iunguntur, est quaedam similis observatio, sed |non

erit. ³ Ex Inst. ⁴ abstinere debemus. Inst. abstinendum est.

⁵ Verba nuptiae contrahi in Inst. apud Bien. eodem, apud Hal. et Cuj. inuerso ordine leguntur.

⁶ Inst.: ueluti inter patrem et filiam, uel auum et nepotem, uel matrem et filium, uel aviam et nepotem, et usque ad (Hal. in) infinitum. ⁷ Ex Inst. ⁹ Cod., item in Inst. Bien. possunt. ¹⁰ Inst. iungi.

¹¹ Sched. et. Sed cum in Inst. sit etiam, librarium potius et., i. e. etiam, scripsisse puto. ¹² Inst.; eam, quae tibi per adoptionem filia uel (Bien. aut) neptis esse coeperit.

¹³ Inst. poteris et mox emancipaveris, ¹⁴ Inst. cognatione.

§. §. 58. 59. §. 1. I. de nupt. planus, Fragm. V. §. 6.
Conf. Epitome, I, 4, §. 1. VI. §. 60. §. 2. I. de nupt.

- tanta. §. 61. Sane¹⁵ inter fratrem et sororem¹⁶ prohibita¹⁷ sunt nuptiae¹⁷, sine eodem¹⁸ patre eademque matre |nati fuerint, siue¹⁹ alterutro eorum, sed si qua per |adoptionem soror mihi²⁰ esse coeperit, quamdiu |quidem constat adoptio, sane inter me et eam nuptiae
16. non |possunt consistere²¹; cum uero per emancipationem |adoptio dissoluta sit²², potero²³ eam uxorem |ducere. set et²⁴ si ego emancipatus fuero²⁵, nihil inpe|dimento erit²⁶ nuptiis. §. 62. Fratris filiam uxorem |ducere licet. idque primum in usum uenit, cum |diuus Claudius Agrippinam, fratris sui filiam, |uxorem duxisset, sororis uero filiam uxorem |ducere non
20. licet, et haec ita principalibus constitutionibus significantur. || Item amitam et materteram uxorem ducere |non licet. §. 63. Item eam, quae nob^{is} quondam¹⁷ socrus²⁷, aut nurus, aut priuigna, aut nouerca fuit.
4. ideo autem²⁸ |diximus quondam, quia si adhuc constant eae |nuptiae, per quas talis adfinitas quaesita est,

17.
IV. a.

tionis. ¹⁵ Inst.: Sane enim. ¹⁶ et sororem. Sic etiam in Inst. Bien. Hal, autem et Cuj. sororemque. ¹⁷ Inst.: nuptiae prohibita¹⁷ sunt. ¹⁸ Inst.: ab eodem. ¹⁹ Inst.: sive etc. ²⁰ Inst. tibi et mox te. ²¹ Inst.: consistere non possunt. ²² Inst.: sit dissoluta, ²³ Inst. poteris, ²⁴ set et. Ita Inst. Sched. set Vid. quae de hac scriptura saepe per set et explicanda in Praefatione monui, ²⁵ Inst.: si tu emancipatus fueris. ²⁶ Inst.: nihil est impedimento. ²⁷ quae etc. Sched. q . . . (?) b (uel h) — — — s . c . j . . . ²⁸ ideo ut. (au-

§. 61, cit. §. 2. I, de nupt. Conf. Epitome, I, 4, §. 2.

§. 62. Fratris — — — uxorem ducere non licet. Conf. Ulpianus, Fragm. V, cit. §. 6. Epitome, I, 4, §. 3. §. 3. I. de nupt. idque primum — — uxorem duxisset. Conf. Tacitus,

Annal. Lib, XII, cap. 5 — 7. Suetonius, in Claud. cap. 26.

Item amitam etc. Conf. §. 5. I. de nupt. Epitome, I, 4, §. 4. Ulpianus loc. cit.

§. 63, Conf. §. §. 6. 7. I. de nupt. Epitome, I, 4, §. 5. Ulpianus, Fragm. V, cit. §. 6.

alia ratione ¹*inter nos*² nuptiæ esse non possunt, quia neque eadem duobus | nupta esse potest, neque idem duas uxores habere. §. 64. Ergo si quis nefarias at- 8. que incestas nuptias contraxerit, neque uxorem habere videtur, neque liber^{os}. | *hi enim*³, qui ex eo coitu nascuntur, matrem quidem | habere videntur, patrem uero non utique: nec ob id in potestate eius sunt, sed qua- 12. les⁴ sunt ii, quos mater uulgo concepit. ⁵*nam et hi*⁶ patrem habere non⁷ intelleguntur⁸, cum ⁹*is etiam*¹⁰ incertus sit: unde solent spurii filii¹¹ appellari, uel a Graeca uoce quasi σποράδιον¹² concepti, 16. uel quasi sine patre filii.

————— | §. 65.

¹*Aliquando autem euenit, ut liberi statim ut nati*² sunt, parentum in potestate non fiant, at³ postea tamen⁴ redigantur in potestatem⁵. §. 66. Quodsi 20.

tem). Sched. *ide*¹ et ²*inter nos*. Sched. **** ³Inst.: sed tales sunt, quantum ad patriam potestatem pertinet, quales. ⁴*nam et hi*. Sched. ***** ⁵non. Sched. *cu* ⁶nam etc. Inst.: nam nec hi patrem habere intelleguntur. ⁷*is et*. (etiam). Sched. ***** In Inst. apud Cuj. *is etiam pater*; apud Bien. *his etiam pater*; apud Hal. *et his pater legitur*. ⁸*fili* in Inst. non adjicitur. Sched. *al* ⁹Cod. *sporade*, uel potius, ut opinor, *sporadē*, litteris Latinis.

§. §. 65 — 75. ¹Linea vacua. ²Hisce verbis, transcriptis ex Inst. (nisi quod ibi est: liberi qui statim), hujus loci principium contineri manifestum est: unde ea huic lineae, licet nobis haec etiam vacua visa sit, tribuere non dubitavi. ³at in Inst. non legitur. Sched. // ⁴In Inst. Cuj. et Bien. *postea autem*; Hal. *postea*, sine conjunctione. ⁵In Inst. apud Hal.

§. 64. Ergo — — — in potestate eius sunt. Conf. Epitome, l. 4, §. 8. §. 12. l. de nupt. Vlpianus, Fragm. V, §. 7. sed quales etc. cit. §. 12. l. Conf. Epitome et Vlpianus, loc. cit. item Plutarchus, Rom. Quaest.

cap. 103.

§. 65. §. ult. I. de nupt.

§. 66. Conf. supra §. 29. infra §. 73. item Commentar. III. §. §. 5. et 73. *ciuem Romanum ex eius Romana*. Conf. supra §. 30. et infra §. 80.

enim Latinus⁶, ex lege Aelia Sentia uxore ducta, filium procreauerit, aut Latinum ex Latina, aut ciuem Romanum ex ciue Romana, non habebit eum in potestate *****⁷ simul ergo eum in potestate sua habere incipit. §. 67. Item si ciuis Romanus Latinam aut peregrinam uxorem duxerit per ignorantiam, cum eam ciuem Romanam esse crederet, et filium procreauerit, hic non est in potestate, quia ne quidem ciuis Romanus est, sed aut Latinus, aut peregrinus, id est eius condicionis, cuius et mater fuerit, quia non aliter *filius* ad patris condicionem accedit, quam si inter patrem et matrem eius conubium sit: sed ex senatusconsulto permittitur, causam erroris probare, et ita uxor quoque et filius ad ciuitatem Romanam perueniunt, et ex eo tempore incipit filius in potestate patris esse. Idem iuris est si eam per ignorantiam uxorem duxerit, quae dediti-

18.
IV. b.

parentis, apud Cuj. parentium, apud Bien. neutrum adjicitur. ⁶ Quodsi etc. Sched. / — — — Requiritur litterae circiter 13; unde in Cod. ita scriptum esse conjicio: *quodsi enim latinus* ⁷ Sched. potestate — — ac (vel e) *con* — — — In Cod. praeterea a lin. 22. ad lin. 24. quaedam exteriori margini adscripta videntur; quae tamen legere non licuit. Sententia haud dubie haec est: Quodsi e. Latinus, e. l. A. S. u. d.; filium procreauerit, a. L. e. L. a. c. R. e. c. R., non habebit eum in potestate: *filio tamen anniculo facto et causa aput consilium probata, iustis nuptiis eum procreasse censetur, simul ergo etc.* Dixi modo, causa aput consilium probata; motus litterarum vestigiis, quae in princip. lin. 24. apparent: admonet tamen Hollw., nullum alium extare locum, in quo, quantum quidem ad nuptiarum causam proban-

§. 67. Conf. infra Commentar. II. §. 192. et Commentar. III. §. 5. et 75. item Vlpianus, Fragn. VII, §. 4. sed aut Latinus. Conf. Idem, Fragn. V, §. 9. quia non aliter — — conubium sit. Conf. supra §. 56. et infra §. 80.

ciorum numero | est; nisi quod uxor non fit ciuis Ro- 12.
 mana ⁵. §. 68. Item si ciuis Romana | per errorem
 nupta sit peregrino tamquam ciui Romano, permit-
 titur ei causam erroris probare, et ita filius quoque et
 maritus ad ciuitatem Romanam perueniunt, et aequè
 simul incipit filius in potestate patris esse. Idem iu- 16.
 ris est si peregrino, tamquam Latino ex lege Aelia
 Sentia, nupta sit: nam | et de hoc specialiter senatus-
 consulto cauetur. Idem | iuris est aliquatenus si ei,
 qui dediticiorum numero | est ⁹, tamquam ciui Ro- 20.
 mano, ^{sep} ¹⁹ Latino e lege Aelia Sentia ¹⁷, nupta
 | sit: nisi quod scilicet, qui dediticiorum numero est,
 in sua condicione permanet; et ideo filius, quamuis
 fiat ciuis Romanus, | in potestatem patris non redigi-
 tur. | §. 69. Item si Latina peregrino, quem Latinum 24.
 esse crederet, nupsit, potest ex *senatusconsulto* ¹², Item.
 b. r. filio nato, causam erro-^{ris} ¹³ p^{ro}bare: et ita omnes
 fiunt ciues Romani *et* filius | in potestate patris esse
 incipit. §. 70. Idem iuris omnino est ¹⁴ | si Latinus 4.
 per errorem peregrinam, quasi ¹⁵ Latinam | aut ciuem
 Romanam, e lege Aelia Sentia uxorem duxerit. | §. 71.
 Praeterea si ciuis Romanus, qui se credidisset Latinum, Prae.

dam attinet, inferatur *consilii* mentio. ⁸ Sequitur spatium
 vacuum. ⁹ *ē*. i. e. est. Sched. c ¹⁰ *seu*. Sched. s Vid.
 Praefatio. ¹¹ Sched.; latino *à s e* lege ²³ (Aelia Sentia). Ma-
 nifestus est librarii error in litteris *as* bis positis. ¹² *sc.* i. e.
 senatusconsulto. Sched. *sc* ¹³ Sched. c (vel *1*) *pro* ¹⁴ *sc.* (?)
 Legē erroris. Hollw. ¹⁴ Sched. *idc* ¹⁵ *sc.* (?) *sc.* (vel *1*) *sc.* ¹⁶
 Legē: *idē*, (idem) *iuris omnino ē*, (est) § a v. ¹⁵ *sc.* i. e. quasi.

§. 68. Conf. Vlpianus, Fragm. ro est, tamquam ciui Romano,
 VII, cit. §. 4. ubi sic legendum: aut etiam quasi Latino ex lege
 vel ei, qui dediticiorum nume- Aelia Sentia, nupta fuerit.

- uxorem (*duxisset*). Latinam¹⁶, permittitur ei¹⁷, filio
 8. nato, erroris causam probare¹⁸, tamquam si ex¹⁹ lege
 Aelia Sentia uxorem duxisset. Item | his, qui, licet²⁰
 cives Romani essent, peregrinos se esse credidissent
 | et peregrinas uxores duxissent, permittitur ex | sena-
 tusconsulto, filio nato, causam erroris probare; quo
 12. facto *****²¹ | uxor civis Romana ** filius *****²²
 non solum ad ciuitatem Romanam peruenit²³, sed
 etiam²⁴ in potestatem patris redigitur²⁵, §. 72.
 Quaecumque de filio esse diximus, eadem et de filia
 dicta intellegemus. §. 73. Set²⁶ quantum ad erroris
 16. causam | probandam attinet, nihil interest, cuius aeta-
 tis filius siue | filia sit *****
 *** | ----- | **²⁷ si mi-
 20. nor anniculo sit filius filiae, causa probari | non potest.
 nec me praeterit, in aliquo rescripto diui Hadriani ita
 esse constitutum, tamquam, quod ad erroris quoque

Sched. *¹⁶ si ¹⁶ Sched. : latinum (vel p pro //) c(?) c i o * | ** (uxo-
 rem) latinam ¹⁷ ei. Sched. e** In Cod, fortasse eis scriptum
 est, perperam scilicet; ut mox, linea sequente, *duxissent pro
 duxisset*. Nisi legendum putes; § 3c, (senatusconsulto). ¹⁸ pba-
 re i. e. probare. Sched. * | uare ¹⁹ Sched. r(?) g(?) (vel p) g
 ** * Lege: tamq (tamquam) si ex. Hollw. ²⁰ his q (qui) lc.
 (licet). Sched. h** // ic ²¹ Sched. p*** Legendum videtur
 pereg. i. e. peregrina. ²² Sched. : uxor c (civis) r (romana)
 ** filius q i (?) i n*** Sensus tale quid postulat; u. c. r. fit fi-
 liusque ex ea natus. ²³ Sched. ** o (?) u*** ? | i c ** (ad ciuita-
 tem) p (vel r — romanam) i n c n i (peruenit; nam in Cod., ut
 opinor, est *puenit*). ²⁴ Sched. f i s i m (vel //) Legendum etiam,
 Hollw. ²⁵ Sched. p * o r c | u s (vel c) In Cod. sine dubio est
redigitur. Hollw. ²⁶ Sched. intellegemuset Geminandam
 duxi litteram s. ²⁷ Sched. n i Lacuna ita expleri posse vide-
 tur: *quamuis aliter obseruetur in Latino, qui ciuem Romanam
 uel Latinam ex lege Aelia Sentia uxorem duxerit; huius enim*

{causam²⁸ probandam²⁹ attinet²⁹ *****

***** |-----|-----|-----|-----|

20. LXV. a. [*****³⁰ cui Imperator ***** dederit³¹. 24.

b. r. §. 74. Peregrino *****³² *****

|-----|-----|-----|-----|³³ | uxorem³³ duxit 2—4.

set et, filio nato, alias civitatem Romanam consecutus
esset, deinde, cum quaeretur, an causam probare

posset, rescripsit³⁴ Imperator Antoninus, perinde
posse eum causam probare, atque si peregrinus man-

8. sisset. ex quo colligimus, etiam peregrinum causam³⁵
probare posse. §. 75. **** |* diximus *****

errore³⁶ ———— peregrinus *****³⁷ *****

***** |***** 12.

errorem³⁸ ***** |matrimonium *****

*****³⁹ |*****⁴⁰ ea, quae superius *****

Latini. ²⁸ c. i. e. causam. Sched. * ²⁹ In Cod. fortasse
est: tamquam q. a. e. q. c. probandam attinet, anniculum esse
oporteat filium filiamus. ³⁰ Sched. cu (vel u) m ³¹ Sched. :

cui imperator cr isiu (vel u) (vel a — istius?) co (vel p) q (vel
o) endam (tuendam?) dederit (?), (dederit). Litterae cr hoc
loco utrum civem Romanum, an civitatem Romanam significant,
in ambiguo relinquo. ³² Sched. peregrino (vel u) *cupa

³³ In Sched. ita representantur lineae 3. et 4.: cupa
q) id ———— | / ————

³⁴ Sched. : cum quicunq; a (vel s) n (vel u) c (vel c) puare *****
scripsit. Legē: cum quaeretur (quaeretur) an c. (causam) puare
(probare) posset scripsit (rescripsit). Hollw. ³⁵ c. sam i.

e. causam. Sched. **** ³⁶ Sched. : **** | g diximus a (?) p u c i s
(vel a) u c errore Legendum videtur: ex is (iis) q. (quae) dixi-
mus apparet siue errore. Hollw. ³⁷ Sched. cp u o (vel p)

pcm In Cod. sic scriptum puto: cr. (civem romanam) uxorem.
Hollw. ³⁸ Sched. : ———— quidem (?) *p

(vel r) u (vel o) errorem. ³⁹ Sched. : matrimonium cum (in
Cod., opinor, est contractum) p i c p u (fuerit?) cm (?)

ex d. u ———— ⁴⁰ Sched. ces (vel x) cl (vel l) In his ductibus

§. 75. ea quae superius. Conf. §. 68.

*****⁴¹ | interuenerit *****

16. ***** | *****⁴²

17-18. | §. 76. _____ | uxo-
rem duxerit¹, sicut supra quoque² diximus, iustum

20. | matrimonium contrahi. et tunc ex iis qui nascitur,
| cuius Romanus est³ et in potestate patris erit. §. 77.
Itaque si cuius Ro|mana peregrino *****
***** | _____

latere videtur vox *secundum*, quam per *sd̄*, item per *scd̄*, signifi-
ficari e Magnone et Petro Diacono notum est. ⁴¹Sched.: su-
perius d(vel o)/(vel a)c(vel r)u(uu)(vel p)o nuna o(vel d)p(?)
t(?)o(?)r(?) In Cod. sic scriptum esse arbitror: *dicim'* (pro
dixim' i. e. diximus) si u (uero) nullus error. Hollw. ⁴²Sched.
u uenerit (interuenerit) scinaci (scientem?) oam(vel q.)c(vel r)
noicon (condicionem?) uaco,na | nullu (nullo?) casc. (casu?)
m,oa(?) n p m m m m m u c e e ? Totius loci argumentum Hollw.
et recte quidem, quantum ego video, tale esse statuit: *Peregrinus
si civem Romanam uxorem duxerit, siue interuenientia errore, siue
non, is qui nascitur, peregrinus est: sed matrimonio per erro-
rem contracto admitti poterit causae probatio, quam, ubi nul-
lus error interuenierit, cessare constat.*

§. §. 76—86. Nova in Cod. post lin. 16. incipit articu-
lus. Lineae tamen 17. sola prima littera aliquatenus dignosci
potuit, similis illa litterae l; neque lineam 18., cuius tale nobis
visum est principium, c m m a i q a (?) m m o (?) c o, explicare licuit. Ut
jam de sensu tantum quaestio sit, qui sane huiusmodi aliquid
postulare videtur: *Illud certe constat, inter ciuem Romanum
et peregrinam, siquidem eam, cum qua conubium habeat, uxo-
rem duxerit etc.* ²Sched. c k m s u p p o n Legendum: sicut
supra 99. (quoque). Hollw. ³Sched.: // nascitur | cr e Le-
go: q̄ (qui) nascitur | cr. (cuius romanns) e. (est). Neque ta-
men repugnabo, si quis in Cod. q̄ nascit' (nascitur) cr. | cr. e.
scriptum putet, et librarii negligentiae tribuat repetitas litteras

§. 76. sicut supra quoque diximus. Conf. §. 56.

§. 77. hoc ** tempore etc. Conf. infra §. 92.

21.
XXIX. a.

| *****⁴ filius est tamquam⁵ si ex peregrina eum pro^{24.}
 creasset. || hoc **⁶ tempore⁷ senatusconsulto, quod
 auctore diuo Hadriano | factum⁸ est, etsi non fuerit
 conubium inter ciuem Romanam | et peregrinum, qui
 nascitur iustus patris filius est. | §. 78. Quod autem
 diximus, inter ciuem Romanam peregrinum⁴ que ma-
 trimonio contracto; eum, qui⁹ nascitur, peregrinum
 ***** |
 _____¹⁰ | eadem lege¹¹ ***** si
 partus *** | qua. et¹² conubium non sit ***** 8.
 ***** peregrinus ex eo coitti nascatur *****
 necessaria lex *****¹³ *****

cr. § Sched. (lin. 23.) p/p(?)c(?)
 (lin. 24.) m/s Equidem cum Hollwegio huius loci sententiam hanc esse censo: Itaque s. c. R. peregrino, cui conubium sit concessum, nupsertis, qui ex ea coniunctione nascitur, peregrinus et iustus patris filius est etc. § Sched. e*(?) iam (vel //) *
 Lege: e. (est) tamq (tamquam). Hollw. § Sched. nq' An m. i. e. tamen? * (vel a) //p (vel o) urc Lege tempore. Hollw. Ex ultima o per geminationem praepositionem effeci. § Sched. * factum § In Sched. post peregrinum desiderantur litterae circiter 18; unde in Cod. sic scriptum esse conjicio: peregrinumque mmonio (matrimonio) cto (contracto) eu. (eum) qui.
¹⁰ Sched. in media huj. lin. parte ductus exhibent sacc ¹¹ lege. Sched. lec (vel x) c ¹² Sched. quidem et exhibent, sed haud scio, an scribendum sit ei. ¹³ Sched.: nascatur
 |saria lex m//////// Locum ad legem Mensiam pertinere manifestum est; in eoque Gajus hanc mihi expressisse videtur sententiam: Quodsi civis Romana peregrino nupsertis, partum semper peregrinum nasci lege Mensia cautum est: quod quidem connubio interveniente etiam citra legem illam similiter procederet propter ipsum connubium; eo autem deficiente necessaria lex Mensia fuit, cum alioquin, non interveniente connubio, ea servetur juris regula, ut partus ad matris condicionem accedat.

12. | _____ | est ¹⁴ *****
 ***** | ***** accedit ¹⁵;
 qua parte ** iubet lex ***** pe|regrina peregrinum
 ***** ¹⁶ ***** | nam etiam ***** ¹⁷ lege
 16. **** ¹⁸ ***** | futurum erat. atq;e az-
 17. 18. C^{em} hoc ita est, ut ¹⁹ ***** | _____
 _____ | *****
 20. §. 79. sed etiam, qui Latini nominantur: sed ad alios
 Latinos pertinet, qui proprios populos propriasque ciuitates
 habebant | et erant peregrinorum numero ²⁰;
 ***** §. 80. | ex contrario ex Latino et c^{ie}
 24. R^{omana} qui nascitur* | ciuis Romanus ²² nascitur:
 fuerunt || tamen qui putauerunt, ex lege Aelia Sentia ²³ 22.
 contracto matrimonio Latinum nasci **** videtur ** XXIX. b.
 ***** per ²⁴ | legem Aeliam Sentiam et Iuniam
 4. conubium inter eos | dari, et semper conubium efficit, ²⁴

¹⁴ Sched. \bar{o} et in princip. praeced. lin. s (vel c) un ¹⁵ Sched. di-
 cimus? (dicimus? Hollw. mavult: condicio), \bar{a} ccedat (acce-
 dit). ¹⁶ Sched.: *ca m* (?) ** pe|regrina peregrinum ***** In
 Cod., opinor, est: *ex c^{ie} r^o*, (ciue romano) et peregrina peregrini-
 um nasci. Hollw. ¹⁷ Sched. *etiam* (etiam) *diaca* (vel α)
¹⁸ Sched. *recu* (vel o) ¹⁹ Sched.: *futur* (futurum) *erat* (erat)
atq;e (vel p, vel r — adeo) *at* (autem; nam in Cod. sine dubio est
 \bar{a} t.) hoc ita *est*, (est) *ut* (ut). ²⁰ Gajus hoc loco illud, ut vide-
 tur, significat, legem Mensiam non tantum ad peregrinos perti-
 nuisse, sed etiam ad Latinos, neque tamen ad eos, qui suo aevo
 soli eo nomine veniebant, coloniarios puta et Iunianos. ²¹ Sched.
cad. p^{ro}ra (?)? ²² *ciue* etc. Sched. praecedentibus, quantum
 ad lin. 23., litteris 19, sic habent: o (ciue) r — — — —
 | *q^{ui}etrommanum* \bar{c} (ciuis) *r^omanus* (romanus). Primas istas lin. 24.
 litteras ipsam librarium lineis supra ductis tamquam apurias no-
 tare voluisse existimo. ²³ Sched. \bar{a} (Aelia Sentia) \bar{r} ²⁴ Sched. :

§. 80. et semper conubium sulto etc. Conf. supra §. §. 50.
 — — accedat. Conf. supra et 66.
 §. §. 56. et 67. *ex senatuscon-*

ut qui nascitur | patris condicioni accedat *****²⁵
 contracto matris | monio cum qui nascitur *****
 *****²⁶ | condicion *****
 *** | ex senatusconsulto, quod auctore diuo Hadriano^{8.}
 ***** | **²⁷ ex Latino et ciue Romana na-
 tus ciuis Romanus nascatur, § 81. *His conuenienter* His.
*etiam illud*²⁸ senatusconsulto, diuo Hadriano *sacratiss-*
*simo*²⁹ auctore, significatur, ut ex Latino *et* pere-
 grina, | item³⁰ contra ex peregrino et Latina qui^{12.}
*nascitur*³¹ | matris condicionem sequatur. § 82. Illud
 quoque his conueniens est, quod ex ancilla et libero
 iure gentium seruus nascitur, et ex libera et seruo
 liber nascitur. | § 83. Animaduertere tamen debemus^{16.}
 non esse (obseruandam) iuris gentium | regulam³²,
 si lex aliqua, uel quod legis uicem optinet, aliquo
 casu commutauerit eam. § 84. *Veluti ex senatus-*
*consulto*³³ Claudio poterat ciuis Romana, quae

nasci p[er] u[er]u[m] uidetur (uidetur) cc (vel o) s[er]u[us] p[er] (per).²⁵ Sched.
 a[ut] (vel c) / / (vel c) r c / ²⁶ Sched.: nascitur iur[is] gentium (?)
²⁷ Sched.: hadriano sic iur[is] gentium (vel i) / cm. In Cod. sic scrip-
 tum conjicias: sicut dixim' (diximus) fact. (factum) / ē. (est)
 at ²⁸ his conuenienter (conuenienter) et. (etiam) illud. Sched.
 iur[is] conueniuntur c[um] seruo (vel c) ²⁹ sacratissimo. Sched. s Vid.
 supra ad §. 53. not. 8. ³⁰ Sched.: peregrina (peregrina) *** (?)
 Ina item Librarius syllabas grina his scripserit ³¹ Desideran-
 tur litterae circiter 17; unde sic scriptum pono: ex peregrino
 et latina q[ui] (qui) nascit' (nascitur). ³² non esse etc. Sched.:
 nec iuris gentium regulam. Sed non credo, dici posse; animad-
 uertere regulam pro obseruare regulam; unde librarium uerbum
 obseruare per incuriam omisisse puto. Et cum non ferendum
 videatur nes, in Cod. n̄ ēē. extare, ideoque sic legendum esse ar-
 bitror: Animaduertere t. d. non esse obseruandam i. g. r. ³³ com,

§. 82. ex ancilla — seruus Fragm. V, §. 9.
 nascitur. Conf. Vlpianus,

20. alieno seruo uolente domino eius coisret²⁴, ipsa ex pactione libera permanere, sed seruum procreare: nam quod inter eam et dominum istius serui connerit, ex senatusconsulto ratum esse iubetur. sed postea di-
24. us Hadrianus iniquitate rei²⁵ et inelegantia iuris motus restituit iuris gentium regulam, ut cum ipsa mulier libera permaneat, liberum pariat²⁶. §. 85. Ex (diuerso ex) ancilla et libero poterant liberi nasci:
4. nam ea lege cauetur, ut si quis cum aliena ancilla, quam credebat liberam esse, coisret, siquidem masculi nascantur, liberi sint, si uero feminae, ad eam pertineant²⁷, cuius mater ancilla fuerit. sed et in hac
8. specie diuus Vespasianus inelegantia iuris motus restituit iuris gentium regulam, ut omnimodo, etiamsi masculi nascantur, serui sint eius, cuius et mater fuerit. §. 86. Sed illa pars eiusdem legis salua est, ut ex
12. libera et seruo alieno, quem sciebat seruum esse, serui nascantur. Itaque apud quos talis lex non est, qui nascitur iure gentium matris condicionem sequitur, et ob id liber est.

23.
CIX. a.

- §. 37. Quibus autem casibus matris et non patris
16. condicionem sequitur qui nascitur, iisdem casibus in potestate eum patris, etiamsi is ciuis Romanus sit, non esse plus quam manifestum est. et ideo superius retulimus, quibusdam casibus per errorem non iusto con-
20. tracto matrimonio senatum interuenire et emendare

mutauerit eam ueluti ex sc. (senatusconsulto). Sched. c (vel s) *nocturna* ————— Hollw. pro *commutauerit eam* *mauult eam mutauerit.* ²⁴ *coisret.* Sched. *coit* ²⁵ *rei.* Sched. *r?* ²⁶ *Sequitur spatium vacuum.* ²⁷ *femina etc.* Sched. *feminae ad eam pimeat.*

§. 37. et ideo superius retulimus etc. Vid. §. §. 67. seqq.

uitium matrimonii, eoque modo plerumque effice|re,
 ut in potestatem patris filius redigatur. | §. 88. Sed si
 ancilla ex ciue Romano conceperit¹, deinde manumissa
 ciuis Romana | facta sit, et tunc pariat, licet ciuis Ro- 24.
 manus sit, qui nascitur, || sicut pater eius, non tamen
 in potestate patris | est, quia neque ex iusto coitu con-
 ceptus est, neque ex | ullo senatusconsulto talis coitus
 quasi iustus constituitur.

24.
 CIX. b.

| §. 89. Quod autem placuit, si ancilla ex ciue Ro-
 mano conceperit, deinde | manumissa pepererit¹, qui
 nascitur liberum nasci, na|turali² ratione fit. nam hi
 qui illegitime concipiuntur, | statum sumunt ex eo tem-
 pore, quo nascuntur: | itaque si ex libera nascuntur, 8.
 liberi fiunt, nec inter|est, ex quo mater eos conceperit³,
 cum ancilla fuerit. At hi, | qui legitime concipiuntur,
 ex conceptionis tempore | statum sumunt. §. 90. Ita-
 que si cui mulieri *praegnant|i*⁴ aqua et igni inter- 12.
 dictum fuerit, eoque modo peregrina *fiat*, e^t tunc
 pariat, complures distinguunt et | putant, siquidem ex
 iustis nuptiis conceperit⁵, ciuem Romanum | ex ea nasci,
 si uero uolgo conceperit⁶, peregrinum | ex ea nasci 16.
 | §. 91. Item si qua mulier ciuis Romana praegnas ex sena- Item.
 tusconsulto Claudio | ancilla facta sit ob id, quod alieno
 seruo, *inuito et* | denuntiante domino eius, (coierit),⁷

§. §. 87. 88. ¹ *concepit* (conceperit). Sched. *concepit*.

§. §. 89—92. ¹ *peperit* (pepererit). Sched. *peperit* ² *nasci*
naturali. Sched. *nasci|turali*. ³ *concepit* (conceperit). Sched.
concepit. ⁴ *praegnant*i Hollwegio auctore posui. ⁵ ⁶ Sched.
concepit Conf. not. 3. ⁷ *inuito et d. d. e. coierit*. Sic legen-

§. 89. Conf. Epitome, I, 4, §. 91. si qua mulier — — —
 §. 9. Vlpianus, Fragm. V, domino eius, Conf. infra. §. 160,
 §. 10.

20. *complures distinguunt* et existimant, siquidem ex iustis nuptiis conceperit, causam Romanum ex ea nasci, si uero uulgo conceperit, *seruum* nasci eius, cuius mater facta est ancilla. § 92. Item peregrina quoque si uulgo conceperit, deinde ciuis Romana *facta sit, et pariat*, ciuem Romanum parit; si uero ex peregrino, (cui) secundum leges moresque peregrinorum coniuncta est, uidetur ex senatusconsulto, quod auctore diuo Hadriano factum est patri eius

25.
CVIII.

4. Si. §. 93. Si peregrinus non aliter filii in potestate eius fiunt, quam si eos in potestatem redegerit, quod ita demum is

dum. Conf. §. 160. Hollw. Sched. complures — — — unt Inter, et u desiderari uidentur litterae 8; itaque in Cod. sic fuerit complures (complures) distinguunt. Conf. supra lin. 13. Sched. conceperit(?) sit Legem conceperit. Hollw. 10 conceperit seruum Sched. conceperit — — — Desunt litterae circiter 11. 11 Sched. conceperit Conf. not. 3. 12 Sched. cr (ciuis romana) — — — at Desiderantur litterae circiter 13. 13 Sched. leg. (leges) morum (moresque) 14 e, i. e. est Sched. c 15 factum etc. Sched.: factum (vel) (quis) (etiam?) patri (vel) (eius) cr. (ciuitatis romanae) d(?) o(?) n(?) - donum(?) Sententiam hanc esse puto: uidetur e, s., q. a. d. H. factum est, peregrinus nasci, nisi etiam patri eius ciuitatis Romanae donum obigerit. Conf. §. 94.

§. 93 — 96. 1 Sched. Si, peregrinus (vel) (u) (vel) (o) (u) (vel) (a) (q) (s) (vel) (a) (u) (vel) (i) (i) (u) (vel) (i) (i) (u) 2 n (non) aliter filii (filii) in potestate e' (eius) fiunt q (quam) si. Sched. i (i) (?) aliter (al) in potestate c rium q a 3 Sched. — — — u a (?) (a) redegerit (redegerit) Quodsi lineae 5. litteras tribuas 41, uerbumque potestatem tali compendio scriptum ponas, p' ta | t.; jam spa-

§. 92. si uero ex peregrino etc. Conf. supra §. 77. et infra §. 94.
§. 93. Si — — redegerit. Conf. infra Commentar. III.

§. 20. item Plinius, Lib. X, epist. 6. et in Panegyri. cap. 37. et haec ita etc. Conf. supra §. 55.

facit, si causa cognita aestimaverit, hoc filiis expedire: diligentius atque exactius uero⁴ causam cognoscit de 8.
 impuberibus absentibusque. et haec ita edicto diui Hadriani significantur⁵. §. 94. Item si quis⁶ cum uxore praegnan-
 te ciuitate Romana donatus sit, quamuis is qui nascitur, ut supra diximus, Romanus sit, tamen in po- 12.
 testate patris non fit. idque subscriptione diui Hadriani significatur. qua de causa qui intellegit uxorem
 suam esse praegnatam, dum ciuitatem sibi et uxori ab Imperatore petit, simul ab eodem petere debet, 16.
 ut eum, qui natus erit, in potestate sua habeat. §. 95. Alia causa est eorum, qui *****⁷ cum liberis suis ad ciuitatem Romanam perueniunt: nam horum in *potestate fiunt* liberi. quod ius quibusdam 20.
 peregrinis⁸ *****

22—24

26.
CVIII. b.

§. 96. magistratum gerunt⁹, ciuitatem Romanam consequuntur, minus latum¹⁰ est, cum hi tantum, qui uel¹¹ magistratum, uel honorem gerunt, ad ciuitatem

titulum supererit ante vocem eos, quod expleri possit litteris imp. i. e. imperator, ut sic legamus: non aliter filii in potestate eius fiunt, quam si Imperator eos in potestatem redegerit. Vniuersus enim locus ad peregrinos cum liberis suis ciuitate ab Imperatore donatos pertinere videtur. * u i. e. uero. Sched. h(?)

⁵ Sequitur spatium vacuum. ⁶ quis Sched. eius. ⁷ Sched. lati n(?)s(vel c?)c Haud scio, an legendum sit: lati (latii) iure. Hollw. ⁸ Sched.: horum /// (in) | ——— liberi q. (quod) ius quibusdam pe/cc/// | — ⁹ In Cod. verba magistratum gerunt tale quid praecesserit: illud tamen ius, quo hi, qui domi annum ¹⁰ latum. Sched. latum ¹¹ qui uel. Sched. uel(?) qui Abundare videtur istud uel.

§. 94. ut supra diximus.
 Conf. §. 92.

§. 96. Conf. Appianus, de Bell. civ. Lib. II, cap. 26. Stra-

bo, Lib. IV. (pag. 186. 187.)
 Asconius, in Orat. contra Pison. (ed. a. 1675. pag. 156.)

4. [Romanam perveniunt. idque compluribus epistulis Prin|cipum significatur.

| _____ x
 | §. 97. **Non solum autem naturales liberi secundum*

8. *ea, quae*² | diximus, in potestate nostra sunt, uerum
*etiam*³ hi⁴, quos adoptamus. §. 98. Adoptio autem⁵
 duobus modis fit, aut populi aucto|ritate⁶, aut impe-
 rio magistratus⁷, uelut⁸ Praetoris Consu|lisue⁹. §. 99.

12. *Populi* *aucto|ritate¹⁰ adoptamus eos, qui sui iuris
 sunt: quae | species adoptionis dicitur adrogatio, quia et
 is, qui | adoptat, rogatur, id est, interrogatur, an uelit
 eum, | quem adoptaturus sit, iustum sibi filium esse;
 et is, qui adoptatur, rogatur, an id fieri patiat; et
 16. | populus rogatur, an id fieri iubeat. Imperio ma|gistra-

§. §. 97—107. ¹Linea vacua. ²Ex Inst. In Cod. haec
 quoque linea vacua esse videtur. ³Sched. et, loco *et.*, ut
 opinor, i. e. etiam, quod in Inst. legitur. ⁴Inst. ii.
⁵Adoptio autem. Sic etiam Inst.; sed in Dig. est: *Generalis*
enim adoptio. ⁶Dig.: *Principis auctoritate*. Inst. *principali*
rescripto. ⁷Sic etiam Inst. Dig.: *magistratus imperio*. Quae
 sequuntur, *uelut Praetoris Consulisue*, et in Inst. et in Dig.
 omnia sunt. ⁸Sched. *u* i. e. uel. Sed legendum *uelut*.
 Hollw. ⁹*consulisue*. Sched. *consulruuc*(?) ¹⁰*pop.* (pe-
 puli) *auct.* (auctoritate). Sched. *ap*: post litteram *p* desideran-
 tur litterae 4. vel 5. In Dig. est: *Principis auctoritate*; in Inst.:

§. 97. pr. I. de adopt. Conf.
 Vlpianus, Fragm. VIII, §. 1.
 Epitome, I, 5, pr. *secundum*
ea, quae diximus. Conf. supra
 §. 55.

§. 98. L. 2. pr. de adopt.
 inscripta: Gajus Libro L In-
 stitutionum. §. 1. I. de adopt.
 Conf. Vlpianus, Fragm. VIII,
 §. 2. Epitome, I, 5, §. 1.

§. 99. *Populū* — adroga-
 tio. cit. L. 2. pr. de adopt.

cit. §. 1. I. eod. Conf. Vlpia-
 nus, Fragm. VIII, §. §. 3. 2.
 Epitome, II, 3, §. 3. I, 5, cit.
 §. 1. *quia et is* — — *pa-*
tiatur. cit. L. 2. pr. Conf. Epi-
 tome, I, 5, cit. §. 1. *Impe-*
riō magistratus etc. cit. L. 2.
 pr. cit. §. 1. I. Conf. Vlpianus,
 Fragm. VIII, cit. §. 3. Epi-
 tome, II, 3, cit. §. 3. I, 5, cit.
 §. 1.

tus adoptamus eos, qui in potestate parentium¹¹ sunt, sine primum gradum liberorum optineant, qualis est filius et¹² filia, sine inferiorem, qualis est nepos, 20. neptis, pronepos, proneptis. §. 100. Et quidem illa adoptio, quae per populum fit nusquam nisi Romae fit: at haec etiam in prouinciis aput Praesides earum fieri solet. §. 101. Item per populum feminae non 24. adoptantur, nam id magis placuit. Aput Praetorem uero uel in prouinciis aput Proconsulem¹³ Legatumue etiam feminae solent adoptari. §. 102. Item in puberem aput populum adoptari aliquando prohibitum est, 4. aliquando permissum est: nunc ex epistula optimi Imperatoris Antonini, quam scripsit Pontificibus, si iusta causa adoptionis esse uidebitur, cum quibusdam conditionibus permittitur. Aput Praetorem uero et in prouinciis aput Proconsulem Legatumue cuiuscumque 8. Aput. aetatis (*homines*) adoptare possumus. [§. 103. Illud uero¹⁴ utriusque adoptionis commune est, quod¹⁵ et hi, qui generare non possunt, quales sunt spadones, adoptare possunt. §. 104. Feminae uero nullo modo 12. adoptare possunt¹⁶, quia ne quidem¹⁷ naturales libe-

Imperatoris auctoritate. ¹¹ Dig. *parentis*; *Inst. parentium*, ¹² *et deest* in Dig. et *Inst.* ¹³ Sched. *pconsules*. Sed cum sequatur *legatum*, reposui *Proconsulem*. Similis locus est in lin. 8., ubi ipse Cod. exhibet *proconsulem*, ¹⁴ uero abest a Dig. *Inst.*: Sed et illud. ¹⁵ Sched. *qa i. e.* quia. ¹⁶ *Inst.*: *Feminae quoque adoptare non possunt*, ¹⁷ *ne quidem*. *Inst.*

§. 100. Conf. Vlpianus, *Fragm.* VIII, §. 4.

§. 101. Conf. Vlpianus, *Fragm.* VIII, §. 5. *Epitome*, I, 5, §. 2.

§. 102. Conf. Vlpianus, *Fragm.* VIII, cit. §. 5. §. 3. I. de adopt.

§. 103. cit. L. 2. de adopt.

§. 1. §. 9. I. de adopt. Conf. Vlpianus, *Fragm.* VIII, §. 6. *Epitome*, I, 5, §. 3.

§. 104. §. 10. I. de adopt. Conf. Vlpianus, *Fragm.* VIII, §. 8. *Epitome*, I, 5, cit. §. 2.

ros in |potestate¹⁸ habent. §. 105. Item¹⁹ si quis per
populum²⁰, siue apud Praetorem, uel apud Praesidem
16. prouinciae²¹ adoptauerit, potest eundem alii in adoptionem
dare. §. 106. Sed et²² illa quaestio²³, an minor natu
maiores natu adoptare possit, utriusque
adoptionis communis²⁴ est. §. 107. Illud²⁵ proprium
20. est eius adoptionis, quae per populum²⁶ fit, quod is,
qui liberos in potestate habet, si se adrogandum de-
derit, non solum ipse potestati adrogatoris subiicitur,
set etiam liberi eius in eiusdem fiunt potestate, tam-
24. quam²⁷ nepotes.

28.
XXX. b.

|| _____
[§. 108. *Nunc de his personis uideamus, quae in ma-
nu nostra sunt. quod²⁸ | et ipsum ius proprium ciui-
4. um Romanorum est. | §. 109. Sed in potestate qui-
dem et masculi et feminae | esse solent: in manum
autem feminae tantum conueniunt. §. 110. Olim ita-

nec. ¹⁸ Inst.: in sua potestate. Bien.: in potestate sua.
¹⁹ Inst. Et ideo. ²⁰ Sched. pupillum Inst. Imperatorem.
²¹ In Inst. inseritur non extraneum. ²² Sed et. Sched. set
Vid. §. 61. not. 24. ²³ Sched. post quaestio exhibent ē i. e.
est; quod cum abundet, omisi. ²⁴ Sched. conuene. ²⁵ Illud.
Sic Inst. Dig. Hoc uero. ²⁶ Dig. Principem. ²⁷ Inst. sacrum
oraeculum. ²⁸ potestate tanquam Sched. potestatanqua.

§. §. 108—115. ¹ Prima linea rubricae relinquenda uidetur.
Quae autem in altera posui, si ita scribantur, Nunc de his
personis (personis) uideamus (uideamus) quae in manu nostra s.
(sunt) & (quod), legitimam unius lineae modum nequaquam

§. 105. §. 8. I. de adopt.
§. 106. Conf. §. 4. I. de adopt.
§. 107. cit. L. 2. de adopt.
§. 2. §. 11. I. de adopt. Conf.
Epitome, I, 5, §. 4. Ulpianus,
Fragm. VIII, §. 8.

§. 110. Conf. Servius Danie-
lis, ad Georg. Lib I, vers. 31.
Boethius, Commentar in Top-
pic. Cicer. Lib. II. (ad cap. 3.)
Arnobius, Disputat. adv. gent.
Lib. IV. med.

que tribus modis in manum | conueniebant: usu, far-
 reo, coemptione. §. 111. Usu in | manum conuenie- 8.
 bat, quae anno continuo nupta | perseuerabat²: nam
 uelut annua possessione usucapiebatur, in familiam
 uiri transibat, filiaeque locum optinebat, itaque lege
 duodecim tabularum³ cautum | erat⁴, si qua nollet 12.
 eo modo in manum mariti conue|nire, ut quotan-
 nis⁵ trinoctio abesset, atque ita usu|⁶ cuiusque anni
 interrumpere, set hoc totum | ius partim legibus sub-
 latum est, partim ipsa desu|etudine oblitteratum est. 16.
 |§. 112. Farreo in manum conueniunt per⁷ quoddam Farr:
 genus | sacrificii ***** quo⁸ farrens pa-
 |nis adhibetur; unde etiam confarreatio dicitur, *sed
 con|plura⁹ praeterea huius iuris ordinandi gratia cum 20.
 |certis et sollempnibus uerbis, praesentibus decem | testi-
 bus aguntur et fiunt, quod ius etiam nostris | tempo-

excedent. ² Sched. plurativo numero *perseuerabant* ³ *duo-*
decim tab. (tabularum). Sched.: *duodecim arab* ⁴ *erat*. Sched.
 (vel p). ⁵ Sched. *conuiscquiduis* Ductus intermedii in-
 ter *conue* et *nis* incerti fere sunt omnes. Lege: *conuenire, ut*
gannis (quotannis). Sav. ⁶ Sched. *adque ui* (velu *pro u*)
ui (velu *pro ui*) | *ca* (?) In Cod. haud dubie est: *adque* (pro
 atque) *ita utum*. ⁷ Sched.: in *manus* conueniunt *f* (pro *p*
 i. e. per). ⁸ Sched. *sacrificii quo ui farreo unu* quo Men-
 dum hic in ipso Cod. latere suspicor. Scribendum fortasse
 erat: per quoddam genus sacrificii, in quo *utuntur farreo, id*
est, in quo etc. ⁹ Sched. *dicit****plura* In Cod., ut opinor,
 est: *dicitur s' (sed) 7plura* (complura); vel: *dicit'* (dicitur) *sed*

§. 111. Conf. Cicero, pro
 Flacco, cap. 34. Servius Danie-
 lis, loc. cit. Gellius, Lib. III,
 cap. 2. Macrobius, Saturnal.
 Lib. I, cap. 3.

§. 112. Farreo — — — agun-
 tur et fiunt. Conf. Vlpianus,
 Fragm. IX. Servius Danielis,

loc. cit. et ad Aeneid. Lib. IV,
 vers. 104. et 374. Dionysius
 Halicarnass., Antiquitat. Rom.
 Lib. II, cap. 25. (pag. 95.)
 nam *Flamines* etc. Conf. Ta-
 citus, Annal. Lib. IV, cap. 16.
 Servius, ad Aeneid. loc. cit.
 Boethius, loc. cit.

24. ribus in usu est: nam Flamines maiores, | id est, Dia-
 les, Martiales, Quirinales ****¹⁰ || ***** sacrorum. ^{29.}
 nisi ***** | *****
 confarreatio *** | *****¹² *****
 4. §. 113 *Coemptione in* | manum conveniunt per man-
 cipationem, *id est*²³, | per quandam imaginariam uen-
 ditionem, adhi|bitis non minus¹⁴ quam v testibus, ci-
 uibus Romanis¹⁵ puberibus, item | libripende, praeter
 8. mulierem eumque¹⁶, cuius in manum | conuenit.
 §. 114. Potest autem¹⁷ coemptionem facere | mulier
 non solum cum marito suo sed etiam | cum extraneo:
 ***¹⁸ aut matrimonii causa facta coemptio di|citur,
 12. aut fiduciae causa... quae¹⁹ enim cum marito suo | fa-

LVIII. b.

7)plura. ¹⁰Sched. post vocem *quirinales* (quirinales), in Cod. bis
 positam, exhibent litteras *s(?)ca* ¹¹Sched.: ****ccc(velo) sa-*
crorum Sav. legendum censet: reges sacrorum. ¹²Sched.:
*nisi s.(vel c. — sint?) e(?)farreatis (confarreatis?) n(?)npi***
*(nuptiis?) — — — p***(?)uid(vel e)em(vel qi — geniti inaugu-*
*rari non videmus?) *** confarreatio ***(?) |**** E Tacito at-*
que Servio notum est, Flaminium Diale illos solos apisci po-
tuisse, qui confarreatis parentibus geniti essent; item Flamini et
Flaminicae non nisi per confarreationem nuptias contrahere
licuisse: unde de hujus loci sententia conjectura capi potest.
¹³*manicipationem i t. (id est). Sched. manicipationem ***(?)*
¹⁴*minus. Cod. manu* ¹⁵*quam et ciuibus Romanis a Pri-*
sciano ommissa sunt, ¹⁶*libripende etc. Sic legendum pu-*
to. Sched. libripenda u(vel u)uu(vel u) e(vel c)um mulierem
¹⁷*potest autem. Sched. postea autem* ¹⁸Sched. ***** ¹⁹*fi-*

§. 113. Conf. Cicero, pro
 Flacco, cit. cap. 34. et de Ora-
 tore, Lib. I, cap. 56. Servius
 Danielis, ad Aeneid, Lib. IV,
 vers. 103. et 214. item ad Georg.
 loc. cit. Boethius, loc. cit. Isi-
 dorus, Origin. Lib. V, cap. 24,
 vers. fin. *adhibitis — li-*
bripende. Priscianus, Lib. VI.

in fin. (ap. Putsch. pag. 726.)
 post verba: Cajus in primo In-
 stitutorum.

§. 114. *ut apud eum filiae*
loco sit. Conf. infra §. 136.
nec non Commentar. II. §. 159.
et Commentar. III. §. §. 3. et
40. item Boethius, loc. cit. et
Servius, ad Georg. loc. cit.

cit coemptionem, (ut) apud eum filiae loco sit, dicitur
 [matrimonii causa fecisse coemptionem: quae uero al-
 terius rei causa facit coemptionem cum extraneo²⁰, 14-19
 uelut tutelae [euitandae causa, dicitur fiduciae causa²⁰.
 fecisse coemptionem. §. 115. Quod est tale: si qua
 uelit quos habet [tutores reponere, ut alium nancisca-
 tur ***** | *****²¹ coemptionem facit; deinde a
 coemptionato[re remancipata ei, cui ipsa uelit, et ab 24.
 eo uindicta || manumissa incipit eum habere tutorem,
 quem *uult*: | qui tutor fiduciarius dicitur, *ut ex* in-
 ferioribus **** | _____
 | ***** fiducia²² fiebat coemptio ***** 4.
 | *****²³ faciendi ius habebant; exceptis qui-
 busdam²⁴ personis, quam²⁵ si coemptionem fecissent

30.
 LVIII. a.

duciae t. (causa) quae. Sched.: fiduciae c. 115. ²⁰ Librarius, temulentus opinor, locum inde a lin. 13. in hunc modum deformavit: quae uero alterius (Sched. *alterius*) rei causa facit coemptionem quae uero alterius rei causa facit coemptionem (coemptionem) apud eum filiae [loco (Sched. *o*) sit dicitur in (matrimonii) c (causa) fecisse coemptionem quae (Sched. *q?*) uero alterius rei causa facit coemptionem (Sched. *coemptionem*) [quae uero alterius rei causa facit coemptionem | dicit (Sched. *dic* — dicitur) q (Sched. *q* — quae) uero (Sched. *uero*) suo (Sched. *suo*) ut (Sched. *u*) cum extraneo ²¹ Sched. *nanciscat* sit (pro *nanciscat* i. e. *nanciscatur*) // (vel u pro //) ²² Sched. *dic* [b(?) // (vel pro //) *s* Hallw. legendum existimat: *nanciscat illis auctoribus. Conf. §. 195. ²² dicitur etc. Sched.: dicit* (dicitur) **** (ut ex) inferioribus a****[c(?)mp(vel r) (apparebit?) ac(vel o)im(vel //)u(vel l)im(vel c)ob(?)u(vel o)as(vel a)ar**** // ——— | // // fiducia²³ (fiduciaria) ²³ Sched.: coemptio //o()uen// (vel c)ual// // // ()m****com(vel c)si. ²⁴ quibusdam i. e. quibusdam. Sched. *quibusdam* ²⁵ Sched q In Cod., ut

§. 115, ut ex inferioribus, 192. 145. 190. 157. 171. item Vid. §. 195. fiducia fiebat Commentar. II. §. §. 118. 119. coemptio etc. Conf. infra §. §. 121. 122.

§ §. 116. 117. DE HIS Q. IN MANCIPI. S. 45

reman|cipataeque et ²⁶ manumissae ²⁷ fuissent. set hanc

8. necessitatem | coemptionis faciendae ²⁸ ***** ²⁹ *****

— 12. ***** | ————— 30

| ***** in manum ***** ³¹

| ***** ³²

| ————— 33

16. Sup. | §. 116. Superest, ut exponamus, quae personae in

mancipio sint. §. 117. Omnes igitur ***** ² per-

sonae, siue | masculini, siue feminini sexus, si ³ in po-

testate parentis ⁴ sunt, manc *****

20. ** ⁵ | quo fit, ut serui mancipari possint *****

opinor, est q. i. e. quam, ²⁶ fecissent reman|cipataeque. (reman-

cipataeque) et. Sched. fecisse in man|cipataeque et ²⁷ Sched.

mm pro min; quae quidem litterae hoc uno loco per manumis-

sae explicandae videntur. Conf. Praefatio. ²⁸ Sched. hanc

necessitatem | coemptionis faciendae(?) ac Lege: hanc necessitatem

coemptionis faciendae. Hollw. Locus, quantum conjectura as-

sequi possum, eo pertinet: Mulieres antiquioribus temporibus

fere omnes tutores habebant legitimos, quibus iquitis testari pro-

hibebantur; si qua tamen nacta erat fiduciarium tutorem, in

testamento faciendo liberiore illa jure utebatur, fiduciarium enim

tutores ad auctoritatem suam interponendam videntur cogi po-

tuisse: unde illis temporibus frequens erat fiduciaria coemptio.

Insequentibus tamen temporibus lege Claudia agnatorum tutela

in feminis sublatae sunt, eoque effectum est, ut minueretur fida-

ciariae coemptionis necessitas. ²⁹ Sched. a(vel c) mēo ³⁰ Sched.

| ***** | *****

| ***** m(vel u) cocm|poo n* | *****

| ***** p(vel r) ***** ccc(vel o) mēq(vel r) mēscnamm(vel u) omēa

³¹ Sched.: nequē(vel o) bē(??) sca(?) a(vel s) cop in manum

***** ³² Sched. uamū(vel u pro r) c(?) p(vel r) cēa

andis?

§. §. 116 — 123. ¹ Linea vacua. ² Sched. mēp|p mē

³ Sched. mē(vel a) | masculia(?) r(?) sīrc(vel s) femē(??) s(?)

⁴ (vel a) ***** In Cod. sic scriptum puto: siue masculini siue

feminini sexus et ⁴ parentis. Sched. mēsc(?) r(?) l(vel u) ⁵

⁶ Sched.: manc ————— b(vel sa) s Sententiae tale

§. 118. Idem iuris est⁶ *****⁷ *****
 ***** |***** coemptionatoribus **⁸ *****
 |—————|***** 24.
 31. ***** nihilominus⁹ etiam || quae ei nupta non
 VII. a. est, et ob id filiae loco sit¹⁰, ab eo mancipari possit:
 plerumque solum et a parentibus | et a coemptionato-
 ribus mancipantur, si¹¹ uelint | parentes coemptionato- 4.
 resque suo iure eas perso|nas dimittere, sicut inferius
 euidentius appa|rebit. §. 119. Est autem mancipatio,
 ut supra quoque diximus¹², ima|ginaria quaedam uen-
 ditio: quod et ipsum ius propri|um ciuim Romano- 8.
 rum est¹³. eaque res ita agitur, adhibitis non minus
 |quam¹⁴ quinque testibus, ciuibus Romanis¹⁵ pube-
 ribus, et prae|terea alio eiusdem condicionis, qui libram
 aequam teneat, qui appellatur libripens: is, qui man-

quid convenire videtur: *mancipio dari possunt, eodem fere iure.* ⁶ Nisi legendum est *est si*: nam Sched. *est* exhibent. ⁷ Sched. *.....S(?)uuu(?)m(?)ni(vel in loco n) squa* ⁸ Sched.: *sine* coemptionatoribus *eo* Gajus hoc loco illud docuisse videtur, idem juris esse in mulieribus, quae coemptionem fecerint; eas enim a coemptionatoribus mancipio dari posse. ⁹ Sched.: — — c(vel s)c(vel s)a.....s(vel t)u(vel r loco n)is nihilominus ¹⁰ Locum ad Cod. fidem expressi; eum tamen vitio laborare manifestum est. ¹¹ Cod. *ei* ¹² Boeth. *indivimus.* ¹³ Boeth.: *quod ipsum jus proprium Romanorum est civium.* ¹⁴ Cod. *quod* ¹⁵ Boeth.: *Romanis civibus.*

§. 118. *sicut inferius euidentius apparebit.* Conf. infra §. §. 132. 134. 141.

§. 119. Boethius. Commentar. in Topic. Cicer. Lib. III. (ad cap. 5.) post verba; Ejusdem autem Caji Libro primo Institutionum de nexu faciendo haec verba sunt. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX, §. 3. Epitome, I, 6, §. 3. Theophilus, I,

12, §. 6. *ut supra quoque diximus.* Vid. §. 113. *quod Romanorum est.* Conf. infra Commentar. II. §. 65. item Vlpianus, Fragm. XIX, §. 4. *qui libram — libripens.* Priscianus, Lib. VI. in fin. (ap. Putsch. pag. 726.) post verba: Cajus in primo Institutorum etc. In eodem.

12. |cipio¹⁶ accipit, rem¹⁷ tenens ita dicit: HVNC EGO
 HOMI|NEM EX IVRE QVIRITIVM¹⁸ MEVM ESSE AIO,
 ISQVE¹⁹ MIHI EMPTVS EST |HOC AERE AENEA-
 QVE²⁰ LIBRA: deinde aere percutit libram, |idque²¹
 aes dat ei, a quo mancipio²² accipit, quasi pretii
16. lo|co. §. 120. Eo modo et seruiles et liberae perso-
 nae mancipan|tur²³. animalia quoque, quae man-
 cipi sunt, quo in |numero habentur boues, equi, mu-
 li, asini; item |praedia tam urbana, quam rustica, quae
20. et ipsa mancipi |sunt, qualia sunt Italica, eodem mo-
 do solent man|cipari. §. 121. In eo solo praediorum
 mancipatio a ceterorum mancipatione differt, quod
24. |cipi sunt, nisi in praesentia sint, mancipari non pos-
 sunt: adeo quidem, || ut eum, (qui) mancipio accipit,
 apprehendere id ipsum, |quod ei²⁴ mancipio datur,
 necesse sit: unde etiam man|cipatio dicitur, quia manu
4. res capitur. praedia uero *in* |absentia²⁵ solent man-
 cipari. §. 122. Ideo autem aes in ea re ad|hibetur²⁶,

52.
VII. b.

Genuinum tamen verborum ordinem servant Mss. 1. et 2. a
 Meermano collata et ed. a. 1536. ¹⁶Boeth. mancipium.
¹⁷Boeth. aen. Sed apud Cynum rem legitur. ¹⁸Cod.: ex
 ius i (iure) q (quiritium). ¹⁹Cod. usque. ²⁰Cod. aeraenea.
 Geminanda est prima syllaba vocis aeneaque, quasi ita scriptum
 easet: aerae (pro aere) aeneaque ²¹Boeth. indeque. Ed. ta-
 men a. 1536 idque exhibet. ²²Boeth. mancipium. ²³Se-
 quitur spatium vacuum. ²⁴ei. Sched. et in ²⁵Sched.:
 uero ? (in) |ac(?)²⁵ (absentia). ²⁶Sched.: aes ex (in)

§ 120. Conf. Ulpianus, Fragm.
 XIX, §. 1. qualia sunt Ita-
 lica. Conf. infra Commentar.
 II. §. §. 19. 21. 27. 35.
 §. 121. Conf. Ulpianus, Fragm.
 XIX, §. 6. ut eum — —
 capitur. Conf. Isidorus, Ori-
 gin. Lib. V, cap. 25.

§. 122. Conf. Isidorus, Ori-
 gin. Lib. XVI, cap. 17. Plinius,
 Hist. nat. Lib. XXXIII, cap. 31
 post init. Varro, de Ling. Lat.
 Lib. IV, (ap. Gothofred. pag. 28.
 50.) Festus, in voc. Grave aes.
 Dionysius Hal., Antiq. Rom.
 Lib. IX, cap. 27. (pag. 586.)

quia olim aereis tantum nummis utebantur²⁷; et erant asses dipondii semisses ***** | ***²⁸, nec ullus aureus uel argenteus nummus in | usu²⁹ erat; sic- 8. ut ex lege XII tabularum intellegere possu- ritus: eorum- que nummorum uis et potestas non | in numero erat, sed in pondere *****³⁰ | asses librales erant et dipondii ***** | ----- 12.

----- | *****³¹ nomen adhuc in tunc retinetur *****³² | * et ***** 15. 16.

-----³³ | unde ***** 18. 19. *****³⁴ | ----- §. 123. 20.

quidem *****³⁵ coemptionem facit ***** | * mancipar ***** seruo- rum³⁶ loco constituuntur: adeo quidem, ut * ex eius 24.

sc(ea) re(re) — | hiber' (adhibetur) 27 Sched. num — — — | bantur 28 Sched. ***(?)m(vel a)o(vel d)p(vel p)ai(vel n pro a): | h(vel t)es Posteriores ductus, si quidem insuper habemus illam in fine lin. 6., quae mihi sane suspecta est, ita comparati sunt, ut ad vocem librales referri possint. Conf. lin. 11. 29 Sched. ***** (nummus) //? (in) | us(usu) 30 Sched. a(?) — — — Legendum putes: appendebant' (appendebantur) en(enim). 31 Sched. do(?)k(?)r(?) 32 Sched. retinet — — — v(?) 33 Sched.: q et quaaa(?)antur (quae dantur?) orata set (sunt et?) unncr — — — m(?) | cusc(?)ac(vel a)u(vel r)nlcr(vel p)ir(vel p)unncr(?)mrd(vel ca)*****(?) | us(vel u)unncr — — — umm(vel c)alcamc(vel s)e(?)o(vel d) — — — 34 Sched.: unde scunq(?)unncr — — — miscpaso(vel q)c Sequuntur, lin. 18., ductus hi: cran(?)aco(vel d)re 35 Sched.: ***i(vel c)***** quidem cirap 36 Sched. faci(facit) nes — — —

Gellius, Lib. XX, cap. 1. nomen adhuc in usu retinetur, §. 123. seruorum loco consti- tuuntur etc. Conf. infra. §. 138. Conf. Isidorus; loc. cit. cap. 24. et Commentar. II, §. 160.

*testamento*³⁷, cuius in mancipio || sunt, neque hereditatem³⁸, neque legata aliter capere | possint, quam si simul³⁹ eodem testamento liberi esse | iubeantur⁴⁰,

33.
XL. a.

4. sicuti iuris est in persona seruorum. | sed differentiae ratio manifesta est, cum a parentibus | et a coemptio-
natoribus iisdem uerbis mancipio accipiuntur⁴², qui-
bus serui; quod non similiter fit⁴² | in *****⁴³

8. | §. 124. Videamus nunc, quibus modis ii; quibus alieno iuri subiecti sunt², eo iure liberentur.

§. 125. *Ac* prius de his dispiciamus, qui in potestate sunt. §. 126. Et quidem *serui que* | in admo-

12. dum² potestate liberentur, ex iis intelligere² possumus, quae de seruis manumittendis superius exposuimus. §. 127. Hi uero, qui *in potestate parentis sunt, mortuo eo sui iuris fiunt, sed hoc distinctionem

pon ——— | *onac(?)r(?)a p.(vel c)s(?)r(?)s* ———
cr(vel p)r | * mancipar ——— c(?)r(vel c)rorum (seruorum).
³⁷ *ex e'* (eius) *t'* (testamento) Sched.
³⁸ Sched. *hereditas* ³⁹ *si simul*. Sched. solam uocem *simul* exhibent; sed geminanda est prima syllaba. ⁴⁰ Sequitur spatium vacuum. ⁴¹ Cod. *accipiuntur* ⁴² *fit*. Sched. *(?)* ⁴³ Sched.:
in *oc(vel l, vel b, vel q)ac/su(vel a)nt(vel t')* Mihi quidem haec loco conuenire uidetur uerbum *coemptio*. Gajus enim, quantum diuinando assequi possumus, cum iis personis, quae mancipio datae sunt, eas hic componit, quae coemptionem fecerunt, harumque condicionem meliorem esse docet.

§. 124. ¹ Ex Inst. ² Inst. *sunt* subiecti.
§. §. 125 — 127. ¹⁻² Ex Inst. ³ Hunc quoque locum ex Inst. restitui. Sched. in princip. ha. 14. exhibent *p*, pro *r*, ut opinor: hanc enim lineam non a prima, sed a secunda demum uerbi *parentis* syllaba incipere puto; alioquin ipsa quidem

§. 124. pr. I. quib. mod. jus potest. solv. §. 127. cit. pr. I. quib. mod. jus pot. solv. Conf. Epitome, I, 6, pr. Ulpianus, Fragm. X, §. 2.
§. 126. cit. pr. I. quib. mod. jus pot. solv. *superius exposuimus*. Conf. §. 11. sq.

recipit. nam *mortuo patre sanc*⁴ | omnimodo filii 16.
 filiaeue sui iuris efficiuntur: | mortuo uero au*o non
 omnimodo nepotes neptesque*⁵ sui *iuris fiunt, sed
 ita si post mortem au*⁶ | in patris sui potestatem⁷
 recasuri non sunt. itaque⁸ si *moriēte suo pater eo- 20.
 rum uiuat et in potestate⁹ patris (sui) fuerit¹⁰, tunc
 post *obitum au*¹¹ | in potestate patris sui fiunt: si
 uero is¹², quo tempore auus | moritur, *aut etiam
 mortuus est, aut exiit de potestate patris, tunc in,
 quia¹³ in potestatem eius cadere non possunt, sui 24.
 iuris fiunt. §. 128. Cum || autem is, cui ob aliquod
 maleficium ex lege poenali | aqua¹⁴ et igni interdici-
 tur¹⁵, ciuitatem Romanam amittat¹⁶, sequitur, ut,
 | quia¹⁷ eo modo ex numero ciuium Romanorum tol-
 litur, proinde | ac mortuo eo¹⁸ desinant liberi in po- 4.
 testate eius esse: nec enim ratio patitur, ut peregrinae
 homo condicio[nis]¹⁹ ciuem Romanum in potestate ha-

34.
 XI. b.

completeretur litteras 41, in praecedente autem linea litterae
 tantum essent 56. ^{4. 5. 6} Ex Inst. ⁷ Inst. potestatem pa-
 tris sui. ⁸ Sched. s — | q Legendum sunt itaq̄. (itaque), ut
 est in Inst. ⁹ Ex Inst.; nisi quod ibi est: uivit. ¹⁰ Inst.:
 patris sui est. ¹¹ Verba obitum auī, quae ex Inst. deprom-
 psi, lacunae implendae non videntur sufficere. Accedit quod
 Cod. linea sequente ante vocem in exhibet litteram s. Vnde
 inserendum crediderim nepotes. ^{12. 13} Ex Inst. Quae ta-
 men inde in lin 23. transtuli, lacunae modum excedunt ali-
 quantum. Omittenda fortasse est vox patris. ¹⁴ Sched.:
 legem pual, | (vel a) aqua ¹⁵ Inst.: is qui ob aliquod male-
 ficium in insulam deportatur. ¹⁶ Sched., utrum in Cod. sit
 amittat, an amittit, in ambiguo relinquunt. Inst. amittit ex-
 hibent. ¹⁷ Cod. qui; et sic vulgo in Inst. quoque legitur.
¹⁸ In Inst. Hal. perinde quasi eo mortuo; Cuj. perinde ac si
 eo mortuo; Bien. perinde ac si mortuo eo legit. ¹⁹ Praesta-

§. 128. §. 1. I. quib. mod. I, 6, §. 1. Vlpianus, Fragm. X,
 jus pot. solv. Conf. Epitome, §. 3.

- beat²⁰. Pari ratione et si ei, qui in potestate parentis sit, aqua et igni interdictum fuerit²¹, desinit in potestate parentis esse, quia aeque ratio non patitur, ut peregrinae condicionis homo in potestate sit civis Romani parentis²². §. 129. Quodsi²³ ab hostibus captus fuerit parens, quamvis *servus interim*²⁴ hostium fiat, pendet ius liberorum propter ius postliminii, quia²⁵ hi, qui ab hostibus capti sunt, si reversi fuerint, omnia pristina iura recipiunt. itaque reversus habet liberos in potestate: si vero illic mortuus sit, erunt quidem liberi sui iuris, sed utrum ex hoc tempore, quo mortuus est aput hostes parens, an ex illo, quo²⁶ ab hostibus captus est, dubitari potest²⁷. Ipse quoque filius nepotue si ab hostibus captus fuerit, similiter dicimus, propter ius postliminii potestatem quoque²⁸ parentis in auspense esse. §. 130. Praeterea exeunt liberi uirilis sexus de patris potestate si Flami-

ret peregrinae condicionis homo, ut est lin. 9. ²⁰ nec enim etc. Haec in Inst. omissa sunt. ²¹ Inst.: si is, qui i. p. p. sit, in insulam deportatus fuerit. ²² quia etc. Haec in Inst. non leguntur. ²³ Inst. Si. ²⁴ *servū (servus) interim*. Sched. *servū interim*. In Inst. *interim* omissum est. ²⁵ q. i. e. quia; ut in Inst. legitur. Sched. q vel c. ²⁶ Cod. quod ²⁷ itaque etc. Inst.: Idcirco reversus etiam (Bien. pro etiam legit parens) liberos habebit in potestate, quia postliminium fingit sum, qui captus est, semper in civitate (Hal.: in civitate semper) fuisse: si vero ibi decesserit, exinde (haec vox a Bien. omittitur) ex quo captus est pater, filius sui juris fuisse (Bien. esse) videtur. ²⁸ potestatem quoque. Inst. jus quoque po-

§. 129. §. 5. I. quib. mod. Diales inaugurentur. Conf. jus pot. solv. Conf. Vlpianus, infra Commentar. III. §. 114. Fragu. X, §. 4. Quodsi — item Tacitus, Annal. Lib. IV, — dubitari potest. Conf. cap. 16. si virgines Vestales capiantur. Conf. Gellius, Epitome, I, 6, §. 2. Conf. Vlpianus, Lib. 1, cap. 12. §. 130. Conf. Vlpianus, Fragu. X, §. 5. si Flamines

35.
CXIX. a.
b. r.

nes Diales inaugurentur, et || feminini sexus si Vir-
gines Vestales capiantur. | §. 131. Olim quoque, quo
tempore populus Romanus in Latinas regiones collo-
nias deducebat, qui iussu²⁹ parentis in *****

| _____ 4.
| ***** acciperentur alterius ciuitatis ciues³⁰.
| _____ 32

| §. 132. Emancipatione³² *quoque desinunt liberi in po- 8.
te|state pare*ntium esse³³. sed* filius quidem ter *man-
cipatus sui iuris fit, ceteri*³⁴ uero liberi, siue mas-

cullini sexus, siue feminini, una mancipatione exe|unt 12.
de parentium potestate: lex enim xu³⁵ tantum | in
persona filii de tribus mancipationibus loquitur, *his*

| uerbis: SI PATER FILIUM *TER VENVM DVIT, FI-
LIVS A PATRE*³⁶ | LIBER ESTO. *****
*****³⁷ | filium alicui: is enim³⁸ uindicta ma- 16.
numittit³⁹: eo facto⁴⁰ | reuertitur in potestatem patris.

is eum iterum man|cipat uel eidem, uel alii, set in

testatis. ²⁹Sched. *quissu* In Cod. sic scriptum existimo:
quissu; unde, geminatis litteris *i* et *s*, efficitur *qui iussu*.

³⁰Sententia haec esse videtur: olim filiosfamilias, qui iussu
parentis in Latinam coloniam nomina dedissent, utpote sic al-
terius civitatis ciues factos, de parentis potestate existiisse. ³¹Li-
nea vacua. ³²Verbum *emancipatione* a librario non in
ipso lineae principio positum est; sed quod praecedit spatium,
vacuum est. In InsJ legitur: *Praeterea emancipatione*. ³³Ex
Inst. ³⁴sed etc. Locum ex Vlp. restitui. ³⁵Sched: *xiii*

³⁶Ex Vlp. ³⁷Lacuna sic expleri possit: *unde in filio res
ita agitur. mancipat pater*. ³⁸Sched. *cum* ³⁹Sched.
mittit In Cod., opinor, est *mittit* i. e. manumittit. ⁴⁰Sched.

§. 132. Conf. Theophilus, I, *dem* etc. Conf. infra Com-
12, §. 6. Epitome, I, 1, §. 3. mentar. IV. §. 79. et huj. Com-
Vlpianus, Fragm. X, §. 1. mentar. §. 135. item Dionysius
§. 6. I. quib. mod. jus pot. Halicarnass., Antiquit. Rom.
solv. *Emancipatione — esse*. Lib. II, cap. 27. (pag. 97.)
cit. §. 6. I. *sed filius qui-
sx — xsto*. Vlpianus, loc. cit.

usu est, eidem⁴¹ *** | *****⁴² postea
 20. similiter uindicta⁴³ ***** | *****
 ⁴⁴ in potestatem patris *** | *****⁴⁵
 tertio pater eum mancipat uel eidem, uel | alii; set hoc
 in usu est, ut eidem mancipet ***** | _____
 24. _____⁴⁶ | si nondum
 manumissus sit, set adhuc in causa mancipii⁴⁷
 -24. || _____⁴⁸

36.
 CXIX. b.
 b. r.

facta⁴¹ Sched. sci (set) in (in) ua (?) (usu) esi (est) udcu
 (eidem).⁴² Sched. m? | h? ap? (mancipari?) . ucc (vel d) u
⁴³ similiz (similiter) uindicta. Sched. simi? ucc? u
⁴⁴ Sched.
 a? u? u? | p (vel r) u? re? u? u? Ultimi ductus vel re? u? u? (reuersus)
 significant, vel rursus. ⁴⁵ Sched.: patris ——— | u? u? p (vel r).
 Sententia in aperto est: nam quae primam, eadem plane et
 secundam mancipationem sequuntur. ⁴⁶ Sched.: eidem mci / u?
 (pro incipet i. e. mancipet) ——— | e (vel s) p a i c i o (?) u c s i n i
 o n s i c i u? pater (pater?) a l i i u c s s i c c i a c (vel s) ⁴⁷ Sched. manci? ?
⁴⁸ In hac pagina nihil quicquam legere licuit. Neque tamen
 dubitandum est, quin posteriore ejus parte ea contineantur,
 quae leguntur in L. 28. de adopt. §. 133.); prioris autem
 partis argumentum colligi potest ex Epitomes loco hoc (I, 6,
 §. 3.): Tamen cum tertio mancipatus fuerit filius a patre
 naturali fiduciario patri, hoc agere debet naturalis pater, ut
 si a fiduciario patre remancipetur, et a naturali patre manu-
 mittatur, ut si filius ille mortuus fuerit, ei in hereditate na-
 turalis pater, non fiduciarius, succedat. Feminae vel nepotes
 masculi ex filio una emancipatione de patris vel avi exeunt
 potestate et sui juris efficiuntur. Et hi ipsi quamlibet una
 mancipatione de patris vel avi potestate exeant, nisi a patre
 fiduciario remancipati fuerint et a naturali patre manumissi,
 succedere eis naturalis pater non potest, nisi fiduciarius, a
 quo manumissi sunt. Nam si remancipatum eum sibi natura-
 lis pater vel avus manumiserit, ipse ei in hereditate succedit.
 Conf. §. 6. l. quib. mod. jus pot. solv. verbis: Et tunc o

eo facto reuertitur in potesta- mentar. II. §. 141. et Commen-
 tem patris. Conf. infra Com- tar. III. §. 6.

§. 133.⁴⁹ **Liberum arbitrium est ei*⁵⁰, qui filium ex eo nepotem⁵¹ in potestate habebit, filium quidem potestate dimittere, nepotem uero in potestate retinere⁵²; uel⁵³ ex diuerso⁵⁴, filium quidem in potestate retinere, nepotem uero⁵⁵ manumittere; uel omnes sui iuris efficere, eadem et de pronepote⁵⁶ dicta esse intellegemus⁵⁷.

37.

LXXII. a.

§. 134. ****⁵⁹ ac intercedentes manumissiones proinde fiunt, ac fieri solent cum ita eum pater de potestate dimittit, ut⁶⁰ sui iuris efficiatur. deinde aut patri remancipatur, et ab eo is, qui adoptat, uindicat apud⁶¹ Praetorem filium suum esse, et, illo contra non uindicante⁶², (a)⁶³ Praetore uindicanti filius addicitur; aut iure mancipatur patri ** |
 _____⁶⁴ |mancipatione 8.

edicto Praetoris etc.

⁴⁹ Vniuersam §. e Dig. transcripsi. Conf. not. 48. ⁵⁰ Gajus ipse scripserit: *Liberum autem* etc. Inst.: *Admonendi autem* (Bien. tamen) sumus, liberum arbitrium esse (Bien.: esse arbitrium) ei. ⁶¹ Inst.: nepotem vel neptem. ⁶² Inst.: nepotem uero vel neptem retinere. ⁶³ Inst. at. ⁶⁴ Sic etiam in Inst. Bien. Hal. autem et Cuj. e conuerso. ⁵⁵ In Inst. additur *vel neptem*. ⁶⁶ Inst.: pronepote et (Bien. vel) pronepte. ⁵⁷ Inst. intellegantur. Bien. intelleguntur. ⁵⁸ Vt emancipatione, ita etiam datione in adoptionem patria potestas soluitur; quo pertinent quae sequuntur. ⁶⁹ Sched. *ei*(velc) ⁶⁰ Cod. aut ⁶¹ Sched.: a apud ⁶² Sched. *uincante* ⁶³ In Cod. littera a, quae in fin. praeced. lin. abundat, hoc loco desideratur. ⁶⁴ Sched. in princip. lin. ductus exhibent hos, incertos tamen omnes:

§. 133. L. 28. de adopt. inscripta: Gajus Libro I. Institutionum. §. 7. I. quib. mod. jus pot. solv. Conf. Epitome, I, 6, cit. §. 5.

§. 134. Conf. §. 8. I. quib.

mod. jus pot. solv. L. ult. C. de adopt. (Iustinian.) Gellius, Lib. V, cap. 19. *ac fieri solent — efficiatur*. Conf. supra §. 132.

est⁶⁵: set sane commodius est patri re|mancipari. In ceteris uero liberorum personis, seu |masculini, seu feminini sexus, una scilicet man|cipatio sufficit, et aut

12. remancipantur parenti, aut |iure mancipantur. Eadem et in prouinciis apud Praesides |prouinciãrum solent

Qui. fieri. |§. 135. Qui ex filio semel iterumue mancipato conceptus |est, licet post tertiam mancipationem patris

16. sui |nascatur, tamen in aui potestate est, et ideo ab eo |et mancipari, et in adoptionem dari potest. At is, |qui ex eo filio conceptus est, qui in tertia manci-

18. patione est, non nascitur in aui potestate. set eum

20. Labe|o quidem existimat in eiusdem mancipio esse, cuius et pater sit. utimur autem hoc iure, ut quam-

diu pa|ter eius in mancipio sit, pendeat ius eius: et si quidem |pater eius ex mancipatione manumissus erit,

24. cadit |in eius potestatem; si uero is, dum in manci-

pio sit, de|cesserit, sui iuris fit⁶⁶. |————— 38. LXXII. b. h. r.

4. —————⁶⁷ |ut supra diximus, quod in filio faciunt tres manci|pationes, hoc facit una mancipatio in nepote. §. 136. **⁶⁸ |*****

***** fecer⁶⁹ *** |—————

8. ————— |*****

*****⁷⁰ ***** et |Tuberonis *****

p(vel r, vel u)bc(vel t)ou(vel m, pro ou)ndici⁶⁵ Sched. e, pro e, ut opinor, i. e. est. ⁶⁶ Sched. fiat? In Cod. a linea sequente novus incipit articulus. ⁶⁷ Sched. co(?)de(?)r(?)e

(eadem?) suicius(?)c ————— |a(vel x)l(?)l(?)l(?)

l(?)p(vel r) — — m(?)l — — ic(?)pa(vel s)un(vel u)u — n (vel u)(nam?). ⁶⁸ Sched.: nepote qu ⁶⁹ Sched. — — m

uius(?)u — — c(?)op(?)cpcius fecers(facerit?) ⁷⁰ Sched.

§. 135. Conf. §. 9. I. quib. §. 136. nec interest etc. mod. jus pot. solv. ut su- Conf. supra §. 114. pra diximus. Vid. §. 152.

72 haec ***** 72 uideatur in manu
 esse ** 73 uero ***** 74 perinde | habeatur atque
 si in manum ***** 75 | _____ 12.

_____ | ***** 76 po-
 testate parentis liberantur. nec in|terest, an in uiri 77
 sui manu sint, aut extranei, quamuis 78 | hae solae loco
 filiarum habeantur, quae in uiri manu sunt 79, 16.

_____ | _____ 17—19

_____ 80 | ** mancipatio- 20.
 nem ***** 81 | _____ 21—24

39.

II. a.

_____ 82 || §. 137. *** 83
 filia patrem. set filia quidem nullo modo | patrem
 potest cogere etiamsi adoptiua sit: haec | autem repu-
 dio misso (uirum) proinde compellere potest 84, | atque 4
 si ei numquam nupta fuisset.

c(?)carrp(vel r, vel c)x(?) manes(manet?) a(?)i(?)i(vel l)i(?)i(?)i(?)
 (?)i(?)np(vel n)o(?)i(vel o, vel d)i(?)i(?)cc(?) 71 Sched. c(vel t)u
 (vel n)(vel t)e(vel e)u(vel n, vel q) 72 Sched. q(?)***(?)sar(?)
 iatium 73 Sched. c*(?) An c', i. e. cum? 74 Sched. a(?)
 d(?)c(?)c(?)c(vel e)i(?)s(vel a)sc 75 Sched. : manum n — —
 — 76 Sched. *****m(vel c) 77 Sched. pro uiri perperam
 ***i(?) exhibent. 78 sint a. (aut) extranei qu. (quamuis). Sched.
 s(?)i(?)i(?)i(?) extraii** 79 sunt. Sched. **(?)n* Senten-
 tia plana est: docet enim Gajus, filiasfamilias si coemptionem
 fecerint, sive cum marito, sive cum extraneo, a parentum po-
 testate liberari. Quae sequuntur, Maximam saltem partem, ad
 eam quaestionem pertinere videntur: quibus modis feminae,
 quae in manu sunt, eo jure liberentur. 80 Sched. (lin. 18.)
 iio(vel p)n — itac(vel q) (itaque?) iiiiis(?)c(?)i(vel n)u(vel o)
 pro *)c(?)u(?)c(?)iiii (lin. 19.) — — — d*** — — — iiiiisccciii
 (?)m(vel c)c(vel x) 81 Sched. : n mancipationem iiii — — nis
 (?)miiip*(?)a(?)i(?)i(?)i(?) 82 Sched. (lin. 23.) o(vel u, vel n)nsic(?)
 r(vel p)emxc(?)iui(vel n)ic/vel i)cm — — — (lin. 24.) i**
 c****i(?)a**m(vel n)****i)ne(vel n)***c(vel s)i(?)c**i**c(vel o)s(?) — —
 83 Sched. o(vel q) c(vel e)(et?) 84 p. i. e. potest. Sched. * * (?)

§. 137. set filia — adoptiua mod. jus pot. solv.
 sit. Conf. cit. §. 9. I. quib.

ii. §. 138. *Li, qui in causa mancipii sunt, quia seruo-
rum loco habentur, uindicta, censu, testamento ma-
numissi sui iuris sunt.* §. 139. *Nec tamen in hoc
3. casu lex Aelia Sentia locum habet, itaque nihil requi-
rimus, cuius aetatis sit is, qui manumittit, et qui ma-
numittitur: ac ne illud quidem, an patronum credi-
toremne manumissor habeat. Ac ne numerus qui-
12. dem legis Furiae¹ Caninae finitus in his personis lo-
cum habet.* §. 140. *Quin etiam inuito quoque eo,
cuius in mancipio sunt, censu libertatem consequi pos-
sunt. Excepto eo, quem pater ea lege mancipio de-
16. dit, ut sibi remaneret: nam quodammodo tunc pa-
ter potestatem propriam reservare sibi uidetur eo ipso,
quod² mancipio recipit. Ac ne is quidem dicitur
inuito eo, cuius in mancipio est, censu libertatem con-
20. sequi, quem pater ex noxali causa mancipio dedit:
uelut: ***** *condemnatus³ est, et
cum⁴ mancipio ***** nam⁵ hunc actor
pro pecunia habet.* §. 141. *In summa admonendi su-
24. mus, aduersus eos, quos in mancipio habemus, nihil
nobis || contumeliose facere licere alioquin⁶ iniuriarum**

haec pag.
a lin. 10.
non est
rescr.

40.
II. h.

§. §. 138 — 141. ¹ Cod. *sup.* i. e. *supias.* ² Cod. *quo*
³ Sched. *..... natus* Sed cum verbum *nasci* ab
hoc loco prorsus sit alienum, in *contexto* *condemnatus* ponere
non haesitavi. Praecedere puto, *si propter filii furtum*, vel quid
simile. ⁴ Sched. *cum*, perperam, quantum video. ⁵ Sched.
mancipii (mancipio) ***** *n* (pro *n*, ut opinor, i.
e. *nam*). Lacuna ita expleri posse videtur: *dedit e'* (eius)
noxas nom. (nomine). ⁶ Sched. *aliquo(?) quum* (vel *s*) In Cod.,

§. 138. *quia seruorum loco li causa etc.* Conf. infra Com-
habentur. Conf. supra §. 123. *mentar.* IV. §. §. 75. et 79.
§. 139. Conf. supra §. §. 38. §. 141. *Ac ne diu quidem*
18. 37. 42. — — *uno momento.* Conf.
§. 140. *quem pater ex noxa-* supra §. §. 115. et 118.

*actione tenebimur*². Ac ne diu quidem in eo iure | detinentur homines; set plerumque *****³ di|cis gra- 4.
tia uno momento⁹; nisi scilicet ex no|xali causa man-
cipentur¹⁰.

§. 142. Transcramus nunc ad aliam diuisionem². Trans-
nam ex his | personis, quae neque in potestate, neque
in manu, | neque in mancipio sunt³, quaedam uel in 8.
tutela | sunt, uel in curatione, quaedam neutro iure
| tenentur. uideamus igitur³, quae in tutela, uel | in
curatione sint⁴: ita enim intellegemus ce|teras perso- 12.
nas⁵, quae neutro iure tenentur.

§. 143. Ac prius dispiciamus de his, quae in tu- Ac.
tela sunt.

§. 144. Permissum est itaque parentibus, liberis¹,
quos in potestate sua² habent, testamento (*tuto*)res³

opinor, est *aliqua* i. e. alioquin. Librarius enim primo
scripserit *aliquo*, deinde autem, errore comperto, notatisque
tamquam delendis litteris *qu*, syllabam *quin* adijecerit. ⁷ Sched.
hic tuncimur In Cod. haud dubie est *adone* (actione) *teneui-*
mur (pro tenebimur). Hollw. ⁸ Sched. *h(vel)hooon* An
hoc fit? An hodie? An nonis (non nisi)? ⁹ Cod. pro *uno*
momento perperam exhibet *munonomento*; et mox *scilicet*.
¹⁰ Cod. *mancipentur*.

§. 142. ¹ Inst.: diuisionem *personarum*. ² *quae neque*
etc. Inst.: *quae in potestate non sunt*. ³ Sic etiam in Inst.
Bien.; apud Hal. autem et Cuj. *ergo legitur*. ⁴ Inst.: *sunt*.
⁵ Cod. *intellegimus de ceteris personas*.

§. §. 144 — 154. ¹ Inst.: *liberis impuberibus*. ² *sua in*
Inst. omittitur. ³ In Cod. *verbum testamento, omissis litte-*

§. §. 142. 143. pr. I. de tutel.
§. 144. Permissum — da-
re. §. 3. I. de tutel. Conf. Vl-
pianus, Fragm. XI, §. 15. Epi-
tome, I, 7, §. 2. masculini
— nubilibus. Conf. Vlpia-
nus, loc. cit. §. 1. *ueteres*

enim etc. Conf. Isidorus, Ori-
gin. Lib. IX, cap. ult. Cicero,
pro Muraena, cap. 12. Vlpianus,
loc. cit. Boethius, Commen-
tar. in Topic. Cicer. Lib. II.
(ad cap. 4.) et Lib. IV. (ad cap.
11.) item infra §. 190.

16. dare: masculini quidem sexus impuberibus (*duntaxat; feminini autem tam impuberibus*)⁴, quam nubilibus⁵. Iueteres enim uoluerunt, feminas etiam si perfectae aetatis sint, propter animi leuitatem in tutela esse.
20. §. 145. Itaque si quis filio filiaeque testamento tutorem dederit, et ambo ad pubertatem peruenierint, filius quidem desinit habere tutorem, filia uero nihilominus in tutela permanet: tantum enim ex lege Iulia et
24. Papia Poppaea iure liberorum a tutela liberantur feminae. loquimur autem exceptis⁶ Virginibus Vestalibus, quas etiam ueteres in honorem sacerdotii liberarum esse uoluerunt: itaque etiam lege XII tabularum
4. cautum est. §. 146. Nepotibus autem⁷ neptibusque ita demum possumus⁸ testamento⁹ tutores dare, si post mortem nostram, in patris sui potestatem iure recasuri non sint¹⁰. itaque si filius meus¹¹ mortis
8. meae tempore in potestate mea sit, nepotes, quos ex eo (*habeo*), non possunt¹² ex testamento meo habere tutorem¹³, quamuis in potestate mea fuerint: scilicet quia mortuo me in patris sui potestate futuri

ris tuto, continuo sequitur aut littera r, aut siglum & i. e. res.
⁴ Talia quidem fuisse, quae exciderunt, tum res ipsa suadet, tum Vlp. locus infra allegatus (XI, 1.). ⁵ quam nubilibus, Sched. post *quc(vel e)*, *n(?)u(?)b*, ductus prorsus incertos exhibent hos: *a(vel o)uo(vel m)* ⁶ Cod.: exceptis uero ⁷ Inst. tamen. Hal. *uero*, ⁸ Inst. parentes possunt; et convenienter mox eorum pro nostram, ⁹ Cod. testes. ¹⁰ Inst.: potestatem non sunt recasuri. ¹¹ Inst. tuus; et mox tuae etc. ¹² Inst. nepotes ex eo non poterunt. ¹³ Inst.: tutorem (Hal. tutores)

§. 145. ex lege Iulia — feminae. Conf. infra §. 194. (pag. 66.) Gellius, Lib. I, cap. 12.
 loquimur autem etc. Conf. §. 146. §. 3. L. de tutel., Plutarchus, in Numa, cap. 10. Conf. Epitome, I, 7, §. 2,

sunt¹⁴. | §. 147. Cum tamen¹⁵ in compluribus aliis^{12.}
 causis postu|mi pro iam natis habeantur, et in hac cau-
 sa placuit, non |minus postumie, quam iam natis testa-
 mento tuto|res dari posse: si modo in ea causa sint,
 ut si uiuis no|bis nascantur¹⁶, in potestate nostra 16.
 fiant¹⁷. Hos etiam |heredes instituere possumus; cum
 extraneos pos|tumos heredes instituere permissum non
 sit. §. 148. (Et), quae |in manu est, proinde ac¹⁸
 filiae; item nurui, quae |in filii manu est, proinde ac 20.
 nepti tutor dari potest. | §. 149. Rectissime autem tu- Rect
 tor sic dari potest: LVCIVM TITIVM LI|BERIS MEIS
 TUTOREM DO, sed¹⁹ et si ita scriptum |sit: LIBERIS
 MEIS, uel VXORI MEAE, TITIVS TUTOR ES|TO, recte 24.
 42. datus intellegitur. §. 150. In persona tamen || uxoris,
 IX, b. quae in manu est, recepta est etiam tuto|ris optio, id est,
 ut liceat ei perrmittere, quem uelit ip|sa, tutorem sibi
 optare; hoc modò; TITIAE VXORI ME|AE TUTORIS 4.
 OPTIONEM DO. quo casu licet uxori uel in |omnes
 res, uel in unam forte aut duas (optare). §. 151.
 Ceterum |ant plena optio datur, aut angusta. §. 152.
 Plena ita da|ri solet, ut proxime²⁰ ac supra diximus,
 angu|sta ita dari solet: TITIAE VXORI MEAE DVN- 8.
 TAXAT TUTORIS |OPTIONEM SEMEL DO; aut

habere. ¹⁴ Cod. sint Inst.: in potestatem patris sui (Bien. patr.
 s. potest.) recasuri sunt. ¹⁵ Inst. autem. ¹⁶ Cod. nascuntur
¹⁷ nobis etc. Inst.: parentibus nascerentur, sui (Hal.: sui he-
 redes) et in potestate eorum fierent. ¹⁸ Cod.: ac si
¹⁹ Cod.: do lic. tut. do sed ²⁰ Cod. proximum.

§. 147. §. 4. I. de tutel.
 hos etiam heredes instituere
 possumus etc. Conf. infra Com-
 mentar. II. §. §. 130. et 242.

§. 148. proinde ac filiae.
 proinde ac nepti. Conf. infra

Commentar. II. §. 159, et Com-
 mentar. III. §. 3.

§. 149. Conf. infra Commen-
 tar. II. §. 289.

§. 150. Conf. Livius, Lib.
 XXXIX, cap. 19.

DUNTAXAT BIS DO. §. 153. Quae optio|nes plu-
rimum inter se differunt. nam quae ple|nam optio-

12. nem habet, potest semel et bis et |ter et saepius
tutorem optare. quae nero an|gustam²¹ habet optio-
nem, si duntaxat semel data est optio, am|plius quam
semel optare non potest²²; si tantum |bis, amplius

16. quam bis optandi facultatem non |habet. §. 154. Vo-
cantur autem hi, qui nominatim |testamento tutores
dantur dativi; qui ex opti|one sumuntur, optivi.

Quib. |§. 155. Quibus testamento quidem² tutor datus

20. non sit, iis² ex |lege XII³ agnati sunt tutores; qui
uocantur legitimi. §. 156. Sunt autem agnati per ui-

24. rilis sexus perso|nas cognatione iuncti⁴, quasi a patre
cogna|ti: ueluti frater eodem patre natus, fratris |filius,
neposue ex eo, item patruus et patruus || filius *et* ne-^{43.}

2. 3. pos⁵ ex eo. At hi⁶, qui per feminini sexus |*perso-
nas cognatione iunguntur, non sunt agnati, sed alias*⁷

4. naturali iure cognati. itaque⁸ |inter auunculum et so-

²¹ Cod. angus. ²² In Cod. additur \bar{n} i. e. non; mendose scilicet.

§. §. 155 — 164. ¹ Inst.; Quibus autem testamento. ² Inst. his. Bien. iis. ³ In Inst. additur tabularum. ⁴ Dig.; agnati, qui p. x. s. p. c. iuncti sunt. Inst.; agnati, cognati (quam tamen vocem Bien. omittit) per virilis sexus cognationem coniuncti. ⁵ et nepos. Sched. ⁶ hi deest in Inst. ⁷ Ex Inst. ⁸ Sched. — Desiderari videntur litterae circiter 5; unde itaque legendum,

§. 154. Vocantur — dativi. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 14.

§. 155. pr. I. de legit. agnat. tutel. Conf. Epitome I, 7, pr. et §. 1.

§. 156. Sunt — nepos
ex eo. L. 7. de legit. tutorib.

inscripta: Gajus Libro I. Institutionum. §. 1. I. de legit. agnat. tutel. Conf. infra Commentar. III. §. 10. item Vlpianus, Fragm. XI, §. 4. Epitome I, 7, §. 1. At hi etc. cit. §. 1. I. Conf. infra Commentar. III. §. 24.

roris filium non agnatio est, sed cognatio. item⁹ amittae et materterae filius¹⁰ non est mihi agnatus, set cognatus: et inuicem scilicet¹¹ ego illi eodem iure coniungor: quia qui nascuntur, patri, non matris familiam⁸. sequuntur. | §. 157. Sed olim quidem, quantum ad Sed. legem XII tabularum attinet, | etiam feminae agnatos habebant tutores. set | postea lex Claudia¹² lata est, quae, quod ad feminas attinet, (agnatorum)¹³ tutelas¹². sustulit. itaque masculus quidem | inpubes fratrem puberem, aut patrum habet | tutorem; feminae nero talem habere tutorem non | *possunt*¹⁴. §. 158. Set agnationis quidem ius¹⁵ capitis | diminutione perimi-¹⁶. tur¹⁶, cognationis uero ius *capitis diminutione*¹⁷ | non¹⁸ commutatur: quia ciuilis ratio *** ciuilia¹⁹

quod est in Inst. ⁹ *inter* etc. Haec in Inst. omissa sunt.
¹⁰ Inst., omissis verbis *et materterae*, sic habent: *amittae tuae filius*. Et convenienter in sequentibus *tibi, tu, coniungeris*.
¹¹ Cod.: scilicet *si*. ¹² Sched. *claudia*. Librarius pro *claudia* scripserit *claudia*. ¹³ Illud planum est, mulierum tutelas lege Claudia non in uniuersum sublatas esse. Excidit itaque aliquid, et quidem uerbum *agnatorum*, ut ex §. 171. apparet.
¹⁴ Ita quidem hanc lacunam expleudam duxi: quam tamen si ex eo litterarum numero existimemus, qui plerumque continetur una linea, ad implendam eam uerbum *possunt* non sufficit; desiderabuntur enim litterae 13: nam quae sequuntur, in Cod. ita scripta sunt, ut litteras tantum 26 efficiant. ¹⁵ In Inst. additur *omnibus modis*. ¹⁶ Inst.: *plerumque* perimitur. *nam agnatio iuris est nomen* (Hal.: *iuris ciuilis nomen est*).
¹⁷ Sched. *om*(?) Librarium *k. dm.* vel *k. dim.* scripsisse arbitror, i. e. capitis diminutione. ¹⁸ Inst.: cognationis uero *ius non omnibus modis*, ¹⁹ Sched. *inter ratio et ciuilia ex-*

§. 157. Conf. infra §. 171. *non commutatur*. Conf. infra nec non Ulpianus, Fragm. XI, Commentar. III. §. 27. item §. 8. item L. 3. C. de legit. tutel. (Leo I.) Pomponius, L. 8. de reg. jur. ciuilis ratio etc. Conf. §. 11. I. de hereditat. q. ab intestat. defer.

§. 158. §. 3. I. de legit. agnat. tutel. cognationis —

- [quidem²⁰ iura corrumpere potest, naturalia | uero non potest²¹. §. 159. Est autem capitis diminutio prioris
20. *capitis*²² *permutatio*. *eaque*²³ tribus modis accidit. nam | aut maxima est capitis *diminutio*²⁴, aut minor, quam quidam *mediam* uocant, aut minima. §. 160. Maxima est *capitis*²⁵ | *diminutio*²⁶ cum aliquis simul
24. et *ciuitatem* et *libertatem* | **amittit**²⁷ *****
- 1—3. ***** || ————— 44. LXVI. b.
4. —————²⁸ | *****²⁹ *item feminae liber* b. r.
*rae ex senatusconsulto*³⁰ | Claudiano ancillae fiunt eorum dominorum, *qui*bus inuitis et denuntiantibus,
8. *nihilominus*³¹ cum *seruis eorum*³² coierint. | §. 161.
- Min. Minor³³ *capitis dim*inutio est cum ciuitas quidem*

hibent *in*: in Inst. tamen vox intermedia nulla legitur. ²⁰ Cod. *quedam* Sed legendum *quidem*, ut est in Inst. ²¹ In Inst. verbum *potest* omittitur, additur autem *utique*. ²² Sched. *capitis*. Sav. Inst. *status*: quo quidem verbo in definienda capitis deminutione loco infra allegato ipse quoque Gajus usus est. ²³ Sched. *permutatio* *eaque* Inst. *commutatio* (Hal. *mutatio*), *eaque*. ²⁴ Cod. *dimidia*. ²⁵ Kap. i. e. capitis. Sched. *permutatio* ²⁶ Inst.: *capitis deminutio* est. ²⁷ Ex Inst. ²⁸ Sched. in fin. lin. 24. *ex parte (?) rmi (vel or) acensur*, et in princip. lin. 1. *permutatio (vel) inueniuntur* exhibent. Hollw. ultimos lin. 24. ductus ad eum trahit, qui *incentus* uenit. Conf. Vlp. loc. infra cit. ²⁹ Sched. *incentus (vel o) m (vel in) domicilium (?) habuerint* (habuerint?) ³⁰ Sched. *incentus (vel q) r c*. ————— Lege: *item feminae liberae ex sc.* (senatusconsulto). Hollw. ³¹ *nihilominus* i. e. nihilominus. Sched. *incentus (?) (?) (?)*. *incentus (?)* ³² *eorum*. Sched. *incentus* ³³ Inst.: Minor *sive ma-*

§. 159. pr. I. de cap. dem. Conf. Boethius, Commentar. in Topic. Cicer. Lib. II. (ad cap. 4.) L. 1. de cap. minut. (ex Nostri Commentar. ad Edict. prov.) Vlpianus, Fragm. XI, §. 10. §. 160. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 11. Maxima ——— amittit. §. 1. I. de cap.

deminut. *item feminae liberae* etc. Conf. supra §. 91. item Vlpianus, loc. cit. §. 1. I. de successionib. sublat. et ad eam Theophilus. Paulus, Sent. recept., II, 21. a. §. 161: §. 2. I. de cap. deminut. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 12.

*amittitur*³⁴, libertas tunc retinetur. *quod accidit et, cui a qua*³⁵ et igni interdictum fuerit³⁶. §. 162. *Minima capitibus*³⁷ | diminutio est *cum et civitas*³⁸ et libertas retinetur, | *sed status hominis commutatur*. 12. *quod accidit*³⁹ | in his, qui adoptantur⁴⁰: item in his, qui coemptionem | faciunt: et in his, qui mancipio dantur, quique | ex mancipatione manumittuntur; adeo quidem, | ut quotiens quisque mancipetur, aut 16. *manumittitur*⁴¹, totiens capite diminuatur. §. 163. Nec solum | maioribus⁴² diminutionibus ius agnationis corrumptur, set etiam minima. et ideo si ex duobus | liberis alterum pater emancipaverit ***** | *****⁴³ 20. neuter alteri agnationis iure coniunctus esse⁴⁴ | poterit. §. 164. Cum autem ad agnatos tutela *pertinet, non*⁴⁵ | simul ad omnes pertinet, set ad eos tantum, qui proximo⁴⁶ gradu sunt. 24.

45. CXIV. a. || _____ 47 1 — 24.
b. r.

dia. ^{34. 35} Ex Inst. ³⁶ Sic in Inst. legitur. Sched. *enunc*
^{37. 38. 39} Ex Inst. ⁴⁰ Inst.: qui cum sui juris fuerunt (Hal, fuerint), coeperunt alieno juri subjecti esse, vel contra.
⁴¹ Sched.: mancipetur a — — — | tur ⁴² Cod. maiore ⁴³ Sched. dictus exhibent hos, incertos fere omnes: *πυροο* (vel *b)υρ*) *υς*
⁴⁴ Desiderantur litterae 10 vel 11. Itaque in Cod. sic scriptum arbitror: *iure coniunctus* (coniunctus) *εε*. (esse) ⁴⁵ Ex Inst., ubi tamen legitur *pertineat*. ⁴⁶ Inst. ed. Cuj. *proximiores* exhibet, Hal. et Bien. *proximiores*. ⁴⁷ Ego Gajum in principio huj. pag. de legitima gentilium tutela egisse mihi persuadeo: unde hunc locum eum esse arbitror, ad quem lector remittitur in Commentar. III. §. 17. Hollw.

§. 162. *Minima* — — — §. §. 82 — 84. et Commentar. *adoptantur*. §. 3. I. de cap. IV. §. 38. item Vlpianus et deminut. Conf. Vlpianus, Boethius, loc. cit.
Fragm. XI, §. 13. *quod accidit* — *coemptionem faciunt*. §. 164. §. 7. I. de cap. deminut. Conf. Epitome I, 7, Conf. infra Commentar. III. §. 1.

§. 165. *Ex eadem lege duodecim tabularum libertorum et libertarum tutela ad patronos liberorumque eorum pertinet. quae et ipsa legitima tutela vocatur: non quia nominatim in ea lege de hac tutela caueatur, sed quia perinde accepta est per interpretationem, atque si uerbis legis introducta esset. eo enim ipso, quod hereditates libertorum libertarumque, si¹ || in-
testati decessissent iusserat lex ad patronos² |liberos-
ue eorum pertinere, crediderunt ueteres, uoluisse le-

46.
CXIV. b.
b. r.

gem etiam tutelam ad eos pertinere: cum et agnatos, quos ad hereditatem uocauit³, eosdem et tutores esse iusserit⁴. §. 166. ***** | patronorum *****
***** |-----
8. |***** qui *****⁶ nobis competunt *****⁷
|** *liberum ca⁸put⁸ mancipatum nobis uel a parente,
Set. uel a coemptionatore manumiserimus. | §. 167. Set Latinorum. et Latinorum ***** |-----
-----⁹ |*****
***** *ante manu⁹ missionem ex iure Quiritium

§. §. 165—167. ¹ Ex Inst. ² Inst. lex uocat. Omitit tamen uerbum *lex* Bien, ³ Cod. *iusserat* Inst. ed. Hal. *iussit*; Cuj. et Bien. *iussit*. Sequens articulus ad fiduciarium tutelam pertinet: Gajus tamen an ibi parentum quoque tutelam attigerit, in medio relinquo. ⁴ Sched. *Ucr* (uel *p*)
----- |rci/msi/ici|----- Majuscula illa *U* a uerbo *patronorum* uacuo spatio separatur; unde dubitet aliquis, an praecedenti articulo uindicanda sit uox *patronorum*. ⁵ Sched. *fid*
⁶ Sched. *uui* ⁷ Vid. Vlp. loc. infra cit. ⁸ Sched. in princip. huj. lin. exhibent *atcm* (uel *o*); quos ductus ad uer-

§. 165. Tit. I. de legit. patron. tutel. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 3. *liberosque eorum pertinet.* Conf. infra §. 175. *cum et agnatos etc.* Conf. Epitome, I, 7, cit. §. 1.
§. 166. *liberum caput etc.* Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 5. Theophilus I, 19, pr. item supra §. 115, et infra §. §. 172. 175. 195.
§. 167. Conf. Vlpianus,

***** sit, in bonis ***¹⁰ *****¹¹ | —————
 ————— | ** potest ***** 16.
 ***** tutela tibi competit *****
 *****¹² | itaque si ab eo, cuius et in bonis et ex
 iure Quiritium ***¹³ ancilla fuerit, facta sit Latina,
 ad eundem et bona | et tutela pertinet.¹⁴ 20.

§. 168. *Agnat^{is}, qui legitimi tutores sunt, item Agnat.
 manu^m missoribus, permissum est, feminarum tutelam
 a llii in iure cedere: pupillorum autem tutelam | non 24.
 47. est permissum cedere, quia non uidetur onerosa¹,
 XVI. a. cum tempore pubertatis finiatur. §. 169. Is au|tem,
 cui ceditur tutela, cessicius tutor² uocatur. §. 170.
 Quo mortuo aut capite diminuto, reuertitur ad eum
 | tutorem tutela, qui cessit³. ipse quoque, qui | cessit, 4.
 si mortuus aut capite diminutus⁴ sit, a cessicio⁵ tute-
 | la discedit, et reuertitur ad eum, qui post eum, | qui*

bum hereditatem referendos puto. ¹⁰ Sched.: ex 190 *ma sui*
 in bonis *mca* In Cod. sic scriptum existimo: ex *iqd.* (pro *iq. qd.*
 i. e. iure quiritium quidem) *tua sit in bonis meo.* Hollw.
¹¹ Sched. *aiic** ¹² Sched.: (lin. 15.) *ccms***n***c/m(?)i***man*
 ————— (lin. 16.) *r(vel p) p(vel r)ores(potest) i0***n(vel*
*u)*****aco(?)i***mncicicini* ¹³ Sched.: ex 19 (iure quiritium) *ie*
¹⁴ Aliter ac si alterius ex iure Quiritium, alterius in bonis tan-
 tum, Latina fuerit: tunc enim, ut videtur, ille quidem ad tute-
 lam vocatur, bona autem ad hunc pertinent.

§. §. 168 — 172. ¹ Sched.: quia *iuin iuovr(vel c)*r an(?)r?*
 (vel *p)osa* Lege: quia non uidetur onerosa. Hollw.: ² Sched.
uocator ³ Sched. *cessaiiii* ⁴ Cod. *d* Sed scriptum oport-
 tebat *dim.* vel *d.* i. e. diminutus. ⁵ Cod. *accessio*, pro *a ces-*

Fragm. XI, §. 19. item infra
 Commentar. II. §. 88. et Com-
 mentar. III. §. §. 56. et 166.

§. 168. Conf. Vlpianus,
 Fragn. XI, §. §. 6. 8.
 §. §. 169. 170. Conf. Vlpia-
 nus, Fragn. XI, §. 7.

8. cesserat, secundum gradum in tutela habuerit.
 §. 171. Set quantum ad agnatos pertinet, nihil hoc tempore de cessicia tutela quaeritur, cum agnatorum tutelae in feminis lege Claudia sublatae sint. §. 172.
12. Sed fiduciariorum quoque quidam putauerunt cedendae tutelae ius non habere, cum ipsi se oneri subiecerint, quod etsi placeat; in parente tamen, qui filiam, neptem-
16. ue, aut proneptem alteri ea lege mancipio dedit, ut sibi remanciparetur, remancipatamque manumisit, idem dici non potest, cum non fiducia^rrius, ^{sed} legitimus tutor habeatur: et non minus huic, quam patronis honor praestandus est.
20. Praet. §. 173. Praeterea senatusconsulto mulieribus² permissum est, in absentis tutoris locum alium petere: quo petito prior desinit. nec interest, quam longe aberit is tutor. §. 174. Set excipitur, ne in absentis patroni locum liceat libertae² tutorem petere: §. 175. Patroni || autem loco habemus etiam parent-

48:
XVI. b.

sicio. ² Sched.: *mmisit* (manumisit) idem dici non potest. Legendum: *n.* (non) *potest* (potest) *c.* (cum) *n.* (non) *fiduciaris*. ² (sed) Nisi quem moveat Theophili auctoritas, qui loco quodam (I, 12, pr.) fiduciarium vocat patrum emancipantium tutelam — nisi quem haec moveat auctoritas, ut ita potius legendum esse censeat: cum non tam fiduciaris, quam legitimus tutor habeatur.

§. §. 173—187. ¹ Cod. muneribus ² Cod. libertis Legendum

§. 171. Conf. Ulpianus; item Ulpianus, L. 5. §. ult. de Fragm. XI, §. 8. item supra §. 157.
 §. 172. *qui filiam* etc. Conf. infra §. 175. *cum non fiduciaris, sed legitimus tutor habeatur.* Conf. Tituli Inst. de legit. parent. tutel. et de fiduciar. tutel. ibique Theophilus; item Ulpianus, L. 5. §. ult. de legit. tutor. et Fragm. XI, §. 5.
 §. 173. 174. Conf. Ulpianus, Fragm. XI, §. 22.
 §. 175. Conf. supra §. 172. item Tituli Inst. ibi citati et adeos Theophilus; Ulpianus; cit. L. 3. §. ult. de leg. tut. Modestinus, L. 4. cod.

tem, qui in² *** [**** sibi⁴ remancipatam filiam neptemue aut pro|neptem manumissione legitimam tutelam nactus est. Huius |quidem liberi fiduciarii tu- 4. toris loco nume|rantur: patroni autem⁵ liberi eandem tutelam ad|piscuntur quam et pater eorum habuit. |§. 176. *Sunt tamen causae, ex quibus*⁶ etiam in patroni absentis locum*** |*****⁷ tutorem petere, 8. ueluti ad hereditatem adeundam. |§. 177. Idem senatus censuit in persona pupilli patro|ni filii. §. 178. Nam et⁸ lege Iulia de maritandis ordinibus ei, |quae in legitima tutela pupilli sit, permittitur, dotis |con- 12. stituendae gratia a Praetore urbano tutorem pe|tere. §. 179. Sane⁹ patroni filius, etiamsi impubes sit¹⁰, libertae |quidem tutor, at in nulla re auctor¹¹ fieri potest, |cum ipsi nihil permissum sit sine tutoris aucto- |ritate agere. §. 180. Item si qua in tutela legitima 16. furio|si aut muti sit, permittitur ei senatusconsulto, dotis constituendae |gratia tutorem petere. §. 181. Quibus casibus saluam manere tutelam patrono pa-

dum libertae. Sav. ² Sched. e**** (etiam) paren**** (paren- tem) qui n(?) / (in) ⁴ Sched.: n(?) o (vel u) / (?) ? / p** sibi Legen- dum videtur: incipiat. (mancipatam) sibi quis. ⁵ Cod.: autem patroni ⁶ In Cod. novus hic incipit articulus, cujus quidem principium tale esse puto: \bar{S} . (sunt) \bar{t} m. (tamen) \bar{c} sae (causae) ex \bar{q} b. (quibus); desiderantur enim litterae circiter 10. ⁷ Sched. ** / s / n (vel s) / ** An pmi / sum (permissum) est? ⁸ Sched. c Sed legendum et. Hollw. ⁹ Sched. sau (vel u pro u) / (?) ¹⁰ Sched. sit * ¹¹ lib. iac (pro lib. tae i. e. libertae) |**** / (quidem) tu (vel *) / o (vel c) / r (vel p — tutor) n (at) u (vel o — in) nulla

§. §. 176. 177. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 22.

§. 178. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 20.

§. 179. Conf. §. 13. I. de

excusat. L. ult. C. de legit. tutel. (Iustinian.)

§. 180. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 21.

20. tronique filio, manifestum |est¹². §. 182. Praeterea senatus censuit, ut si tu|tor pupilli pupillaeue¹³ suspectus a tutela remotus |sit, siue ex iusta causa fuerit excusatus, in locum ei|us alius tutor *detur*, quo
24. dato prior tutor amittit¹⁴ |tutelam. §. 183. Haec omnia¹⁵ similiter et Romae et in pro||uinciis solent^{49.} **LXXXIV.** obseruari¹⁶ ***** |si uero — — —
- Olim. — — — |§. 184. Olim cum legis actiones in usu
4. erant, etiam ex illa |causa tutor dabatur, si inter tutorem et mulierem pupill|umue legis actione agendum erat. nam¹⁷ *****¹⁸ quia ipse¹⁹ |in re sua auctor esse non poterat, alius dabatur²⁰, quo |auctore²¹ ***
8. *****²² actio perageretur²³: qui dicebatur |praetorius tutor²⁴, quia a²⁵ Praetore urbano dabatur. |post

(nulla) r(vel p) (? — re) auctor(auctor). ¹² Sequitur spatium vacuum. ¹³ Sched. pulaeue ¹⁴ Sched. qu + cio r(vel p)ior miqu am(vel o, vel o) m(vel c) Lege: quo dato prior tutor amittit. Hollw. ¹⁵ haec omnia. Sched. hac(?)c o m m m (vel m pro m) ¹⁶ Sched. e(vel s) r(vel o) o m a (vel i) c m (?) m r(vel p) c u m c u s s q (vel i) c (vel s) c u o (vel u) — — — Lege: et romae et in prouinciis solent obseruari. Hollw. ¹⁷ Sched. s/ In Cod., ut opinor, est n i. e. nam. ¹⁸ Sched. qu(vel a) + c(?) An qui (quia. vid. §. 30. et ad eam not. 13.) ipse? Fieri sane potuit, ut librarius per incuriam his scriberet verba quia ipse. ¹⁹ ipse. Sched. i/ ²⁰ Sched. u(vel q pro u) + c(?) + u(?) u(vel i) In Cod. scriptum puto alius dauat (prodabat i. e. dabatur). ²¹ Sched. q m | s u o + (?) r e Lege: quo auctore. Hollw. ²² Sched. u(vel l) + n a (vel s) m + (?) c u (vel u) ²³ actio pageretur (perageretur). Sched. + i i o p (vel r) a g e r + + m ²⁴ Sched. praetoriu + + m (vel n, vel u, vel o, pro u) Legendum praetorius tutbr. ²⁵ Cod. aus

§. 182. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 24. §. 3. I. de auctor. tut. post sublatas legis actiones. Conf. infra Fragm. XI, §. 20.
§. 184. Conf. Vlpianus,

sublatas legis actiones quidam putant ***|**²⁶ speciem
 ***** |*****²⁷
 in usu est si legitimo iudicio agatur²⁸. |§. 185. Si ^{12.} Si
 cui nullus omnino tutor sit²⁹, ei datur in urbe Ro-
 ma ex lege Atilia a Praetore urbano et maiore parte
 Tribunorum plebis³⁰, qui Atilianus tutor uocatur³¹;
 in prouincijs uero a Praesidibus prouinciarum ex lege
 Iulia et Titia. §. 186. Et ideo si cui³² testamento ^{16.}
 tutor sub condicione aut ex die certo datus sit³³,
 quamdiu condicio aut dies pendet, tutor dari potest³⁴;
 item si pure datus fuerit³⁵, quamdiu³⁶ nemo heres
 existat, tamdiu ex his³⁷ legibus tutor petendus est:
 qui desinit tutor esse posteaquam quis ex testamento ^{20.}
 tutor esse coeperit³⁸. §. 187. Ab hostibus quoque tu-
 tore capto, ex his³⁹ legibus tutor datur⁴⁰, qui desi-

²⁶ Sched. h(?)a(?)c(?) |re Expectes tamen non hac re, sed hanc.

²⁷ Sched. danouici(?) (vel) **c — — u(vel o)s(?)xcauia** |**c^b
 (?)c(vel) ulim(vel ui)** ²⁸ Sched. **u c *i *****iam(vel dr)o(vel
 c) iudic icatur In Cod. sic scriptum esse conjicio: usu ē. (est)

si legitimo iudicio (iudicio) agatur Cum in Cod. occurrat iudicia
 pro iudicia, et iudium pro iudicium, etiam iudicio pro iudicio
 scribere potuit librarius. ²⁹ Inst. fuerat et mox dabatur.

³⁰ Inst. in urbe quidem Roma (ap. Hal. Roma non adjicitur)
 a Praetore u. e. w. p. T. p. ex lege Atilia ³¹ Verba qui etc.
 in Inst. ommissa sunt. ³² Et etc. Inst. Sed et si. Hal.: Sed
 et si in. ³³ Inst. fuerat et mox pendebat (Bien. pendebant).

³⁴ Sched. po*** Inst. poterat ³⁵ Inst. fuerat. ³⁶ In Inst.
 additur ex (Bien.: ex eo) testamento. ³⁷ Cod. is. Inst. ed.
 Hal. eisdem; Cuj. hisdem; Bien. iisdem. ³⁸ Inst.: petendus
 erat, qui desinebat esse tutor si condicio existeret (Hal. existi-
 terat), aut dies veniret (Hal. venerat), aut heres existeret (Hal.
 exstiterat). ³⁹ Cod. hii. Inst. his. ⁴⁰ Inst. petebatur.

§. 185. pr. I. de Atil. tut.
 Conf. Vlpianus, Fragm. XI,
 §. 18. Epitome, I, 7, §. 2.

§. 186. §. 1. I. de Atil. tut.
 §. 187. §. 2. I. de Atil. tut.

nit tutor esse⁴², si is, qui captus est⁴², in ciuitatem reuersus fuerit: nam reuersus recipit tutelam iure postliminii.

Ex. || §. 188. Ex his² apparet, quot sint species² tutelarum. si uero quaeramus, in quot genera hae species deducantur, longa³ erit disputatio: nam de ea re ualde ueteres dubitauerunt. nos⁴, qui diligentius hunc tractatum exsecuti sumus et in edicti interpretatione, et in his libris, quos ex Quinto Mucio fecimus, hoc solum⁵ tantisper sufficit admonuisse, quod quidam quinque genera esse dixerunt, ut Quintus Mucius; alii tria, ut Seruius Sulpicius; alii duo, ut Labeo: alii tot genera esse crediderunt, quot etiam species essent.

§. 189. Sed¹ inpuberes quidem² in tutela esse, omnium ciuitatum iure contingit; quia id³ naturali rationi⁴ conueniens est, ut is, qui perfectae aetatis non sit, alterius tutela regatur. nec fere ulla ciuitas est, in qua non liceat⁵, parentibus liberis suis inpuberibus testamento⁶ tutorem dare: quamuis, ut supra diximus, soli ciues Romani uideantur tantum liberos in potestate habere. §. 190. Feminas uero perfectae

⁴¹ Inst.: desinebat esse tutor. ⁴² Inst. erat, et mox fuerat, recipiebat.

§. 188. ¹ Cod. iis. ² Cod. sint speciesint ³ Sched. longa Lege longa. Hollw. ⁴ An nobis? ⁵ Sched. totum Lege solum. Hollw.

§. §. 189 — 193. ¹ Sed deest in Inst. ² Inst. autem. ³ Verba omnium ciuitatum etc. ab Inst. absunt. ⁴ Cod. ratione Inst. juri. ⁵ Cod. licet ⁶ Sched. cost; pro test. i. e.

§. 189. Sed — — — regatur. §. 6. I. de Atil. tut. ut regi. Conf. Isidorus, Origin. supra diximus. Vid. §. 55. Lib. IX, cap. ult. in fin. Ci-

aetatis in tutela esse, fere nulla pretiosa⁷ ratio quasise videtur. nam quae vulgo creditur, quia leuitate 20. animi plerumque decipiuntur, et aequum erat, eas tutorum auctoritate regi, magis speciosa⁸ uideatur, quam uera. mulieres enim, quae perfectae aetatis sunt, 24. ipsae sibi negotia tractant; et in quibusdam || causis dicis gratia tutor⁹ interponit auctoritatem¹⁰ suam; saepe etiam inuitus auctor fieri a Praetore cogitur. §. 191. Vnde cum tutore nullum ex tutela¹¹ iudicium mulieri datur; | at ubi¹² pupillarum pupillarumue¹³ negotia tutores tractant, etiam¹⁴ | post¹⁵ pubertatem tutelae iudicio¹⁶ rationem reddunt. | §. 192. Sane patronorum et parentum legitimae tutelae | uim aliquam habere intelleguntur, eo, quod hi neque | ad 8. testamentum faciendum, neque ad res mancipi alienan-

testamento. ⁷Sched. pro pretiosa i. e. pretiosa, exhibent pretiosa (pertiosa). ⁸magis speciosa. Cod. magis speciosa ⁹Cod. dici gratia tutelo ¹⁰Cod. aut Vid. Praefatio. ¹¹Cod. tule ¹²at ubi. Inst. cum igitur, Hal.: cum ergo. ¹³Sched. pup.ue; quo compendio pupillarumue significari manifestum est. Inst.: pupillarumue. ¹⁴tractant et. (etiam). Sched. tractant et ¹⁵Inst.: tutores negotia gerunt (Hal. gerant), post. ¹⁶Sic in Inst. legitur; Sched. iudici exhibent, In Cod.

cero, pro Muraena, cap. 12. Vlpianus, Fragm. XI, §. 1. item supra §. 144. mulieres enim — — auctoritatem suam. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. §. 25. 27. saepe etiam inuitus etc. Conf. infra Commentar. II. §. 122. item Cicero, loc. cit.

§. 191. at ubi etc. §. ult. I. de Atil. tut.

§. 192. Conf. Cicero, pro Flacco, cap. 34. ad testamentum faciendum. Conf. infra Commentar. II. §. §. 118.

et 122. et Commentar. III. §. 43. item Vlpianus, Fragm. XX, §. 15. Boethius, Commentar. in Topic. Cicer, Lib. II. (ad cap. 4.) ad res mancipi alienandas. Conf. infra Commentar. II. §. §. 80. 81. 85. 47. item Vlpianus, Fragm. XI, §. 27. Cicero, Topic. cap. 11. ad obligationes suscipiendas. Conf. infra Commentar. III. §. §. 108. et 91. item Vlpianus, Fragm. loc. cit. Cicero, pro Caecina, cap. 25; pro Flacco, cap. 35.

- das, | neque ad obligationes suscipiendas auctores fieri coguntur, praeterquam si magna causa alienandarum
12. | rerum mancipi obligationisque¹⁷ suscipiendae | interueniat. eaque omnia ipsorum causa consti|tuta sunt, ut quia ad eos intestatarum mortuarum | hereditates pertinent, neque per testamentum exclu|dantur ab hereditate, neque alienatis pretiosioribus | rebus susceptoque aere¹⁸ alieno minus locuplēs a|d eos hereditas perueniat¹⁹. §. 193. Aput peregrinos non similiter, | ut aput nōs, in tutela sunt feminae; set tamen plerum|que quasi in tutela sunt: ut ecce²⁰ lex *****
20. **²¹, | si quid mulier ***, maritum auctorem esse iubet²², aut filium²³ eius | puberem.

§. 194. Tutela autem liberantur ingenuae quidem trium liberorum, licet in legitima tutela sint¹: | nam et ceterae², quae alterius generis tutores habent, | uelut Atilianos, aut fiduciarios, trium liberorum || iu^{re} 52. liberantur³ §. 195. Potest⁴ autem pluribus modis XXXI. b

fortasse est iudicio Conf. ad §. 184. not. 28. ¹⁷ Cod. mancipio obligationisquae Praestaret obligationisue. ¹⁸ Cod. susceptoquaere i. e. susceptoquae aere. ¹⁹ Sched. locoplef a|. (ad) os(eos) hta(vel). **(?ueniat In Cod. haud dubie est htas pueniat i. e. hereditas perueniat. ²⁰ Cod. haecce Sed legendum ecce. Hollw. ²¹ Sched. bastnora An Bastarnarum? An Bastitanorum? ²² Sched.: si quit (quid) mul. (mulier) ha. (agat?) marit. (maritum) aut (auctorem. vid. Praef.) e. (esse) iuuet (iubet). ²³ Cod. filius

§. §. 194 — 198. ¹ Cod.: ueei us legitima tutum tms(velc) Quae lectio, cum sensu careat, ita emendanda videtur: licet in legitima tutela sint. ² Verbum ceterae ad libertinas spectat. ³ Desiderantur litterae circiter 13. ⁴ Sched. pro potest exhibi-

§. 194. Conf. Plutarchus, in item supra §. 145. et infra Com- Numa, cap. 10. (pag. 66.) Fragm. mentar. III. §. 44. veter. Icti de jur. specieb. §. 17. §. 195. e lege Atilia. e lege

libertina⁵ alterius generis (tutorem) habere: ueluti si a femina manumissa sit; tunc enim e lege Atilia petere debet tutorem, uel in prouincia e lege Titia⁴ patronae⁶ ***⁷ | ———— | ———— | ————
 | *⁸ Set et cum a masculo⁹ manumissa (fuerit), et auctore eo coemptionem fecerit, deinde remanicipata et manumissa sit, patronum quidem habere tutorem desinit, incipit autem habere eum tutorem, a quo manumissa est: qui fiduciarius dicitur. Item si patronus *****¹⁰ in adoptionem se dedit, debet tibi *e lege Atilia uel¹¹ Titia tuto-¹² rem¹² petere. Similiter ex iisdem legibus petere debet tutorem liberta¹³ si patronus dedit, nec ullum uirilis sexus liberorum in familia relinquit¹⁴. | §. 196. 16.
 Masculi autem cum¹⁵ puberes esse coeperint tutela liberantur. *****¹⁶ quidem *****¹⁶ | *nostri praeceptores puberem eum¹⁷ esse putant¹⁸,

bent *trust* * Sched. modis | * u (vel u, vel o, pro n) b(?) c(?) a
 (?) n (vel u) a (libertina). * Sched. c (e) (pro l., ut opinor, i, e, lege) *titia* (titia) *patronae* * Sched. *patronae* et in princip. lin. sequent.
patronae * Sched. s (vel c) * s' (sed) et c'. (cum) a masculo. Sched. s (vel c) * a (?) c (vel s) a masculo * Sched. *patronus* (patronus) *patronus*
 *****¹¹ Requiritur litterae circiter 9; unde in Cod. sic scriptum puto: e l. (lege) *atilia u* (uel) ¹² Sched. *titia* *tute* (vel s) In Cod. sic fuerit: *titia tute* (tutorem). ¹³ Sched. pro *liberta* habent *b(?)usta* ¹⁴ Sched. *recipit* ¹⁵ Post litteram *M* desiderantur circiter litterae 12. Itaque pro *cum* scriptum pono c'. ¹⁶ Sched. : *mu* — — — *cmu* (?) *mu* quidem *mu* ¹⁷ Desiderantur litterae 25 vel 27. ¹⁸ Sched. *putant*

Titia. Conf. supra §. 185.
Set et — — — *qui fiduciarius dicitur.* Conf. supra §. 115.
Item — — — *tutorem petere.* Conf. §. 4. I. quib. mod. tutel. finit. Vlpianus, Fragm. XI, §. 9.

§. 196. Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 28. Isidorus, Origin, Lib. XI, cap. 2. Quintilianus, Instit. orator. Lib. IV, cap. 2, §. 5. pr. I. quib. mod. tutel. finit.

[qui habitu corporis pubertatem ostendit, id est¹⁹,
 20. [qui generare potest; sed in his, qui pubescere non
 [possunt, quales sunt spadones, eam aetatem esse spe-
 [ctandam, cuius aetatis puberes fiunt, sed diuersae
 24. scholae auctores annis putant pubertatem aestimandam,
 id est, eum puberem esse existimant; qui XIII an-
 nos expleuit*.

53.
 CXVII. b.
 b. r.

2-24. [*****] | _____
 _____²⁰ || §. 197. aetatem peruenerit²¹, in qua
 res suas tueri possit. idem²² apud peregrinas gentes
 custodiri superius indicauimus²². §. 198. Ex iisdem
 4. causis et in prouinciis a Praesidibus earum curatores
 dari uoluit.

54.
 CXVII. a.
 b. r.

¹⁹ Requiritur litterae circiter 7. ²⁰ Hujus paginae argumen-
 tum duplex sit necesse est. Apparet enim ex iis, quae praeco-
 eant, tractatum de causis finiendae tutelae in ea continuari;
 quae autem sequuntur, caput de curationibus in ea incipere de-
 monstrant. Quod in Epit. quidem tale est: *Peractis pupillaribus
 annis, quibus tutores absolvuntur, ad curatores, ratio mi-
 norum incipit pertinere. Sub curatoribus sunt minores aetate,
 majores euersores, insani. Hi, qui minores sunt, usque ad vi-
 ginti et quinque annos impletos sub curatore sunt. Qui uero
 euersores, aut insani sunt, omni tempore vitae suae sub cura-
 toribus esse iubentur, quia substantiam suam rationabiliter gu-
 bernare non possunt.* Vid. Epit. I, 8. ²¹ Sched. puenero(?)
²² possit idem. Sched. possit idem?

²³ Illud quidem planum est, Gajum hoc loco de curatoribus minorum agere. Sed si
 quid conjecturae detur, jam eo progredi licebit, ut Gajum maxi-
 me in exponenda notissima illa diui Marci constitutione occu-
 patum fuisse dicamus, qua statutum est, ut omnes adulti cura-
 tores acciperent, non redditis causis: quae si ita sint, ad Im-
 peratorem Marcum referendum erit uerbum uoluit, quod in
 fine §. seq. legitur,

§. 197. aetatem — possit. Conf. pr. I. de curat. Vlpianus, Fragm. XII, §. 4. Epitome, I, 12, Capitolinus, in

Antonino Philosopho, cap. 10, superius indicauimus. Vid. §. 189,

§. 199. Ne tamen et pupillorum¹, et eorum, Ne qui² in curatione sunt, |negotia a tutoribus curatoribusque³ consumantur, aut⁴ deminuantur, curat Praetor, ut et tutores et (curato)res⁵ eo |nomine⁶ satisfi- 8.
dent. §. 200. Set hoc non est perpetuum. nam |et⁷ tutores testamento dati satisfacere non coguntur, quia
|fides eorum et diligentia ab ipso testatore probata est
|***** non * e lege curator *****⁸
|uel a Consule, uel a Praetore, uel a Praeside prouin- 12.
ciae dan|tur, plerumque non coguntur satisfacere ****
*** |***⁹ quia satis idonei electi sunt¹⁰.

§. §. 199. 200. ¹ Inst.: Ne tamen pupillorum pupillarumve.
² Inst.: qui quaeue. ³ Inst. ed. Bien.: tutoribus curatoribusve; Hal. et Cuj.: curatoribus tutoribusve. ⁴ Inst. uel.
⁵ curatores. Sched. p, pro r, ut opinor: nam librarium prioribus
verbi curatores syllabis per incuriam omissis, solam ultimam
siglo r expressisse probabile est. Conf. ad §. 144. not. 3.
⁶ Sched. nomine ⁷ et deest in Inst. ⁸ Sched.: ——— 1108
non n e lege curator tunc s (vel c) * An: non n (enim) e lege
curator (curatores) fun (fiunt) set? ⁹ Sched. r — — |cc
¹⁰ Sched. 111111 (idonei) ****l (electi) sunt (sunt). Conf. loc.
Inst. infra allegat. — Reliqua hujus paginae pars vacua est.

§. 199. pr. I. de satisdat. tut. est. cit. pr. I. de satisdat. tut.
v. curat. v. curat.

§. 200. Set — — probata

GAII INSTITUTIONVM COMMENTARIVS SECVNDVS.

§. 1. *Superiore commentario de iure personarum*¹ | exposuimus: modo uideamus de rebus; quae | in nostro patrimonio sunt, uel extra nostrum pa-
4. | trimonium habentur. 55.
LXIII. a.
b. r.

§. 2. Summa itaque² rerum diuisi^o | in duos
articulos deducitur: nam aliae sunt diuini iur^{is}²,
aliae humani. §. 3. Diuini iuris sunt ueluti res sacrae
| et religiosae. §. 4. Sacrae sunt, quae Diis superis
8. consecra|tae sunt; religiosae, quae Diis manibus re-
Sed. lictae | sunt. | §. 5. Sed³ sacr *****
***** |

§. 1. ¹ Ex Inst.; nisi quod pro libro, ut ibi legitur, tum ex Epit. auctoritate, tum ex constanti Cod. usu posui commen-
tario.

§. §. 2—11. ¹ itaque deest in Dig. ² E. Dig. ³ Sched.

§. 1. pr. I. de divis. rer.
Conf. Epitome, II, 1, pr. et §. 1.

§. 2. L. 1. pr. de divis. rer.
inscripta: Gajus Libro II. In-
stitutionum.

§. 3. cit. L. 1. pr. de divis.
rer. Conf. Epitome, II, 1, cit.
§. 1.

§. 5. Conf. §. 8. I. de divis.
rer. Epitome II, 1, cit. §. 1.

|*****⁴. §. . Religiosum uero⁵ nostra 12.
 uoluntate facimus mortuum inferentes in locum
 |nostrum, si modo eius mortui funus ad nos perti-
 ne|at. §. 7. Set in prouinciali solo placet plerisque,
 solum re|ligiosum non fieri, quia in eo solo⁶ domi- 16.
 nium populi Romani |est, uel Caesaris; nos autem
 possessionem tantum *et u*⁷sumfructum habere uide-
 mur. utique tamen *eiusm|odi locus, licet non si*t⁷
 religiosus, pro religioso habetur⁸. * |*****⁹ quod in 20.
 prouinciis non ex auctoritate populi Romani con|secratum
 est, proprie sacrum non est ***** pro sa|cro¹⁰ habetur.
 §. 8. Sanctae quoque res, uelut muri et por|tae, quodam-
 modo diuini iuris sunt¹¹. §. 9. Quod autem *di|uini*¹² 24.
 iuris est, id nullius in bonis est: id uero, quod humani
 56. ||*iuris est, plerumque alicuius in bonis est; potest au- 1—18.
 LXIII.^b tem et nullius in bonis esse. nam res hereditariae an-
 b, r. tequam aliquis heres existat, nullius in bonis sunt.

Scō ⁴Sched. ***c(?)lva(?)a*ēfawo ⁴Supple locum. ⁶Sched.:
 in cr(eo) ****o(?—solo). ⁷tam(tamen) e'm|odi(eiusmodi)
 locus l(licet) n.(non) sit. Sched. tam **c(?)|———
⁸Sched. p re|uoso l(?)u(?)c(?)i(?) In Cod. fuerit: p(pro)
 religioſo haue't (pro habet' i. e. habetur). ⁹Sched. q.|****
 An q̄.|ū, (quamuis) # (enim) et? ¹⁰Sched. *a(vel x)earum
 (sacrum) n(non) c(vel o)s*(est) ****c(?—tamen?) p(vel r; sed
 in Cod. sine dubio est p i. e. pro) c(vel r) i?|cr(vel p)o(sacro).
¹¹Sched.: qu****(quodammodo) diuini iuris ** s(sunt) ¹²EDig.

§. 6. Conf. §. 9. I. de divis.
 rer.

§. 7. quia — Caesaris. Conf.
 supra Commentar. I, §. 6. et
 infra huj. Commentar. §. 21.
 item Theophilus, II, 1, 40.
 nos — uidemur. Conf. The-
 ophilus, loc. cit. et Simplicius,
 ap. Goes, pag. 76.

§. 8. cit. L. 1. pr. de divis.
 rer. §. 10. I. eod. Conf. Epi-
 tome II, 1, cit. §. 1.

§. 9. cit. L. 1. pr. de divis.
 rer. Quod — nullius in bo-
 nis est. §. 7. I. eod. Conf.
 Epitome II, 1, cit. §. 1. nam
 res hereditariae etc, Conf.
 Epitome loc. cit.

DIVISIONE ET ACQUISITIONE. 77

§. 10. *Hae autem res, quae humani iuris sunt, aut publicae sunt, aut privatae.* §. 11. *Quae publicae sunt, nullius in bonis esse creduntur; ipsius enim universitatis esse creduntur. privatae autem sunt, quae singulorum sunt*^{* 13.}

§. 12. **Quaedam praeterea res corporales sunt, quaedam incorporales.* §. 13. *Corporales hae sunt,*

19. *quae tangi possunt, veluti*^{* 1} | fundus, homo, uestis,

20. *aurum, argentum, et denique*^{* 2} | *aliae res innumerabi-*

21 — 2. *les*³. §. 14. **Incorporales sunt, quae*^{* 4} | *tangi non*

*possunt*⁵: **qualia sunt ea, quae in iure consistunt; sicut hereditas, ususfructus, obligationes quoque modo contractae. nec ad rem pertinet, quod in hereditate res corporales continentur; nam et fructus, qui ex fundo percipiuntur, corporales sunt, et id, quod ex aliqua obligatione nobis debetur, plerumque corporale*

est, veluti fundus, homo, pecunia: nam ipsum ius suc-

57.
LXII. a.
b. r.

3 — 8. *cessionis, et ipsum ius utendi*^{* 6} | *fruendi, *et ipsum ius obligationis incorporale est. eodem numero sunt et*

¹³ E Dig.

§. §. 12 — 14. ¹ E Dig. ² aurum etc. E Dig. Sched:

quod ³ Sched. aliae (aliae) r (pro r. i. e. res) (?) a (vel s) m c a i i i i - (innumerabiles). ⁴ E Dig. ⁵ Sched. a

m c / (tangi) non m c u n s (possunt; in Cod. enim, ut opinor, sic est: p'sunt). Ductus, quos tum in reliqua hujus, tum in priore sequentis paginae parte Sched. exhibent, hi sunt: (pag. 56. lin. 23.)

u s (?) s i i i - - - - - (lin. 24.) r c - - - - - a i i

- - - - - (pag. 57. lin. 2.) i i d - - - - -

(lin. 3.) d i f r u e n d i - - - - - (lin. 4.) m (v e l i i i) c s i i i

- - - - - (lin. 7.) i i i d - - - - -

- - - - - (lin. 8.) o m - - - - - ⁶ E Dig. In Inst. pro successione legi-

§. §. 10. 11. cit. L. 1. pr. de divis. rer. Conf. Epitome II, 1, cit. §. 1.
§. §. 12 — 14. cit. L. 1. de

divis. rer. §. 1. Tit. Inst. de reb. incorp. Conf. Epitome II, 1, §. §. 2. 3.

*iura praediorum urbanorum et rusticorum, quae etiam servitutes uocantur** 7.

_____ | item 9. Item.
 ***** | _____ 10—20.

| §. 15. Item ***** Item.
 *** | _____ 22—24.

58.
 LXII. b.
 b. r.

|| statim, ut nata, sunt, mancipi esse putant²: *Nerua*
uero, *Pr*|*oculus*², et ceteri diuersae scholae auctores
 non aliter ea mancipi esse putant, quam si domita sunt;
 et si propter |*nimiam*³ feritatem domari non possunt, 4.
 tunc uide[n]t[ur] mancipi esse⁴ *****
 | ***** §. 16. **nec**
 | mancipi sunt, uelut ursi, leones. item ea anima-

tur *hereditatis*. ² Haec quoque e Dig. in contextum transtuli;
 neque tamen ea sufficiunt explendis lineis 3—8. In Epit. sane
 locus de servitutibus copiosior est; ibi enim (II, 1, §. 3.) sic
 legitur: Incorporalia etiam sunt iura praediorum urbanorum
 vel rusticorum. *Praediorum urbanorum iura sunt: stillicidia;*
fenestras; cloacae; altius erigendae domus, aut non erigendae;
et luminum, ut ita quis fabricet, ut vicinae domui lumen non
tollat. Praediorum uero rusticorum iura sunt: uia; vel iter,
per quod pecus aut animalia debeant ambulare, vel ad aquam
duci; et aquaeductus: quae similiter incorporalia sunt. Haec
iura tam rusticorum, quam urbanorum praediorum servitutes
appellantur. Conf. infra §. 51.

§. §. 15—17. ¹ Gajus de iis animalibus loquitur, quae
 mancipi sunt. Itaque quae ad explendam periodum desideran-
 tur, talia esse existimo: *ea autem animalia nostri quidem prae-*
ceptores. ² Sched. *ncpio ucps* *|*eculus* Lege: *nerua uero*
pr|*oculus*. S a v. ³ Cod. *minimam*; sed sensus *nimiam* postu-
 lat. S a v. ⁴ Cave, ne pro *mancipi esse* scribendum putes:
nec mancipi esse; in Cod. enim sequi uerisimile est huiusmodi

§. 15. Conf. Vlpianus, Fragm. §. 16. Conf. Vlpianus, Fragm.
 XIX, §. 1. item supra Com- XIX, cit. §. 1.
 mentar. I. §. 129.

8. *lilia, quae ferarum⁵ bestiarum numero sunt, uelut elephantes | et cameli, et ideo *****⁶ quamuis ea animalia⁷ etiam collo dorsoue dumentur — —*

11. 12. — — | —————

|non mancipi sunt. §. 17. Item fere omnia⁹, quae incorp^oralia⁹ sunt, nec mancipi sunt, exceptis seruitutibus | praediorum rusticorum¹⁰: *nam haec quidem

16. mancipi res⁸ | sunt¹¹, quamuis sint ex numero rerum incorp^oralium¹².

§. 18. Magna autem differen|tia est mancipi rerum et¹ nec mancipi. §. 19. Nam res nec |*man-

20. cipi nuda traditione abalienari possu|nt², si modo corporales sunt et ob id recipiunt tra|ditionem. §. 20.

Itaque si tibi uestem, uel aurum, uel ar|gentum tradidero, siue ex uenditionis causa, siue |*ex donationis*,

aliquid: cum ad eam aetatem peruenerint, cuius aetatis domari solent. Conf. Commentar. J. §. 196. ³ Sched. ferae ⁶ Sched.: ideo ad(?)ocmnia(vel o pro ia)nci ⁷ quic (quamuis) eanima-
lia (ea animalia). Sched. qu(vel i)ax. ***nci**|a ⁸ Sched.
com* iursu/// iio///****ca(vel n)ao(vel d)/(?)n/(?)** | qu — — —
—————|sm————— Pri-

mos ductus sic explico: collo dorsoue dumentur; cui interpretationi admodum fauet loc. Vlp. infra allegat. ⁹ Sched.: non mancipi s(sunt) item fere(fere) m(n)u(vel i)—————
|ralia (omnia quae incorp^oralia). ¹⁰ Sched. serui(m)u(?)o(?)
|poropism p^oncid/// Lege: seruitutibus praediorum rusticorum.
Hollw. ¹¹ sunt. Sched. sm. ¹² Sched. po(vel q)u(m)??
incoppo|u+oc Lege: rerum incorp^oralium. Hollw. Sequitur spatium vacuum.

§. §. 18 — 27. ¹ reru. (vel rer. utrumque enim rerum significat) et. Sched. rcr+ u ² possunt. Sched. —|u///

§. 17. exceptis etc. Conf. si modo etc. Conf. infra §. 26. Vlpianus, Fragm. XIX, cit. §. 1. item Theophilus II, 1, §. 40.

§. 19. Nam — possunt. Conf. §. 20. Conf. §. 40. I. de Vlpianus, Fragm. XIX. §. 7. divis. rer.

siue quavis alia ex causa³. ***** | *****⁴ 24.
 59. ***** §. 21. *In eadem* || causa
 CXVI. b. sunt provincialia⁵ praedia, quorum *alia stipen*|diaria,
 b. r. alia tributaria uocamus. | Stipendiaria sunt ea, quae in Stip.
 his prouinciis sunt, quae propri|e populi Romani esse 4.
 intelleguntur. Tributaria sunt ea, quae in | his prou-
 uinciis sunt, quae proprie *Caesaris esse cre*|duntur⁶.
 §. 22. Mancipi uero res *sunt*⁷, quae per man|cipa-
 tionem ad alium transferuntur; unde *****⁸ | man- 8.
 cipi res sunt dictae. quod autem ualet manci(patio,
 idem ualet et in iure cessio. §. 23. Sed manci)|patio qui-
 dem⁹ quemadmodum fiat, superiore | commentario tra-
 didimus. | §. 24. In iure cessio autem hoc modo fit¹⁰. In.
 aput magistratum po|puli Romani, uel (aput)¹¹ Prae- 12.
 torem, uel aput Praesidem prouinciae is, cui | res in
 iure ceditur, rem tenens ita dicit¹²: | HVNC EGO HO- Hunc.
 MINEM EX IVRE QVIRITIVM MEVM ESSE AIO. de-
 inde, post|quam hic uindicaue*rit, Praetor interro*gat¹³
 eum, qui ce|dit, an contra uindictet. quo negante aut 16.
 tacen|te, tunc ei, qui uindicauerit, eam rem addicit;
 idque | legis actio uocatur¹⁴. quae fieri potest etiam in

³ csa i. e. causa. Sched. *s(vel o)* ⁴ Sched. a***** | incussio
⁵ sunt provincialia. Sched. s***u(vel o)nc*** Librarius haud dubie
 J. puincialia scripsit. Sav. ⁶ In fine lin. 5. litterae deside-
 rantur circiter 12. quam lacunam sic explet Sav.: Caes. (Cae-
 saris) esse cre Post uocem creduntur sequitur spatium vacuum.
⁷ p(rés) J. (sunt). Sched. r* ⁸ An etiam? Sav. Malim
 proprie, uel et pprie. ⁹ quod autem etc. Sav. mauult: quod
 idem ualet mancipium et mancipatio. Et manci|patio quidem.
¹⁰ Boeth.: In iure autem cessio fit hoc modo. ¹¹ Ex Boeth.
¹² Boeth. uindicat. ¹³ Ex Boeth. ¹⁴ Boeth. uocabatur.

§. 21. Conf. Theophilus, II, cap. 5. et ad eum loc. Boethius
 1, cit. §. 40. item supra Com- (Commentar. Lib. III.).
 mentar. I. §. 6. et huj. Com- §. 23. Vid. Commentar. I.
 mentar. §. 7. §. 119. sq.
 §. 22. Conf. Cicero, Topic. §. 24. In iure cessio

DIVISIONE ET ACQUISITIONE. 81

provinciis apud Praesides earum¹⁵ *****

20. **¹⁶ | §. 25. fere semper mancipationibus utimur.

quod enim | ipsi per nos praesentibus amicis agere possumus, hoc | non est necesse¹⁷ cum maiore difficultate apud Praetorem, aut apud Praesidem provinciae

24. quaerere¹⁸. §. 26. (At si) neque mancipata, neque in

1-24. iure cessa sit res mancipi || _____ 60. CXVI. a.

_____ || _____ 19 b. r.

| * unicam ***²⁰ ***** XXVIII. a.

3-5. | _____ 21 | praedium

²² ** | *** ulla

8. libera ***** §. 27. admonendi²³

sumus ***** | esse provincialis soli nexum non *****

| significationem solum non aliter ***** mancipi *** provinciali ** nec mancipi *²⁴

Mss. tamen 1. et 2. a Meermano collata uocatur exhibent.

¹⁵ Sched. *aiw nsides cirw* Lege: apud praesides earum. Hollw.

¹⁶ Sched. *caciuc* (vel *s*) *qnaic* (?) *nc* ¹⁷ Sched. *ni c necesse* Lége: *n*.

(non) *e*. (est) *necesse*. Sav. ¹⁸ Sched. *quae* Legendum *quaerere*. Sav.

¹⁹ Sched. *scassd* (?) *claccqd* _____

_____ ²⁰ Sched.: *m unicam end* ²¹ Sched. (lin. 3.)

e q (vel *u*) *uonummc* _____ (lin. 4.) *ca* (vel *c*)

essicr (3) *uocpi* _____ (lin. 5.) *creu* (?) _____

_____ ²² Sched. *pdium* (praedium) *in* ²³ Sched.:

dem ulla libera d (vel *c*) *in* _____ | *nendi* ²⁴ *mpis*

aliter etc. Sched. *n* (vel *n* — non) *alix* (aliter) *n* (vel *a*) *in* (vel *m*)

pro *in*) *mancipi* (?) *c* (vel *s*) *pro* *in* *in* *in* (?) *nec mancipi* * *Lo-*

cus a fine lin. 7. ita fere restitui posse videtur: *In summa*

admonendi sumus, nexum Italici soli proprium ius esse, pro-

uincialis soli nexum non esse: recipit enim nexus significatio-

nem solum non aliter, quam si mancipi est, provinciale uero

uocatur. Boethius, Commentar. in Topic. Cicer. Lib. III.

post verba: Cessio vero tali fiebat modo, ut secundo com-

mentario idem Cajus exposuit. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX,

§. §. 9. 10. §. 26. Conf. Boethius, Com-

mentar. in Topic. Cicer. loc. cit. item infra §. 41.

§. 27. Conf. Simplicius, ap. Goss. pag. 76.

*** enim uero prouincia ** |***** 12.
 **** de mancipa — 25.

|§. 28. Incorporales (*res*) traditionem non recipere Incorp.
 manifestum est. §. 29. Sed iura praediorum urba-
 norum in iure tantum ce|di¹ possunt; rusticorum
 uero etiam mancipari |possunt. §. 30. Vsusfructus in 16.
 iure cessionem tantum recipit. Nam |dominus pro-
 prietatis alii usumfructum in iure cedere potest, |ut
 ille usumfructum habeat, et ipse nudam pro|prietatem
 retineat². Ipse usufructuarius in iure cedendo do- 20.
 mino proprietatis usumfructum, effi|cit³, ut a se disce-
 dat et conuertatur in proprietatem: |alii uero in iure
 cedendo nihilominus ius suum re|tinet; creditur enim
 ea cessione nihil agi. §. 31. Sed haec |scilicet in Itali- 24.
 cis praediis ita sunt, quia et ipsa praedia mancipationem
 ||et in iure cessionem recipiunt⁴. alioquin in
 prouin|cialibus praediis siue quis usumfructum, siue
 ius eundi, agendi, aquam|ue ducendi, uel altius tol-
 lendi aedes, aut non tollen|di ne luminibus uicini of- 4.
 ficiatur, ceteraque simili|lia iura constituere uelit, pactio-
 nibus et sc|ipulationibus id efficere potest; quia ne ipsa
 quidem praedia man|cipationem, aut (*in*) iure cessionem
 recipiunt. §. 32. Set⁵ cum |ususfructus et ho- 8.

62.
 XXVIII. b

nec mancipi est. 25 *** enim etc. Sched. auc(vel e) o(vel c)
 nntuer(?)o puincia** |c(vel s)usq(vel r)p(?)a(vel s)p(vel r)c+s**
 uum+ccdc/(?) de mancipa —

§. §. 28 — 39. ¹Sched. ta—|di Legendum tantum ce|di:
 quamvis si lin. 14. ad legitimum litterarum numerum restrictam
 ponamus, non plures in ea quam 3 desiderentur litterae.
²retineat. Sched. |****: ductus incerti sunt omnes.
³efficit. Sched. ****|** ⁴Sched. rec**** ⁵Sched. et

§. 28. Conf. supra §. 19. usufructuarius etc. Conf. §. 3.
 §. 30. Vsusfructus — recipit. I. de usufr. Pomponius, L. 66.
 Conf. infra §. 33. item Vlpianus, Fragm. XIX, §. 11. Ipse §. 31. Conf. §. 1. I. de usufr.

minum, et ceterorum animalium constitui possit, intellegere debemus, horum ⁶ usumfructum etiam in prouinciis per in iure cessionem constitui posse. §. 33. dix. Quod autem diximus, usumfructum in iure cessionem tantum recipere, non est temere dictum, quamuis etiam per mancipationem constitui possit eo; quod in mancipanda proprietate detrahi potest: non enim ipse ususfructus mancipatur, sed cum in mancipanda proprietate deducatur, eo fit, ut aput alium ususfructus, aput alium proprietas sit. | _____

Hered. _____ ⁷ | §. 34. Hereditas quoque in iure cessionem tantum recipit.

20. | §. 35. Nam si is, ad quem ab intestato legitimo iure pertinet hereditas, in iure eam alii ante aditionem cedat, id est antequam heres extiterit, perinde fit heres is, cui in iure cesserit, ac si ipse per legem ad hereditatem uocatus esset: post aditionem ⁸ uero si cesserit, nihilominus ipse || heres permanet, et ob id ⁹ creditoribus tenebitur, debita tero pereunt, eoque modo debitores hereditarii *lucrum* ¹⁰ faciunt; corpora uero eius hereditatis perinde transeunt ad eum, cui cessa est hereditas, ac si ei singula in iure cessa ¹¹ fuissent.

63.
LXXXVII. a.

§. 36. Testamento autem scriptus heres ante aditam

⁶ Cod. *honorum pro horum* ⁷ Linea vacua, ⁸ Cod. *obligationem pro aditionem*. ⁹ Cod.: id a ¹⁰ Sched. *l(vel)u(vel)er*... *Legendum lucrum*. Sav. Conf. infra Commentar. III. §. 85. ¹¹ Sched.

§. 4. cod. de servitutib. *Epitome* II, 1. §. 3.
 §. 33. *Quod autem diximus*. Vid. §. 30.
 §. 34. Conf. *Vlpianus*, *Fragm.* XIX, §. 11.
 §. 35. Conf. infra *Commentar.* III, §. 85, item *Vlpianus*, *Fragm.* §. §. 12—14.
 §. 36. Conf. infra *Commentar.* III. §. 86. item *Vlpianus*, *Fragm.* cit. §. §. 13. 14. *quae proxime diximus*, Vid. §. 35.

quidem hereditatem in iure cedendo eam alii | nihil agit; postea uero quam adierit si cedat, ea accidunt, | quae proxime diximus de eo, ad quem ab intesta|to 8. legitimo iure pertinet hereditas, si post aditionem ¹² (in) | iure cedat. §. 37. Idem et de necessariis heredibus diuersae scholae auctores existimant, quod nihil uidetur in|teresse, utrum (quis) adeundo hereditatem 12. statim fiat heres, | an inuitus existat; quod quale sit, suo loco appare|bit. sed nostri praeceptores putant, nihil agere ne|cessarium heredem, cum in iure cedat hereditatem. §. 38. Obligationes quoquo modo con- 16. tractae nihil eorum | recipiunt. nam quod mihi ab aliquo debetur, id | si uelim tibi deberi, nullo eorum modo, quibus | res corporales ad alium transferuntur, id efficere possum, sed opus est, ut iubente me tu ab 20. eo | stipuleris: quae res efficit, ut a me liberetur, et | incipiat tibi teneri; quae dicitur nouatio obligatio|nis. §. 39. Sine hac uero nouatione non poteris tuo no- | mine agere, sed debes ex persona mea, quasi cogni- 24. tor, || aut procurator meus, experiri.

64.

LXXXVII. b.

| §. 40. Sequitur, ut admoneamus, aput peregri- Seq. nos qui|dem unum esse dominium, ita ut dominus quisque | sit ¹, aut dominus non intellegatur. Quo 4. iure etiam populus Romanus | olim utebatur: aut enim

ceiuvv(?) ¹² Cod. iterum pro aditionem exhibet obligationem.

§. §. 40 — 42. ¹ Cod. e i. e. est; et mox intellegitur

§. 37. Conf. infra Commentar. III. §. 87. quod quale sit, suo loco apparebit. Vid. infra §. 153. sq.

§. 38. sed opus est etc. Conf. infra Commentar. III. §. 176.

§. 40. Quo iure etc. Conf. supra Commentar. I. §. §. 54. 35. 167. infra huj. Commentar. §. 88. et Commentar. III. §. 166. item Theophilus I, 5, §. 4.

ex iure Quiritium unusquisque dominus |erat, aut non intellegebatur dominus. set postea |diuisionem accepit

8. dominium, ut alius possit esse |ex iure Quiritium dominus, alius in bonis habere. §. 41. Nam si tibi rem

|mancipi neque mancipauero, neque in iure cesserō, |set tantum tradidero, in bonis quidem tuis ea res |ef-

12. donec tu eam |possidendo usucapias; samel enim im-
pleta usucapi|one, proinde pleno iure incipit, id est, et in bonis, |et ex iure Quiritium tua res esse, ac si ea (tibi) mancipata, uel in iure ces|sa (*esset*). §. 42. Mo-

16. |fundi uero et aedium biennio: et ita lege XII tabularum |cautum est.

Ceter. |§. 43. Ceterum² etiam earum rerum usucapio nobis competit, quae non a domino nobis traditae fue-

20. rint, siue man|cipi sint eae² res, siue nec mancipi, si modo eas bona fi|de acceperimus, cum crederemus eum, qui tradi|derit, dominum esse. §. 44. Quod ideo re-

24. essent: cum suffi|ceret domino ad inquirendam rem

² Cod. *efficit* ³ Malim: ac si *ces* (*esset*) mancipata uel in iure *cessa*. Et mobilium. S a v.

§. §. 43. 44. ¹ Cod. *Ceterarum* ² Cod. *ae* pro *eae*, et

§. 41. Conf. supra §. 26. et infra Commentar. III. §. 80. item Boethius, loc. ad §. 26. allegat. et Vlpianus, Fragm. I, §. 16.

§. 42. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX, §. 8. Cicero, Topic. cap. 4. pro Caecina cap. 19. item infra §. §. 44. et 54.

§. 43. Conf. pr. I. de usu-
cap. *sive mancipi — sive*

nec mancipi. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX, §. 8.

§. 44. Conf. cit. pr. I. de usucap. L. un. C. de usucap. transform. (Iustinian.) L. I. de usurpat. (ex Nostri Commentar. ad Edict. prov.) item supra §. 42. et quae ibi allegavi Ciceronis et Vlpiani loca, nec non infra §. 54.

65. XXXV. a. suam anni, aut³ || biennii spatium, quod tempus ad usucapionem possessori tribu|tum est.

§. 45. Set aliquando etiamsi maxime quis bona Set. fide alienam¹ rem possideat², numquam tamen illi³ 4. usucapio procedit⁴: uelut si quis⁵ rem furtiuam aut ui possessam possideat; | nam furtiuam lex xii tabularum usucapi prohibet, ui pos|sessam lex Iulia et Plautia. §. 46. Item prouincialia prae|dia usucapionem 8. (non)⁶ recipiunt. §. 47. (Item) res mulieris, quae in agnatorum tutela (erat, si) erant res mancipi, usucapi non poterant⁷, | praeterquam si ab ipsa tutore (auctore) traditae essent: id ita⁸ lege⁹ xii tabularum cau(tum erat). §. 48. Item¹⁰ liberos homines et res sacras | et 12. religiosas usucapi non posse manifestum est. §. 49. Quod ergo | uulgo dicitur¹¹, furtinarum rerum et ui

mox ea pro eas. ³Sched. *abmua(?)*? Legendum: *anni a.*(aut). Sav.

§. §. 45 — 51. ¹alienam deest in Inst. ²Inst. *possederit. Bien. possedit.* ³Cod.: *n^oqn* (nuncquam non) tamen ill. Legendum: *numquam* tamen illi. ⁴In Inst. pro *numquam* etc. legitur: *non* tamen illi usucapio *ullo tempore* procedit. ⁵Cod. *qui* ⁶Cod. *usucapionē*, pro *usucapionē*. (usucapionem) *n.*(non); sic enim scriptum oportebat. ⁷*recipiunt* etc. Malim: *recipiunt. Mulieris*, quae in agnatorum tutela erat, *res mancipi u. n. p.* Vel: *recipiunt. Item mulieris* etc. Sav. ⁸Sched. *id ita*(ita). Sav. legendum censet: *idque ita*; quod praestaret sane. ⁹Cod. *legem* ¹⁰Sched, *cap 110* (vel *u*)m Sententia postulat: *cautum erat item* ¹¹Inst. §

§. 45. Set — — *procedit.*
§. 1. I. de usucap. *uelut* —
— *Flautia*, Conf. §. 2. eod.
§. 46. Conf. cit. I., un. C.
de usucap. transform. et cit.
pr. I. de usucap. item supra §. 7.
§. 47. Conf. supra Commen-

tar. I. §. 192. et infra huj. Commen-
mentar. §. 80. item Cicero,
ad Atticum, Lib. I, epist. 5.
et pro Flacco, cap. 34.

§. 48. Conf. §. 1. I. de usu-
cap.

§. 49. §. 3. I. de usucap.

- possessionem¹² usucapionem per legem XII tabularum prohibitam esse.¹³ non eo pertinet, ut (*ne ipse*)¹⁴ fur, **quique per**¹⁵ uim **possidet**¹⁶, usucapere possit, nam huic alia¹⁷ ratione usucapio non competit quia scilicet mala fide possidet¹⁸; sed nec¹⁹ ullus alius, quamquam²⁰ ab eo²¹ bona fide emerit²², usucapiendi ius habeat. §. 50. Unde in rebus mobilibus non facile procedit, ut bonae fidei possessori usucapio competat²³: quia²⁴ qui alienam rem uendidit et tradidit, furtum committit; idemque accidit, etiam si ex alia causa tradatur²⁵. Sed tamen hoc²⁶ aliquando aliter se habet. nam si heres rem defuncto commodatam, aut locatam, uel²⁷ apud eum depositam²⁸, existimans eam esse hereditariam²⁹, uendiderit aut donauerit, furtum non committit³⁰. item si

66.
XXXV. b.

Quod autem dictum est. ¹² Inst.: furtivarum et vel possessionum rerum. ¹³ Inst.: per leges prohibitam esse. ^{14-15, 16} Ex Inst. ¹⁷ Cod. huic ali. In Inst. pro huic legitur his. ¹⁸ Inst. possident. ¹⁹ Sic etiam in Inst. Bien. Hal. et Cuj. no. ²⁰ Sched. qq Inst. quamuis. ²¹ Inst. eis. ²² In Inst. additur: vel ex alia causa acceperit. ²³ Ex Inst. ²⁴ Inst. nam. ²⁵ uendidit etc. Inst.: uendidit (ita Bien. Hal. uendiderit. Cuj. uendit) vel ex alia causa tradidit (sic iterum Bien. Hal. tradiderit. Cuj. tradit), furtum ejus committit. Cetera in Inst. ommissa sunt. ²⁶ Inst. id. ²⁷ Sched. u(vela) Inst. vel. ²⁸ Cod. pro eum depositam, quod est in Inst., exhibet eundempositam; unde aliquis legendum putet: apud eundem depositam. ²⁹ Inst. existimans hereditariam esse. ³⁰ uendiderit etc. Inst.: bona fide accipienti uendiderit, aut donauerit, aut dotis nomine dederit: quin is, qui acceperit, usucapere

§. 50. §. §. 3 — 6. I. de usu- cap. Set — — — credens, uendiderit aut donauerit. Conf. L. 36. de usurpat. (ex Nostri Reb. cottid.) furtum non committit; furtum enim sine

affectu furandi non committitur. L. 37. pr. eod. inscripta: Gajus Libro II. Institutionum. Conf. infra Commentar. III. §. 208.

is, ad quem ancillae ususfructus pertinet, partum etiam³¹ suum esse credens, uendiderit aut donauerit, 4. furtum non committit; furtum enim sine affectu furandi non committitur aliis quoque modis accidere potest, ut quis sine uitio furti rem alienam ad aliquem transferat et efficiat, ut a possessore usucapiatur. §. 51. 8. Fundi quoque alieni potest aliquis sine ui possessionem nancisci³², quae uel ex negligentia domini uacet, uel quia³³ dominus sine successore decesserit, uel longo tempore afuerit. nam³⁴ si ad alium bona fide accipientem transtulerit, poterit usucapere possessor; et quamuis ipse, qui uacantem possessionem nactus est, intellegat, alienum esse fundum ***** nihilominus ***** ad usucapionem ***** 16. improbata sit³⁵ eorum sententia, qui putauerint, furtum fundi³⁶ fieri posse.

possit, dubium non est; quippe cum ea res in furti uitium non ceciderit, cum utique heres, qui bona fide tanquam suam alienauerit; furtum non committit. ³¹ etiam deest in Inst. ³² Dig.: nancisci possessionem. ³³ Sched. 9 In Cod., ut opinor, est q̄ i. e. quia; sic enim in Dig. legitur. ³⁴ Sched. n, pro n̄, ut opinor, i. e. nam. Praestaret tamen quam. ³⁵ fundum etc. Sched. fundus ***** nihilominus ***** ad usucapionem negetur improbata sit. Excidisse aliquid palam est. Vnde, nisi impedimento esset vox negetur, locum ita restituendum esse dicerem: et quamuis ipse etc. intellegat, alienum esse fundū (fundum), traditio nihilominus b̄f. (bonae fidei) possessori ad usucapionem proficiet, quia neque ui possessum, neque furtiuum possidet, cum improbata sit eorum sententia etc. Conf. Inst. et L. 38. de usurpat. ³⁶ Sched. pro furtum fundi exhibent furti fundum.

§. 51. Conf. §. 7. I. de usu- (ex Nostri Reb. cottid.) eorum cap. Fundi — — afuerit. sententia etc. Conf. Gellius, cit. L. 37. de usurpat. §. 1. Lib. XI, cap. 18. nam si etc. Conf. L. 38. eod.

Rurs.

- §. 52. Rursus ex contrario accidit, ut qui sciat
 20. alienam |rem¹ se possidere, usucipiat: uelut si rem
 hereditariam, cuius |possessionem heres nondum nactus
 est, aliquis |possederit; nam ei concessum (est, usu)ca-
 pere, si modo ea res |est, quae recipit usucapionem.
 24. quae species possessionis et usucapionis pro |herede
 uocatur. §. 53. Et in tantum haec usucapio concessa
 est, || ut et res, quae solo continentur, anno usucapian- 67.
 tur. |§. 54. Quare autem hoc casu etiam² soli rerum CII.
 annua |constituta sit usucapio, illa ratio est, quod olim
 4. rerum |hereditariarum possessiones ut ipsae hereditates
 usucapi |credebantur, scilicet anno. lex enim XII tabu-
 larum soli qui|dem res biennio usucapi iussit, ceteras
 uero an|no. ergo hereditas in ceteris rebus uidebatur
 8. esse, quia soli non est, quia neque corporalis est. quam-
 uis (autem) postea creditum |sit, ipsas hereditates usu-
 capi non posse, tamen in o|mnibus rebus hereditariis,
 etiam quae solo tene|ntur³, annua usucapio remansit.
 12. §. 55. Quare autem omni|no tam improba possessio et
 usucapio concessa |sit, illa ratio est, quod uoluerunt
 ueteres maturius |hereditates adiri, ut essent, qui sacra
 facerent, quorum |illis temporibus summa observatio
 16. fuit, et ut⁴ |creditores haberent, a quo suum conse-
 queren|tur. §. 56. Haec autem species possessionis et

§. §. 52 — 61. ¹rem. Sched. scito ²Cod.: etiam
 hoc casu ³Cod. teneantur ⁴et ut. Cod.: ut et

§. 52. Conf. infra Commen-
 tar. III. §. 201. cuius —
 nactus est. Conf. Pomponius,
 L. 29. de usurpat.

§. 54. lex enim — anno.
 Conf. Cicero, Topic. cap. 4.
 item supra §. §. 42. et 44.
 quamuis — posse. Conf. Se-

neca, de Benefic. Lib. VI, cap. 5.
 §. 55. ut essent — fuit.
 Conf. Cicero, de Legib. Lib. II,
 cap. 19 — 21. pro Muraena,
 cap. 12.
 §. 56. Conf. Iulianus, L. 2.
 §. 1. pro herede et L. 33. §. 1.
 de usurpat.

usucapio|nis etiam lucratiua uocatur: nam sciens quis-
 que rem |alienam lucrifacit. |§. 57. Sed hoc tempore 20.
 etiam non est lucratiua. nam ex aucto|ritate Hadriani Sed.
 senatusconsultum factum est, |ut tales usucapiones re-
 uocarentur. et ideo po|test heres ab eo, qui rem usu-
 cepit, hereditatem petendo per|inde eam rem consequi, 24.
 68. atque si usucapta non esset. §. 58. Set⁵ ||necessario
 CII. b. tamen herede extante ipso iure, |pro herede usucapi
 potest. |§. 59. Adhuc etiam ex aliis causis sciens Adhuc.
 quisque rem a|alienam usucapit. nam qui rem alicui 4.
 fiduciae cau|sa mancipio dederit, uel in iure cesserit,
 ● si eandem |ipse possederit, potest usucapere, anno sci-
 licet, et|si soli sit⁶. quae species usucapionis dicitur
 usureceptio, quia id, quod aliquando habuimus, reci- 8.
 pinus per usu|captionem. §. 60. Sed cum fiducia con-
 trahitur aut cum creditore |pignoris iure, aut cum
 amico, quod tutius nostrae res aput eum |essent: si-
 quidem cum amico contracta sit fiducia, |sane omni- 12.
 modo competit usureceptio⁷: si uero cum cre|ditore,
 soluta quidem pecunia omnimodo competit: non|dum
 uero soluta ita demum competit, si neque conduxerit
 eam rem a creditore debitor, neque precario ro|gaue- 16.
 rit, ut eam rem possidere liceret; quo casu lu|cratiua
 usucapio competit. |§. 61. Item si rem obligatam Item.
 sibi populus uendiderit, e|amque⁸ dominus possederit,

⁴ Cod. et ⁶ Cod.: anno scilicet |soli si sit Sed uocula si alieno
 loco posita verbo soli praemittenda, et, uocis scilicet terminatione
 geminata, legendum est: anno scilicet etsi soli sit. Sa v. ⁷ Cod.
 usureceptio. Conf. not. 9. Librarius lin. 17. similiter erra-
 uit scribens usucapio pro usucapio. ⁸ e|amq̄. Sched. +++++

§. 58. Conf. infra Commen- ocler. et Maxima.)
 tar. III. cit. §. 201. item L. 2. §. §. 59. 60. Conf. infra
 C. de usurpat. pro herede (Di- Commentar. III. cit. §. 201.

20. concessa est usureceptio⁹: sed hoc casu praedium bien-
nio usurecipitur. et hoc est, quod uolgo dicitur, ex
praediatura¹⁰ possessionem usurecipi. nam qui mer-
catur a populo praediator appellatur.

§. 62. Accidit aliquando, ut qui dominus sit, alie-
24. nandae rei potestatem non habeat; et¹ qui dominus
non sit, || alienare possit². §. 63. Nam dotale prae-
69. LXXXV.^a
dium maritus inuita muliere per legem Iuliam pro-
hibetur alienare³, quamuis ipsius sit⁴, uel mancipa-
4. tum ei dotis causa, uel in iure cessum, | uel usu-
captum⁵. quod quidem ius utrum ad Italica tantum
| praedia, an etiam ad prouincialia pertineat, dubita-
tur⁶. | §. 64. Ex diuerso agnatus furiosi curator rem
furiosi alienare potest ex lege XII tabularum; item
8. procurator ** | *****⁷; item
creditor⁸ pignus ex | pactione, quamuis eius ea res

⁹ Sched. *usureceptio*. In Cod. sine dubio est *usureceptio*.
Conf. not. 7. ¹⁰ Cod. *praediatura* i. e. praediatura. Librarius
pag. 178. lin. 15. (conf. Commentar. III. §. 193.) pari com-
pendio pro *naturae* scripsit *natae*. Novum sane est uerbum
praediatura.

§. §. 62—64. ¹ *alienandae* (Sched. *alienandae*) etc. Inst. *alienare non possit et contra*. ² *alienare* (Sched. *alienare*)
possit. Inst. *alienandae rei potestatem habeat*. ³ Sched.
alienare. ⁴ *sit*. Sched. *sit*. ⁵ Inst.: *quamuis ipsius sit*
dotis causa si datum. ⁶ Sched. *o* (vel *u*) *ub* (vel *h*, vel *l*) *tca-*
tur. ⁷ Sched. *procurator* (*procurator*) *ic* (?) *pi* (?) *ca* (vel *p*) *ca*
(vel *a*) *uuu* (vel *u*, vel *o*) *c* (?) *riscan* *c* (vel *o*) ⁸ Sched. *creditor* (?)

§. 62. pr. I. quib. alien. lic. vent. Lib. II, cap. 50. Auctor
§. 63. Nam — — — usu- ad Herennium, Lib. I, cap. 13.
captum. cit. pr. I. quib. alien. item procurator. Conf. L. 9.
lic. conferendum et in reliqua §. 4. de acquir. rer. dom. (ex
huj. §. parte. Nostri Reb. cottid.) §. 43. I.
§. 64. agnatus — — tabu- de divis. rer. item creditor
larum. Conf. Cicero, de In- etc. §. 1. I. quib. alien. lic.

non sit⁹. sed hoc forsitan |ideo uideatur¹⁰ fieri, quod uoluntate debitoris intel|legitur pignus alienari, qui olim¹¹ pactus est, ut lice|ret creditori pignus uendere, 12. si pecunia non |soluatur¹².

§. 65. Ergo ex his, quae diximus, ap|paret, quaedam naturali iure alienari, qualia sunt |ea, quae traditione alienantur; quaedam ciuili, |nam mancipationis et in iure cessionis et usucapionis |ius proprium est ciuium Romanorum. 16.

§. 66. Nec tamen ea tantum, quae traditione Nec nostra fiunt, |naturali nobis ratione acquiruntur, sed etiam * |occupando *****¹ quia 20. antea nulli|us essent: qualia sunt omnia, quae terra, mari², coelo |capiuntur. §. 67. Itaque si feram³ bestiam, aut uolucrum, aut pis|cem ***** captum ***** |***** eousque⁴ no- 24.

⁹ item creditor etc. Inst.: Contra autem creditor p. e. p., q. e. e. r. n. sit, alienare potest. Cujus diversitatis ratio ea est, quod quae hic praecedunt, in Inst. omissa sunt. ¹⁰ Inst. uidetur ¹¹ Inst. ab initio contractus. ¹² Sequitur spatium vacuum.

§. §. 66—69. ¹ Sched.: sed etiam **(?) |occupando idem(?) scp(velr)u(vel)crmus An: s. e. q̄. (quae) o. ideo adquisierimus? ² Cod. marique ³ Librarius pro ferā, vel feram, id enim sententia postulat, scripsit cer a (sic!), quod sensu caret. ⁴ Sched.: pi|cem ccpqsa***** captum *oc ————— |sus ————— que Sententia plana est: si f. b., a. u., a. piscem ceperimus, quidquid ita captum fuerit, id sta-

§. 65. Ergo — — ciuili. Conf. L. 1. pr. de acquir. rer. domin. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 11. I. de divis. rer. nam mancipationis etc. Conf. Boethius, Commentar. in Topic. Cicer. Lib. III. (ad cap. 5.) Vipianus, Fragm. XIX, §. 4. Cicer. de Offic. Lib. I, cap. 12.

§. 66. Conf. cit. L. 1. de a. r. d. §. 1. L. 3. pr. eod. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 12. I. de divis. rer. §. 67. Conf. cit. L. 3. de a. r. d. §. 2. L. 5. pr. eod. (ex Nostri Reb. cottid.) cit. §. 12. I. de divis. rer.

strum esse intellegitur, || donec nostra custodia coercedatur. cum uero custodia nostram euaserit et in natura-^{70.}

LXXXV. b.

7. naturalem libertatem se⁵ receperit, rursus occupantis fit,

4. quia nostrum⁶ esse desinit. naturalem autem libertatem recipere uidetur, cum aut oculos nostros euaserit, | aut licet in⁷ conspectu sit nostro, difficilis tamen sit | rei persecutio⁸. §. 68. In iis autem animalibus,

8. quae ex consuetudine abire et redire solent, ueluti columbis | et apibus, item ceruis, qui in siluas ire et redire solent, talem habemus regulam traditam, ut si

12. reuertendi animum habere desierint, etiam nostra esse desinant, et fiant occupantium⁹. reuertendi autem animum uidentur desinere habere, cum¹⁰ | reuertendi

Ea. consuetudinem deseruerint. | §. 69. Ea quoque, quae

16. ex hostibus capiuntur, naturali ratione nostra fiunt.

| §. 70. Sed et id, quod per alluionem nobis adii-
citur, eodem iure nostrum fit. per alluionem autem uidetur adiacere, quod ita paulatim¹ flumen agro nostro

20. adiacet², ut aestimare non possimus, | quantum quoquo momento temporis adiacetur. | hoc est, quod uolgo dicitur, per alluionem id adiacere uideri, quod ita paulatim nostrum fit, et eousque etc.

⁵ Cod.: naturalem se libertatem se

⁶ Sched. nostra ⁷ Cod. an ⁸ Sched.: /// (pro fit, ut opinor) | rei persecutio sit

⁹ ut si etc. Inst.: nam si

r. a. h. d., etiam tua esse desinunt et fiunt occupantium.

¹⁰ Inst.: habere tunc, cum. Omittit tamen uocem tunc Bien.

§. §. 70—78. ¹ Cod.: ita uidetur adiacere (adiacere) q (quod) ita paulatim

² Cod. pro adiacet (adiacere) exhibet dicit

§. 68. Conf. cit. L. 5. de a. r. d. §. 7. §. 17. I. de diuis. rer. §. 5. §. 15. I. de diuis. rer.

ut si reuertendi etc. cit. §. 15. I. §. 70. Conf. L. 7. §. 1. de acquir. rer. domin. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 20. I. de diuis. rer.

§. 69. Conf. cit. L. 5. de a.

latim adiiicitur, ut oculos nostros fallat. §. 71. Quodsi flumen partem aliquam ex tuo praedio de(*traxe*)rit et 24.

71.
XCV. a.

ad meum praedium attulerit, haec pars tua manet.

§. 72. At si in medio flumine insula nata sit, haec eorum omnium communis est, qui ab utraque parte fluminis prope ripam praedia possident. si uero non sit in medio flumine, ad eos pertinet, qui ab ea parte, quae proxima est, iuxta ripam praedia habent. 4.

§. 73. Praeterea id, quod in solo nostro ab aliquo aedificatum est, quamuis³ ille suo nomine aedificauerit, iure naturali nostrum fit, quia superficies solo cedit. 8.

§. 74. Multoque magis id accidit et in planta, quam quis in solo nostro posuerit, si modo radicibus terram complexa fuerit. §. 75. Idem contingit et in frumento⁴, quod in solo nostro ab aliquo satum fuerit. 12.

§. 76. Sed si ab eo petamus fructum, uel aedificium, et inpensas in aedificium, uel in seminaria, uel in sementem, factas ei soluere nolimus, poterit nos per exceptionem doli mali repellere; utique si bonae fidei possessor fuerit. 16.

§. 77. Eadem ratione probatum est, quod in chartulis siue membranis meis aliquis scripserit, licet aureis litteris, meum esse, quia litte-

³ Cod. *quis*; pro *quis* i. e. *quamuis*. ⁴ Sched. *p̄m̄o*; pro *frum̄to*

§. 71. Conf. cit. L. 7. de a. r. d. §. 2. §. 21. I. de divis. rer.

§. 72. Conf. cit. L. 7. de a. r. d. §. 3. §. 22. I. de divis. rer.

§. 73. Conf. Epitome II, 1, §. 4. cit. L. 7. de a. r. d. §. 12. §. 30. I. de divis. rer.

§. 74. Conf. Epitome II, 1, cit. §. 4. cit. L. 7. de a. r. d. §. 13. §. 31. I. de divis. rer.

§. 75. Conf. Epitome II, 1, cit. §. 4. L. 9. pr. de a. r. d. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 32. I. de divis. rer.

§. 76. Conf. Epitome II, 1, §. 6. cit. L. 7. §. 12. cit. L. 9. pr. de a. r. d. cit. §. §. 30. et 32. I. de divis. rer.

§. 77. Conf. Epitome II, 1, cit. §. §. 4. et 6. cit. L. 9. de a. r. d. §. 1. §. 33. I. de divis. rer.

20. *rae* | chartulis siue membranis cedunt. itaque si ego | eos libros easque membranas petam, nec inpen|sam scripturae solutam, per exceptionem doli mali |sum-moueri potero. §. 78. Sed si in tabula mea aliquis
 24. | pinxerit uelut imāginem, contra probatur: ||magis ^{72.}
 enim dicitur, tabulam picturae cedere. | cuius diuersi- XCV. b.
 tatis *** alioea ratio redditur *** |**⁵. secundum hanc
 4. regulam, si me possidente petas, imaginem tuam esse, nec soluas pretium tabulae, poteris per exceptionem doli mali summoueri⁶. at si tu possideas, consequens est, ut utilis mihi actio aduersum te | dari debeat⁷:
 8. quo casu, nisi solutam impensam pictu|rae, poteris me per exceptionem doli mali repellere; utique si bona fide⁸ pos|sessor fueris⁹. illud palam est, quod siue tu subripuisset ta|bulam, siue alius, competit mihi furti actio¹⁰.

In. | §. 79. In aliis quoque speciebus naturalis ratio

i. e. frumento. ⁵Sched. ***|cs ⁶ secundum etc. Inst.: Vnde si a domino tabulae imaginem possidente is, qui pinxit, eam petat, nec soluat pretium tabulae, poterit p. e. d. m. s. ⁷ Cod. debet ⁸ bona fide. Cod. *b̄f* Posuissem bonae fidei, nisi et in Inst. et in Dig. bona fide scriptum esse animadvertissem. ⁹ at si etc. Inst.: At si is, qui pinxit, possideat (Hal.: eam possideat), consequens est, ut utilis actio domino tabulae aduersus eum detur: quo casu si non soluat impensam picturae, poterit per exceptionem doli mali repelli, utique si bona fide possessor fuerit ille, qui picturam imposuit. ¹⁰ illud etc. Inst.: Illud enim palam est, quod siue is, qui pinxit, subripuit tabulam (Hal. tabulas), siue alius, competit domino tabularum furti actio.

§. 78. Conf. cit. L. 9. de a. r. d. §. 2. §. 34. L. de divis. rer. Epitome II, 1, cit. §. §. 4. et 6. secundum hanc regulam etc. cit. §. 34. l.

§. 79. In aliis ——— Cas. sio. Conf. L. 7. §. 7. de acquir. rer. domin. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 25. l. de diuis. rer. Epitome II, 1, §. 5.

(idem) requirit. *proinde*¹ | si ex uuis, (aut oliuis, aut 12.
spicis) meis uinum, aut oleum, aut frumentum | fece-
 ris, quaeritur, utrum meum sit id uinum aut | oleum
 aut frumentum, an tuum. item si ex auro | aut ar-
 gento² meo uas aliquod feceris, aut ex *meis*³ | tabu- 16.
 lis nauem aut armarium aut subsellium fa|bricaueris;
 item si ex lana mea uestimentum fe|ceris, uel si ex
 uino et melle meo mulsum feceris, siue ex medica-
 mentis meis emplastrum aut collyri|um feceris: (quae- 20.
 ritur), an meum (sit). quidam materiam et substan-
 |tiam⁴ spectandam esse putant, id est, ut cuius mate-
 |ria sit, illius et res, quae facta sit, uideatur *esse*⁵;
 idque | maxime placuit Sabino et Cassio. alii uero eius
 rem⁶ | esse putant, qui fecerit; idque maxime diuer- 24.

73. sae scholae auctoribus uisum est: || sed eum quoque,
 XC. a. cuius materia et substantia | fuerit⁷, furti aduersus
 eum, qui subriperit, habe|re actionem; nec minus ad-
 uersus eundem con|ditionem ei competere, quia⁸ ex- 4.
 tinctae⁹ res, licet | uindicari non possint, condici tamen
 furibus et quibus|dam aliis possessoribus possunt.

|| III. De pupillis, an aliquid a se alienare possint.

§. 80. Nunc admonendi sumus, neque feminam, ne- 8.
 Nunc.

§. 79. ¹ *proinde*. Sched. p. ² Cod. *argumento* ³ Sched. :
 ex ** (?) ⁴ Sched. **quodam* (vel *quodam*) | *nam* In Cod., opinor,
 est substā|tiam i. e. substantiam. Conf. not. 7. ⁵ *esse*.
 Sched. ** ⁶ *eius* (eius) *rem*. Sched. *** *rem* ⁷ et sub-
 stantia fuit (fuerit). Sched. *et substantia fuit* ⁸ Cod. qui
 Inst. nam. ⁹ Cod. *extincta*, et mox *possit*, in fine autem
 huius articuli *possunt* exhibet. Reposui *extinctae* et *possint*,
 ut est in Inst.

alii — — uisum est. Conf. cit. §. 26. I. de diuis. rer. quia
 L. 7. §. 7. cit. §. 25. I. sed etc. cit. §. 26. I.
 eum — — — competere. Conf. §. 80. Conf. Commentar. I.

- que | pupillum sine tutore auctore rem mancipi alienare posse; nec mancipi uero feminam quidem posse, pupillum non | posse. §. 81. Ideoque si quando mulier
12. mutuam pecuniam alicui sine tutore auctore dederit, quia facit eam accipientis, cum scilicet ** pecunia res nec mancipi sit, contrahit obligationem. §. 82. At si pupillus idem fecerit, quia *pecuniam non facit accipientis*¹, nullam | contrahit obligationem. unde pupillus uindicare quidem nummos suos potest, sicubi extant, id | est, *****
20. | ***** repetere potest ***** | ***** unde² de pupillo quidem quaeritur, an nummos, quos³ mutuos dedit, ab eo, qui accepit⁴ ***** | ***** se non ***** possit, quoniam ***⁵ | _____
24. | §. 83. *****⁷ nec mancipi mulieribus || et pupillis sine tutore auctore⁸ solui possunt, quoniam meliorem | condicionem suam facere iis etiam sine tutore auctore concessum est. §. 84. Itaque si

74.
XC. b.

§. §. 80—85. ¹ Desiderantur litterae circiter 30. ² Sched.: id | est c(vel u)luc(vel u)renu(vel o)oso(?)uqcs(?)scm+lo(vel q)q(?) drrn+u+ | *or+cc(vel o)ab(vel d)eo+o repetere potest ——— | cr(?)c ***(?)de(unde). ³ Sched. num+*(?)|*(nummos) qu+ (quos). ⁴ Sched. accipit ⁵ Sched.: ——— a se non ceosp+ q+ possit quoniam // ⁶ Sched. ——— m ———
⁷ In Cod. tale quid scriptum esse censeo: At ex contrario (contrario) & (res) tam incipi (mancipi) q (quam).
⁸ Sched. p | a In Cod. sine dubio est s. i. a. i. e. sine tutore

§. 192. nec non huj. Commentar. §. §. 47. et 85. item Vlpianus, Fragm. XI, §. 27. et §. 2. I. quib. alien. lic.
 §. 82. Conf. cit. §. 2. I. quib. alien. lic.
 §. 83. nec — possunt. Conf.

cit. §. 2. I. quib. alien. lic. quoniam etc. Conf. pr. I. de auctorit. tutor.
 §. 84. Conf. cit. §. 2. I. quib. alien. lic. et ad eam Theophilus; item Cicero, Topic. cap. 11.

debitor pecuniam pupillo soluat, facit quidem pecuniam pupilli, sed ipse non liberatur, quia nullam obligationem pupillus sine tutore auctore dissolvere potest, quia nullius rei alienatio ei sine tutore auctore concessa est. set tamen si ex ea pecunia locupletior factus sit, et adhuc petat, per exceptionem doli mali summoneri potest. §. 85. Mulieri uero etiam sine tutore auctore recte solui potest: nam qui soluit, liberatur obligatione, quia res nec mancipi, ut proxime diximus, a se dimittere mulier et sine tutore auctore potest. quamquam hoc ita est si accipiat pecuniam: at si non accipiat, set ¹⁰ (*acceptam*) habere se dicat, et per acceptilationem uelit debitorem sine tutore auctore liberare, non potest.

§. 86. Acquiritur autem nobis non solum per nosmet ipsos, sed etiam per eos, quos in potestate manu, mancipio²ue habemus. item per eos³ seruos, in quibus *usumfructum*⁴ habemus. item per homines liberos et seruos alienos, quos bona fide possidemus. de quibus singulis diligenter⁵ dispiciamus. §. 87. Igitur (*quod*) liberi nostri, quos in potestate habemus, item⁶ quod serui (*nostr*)i mancipio accipiunt,

auctore. ⁹ Sched. ps.; pro *p^re*. i. e. potest. ¹⁰ Sched. *(?)* c.
 §. §. 86. — 96. ^{1. 2.} Verba autem, manu mancipio^{ue}, eos neque in Dig., neque in Inst. leguntur, excepta, quantum ad vocem *eos* pertinet, Bien. Inst. ed. ⁴ *uf.* (*usumfructum*). Sched. *uf*
⁶ Dig. et Inst. *diligentius*. ⁶ *item*. Sic etiam Inst. Dig. *igi-*

§. 85. Conf. infra Commentar. III. §. 171. item Cicero, Topic. cit. cap. 11. *ut proxime diximus*. Vid. §. 80.

§. 86. L. 10. pr. de acquir. rer. domin. in scripta: Gajus Libro II. Institutionum. pr. I.

per quas person. nob. acquir. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX. §. 18. Epitome II, 1, §. 7.

§. 87. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX, §. §. 18. 19. Epitome II, 1, cit. §. 7. *Igitur quod li-*

- uel⁷ ex traditione | nanciscantur, siue quid stipulen-
 24. tur, uel ex **alia** qualibet⁸ causa adquirant⁹, id no-
 bis acquiritur: ipse **is**, enim, || qui¹⁰ in potestate
 nostra¹¹ est, nihil suum habere potest. | et ideo¹² si
 heres institutus sit, nisi nostro iussu, hereditatem | adire
 non potest; et si subentibus nobis adierit, heredita-
 4. tem¹³ | nobis acquirit, proinde¹⁴ atque si nos ipsi
 here|des instituti essemus. et conuenienter¹⁵ scilicet
 legatum | per eos nobis¹⁶ acquiritur. §. 88. Dum ta-
 men sciamus, si alterius | in bonis sit seruus, alterius
 8. ex iure Quiritium, ex omnibus causis | ei soli per eum
 acquiri, cuius in bonis¹⁷ est. §. 89. Non solum | au-
 tem proprietas per eos, quos in potestate habe|mus,

75.
LXXXVI.a.

tur: nulla enim ibi liberorum fit mentio. ⁷ Verba *mancipio*
accipiunt uel in Dig. et Inst. omiſſa sunt. ⁸ *alia qualibet.*
 Sched. *qualibet.* Dig. et Inst.: *qualibet alia.* ⁹ Cod. *ad-*
quiri ¹⁰ Sched. *ipse ** enim || qui* In Dig. Flor. *ipse enim*
qui legitur; Hal. autem lectio, quam tuentur etiam Inst., sic
 habet: ipse enim *seruus* qui ¹¹ Sched. *noſtra* Dig. *alterius*:
 et sic etiam in Inst. legitur, nisi quod ap. Bien. est *alicujus*.
¹² et ideo. Dig. *Ideoque.* Inst. *Sed.* ¹³ Sched. *hæc*; pro
hæc i. e. hereditatem. Dig. et Inst. *hereditas*, et mox *adquiri-*
tur. ¹⁴ Dig. et Inst. *perinde.* ¹⁵ et conuenienter Sic etiam
 Inst. In Dig. Florentiæ et *his conuenienter*; ap. Hal. autem
 et *ex his conuenienter* legitur. ¹⁶ Dig.: scilicet legatum (Hal.:
legatum scilicet) *nobis per eundem* (Hal. *eosdem*). Inst.:
 scilicet *nobis* (Hal. *vobis*) legatum per eos. Bien. lectio a
 nostra eo solo differt, quod pro *nobis* exhibet *vobis.* ¹⁷ per
 etc. Cod.: *pro eum adqrit* (adquiritur) cuius in *bonis*

bonis etc. Conf. §. 1. I. per
 quas person. nob. acquir.
 item quod seruus. etc. cit. L. 10.
 de a. r. d. §. 1. §. 3. l. p. q.
 p. n. a.
 §. 88. Conf. Vlpianus, Fragm.

XIX, §. 20. item supra Com-
 mentar. I. §. 54. et infra Com-
 mentar. III. §. 166.
 §. 89. cit. L. 10. de a. r. d.
 §. 2. cit. §. 3. l. p. q. p. n. a.

adquiritur nobis, sed etiam¹⁸ possessio. cuius¹⁹ enim
 |rei possessionem adepti fuerint, id nos posside|re uide- 12.
 mur. unde etiam per eos usucapio proce|dit²⁰. §. 90.
 Per eas uero personas, quas²¹ in manu |mancipioe
 habemus, proprietates quidem adquire|tur nobis ex
 omnibus causis, sicut per eos, qui in potestate no- 16.
 stra sunt: an autem possessio adquiratur |quaeri so-
 let, quia ipsas non possidemus. |§. 91. De his au- De.
 tem seruis, in quibus tantum usumfructum habemus,
 ita |placuit, ut quidquid ex re nostra, uel ex operis
 suis adquirant²², id nobis adquiratur; quod²³ uero 20.
 extra eas |causas (*persecuti sint*)²⁴, id ad dominum
 proprietatis pertineat. itaque si iste²⁵ seruus heres in-
 stitutus sit, legatumue quod ei |datum fuerit²⁶, non
 mihi, sed domino proprietatis adquire|tur. §. 92. Idem 24.
 placet de eo, qui a nobis bona fide possidetur, || siue
 liber sit, siue alienus seruus. quod enim placuit de

76.
LXXXVI. b.

¹⁸ Sched. et In Cod., ut opinor, est *et*. i. e. etiam; sic enim
 tam in Dig., quam in Inst. legitur. ¹⁹ Dig. secundum Flor.
 lectionem *cujusque*, secundum vulgat. et Hal. *cujuscumque* ex-
 hibent: posteriorem lectionem Inst. tuentur. ²⁰ unde etc.
 Dig.: unde etiam per *eorum longam possessionem dominium*
nobis adquiritur. Inst.: unde etiam per eos usucapio, *vel*
longi temporis possessio nobis (Hal. et Bien. *vobis*) *accedit*.
 In Cod. vocem *procedit* sequitur spatium vacuum. ²¹ Sched.
gas ²² Cod. *adquirunt*, et sic vulgo in Dig. quoque legitur:
 sed Flor. Cod. et Hal. ed. nec non Inst. *adquirant* exhibent.
²³ *quod*. Sic etiam Inst. Dig. *si quid*. ²⁴ E Dig. ²⁵ Dig.
 et Inst. *is*. ²⁶ Dig.: legatumue *quid, aut ei donatum fuerit*.

§. 91. cit. L. 10. de a. r. d. §. 92. cit. L. 10. de a. r. d.
 §. 3. §. 4. I. p. q. p. n. a. §. 4. cit. §. 4. I. p. q. p. n. a.
 Conf. Epitome II, 1, cit. §. 7. Conf. Vlpianus, Fragm. XIX,
 Vlpianus, Fragm. XIX, §. 21. cit. §. 21. item infra Commen-
 item infra Commentar. III, tar. III, §. 164.
 §. 165.

- usufructuario, idem²⁷ probatur etiam de bonae fidei²⁸ possessore. itaque quod extra duas istas causas
4. acquiritur, id uel ad ipsum pertinet si liber est, uel ad dominum si seruus est²⁹. §. 93. Sed si bonae fidei p^rossessor usuceperit seruum³⁰, quia eo modo dominus fit, ex a^mni causa³¹ per eum sibi acquirere potest. | Usufructuarius uero usucapere³² non
8. potest: primum quia non possidet, set habet ius utendi et³³ fruendi; deinde quia³⁴ scit, a^lienum seruum³⁵ esse³⁶. §. 94. De illo quaeritur, an per eum seruum, | in quo usumfructum habemus, possidere aliquam rem | et usucapere possimus³⁷, quia ipsum non possidemus.
12. Per | eum uero, quem bona fide possidemus, sine dubio et possidere et usucapere possumus. Loquimur autem in utriusque persona secundum distinctionem, quam proxime exposuimus; id est, si quid³⁸ ex re

Inst.: legatumve quid ei, aut donatum fuerit. ²⁷ Sched. id Librarius haud dubie scripsit id., puncto adjecto illud significans, non id legendum esse, sed idem, ut est in Dig. et Inst. ²⁸ Sched. bf Dig. bonae fidei. In Inst. Cuj. quidem et Bien. bona fide exhibent; Hal. autem bonae fidei. ²⁹ Cod. sic Dig. et Inst. est. ³⁰ Dig. et Inst.: Sed bonae fidei possessor cum usuceperit seruum. Sched. pro possessor etc. exhibent p ————— — p.: desiderantur autem inter p et p. litterae circiter 23. In Cod. sic scriptum puto: possessor usuceperit seruum. (seruum). ³¹ Sched. ** (ex) *mni (omni) c̄ (causa) Dig. et Inst.: ex omnibus causis. ³² Dig.: usucapere seruum (Cod. Rehd.: seruum alienum). In Inst. nihil adijcitur. ³³ et deest in Dig. et Inst. ³⁴ quia. Sic etiam Inst. Dig. quoniam. ³⁵ Dig. et Inst.: seruum alienum. ³⁶ ee. Sched. e. ³⁷ Cod. p̄sumus ³⁸ Inst. quam possessionem.

§. 93. cit. L. 10. de a. r. d. §. 4. I. p. q. p. n. a. confe-
 §. 5. cit. §. 4. I. p. q. p. n. a. renda ad priorem quoque huj.
 §. 94. Loquimur etc. cit. §. partem.

nostra uel ex operis | suis³⁹ | adquirant⁴⁰, id nobis ad- 16.
 quiritur⁴¹. §. 95. Ex his⁴² | apparet, | per liberos
 homines, quos neque iuri nostro⁴³ | subiectos habemus,
 neque bona fide possidemus, item per alienos ser- 19. 20.
 tuos, in quibus neque usumfructum habemus⁴⁴, neque iustam
 possessionem⁴⁵, | nulla ex causa nobis | adquiri posse.
*et hoc est, quod dicitur*⁴⁶, per extraneam personam
 nihil | adquiri *posse* ***** | ***** quae-
 ritur, anne ***** | nobis | adquiratur⁴⁷. §. 96. 24.

77.
 XCIX. a.

In summa sciendum est, his, qui in⁴⁸ || potestate
 iurana, mancipioe sunt, nihil in iure cedi | posse.
 cum enim istarum⁴⁹ personarum nihil suum esse

³⁹ Inst.: suis operis (Cuj. et Bien. operibus). ⁴⁰ Inst. adepti fuerint. ⁴¹ id etc. in Inst. omittitur. ⁴² Inst.: Ex his itaque. ⁴³ Inst.: nostro (Hal. et Bien. vestro) iuri. ⁴⁴ In Cod. post habemus per errorem repetita sunt verba praecedentia; sequitur enim: item p alienos seruos | in quibus neque uf. ⁴⁵ Sic etiam in Inst. Bien. Cuj. et Hal.: possessionem iustam. ⁴⁶ Ex Inst. ⁴⁷ Sched.: nihil adquiri — — — | — — — queritur ane p — — — | nobis | adquiratur Cōbicipere possis, in Cod. sic esse: nihil adquiri p'se (posse) excepta p'sessione (possessione) de ea ex (enim) queritur ane p (per) liberā. (liberam) pson (personam) | nobis | adquiratur. Inst. sic habent: Et hoc est, q. d., p. e. p. n. a. posse, excepto eo, quod per liberam personam, veluti per procuratorem, placet, non solum scientibus, sed et ignorantibus nobis | adquiri possessionem, secundum divi Severi constitutionem, et per hanc possessionem etiam dominium, si dominus fuerit qui tradidit, vel usucapionem aut longi temporis praescriptionem, si dominus non sit. Hoc jus, quod utilitatis ratione receptum esse in L. 1. C. de acquir. possess. affirmant Imperatores Severus et Antoninus, Gaji nostri temporibus fortasse nondum habebatur pro certo atque explorato. ⁴⁸ ē. (est) his q (qui) in. Sched. * iis * * * ⁴⁹ Cod.

§. 95. Ex his — — — nihil huj. artic. parte.
 adquiri posse. §. 5. l. p. q. p. §. 96. cum enim — suum
 n. a. conferenda et in reliqua esse possit. Conf. supra §. 87.

possit, connexiensi est scilicet, ut nihil omnino⁵⁰ in
4. iure uindicare possint.

§. 97. (*Hactenus*)² tantisper admonuisse sufficit, quemadmodum singulae res nobis adquirantur. nam
8. legatorum ius, quo et ipso singulas res adquirimus³, opportunius alio⁴ loco referemus. Videamus itaque nunc, quibus modis per uniuersitatem res nobis⁵ ad-
Si. quirantur. §. 98. Si cui⁶ heredes facti sumus, siue
12. cuius bonorum possessionem⁷ petierimus, siue cuius bona emerimus⁸, siue⁹ quem adrogauerimus, siue quam¹⁰ in manum ut uxorem receperimus¹¹; eius res¹² ad nos transeunt.

§. 99. Ac prius¹ de hereditatibus dispiciamus, quarum duplex condicio est: nam uel ex testamento,
16. uel ab intestato ad nos pertinent.

pro *istar*³ (*istarum*) exhibet *star*⁵⁰ Sched.: nihil *uui* (vel *u*)
onc p'se Ductus *uui* *onc* ad vocem *omnino* refero, sequens autem *p'se* (posse) librarii errori tribuo.

§. §. 97. 98. ¹ Linea vacua. ² Hujus quoque lineae principium vacuum reliquisse videtur librarius: explevi ex Inst. ³ Sched.: *singulae & (res) adquirimus*. Inst.: *singulae res nobis (Hal. et Bien. vobis) adquiruntur, item fideicommissorum, ubi singulae res nobis (Hal. et Bien. vobis) relinquuntur.* ⁴ Insti: *inferiore.* ⁵ *nobis.* In Inst. ap. Hal. et Bien. *vobis* legitur; ap. Cuj. autem nullum adjicitur pronomen. ⁶ Inst.: *Si cui ergo.* ⁷ *bonorum possessionem.* Sched. *bp.* ⁸ *siue cuius bona emerimus.* Haec in Inst. ommissa sunt. ⁹ Inst. *vel si.* ¹⁰ Cod. *quem* ¹¹ In Inst. verbis *siue quam in manum* etc. substituta leguntur haec: *vel si cuius bona libertatum conservandarum causa nobis (Hal. et Bien. vobis) addicta fuerint.* ¹² Inst.: *res omnes.*

§. 99. ¹ Cod. *primus.*

§. 97. §. 6. I. per quas person. nob. acquir. n. a. Conf. Epitome, II, 2, pr. §. 99. cit. §. 6. I. p. q. p.
§. 98. cit. §. 6. I. p. q. p. n. a.

§. 100. Et prius est, ut de his dispiciamus, quae nobis ex testamento¹ obveniunt.

§. 101. Testamentorum autem genera initio duo fuerunt. |nam aut calatis comitiis faciebant, quae comitiis bis in anno testamentis faciendis destinata erant, 20.

aut in procinctu, id est, cum belli causa ad pugnam ibant; procinctus est enim expeditus et armatus exercitus. alterum itaque in pace et in otio faciebant, alterum in proelium exituri. §. 102. Accessit deinde 24.

78.
XCIX. b.

tertium ||genus testamenti¹, quod per (ae)s et libram agitur. qui neque calatis comitiis, neque in procinctu testamentum fecerat, is, si subita morte |urguebatur, amico familiam suam, id est, patrimonium suum man- 4.

cipio dabat, eumque rogabat, quid cuique post mortem suam dari² uellet. quod testamentum dicitur per aes et libram; scilicet quia per mancipationem peragitur. §. 103. Sed illa quidem duo genera *testamen- 8.

Sed.

§. 100. ¹Inst.: ex testamento nobis (Hal. et Bien. vobis).

§. §. 101—108. ¹Sched. / In Cod. sine dubio est t: libarius enim, qui siglo t^o aliquoties expressit vocem *testamento*, hoc loco vocem *testamenti* simili compendio notasse putandus est. ²Cod. *dare* Sed legendum *dari*. Conf. infra lin. 14.

§. 100. cit. §. 6. I. p. q. p. n. 2.

§. 101. Conf. §. 1. I. de testam. ordin. Gellius, Lib. XV, cap. 27. Vlpianus, Fragm. XX, §. 2. quae comitia — erant. Conf. Theophilus, II, 10, §. 1. in procinctu etc. Conf. Theophilus, loc. cit. Plutarchus, in Coriolano, cap. 9. (pag. 217.) Festus, sub vocib. Endoprocinctu et Procincta. Servius Danielis, ad Aeneid.

Lib. VII, vers. 612. Cicero, de Natur. deor. Lib. II, cap. 3.

§. 102. Conf. cit. §. 1. I. de test. ord. Gellius, Lib. XV, cit. cap. 27. Vlpianus, Fragm. XX, cit. §. 2. qui neque — — dari uellet. Conf. Theophilus, II, 10, cit. §. 1.

§. 103. Sed — — retentum est. Conf. cit. §. 1. I. de test. ord. Vlpianus, Fragm. XX, cit. §. 2. sane nunc aliter etc. Conf. Theophilus, II, 10, cit. §. 1.

torum³ in desuetudinem abferunt; hoc uero solum, quod⁴ per aēs et libram fit, in usū retentum est.

sane nunc aliter⁵ ordinatur, atque olim solebat. nam-

12. que olim familiae emptor, id est, qui a testatore familiam accipiebat mancipio, heredis locum optinebat, et ob id ei mandabat testator, quid cuique post mortem suam dari uellet. nunc uero alius heres testa-

16. mento⁶ instituitur, a quo etiam legata relinquuntur, alius dicis gratia propter ueteris iuris imitationem⁷

21. familiae emptor adhibetur §. 104. Et aequae res ita agitur. qui facit, adhibitis, sicut in ceteris mancipationi-

20. bus, ⁸ testibus ciuibus Romanis puberibus et libripende, postquam tabulas testamenti scripserit, mancipat alicui dicis gratia familiam suam. in qua re his

Fam. uerbis familiae emptor utitur: FAMILIAM⁹ PECV-

24. NIAMQVE TVAM ***** |*****¹⁰
 MEA, QVO TV IVRE TESTAMENTVM || FACERE POSSIS
 SECVNDVM LEGEM PVBLICAM, HOC AERE,
 et ut quidam adiiciunt, AENEAQVE LIBRA ESTO

79-
 XL. a

³ Sched. In Cod., ut opinor, est *ttor*. i. e. testamentorum. Sav. Librarius alibi pari ratione pro *testamentaria*, *testamentariae* scripsit *ttaria*, *ttariae*. ⁴ Sched.: hoc uero q solum q

⁵ Sched. alter ⁶ Sched. In Cod., ut opinor, est *t*^o i. e. testamento. ⁷ Sched. *ationem* Legendum *imitationem*. Conf. §. 105. ⁸ Sched. *amcus*

⁹ Sched. *amcus* ¹⁰ Sched. *and(?)u(?)mand(?)arcl(?)s(?)* | *amcus* (?)^{oo}(vel *d*)*claque* Primi igitur ductus ita comparati sunt, ut *ando* mandato, ultimi, ut *tutelaque* in Cod. scriptum esse

§. 104. *Eaque* — — — *familiam suam*. Conf. cit. §. 1. I. de test. ord. Vlpianus, Fragm. XX, §. 2. 9. *sicut in ceteris mancipationibus*. Conf. supra Commentar. I. §. 119. *in qua re* — — — *uelut pretii loco*. Conf. Theophilus, II, 10, cit. §. 1. *deinde testator* — — — *nuncupatio*. Conf. Vlpianus, Fragm. XX, cit. §. 9.

MIHI EMPTA. deinde, aere percutit libram, idque aes
 dat | testatori, uelut pretii loco. deinde testator tabulas 4.
 testamenti tenens ita dicit: | HAEC ITA¹¹, VT IN Haec.
 HIS TABVLIS CERISQVE¹² SCRIPTA SVNT, ITA | DO,
 ITA LEGO, ITA TESTOR¹³, ITAQVE VOS, QVIRITES,
 TESTIMO|NIVM MIHI PERHIRE TOTE¹⁴...et hoc di- 8.
 citur nuncupatio: | nuncupare est enim palam nomi-
 nare: et sane, quia testator specialiter, in tabulis testa-
 menti scripserit, ea videtur generali sermone nomi-
 nare | atque confirmare. §. 105. In testibus autem 12.
 non debet is esse, qui in | potestate est aut familiae
 emptoris, aut ipsius testatoris, quia propter ueteris iu-
 ris imitationem | totum hoc negotium, quod agitur
 testamenti¹⁵ ordinandi¹⁶ gratia, creditur inter fami- 16.
 liae emptorem agi et testatorem: quippe olim, ut
 proxime diximus, is, qui familiam testatoris manci-
 pio accipiebat, loco heredis | erat. itaque reprobatum
 est in ea re domesticum testimonium. §. 106. Vnde 20.
 et si is, qui in potestate patris est, | familiae emptor
 adhibitus sit, pater eius testis esse | non potest. at ne
 is quidem, qui in eadem potestate | est, uelut frater
 eius. Sed si filiusfamilias ex¹⁷ castrensi peculio post
 | missionem faciat testamentum, nec pater eius recte 24.

suspiceris. ¹¹ ita apud Vlp. non legitur. ¹² Vlp. cerisve.
¹³ Cod. testator. ¹⁴ Sched. phibitote Vlpiani Cod. Vatic.
 phibitote exhibet. ¹⁵ testamenti. Cod. test i, media verbi
 parte perforata, ita tamen, ut vestigia compareant litterae m.
 Librarius scripsisse videtur testami ¹⁶ Cod. ornandi. ¹⁷ Inst.

§. 105. Conf. Vlpianus, XX, §. §. 4. 5. Sed si filius-
 Fragn. XX, §. 3. §. §. 9. 10. l. familias etc. §. 9. l. de test.
 de test. ord. Conf. Vlpianus, l. 20.

§. 106. Vnde — — frater
 eius. Conf. Vlpianus, Fragn.
 §. 2. qui testam. fac. poss.

testis || adhibetur ¹⁸; nec is, qui in potestate ¹⁹ patris
est ²⁰. §. 107. De libripende eadem, quae et de

- testibus, dicta esse intellegamus: nam et is testium
4. numero est. §. 108. Is heres, qui in potestate heredis,
aut in (potestate) legatarii est, cuius heres ipse
aut legatarius in potestate est, quiq; in eiusdem po-
testate est, ab eo (qui testamentum facit), testis et li-
bripens adhiberi potest; ut ipse quoque heres aut
8. legatarius iure adhibeantur. sed tamen, quod ad he-
redem pertinet, quiq; in eius potestate est, cuius
is in potestate erit, minime hoc iure uti debemus.

^{12.} | De testamentis militum ¹. | §. 109. Sed haec ² di-
^{Set.} ligens observatio in ordinandis testamentis militibus
propter nimiam imperitiam constitutionibus Principum
remissa est. nam quamvis ⁴ neque legitimam

16. numerum testium adhibuerint, neque uendiderint fa-
miliam, neque nuncupauerint testamentum ⁵, recte
nihilominus testantur. §. 110. Praeterea permissum
est iis, et peregrinos et Latinos instituere heredes, uel
20. iis legare; cum alioquin peregrini quidem ratione ci-

de. ¹⁸ Inst.: adhibetur testis. ¹⁹ In Inst. additur ejusdem.

²⁰ Sched. sit. Sed in Cod. fuerit est, ut in Inst. legitur.

²¹ Cod. ut

§. §. 109 — 113. ¹ Cod. milium ² Inst. Supradicta.

³ Cod.: imperitia|mentistutionib. principum, Inst. pro princi-

pum exhibent principalibus. ⁴ In Inst. ii inseritur. ⁵ ne-

que uendiderint etc. Inst.: neque aliam testamentorum sollem-

§. 107. Conf. Vlpianus,
Fragm. XX, cit. §. 3.

§. 108. Conf. §. §. 10. 11. I.
de test. ord.

§. 109. pr. I. de militar.
testam. Conf. Vlpianus, Fragma.
XXIII, §. 10.

§. 110. cum alioquin pere-

grini — — legataque. Conf.
Vlpianus, Fragma. XXII, §. 3.

Latini uero etc. Conf. supra
Commentar. I. §. §. 23. 24. et
infra huj. Commentar. §. 275.

uili prohibeantur | capere hereditatem legataque, Latini
 uero per legem | Iuniam. §. 111. Caelibes quoque, qui
 lege Iulia hereditatem | legataque capere uetantur; | item
 orbi, id est, qui liberos non habent, quos lex ⁶

24.
 Item.

81.
 LXIX. a.
 b. r.

|| ***** prohibet ***** ⁷

2 — 22.

82.
 LXIX. b.

| ***** §. 112. ta-

| stamentum facere ***** ⁸ || *****

24.

***** ⁹ scilicet, ut quae tutela liberatae non essent ¹⁰

| ita testari deberent ¹¹. §. 113. Videntur ergo melio-

nitatem obseruauerint. ⁶ Folium, quo huj. pag. argumentum

continuabatur, deperditum esse, in Praefatione docui. Ceterum

Gajus eum ordinem seruasse videtur, ut, post absolutam ma-

teriam de testamentis militum, de his personis ageret, quibus

non est permissum facere testamentum: quo sane pertinent,

quae in fine pag. 81. nec non in princip. pag. 82. nobis le-

gere contigit. Itaque praeter Vlpianum, Fragm. XX, §. 10. sq.

et Tit. Inst. quib. non est permiss. fac. test. conferenda est

Epit. II, 2, §. §. 1 — 3. ubi quae leguntur haec sunt: §. 1. Id

quoque statutum est, quod non omnibus liceat facere testamen-

tum: sicut sunt hi, qui sui juris non sunt, sed alieno juri sub-

jecti sunt, hoc est, filii, tam ex nobis nati, quam adoptiui.

§. 2. Item testamenta facere non possunt impuberes, id est,

minores quatuordecim annorum, aut puellae duodecim. §. 3.

Item et hi, qui furiosi, id est, mente insani fuerint, non pos-

sunt facere testamenta. Sed hi, qui insani sunt, per intervalla,

quibus sani sunt, possunt facere testamenta. ⁷ Sched.: pro-

hibet *iiii* (vel *p*) *hqc* *iiii* *c* Sequens linea in Sched. ita comparata

est: — — — *saio* (?) *pos* *es* *iiii* *c* *f* (?) *acii* (vel *n* pro *ii* — *facit*?) *iiii*

⁸ Sched.: — | stamentum facere — — — *iiii* (vel *r*) *cic* *ii*

⁹ Sched. anni *cxii* tab.: quam scripturam vitiosam esse mani-

festum est. ¹⁰ Sched.: ut *q̄* (quae) *tutera* (tutela) *liberatae*

(? — liberatae) *n* (non) *cni* (pro *tent* i. e. essent). ¹¹ Sched.

§. 111. Conf. infra §. §. 286.

⁶⁴⁴ §. 112. Conf. infra §. 118.

§. 113. *nam masculus* —

uolit. Conf. Epitome, II, 2,

§. 2. §. 1. I. quib. non est

permiss. fac. tes'am. Vlpia-

nus, Fragm. XX, §. 12. *femi-*

na uero etc. Conf. Vlpianus,

Fragm. XX, §. 15.

ris conditionis esse feminae, quam masculi: nam masculus minor annis ¹² XIII testamentum facere non potest, etiamsi tutore auctore | testamentum facere uel. Fem. lit; | femina uero post ¹³ XII. annum ¹⁴ testamenti faciendi ius ¹⁵ nascitur.

8. | _____ | _____ | _____ | _____ | _____

Igit. | §. 114. Igitur ² si quaeramus, an ualeat testamentum, in primis advertere ³ debemus, an is, qui id fecerit ⁴, habuerit testamentifactionem: deinde si habuerit, | requiremus, an secundum iuris ciuilis regulam ⁵ | testatus ⁶ sit; exceptis militibus, quibus ⁷ propter nimiam | inperitiam ⁸, ut diximus, quomodo uelint, uel quomodo | possint ⁹, permittitur testamentum facere.

16. §. 115. Non tamen, ut iure ciuili ¹ | ualeat ² testamentum, sufficit ea ³ observatio, quam supra exposuimus de familiae uenditione et de testibus et de | runcupationibus.

debet Locus ad restituendum sane difficilis est; illud tamen neminem fugiet, Gajum de mulierum testamentis loqui. ¹² Sched.: minor (?) ann (i. e. annis. Vid. Praefatio). ¹³ Cod. potest. ¹⁴ annum. Sched. ****sp(vel r) ¹⁵ Sched.: faciundis ius

§. 114. ¹ Linea uacua. ² Igitur deest in Dig. ³ Dig. animadvertere. ⁴ Dig.: qui fecerit testamentum. ⁵ Dig.: regulas iuris ciuilis. ⁶ testatus. Sched. ****atus ⁷ Cod. qui ⁸ inperitiam. Sched. ****ritiam ⁹ possint. Sched. ****/

§. 115. ¹ In Inst. pro iure ciuili ap. Hal. et Bien. legitur omnino, ap. Cuj. omnimodo. ² ualeat. Sched. ****at ³ Inst. haec.

§. 114. Igitur — — — testatus sit. L. 4. qui testam. fac. poss. inscripta: Gajus Libro II. Institutionum. ut diximus. Conf. §. 109. quomodo uelint, uel quomodo possint.

Conf. Vlpianus, Fragm. XXIII, §. 10.

§. 115. Non — — exposuimus. pr. I. de exheredat. liber. supra. Vid. §. 104. sq.

§. 116. Ante omnia requirendum est, an institutio heredis sollemni more facta sit: *nam* aliter facta institutione nihil proficit, familiam testatoris vita 20. venire, testesque ita adhiberi, itaque nuncupari testamentum, ut supra diximus. §. 117. Sollemnis autem Soll. institutio haec est: TITIVS HERES ESTO. sed et 24. illa iam comprobata videtur: TITIVM HEREDEM ESSE || IVBEO. at illa non est comprobata: TITIVM HEREDEM ESSE VOLO. set et illae a plerisque improbatæ sunt: HEREDEM INSTITVO, item HEREDEM FACIO.

83.
XXXVII.^a

§. 118. Observandum præterea est, ut si mulier, quae in tutela sit, faciat testamentum, (auctoribus iis, quos) tutores habet, facere debeat: alioquin inutiliter iure civili testabitur. §. 119. Praetor tamen, si septem signis testium, signatum sit testamentum, scriptis heredibus secundum tabulas testamenti **bonorum possessionem* pollicetur: (et) si nemo sit, ad quem ab intestato iure legitimo pertineat hereditas, uelut frater eodem patre natus, aut patruus, aut fratris filius,

§. §. 116. 117. ¹ n. i. e. nam. Sched. ² Sched.: ita adhibere a nuncupare Librarius pro passiva forma perperam activa usus est. Sed eum alio præterea errore lapsum esse, legendumque puto: itaque nuncupari; illud enim sententia non patitur, ut legamus: n. i. e. aut nuncupari. ³ Cod. titus ⁴ Cod. institutio

§. §. 118 — 122. ¹ ic i. e. iure civili. Sched. ² bp.

§. 116. ut supra diximus. Vid. §. 104. sq.
§. 117. Conf. Vlpianus, Fragm. XXI:
§. 118. Conf. supra Commentar. I. §. 192. et huj. Commentar. §. §. 112. et 113. infra Commentar. III. §. 43. item Vlpianus, Fragm. XX, §. 15.

Boethius, Commentar. in Topic. Cicer. Lib. II. (ad cap. 4.) §. 119. Conf. infra §. 147. sq. item Cicero, Topic. cap. 14. ibique Boethius. nam idem iuris est etc. Conf. Vlpianus, Fragm. XXVIII, §. 6. §. 2. I. de test. ord.

12. ita poterunt scripti heredes retinere hereditatem. nam idem iuris est et si alia ex causa³ testamentum non valeat, velut quod familia non uenerit, aut nuncupationis uerba testator locutus non sit. §. 120. Sed uideamus, an etiamsi frater aut⁴ patruus extent, potiores scriptis heredibus habeantur. rescripto⁵ enim Imperatoris Antonini significatur, eos, qui secundum tabulas testamenti non iure factas bonorum possessionem petierint, posse aduersus eos, qui ab intestato uindicant hereditatem, defendere se per exceptionem doli mali. §. 121. Quod sane quidem ad masculorum testamenta pertinere certum est; item ad feminarum, quae ideo non utiliter testatae sunt, quod uerbi gratia familiam non ueniderint, aut nuncupationis uerba locutae non sint: || an autem et ad ea testamenta feminarum, quae sine tutoris auctoritate fecerint, haec constitutio pertineat, uidebimus. §. 122. Loquimur autem de his scilicet feminis, quae non in legitima parentum aut patronorum tutela sunt, sed de his, quae alterius generis tutores⁶ habent, qui etiam inuiti coguntur auctores fieri. alioquin parentem et patronum, sine auctoritate eius facto testamento, non sum moueri palam est.

Item. | §. 123. Item⁷, qui filium in potestate habet, curare debet, ut eum uel² heredem instituat, uel nominatim exheredet⁸: alioquin si eum silentio praeter-

i. e. bonorum possessionem. Sched. *** ³ Cod. pro causa exhibit *scito* i. e. senatusconsulto. ⁴ a. i. e. aut. Sched. §.

⁶ Sched. tutorem

§. §. 123 — 137. ¹ Inst. sed. ² uel deest in Inst. ³ no.

§. 122. Conf. supra Commentar. I. §. §. 190. et 192.

§. 123. Item — — — constituit institutio. pf. I. de ex-

ierit, inutiliter testabitur. |adeo quidem, ut nostri 12.
 praeceptores existiment, etiamsi⁴ uiuo patre filius de-
 functus⁵ sit, neminem |heredem⁶ ex eo testamento
 existere posse, quia scilicet |statim⁷ ab initio non con-
 stiterit institutio⁸. sed diuersae scholae auctores siqui- 16.
 dem filius mortis⁹ patris tempore |uiuat, sane impe-
 dimento eum esse scriptis heredi|bus et illum ab in-
 testato heredem fieri confitentur¹⁰: |si uero ante mor- 20.
 tem patris interceptus sit, posse |ex testamento here-
 ditatem¹¹ adiri putant, nullo iam filio impedi|mento;
 quia scilicet existimant, (non) statim ab initio |inutili-
 ter fieri testamentum filio praeterito. §. 124. Ceteras
 uero |liberorum personas si praeterierit testator, ualet
 |testamentum. praeteritae istae personae scriptis here- 24.
 85. dibus in ||partem ad**crescunt*.¹²: *si sui instituti sint,*
 CXXIV. a. *in uirilem**; |si extranei in dimidiam. id est, si quis
 b. r.

minatim exheredet. Inst. *exheredem eum nominatim faciat.*
 Bien. vocem *eum* omisit. ⁴*ut nostri* etc. Inst. *ut si* (Cuj.
etsi), omissis uerbis intermediiis. ⁵Inst. *mortuus* ⁶Inst.
nemo heres et mox possit. ⁷Inst. *quia scilicet*, omissa uoce
statim. Sched. exhibent: *q.* scilicet |*quia* statim Librarianum
 uocem *quia* per errorem bis scripsisse puto, sic: *q.* (quia) sci-
 licet |*quia*. ⁸Inst. *testamentum*. ⁹*filius mortis*. Sched.
filium mortis. ¹⁰Sched. *confitent*; pro *confitent* i. e. confi-
 tentur. ¹¹Cod. *idem* i. e. heredem. Sed scriptum oportebat
idem i. e. hereditatem. ¹²Legendum aliquis putet: C. u. l.
 p. s. p. t., ualet *quidem* testamentum; *sed* praeteritae i. p. s.
 h. i. p. a. Nostro tamen omnino similis est Vlp. loc. hic inferius
 allegat., ubi sic legitur: Reliquae uero personae liberorum,

heredat. liber. Conf. Epitome,
 II, 3, pr. et §. 1. Vlpianus,
 Fragm. XXII, §. 16.
 §. 124. Conf. Vlpianus,
 Fragm. XXII, §. 17. Epitome,
 II, 3, cit. §. 1. cit. pr. l. de

exheredat. liberor. ibique Theo-
 philus. Lex Rom. Burgund.
 Tit. XLV. (Schult. XLIV.) Pau-
 lus, Sent. recept. III, 21. b.,
 §. 8.

tres ***** | ***¹³ filios heredes instituerit, et filiam
 4. praeterierit, filia ad cresciendo pro quarta parte *fit he-*
*res; tantam enim*¹⁴ | *consequitur, quantum e iurili parte*
*instituta*¹⁵ | habitura esset. at si extraneos ille heredes
 8. dimidia parte *fit heres. quae de filia dicta sunt, eadem*
 | *et de nepote deque*¹⁶ omnibus liberorum persona,
 cum¹⁶ | masculini, (cum) feminini¹⁷ sexus, dicta intelle-
 Quid. genus. | § 125. Quid ergo? *isti liberi, qui*¹⁸ secundum
 12. *ea quae*¹⁹ diximus, extraneis²⁰ dimidiam partem *de-*
 | *trahunt, si ex edicto Praetoris*²¹ *contra tabulas*²² bo-
 | *norum possessionem petierint, solidi actione extranei*²³
 | *heredes a tota hereditate*²⁴ repelluntur. *****

16. | *****
 *****²⁴ §. 126. Set nuper Imperator Antoninus
 velut filia, nepos, neptis, si praeteritae sint, *valet testamen-*
tum. scriptis heredibus ad crescunt etc. ¹³Sched. *...../tra*
²⁴Cum desiderentur litterae circiter 14, in Cod. sic scriptum
 esse puto: *fit heres* (vel *hep*) *tantum est* (estim). ¹⁵*fit*
heres etc. Sched. *///(fit) heres (here) o(?)rac* (quae) *de (de)*
p (vel *p*) *.....(filia) dicta* (dicta) *nonad*²⁴ (sunt eadem) | *et* (et)
de (de) *n(?)cp* (vel *r*) *c(?)c* (nepote) *dequae* (dequae; pro *deque*).
 Hollw. ¹⁶*cum*. Sched. *est?* ¹⁷Sched. masculini
.....feminini (feminini). ¹⁸*isti liberi q* (qui) Sched. *.....*
..... ¹⁹*ea q* (quae) Sched. *ca* ²⁰*extraneis*.
 Haec vocem sensus omnino postulat. Sched. *...../cis* *exhi-*
bent. ²¹Sched. : partem *d* — — — — — | *p* — — —
 Requiritur post vocem *partem* litterae circiter 22 in lin. 12,
 10 in lin. 13. Vnde sic fere scriptum pono: *detraxunt si ex*
edicto probris tra (contra) *tab.* (tabulas). ²²Sched. *bp* (bo-
 norum possessionem) *petierint* (petierint) *so* (vel *d*) *nc* (vel *a*) (so-
 ludi) *anc* (actione) *extraneis* (extranei). ²³Sched. : *a rca* (to-
 ta) *.....* (pro *hilitate* i. e. hereditate). ²⁴Sched. : *repellunt*

§. 126. Conf. L. 4. C. de Theophilus, II, 13, §. 3.
 liber. praeterit. (Iustinian.)

significavit rescripto suo²⁵, non plus nancisci feminas
per bonorum possessionem, quam quod iure ad crescen-
di consequerentur. quod in²¹ emancipatis²⁶ feminis
similiter optinet, scilicet ut²⁷ quod²⁸ ad crescendi iure 20.
habiturae essent si suae fuissent, id ipsum²⁷ etiam
per bonorum possessionem habeant. 29. | §. 127. Sed si Sed.
quis *** fuitum ***** | *****
***** nominatim autem quis ex²⁴. 24.

86.
CXXIV.
b. r.

heredari²⁹ videtur, siue ita exheredetur³⁰: * FIVS
FILIUS MEVS EXHERES ESTO, siue ita: FILIUS
MEVS³¹ EXHERES ESTO, non adiecto proprio no-
mine. §. 128. *Masculorum ceterorum³² personae,
vel femininarum sexus ***** | ***** 4.
***** | *****

tur scip(vel r, vel f) / (vel f) / ci — [scip(?) / p(vel r) / ci / no / cho(vel d) / v /
r(vel p) — — — — — | m(?) / i(?) / p(vel r) / v — — — — — as / i / c / i / n(?)
25 Sched. sro(?) / c Legendum suo. Hollw. 26 quod etc.
Sched. q(quod) / n(in) / so / cipat — (pro emancipatis i. e. emanci-
patis) 27 Sched. 1 essent // u(?) / i / fuissent et usum. Lege;
essent / i / tuap fuissent id ipsum. Sa b. 28 Gajus, qui huc
usque de praeteritionis effectu egit, jam ad fortunam exhereda-
tionis explicandam perguit tam eam, quae iure civili (vid. §. §.
127. 128.), quam eam, quae iure praetorio (vid. §. 129.) praet
scribitur. Cum autem jus civile inter filios, qui in potestate
sunt, reliquosque suos heredes distinctionem admittat, Gajus
primum filios nominatim exheredandos esse docet (vid. §. 127);
deinde vero ad reliquos transit, quos vel inter ceteros exhere-
dari permissum est (vid. §. 128). 29 Verba nominatim etc.,
quae ex Inst. deprompsi, in Cod. sic scripta esse conjicio:
nominatim ac. (autem) qs (quis) exheredari; nam ad explen-
dam lin. 24. requiruntur litterae 10. 30 exheredetur. Sched.
exheredat; pro exheredet, ut opinor. 31 Ex Inst. 32 In

§. 127. Conf. Vlpianus, Fragm. XXII, §. 20. nomi-
natim etc. cit. pr. I. de exhe-
redat. liber.

§. 128. Conf. Vlpianus, Fragm. XXII, cit. §. 20. cit.
pr. I. de exheredat. liber.

**** institutionem³³ heredum adiaci solent. sed
 Nam. *****³⁴. | §. 129. Nam Praetor omnes uirilis
 -8. sexus *****³⁵. | id est nepotes quoque et
 9. 10. pronepotes ***** | _____
 Post. _____³⁶ | §. 130. Postumi quoque liberi *u^st he-*
 2-24. *redes institui de|bent, uel*³⁷ exheredari. §. 131. Et³⁸

**in eo par omnium condicio est, quod et filio postu-
 mo et quolibet ex ceteris liberis, siue feminiini sexus,
 siue masculini, praeterito, ualet quidem testamentum,
 sed postea agnatione postumi siue postumae rumpitur,
 et ea ratione totum infirmatur. ideoque si mulier, ex
 qua postumus aut postuma sperabatur, abortum fece-
 rit, nihil impedimento est scriptis heredibus ad here-
 ditatem adueniam. §. 132. Sed feminiini quidem*

sine lin. 2. desiderantur litterae circiter 11; unde sic scriptum
 pono: masculor. (masculorum) ceterorum. ³³ institutionem,
 Sched. — | *stuc* (vel) *meic* ³⁴ Sched.: sed *l*(?) — — — Equi-
 dem integrum articulum ita fere conceptum esse existimo:
*Masculorum ceterorum personae, uel feminiini sexus liberi aut
 nominatim exheredandi sunt, aut inter ceteros, uelut hoc mo-
 do: ceteri exheredes sunt: quae uerba post institutionem
 heredum adiaci solent. sed haec ita sunt iure ciuili. Ad
 ultima haec uerba, si per compendia scribantur, litterae suffi-
 ciunt tres: \bar{s} (sunt) \bar{ic} (iure ciuili). ³⁵ An: omnes uirilis
 sexus liberos \bar{n} . (non) *filios et* (tantum)? ³⁶ | acuna sic ex-
 pleri possit: et pronepotes et deinceps ceteros nominatim; fe-
 minini uero sexus uel inter ceteros exheredari iubet. ³⁷ Ex
 Inst. Sched.: liberi *no* — — — — — | — — — ³⁸ Reliquam
 huius, nec non eam sequentis paginae partem, quae continen-
 tur §. 132., ex Inst. restitui: ex ipsis enim his Gaji nostri
 commentariis hausta esse uidetur §. 1. I. de exheredat. liber.;
 quamquam lubens concedo, Inst. auctores non ubique ipsa*

§. 129. Conf. infra §. 135. nus, Fragm. XXII, §. §. 18. 21.
 §. §. 130 — 132. §. 1. I. de 22. Epitome, II, 3, §. 2.
 exheredat. liber. Conf. Vlpia-

87.
CXXIII.^a
b. r.

*sexus postumae uel nominatim, uel inter ceteros exheredari solent*³⁹, dum tamen si inter ceteros exheredentur, aliquid eis legetur, ne uideantur praeteritas¹⁻²⁴ esse per obliuionem. masculos uero postumos, id est, filium et deinceps, placuit non aliter recte exheredari, nisi nominatim exheredentur, hoc scilicet modo: *QUI CVM QVE MIHI FILIUS GENITVS FVERIT, EXHERES ESTO.* §. 133.⁴⁰ Postumorum⁴¹ loco sunt et hi, qui in sui heredis locum succedendo, quasi agnascendo fiunt parentibus sui heredes. ut ecce si⁴² filium et ex eo nepotem neptemue in potestate habeam, quia filius gradu praecedat, is solus iura sui heredis habet, quamuis nepos quoque et neptis ex eo in eadem potestate sint: sed si filius meus me uiuo⁴³ moriatur, aut qualibet⁴⁴ ratione exeat de potestate mea, incipit nepos neptisue in eius locum succedere; et eo modo iura suorum heredum quasi agnatione nanciscuntur. §. 134. Ne ergo eo modo rumpatur mihi⁴⁵ testamentum, sicut ipsum filium uel heredem instituere,

Gaji uerba retinuisse. Ceterum singuli ductus, quos ex posteriore huj. pag. parte in Sched. contulimus, hi sunt: (lin. 16.) *uer*(vel *p*)*ss* ————— (lin. 17.) *m*(vel *m*)*anx* ————— (lin. 21.) *terierit* ————— (lin. 23.) *nimp* ————— (lin. 24.) *nca*(vel *s*)*r* ————— ³⁹ Inst. *solebant.* ⁴⁰ Quae sequuntur, ad fin. huj. pag. usque, e Dig. transcripsi. ⁴¹ Inst.: Postumorum autem. ⁴² Inst.: si quis. Et mox habeat. ⁴³ Inst.: si filius ejus uiuo eo. Et mox: de potestate ejus. ⁴⁴ Inst.: qualibet alia. ⁴⁵ Inst. ejus; et

§. 133. L. 13. de injust. rupt. irrit. fact. testam. inscripta: Gajus Libro II. Institutionum. §. 2. I. de exheredat. liber. Conf. Vlpianus, Fragm. XXIII, §. 3.

§. 134. Ne — — — prorsum est. cit. L. 15. de injust. cit. §. 2. I. de exheredat. liber. in qua simul etc. Conf. cit. §. 2. I. item supra §. 132.

uel exheredare nominatim debeo, ne non iure faciam testamentum, ita et nepotem neptemue ex eo⁴⁶ necesse est mihi uel heredem instituere, uel exheredare, ne forte, me uiuo filio mortuo, succedendo in locum eius

- 1—3. nepps neptisue* || quasi a*gnatione rumpat testamen-
tum: idque lege Iunia Velleia prouisum est⁴⁷. in qua
simul⁴⁸ cautum est, ut liberi masculini* sexus no-
4. minatim, feminini | uel nominatim, uel inter ceteros
5—7. exheredentur, du[m]modo iis, qui inter ceteros exhere-
dantur, *aliquid legetur. §. 135. Emancipatos liberos
iure civili neque heredes instituere, neque exheredare
8. necesse est, quia*⁴⁹ non sunt sui heredes. | set Prae-
tor⁵⁰ omnes tam feminini, quam masculini sexus⁵¹,
si | heredes non instituantur, exheredari iubet, uiril⁵²
10. 11. | sexus *nominatim, feminini uero et inter ceteros: quia
12. si neque here*des⁵³ instituti fuerint, ne|que *ita*⁵⁴,
13—15. ut supra⁵⁵ diximus, exheredati, Praetor promittit⁵⁶
eis⁵⁷ *contra tabulas testamenti bonorum possessio-
nem*⁵⁸ _____ 59

88.
CXXIII. b.
b. r.

mox: debet testator; faciat; necesse est ei; ne forte eo uiuo.

⁴⁶ Inst. pro eo exhibent filio. ⁴⁷ agnatione etc. E. Dig.

⁴⁸ in qua simul. Vid. Inst. ubi post uerba idque l. I. V. p. e. adji-
ciuntur haec: in qua simul exheredationis modus ad simili-
tudinem postumorum demonstratur. ⁴⁹ Ex Inst. ⁵⁰ Sched.

scilicet Legendum set (vel s') p̄r. (praetor), ut est in Inst. ⁵¹ Inst.:
tam feminini sexus, quam masculini. ⁵² uiril. Sched.

imp(vel f)im ⁵³ ⁵⁴ Ex Inst. ⁵⁵ supra in Inst. omissum est.

⁵⁶ Sched. pmittit. In Cod., ut opinor, est pmittit i. e. pro-
mittit. ⁵⁷ Inst.: promittit (Hal. et Bien. permittit) eis Praetor.

⁵⁸ Ex Inst. ⁵⁹ Sched. (lin. 14.) ccaissm — — n(?) dacp(?)
pao(?) ccaissia(vel s) (lin. 15.) ajuccs(?) m+o. habencasip+immp

§. 135. §. 3. I. de exheredat. XXII, §. 23. item supra §. 129.
liber. Conf. Vlpianus, Fragm.

|qui *****⁶⁰ patris *****. 16.
 §. 136. *Adoptivi liberi, quamdiu sunt in potestate* 17. 18.
*patris adoptivi*⁶¹, naturalium loco sunt⁶². emanci-
 pati uero (a)⁶³ patre adoptivo neque iure civili, ne-
 que quod ad edictum | Praetoris pertinet⁶⁴, *inter libe- 20. 21.
ros numerantur §. 137. *Qua ratione accidit, ut ex*
*diuerso, quod ad*⁶⁵ naturalem parentem | pertinet⁶⁶,
 quamdiu quidem sint⁶⁷ in adoptiva familia, ex tra-
 neorum numero habeantur⁶⁸: *cum uero emanci-⁶⁹pati 24.
 fu-^{89.} *erint ab adoptivo patre, tunc incipiant*⁷⁰ || in ea
 XXXVIII. a. *causa esse*⁷¹, qua futuri essent, si ab ipso naturali
 patre (emancipati)⁷² fuissent.

|§. 138. Si quis¹ post² factum testamentum adopta- Si.
 uerit | sibi filium aut per populum eum, qui sui iuris 4.
 est³, | aut per Praetorem⁴ eum, qui in potestate pa-
 rentis fuerit, omnimodo⁵ testamentum eius rumpitur
 quasi agnatione sui heredis. §. 139. Idem iuris est si
 cui post factum testamentum uxor in manu conue- 8.
 niat, uel quae in manu fuit, nubat: nam *etiam haec*⁶

effatum⁶⁰ Sched. *potum* ⁶¹ Ex Inst. Sched. — | p — —
 ————— | ————— ⁶² naturalium loco sunt.
 Inst. *eiusdem juris habentur, cujus sunt iustis nuptiis quaesiti.*
Itaque heredes instituendi, vel exheredandi sunt, secundum ea,
quae de naturalibus exposuimus. ⁶³ Ex Inst. ⁶⁴ Inst. atti-
 net. ⁶⁵ Ex Inst. ⁶⁶ Inst. attinet. ⁶⁷ Inst. sunt. ⁶⁸ In
 Inst. additur: *ut eos neque heredes instituere, neque exhere-*
dare necesse sit. Quae ne in Cod. nostro adjecta putemus
 spatii ratio vetat. ⁶⁹ Ex Inst. Sched. in princip. lin. 24.
 exhibent: *omni fr* ⁷⁰ Inst.: *esse in,* ⁷¹ Ex Inst.

§. §. 138 — 146. ¹ Inst.: *Si quis enim.* ² Cod. *potest*
³ *aut per populum etc.* Inst.; *per Imperatorem eum, qui*
est sui iuris. ⁴ Inst.: *Praetorem secundum nostram constitutio-*
nem. ⁵ *omnimodo deest in Inst.* ⁶ *etiam haec* Sched.

§. 6. 136. 137. §. 4. I. de II, 3, §. 3. Vlpianus, *Fragm.*
exheredat. liber. XXIII, §. 3.
 §. 138. §. 1. I. quib. mod. §. 139. Conf. Vlpianus,
testam. infirm. Conf. *Epitome, Fragm. XXIII, cit. §. 3. item*

filiae loco esse incipit, et quasi sua est. §. 140. Nec
 prodest siue haec, siue ille, qui adoptatus est, in ep
 testamento sit⁹ institutus institutaque nana de exhero-
 12. datione eius inpernaculum videtur quaerere, cum testa-
 menti faciendi tempore suorum heredum numero non
 fil. fuerit. §. 141. Filius quoque, qui ex prima secun-
 16. dante mancipatione manumittitur, quia reuertitur in
 potestatem patriam, rumpit ante factam testamentum.
 nec prodest si in eo testamento heres institutus, vel
 Sim. exheredatus fuerit. §. 142. Simile ius quam fuit in
 20. eius persona, cuius nomine ex senatusconsulto erroris
 causa probatur⁹ quia forte ex peregrina vel Latina,
 quae per errorem quasi civis Romana uxore ducta es-
 set, natus esset. nam siue heres institutus esset a pa-
 ren|te, siue exheredatus, sine uiuo patre causa probata,
 24. sine post mortem eius, omnimodo quasi agnatione
 Nunc rumpit testamentum. §. 143. Nunc uero ex nouo
 senatusconsulto, quod auctore diuo Hadriano factum
 est, siquidem uiuo patre causa probatur, aequae ut
 4. olim omnimodo rumpit testamentum: si uero post
 mortem patris, praeteritus quidem rumpit testamen-
 tum, si uero heres in eo scriptus est, vel exheredatus,
 non rumpit testamentum, ne scilicet diligenter facta
 8. testamenta rescinderentur eo tempore, quo¹⁰ renouari

90.
XXXVIII. b.

causam? | * Sched. i (pro e, ut opinor, i. e. est) nec (nec)
 p (vel) de (pro) pde. i. e. prodest) siue (siue) haec (haec) uue
 (siue) | * cit. Sched. iii * Sched. pua. 10 Sched. cas (eo)

supra Commentar. I. §. §. 114. et 136. infra huj. Commentar. §. 159. et Commentar. III. §. 3. §. 140. Conf. Tryphonius, l. 28. §. 1. de liber. et postum. Nec — — institutaue. Conf. Cervid. Scaevola, l. 18. de injusto. Papinianus, l. 25. §. 1. de liber. et postum. nam de exheredatione etc. Conf.

Vlpianus, l. 8. §. §. 7. 8. de h. p. contra tab. Papinianus, l. 25. pr. de liber. et postum. §. 141. Conf. Vlpianus, Fragm. XXIII, §. 3. et l. 5. §. 1. de injusto. item supra Commentar. I. §. 132. infra Commentar. III. §. 6. §. 142. Conf. supra Commentar. I. §. 67. infra Com-

non possent. |§. 144. Posteriore quoque testamento, Post. quod iure factum est¹¹, superius rumpitur. nec interest, an¹² extiterit aliquis |ex ea heres¹³, an non extiterit: hoc enim solum spectatur, an¹⁴ existere po- 12. tuerit. ideoque si quis ex poste|riore testamento, quod iure factum est¹⁵, aut noluerit heres esse, aut |iuno testatore, aut post mortem eius, antequam |hereditatem adiret, decesserit, aut per exceptionem exclusus |fuerit¹⁶, aut condicione, sub qua heres institutus est, 16. defectus sit, aut propter caelibatum ex lege Iulia summo|tus fuerit ab hereditate¹⁷: in his¹⁸ casibus paterfamilias intestatus moritur. nam et prius testamentum non valet corruptum a posteriore; et posterius aequè 20. nullas vires |habet¹⁹, cum ex eo nemo heres extiterit. |§. 145. Alio quoque²⁰ modo testamenta iure Alio. facta infirmantur: |velut (cum)²¹ is, qui fecerit²² testamentum, capite deminutus²³ sit; quod quibus modis acci|dat, primo Commentario relatum 24.

scilicet (tempore) dñi (quo) ¹¹ factum est. Sched. facturum Inst.: perfectum est. ¹² Verbum an, in Inst. ed. Hal. et Cuj. ommissum, in Bien. legitur. ¹³ Inst.: heres ex eo. ¹⁴ Inst.: an aliquo casu. ¹⁵ Verba ex posteriore etc. ab Inst. absunt. ¹⁶ aut per exceptionem etc. Haec quoque in Inst. ommissa sunt. Cod. pro exceptionem exhibet ceptionem. ¹⁷ aut propter caelibatum etc. Neque haec in Inst. leguntur. ¹⁸ Cod. pro in his, quod est in Inst., habet quib i. e. quibus. ¹⁹ Inst.: habet vires. ²⁰ Sic etiam in Inst. Bien. Hal. et Cuj. autem. ²¹ Ex Inst. ²² Inst. fecit. ²³ Sched. kd (capite deminu-

mentar. III. §. 5.

§. 144. §. 2 I. quib. mod. test. infirm. Conf. Epitome, II. 3. §. 4. Ulpianus, Fragm. XXI §. 2. aut propter caelibatum ex lege Iulia summotus fuerit ab hereditate.

Conf. supra §. 111. infra §. 286. §. 145. §. 4. I. quib. mod. test. infirm. Conf. Epitome, II. 3. §. 5. Ulpianus, Fragm. XXIII, §. 4. primo commentario relatum est. Vid. ibi §. 159. sq.

est²⁴. §. 146. Hoc autem casu *in*rita fieri testamenta dicemus²⁵, cum alioquin et quae rumpuntur, inrita fiant, (et quae statim ab initio non iure fiunt, inrita sint. sed et ea, quae iure facta sunt, et postea propter capitis deminutionem inrita fiunt)²⁶, possunt nihilominus rupta dici²⁷. | sed quia sane commodius erat, sin-

91.
LXX.

4. gula^s causas | singulis appellationibus distingui, ideo quaedam | non iure fieri²⁸ dicuntur, quaedam iure facta rumpi, | nel inrita fieri.²⁹

§. 147. Non tamen per omnia | inutilia sunt ea
8. testamenta, quae uel ab initio non iure facta sunt, | uel iure facta postea inrita facta, aut¹ rupta sunt². nam | si septem testium signis signata sint testamen|ta³, potest scriptus heres secundum tabulas⁴ bonorum possessionem petere⁵: si modo | defunctus testator⁶ et
12. ciuis Romanus et suae potestatis mor|tis tempore fuerit. nam si ideo inritum fit⁷ testamentum | quod⁸ postea⁹ ciuitatem, nel etiam libertatem testator a|misit, aut hic¹⁰ in adoptionem se dedit, *et mor-

tus) ā. ²⁴ Inst.: primo libro rettulimus. ²⁵ Inst. dicuntur.

²⁶ Ex Inst. ²⁷ possunt etc. Inst.: possumus n. r. dicere.

²⁸ Inst. facta. ²⁹ Sequitur spatium vacuum.

§. §. 147—151. ¹ Sched. factaus; pro factaut i. e. facta aut. ² quae uel ab initio etc. Inst.: quae ab initio iure facta, propter capitis deminutionem inrita facta sunt. ³ Inst.: signata sunt; non adjecto verbo testamenta.

⁴ In Inst. uocem testamenti addunt Hal. et Cuj.; quam non recepit Bien.

⁵ Inst. agnoscere. ⁶ testator deest in Inst. ⁷ Inst. factum sit. ⁸ In Inst. ap. Hal. et Cuj. quia, ap. Bien. quod legitur.

⁹ postea deest in Inst. ¹⁰ aut hic. Sched. uui hic Inst. aut

§. 146. cit. §. 4. I. quib. test. infirm. Conf. Vlpianus, mod. test. infirm. Fragm. XXVIII, §. 6. et XXIII,

§. 147. §. 5. I. quib. mod. §. 6. item supra §. 119.

*tis*¹¹ tem|pore in adoptiui patris potestate fuit¹², non
 potest |scriptus heres secundum tabulas bonorum posses- 16.
 sionem petere. | §. 148. (*Qui autem*) secundum tabulas Secund.
 testamenti, quae aut statim ab in|itio non iure factae
 sint, aut iure factae postea ruptae¹³, |uel inritae erunt,
 bonorum possessionem accipiunt, si modo possunt he-
 reditatem |optinere, habebunt bonorum possessionem 20.
 cum re: si nero. ab iis¹⁴ au|dari hereditas potest, ha-
 bebunt bonorum possessionem sine re. | §. 149. Nam Nam.
 si quis heres iure civili institutus sit uel¹⁵ ex primo,
 uel ex po|steriore testamento, uel ab intestato iure le-
 gitimo heres sit¹⁶, |is potest ab iis hereditatem auo- 24.
 care: si nero nemo ||sit alius iure civili heres, ipsi
 retinere hereditatem possunt *****¹⁷ |iudicium¹⁸ ad-
 uersus eos¹⁹ habent *****²⁰ |—————

92.
LXX. b.

_____²¹ |***** 4
 legitimus *****²² |*****²³
 habentur *****²⁴ |factum sit, aut
 quod²⁵ familia non uenerit, aut nun|cupationis uerba
 testator locutus non sit²⁶,

quis. ¹¹ Ex Inst. ¹² Inst. sit. ¹³ Cod. nuptae ¹⁴ Cod.
 his; aspiratione, ex more librarii, perperam, ut videtur, adiecta:
 scribendum erat *is* i. e. iis. ¹⁵ *ū*. i. e. uel. Sched. //
¹⁶ *tit*, Sched. // ¹⁷ Sched. *puul*(vel *h*)? : qui tamen ductus
 incerti sunt omnes. ¹⁸ *iud*,um i. e. iudicium. Sched. *u*(vel)
ud(?)*u*(vel *u*)*m*(vel *uc*) ¹⁹ *eos*. Sched. *eis*(?) ²⁰ Sched.
*cu*nup(?)******u*(vel *u* pro *u*)*** ²¹ Sched. ******o*(?)*u* *dc*pcia
 (vel *u*)*u*(vel *u*)*u* (deficiuntur?) *a*(?)*u*(vel *u*)*o* — — —
²² Sched.: *qq* *no*cuim(?)*cu*ur legitimus *quog*(?)*u*cpcoi***
²³ Sched.: ******u*scribi ²⁴ Sched. *u*******o*(?)*u*aco(vel *d*)n***** An:
ū. (uelut) *si* *tt* (testamentum) *ideo* non iure? ²⁵ *aut* *g* (quod).
 Sched. *au*(vel *u* pro *au*) *q*. ²⁶ Locus a lin. 4. ejusdem for-

§. 148. Conf. Vlpianus, III. §. 35. sq.
 Fragm. XXIII, cit. §. 6. XXVIII, §. 149. Conf. supra §. §. 119.
 §. 13. item infra Commentar. 120.

— 10.*** — | ————— 27
 12. | possessores ***** olim ****²⁸ ***** | *
 §. 150. lege²⁹ bona caduca fiunt et ad populum defertū
 | iabentur; si defuncto nemo *successor exhiberit*³⁰.
 Pot. | §. 151. Potest, ut iure facta testamenta *****
 | *³¹ infirmenitur, apparet *³² posse *****
 16. | ***** testator ***** | *****
 ***** eius *****³³ | iurē
 ciuili ualeat qui ***** | tabu-
 20. las testamenti *****³⁴ ***** |³⁵ —————
 —————³⁶ | **³⁷ quidem *** si
 quis ab intestato³⁸ bonorum possessionem petierit
 2-24. ****³⁹ | ————— 40
 || perueniat hereditas: et hoc ita rescripto⁴¹ Imperato- 95.
 ris Antonini | significatur. LIX. b.

tasse argumenti est, cuius sunt §. §. 119. et 120. ²⁷ Sched.
 cun(?) | c(vel d)adona(vel i)t(?)ipc*²⁸nih(vel m pro ih)rcrcviii — —
 ——— | exco(vel u)n(vel ic) ————— | ucpiro
 m²⁹cauc³⁰ial(?)iac ————— ²⁸ Sched.: possessores tm
 (tamen?), res(vel ex — res?) olim cci ²⁹ Sched.: a lege. In
 Cod., ut opinor, est e|a lege, vel qu|a lego. Gajus de lege
 Iulia caducaria loquitur. ³⁰ Desiderantur litterae circiter 17.
³¹ Sched. cci³²ncra***** | ³² Sched. n̄(vel n) i. e. non. Sed
 locus, ut videtur, potius * exigit i. e. enim. ³³ Sched.: poss
 (vele)* (posse) e³⁴umilo(vel l) ——— | uicsi vel c)ppiiii testator
 *a³⁵ic³⁶iu(vel n̄) p³⁷iuil(vel i)cri ——— | id³⁸uic³⁹ii(vel l)num eius admc⁴⁰u
 (vel o).⁴¹iiiiid(vel o)iiiiiiii ³⁴ Sched. testame³⁵u (testamen-
 ti) uuis ³⁵ In Cod. novus articulus incipere videtur.
³⁶ Sched. u³⁷id³⁸focic³⁹p ——— ——— p⁴⁰ario (probatio?) d⁴¹rii⁴²
³⁷ Sched.: * ³⁸ intestato. Sched. iii³⁹ci⁴⁰ac ³⁹ Sched.
 petieri⁴¹ (petierit) iiii ⁴⁰ Sched. (lin. 22.) uic⁴²ac(vel s)on⁴³u⁴⁴
 (vel b)rcrc⁴⁵peic⁴⁶iii ————— (lin. 23.) c(vel o)sa —————
 ————— ⁴¹ Sched. scripto.

§. 150. Conf. Vlpianus, Mus, L. 96. §. 1. de legat. 1.
 Fragm. XXVIII, §. 7. Iulia-

§. 152. Heredes autem aut necessarii dicuntur, aut sui ^{4.} et necessarii, aut extranei. Hered.
 §. 153. Necessarius heres est seruus cum libertate² heres institutus; ideo sic appellatur, quia siue uelit, siue nolit, omnimodo post mortem testatoris protinus liber et heres est³.
 §. 154. ^{8.} Vnde qui facultates suas suspectas habet, solet⁴ seruum primo, aut secundo, vel⁵ etiam ulteriore gradu liberum et⁶ heredem instituere, ut si creditoribus satis non fiat, potius huius⁷ heredis, quam ipsius ^{12.} testatoris bona ueneant⁸, id est, ut ignominia, quae accedit ex uenditione bonorum, hunc potius heredem, quam ipsum testatorem contingat⁹. quamquam aput Fufidium Sabina placeat, eximendum eum esse ignominia, quia non suo uitio, sed necessitate iuris bonorum uenditionem pateretur: sed alio iure utimur.
 §. 155. Pro hoc tamen incommodo illud ei commodum praestatur, ut ea, quae post mortem patroni¹⁰ ^{20.} sibi adquisierit, siue ante bonorum uenditionem, siue postea¹¹, ipsi reseruentur. et quamuis propter con-

§. §. 152 — 163. ¹ Linea vacua. ² cum libertate in Inst. omissum est. ³ Inst.: liber et necessarius heres fit. ⁴ habet, solet. Inst. habent, solent. ⁵ Sic in Inst. etiam Bien. Hal. et Cuj. aut. ⁶ liberum et in Inst. omissum est. ⁷ Inst. ejus. ⁸ bona ueneant. Inst. a creditoribus possideantur, vel (Bien.: et vel) distrahantur, vel inter eos dividantur. ⁹ Sched. contineat ¹⁰ Inst.: patroni sui. ¹¹ siue ante etc. Haec in Inst.

§. 152. pr. I. de hered. qual. et differ. Conf. Epitome, II, 3, §. 6. qual. et differ. Conf. Epitome, II, 3, §. 6. Vlpianus, Fragm. XXII, §. 24.
 §. 153. §. 1. I. de hered. qual. et differ. Conf. Epitome, II, 3, §. 6. Vlpianus, Fragm. XXII, §. 24.
 §. 154. Vnde — — — bona ueneant. cit. §. 1. I. de hered. qual. et differ. Conf. Epitome, II, 3, §. 6. id est, ut ignominia — — contingat. Conf. Epitome, loc. cit.
 §. 155. Pro — — — reseruentur. cit. §. 1. I. de hered. qual. et differ. et quamuis etc. Conf. cit. §. 1. I.

tractionem¹² bona uenierint; iterum ex hereditaria
 24. causa bona eius non uenient¹³, nisi |si quid ei ex he-
 reditaria causa fuerit acquisitum, ||uelut si (ex eo, 94.
 quod) Latinus¹⁴ adquisierit, locupletior factus sit: {cum LIX. a
 ceterorum hominum, quorum bona uenierint, |pro
 (residua) portione, si quid postea adquirant, etiam sae-
 4. pius |bona ueniri soleant¹⁵. †§. 156. Sui autem
 9. et¹⁶ necessarii heredes sunt uelut filius |filiae¹⁷, ne-
 pos neptisue ex filio¹⁸, deinceps ceteri¹⁹, qui |modo
 8. in potestate morientis fuerunt²⁰. set ut²¹ nepos
 neptisue suus heres sit²², non sufficit, eum (eamue)²³
 in potestate ani mortis tempore fuissè, sed opus est,
 ut |pater quoque²⁴ eius, uiuo patre suo, deierit suus
 |heres esse, aut morte interceptus, aut qualibet²⁵ ra-
 12. tione |liberatus potestate: tum²⁶ enim nepos neptisue
 in |locum sui patris²⁷ succedant²⁸. §. 157. Sed sui
 quidem heredes ideo appellantur quia domestici heredes
 |sunt, et uiuo quoque parente²⁹ quodammodo domini
 16. |existimantur: unde etiam si quis intestatus mor-
 tituus sit³⁰, prima causa est in successio-
 ne liberorum. ne-

non leguntur. ¹² Sched. contractione Hoc verbo, si tamen genuinum est, illud significari videtur, hereditatem solvendo non esse.
¹³ uenient. Sic. ¹⁴ Cod. si latinus Legendum: si ex eo, quod Latinus. S. v. ¹⁵ Cod.: eorum bona ueniri solent ¹⁶ Cod. ut
¹⁷ Inst. filia ¹⁸ Inst.: filio, et ¹⁹ Cod. ceteri Inst.: ceteri li-
 beri. ²⁰ Inst. fuerint. ²¹ Sched. uiti Legendum set ut,
 quod Inst. exhibent. ²² suus etc. Inst. sui heredes sint.
²³ Ex Inst. ²⁴ quoque deest in Inst. ²⁵ Inst.: qualibet
 alia. ²⁶ Inst. tunc. ²⁷ Inst.: patris sui. ²⁸ Inst. suc-
 cedit. ²⁹ Inst. patre. ³⁰ Sched.: unde etiam si quis in-

§. 156. §. 2. I. de hered. II, 3, cit. §. 6. Vlpianus,
 qual. et differ. Conf. infra Fragm. XXII, cit. §. 24.
 Commentar. III. §. 2. Sui §. 157. cit. §. 2. I. de hered.,
 — fuerunt. Conf. Epitome, qual. et differ.

cessarii. uero ideo dicuntur, quia |omniinodo (uine)³² uelint. (si, ue³² nolint, tam)³³ ab intestato. quam ex testamento here|des fiunt. §. 158 Sed. his Praetor per- 20. mittit³⁴, abstinere se ab hereditate³⁵, |ut potius pa- rentis bona ueneant³⁶. |§. 159. Idem iuris est et (in) Idem. uxoris persona, quae in manu est, quia filiae loco est; et in nurus, quae in manu filii est, quia neptis loco 24. est. §. 160. Quin³⁷ similiter abstinendi potest|latem facit. Praetor etiam mancipato, id est, ei, qui in causa man|cipii est³⁸, cum liber et heres institutus sit; cum necessarius, non etiam suus heres sit, tanquam seruus. |§. 161. Ceteri, qui testatoris infri subiecti non 4. sunt, extranei |heredes appellantur. itaque liberi quo- Ceter. que nostri, |qui in potestate nostra non sunt, heredes a nobis instituti |sicut³⁹ extranei⁴⁰ uidentur. qua de causa et qui a matre |heredes⁴¹ instituntur, eodem 8. numero sunt, quia feminae |liberos in potestate⁴² non habent. serui quoque, qui⁴³ |liberi et heredes insti- tuti sunt et⁴⁴ postea a domino manu|missi, eodem

testatus mor |si quis intestatus⁴ tus sit 31. 32. 33 Ex Inst. 34 Inst.: permittit uolentibus. 35 Cod. hdi i. e. heredi. 36 Inst.: ut potius parentis, quam ipsorum bona similiter a cre- ditoribus possideantur. 37 Cod.: quin etiam. Abundat ta- men hoc etiam: vid. lin. seq. 38 Cod.: etiam ei qui in causa id ē. mancipato mācipi ē. Scribendum duxi: etiam manci- pato, id est, ei, qui in causa mancipii est. Mauult tamen Sav.: etiam ei, qui in causa mancipii est, id est, mancipato. 39 sicut deest in Inst. 40 Inst.: extranei heredes. 41 Inst.: heredes a matre. 42 Inst.: in potestate liberos. 43 Cod.: qui cum 44 Sched. set In Cod. sic scriptum esse puto:

§. 158. cit. §. 2. I. de hered. qual. et differ. Conf. Vlpianus, Fragm. XXII, §. 2.

§. 159. Conf. infra Com- mentar. III. §. 3. et supra huj.

Commentar. §. 139.

§. 160. Conf. supra Com- mentar. I. §. §. 123. et 138.

§. 161. §. 3. I. de hered. qual. et differ. Conf. Epitome,

12. numero habentur⁴⁵. §. 162. Extraneis autem | hereditibus deliberandi potestas data⁴⁶ est de adenda hereditate, uel non adenda. §. 163. Sed siue is, cui abstinerendi potestas est, immiscuerit se bonis hereditariis⁴⁷ | siue is⁴⁸, cui de adenda (hereditate)⁴⁹ deli-

16. berare licet, adierit, | postea relinquendae hereditatis facultatem non habet, nisi si⁵⁰ minor sit annis⁵¹ xxv⁵². nam huius aetatis | hominibus⁵³, sicut in ceteris omnibus | causis, deceptis, ita etiam⁵⁴ si temere

20. damnosam | hereditatem susceperint, Praetor succurrit: scio quidem⁵⁵, | diuum Hadrianum etiam | maiori xxv annis⁵⁶ uel iam dedisse, cum post aditam hereditatem grande aes | alienum, | quod aditae hereditatis tempore

24. latebat, | apparuisset⁵⁷.

§. 164. Extraneis hereditibus solet cretio dari, id est, finis | deliberandi, | ut intra certum tempus uel adaeant | hereditatem, uel si non adaeant, temporis fine⁵⁸

96.
XIX. b.

4. summo | ueantur. ideo autem cretio appellata est, quia cer[n]ere est quasi decernere et constituere. §. 165. Cum ergo | ita scriptum sit: HERES TITIVS ESTO, aduicere debemus: | CERNITOQVE IN CENTVM DIEBVS⁵⁹

7. (sum) et ⁴⁵ serui quoque etc. Inst.: *seruus quoque heres a domino institutus et post testamentum factum ab eo manumissus eodem numero habetur.* ⁴⁶ data deest in Inst. ⁴⁷ Inst. hereditatis. ⁴⁸ Inst. extraneis. ⁴⁹ Ex Inst. ⁵⁰ si deest in Inst. ⁵¹ Cod. ann. Vid. Praefatib. ⁵² Inst., in uersu ordine, *viginti quinque annis* exhibent. ⁵³ Sched. *hominib. (hominibus) pmissum e. (permissum est).* Sed vid. lin. 20. ⁵⁴ Inst. et. ⁵⁵ *sciq. quidem.* Sched.: *scito quidem.* Inst.: *sciendum est tamen (scien.: tamen est).* ⁵⁶ annis. Cod. ann. Conf. not. 51. ⁵⁷ Inst. *emerisset.*

§. §. 164 — 173. ¹ Cod. *finem* ² Vlp.: *diebus centum.*

II, 3, cit. §. 6. §. 164. Conf. Vlpianus, §. §. 162. 163. §. 5. I. de Fragm. XXII, §. 27. hered. qual. et differ. §. 165. CERNITOQVE —

PROXIMIS, QUIBUS SCIENS³ POTERISQUE. QUODSI⁸.
NON⁴ ITA CREVERIS, EXHERES ESTO. §. 166.

Et |qui ita heres institutus est, si velit heres esse, debet in|tra diem cretionis cernere, id est, haec verba dicere: QVOD⁵ ME PUBLIVS TITIVS TESTAMENTO SVO⁶ HEREDEM INSTITVIT⁷, EAM⁸ |HEREDITATEM ADEO CERNOQVE. Quodsi¹² ita non creuerit, finito |tempore cretionis, excluditur: nec quidquam proficit⁹ |si pro herede gerat, id est, si rebus hereditariis tanquam |heres utatur.

|§. 167. At is, qui sine cretione heres institutus est¹⁰, 16. At. aut qui ab in|testato legitimo iure ad hereditatem vocatur, potest aut |cernendo, aut pro herede gerendo, uel etiam nuda uoluntate suscipiendae hereditatis heres fieri: eique liberum est, quocumque tempore uoluerit, 20. adire hereditatem. solet (tamen). Praetor postulantibus hereditariis creditoribus tempus constituere, intra quod si uelint adeant hereditatem; si minus, ut liceat creditoribus |bona defuncti uendere. §. 168. Si quis au-

97. VI. b. tem (cum) cretione || heres institutus est, nisi creuerit hereditatem, non fit heres: nam¹¹ |non aliter excludi-

³ Vlp. scieris. ⁴ Quodsi non. Vlp. nisi. ⁵ g i. e. quod. Sched. 4 Ap. Vlp. vulgo cum, in Cod. Vatic. autem cum id legitur. ⁶ Verba testamento suo ap. Vlp. non leguntur. ⁷ Sic in Cod. Vatic. ap. Vlp. quoque legitur; editi tamen libri fere omnes habent instituerit. ⁸ eam. Sched. ea. ⁹ nec quidq (quidquam) proficit (proficit). Sched. nec quico (vel h), p (vel r) fin. ¹⁰ Sched. sit Sed in Cod. fuerit est. ¹¹ Sched.

xsto. Vlpianus, Fragm. XXII, cit. §. 27. Conf. infra §. §. 171. et 174.

§. 166. Conf. Vlpianus, Fragm. XXII, §. §. 25. 28. 26. QVOD — CERNOQVE. Idem, eod. cit. §. 28. pro herede gerat etc. Conf. §. 7. l. de

hered. qual. et differ.

§. 167. At — — heres fieri. Conf. cit. §. 7. l. de hered. qual. et differ. Vlpianus, Fragm. XXII, cit. §. 25.

§. 168. Conf. Vlpianus, Fragm. XXII, §. 50.

- tr, quam si non creuerit intra id tempus, quo cretio
4. finita est¹². itaque licet ante diem cretionis constituerit hereditatem non adire, tamen penitentia actus, superante die cretionis, cernendo heres esse potest. §. 169. At hic, qui sine cretione heres institutus est,
8. quique ab intestato per legem uocatur, sicut uoluntate nuda heres fit, ita et contraria destinatione statim Omn. ab hereditate repellitur. | §. 170. Omnis autem cretio certo tempore constringitur. | in quam rem tolerabile tempus uisum est centum dierum. potest tamen nihilominus iure ciuili aut longius, aut breuius tempus dari: longius tamen interdum Praetor coartat. §. 171. Et quamuis omnis cretio certis diebus constringatur, tamen alia cretio uulgaris uocatur, alia certorum dierum: uulgaris illa, quam supra exposuimus, id est, in qua dicuntur haec uerba: QVIBVS SCIET¹³ POTERITQVE; certorum dierum in qua, detractis his uerbis, cetera scribuntur. §. 172. Quarum cretionum magna differentia est. nam uulgari cretione data, nulli dies computantur, nisi quibus scierit quisque, se heredem esse institutum, et possit cernere. certorum uero dierum cretione¹⁴ data, etiam nescientis¹⁵ se heredem institutum esse numerantur dies continui¹⁶: item ei quoque, qui aliqua ex causa cer-
98. VI. a.
- neri prohibetur, et eo amplius ei, qui sub condicione heres institutus est, tempus numeratur. unde melius

na, pro nã., ut opinor, i. e. nam. ¹² Sched. sr ¹³ Cod. sciet
¹⁴ Cod. cretio ¹⁵ Cod. nesciente ¹⁶ Sched. diet || tinui

§. 169. Conf. Ulpianus, Fragm. XXII, §. 51. quam
 Fragm. XXII, §. 29. cit. §. 7. supra exposuimus. Vid. §. 165.
 I. de hered. qual. et differ. §. 172. Conf. Ulpianus,
 §. 171. Conf. Ulpianus, Fragm. XXII, §. 32.

et aptius est, uulgari cretione uti. §. 173. Continua 4.
haec cretio uocatur, quia continui dies numerantur.
sed quia tamen¹⁷ dura est haec cretio, altera magis
in usu¹⁸ habetur; unde etiam uulgaris dicta est.¹⁹

De substitutionibus¹. §. 174. Interdum | duos 8.
pluresue gradus heredum facimus, hoc modo: | LVCIVS
TITIVS HERES ESTO, CERNITOQVE IN DIEBUS
(CENTVM)² PROXIMIS, QVIBVS SCI|ES³ POTE-
RISQVE. QVODNI ITA⁴ CREVERIS, EXHERES ESTO.
TVM⁵ MAEVI|VS HERES ESTO, CERNITOQVE IN
DIEBUS CENTVM et reliqua⁶. et deinceps in quan- 12.
tum uelimus, substituere possumus. | § 175. Et licet
nobis uel unum in unius locum substituere pluresue;
et contra in plurium locum uel unum, | uel plures
substituere. §. 176. Primo itaque gradu scrip|tus he- 16.
res hereditatem cernendo fit heres, et substi|tutus ex-
cluditur: non cernendo summonetur etiam|si pro he-
rede gerat, et in locum eius substitutus succedit. et

¹⁷ Sched. tm, pro tm, ut opinor, i. e. tamen: quae vox re-
ctius quidem collocaretur post dura. Ceterum neque ea con-
jectura improbabilis est, si quis legendum putet tam. ¹⁸ Li-
brarius pro mg. (magis) in usu, sic enim scribere debebat,
perperam scripsit minus ¹⁹ Sequitur spatium vacuum.

§. §. 174 — 178. ¹ Cod. substitutionibus in ² Conf.
lin. 11. Apud Vlp. centum post proximis collocatum est.
³ In hac formula scies etiam ap. Vlp. legitur, non quidem in
editis libris, qui scieris exhibent, sed in Cod. Vatic. ⁴ Vl-
piani Cod. Vatic.: poterisque Ita; editi libri: poterisque
nisi ita. ⁵ Vlp. tunc. ⁶ Vlp.: in diebus et reliqua.

§. 173. Continua haec cre- vulg. substit. Epitome, II, 4,
tio uocatur. Conf. Vlpianus, §. 1. TITIVS — — — et
Fragm. XXII, cit. §. 31. reliqua. Vlpianus, loc. cit.
§. 174. Conf. Vlpianus, §. 175. Conf. §. 1. I. de
Fragm. XXII, §. 33. pr. I. de vulg. substit.

20. deinceps si plures gradus sint, in singulis simili ratione idem contingit. §. 177. Set si cretio sine exheredatione sit data, id est, si haec verba (*adiecta sint*):
 SI NON CREVERIS⁷ | TUM⁸ PVBLIVS MAEVIVS HERES ESTO, illud diuersum inuenitur: qui si prior
 24. omiſſa cretione pro herede gerat, substitutus | in partem admittitur, et fiunt ambo aequis partibus || heredes. 99. XII. a.
*quodsi*⁹ neque cernat, neque pro herede gerat, | sane in uniuersum¹⁰ summonetur, et substitutus | in
 4. Sed. totam hereditatem succedit. | §. 178. Sed dudum quidem placuit, quamdiu cernere et eo modo | heres fieri possit prior, etiamsi pro herede gesserit, non tamen admitti substitutum: cum uero cretio | finita sit, tum
 8. pro herede gerentem admittere substitutum. olim¹¹ uero placuit, etiam superante cretione, posse eum pro herede gerendo in partem substitutum admittere, et amplius ad cretione[m] reuerti non posse. ♥
 12. Lib. | §. 179. Liberis nostris¹ impuberibus, quos in potestate habemus², non solum ita, ut supra diximus, substituere | possumus³, id est, ut *si* heredes⁴ non extiterint, alius nobis heres sit⁵; sed eo amplius, ut
 16. etiam si⁶ heredes nobis⁷ extiterint, et adhuc impuberes mortui fuerint, sit iis aliquis heres. uelut⁸ hoc

⁷ Sched. *crerit* Cod., ut opinor, *crerit* Vlp. *creveris*. ⁸ Vlp. *tunc*. ⁹ *qsi*. Sched. ¹⁰ *si* Sched. *uniuerso* ¹¹ Sched. *gerente* (pro *gerente*. i. e. gerentem) *admitte* (vel) *re* (? — admittere) *substitutum* (substitutum) *olim* (olim).

§. §. 179 — 184. ¹ Inst. *quis habet*; et mox *potest*. ² Cod. *possim* i. e. possumus. ⁴ Inst.: heredes *ei*. ⁵ Inst.: alius *sit ei* (Bien.: *ei sit*) heres. ⁶ Inst. ed. Cuj. *ut et si*; Hal. et Bien. *ut si*. ⁷ Inst. *ei*. ⁸ Inst.:

§. 177. Conf. Vlpianus, §. 178. Conf. Vlpianus, *Fragm. XXII, §. 34.* *si* — *Fragm. XXII, cit. §. 34.*
s r o. Idem, eod. §. 179. pr. I. de pupill. sub-

modo: TITIVS FILIVS | MEVS MIHI HERES⁹ ESTO.
 SI FILIVS MEVS MIHI (HERES) ERIT¹⁰ ET | *PRI-
 VS^{*11} MORIATVR, QVAM IN SVAM TVTELAM VE-
 |NERIT¹², SEIVS HERES ESTO. §. 180. Quo casu 20.

siquidem | non extiterit heres filius¹³, substitutus pa-
 tris¹⁴ fit | heres: *si uero^{*15} heres extiterit¹⁶ filius,
 et ante pu|bertatem decesserit, ipsi filio fit heres sub-
 sti|tutus. quamobrem duo quodammodo sunt testa- 24.
 100. menta: || aliud patris; aliud¹⁷ filii, tamquam si ipse
 XII. b. filius sibi here|dem instituisset. aut certe unum est
 testamen|tum duarum hereditatum¹⁸. § 181. Ceterum
 ne post obi|tum parentis periculo insidiarum subiectus 4.
 uide|atur pupillus, in usu est, uulgarem quidem sub-
 stitu|tionem palam facere, id est, eo loco, quo pupillum
 he|redem instituimus: (nam) uulgaris substitutio ita uo-
 cat |ad hereditatem substitutum, si omnino¹⁹ pupillus 8.
 heres non |extiterit; quod accidit cum uiuo parente mo-
 ritur, |quo casu nullum substituti maleficium suspi-
 ca|ri possumus, cum scilicet²⁰ uiuo testatore omnia, 12.
 quae in testamento scripta sint, ignorentur. illam au-
 tem substitutionem, per quam etiamsi²¹ heres ex|ti-

veluti si quis dicat. ⁹ Inst.: heres mihi. ¹⁰ Inst.: si filius
 meus heres mihi non erit, sive heres erit. ¹¹ Ex Inst.
¹² Inst.: venerit, tunc. ¹³ Inst.: filius, tunc. ¹⁴ Inst. patri.
¹⁵ Ex Inst. ¹⁶ Inst.: extiterit heres. ¹⁷ Inst.: alterum
 patris, alterum. ¹⁸ Inst.: unum est testamentum (Hal. et Cuj.:
 testamentum est) duarum causarum, id est, duarum hereditatum.
¹⁹ Schéd. q(?)u+++(?)no Lege omnino. Sav. ²⁰ Cod.: scilicet
 et Et mox: ignorentur at ²¹ Cod. si etiam Inst. ed. Cuj.

stit. Conf. Vlpianus, Fragm.
 XXIII, §. 7. Epitome, II, 4, §. 2.
 §. 180. Quo — — — substi-
 tutus. cit. pr. I. de pupill.
 substit. duo quodammodo
 sunt testamenta etc. §. 2. I. eod.
 §. 181. Conf. Epitome, II, 4,

cit. §. 2. Ceterum — — — in-
 stituimus. Conf. §. 3. I. de
 pupill. substit. nam uulga-
 ris substitutio — — — ignoren-
 tur. Conf. Theophilus, ad cit.
 §. 3. I. illam autem — — —
 aperiantur. cit. §. 3. I.

- terit pupillus, et intra pubertatem decesserit, |substi-
 16. tutum uocamus²², separatim in inferioribus |tabulis
 scribimus, easque tabulas proprio lino, propri|aque cera
 consignamus, et in prioribus tabulis cane|mus²³, ne
 20. inferiores tabulae uiuo filio et adhuc in|pubere ape-
 riantur. set longe tutius²⁴ est, utrumque |genus sub-
 stitutionis separatim in inferiori|bus tabulis consignari,
 quod²⁵, si ita consignatae uel se|paratae fuerint sub-
 stitutiones, ut diximus, ex²⁶ pri|ore potest intellegi,
 24. in altera eundem²⁷ esse |substitutum²⁸. || §. 182. Non ^{101.}
 solum autem heredibus institutis inpuberibus |liberis ^{XXII. a.}
 ita substituere possumus²⁹, ut si ante³⁰ puberta|tem
 mortui fuerint, sit is heres, quem nos uoluerimus³¹,
 4. |sed etiam exheredatis. itaque eo casu si quid pu|pillo
 ex hereditatibus, legatisue, aut donationi|bus pro-
 pinquorum³² acquisitum fuerit, id omne ad³³ |sub-
 8. ^{Quae.}stitutum pertinet³⁴. |§. 183. Quaecumque diximus de
 substitutione inpuberum |liberorum³⁵ uel heredum
 institutorum, uel exheredatorum, eadem |etiam de
 postumis intellegemus³⁶. §. 184. Extraneo ue-

et Bien. etsi; Hal. si. ²² Inst. substitutus uocatur. ²³ Inst.:
 in inferioribus partibus scribere, eamque partem proprio l. p. e.
 consignare, et in priore parte testamenti cauere debet.
²⁴ Cod. utius ²⁵ Sched. 7 ²⁶ Cod. et ²⁷ Sched.: altera
 altera q(?)dem In Cod. sic scriptum esse existimo: altera
 altera eundem (eundem); uerbo altera perperam repetito.
²⁸ Sched. substitutus ²⁹ Cod. p'simus i. e. possumus. Inst.
 parentes possunt. ³⁰ Inst.: ut si (Bien. etsi) heredes eis ex-
 titerint; et ante. ³¹ Inst.: sit eis heres is, quem ipsi uoluerint
 (Bien.: uoluerint ipsi). ³² Inst.: propinquorum atque ami-
 eorum. ³³ Cod. ab ³⁴ Sic etiam in Inst. Bien. Hal.
 et Cuj. pertinebit. ³⁵ Cod. liberum ³⁶ Inst. intellegimus.

§. 182. §. 4. I. de pupill. §. 183. cit. §. 4. I. de pu-
 substit. Conf. Vlpianus, Fragm. pill. substit.
 XXIII, §. 8. §. 184. §. 9. I. de pupill.

ro³⁷ heredi | instituto ita substituere non possumus³⁸,
 ut si heres | extiterit et intra aliquod tempus decesserit, 12.
 alius ei heres sit³⁹: sed hoc solum nobis permissum
 est, ut eum | per fideicommissum obligemus, ut (alii)⁴⁰
 hereditatem nostram vel totam, | uel (pro)⁴¹ parte
 restituat⁴²; quod ius quale sit suo loco trademus.

§. 185. Sicut autem liberi homines, ita et serui 16.
 tam nostri, | quam alieni heredes scribi possunt. Sicut.

§. 186. Sed noster servus | simul et liber et heres esse
 iuberi debet, id est hoc modo: STICHVS | SERVVS
 MEVS LIBER HERESQVE ESTO, uel: HERES LIBER-
 QVE | ESTO¹. §. 187. Nam si sine libertate heres in- 20.

stitutus sit, etiam | si postea manumissus fuerit a domi-
 no, heres esse | non potest, quia institutio in persona
 eius non constitit²: ideoque licet alienatus sit, non
 potest inssu | domini cernere hereditatem. §. 188. Cum 24.

102. libertate vero³ heres || institutus si⁴ quidem in eadem
 XXII. b. causa manserit, sit⁴ | ex testamento liber atque ne-
 cessarius heres⁵, si | uero ab ipso⁶ testatore manumis-
 sus fuerit, suo arbitrio hereditatem adire potest⁷. 4.

³⁷ In Inst. additur: vel filio puberi. ³⁸ Inst. nemo potest.

³⁹ Inst.: sit heres. ⁴⁰ ⁴¹ Ex Inst. ⁴² sed hoc solum etc.

Inst.: s. h. solum permissum e., u. e. p. fideicommissum testa-
 tor obliget, alii hereditatem ejus vel t., v. p. parte restituere.

§. §. 185 — 190. ¹ Cod. liberq. (liberque) | ē (est) esto.

² Cod. constitit¹ ³ Cum etc. Inst. Servus autem a domino suo.

⁴ Ex Inst. ⁵ Sched.: liber unus (atque) necessarius heres

Inst.: liber heresque (Ital.: heresque ei) necessarius. ⁶ ab

ipso. Inst. a vivo. ⁷ Inst.: adire hereditatem potest: quia

substit. Conf. Epitome, II, 4, XXII, §. 7.

§. 3. item infra §. 277. suo §. 186. Conf. Vlpianus,

loco trademus. Vid. infra Fragm. XXII, cit. §. 7.

§. 248. sq §. 187. Conf. Vlpianus,

§. 187. Conf. pr. l. de her. Fragm. XXII, §. 12.

red. instit. Vlpianus, Fragm. §. 188. §. 1. l. de hered.

quodsi alienatus sit⁸, iussu | noui⁹ domini *adire he-
 reditatem debet, et ea*¹⁰ ratione | per eum dominus
 fit heres: *nam ipse alienatus neque*¹¹ heres, neque
 | liber¹² esse potest. §. 189. Alienus quoque seruus

8. heres institutus | *si in*¹³ eadem causa durauerit, iussu
 domini here|ditatem adire debet¹⁴; si uero alienatus
 fue|rit ab eo, aut uiu*o¹⁵ testatore, aut post mortem
 eius, ante|quam a|deat, debet iussu noui*¹⁶ domini

12. cernere. si¹⁷ | *manumissus est antequam a|deat*¹⁸,
 suo arbitrio adire hereditatem po|test. §. 190. Si au-
 tem¹⁹ seruus alienus heres institutus est²⁰, uulga|ri

16. seruus scierit, se heredem institutum esse, | nec ullum
 impedi|mentum sit, quominus certio|rem dominum fa-
 ceret, ut illius iussu cerne|re possit.

| §. 191. Post haec uideamus de legatis. quae pars

20. iuris ex|tra propositam quidem materiam uidetur; nam

non fit (Hal.: fit heres) necessarius, cum utrumque ex domini
 testamento non consequitur (Hal. consequatur). *Inst. fuerit.

⁹ Cod.: iussu | iussu noui ^{10. 11} Ex Inst. ¹² Inst.: liber
 neque heres. ¹³ Ex Inst. ¹⁴ Inst.: iussu ejus domini adire

hereditatem debet. ^{15. 16} Ex Inst. ¹⁷ cernere. si. Inst.:
 adire. At si. ¹⁸ Inst.: manumissus est uiuo testatore, vel

mortuo, antequam a|deat. Verba tamen uiuo testatore, vel mor-
 tuo in contextum non recepi. Nam sententia etiam sine iis

consistit: spatium autem, de quo explendo agitur, tale est, ut
 vix sufficiat necessariis verbis; desiderari enim videntur litterae

circiter 17. Itaque in Cod. sic scriptum puto: *manumissus* (manu-
 missus) *ē* (est) *anteq.* (antequam) *adeat* ¹⁹ potest. Si autem.

Sched. po|test autem Excidisse itaque uidetur si. Hand tamen
 scio, an in ipso Cod. sit: po|te. (potest) si autem. Hollw.

²⁰ Sched. c; pro *ē* (est), ut opinor.

instit. Conf. Vlpianus, Fragm. red. instit. Conf. Vlpianus,
 XXII, § §. 11, 12. Fragn. XXII, §. 13.

§. 189. cit. §. 1. I. de he- §. 191. pr. I. de legat.

103. **XXI. a.** |loquimur/ de his² iuris figuris, quibus per uniuer|sita-
tem res nobis adquiruntur: sed cum omnimodo² de
|testamentis, deque heredibus, qui testamento instit|uun- 24.
tur, locuti sumus, non sine causa sequenti loco ||po-
terat³ haec iuris materia tractari.

|§. 192. Legatorum utique genera sunt² quattuor: aut Legat.
enim |per uindicationem legamus, aut per damnatio- 4.
nem, aut si|nendi modo, aut per praeceptionem.

|§. 193. Per uindicationem *****² Per.
uerbi |gratia: HOMINEM STICHVM DO, LEGO. sed si
*****² |uerbum positum sit, uelut ***** 8.
per uin|dicationem legatum est: siue³ *****
*****|⁴ ita legatum fuerit, SVMITO⁵ *****
***** |ita, CAPITO; aequè per uindicationem *****
*****⁶ §. 194. I|tem per uindicationem legata ** 12.

§. 191. ¹Inst. iis. ²Inst. omnino. ³Inst. potest.

§. 192. ¹In media lineae parte comparent ductus *u/s* (uel *c*)
Reliqua linea vacua quidem nobis visa est; sed vereor, ne oculi
nos fefellerint: isti enim ductus inscriptionem aliquam arguant.
Fuerit: *de legatis* ²*s. i. e. sunt.* Sched. *

§. §. 193—200. ¹Sched. *l*————— ²Sched. *au/cr*
(uel *p*)r(uel *p*)u(uel *o*) ³Sched. *e* (est) *s/uc* (siue). ⁴Sched. *u*
⁵Sched. *su*— ⁶Gajum ita fere scripsisse arbitror: Per uindi-
cationem *legatum relinquitur ita* uerbi gratia: hominem Stichum
do, lego. sed si *alterutrum* uerbum positum sit, uelut *do, aut*
lego, etiam per uindicationem legatum est: siue aliis similibus
uerbis, uelut ita legatum fuerit: sumito; uel ita: sibi habeto;
uel ita: capito, aequè per uindicationem legatum dicemus.

§. 192. Conf. §. 2. I. de le-
gat. Epitome II, 5, pr. Vl-
pianus, Fragm. XXIV, §. 2.

§. 193. Conf. Vlpianus,
Fragm. XXIV, §. 3. Epitome
II, 5, §. 1. Theophilus, II, 20,
§. 2.

§. 194. Conf. Theophilus,
II, 20, cit. §. 2. Epitome II,
5, cit. §. 1. L. 69, pr. de le-
gat. 1. (ex Nostri Libr. de Le-
gat. ad Edict. Praetor.) item
infra §. 204.

- *****⁷ post aditam | hereditatem statim ex iure Quiritium res legatarii fit: et si eam rem legatarius uel ab herede, uel ab alio quocumque, qui eam possidet, | petat, uindicare debet, id est, intendere, *suam
16. rem*⁸ | ex iure Quiritium esse. §. 195. In eo uero⁹ dissentiunt prudentes. nam Sabinus¹⁰ | quidem et Cassius ceterique nostri praecipue | quod ita legatum sit, statim post aditam hereditatem pu|tant fieri legatarii, etiamsi ignoret, sibi legatum | esse diuissim; set¹¹
20. posteaquam scierit et ***** | tum¹² perinde esse Neru. atque si legatum non esset. | Nerua uero et Proculus ceterique illius scholae auctores non aliter putant rem
24. legatarii fieri, quam si uoluerit eam ad se pertinere. Sed hodie ex diuina Pii Antonini || constitutione hoc ma-^{104.}
gis iure uti uidebimur¹³, | quod Proculo placuit. nam XXI. b.
cum legatus fuisset Latinus per¹⁴ uindicationem co-
4. loniae, deliberent | *****¹⁵ Decuriones, an ad se uelint pertinere, proinde ac si uni legatus esset. §. 196. ***
- *****¹⁶ per uindicationem legantur res **, quae ex iure Quiritium ipsius testatoris sunt. sed eas qui-
8. dem, quae pondere, numero, | mensura constant, pla-

⁷ Sched. *rp* (vel *r*) *c****** ⁸ Desiderantur circiter litterae 8.

⁹ uero. Sched. *u****** ¹⁰ Requiritur litterae circiter 10.

Scriptum puto: prudentes *n* (nam) *sab.* (sabinus). ¹¹ Sched.

et ¹² Sched. *ccp* (vel *r*) *u****** | *tum* Sententia exigit noluerit

tum, vel noluerit legatum, vel quid simile. ¹³ Sched.

*uide****** ¹⁴ Cod. *pro* ¹⁵ Cod. *inquit* An *inquit*?

Buttm. ¹⁶ Sched. *ad* (vel *o*) *autem soler* (solae res?)

§. 195. nam Sabinus — — rarius, L. 64. de furt. cum
— non esset. Conf. Iulianus, legatus fuisset Latinus. Conf.
L. 81 §. 6. et L. 86. §. 2. de Plinius, Lib. X, epist. 105.
legat. 1. Paulus, Sent. recept. §. 196. Conf. Ulpianus,
III, 6, §. 7. Nerua uero — Fragm. XXIV, §. 7. Epitome
— ad se pertinere. Conf. Ne- II, 5, cit. §. 1. et §. 3.

cuit sufficere si mortis tempore sint ex iure Quiritium testatoris, veluti vinum, oleum, frumentum, pecunia numerata. ceteras res vero placuit utroque tempore testatoris ex iure Quiritium esse debere, id est, et quo 12. fa- ceret testamentum, et quo moreretur: alioquin inuti- le est legatum. §. 197. Sed sane hoc ita est iure ci- uili. postea uero auctore Nerone Caesare senatuscon- sultum factum est, quo cautum est, ut si eam rem 16. quisque legauerit, quae eius nunquam fuerit, perinde utile sit legatum, atque si optimo iure relictum esset: optimum autem ius est per damnationem legatum, quo genere etiam aliena res legari potest, sicut infe- 20. rius apparebit. | §. 198. Sed si quis rem suam legaue- Sed. rit, deinde post testamentum factum eam alienauerit, plerique pu- tant, non solum iure civili inutile esse le- gatum, sed nec¹⁷ ex senatusconsulto confirmari. quod 24. ideo dictum || est, quia etsi per damnationem aliquis rem suam legauerit eamque postea alienauerit, pleri- que putant, licet ipso iure debeatur legatum, tamen legata- rium petentem per exceptionem doli mali re- 4. pel- li, quasi contra uoluntatem defuncti petat. | §. 199. Illud constat, si duobus pluribusue per uindicationem Illud. | eadem res legata sit, siue coniunctim, siue disiun- ctim, 8. si omnes ueniant ad legatum, partes ad sin- gulos per- tinere, et deficientis portionem colle- gataro ad crescere. coniunctim autem ita le- gatur: TITIO ET SEIO HO-

17 Sched, ne

§. 197. Conf. Ulpianus, *Fragm. XXIV, §. 11^a. sicut inferius apparebit.* Vid. §. 202.

§. 198. Conf. §. 12. I. de legat.

§. 199. Conf. Ulpianus,

Fragm. XXIV, §. 12. et L. 1. §. 3. de usufr. accresc. Epitome, II, 5, cit. §. 1. et §. §. 4. 5. Iulianus, L. 30. de condic. et demonstrat. §. 8. I. de legat.

105.
XV.^a

12. MINEM STICHVM DO, LEGO; dis|junctim ita: LVCIO
TITIO HOMINEM STICHVM DO, LEGO. SEIO |EVN-
Illud. DEM HOMINEM DO, LEGO. |§. 200. Illud quaeritur,
quod sub condicione. per uindicationem |legatum est,
16. pendente condicione cuius. esset. no|stri praeceptores
heredis esse putant exemplo statulibe|ri, id est, eius
serui, qui testamento sub aliqua condicione liber esse
iussus est, quem constat interea he|redis seruum esse.
20. sed diuersae scholae aucto|res putant, nullius interim
eam rem esse: quod tan|to^{1.2} magis dicunt de eo,
quod sine condicione pure |legatum est, antequam le-
gatus admittat legatum.

Per. |§. 201. Per damnationem hoc modo legamus:

24. HERES MEVS STICHVM |SERVVM MEVM DARE DA-
MNAS ESTO. sed et si DATO ||scripserit ***** 106.
*****¹ §. 202. Quo genere legati etiã XV. 6.
aliena res legari potest, ita |ut heres redimere et prae-
4. stare, aut aestimationem eius |dare debeat. ² §. 203.
Ea quoque res, quae in rerum natura non |est, si

^{1.2} Sched. quo. *?|to In Cod., ut opinor, est quod tā|to (tanto).
§. §. 201—205. ¹ Lacunam sic expleo: aequè p (per) da-
mnationem legatum est. ² In Epit. (II, 5, §. 2.) post expressam
huj. §. sententiam adjecta leguntur haec: Sed si testator rem
alienam quasi suam credens, per hoc genus legatum reliquerit,
legatus hoc ab herede petere non potest, et inutile est lega-
tum. Nam si sciens alienam esse, per legatum dederit, necesse

§. 200. Illud — — heredis
esse putant. Conf. L. 29. §. 1.
qui et a quib. manumissi (ex
Nostri Libr. de Manumiss.).
exemplo statuliberi — — here-
dis seruum esse. Conf. Vlpia-
nus, Fragn. II, §. §. 1. 2. et
L. 9. pr. de statuliber.
§. 201. Conf. Vlpianus,
Fragn. XXIV, §. 4. Epitome,
II, 5, §. 2. Theophilus, II, 20,
§. 2.
§. 202. Conf. supra §. 197.
item Epitome, II, 5, cit. §. 2.
et §. 3. Vlpianus, Fragn. XXIV,
§. 8. §. 4. I. de legat.
§. 203. §. 7. I. de legat.
Conf. Epitome, II, 5, cit. §. 3.

lis solida res debetur⁹, || ut scilicet heres alteri rem, 107.
alteri aestimationem | eius praestare debeat. et in con- V. b.
iunctis deficientis portio non ad collegatarium pertinet,
4. sed in hereditate re|manet.

§. 206. Quod autem diximus, deficientis portionem
(in) | per damnationem quidem legato in hereditate
reti|neri, in per uindicationem uero collegatario ac-
8. cres|cere, admonendi sumus, ante legem Papiam | iure
civilis ita fuisse: post legem uero Papiam deficientis
portio caduca fit, et ad eos pertinet, qui in | eo testa-
mento liberos habent. §. 207. Et quamuis prima cau|sa
12. sit in caducis uindicandis heredum liberos | habentium,
deinde, si heredes liberos non habe|ant, legatariorum
liberos habentium; tamen ipsa | lege Papia significatur,
ut collegatarius coniun|ctus, si liberos habeat, postior sit
16. heredibus, etiam|si liberos habebunt. §. 208. Set ple-
risque placuit, quan|tum ad hoc ius, quod lege Papia
coniunctis constituitur, | nihil interesse, utrum per uin-
dicationem, an per damna|tionem legatum sit.

20. | §. 209. Sinendi modo ita legamus: HERES
Sin. MEVS DAMNA|S ESTO¹ SINERE, LVGIVM TITIVM

(deuentur) : ² Sched. *deuuentur*? In Cod. sic esse puto:
deuuetur

§. §. 209 — 215. ¹ Cod.: *meus dare damna|s esto*

de legat. 2. Iulianus, L. 82.
§. 5. de legat. 1. et in con-
iunctis etc. Conf. Vlpianus,
loc. cit. item cit. L. 7. et cit.
L. 84. §. 8.

§. 206. *Quod — — — ca-
duca fit.* Conf. Vlpianus,
Fragm. XXIV, cit. §. §. 12. 13.
et ad eos pertinet etc. Conf.
Vlpianus, Fragn. XXV, §. 17.
Iuuenalis, Sat. IX, vers. 88.
Fragm. veter. I Cti de Iure Fisci,

pag. 1. col. 1. lin. 16. sq. item
infra §. 286.

§. 207. *Et — — — legata-
riorum liberos habentium.* Conf.
Vlpianus, Fragn. L. §. 21. ubi
cum Ms. Vatic. *legatarii patres*
legendum esse ex hoc Gaji loco
intelligitur.

§. 209. Conf. Vlpianus,
Fragm. XXIV, §. 5. Epitome,
II, 5, §. 6. Theophilus, II, 20,
§. 2.

HOMINEM STICHVM SVMERE SI|BIQVE HABERE.

§. 210. Quod genus legati plus quidem habet (*quam*)
 |per² uindicationem legatum; minus autem, quam
 |per damnationem³. nam eo modo non solum suam 24.
 108. rem ||testator utiliter legare potest, sed etiam heredis
 V. a. sui: |cum alioquin per uindicationem nisi suam rem
 legare |non potest; per damnationem autem cuiuslibet
 extra|nei rem legare potest. |§. 211. Sed siquidem mor- 4.
 tis testatoris tempore res *** |**⁴ testatoris sit, uel Sed.
 heredis, plane utile legatum |est, etiamsi testamenti
 faciundi tempore neutri|us fuerit. § 212. Quodsi post 8.
 mortem testatoris ea res he|redis esse coeperit, quaeri-
 tur, an utile sit legatum. |et plerique putant (*non*)
 inutile esse: quia licet⁵ |aliquis eam rem legauerit,
 quae neque eius um|quam fuerit, neque postea heredis 12.
 eius umquam esse coeperit, |ex senatusconsulto Nerō-
 niano proinde uidetur, ac si per damna|tionem re-
 licta esset. |§. 213. Sicut autem per damnationem⁶ Sicut.
 legata res non statim post a|ditam hereditatem legata- 16.
 rii efficitur, sed manet |heredis eonsue, donec is he-
 res tradendo, uel man|cipando, uel in iure cedendo le-
 gatarii eam fe|cerit; ita et in sinendi modo legato iu-
 ris est⁷: ide|o huius quoque legati nomine in perso- 20.

² Cod. pro ³ Cod. damnationem ⁴ Sched. uqu (vel //) o(?)s

⁵ Sched.: quia (quia) ergo c (vel s) licet ⁶ Sched. damnationem (damnationem). ⁷ Sched. est Sed haud scio, an in Cod. sit:

§. 210. Conf. Ulpianus, Fragm. XXIV, §. 10. Epitome, II, 5, cit. §. 6.

§. 212. quia licet etc. Hic locus Epitomatōres mouisse uidentur, ut Lib. II. tit. 5. cit. §. 6. sic scriberent: Nam et propriam rem testator, et heredis sui,

et alienam per sinendi legatum relinquere potest.

§. 213. Sicut — — — legatarii eam fecerit. Conf. supra §. 204. ideo — in personam actio est. Conf. Theophilus, II, 20, cit. §. 2.

- nam actio est, QUIDQVĪD HEREDEM EX TESTA-
 Sunt. MENTO DARE, FACE|RE OPORTET. |§. 214. Sunt ta-
 24. men, qui putant, ex hoc legato non videri obligatum
 heredem, ut mancipet, aut in iure cedat, || aut tradat, 109.
 sed sufficere, ut legatarium rem |sumere patiatur, quia XXIV.
 nihil ultra ei testator im|peravit, quam ut sinat, id
 4. est, patiatur, legatarium rem |sibi habere. §. 215.
 Maior illa dissensio in hoc legato in|teruenit, si eandem
 rem duobus pluribusue disiun|ctim legasti. quidam pu-
 tant, utrisque solidum de|beri, sicut per *damnationem* ⁸:
 8. nonnulli occupan|tis esse meliorem condicionem aesti-
 mant; quia, cum in |eo genere legati damnetur heres
 patientiam |praestare, ut legatarius rem habeat, sequi-
 tur, ut si pri|ori patientiam praestiterit et is ⁹ rem
 12. sumpserit, se|curus ¹⁰ sit aduersus eum, qui postea ¹¹
 legatum pet|tērit, quia neque habet rem, ut patiatur
 eam ab e|o sumi, neque dolo malo fecit, quominus
 eam rem habe|ret.
 16. |§. 216. Per praeceptionem hoc modo legamus:
 Per. LVCIVS TITIVS HO|MINEM STICHVM PRAE-
 CIPITO. §. 217. Sed nostri quidem |praeceptores
 nulli alii eo modo legari posse putant, |nisi ei, qui
 20. aliqua ex parte heres scriptus est ¹²: praecipere enim
 esse, praecipuum sumere; quod tantum in |eius per-

2. (est) et ⁸ Cod. *uindictam* i. e. uindicationem. ⁹ Cod.
 111 ¹⁰ Cod. *re|cuturus* ¹¹ *p|tea* i. e. postea. Sched. *p|tea*
 §. §. 216—223. ¹² Cod. *es*. i. e. esse.

§. 214. Conf. Epitome, II, 5,
 cit. §. 6.

§. 215. *quidam putant,*
utrisque solidum deberi. Conf.
 Celsus, L. 14. de usu et usufr.
 per legat. dat.

§. 216. Conf. Ulpianus,
 Fragm. XXIV, §. 6. Theophi-
 lus, II, 20, §. 2.

§. 217. Conf. Theophilus,
 II, 20, cit. §. 2. Epitome, II,
 5, §. 7.

sona procedit, qui aliqua ex parte heres institutus est, quod is extra portionem hereditatis praecipiat legatum, (quod) habiturus sit. §. 218. Ideoque si extraneo legatum fuerit, inutile est legatum. adeo ut Sabinus 24. 110. XXIV. b. || existimauerit, ne quidem ex *senatusconsulto*² Neroniano posse conualescere: nam eo, inquit, senatusconsulto ea tantum confirmantur, quae uerborum uitio iure ciuili non ualent; non quae propter ipsam personam legatarii non debentur. sed Iuliano et Sexto³ placuit, etiam hoc casu ex senatusconsulto confirmari legatum: nam ex uerbis etiam hoc casu accidere, ut iure ciuili inutile sit legatum, inde⁴ manifestum esse⁵, quod eidem aliis uerbis recte legatur, uelut per uindicationem⁶, per damnationem, sinendi modo: tunc autem uitio personae legatum non ualere, cum ei legatum sit, cui nullo modo legari possit, uelut peregrino, cum quo testamentifacilio non sit; quo plane casu⁷ senatusconsulto locus non est. §. 219. Item nostri praeceptores quod ita legatum est, nulla ratione putant posse consequi eum, cui ita fuerit legatum, quam⁸ iudicio familiae erciscundae, quod inter heredes de hereditate erciscunda, id est, diuidunda accipi solet: officio enim iudicis id contineri, ut et quod per praeceptionem legatum est, adiudicetur. §. 220. Vnde

² Sched. hoc; pro *sc. o* i. e. senatusconsulto. ³ Sched.: ex sexto Lege: et Sexto, Pomponio scilicet. Sav. ⁴ Cod. unde ⁵ Cod. *ē* i. e. est. Conf. lin. 11. ⁶ Cod. *pro uindictionem* (uinditionem) et ⁷ Cod.: plane *s* casu ⁸ Cod. *quod*

§. 218. quae uerborum uitio iure ciuili non ualent. Conf. §. 220. Vnde — — testatoris sit. Conf. Vlpianus, Fragm. §. 219. Conf. Theophilus, XXIV, §. 11.

20. intellegimus, nihil aliud secundum nostrorum praeceptorum opinionem per praeceptionem legari posse, nisi quod testatoris sit: nulla enim alia res, quam hereditaria, deducitur in hoc iudicium. Itaque si non quam rem eo modo testator legauerit, iure quidem civili inutile erit legatum; sed ex senatusconsulto confirmabitur. aliquo tamen casu etiam alienam rem.
4. (per) praeceptionem legari posse fatentur: ueluti si quis eam rem legauerit, quam creditori fidei iae causa mancipio dederit; nam officio iudicis coheredes cogi posse existimant, soluta pecunia soluere eam rem, ut possit praecipere is, cui ita legatum sit. §. 221. Sed diuersae scholae¹⁰ auctores putant, etiam extraneo per praeceptionem legari posse proinde, ac si ita scribatur: TITIVS HOMINEM STICHVM CAPITO; superuacuo adiecta prae syllaba¹¹: ideoque per uindicationem eam rem¹² legatam uideri. quae sententia dicitur diu Hadriani constitutione confirmata esse. §. 222. Secundum hanc igitur opinionem, si ea res (ex) iure Quiritium defuncti fuerit, potest¹³ a legatario uindicari, siue is unus ex heredibus sit, siue extraneus. set¹⁴ si in bonis tantum testatoris fuerit, extraneo quidem ex senatusconsulto utile erit legatum, heredi uero familiae heriscundae iudicis officio praestabitur. quodsi nullo iure fuerit testatoris, tam heredi, quam extraneo ex senatusconsulto utile erit (legatum). §. 223. Siue

⁹ Cod. *percipere* (percipere) *si* ¹⁰ Cod. *diuiste soles* ¹¹ Sched. *p* (prae) syllaba *p* (uel) ¹² Sched. *p* (per) *uindicationem* *eam rem* ¹³ Sched. *per i. e. posse* ¹⁴ Cod. *extraneuset* Geminanda est littera *e*.

tamen heredibus, secundum nostrorum opinionem, siue etiam extraneis, secundum illorum opinionem, duobus pluribusue eadem res coniunctim, aut dis-

112.
C. b.

unctim legata fuerit, singulis partes habere debent. 24.
Ad legem Falcidiam. §. 224. Sed olim Sed. quidem licebat, totum patrimonium legis atque libertatibus erogare, nec quidquam heredi relinquere praeterquam inane nomen heredis; idque lex sui tabularum permittere uidebatur, quia cauetur, ut quod quisque de re sua testatus esset, id ratum haberetur, his uerbis: VTI LEGASSIT SVAE REI, ITA IVS ESTO. quare qui scripti heredes erant, ab hereditate se abstinebant; et idcirco plerique intestati moriebantur. §. 225. Itaque lata est lex Furia, qua, ex-

§. §. 224 — 228. ¹ Haec maioribus litteris scripta sunt. ² n. (nec) quidquam. Sched. n. qcg ³ Cod. legasset ⁴ Cod. res ⁵ Vti legasset etc. Sic etiam in Inst. ed. Caj. legitur; item in Dig. Cod. Flor. Apud Hal. autem tam in Inst., quam in Dig. est: Vti quisque legasset s. r., i. i. e. Illud quisque a Bien. quoque inseritur; legitur etiam apud Theoph., nec non in Nov. 22. cap. 2., ubi Imperator legem ita dicere affirmat: Vti legasset quisque de re sua, i. j. e. Apud Cic. est: Paterfamilias uti super familia pecuniaque sua legaverit, i. j. e. Vlp. tandem legis uerba haec esse testatur: Vti legasset super pecunia tutelave suae rei, i. j. e. ⁶ Cod. qae

§. 224. Conf. pr. f. de leg. Falcid. VTI — ESTO. Conf., praeter Inst. et Theophilum, Pomponius, L. 120. de verb. signif. Nov. 22. cap. 2. Vlpianus, Fragm. XI, §. 14. Cicero, de Invent. Lib. II, cap. 50. Auctor ad Herenn., Lib. I, cap. 13. Paulus, L. 53. pr. de verb. signif.

§. 225. Conf. cit. pr. l. de leg. Falcid. Itaque — —

permissum non est. Conf. infra Commentar. IV. §. §. 23. 24. item Vlpianus, Fragm. §. 2. de legib. et morib., Theophilus, II, 22, pr. Fragmenta Varro nis e Lib. III. de Vita pop. Rom. pag. Bip. 247. in fin. Cicero, pro Balbo, cap. 8.; in Verrem, Lib. I, cap. 42. sed et haec lex non perfecit etc. Conf. Theophilus, loc. cit.

12: |ceptis personis quibusdam, ceteris plus mille as|ibus
 legatorum nomine mortisue causa capere per|missum
 non est. sed et haec lex non perfecit, quod uoluit.

|qui enim uerbi gratia quinque milium aeris patri|mo-
 16. nium habebat, poterat quinque hominibus sin|gulis mi-
 lenos asses legando totum patrimonium erogare.

§. 226. Ideo postea lata est lex Voconia, qua cautum
 est, ne cui plus legatorum nomine mortisue causa

20: |capere liceret, quam heredes caperent. ex qua |lege
 plane² quidem aliquid utique heredes habere uide-
 bantur; set tamen fere uitium simile nascebatur:

nam in multas legatarum personas (distributo pa-
 24: trimonio, poterat adeo heredi minimum relinquare
 (testator), ut non expediret heredi, huius lucri gra-

||tia totius³ hereditatis onera sustinere. §. 227. Lata
 est itaque lex Falcidia, qua cautum est, ne plus⁴ le-

gare liceat, quam dodrantem. itaque necesse est, ut
 4: heres quartam |partem hereditatis habeat. et hoc
 nunc⁵ iure uisum. §. 228. In |libertatibus quoque

dandis niam licentiam |compescuit lex Furia Cani-
 nia; sicut in primo com|mentario rettulimus.

§. 229. Ante
 Ante, |**** De inutiliter relictis legatis. |§. 229. Ante
 heredis institutionem inutiliter legatur¹, |scilicet quia

² plane. Sched. pcan(vel u)e(vel c) ³ Sched. gra||iam (gratiam; pro gratia) tota(?)us (totius). ⁴ Cod. plus ei ⁵ n^o i. e. nunc. Sched. n

§. §. 229 — 243. ¹ inutiliter legatur. Sched. utiliter legatur

§. 226. Conf. cit. pr. I. de leg. Falcid. ibique Theophilus. Cicero, in Verrem, lib. I, cap. 43. item infra §: 274.
 §. 227. Conf. cit. pr. I. de leg. Falcid. Vlpianus, Fragm. XXIV, §. 32. Epitome, II, 6.
 §. 228. Conf. supra Commentat. I. §. 42. sq.
 §. 229. §. 34. I. de legat. Conf. Vlpianus, Fragm. XXIV, §. 15. Paulus, Sent. recept. III, 6, §. 2.

testamenta uim ex institutione heredis accipiunt, et ob id uelut caput et² fundamentum intellegitur totius testamenti heredis institutio. §. 230. Pari ratione nec libertas ante heredis institutionem dari potest³. §. 231. Nostri praeceptores nec autorem eo loco dari posse existimant: set Labeo, et Proculus tutorem posse dari (*putant*), quod nihil ex hereditate erogatur tutoris datione. §. 232. Post mortem quoque heredis inutiliter legatur; id est hoc modo: CVM HERES MEVS MORTVVS ERIT DO, LEGO; aut: DATO. Ita autem recte legatur: CVM HERES MORIETVR⁴: 20. quia non post mortem heredis relinquitur, sed ultimo uitae eius tempore. Rursum ita non potest legari: Rurs. PRIDIE QVAM HERES MEVS MORIETVR. quod non pretiosa ratione receptum uidetur. || §. 233. Eadem et de libertatibus dicta intellegemus. §. 234. Tutor uero an post mortem heredis dari possit quaerentibus eadem forsitan poterit esse quaestio, quae de (eo) agitur, qui ante heredum institutionem datur. ((*De*) poenae causa relictis legatis. | §. 235. Poenae quoque nomine inutiliter legatur⁵. poenae autem nomine legari uidetur, quod coercendi heredis causa relinquitur, quo magis heres⁶ aliquid faciat, aut non faciat; uelut (*si*) quis⁷ ita legaue-

Inst.: inutiliter antea legabatur. ² Inst. atque. ³ Inst. poterat. ⁴ Cod. moriat⁵ i. e. moriatur. Sed. conf. lin. 24. ⁵ Inst.: inutiliter (Hal. addit antea) legabatur et adimebatur uel transferebatur. ⁶ heres deest in Inst. ⁷ Sic Inst.

§. 230. cit. §. 34. I. de legat. Conf. Vlpianus, Fragm. I, §. 20.

§. 231. set Labeo etc. Conf. §. 3. I. qui testam. tutor. dar. poss.

§. 232. Conf. Vlpianus,

Fragm. XXIV, §. 16. Paulus, Sent. recept. III, 6, §. §. 5. 6. §. 35. I. de legat.

§. 233. Conf. Vlpianus, Fragm. I, §. 20.

§. 234. Conf. supra §. 231. §. 235. Poenae — — —

114.
III. b.

- rit⁸: HERES MEVS, SI FILIAM SUAM TITIO
 IN MATRIMONIUM COLLOCAVERIT¹⁰, X (MI-
 LIA)¹¹ SEIO DATO; uel ita: SI FILIAM TITIO
 12. IN MATRIMONIUM NON COLLOCAVERIT¹², X
 MILIA TITIO DATO¹³; sed potest, si heres¹⁴ uerbi
 gratia in tra biennium monumentum sibi non fecerit,
 X Titio dari iusserit; poenae nomine legatum *****¹⁵
 16. itaque ex ipsa definitione multas similes species **|***
 efficere¹⁶ possumus. §. 256. Nec libertas quidem
 poenae¹⁷ | nomine dari potest; quamuis de ea re fue-
 rit quaesitum. §. 237. De tutore uero nihil possumus
 quaerere, quia | non potest datione tutoris heres com-
 20. pelli, quidquam facere, | aut non facere: ideoque nec
 datur poenae nomine¹⁸. | tutor; (et si) datus fuerit,
 magis sub condicione, quam poenae nomine datus ui-
 Incert. debetur. | §. 238. Incertae personae legatum inuti-
 24. liter relinquitur. incerta¹⁹ autem uidetur persona,

Sched. *u. q.* In Cod., ut opinor, est *u. q. s. i. e.* uelut quia.
⁸ Inst. *scripserit.* ⁹ Sched. *u. q. s. i. e.* In Cod. fuerit
heres meus (i. e. meus si). ¹⁰ Sched. *collocauerit* ¹¹ Conf.
 lin. 12. ¹² Cod. *collocaueris* ¹³ *Heres etc.* Inst.: *Heres*
m. s. f. suam in matrimonium Titio collocauerit, uel ex diverso,
Si non collocauerit, dato decem aureos Sejo. ¹⁴ *et si heres.*
 Sic est in Cod. Sententia tamen duplex si requirit, quorum
 alterum referatur ad uerbum *fecerit*, alterum uero ad uerbum
iusserit. ¹⁵ Sched. *u. q. s. i. e.* Sensus erit postulat, uel simile
 quid. ¹⁶ Sched. *cg* (uel *u.*) | *com* (uel *u.*) *ficere*. In Cod. non
ficere extare puto, sed *ficere*; unde, geminata littera *f.* in con-
 texto posui *efficere.* ¹⁷ Sched. *u. q. s. i. e.* ¹⁸ Sched. *u. q. s. i. e.*
¹⁹ In Cod. sic scriptum puto: *inutiliter* (inutiliter) *relinquit* (re-

110 DATO. §. 36. I. de legat. de legat.
 Conf. Vlpianus, Fragm. XXIV, §. 238. Conf. infra §. 237.
 §. 17. item §. 25. I. de legat. Vlpia-
 §. 236. Conf. eit. §. 56. I. nus, Fragm. XXIV, §. 18.

115.
XIII. a.

quam per incertam opinionem || animo suo testator
 subiicit, *ue*lut* si** ita legatum sit: QVI PRIMVS AD
 FUNVS MEVM VENERIT ²⁰, (SI HERES) | MEVS
 X (MILIA) ²¹ DATO, idem iuris est si generaliter
 omnibus | legauerim ²², quicumque ad funus meum 4.
 uenerint, in | eadem ²³ causa est, quod ita relinquitur:
 QVICVMQVE FILIO MEO IN MATRIMONIVM
 FILIAM SVAM COLLOCAYERIT, EI | HERES
 MEVS X MILIA DATO, illud quoque in eadem
 cau|sa est, quod ita relinquitur: QVI POST TESTA- 8.
 MENTVM CON|SVLES DESIGNATI ERVNT: (nam)
 aequae incertis personis legari uidetur, et denique aliae
 multae huiusmo|di species sunt. | Sub certa uero de- 12.
 monstratione incertae personae | recte legatur; uelut: Sub.
 EX COGNATIS MEIS, QVI NUNC SVNT, | QVI
 PRIMVS AD FUNVS MEVM VENERIT, EI X
 MILIA HE|RES MEVS DATO. §. 239. Libertas quo-
 que non uidetur incer|tae personae dari posse, quia lex 16.
 Furia Caninia iubet | nominatim seruos liberari. §. 240.
 Tutor quoque cer|tus dari debet. | §. 241. Postumo Post.
 quoque alieno inutiliter legatur ²⁴. *est autem* ²⁵
 | alienus postumus, qui natus inter suos heredes | testa- 20.
 tori futurus non est. ideoque ex emancipato quo|que ²⁶

linquitur) incer|ta. Sched. inutilis ~~uenerit~~ uenerit ²⁰ Cod.
 uenit Legendum uenerit. Conf. lin. 14. 4. 6. ²¹ Conf. lin.
 7. 14. ²² Sched. omnib(?) | legauerit ²³ Sched. in (in)
 cidem (eadem). ²⁴ Inst. legabatur. Hal.: antea legabatur.
²⁵ Ex Inst. In Cod. scriptum puto ē. (est) ā. (autem); deside-
 rantur enim litterae circiter 3. ²⁶ Sched. in|que In Inst.

§. 239. Conf. cit. §. 25. I. legat.

de legat. Vlpianus, Fragm. I,
 §. 25.

§. 241. Postumo — — —
 nepos extraneus. §. 26. I. de

§. 240. Conf. §. 27. I. de legat. Conf. infra §. 287.

flio conceptus nepos extraneus ***** | *****
 24. ***²⁷ est eius ***** | *****²⁸ uxor
 extraneus postumus patri contin||git. §. 242. Ac ne he- r16.
 res quidem potest institui postumus | alienus; est enim XIII. b.
 incerta persona. §. 243. Cetera uero, quae | supra dixi-
 4. mus, ad legata proprie pertinent. quamquam non | inme-
 rito quibusdam placeat, poenae nomine he|redem insti-
 tuti non posse: nihil enim intoret, | utrum legatum dare
 iubeatur heres, si fecerit ali|quid, aut non fecerit, an
 8. coheres ei adiciatur; quia | tam²⁹ heredis adiectione,
 quam legati, datione com|pellitur, ut. aliquid contra pro-
 positum suum faci|at.

An. | §. 244. An ei, qui in potestate sit eius, quem
 12. heredem instituimus, recte legamus, quaeritur. Ser-
 uius recte lega|ri probat, sed. euanescere legatum, si,
 quo tempore | dies legatorum cedere solet, adhuc in
 potestate sit: -ide|oque siue pure legatum sit, et uiuo
 16. testatore in potestate heredis esse desierit, siue sub
 conditione et an|te condicionem id acciderit, deberi le-
 Sab. gatam. | Sabinus et Cassius sub conditione recte lega-
 ri, pu|re non recte putant: licet enim uiuo testatore
 20. pos|sit desinere in potestate heredis esse, ideo tamen
 inu|tile legatum intellegi oportere, quia quod nullas

quoque non legitur. ²⁷ Sched.: extraneus — — — | *ui in utero*
cro (An in utero? Hollw.) ²⁸ Sched.: e (est) eius o(?)c/m
 (vel a)u(vel o)a(?)c(vel s)u(vel o)u(vel u)u(?) | crio(vel u)
tamen ²⁹ Cod.

§. 242. Conf. infra §. 287. §. 244. An — — quaeritur.
 item §. 28. I. de legat. et pr. I. Conf. §. 32. 1. de legat. Sabinus — putant. Conf. cit.
 de honor. possess. §. 32. I. Ulpianus, Fragm.
 § 243. quae supra dixi- §. 32. I. Ulpianus, Fragm.
 mus. Vid. §. §. 229. 232. 235. XXIV, §. 23. licet enim —
 quamquam non inmerito etc. — — absurdum esset. Conf.
 Conf. §. 36. I. de legat. cit. §. 32. I.

res habiturum foret si statim post testamentum factum decessisset testator, hoc ideo valere quia vi- 24.
 117. tam longius traxerit, absurdum esset. || diuersae scho-
 CIII. 2. lae auctores nec sub condicione recte legari (putant);
 quia quos in potestate habemus, eis non magis sub
 condicione, quam pure debere possumus. §. 245. Ex
 diuerso constat, ab eo, qui in potestate (tua) est, he- 4.
 rede instituto recte tibi legari: sed si tu per eum he-
 res extiteris, euanesceat legatum, quia ipse tibi lega-
 tum debere non possis; si uero filius emancipatus,
 aut seruus manumissus erit, uel in alium translatus, 8.
 et ipse heres extiterit, aut alium (heredem) fecerit,
 deberi legatum.

§. 246. Hinc² transeamus ad fideicommissa. Hinc.

§. 247. Et prius de hereditatibus² uideamus. 12.
 §. 248. Inprimis igitur sciendum est, opus
 esse, ut aliquis heres recto iure² instituat, eiusque
 fidei committatur, ut eam hereditatem alli restituat:
 alioquin inutile est testamentum, in quo nemo recto 16.
 iure² heres instituitur. §. 249. Verba autem utilia
 fideicommissorum haec recte maxime in usu esse ui-

§. 246. ¹Sic est in Cod. Praestat tamen nunc, quod in Inst. legitur: unde eo inclino, ut vocem hinc a librarii negligentia profectam esse putem.

§. §. 247 — 259. ¹Inst.: hereditatibus fideicommissariis.
²Inst.: ut aliquis recto iure testamento heres. ³recto iure

§. 245. Conf. §. 53. I. de legat. item Vlpianus, Fragm. XXIV, §. 24. ubi tollendam esse negationem iam Cujacius monuit.

§. 246. pr. I. de fideicommiss. heredit.

§. 247. cit. pr. I. de fidei-

comm. heredit.

§. 248. §. 2. I. de fideicommiss. heredit. Conf. Epitome, II, 7, pr.

§. 249. §. 3. I. de singul. reb. per fideicommiss. relict. Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, §. 2.

dentur: PETO, ROGO, VOLO, FIDEICOMMITTO.
 quae proinde firma singula sunt, atque si omnia in
 20. unum congesta sint⁴. §. 250. Cum igitur scripserimus:
 (LVCIVS) TITIVS HERES ESTO, | possumus adii-
 cere: ROGO TE, LVCIVS TITI, PETOQVE A TE,
 VT⁵, CVM PRIMVM | POSSIS HEREDITATEM
 MEAM ADIRE⁶, GAIUS SEIO REDDAS, | RESTI-
 TVAS⁷. possumus autem et de parte restituenda ro-
 24. | gare; et liberum est, uel sub condicione, uel pure re-
 linquere || fideicommissa, uel ex die certa⁸. §. 251. 118.
 Restituta autem | hereditate is⁹, qui restituit, nihilo- CIII. b.
 minus heres manet¹⁰; is | uero, qui recipit heredita-
 4. tem, aliquando heredis loco | est, aliquando legatarii¹¹.
 §. 252. Olim autem nec¹² heredis loco erat, nec | le-
 gatarii, sed potius emptoris. tunc enim in usu erat¹³,
 | ei, cui restituebatur hereditas, nummo uno eam he-
 8. | reditatem dicis causa uenire; et quae stipulatio|nes

deest in Inst. ⁴ Verba etc. Inst.: Verba autem fideicommissorum haec maxime in usu habentur: Peto, Rogo, Volo, Mando, Fidei tuae committo. Quae perinde singula firma s., a. s. o. i. u. congesta essent. ⁵ Cum etc. Inst.: Cum igitur aliquis scripserit: L. T. h. e., poterit (Hal. potest) adjicere: Rogo te L. Titi, ut. ⁶ Inst.: adire, eam. ⁷ Cod. restuas
⁸ Possumus etc. Inst.: Potest autem quisque (Bien, quis) et de parte restituenda heredem rogare; et liberum est, uel pure, uel sub condicione relinquere fideicommissum, uel ex die certa (Hal.: certo die). ⁹ Inst.: is quidem. ¹⁰ Inst. permanet, ¹¹ aliquando heredis etc. Inst.: aliquando heredis, aliquando legatarii loco habebatur (Hal. habetur). ¹² Sched. dum a. no Legendum: olim at. (autem) nec. Sav. ¹³ in usu erat. Cod.

§. 250. cit. §. 2. I. de fideicom. heredit. possumus autem — rogare. Conf. Epitome, II, 7, pr. Vlpianus, Fragm. XXV, §. 11.

§. 251. §. 3. I. de fideicom. heredit. §. 252. Conf. Theophilus, II, 23, §. 3.

(inter uenditorem hereditatis et emptorem interponi solent, eadem interponebantur)¹⁴ inter heredem et eum, cui restituebatur hereditas, id est, hoc modo: heres quidem stipulabatur ab e[o], cui restituebatur hereditas, ut quidquid hereditario nomine condemnatus fuisset, siue quid alias bona fide dedisset, eo nomine indemnus esset¹⁵, et omnino si quis cum eo hereditario nomine ageret, ut recte defenderetur: ille uero, qui recipiebat hereditatem, inuicem stipulabatur, ut si quid ex hereditate ad heredem peruenisset, id sibi restitueretur; ut etiam¹⁶ pateretur, eum hereditarias actiones procuratorio aut cognitorio nomine exequi. §. 253. Sed posterioribus¹⁷ temporibus, Trebellio Maximo et Annaeo Seneca Consulibus, senatusconsultum factum est, quo cautum est, ut si¹⁸ cui hereditas ex fideicommissi causa restituta sit¹⁹, actiones, quae iure civili heredi et in heredem competere, (ei)²⁰ et in eum darentur, cui ex fideicommissio restituta esset hereditas. post quod senatusconsultum desierunt illae cautiones in usu haberi. || Praetor enim utiles actiones²¹ ei et in eum, qui recepit hereditatem, quasi heredi et in heredem dare coepit: quaeque in edicto proponuntur²². §. 254. Sed rur-

insuerat¹⁴ Haec similiae excidisse manifestum est. ¹⁵ Sched. indenisset Lege: indemnus eet (esset). Sa v. ¹⁶ Sched. et.; Cod., ut opinor, et. i. e. etiam. ¹⁷ Sed posterioribus. Inst. Et Neronis quidem. ¹⁸ Sched. ei ¹⁹ Inst.: sit, omnes. ²⁰ Ex Inst. ²¹ post etc. Inst.: post quod senatusconsultum Praetor utiles actiones. ²² Verba aequae (Sched. aequae)

§. 253. §. 4. I. de fideicomm. heredit. tinere conceditur. Conf. Epitome, II, 7. pr. per quod senatusconsultum etc. Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, §. §. 14. 15.
 §. 254. §. 5. I. de fideicomm. heredit. senatus — — — re-

4. sus²³ quia heredes scripti, cum aut totam hereditatem, aut parte totam plerumque restituere rogabantur, adire hereditatem ob nullum, aut²⁴ minimum lucrum recusabant, atque ob id extinguebantur fideicommissa²⁵.
8. Pegaso et Pusione (*Consultibus*)²⁶ senatus censuit, ut ei, qui rogatus esset²⁷ hereditatem restituere, perinde liceret, quantum partem retinere, atque e²⁸ lege Falcidia in²⁹ legatis retinere³⁰ conceditur. ex singulis
12. quoque rebus, quae per fideicommissum relinquuntur, eadem retentio permisaa est. per³¹ quod senatusconsultum ipse (*heres*)³² onera hereditaria sustinet³³: ille autem, qui ex fideicommissio reliquam³⁴ partem hereditatis recipit³⁵, legatarii partiarum doco-
16. est³⁶, id est, eius legatarii, cui pars bonorum legatur; quae species legati partitio vocatur, quia cum herede legatarius partitur hereditatem: unde effectum
20. est, ut³⁷ quae solent³⁸ stipulationes inter heredem et partiarum legatarium interponi, eadem interponantur inter eum, qui ex fideicommissi causa recipit³⁹ hereditatem, et heredem; id est, ut *et lucrum*⁴⁰ et damnnum hereditarium pro rata parte inter eos com-

etc. in Inst. non extant. ²³ rursus deest in Inst. ²⁴ Inst.

vel. ²⁵ Sched. *fc.* / Inst.: fideicommissa, *postea Vespasiani Augusti temporibus.* ²⁶ Ex inst. ²⁷ Sched. *est* Sed in Cod.

vet extare puto, i. e. *esset*; et sic in Inst. legitur. ²⁸ In Inst.

ap. Hal. est *ex*; Cuj. et Bien. praepositionem omittunt. ²⁹ Inst.

ex. ³⁰ Sic Inst. Cod. *retinendis* ³¹ Inst. *post.* ³² Ex

Inst. ³³ Inst. *sustinebat.* ³⁴ Cod. *reling* i. e. *relinquam*,

Legendum *reliquam*; quam vocem Inst. omittunt, ³⁵ Inst.;

recepit (Hal. *recipiebat*) partem hereditatis. ³⁶ Inst. *erat*; et

mox *legabatur*, *vocabatur*, *partiebatur.* ³⁷ Verba *effectum*

est ut in Inst. non leguntur, ³⁸ Inst. *solebant*; et mox *interpon-*

terponebantur. ³⁹ Inst.: qui *ex fideicommissio recipit.*

⁴⁰ *ut et lucrum.* Sic in Inst. Cuj. Hal. et Bien.; *ut lucrum*, in

120.
XCVIII. b.

immune sit. §. 255. Ergo siquidem non plus, quam 24. dodrantem || hereditatis scriptus heres rogatus sit restituere, tam⁴² | ex Trebelliano senatusconsulto restituitur⁴² hereditas, et in utrumque | actiones hereditariae pro rata parte dantur, in here|dem quidem iure civili, 4. in eum uero, qui recipit | hereditatem, ex senatusconsulto Trebelliano. quamquam heres etiam pro | ea parte, quam restituit, heres permanet⁴³, eique et in | eum solidae actiones competunt: sed non ulte|rius 8. oneratur, nec ulterius illi dantur actiones, qu|am apud eum commodum hereditatis remanet. | §. 256. At si At. quis⁴⁴ plus quam dodrantem, uel etiam totam he|reditatem restituere rogatus sit, locus est⁴⁵ Pe|lgasiano 12. senatusconsulto. §. 257. Set is⁴⁶, qui semel adierit hereditatem, | si modo sua uoluntate adierit, siue retinuerit | quartam partem, siue noluerit retinere⁴⁷, ipse | uniuersa onera hereditaria sustinet⁴⁸: set | quarta 16. quidem retenta, quasi partis et pro par|te stipulationes interponi debent⁴⁹, tamquam inter parti|arium legatarium et heredem; si uero totam he|reditatem restituerit, ad exemplum emptae⁵⁰ et | uenditae heredita- 20. tis stipulationes interpon|dae sunt⁵¹. §. 258. Set si

Cod. non et scriptum est, sed \bar{c} ., quo siglo exprimi solet uerbum est. ⁴¹ Inst. tunc. ⁴² Inst. restituatur; et mox dabatur, recipiebat. ⁴³ Cod. pmaneat; sed mox competunt ⁴⁴ quis deest in Inst. ⁴⁵ Sched. et Inst. erat. ⁴⁶ Set is Inst. et heres. ⁴⁷ Inst.: retinere noluerit. ⁴⁸ Cod. sustinetur Inst. sustinebat. ⁴⁹ interponi debent. Inst. interponebantur. ⁵⁰ restituerit etc. Inst. restitueret, emptae. ⁵¹ in-

§. 255. Ergo — — — ex se- comm. heredit. Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, cit. §. 14. I. de fideicom. heredit. Conf. §. 257. cit. §. 6. I. de fideicom. heredit. Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, cit. §. 14. §. 258. cit. §. 6. I. de fideicom. heredit. Set — —

recuset scriptus heres adire hereditatem ob id, quod
 dicat, eam sibi suspectam esse quasi damnosam, cau-
 24. tur Pegasiano⁵² senatusconsulto, ut desiderante eo,
 cui restituere rogatus est, iussu. || Praeteris adest et ^{121.}
 restituat⁵³, perindeque ei et in eum, | qui receperit⁵⁴, XIV.^a
 actiones dantur⁵⁵, ac iuris est ex | senatusconsulto Tre-
 4. belliano⁵⁶. quo casu nullis stipulationibus. | opus est⁵⁷,
 quia simul et huic, qui restituit, securitas datur, et
 actiones hereditarias ei et in eum transferuntur, qui
 receperit hereditatem⁵⁸. §. 259. Nihil autem interest,
 8. utrum aliquis ex asse heres institutus | aut totam he-
 reditatem, aut pro parte restituere rogatur⁵⁹, an ex
 parte heres institutus aut totam | eam partem, aut par-
 tis partem⁶⁰ restituere rogatur⁶¹; nam et hoc casu
 12. de quarta parte eius partis ratio ex Pegasiano senatus-
 consulto haberi solet⁶².

§. 260. Potest autem quisque etiam res singulas³

interponendae sunt. Inst. interponebantur. ⁵² Cod. *casano*
⁵³ Inst.: restituat hereditatem. ⁵⁴ In Inst. iterum adjicitur
hereditatem. Pro receperit ap. Bien. legitur recepit, ap. Cuj.
recipit: Hal. autem, ut in praecedentibus scripsit cavebatur,
esset, adiret, restituere, ita hoc loco posuit reciperet. ⁵⁵ Sic
 etiam in Inst. Bien. Hal. et Cuj. darentur. ⁵⁶ Inst.: Tre-
 belliano senatusconsulto. ⁵⁷ Inst.: est opus. ⁵⁸ Inst.:
 qui recipit hereditatem, utroque senatusconsulto in haec specie
 concurrente. ⁵⁹ In Inst. ap. Hal. est rogatur; Cuj. et Bien.
 verbum rogare omittunt. ⁶⁰ partis partem. Sic etiam in
 Inst. Bien. Hal. et Cuj.: partem partis. ⁶¹ In Inst. Hal. et
 Bien. rogatur; Cuj. rogatus sit. ⁶² nam etc. Inst.: nam et
 hoc casu eadem observari praecipimus, quae in totius heredi-
 tatis restitutione diximus.

§. §. 260 — 262. ¹ Inst.: Potest autem (Hal. tamen) quis

→ senatusconsulto Trebelliano. §. 259. §. 8. I. de fideicommi.
 Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, heredit.
 §. 16. §. 260. pr. I. de singul. reb.

per fideicommissum relinqueret, uelut fundum, hominem, uestem, argentum, pecuniam²; et uel ipsum heredem rogare, ut alicui restituat, uel legatarium, quamuis a legatario legari non possit. §. 261. Item potest non solum propria testatoris res per fideicommissum relinqui, sed etiam heredis, aut legatarii, aut cuiuslibet alterius³. itaque et legatarius⁴ non solum de ea re rogari potest, ut eam alicui restituat, quae ei legata sit, sed etiam de alia, siue ipsius legatarii, siue aliena sit, sed hoc solum observandum est, ne plus quisquam rogatus alicui restituere, quam ipse ex testamento ceperit⁵. nam quod amplius est, inutiliter relinquitur. §. 262. Cum autem aliena res per fideicommissum relinquatur, necesse est ei, qui rogatus est, aut ipsam redimere et praestare, aut aestimationem eius soluere; sicut iuris est, si per damnationem aliena res legata sit. Sunt tamen, qui putant, si rem per fideicommissum relictam dominus non ueniat, etiam singulas res. ² Inst.: pecuniam numeratam. ³ Item etc. Inst.: Potest autem non solum proprias res testator (Bien.: P. a. testator n. s. p. r.) per fideicommissum relinqueret, sed et heredis (Cuj. et Bien. sed heredis) aut legatarii, aut fideicommissarii, aut cuiuslibet alterius. ⁴ Inst.: legatarius et fideicommissarius. ⁵ Inst. relicta. ⁶ Verba legatarii et sed desunt in Inst. ⁷ Sched. cepit; Cod., ut opinor, cepit i. e. ceperit, quam lectionem tuentur Inst. ⁸ Desiderantur litte-

per fideicomm. relict. Potest
— pecuniam. Conf. Epitome, II, 7, §. 1. uel legatarium etc. Conf. infra §. 271. Item Epitome, II, 7, §. 3. Vlpianus, Fragm. XXIV, §. 20. §. 261. §. 1. I. de singul. reb. per fideicomm. relict. Item — alterius. Conf. Epi-

tome, II, 7, §. 4. Vlpianus, Fragm. XXV, §. 5. sed hoc solum etc. Conf. Epitome, II, 7, §. 5. §. 262. Cum — — soluere. cit. §. 1. I. de sing. reb. p. fid. rel. Conf. Epitome, II, 7, §. 6. sicut — legata sit. Conf. Epitome, loc. cit.

dat, extingui fideicommissum; *****⁹ esse causam
 3. per damnationem legati.

§. 263. Libertas quoque seruo per fideicommissum
 dari potest, ut uel heres² rogetur manumittere, uel
 legatarius². §. 264. *Nec interest, utrum de suo pro-*

prio seruo testator³ roget, an de eo, qui ipsius he-
 12. redis⁴ aut legatarii⁴, uel etiam extranei sit. §. 265.

Itaque et alienus seruus, redimi et manumitti debet.
 quod si dominus eum non uen⁵dat⁵, sane *extinguitur*
libertas, quia pro libertate pre⁶titi⁶ computatio nulla

16. interuenit. §. 266. Qui autem ex fideicommissio⁷ ma-
 numittitur, non testatoris sit *libertus, etiamsi te⁸sta-*
 8. toris⁸ *seruus sit, sed eius, qui manumittit⁹*. §. 267.

At qui directo testamento liber esse iubetur, uel
 hoc modo¹⁰: *STICHVS SERVE MEVS LIBER*

rae circiter 24. Verba eius solvere ex Inst. sumpsit. ⁹ Lacu-
 nam sic expleo: *aliam at.* (autem). Contrariam tamen senten-
 tiam huic loco Heis. tribuit, qui legendum putat *eandem* (eandem-
 demque).

§. §. 263—267. ¹ ut etc. Inst. *ut heres eum.* ² In Inst.
 additur *vel fideicommissarius.* ^{3.4.5} Ex Inst. ⁶ Sched.:
 sane ----- | III ⁷ Inst. *fideicommissi*
causa. Bien.: *causa fideic.* ^{8.9} Ex Inst. ¹⁰ Sched.: *iu-*

§. 263. §. 2. I. de singul.
 reb. per fideicomm. relict.
 Conf. Epitome, II, 7, §. 7. Vl-
 pianus, Fragm. XXV, §. 18. II,
 §. 7.
 §. 264. cit. §. 2. I. de sing.
 reb. p. fid. rel. Conf. Epito-
 me, II, 7, cit. §. 7. Vlpianus,
 Fragm. II, §. 16. item infra
 §. 272.
 §. 265. *Itaque — uendat.*
 cit. §. 2. I. de sing. reb. p. fid.
 reb. *Itaque — manumitti*
debet. Conf. Epitome, II, 7,
 cit. §. 7. *quodsi dominus*

etc. Conf. Epitome, loc. cit.
 Vlpianus, Fragm. II, §. II. cit.
 §. 2. I.
 §. 266. cit. §. 2. I. de sing.
 reb. p. fid. rel. Conf. Vlpia-
 nus, Fragm. II, §. 8. Epitome,
 II, 7, cit. §. 7.
 §. 267. cit. §. 2. I. de sing.
 reb. p. fid. rel. *At — —*
fit libertus. Conf. Vlpianus,
 Fragm. II, §. 8. 7. *Nec*
alius ullus etc. Conf. Vlpia-
 nus, Fragm. I, §. 23. item in-
 fra §. 272.

ESTO, uel STICHVM* |SERVVM MEVM LIBERVM 20.
 ESSE IVBEO, is ipsius testa^{toris} fit. libertus¹².
 Nec alius ullus directo ex testamento |libertatem ha-
 bere potest, quam qui utroque tempore |testatoris¹² ex
 iure Quiritium fuerit, et quod faceret¹² |testamen- 24.
 tum, et quo moreretur.

125.
 VIII. a.

§. 268. Multum autem *differunt* quae³ per fideicom- Mult.
 missum relinquitur², ab his, quae³ directo iure re- 4.
 linquuntur⁴. §. 269. ***** |*****
 ⁶ ** |*****
 §. 270. Item intestatus moriturus Item.
 potest ***** |***** Fideicommissum⁸ 8.

betur? [ut (uelut) hoc d. (pro m i. e. modo). ¹¹ At qui etc.
 Inst. — At is, qui directo (Bien. directo) testamento liber esse
 iubetur, ipsius testatoris libertus fit. ¹² Ex Inst., nisi quod
 ibi verba, ex iure Quiritium, non leguntur: quae tamen ne-
 cessaria sunt. Vid. Vlp., I, §. 23.

§. §. 268 — 283. ¹ Lineae vacuae. ² Sched.: Multum autem
 — qua — — — tur ³ Cod. qui ⁴ Cod. pro
 iure relinquantur exhibet iurelincunt⁵ ⁶ Iam prima differen-
 tia subijcitur, quam lin. 7. verbis Item intestatus etc. altera
 excipit. Vnde post relinquantur novae paragraphi signum po-
 sui. Eam autem hic commemorari puto differentiam, quam
 eodem, id est, primo loco collocatam video in Epit. II, 7, §. 8.,
 ubi haec leguntur: Fideicommissum ad eum, cui aliquid dimis-
 sum est, herede mortuo poterit pervenire, si talis fuerit condi-
 tio testamenti: nam legatum ita relinqui non potest. ⁶ Sched.
 *****a(?)p(vel)r(vel p)ir ⁷ Posterior huj. lin. pars vacua
 nobis visa est, ⁸ Sched.: moriturus pote (potest)

§. 268. Conf. Epitome, II,
 7, §. 8. verb. Praeterea inter
 fideicommissa etc.

§. 269. Conf. infra §. 277.
 supra §. 232. item Epitome, II,
 7, cit. §. 8. verb. Fideicommis-
 sum ad eum etc. Vlpianus,
 Fragm. XXV, §. 8. §. 35. I.

de legat.

§. 270. Conf. Epitome, II, 7,
 cit. §. 8. verb. Item legatum
 etc. Vlpianus, Fragm. XXV,
 §. §. 4. 8. §. 10. L. de fidei-
 comm. heredit. §. 1. I. de co-
 dicill.

- alicui relinquere ***** | ***** non *****
 ***** relictum non⁹ aliter ualet, quam *****
 ***** confirmati fuerint¹⁰, id est; nisi in testamento
 12. cauerit¹¹ | testator, ut quidquid in codicillis scriptum —
 | *****¹² id *****¹³ *****
 [relinqui potest. §. 271. Item a legatario legari *non
 potest; sed*¹⁴ | fideicommissum relinqui potest. quia
 16. etiam ab eo quoque, cui per | fideicommissum relinqui-
 mus, rursus alii per fideicommissum relinquere possumus.
 §. 272. Item¹⁵ seruo alieno directo libertas dari
 non | potest; sed per fideicommissum potest. | §. 273.
 Item. Item codicillis nemo heres institui potest, neque exheres
 20. | dari¹⁶, quamuis¹⁷ | testamento confirmati sint. at¹⁸ | hic
 qui testamento heres institutus *est, potest codi- | cillis¹⁹

[*****a(vel)j]m(vel)oni f.(pro f.c., ut opinor, i. e. fideicom-
 missum):⁹ Sched.: non p ————— | Mu (relictum)
 n(non).¹⁰ Sched.: ualet q ————— | mati fuerint
 Locus a fine lin. 8. ita restitui posse videtur: legatum⁹ (uero)
 | relinquere non potest. (potest) legatum « (nim) codicillis rell-
 | ctum n. a. u. quam si codicilli t^ot (testamento) confir-
 | mati fue-
 rint. ¹¹ Sched. caue — Ad explendum legitimum 39 litte-
 rarum numerum desunt litterae 5: sententia tamen non plu-
 res, quam 3 requirit; quippe legendum cauerit. ¹² Sched.
 scriptu * | An: scriptum | it? An: scriptu. fu | it (fuerit)?
¹³ Sched. aequi — (aeque?). ¹⁴ Desiderantur litterae circiter 5;
 unde in Cod. sic scriptum puto: n. (non) potest. (vel p^e. i. e.
 potest) s' (sed). ¹⁵ Epit.: Item per legatum. ¹⁶ Sched. le-
 gat? | dari. Res ipsa tamen exheredari legendum esse docet.
¹⁷ quamuis. Sched. q(vel)u | i(?)o | a(vel)is
¹⁸ Cod. aut
¹⁹ In Cod., ut opinor, sic est: e. (est) potest. (potest) codicillis:

§. 271. Item — relinqui po-
 test. Conf. supra §. 260. item
 Epitome, II, 7, cit. §. 8. verb.
 Item per legatarium etc. quin
 etiam etc. Conf. Epitome, II,
 7, §. 2. §. i. I. de singul. reb.
 per fideic. relict.

§. 272. Epitome, II, 7, cit.
 §. 8. verb. Item per legatum
 etc. Conf. supra §. 264. et
 267.
 §. 273. Epitome, II, 7, cit.
 §. 8. verb. Item per codicillos
 etc. Conf. §. 2. I. de codicill.

rogari, ut eam hereditatem alii totam, uel ex parte restituat, quamvis testamento codicilli confirmati non sint²⁰. || §. 274. Item mulier, quae ab eo, qui centum milia aëris census [est, per legem Voconiam] heres institui²¹ non potest, tamen fideicommisso relictam sibi hereditatem capere potest. | §. 275. Latini quoque, qui hereditates legataque²² directo iure legibus capere prohibentur, ex fideicommisso capere possunt²³. | §. 276. Item cum **etiam**²⁴ prohibitum sit, proprium seruum minorem annis xxx liberum et heredem instituire, plerisque placet, posse nos²⁵ iudicare liberum esse cum annorum xxx erit, et rogare, ut tunc illi restituatur hereditas. | §. 277. Item quamvis non possimus post mortem eius, qui nobis heres extiterit,

4.
Lat.

8.

Item.

12.

requiruntur enim ad explendam l. 21. Nitterae circiter 10.
²⁰ Item codicillis etc. Epit.: Item per codicillos (Ius civ. codicillum) nemo heres institui potest, quamvis testamento confirmati sint; sed is, qui testamento heres fuerit institutus, potest per codicillum rogari, ut hereditatem, quae ei data est, alii (Ius civ.: alii eam) totam, vel pro parte (Ius civ.: vel partem) restituat: quod validum est, etiamsi codicilli testamento non fuerint confirmati. ²¹ heres institui. Cod. hdes (heredes) institutio ²² Cod.: legata quia ²³ Sequitur spatium vacuum. ²⁴ et. i. e. etiam. Sched. ²⁵ Cod. neos

§. 274. Conf. supra §. 226. mulier — — institui non potest. Conf. Cicero, in Verrem, Lib. I, cap. 42. et pro Balbo, cap. 8. Asconius, in Verrin. Lib. I, cap. 41. (ed. a. 1675. pag. 98.) Dio Cassius, Lib. LVI, cap. 10. Augustinus, de Civit. Dei, Lib. III, cap. 21. Gellius, Lib. XX, cap. 1. tamen fideicommisso etc. Conf. Cicero, de Finib. Lib. II, cap. 17.

§. 275. Conf. supra Com-

mentar. I. §. §. 23. 24. et loca ibi allegata. imprimis Ulpianus, Fragm. XXV, §. 7. item huj. Commentar. §. 110.

§. 276. Item — — instituire. Conf. supra Commentar. I. §. 18.

§. 277. Conf. supra §. 184. Item Epitome, II, 7, cit. §. 8. verb. Item quamvis etc. Item — — dari potest. Epitome, loc. cit. et quia post mortem — dari potest. Conf. supra §. 269.

alium in locam eius heredem instituere, tamen possumus eum rogare, ut, cum morietur, alii eam hereditatem totam, uel ex parte restituat. et quia post

16. mortem quoque heredis fideicommissam dari potest²⁶, idem efficere possumus et si ita scripserimus: CUM TITIVS HERES MEVS MORTVVS ERIT, VOLO HEREDITATEM MEAM AD PVBLIVM MAEVIVM PERTINERE. utroque²⁷ autem modo, tam hoc, quam

20. illo, Titium heredem nostrum obligatum relinquitur.

Praet. *usu*²⁸ de fideicommissis restituenda. §. 278. Praeterea legata (*per*) formulam petimus: fideicommissa uero Romae quidem aput Consulem, uel aput eum Praetorem, qui praecipue de fideicommissis ius dicit, perscrinamur; in prouinciis uero aput Praesidem prouintiae.

24. §. 279. Item de fideicommissis semper in urbe his dicitur; de legatis uero, cum res aguntur²⁹. §. 280. Fideicommissorum usurae et fructus debentur, si modo morantur³⁰ solutione fecerit, qui fideicommissum debet: legatorum uero usurae non debentur; idque rescripto diui Hadriani significatur. scio³¹ tamen Iuliano placuisse³²,

125. Gl.

²⁶ Item quamuis etc. Epit.: Item q. n. p. p. m. ejus, quem heredem instituimus, alium ei substituere, tamen per fideicommissum rogare eum possumus, ut, cum moriatur, alii eam hereditatem uel totam, uel pro parte restituat. Et quia, sicut superius dictum est, etiam post mortem heredis fideicommissum ei, cui relictum est, dari potest. ²⁷ utroq. i. e. utroque. Sched. m(vel c)r(vel p)ó(vel é)q(vel o) ²⁸ Cod.: heredem res obligatum relinquitur. ²⁹ Sched.: cum r(vel p-res) agunt? ³⁰ Sched.: fo (fideicommissorum) us(?)p(?)rae(usurae) ei(st) ppuet(vel)us(fructus) debentur oi(st) modo morantur(vel p)ant(moram in). ³¹ Cod. scio Lege scio. Sav. ³² Sched.

§. 278. Conf. Vlpianus, — — — non debentur. Conf. Fragm. XXV, §. 12. Epitome, II, 7, cit. §. 8. verb. §. 280. Fideicommissorum Praeterea et in hoc etc.

in eo legato, quod sinendi modo relinquitur, idem iuris esse, quod in fideicommissis: quam sententiam et his temporibus magis optinere uideo. | §. 281. Item 8.
 legata graece ³³ scripta non ualent; fideicommissa uero Item.
 ualent. | §. 282. Item si legatum per damnationem relictum heres infitietur ³⁴, in duplum cum eo ³⁵ agitur; fideicommissi uero nomine semper in simplum 12.
 persecutio est. §. 283. Item (quod) quisque ex fideicommissis plus debito per errorem soluerit, repetere potest: at id, quod ex causa falsa per damnationem legati plus debito solutum sit, repeti non potest. idem 16.
 scilicet iuris ³⁶ est de eo legato, quod non debitum uel ex hac, uel ex illa causa per errorem solutum fuerit.

| §. 284. Erant etiam aliae differentiae, quae nunc Erant non sunt. §. 285. Ut ecce peregrini poterant fideicommissa capere: et fere haec fuit origo fideicommissorum ¹. sed postea id prohibitum est; et nunc ex ora-

placuisse ³³ Cod. graeges ³⁴ Cod. infitietur ³⁵ Cod. ego ³⁶ Cod. iurus

§. §. 284 — 288. ¹ Cod. mendose: peregrini poterant fideicommissam facere et ferre haec fuit origo fideicommissa. Putet aliquis legendum esse: peregrini poterant fideicommissa facere et ferre: haec fuit origo fideicommissorum. Sed illam locutionem, fideicommissa facere, ab usu veterum Ictorum prorsus alienam puto. Deinde fideicommissa a peregrinis hominibus relicta olim iure Romano valuisse, posterioribus autem tempo-

§. 281. Conf. Vlpianus, Fragm. XXV, §. 9.

§. 282. Item — agitur. Conf. infra Commentar. IV. §. 9. item §. ult. l. de obligationib. quasi ex contractu. Epitome, II, 7, cit. §. 8. in fin.

§. 283. idem scilicet iuris est etc. Conf. Vlpianus, Fragm.

XXIV, §. 33. ubi, ut ex hoc Gaji loco apparet, bene se habet negatio a Schultingio sollicitata. Conf. etiam cit. §. ult. l. de oblig. quasi ex contr.

§. 285. Ut — fideicommissorum. Conf. Theophilus, II, 23, §. 1.

24. ¹longe diui Hadriani senatusconsulto² factum est, ut
 ea fideicommissa fisco³ vindicarentur. §. 286. *Caeli-*
*des*⁴ || quoque, qui per legem Iuliam⁵ hereditates le-
 ga⁶taeque capere prohibentur, olim fideicommissa uide-
 4. bantur capere posse. Item orbi, qui per legem Pa⁷pianam
 ob⁸id, quod liberos non habent⁶, diuidias partes he-
 reditatum legatorumque perdunt, olim solida fideicom-
 missa uidebantur capere posse. Sed | postea senatus-
 8. consulto Pegasiano. perinde fideicommissa quoque, ac
 legata⁷ hereditatesque capere posse⁸ | prohibiti sunt.
 eaque translata sunt ad eos, qui testamen|to liberos
 habent, aut si nullos liberos habebunt⁹, | ad populum,
 12. sicuti iuris est in legatis et in heredi|tatibus¹⁰. §. 287.
 Eadem aut simili ex causa autem olim in|certae per-
 sonae, uel postumo alieno per fideicommissum relinquit
 | poterat, quamuis neque heres institui, neque legari

126.
Cl. b.

ribus fisco vindicata esse equidem persuadere mihi non possum.
 Accedit denique locus Theoph. hic inferius allegatus, quem ex
 ipso hoc Gaji loco manasse probabile est: ibi fideicommissor-
 rum a peregrinis relictorum nulla mentio inferitur; disseritur
 autem de fideicommissorum origine inde repetenda, quod an-
 tiquioribus temporibus in usu fuerit, ut civis Romanus si quid
 relinquere uellet peregrino homini, alium heredem scriberet,
 quem de hereditate certave aliqua re restituenda rogaret. Unde
 in emendanda Cod. scriptura eo procedendum erat, ut pro
facere et ferre poneretur capere et fere. ² Cod.: ex oratione
 diui sunt hadriani senatusconsultus ³ Cod. fideicommissa fisco
⁴ Cod. ciuet ⁵ Cod. sulianar ⁶ Cod. habebant ⁷ Cod.
 legatum ⁸ Cod. p'sem ⁹ Cod. habebant ¹⁰ Cod. heredi-

§. 286. *Caelibes* — — pro-
 hibentur. Conf. supra §. §. 111.
 et 144. item Vlpianus, Fragm.
 XIII. XVII, §. 1. XXII, §. 3.
 L. 1. C. Theod. de infirm. poen.
 caelibat. et orbit. (Constantin.
 M.) L. 1. C. Iust. eod. Sozo-
 menus, Hist. ecclesiast. Lib. I,
 cap. 9. *orbi* — — perdunt.

Conf. supra §. 111. item Vlpia-
 nus, Fragm. XIII. cit. l. 1. C.
 C. Theod. cit. L. 1. Cod. Iust.
 Sezomenus, loc. cit. Iuuenalis,
 Sat. IX, vers. 83. 87. 88. *qui*
testamento liberos habent etc.
 Conf. supra §. §. 206. 207. 150.
 et loca ibi allegata.
 §. 287. *quamuis neque he-*

ei possit. sed senatusconsulto, quod auctore dicitur¹ Hadriano factum est, idem in fideicommissis, quod in legatis hereditatibusque constitutum est. §. 288. Item poenae nomine iam non dubitatur, nec per fideicommissum quidem relinqui posse.

§. 289. Set quamvis in multis² iuris partibus longe latior causa sit fideicommissorum, quam eorum, quae directo relinquuntur; in quibusdam tantumdem valeant³; tamen tutor non aliter testamento dari potest, quam directo, veluti hoc modo: LIBERIS MEIS TITIVM TUTOR ESTO⁴, vel ita: LIBERIS MEIS TITIVM TUTOREM DO; per fideicommissum vero dari non potest.

statibusque; et mox simile pro simili, ¹ Cod. dicitur
 §. 289. ¹ Cod. multus ² Cod. valent ³ Cod.; tunc
 tutor es esto ⁴ Cod.; dari vero

res institui, neque legari ei possit. Conf. supra §. §. 238, 241, 242. idem in fideicommissis etc. Conf. §. 25, l. de legat. et Vipianus, Fragm. XXV, §. 13.
 §. 288. Conf. Vipianus, Fragm. XXV, cit. §. 13.
 §. 289. tutor — — do. Conf. supra Commentar. I, §. 149.

GAII INSTITVTIONVM COMMENTARIVS TERTIVS.

² (§. 1. *Intestatorum hereditates lege² xix tabularum primum ad suos heredes pertinent.* §. 2. *Sui autem heredes existimantur³ liberi, qui in potestate morientis fuerint, ueluti filius filiaue, nepos⁴ neptisue*

§. §. 1—8. ¹ Primum hujus Commentarii folium deperditum esse in Praefatione monui. Lacunam tamen si non totam, maximam saltem partem, ex Mos. et Rom. Leg. Coll. explere licuit. Quaedam praeterea ex Inst. tum emendavi, tum supplevi. Ea tamen, quae continentur pr. I. de heredit. q. ab intest. defer., cum neque in Coll., neque in Epit. legantur, in contextum recipere dubitavi; sunt autem haec: *Intestatus decessit, qui aut omnino testamentum non fecit: aut non jure fecit: aut id, quod fecerat, ruptum irritumve factum est: aut nemo ex eo heres extitit* (Hal.: aut si ex eo nemo heres extiterit). ² Inst.: *Intestatorum autem hereditates ex lege.* ³ In Inst. adjicitur: *ut* (Cuj.: *ut et*) *supra diximus.* ⁴ Coll.: *filia vel* (Scalig. apograph. *sed*) *nepos.* Legendum: *filiaue, nepos;* ut est in Inst. ed. Hal. Cuj. et Bien. particulam

§. §. 1—17. Mos. et Rom. tome, II, 8, pr. Vlpianus, Leg. Collatio, Tit. XVI, §. 2. Fragm. XXVI, §. 1. quae ita inscripta est: Gajus §. 2. §. 2. l. de heredit. q. Institutionum Libro III. legitimas sic ordinat successiones. ab intest. defer. Conf. Epitoma, II, 8, pr. Vlpianus. Fragm. XXII, §. 14. XXVI, §. 1. item §. 1. l. de heredit. q. supra Commentar. II. §. 156. ab intest. defer. Conf. Epit.

*ex filio⁵, pronepos proneptisue ex nepote⁶ filio nato
 prognatus prognataue. nec interest, utrum naturales
 sint liberi, an adoptiui⁷. ita demum tamen nepos
 neptisue et⁸ pronepos proneptisue suorum heredum nu-
 mero sunt, si praecedens persona desierit in potestate
 parentis esse, siue morte id acciderit⁹, siue alia ra-
 tione, ueluti emancipatione. nam si per id¹⁰ tempus,
 quo quis moritur¹¹, filius in potestate eius sit, nepos
 ex eo suus heres esse non potest. idem¹² et in cete-
 ris deinceps liberorum personis dictum intellegimus.
 §. 3. *Vxor quoque, quae in manu¹³ est, sua heres¹⁴
 est, quia filiae loco est. item nurus, quae in filii
 manu est; nam et haec neptis loco est. sed ita de-
 mum erit sua heres, si filius, cuius in manu erit, dum
 pater moritur, in potestate eius non sit. idemque di-
 cimus et de ea, quae in nepotis manu matrimonii
 causa sit, quia proneptis loco est.* §. 4. *Postumi quo-
 que, qui si uiuo parente nati essent, in potestate eius**

disiunctivam omittunt. ⁵ Verba *ex filio*, in Coll. omissa, ex Inst. addidi. ⁶ Inst.: *nepote ex.* ⁷ *nec interest etc.* Sic in Inst. legitur; ubi tamen quae sequuntur a verb. *Quibus connumerari necesse est* usque ad verb. *ab hac luce fuerint subtracti* a Gajo nostro aliena sunt. In Coll. est: *Nec interesse naturales liberi an adoptiui.* ⁸ *et deest* in Inst. ⁹ *in potestate parentis etc.* Haec in Coll. desiderantur: supplevi ex Inst. ¹⁰ Sic Inst. Coll. *idem.* ¹¹ *quis moritur.* Sic in Inst. Hal. Cuj. et Bien. pro *moritur* ediderunt *moreretur.* Coll.: *quisque morietur.* ¹² Inst. *Idque.* ¹³ Coll.: *manu ejus.* ¹⁴ In Coll. vulgo sic legitur: *est, is sua heres.* Sed Heidelb.

§. 3. Conf. supra Commen-
 tar. I. §. §. 114. et 136. Com-
 mentar. II. §. §. 139. et 159.
 infra huj. Commentar. §. 40.
 item Vlpianus, Fragm. XXII,

§. 14. Gellius, Lib. XVIII, cap. 6.
 §. 4. cit. §. 2. I. de heredit.
 q. ab intest. defer. Conf. Epi-
 tome, II, 8, §. 1. Vlpianus,
 Fragm. XXII, §. 16.

futuri forent, sui heredes suat. §. 5. Idem iuris est de his, quorum nonante¹⁵ ex lege Aelia Sentia, uel ex senatusconsulto post) || mortem patris causa probatur: nam et hi, uiuo patre¹⁶ | causa probata, in potestate eius futuri essent. §. 6. Quod etiam¹⁷ de eo filio, qui ex prima secundaue mancipatione post¹⁸ mortem patris *manumittitur, int|ellegimus¹⁹. | §. 7. Igitur²⁰ cum filius filiaue et ex altero filio nepotes neptesue extant²¹, pariter ad hereditatem uocantur; nec qui gradu proximior²² est, ulteriorem excludit. aequum enim uidebatur²³; nepotes neptesue | in patris sui locum portionemque succedere. | pari ratione et si nepes neptesue *sic²⁴ ex filio et | ex nepote pronepos proneptesue²⁵, simul omnes uocantur ad hereditatem²⁶. §. 8. Et quia placebat, nepotes neptesue, item pronepotes proneptesue in parentis²⁷ | sui locum succedere, conueniens esse uisum | est, non²⁸ in ca-

127.
LXXVI. a.
b. r.

ed. uocem is non habet. ¹⁵ nomine. Ita sane pro nomina cum Rithoeo legendum est. Conf. supra Commentar. II. §. 142. ¹⁶ Verba causa probatur etc. in Coll. desiderantur. ¹⁷ Quod etiam, Coll. et (Scalig. apograph. : idem et). ¹⁸ Cod. : secundaue mancipatione a// post Coll. : secundaue emancipatione post. ¹⁹ E Coll. ²⁰ Igitur, neque in Coll., neque in Inst. legitur. ²¹ Sic in Inst. etiam Biep. Hal. et Cuj. existunt. Coll. existent. ²² Sic Inst. Coll. propior. ²³ Coll. et Inst. uidetur. ²⁴ neptisue sit. Ita in Coll. nec non in Inst. legitur. Sched. : neptisque ~~est~~ ²⁵ Cod. neptisue Scriptum oportebat proneptisue, ut est in Coll. et in Inst. ²⁶ omnes etc. In Coll. et Inst. verba omnes et ad hereditatem, ommissa sunt. ²⁷ Coll. patris. Inst. parentis. ²⁸ conueniens etc. Ita in

§. 5. Conf. supra Commentar. I. §. 32. et Commentar. II. §. §. 142. 143. item Paulus, Collat. Tit. XVI, §. 3. verb. Post mortem patris etc. item supra Commentar. I. §. 132. et Commentar. II. §. 141. §. §. 7. 8. §. 6. F. de heredit. q. ab intest. defer. Conf. Epitome, II, §. §. 2. Vlpianus, Fragm. XXVI, §. 3.

pita, sed *(in)*²⁹ stirpea³⁰ hereditates diuidi. ita³¹ | ut
filius partem dimidiam hereditatis ferat³², et³³ ex
al|tero filio duo pluresne nepotes alteram dimidiam:
item si ex duobus filiis nepotes extent, | et³⁴ ex altero 20.
filio unus forte uel duo, ex altero |tres aut quattuor,
ad unum aut ad duos dimidiam pars pertineat, et ad
tres aut quattuor al|tera dimidia³⁵.

128. §. 9.¹ Si nul|lus sit² suorum heredum, tunc 24. Si.
hereditas pertinet || ex eadem lege XII tabularum ad
b. r. agnatos³. §. 10. *Vocantur autem*⁴ | agnati, qui le-
gitima cognatione iuncti sunt, legitima autem cognat-
io est ea⁵, quae per uirilis sexus persona|*e con|iungitur. 4.
*itaque qui eodem patre nati sunt*⁶ fratres, agna-
*ti sibi sunt, qui etiam consanguinei*⁷ uocantur: nec

Inst. quoque legitur. Coll.: *conueniens, non* (Heidelb. ed.:
conueniens est non).²⁹ E Coll. et Inst. ³⁰ Sic etiam
Inst. Coll. *stirpem*. ³¹ *ita* in Coll. et Inst. *deest*.
³² In Coll. vulgo legitur: *dimidiam partem hereditatis fruat*.
Heidelb. ed. habet: *dimidia parte h. fruatur*. Scalfig. autem
apograph. in marg. *ferat* exhibet. Inst.: p. d. h. *habeat*.
³³ *et*, in Coll. omissum, in Inst. legitur. ³⁴ *et a* Coll. et
Inst. *abest*. ³⁵ *ad unum* etc. In Coll. ultima tantum verba
et quidem sic leguntur: *altera dimidiam: cetera desiderantur*.
Inst.: *ad unum aut duos dimidia pars pertineat, ad tres uel*
(Hal.: *uel ad*) quattuor altera dimidia.

§. §. 9 — 16. ¹ Huic articulo in Coll. rubricae loco praed-
mittuntur uerba *De agnatis*. ² Sched. nul —; et mox in
fine huj. lin. p — — Legendum *nullus sit et pertinet*, ut est in
Coll. ³ Cod. *adgnatos pro ad agnatos*. ⁴ E Coll. ⁵ *est ea*.
Coll.: *haec est*. ⁶ E Coll. nisi quod pro *ita*, ut ibi legitur,
posui *itaque*. In Inst. est: *Itaque* (Hal.: *Itaque ex*) *eodem*
patre nati. ⁷ Sched. *agna | .. s.b* — — — — — Quae

§. 9. Conf. Epitome, II, 8,
§. 3. pr. I. de legit. agnator.
success. Vlpianus, Fragm.
XXVI, §. 1.

§. 10. Conf. supra Com-
mentar. I. §. 156. item §. 1. I.
de legit. agnator. success. Epi-
tome, II, 8, cit. §. 3. Vlpia-

requiritur, an *etiam matrem eandem habuerint*⁸.

8. [item patruus fratris filio, et inuicem *is illi a⁹gnatus*⁹ est. eodem numero *sunt fratres*¹⁰ patruus *inter se, id est*¹¹, qui ex duobus *fratribus procreati*¹²

10-12. sunt, quos *plerique etiam consobrinos uocant. qua ratione scilicet etiam ad plures gradus agnationis peruenire poterimus*¹³. §. 11. *Non tamen omnibus*

13. 14. *simul agnatis datur*¹⁴ | lex XII tabularum hereditatem, sed his, qui tunc, cum certum est, aliquem intestato decessisse, *proximo*¹⁵ gradu sunt¹⁶. §. 12. Nec in

16. eo iure successio *est. ideoque si agnatus*¹⁷ proximus hereditatem *omiserit, vel antequam adierit*¹⁸

desiderantur, e Coll. et Inst. suppleri: in Inst. tamen pro *etiam* legitur *et.* ⁸ Verba *matrem etc.* ut in Coll.; ita in Inst. quoque leguntur, nisi quod in his pro *matr. eand.* est: *eand.* matr. Quae tamen cum explendae lacunae non sufficerent, ex Inst. praeterea recepi vocem *etiam*, quae in Coll. non extat.

⁹⁻¹⁰ E Coll. et Inst. ¹¹ E Coll. Sched. ¹² E Coll. fuerit: *inter se id e.* Inst. verba *inter se* omittunt.

¹³ E Coll. Inst.: *fratribus procreati.* ¹³ quos etc. Sched. *quod plerique* — — — — — *ncp(?)* — — — — —

Quae desiderantur, e Coll. suppleri, ita tamen, ut pro *potuerimus*, sic enim ibi scriptum est, ex Inst. *substituerem poterimus.* Uniuersus locus in Inst. ita legitur: *qui etiam consobrini uocantur.* Qua ratione etiam a. p. g. a. p. poterimus. ¹⁴ E Coll. Sched. — — — — — *tis d.* ¹⁵ E Coll. ¹⁶ Non tamen etc.

Inst.: N. t. o. s. a. d. *lex hereditatem, s. iis q. t. proximioribus* (Hal. *proximiores*) *gradu sunt, cum certum esse coeperit, aliquem intestatum decessisse.* ¹⁷ Coll.: est. ideoque si *heres,*

¹⁸ Sched. *h.* In Cod. sine dubio est *item i. e. hereditatem.* ¹⁹ Coll.: *proximus omiserit, vel antequam hereditatem adierit.*

mus, Fragm. XXVI, cit. §. 1, itaque etc. cit. §. 1. 1.

§. 11. cit. §. 1. I. de legit. agnator. success. Conf. Epitome, II, 8, §. 4.

§. 12. Conf. infra §. §. 23. et 28. Item Ulpianus, Fragm. XXVI, §. 5. Paulus, Sent. recept. IV, 8, §. 23, §. 7. I. de legit. agnator. success.

decesserit, sequentibus nihil iuris ex **lege com*petit* 20. 18 — 20.

§. 13. Ideo autem non mortis tempore **requiritur*,
quis sit proximus, sed eo tempore, **quo certum fue-*
rit, aliquem intestatum decessisse. nam si quis testa-
mento facto 21 decesserit, melius esse 22 visum est,
 tunc ***** requiri proximum 23, cum certum esse
 coeperit, neminem ex eo testamento fore heredem 24.

129. CVI. a. §. 14. Quod ad feminas tamen attinet, in 25 hoc iure 24. Quod.
 aliud in ipsarum hereditatibus capiendis placuit 26,
 aliud in ceterorum bonis 27 ab his capiendis. nam 28
 feminarum hereditates proinde 29 ad nos 30 agnatio-
 nis iure redeunt, atque masculorum: nostrae uero 4.
 hereditates ad feminas ultra consanguineorum gradum
 non pertinent. itaque soror fratri sororive legitima
 heres est; amita uero et fratris filia legitima heres
 esse (non potest. sororis autem nobis loco est) 31
 etiam mater aut nouerca, quae per in manum con- 8.
 uentionem a patre nostrum iura 32 filiae conse-

20 nihil iuris ex lege competit. Ita in Scalig. Coll. apographo scriptum extat; cum vulgo sic legatur: nihil iuris competit.

21 Sched.: ideo autem n (non) mortis tempore — — — — —
 | — — — — — tempore — — — — — | — — — — —

Coll.: Ideo autem (Heid. ed.: autem cum) non mortis tempore certum fuerit, aliquem intestatum decessisse quam si quis testamento facto: 22 Sched. e.

In Cod. haud dubie est ee. 23 Sched.: tunc causam r. proximitatis? An: t. ex agnatis r. p.? In Coll. est: tunc requiri proximum. 24 Coll.: heredem fore.

25 in deest in Coll. 26 Coll. placet. 27 bonis in Coll. omissum est. 28 Coll.: nam et. 29 Sched. proinde. Coll. proinde, Heidelberg. ed. excepta, in qua est perinde.

30 Verba ad nos in Coll. desiderantur. 31 E Coll. 32 Coll. jus.

§. 13. Conf. §. 6. I. de legit. agnator. success. §. 5. §. 3. I. de legit. agnator. success. Vlpianus, Fragm. §. 14. Conf. Epitome, II, 8, XXVI, §. 6, item infra §. 25.

12. *cum* ³² est. ³⁴ §. 15. Si ei, qui defunctus | erit ³⁵,
 sit ³⁶ frater et alterius fratris filius, sicut ex superio-
 ribus intellegitur, frater prior ³⁷ est, quia gradu prae-
 cedit. sed alia facta est ³⁸ iuris interpretatio inter | suos
 heredes. §. 16. Quodsi defuncti nullus frater extet,
 (*sed*) ³⁹ sint liberi fratrum, ad omnes quidem here-
 ditas ⁴⁰ pertinet: sed quaesitum est, si dispari forte
 numero sint ⁴¹ nati, ut ⁴² ex uno unus vel duo ⁴³,
 ex altero tres vel ⁴⁴ quatuor, utrum in stirpes diui-
 denda sit hereditas, sicut inter suos heredes iuris est,
 an potius in capita. iam ⁴⁵ dididum | tamen ⁴⁶ placuit,
 in capita diuidendam esse ⁴⁷ hereditatem. Raque quot
 quot erunt ab utraque parte personae, in tot portio-
 nes | hereditas diuidetur, ita ut singuli singulas portio-
 nes | ferant ⁴⁸.

St. §. 17. Si nullus agnatus sit, eadem hereditas
 24. bularum gentiles ⁴⁹ ad | hereditatem uocant: qui sint
 tamen gentiles, primo con||mentario retulimus ⁵⁰. et
 cum illic admonuerimus, | totum ⁵¹ gentilicium ⁵² itus

150. CVL. b.

³² Cod. *concta*. ³⁴ Sequitur spatium vacuum. ³⁵ Coll.: Si
 quis defunctus erit, si. ³⁶ Sched. ³⁷ Coll. *potior*.
³⁸ facta est. Coll. *factat*. ³⁹ E. Coll. ⁴⁰ Cod.

betas. Scriptum oportebat *htas* i. e. hereditas. Coll. ⁴¹ numero sint forte. ⁴² ut deest in Coll. ⁴³ Coll.: duo et.
⁴⁴ Coll. *aut*. ⁴⁵ Cod. *iaz*. ⁴⁶ Coll. *autem*. ⁴⁷ esse in
 Coll. omissum est. ⁴⁸ in tot portiones etc. Coll.: in tot
 portiones fuerunt (Scalig. apograph. in marg. forent).

§. 17. ¹ Cod. *le*. ² Cod. *gentiles*; et mox uocant
³ Coll. *et ultimum est*. ⁴ totum deest in Coll. ⁵ Cod.

§. 15. Conf. Epitome, II, 8,
 §. 6. §. 5. I. de legit. agnatorum
 success. sicut ex superiori-
 bus intellegitur. Vid. §. 11.
 sed alia etc. Conf. supra §. 7.
 §. 16. Conf. Epitome, II, 8.
 cit. §. 6. Vlpianus, Fragm.

XXVI, §. 4. §. 4. I. de legit.
 agnator. success. sicut inter
 suos heredes iuris est. Vid.
 supra §. 8.
 §. 17. Conf. Vlpianus, Col-
 lat. Tit. XVI, §. 4. verb. Si
 agnatus defuncti. *prim-com-*

in desuetudinem abiisse, superuacuum est hoc quoque loco, de ea re curiosius⁶ tractare.⁷

§. 18. Hactenus lege XII tabularum finitae sunt intestatorum hereditates; quod ius quemadmodum strictum fuerit, palam est intellegere. §. 19. Statim enim emancipati liberi nullum ius in hereditatem parentis ex ea lege habent, cum desierint sui heredes esse. §. 20. Idem iuris est si ideo liberi non sint in potestate patris, quia sint cum eo ciuitate Romana donati, nec ab Imperatore in potestatem redacti fuerint. §. 21. Item agnati capite deminuti non admittuntur ex ea lege ad hereditatem, quia nomen agnationis capitis deminutione perimitur. §. 22. Item proximo agnato non adiuncto, (ad) hereditatem nihilo magis sequens iure legitimo admittitur. §. 23. Item feminae agnatæ, quascunque consanguineorum gradum excedunt, nihil iuris ex lege habent. §. 24. Similiter non admittuntur cognati, qui per feminini sexus personam necessitudine iunguntur, adeo quidem, ut nec inter matrem et filium filiamue ultro citroque hereditatis capiendae ius competat, praeterquam si per in manum conuentio nem consanguinitatis iura inter eos conliferint.

gentilicium⁶ de ea re curiosius. Sic in Coll. legitur. Sched. de eadem re im(?) curiosius⁶ Sequitur spatium vacuum.

mentario rettulimus. Conf. supra ad Commentar. I. §. 155. sq. not. 47.

§. 18. Conf. pr. I. de SCto Tertull.

§. 19. Conf. §. 9. I. de heredit. q. ab intest. defer.

§. 20. Conf. supra Commentar. I. §. 94.

§. 21. Conf. pr. I. de suc-

cess. agnator. item supra Commentar. I. §. 158. infra huj. Commentar. §. 27.

§. 22. Conf. supra §. 12. infra §. 28.

§. 23. Conf. supra §. 14.

§. 24. Conf. pr. I. de SCto Tertull. Vlpianus, Fragm. XXVI, §. §. 7. 8.

24. Sed. | §. 25. Sed hae iuris iniquitates edicto Praetoris eman-
datae || sunt. §. 26. Nam *liberos*² omnes, qui legiti-
mo iure deficiuntur, | uocat ad hereditatem proinde ac
si in potestate parentum | mortis tempore fuissent,
4. siue soli sint, siue etiam | qui heredes, id est, qui in
potestate patris fuerunt, concurrant. | §. 27. Agna-
tos autem capite deminutos non | secundo gradu post
suos heredes uocat, id est, non | eo gradu, uocat, quo
8. per legem nocerentur, si capite minuti non essent,
sed tertio proximitatis nomine: licet ex parte capitis de-
minutione ius | legitimum perdidissent, certe cognatio-
nis iura | retinent. itaque si quis alius sit, qui inte-
12. guntibus agnationis habeat, is potior erit, et etiamsi
longiore gradu fuerit. §. 28. Idem iuris est, ut qui-
dam putant, | in eius agnati persona, qui, proximo agna-
to mittente hereditatem, nihilo magis iure legitime
16. admittitur. | sed sunt, qui putant, hunc eodem gradu
a Praetore uocari, quo etiam per legem agnatis heres-
ditas datur. | §. 29. Feminae certe agnatæ, quae con-
sanguineorum | gradum excedunt, tertio gradu uocan-
20. tur, id est, si neque suus heres, neque agnatus ullus
erit. §. 30. Eodem gra|du uocantur etiam eae³ per-

131.
CXXI.

§. §. 25 — 31. ¹ Linea vacua. ² Cod. *liberos*. ³ etiam *suos*.
Cod.: *etiamsi has*

§. 26. Conf. supra §. §. 19.
20. item §. 9. I. de heredit.
q. ab intest. defer. Vlpianus,
Fragm. XXVIII, §. 8.

§. 27. Conf. supra §. 21.
item Vlpianus, Fragma XXVIII,
§. 9. Epitome, II, 8, §. 7.
Agnatos — — — nomine. Conf.
pr. I. de success. cognator.
licet enim — — retinent. Conf.
supra Commentar. I. §. 158.

itaque etc. Conf. §. 12. I. de
gradib. cognat.

§. 28. Conf. supra §. §. 12.
22. *Idem* — — — admittitur.
Conf. §. 7. I. de legit. agnator.
success.

§. 29. Conf. supra §. 23.
item §. 3. I. de legit. agnator.
success.

§. 30. Conf. supra §. 24.
item §. 1. I. de success. cognat.

sonae, quae per feminini sexus personas copulatae sunt.

§. 31. Liberi quoque, qui in adoptiva familiae sunt, ad naturalium parentum hereditatem hoc eodem gradu vocantur.

132. CXXI. b. §. 32. Quos autem Praetor vocat ad hereditatem, philosophi heredes ipso quidem nomine sine non sunt, nam Praetor heredes facere non potest per legem, enim tantum, vel similem iuris constitutionem heredes sunt, veluti per senatusconsultum et constitutionem principalem; sed cum eis quidem Praetor dat bonorum possessionem, loco heredum constituuntur.

§. 33. Adhuc autem in alios complures gradus Praetor facit in bonorum possessione danda, dum ad agitur ne quis sine successore moriatur, de quibus

§. 32. Praetor. Cod. p. Quos etc. Inst.: Q. a. Praetor solus vocat. Hal.: Q. a. solus vocat Praetor. hi deest in Inst. Cod.: ipse quidem Inst.: quidem ipso.

Ex Inst. Inst. heredem potest etc. Sic Inst. nisi quod ibi est constitutiones principales; et convenienter ap. Hal. et Cuj. legitur senatusconsultum; Bien. autem edidit: senatusconsultum. In Sched. est: p ————— | ————— nis) ————— h ————— (vel q) | ————— p si ————— (In Cod., ut opinor, est: hdes finit iuti p sc. et ————— (vel p pro q) ————— stitutionem) p ————— (vel u ————— principalem). cum etc. Sched.: — — dem pr d (vel o) c) cp (vel r) ————— heredum s (vel a)

In Cod. sic scriptum puto: c' eis quidem pr. dat. b. p. loco heredum titunt Inst.: cum eis Praetor d. b. p., l. h. constituuntur et vocantur bonorum possessores.

§. §. 33. 34. Sched. — — — m. alius a (vel n), Inst.: Adhuc autem et alios. complures etc. Locum ex Inst. resti-

tor. Vlpianus, Fragm. XXVIII, cit. §. 9. Epitome, II, 8, cit. §. 7.

§. 31. §. 2. I. de success. cognator. Conf. Epitome, II, 8, cit. §. 7.

§. 32. §. 2. L. de bonor. possess. Conf. Vlpianus, Fragm. XXVIII, §. 12. item infra Commentar. IV. §. 34.

§. 33. Adhuc — moriatur. cit. §. 2. I. de bonor. possess.

in his commentariis ***** |*****³
 propriis commentariis ** |***** solum admo-
 nuisse sufficit ⁴ **** |—————

12. ————— |***** hereditatem *****
 ***** |————— |in
 ***** |*****

16-24. *** lege *****⁵ |—————

1-23. ————— ⁶ ||—————

24. ————— |*****

***** §. 34. *item ab iu*||testato⁷ heredes

133.
 CXXVI. a.
 b. r.
 134.
 CXXVI. b.

tui, neque tamen quae ibi extant ad verbum transcripsi; nam in Inst. sic legitur: complures (Bien. *quamplures*) gradus Praetor fecit in bonorum possessionibus dandis, dum id agebat, n. q. s. s. moreretur (Bien. *moriatar*). In Sched. est: *plcr* (Cod. haud dubie habet *plur*) *cr*(vel *p*)*ads* (gradus) |——— |——— *cr* *d**** (dum) *d*(id) *ag*** (agit) *nc*(ne) *m*/*db*——— |——— ³ Sched.: *con***** |——— *s*(vel *c*) *h*(hoc?) *ms* (ius?) *tutum* (totum?) ⁴ *de quibus* etc. Loci sententia haud dubie haec est: Gajus ait, se ceteros istos bonorum possessionis gradus in his commentariis summo tantum digito tangere, cum de bonorum possessionis jure plenius propriis commentariis egerit. ⁵ Sched.: **** |*rg* ———— *ibus* |———

*plclab**(?) *cr**** |*tab***** (tabulis? tabulas?) *pp***** *cd**** *h***** (in Cod. sine dubio est *htatem* i. e. hereditatem) ———— |*lata* ———— *osum* ———— |in *ma***** *c*(vel *s*)*monem* (In Cod. fortasse est *manu*. *utionem* i. e. *manum* conventionem) *su*(vel *o*)*ca*(iura?) *consan* |——— (consanguinitatis?) *s*(?)*a*|*ra* (nacta?) ———— *legem* (lege? legem?) ———— *ium* ———— *cc* ⁶ Sched. (lin. 18.) *pc* (vel *s*) ———— *pc*(vel *s*)*m* ———— (lin. 19.) *r*(vel *p*)*a* ———— (lin. 20.) *t* ———— (lin. 23.) *esca* ————

⁷ Ex Inst. Quae ibi praecedunt, aequae hujus loci esse videntur; sunt autem haec: *Aliquando tamen neque emendandi, neque impugnandi veteris juris, sed*

§. 34. *item* — uocat. §. 1. I. mentar. IV. §. 144. *alioquin*
 de bonor. possess. suo loco etc. cit. §. 1. I.
propensimus. Vid. infra Com-

suos⁸ et agnatos ad bonorum possessionem uocat. quibus casibus beneficium eius in eo solo uidetur aliquam utilitatem habere quod is, qui ita bonorum possessionem petit⁹, interdicto, cuius principium est QUORUM BONORUM, uti possit. cuius interdicti quae sit utilitas suo loco proponemus. alioquin¹⁰ remota quoque bonorum possessione ad eos hereditas pertinet iure ciuili.¹¹

§. 35. Ceterum saepe quibusdam ita datur bonorum possessio, ut is, cui data sit, (non) optineat hereditatem: quae bonorum possessio dicitur sine re. 8.

§. 36. Nam¹ si uerbi gratia iure facto testamento heres institutus creuerit hereditatem, sed bonorum possessionem secundum tabulas testamenti petere noluerit, contentus eo, quod iure ciuili heres sit, nihilominus ii, qui nullo facto testamento ad intestati bona uocantur, possunt petere bonorum possessionem: 12.

sed sine re ad eos hereditas pertinet, cum testamento scriptus heres euincere hereditatem possit. §. 37. Idem iuris est si intestato aliquo mortuo suus heres noluerit¹⁶ petere bonorum possessionem, contentus legitimo iure: nam² et agnato competit quidem bonorum pos-

magis confirmandi gratia (Hal.: gratia Praetor) pollicetur bonorum possessionem. Nam illis quoque, qui recte facto testamento (Hal. testamento facto) heredes instituti sunt, dat secundum tabulas bonorum possessionem. ⁸ Inst.: suos heredes.

⁹ Sched.: utilitatem sua — (habere) // (In Cod., ut opinor, est q) his (pro is) qu (vel //) // (vel l) a (ita) bp(?) cer(?) (?) — petit). ¹⁰ Inst. Sed et. ¹¹ Sequitur spatium vacuum.

§. §. 35—38. ¹ Sched. nam ² noluerit etc. Ita Hollw.

§. 35. Conf. Vlpianus, Fragm. XXVIII, §. 13. XXIII, §. 6. §. 37. Idem — — possit. Conf. Vlpianus, Fragm. XXVIII, item supra Commentar. II. cit. §. 13. §. 148.

sessio, sed sine re², cum |enunci hereditas a filio⁴
 20. herede possit⁵. et illud conue|nien(ter dice)tur: si ad
 agnatum iure ciuili pertinet hereditas, |et hic adierit
 hereditatem, sed bonorum possessionem⁶ petere no|lue-
 rit, etsi quis ex proximis cognatis⁷ petierit, |sine re
 24. nem. |§. 38. Sunt et alii quidam similes casus, quo-
 rum aliquos⁸ ||superiore commentario tradidimus.

135.
 CXL.

Nunc. |§. 39. Nunc de libertorum bonis uideamus.

4. §. 40. Olim itaque lice|bat liberto, patronum suum
 in testamento¹ prae|terire. nam ita demum lex XII
 tabularum ad hereditatem liber|ti uocabat patronum²,
 si intestatus mortuus esset li|bertus, nullo suo herede
 8. relicto. itaque intestato |quoque mortuo liberto, si is
 suum heredem relique|rat³, nihil in bonis eius pa-
 trono⁴ iuris erat. et siquid|em ex naturalibus liberis
 aliquem suum here|dem reliquisset, nulla uidebatur
 12. esse⁵ querella: si uero |uel adoptiuus filius filiae, uel
 uxor, quae in manu esset, |sua heres esset⁶, aperte

legendum censet. Sched. no|lue, — — — n(vel)ic(velo)
 nis l—————² re. Sched. r⁴ filio. Sched. patro
⁵ Cod. potest⁶ Sched.: sed sic(?)⁷ Cod. cognatus
⁸ Sched. al————

§. 39. ¹ Linea vacua.

§. §. 40—44. ¹ in testamento. Inst. impune testamento
 (Bien.: testamento impune). ² Cod. patrum pro patronum;
 et mox licto pro relicto. ³ Inst. reliquisset. ⁴ In Inst.
 Bien. eundem seruat verborum ordinem: ap. Hal. autem et
 Cuj. est: patrono nihil i. b. e. ⁵ esse deest in Inst. ⁶ Cod.

§. 38. superiore Commenta-
 rio. Conf. Commentar. II.
 §. §. 119. 148. 149.
 §. 39. pr. I. de success. li-

bertor.
 §. 40. cit. pr. I. de success.
 libertor. Conf. Vlpianus, Fragm.
 XXVII, §. 1. XXIX, §. 1.

iniquum erat, nihil iuris patrono superesse. §. 41. Qua de causa postea Praetoris edicto haec iuris iniquitas emendata est. siue enim faciat testamentum libertus, iubetur ita testari, ut patrono suo partem dimidiam bonorum suorum relinquat: et si aut nihil, aut minus quam partem dimidiam reliquerit, datur patrono contra tabulas testamenti partis dimidiae bonorum possessio. si uero intestatus moriatur suo herede relicto adoptiuo filio, (uel) uxore, quae in manu ipsius esset, uel nuru, quae in manu filii eius fuerit, datur aequae patrono aduersus hos suos heredes partis dimidiae bonorum possessio. prosunt autem libertis ad excludendum patronum naturales liberi, non solum quos in potestate mortis tempore habet, set etiam emancipati et in adoptionem dati, si modo aliqua ex parte heredes scripti sint, aut praeteriti contra tabulas testamenti bonorum possessionem ex edicto petierint: nam exheredati nullo modo repellunt patronum. §. 42. Postea lege Papia aucta sunt iura patronorum, quod ad locupletiores libertos pertinet. cautum est enim ea

esse. In Inst. post uerbum *querela* sic legitur: *si uero adoptiuus filius fuisset; ceteris omissis.* ⁷ Inst. *faciebat*; et mox: *jubebatur; relinqueret; reliquerat; dabatur.* ⁸ suo deest in Inst. ⁹ Inst. *minus parte dimidia (Bien. partis dimidiae).* ¹⁰ si uero. Inst. *rectius sive.* ¹¹ Inst. *moriebatur.* ¹² Inst.: *filio adoptiuo.* ¹³ uel uxore etc. Haec in Inst. non leguntur. ¹⁴ Inst.: *dabatur aequae patrono contra hunc suum heredem.* ¹⁵ Inst.: *Prodesse autem libertis solebant.* Et mox: *habebat.* ¹⁶ Inst.: *si modo ex aliqua.* ¹⁷ Inst.: *scripti heredes.* ¹⁸ Ex Inst. nisi quod ibi non *sint*, sed *erant* legitur. ¹⁹ *testamenti* in Inst. omissum est. ²⁰ Inst. *petierant*; et mox *repellebant.* ²¹ Inst. *adaucta.* ²² *quod* etc. Inst.:

§. 41. §. 1. I. de success. libertor. Conf. Vlpianus, Fragm. XXIX, cit. §. 1. §. 42. §. 2. I. de success. libertor.

lege²³, ut ex bonis eius, qui sestertiorum **** |****
 ***** patrimonium reliquerit²⁴, et
 12. pauciores quam tres liberos habeat²⁵, sine is | testa-
 mento facto, sine intestato mortuus erit, utilis pars
 patrono debeatur. itaque cum unum²⁶ filium unamve
 filiam heredem reliquerit²⁷ liber|tus, perinde pars di-
 16. midia patrono debetur²⁸, *ac si*²⁹ | sine ullo filio
 filiae moreretur³⁰; *cum*³¹ vero *duos*³² | duasve
 heredes reliquerit³³, tertia pars debetur³⁴: | si tres re-
 linquat, repellitur patronus. | _____
 20. _____³⁵ | §. 43. In bonis libertina-
 In. rum nullam iniuriam antiquo | iure patiebantur patroni.
 nam enim hae in patro|norum legitima tutela essent,
 non aliter scilicet | testamentum facere poterant, quam
 24. patrono aucto|re. itaque siue auctor ad testamentum
 faciendum || factus *****
 *** | _____
 |***** auctor

137.
LXXIX. a.
b. r.

qui locupletiores libertos habebant. ²³ ea lege deest in Inst.
²⁴ Sched.: sestertiorum $\bar{n} \bar{r} | c$ (vel d) a (vel s) r (?) p (?) os (?) (post?)
 militia (militiam?) f m (vel p) r c (vel s) patrimonium — | rit Inst.:
 sestertium centum millium patrimonium reliquerat. ²⁵ Inst.
 habebat; et mox: erat; deberetur. ²⁶ Inst.: unum quidem.
 Bien. tamen ed. quidem non habet. ²⁷ unamve etc. Inst.: fi-
 liamve heredem reliquerat. Cod. relinquerit ²⁸ In Inst. Bien.:
 patrono debebatur. Hal. et Cuj.: debebatur patrono. ²⁹ ac
 si. Sched. *** ³⁰ In Inst. vulgo legitur: ac si is sine ullo
 filio filiae intestatus docessisset. Sententia tamen, isto verbo
 intestatus admissa, aperte falsa est: unde Cuj. pro intestatus
 reposuit testatus. ³¹⁻³² Ex Inst. ³³ Inst. reliquerat. ³⁴ Inst.
 debebatur patrono; et mox: reliquerat; repellebatur. ³⁵ Lines

§. 43. Conf. Vlpianus, Fragm. supra Commentar. I. §. 192. et
 XXIX, §. 2. cum enim hae Commentar. II. §. 118. 122.
 — — patrono auctore. Conf.

***** non erat ***** morte **** 4.
 _____ 36 5. 6.
 | possit patronum a bonis ***** re-
 | pellere³⁷. §. 44. Sed postea lex Papia *cum*³⁸ quat- 8.
 tuor libe|rorum iure libertinas tutela patronorum libe-
 | raret, et eo modo ***** tu|toris
 auctoritate³⁹ ***** | _____ 12.
 _____ | ***⁴⁰ habuerit,
 uirilis pars patrono debeatur⁴¹, **⁴² | ** ex bonis
 eius, quae omnia *****⁴³ iuris | _____ 15. 16.
 _____ 44 | *****⁴⁵ ad
 patronum pertinet.

| §. 45. Quae¹ autem diximus de patrono, eadem Quae.
 intellegemus et | de ***** patroni² *****
 ***** | *****³ 20.

vacua. ³⁶ Sched. (lin. 2.) relicum — — — — —
 ——— (lin. 3.) ciuscuiusampip(vel r)patc(vel u)r-omicouu ssvicr
 (vel p)o (si uero?) auctor? (lin. 4.) a***** (factus?) non erat
 n(?)iiiius (nullius?) iapaim(vel iii'vi morte o(?)ar(?))i(?) (lin. 6.)
 imebat: pertinebat? iiiiin(vel ii)uouuic(vel o)svim — — — — —
³⁷ Sched. — | pellere ³⁸ Sched. **** ³⁹ tutoris auctoritate.
 Sched. — | toris auctor — — ⁴⁰ Sched. r(vel p)u ⁴¹ et eo
 modo etc. In Cod. ita terme scriptum esse conjicio: et eo mo-
 do inferret, ut iam sine patroni tutoris auctoritate testari pos-
 sent, prospexit, ut pro numero liberorum, quos superstites li-
 berta habuerit, u. p. p. d. Conf. Vlp. loc. hic inferius allegat.
⁴² Sched. ei ⁴³ Sched.: quae omnia — — opioqa ⁴⁴ Sched.
 in lin. 15. ductus exhibent hos: iispresrbniiiiicproum(vel ii)
 uiuo(vel d) — ip(vel r)uqu ⁴⁵ Sched. *** In Cod. fortasse est
 btas i. e. hereditas.

§. §. 45—48. ¹ Sched. qv ² Sched.: de pro(?)** (prole?
 filii?) *** (vel p)cu (patroni) ³ Sched. ****dp(vel r)nc(vel o)

§. 44. Conf. Vlpianus, Fragm. §. 194.
 XXIX, §. 3. cum quattuor §. 45. Conf. infra §. 58.
 liberorum iure — liberaret. item Vlpianus, Fragm. XXVII,
 Conf. supra Commentar. I. §. 1. XXIX, §. 4.

nero patro|ni *****⁴ nepote
filio |*****⁵ § 46. quidem *****
lege⁶ XII tabularum |patronis datum est *****

24. *****⁷ |patronorum liberos *****
*****⁸ testa|menti liberti *****⁹ 138.
adopti|uum *****¹⁰ LXXIX. b.
b. r.

bonorum possessionem |petat¹¹, trium liberorum iure
4. lege Papia consequitur: |aliter hoc ius non habet¹²,
§. 47. Set ut ex bonis libertae |suae¹³ quattuor li-
beros habentis virilis pars ei d|ebeatur¹⁴, liberorum

*****cp(velr)ionem(?) |***** c*****p(velr)p(velr)*****
top(velr)ia⁴ Sched. patro|ni (patroni) o| — — — tpronos
*****⁵ Sched. nepotc(nepote) p|lio (filio) |n*****
Loci sententia sine dubio haec est: patroni filios, nec non ce-
teros liberos masculos per virilem sexum descendentes, velat
nepotem ex filio, pronepotem ex nepote filio nato in bonis
liberti eadem jura habere, quae ipsi patrono competunt.
⁶ Sched. quid(velo)e+ (quidem) — — — ego (lege) ⁷ Sched.:
patroni (pro patronis, ut opinor) datum e(est) p*****
m***** sex (vela)* (An sexul?). ⁸ Sched. patronc+ic (patrono-
rum) l+b.rc+ (liberos) *****p(velr)*****c(?) ⁹ Sched. liberii
(liberti) +b(?) — — — ipa|(?)*+c0 ¹⁰ Sched. adori|num
(adoptium) +ic+(vel?) m|op+ (uxorem?) +ur(velp)rc+ (nu-
rumue?) +noc(velp)*****p| ¹¹ Sched.: bp |petat Sed
haud scio, an in Cod. sit bp. |petat i. e. bonorum possessio
competat. ¹² Totius articuli sententia haec est: Illud quidem
ius, quod ex lege XII tabularum patronis datum est, pertinet
etiam ad feminini sexus patronorum liberos. Filia autem, ut
sibi contra tabulas testamenti liberti, uel ab intestato contra
filium adoptium, uel uxorem nurumue dimidias partis bono-
rum possessio competat, trium liberorum iure lege Papia con-
sequitur: a. h. i. n. h. Conf. §. 49. et Vlp. loc. hic infer. alq
legat. ¹³ Sched. liberte+ (libertae) |s***** (suae). ¹⁴ Sched.
habet+ic (habentis) *****p|s (uirilis) p+ (velp)* (pars) c(?) (ei)

§. 46. Conf. Vlpianus, §. §. 4. 5.
Fragm. XXVII, §. 1. XXIX,

*quidem iure*¹⁵ *****¹⁶ | ut quidam putant: set tamen intestata liberta | mortua, uerba¹⁷ legis Papi- 8.
 piae faciunt, ut ei uirilis pars de|beatur. si uero testa-
 mento¹⁸ facto mortua sit liberta, tale ius ei datur,
 quale datum est *****¹⁹ | —————
 —————²⁰ | liberique contra²¹ ta- 12.
 bulas testamenti²² liberti habent: | quamuis parum
 diligenter ea pars legis scripta | sit. §. 48. Ex his ap-
 paret, extraneos heredes patronorum²³ | longe remo-
 tiores²⁴ ***** | ***** 16,
 ***** contra tabulas²⁵ testamenti | patrono com-
 petit²⁶.

§. 49. Patronae olim ante legem Papiam | hoc so-
 lum ius habebant in bonis libertorum, | quod etiam
 patronis ex lege XII tabularum datum est. nec enim¹
 | ut contra tabulas testamenti, in *quo* praeteritae 20.
 erant², uel ab in|testato contra filium adoptinum uel
 uxorem nū|rumue bonorum possessionem partis dimi-

*|c(?)*o(?)c|// (debeatur).¹⁵ Sched. quidam (quidem) //p (iure) :¹⁶ Sched. //pn //comium Legendum puto: non //sequitur (consequitur).¹⁷ Sched. ua Vid. Praefatio. ¹⁸ Sched. tm Vid Praefatio. ¹⁹ Sched. cbn*****//iuc*****o(?) ²⁰ Sched. //l()//p(vel)////dcs//o***** //r(vel p)iluc//is (uirilisexus?) — —
²¹ contra. Sched. q** (vel //)tra ²² Sched. test***** In Cod. fuerit testamti ²³ Sched. patronos(?)u. In Cod., ut opinor, est patronorū. ²⁴ Sched. remot***** ²⁵ Sched. boi ***** (vel)c (nullo?) //r(vel p)e (iure?) //i//o//c*****|testato(vel u)***** (in|testatorum?) bonas (bonis?) //cs(uel) o****ra (contra) tab***** (tabulas). ²⁶ Sententia, quantum intelligere possum, haec est: extraneos patroni heredes in bonis liberti nihil juris habere.

§. §. 49—52. ¹ Sched. n(vel //)cc (nec) cni? (enim). ² In Cod. sic scriptum puto: testamti in q̄ pteritaerāt Sched.:

§. 48. Conf. infra §. §. 58. §. 49. Conf. Vlpianus, Fragm. et 64. XXVII, §. 1. XXIX, §. 6.

- diae peterent*³, Praetor *simuliter*⁴ |*****f****
24. *****⁵ §. 50. **Sed postea lex Papia**⁶ |duo-
 b*us liberis* honoratae ingenuae patronae, ||libertinae 139.
 tribus, eadem fere iura dedit, quae ex e|dicto Praetoris LXI, b.
 patroni habent. trium uero liberorum |iure honoratae
 4. ingenuae patronae ea iura de|dit, quae per eandem le-
 gem patrono data sunt: li|bertinae autem patronae non
 7. idem iuris praesti|tit. §. 51. Quod autem ad liberti-
 narum bona pertinet, si|quidem intestatae deceaserint,
 8. nihil noui patro|nae liberis honoratae lex Papia praestat.
 itaque si |neque ipsa patrona, neque liberta *capite de-*
*minuta*⁷ sit, ex lege XII |tabularum ad eam hereditas
 pertinet, et excluduntur libertae |liberi: quod iuris est
 12. etiamsi liberis honora|ta non sit patrona; numquam
 enim, sicut supra dixi|mus, feminae suum heredem
 habere possunt. si uero |uel huius, uel illius capitae
 deminutio interueniat, rursus liberi |libertae excludunt
 16. patronam, quia, legitimo iure **⁸ p|erempto, euenit,
 ut liberi libertae cognationis in|re potiores habeantur.

*te...nti in * p(vel r)as...er(vel p)a(?)*, ³ Sched.: *bp.*(bono-
 rum possessionem) *par* vel *p)*... (partis) *d*...... (dimidia) pe-
 terent ⁴ Sched. *simuliter* ⁵ Sched. ***** *liber* — — — — —
 Legendum videtur: ut *patrono liberisq.* e' (eius) *ecessit.*
⁶ Scriptum pono: *s' postea lex pp.* (papia). ⁷ *capite deminuta.*
 Cod. *qd.* pro *kd.* ⁸ Sched. *q(?)d(?)* Vnde legendum
 videtur: legitimo iure *quidem*; vel potius, verbo *quidem* trans-

§. 50. *Sed* — — — *habent.* Conf. Vlpianus, *Fragm. XXIX*, §. 6. *trium* — — *data sunt.* Conf. Idem, *XXIX*, §. 7., ubi sic legendum: *Item ingenuae trium liberorum iure honoratae eadem lex id jus dedit, quod ipsi patrono tribuit. Vulgo contra Cod. Vatic. aucteri-*

tatem ita legitur: *Item liberis ingenuae t. l. j. b. e. l. i. j. d., q. ipsi patronae tribuit.* §. 51. *sicut supra diximus.* Fortasse §. 43. *legitimo iure ** perempto.* Conf. Vlpianus, *Fragm. XXVII*, §. 5. §. 2. I. de Scto Orpfit.

§. 52. Cum autem testamento facto moritur liberta, ea quidem patrona, quae liberis honorata non est, nihil iuris habet contra *tabulas libertae*⁹: ei uero, 20. quae liberis honorata sit, hoc ius tribuitur per legem Papiam, quod habet ex edicto patronus contra tabulas liberti.

§. 53. Eadem lex patronae filiae liberis honoratae Ead. patroni² iura dedit. sed in huius persona etiam unius 24.

140. || filii filiaeque ius sufficit.

LXI.^a

§. 54. Hactenus omnia iura quasi per indicem tetigisse satis est: alioquin diligentior interpretatio propriis commentariis exposita est. 4.

§. 55. Sequitur, ut de bonis Latinorum libertinorum Seq. dispiciamus.

§. 56. Quae pars iuris ut manifestior fiat, admo- 3. nendi sumus, de quo alio loco diximus, eos, qui nunc Latini Iuniani dicuntur, olim ex iure Quiritium seruos fuisse, sed auxilio Praetoris in libertatis forma seruari solitos; unde etiam res eorum peculii iure 12. ad patronos pertinere solita est: postea uero per legem Iuniam eos omnes, quos Praetor in libertate tuebatur,

posito: legitimo quidem iure. ⁹ *tabulas libertae*. Sched. *lib.ici?* In Cod., ut opinor, est *lib.tae* i. e. libertae; verbum *tabulas* excidisse videtur.

§. 53. ² Sched.: honoratae *pa* } patroni Librarius syllabam *pa* bis scripsit.

§. 55. ² Linea vacua.

§. 56. *de quo alio loco diximus*. Vid. Commentar. I. §. 22. *eos, qui nunc — — — solita est*. Conf. Fragm. veter. Icti de jur. specieb. §. §. 6. 7. 10. *postea — — — etiamsi non ciues Romani*. Conf. cit. Fragm. §. 8.

Vlpianus, Fragm. I, §. 10. L. un. pr. C. de Lat. libert. toll. (Iustinian.) *itaque iure quodammodo peculii etc.* Conf. §. ult. I. de success. libertor. cit. L. un. C.

- liberos esse coepisse, et appellatos esse Latinos Iunia-
16. nos: Latinos ideo, quia lex eos liberos |perinde esse
voluit. atque si essent ciues Romani ingenui, qui ex
|urbe Roma in Latinas colonias deducti Latini collo-
niarii esse coeperunt; Iunianos ideo, quia per legem
Iuniam liberi facti sunt, etiamsi non ciues Romani.
20. nam |**¹ legis Iuniae² lator cum intellegeret |futurum,
ut ea fictione res Latinorum defun|ctorum ad patro-
nos pertinere desinerent, et |*****³
24. cederent, *** possent ** |*****⁴ eorum ad pa-
tronos pertinere, neque ||liberti Latini hominis bona⁵ 141.
possent manumissionis iure ad |patronos pertinere: ne- XCI.
cessariu^m existimauit*, |ne beneficium istis datum in
4. iniuriam patro|norum conuerteretur, cauere, *****
**⁶ liberto|rum proinde ad manumissores pertinent,
|ac si lex lata non esset. itaque iure quodammodo pe-
culli bona Latinorum ad manumissores *****⁷ per-
8. tinent. §. 57. *****⁸ differant ea⁹
iura, quae |in bonis Latinorum ex lege Iunia constitu-
ta sunt, |ab his, quae in hereditate ciuium Romano-
rum libertorum obseruantur. |§. 58. Nam ciuis Ro-

§. §. 56—62. ¹ Sched. $\overline{p(?)r}$ Itaque aut Praetor legendum videtur, aut *populus Romanus*: utraque tamen lectio difficultatibus implicatur. ² Cod.: *iuniae iuniae* ³ Sched. *iauniae ucu,seruice* ⁴ Sched.: * // (vel ut pro //) possent *d(?)|+c o(?)ccu(veluu)l(velr)r(velp)* Legendum puto: *c'*. (cum) *n'*. (nec) possent *iure peculi* (peculii) *R* (res). ⁵ Sched. pro \overline{b} . i. e. bona, exhibent \overline{bp} ⁶ Sententia exigit: *ut bona horum*, Sched. *uolent* exhibent. ⁷ Sched. *cup* Lego eorum. ⁸ Sched. *indc+ordij(?)* — — In Cod. fuerit: *unde uenit ut multum*; vel simile aliquid. ⁹ Sched. *ca*

§. 58. Nam — — — *omni Latinorum etc.* Conf. infra modo pertinet. Conf. infra §. 63. sq.
§. 64. et supra §. §. 48. 45.

mani liberti hereditas ad extraneos heredes patroni
 |nullo modo pertinet: ad filium autem patroni nepo- 12.
 |tesque ex filio, et pronepotes ex nepote ****¹⁰ nato
 |omnimodo pertinet, etiamsi (a) parente fuerint ex-
 here|dati. Latinorum autem bona tamquam peculia
 seruorum |etiam ad extraneos heredes pertinent, et ad 16.
 libe|ros manumissoris exheredatos¹¹ non pertinent.
 |§. 59. Item civis Romani liberti¹² hereditas ad duos Item.
 pluresue patronos aequa|liter pertinet, licet dispar in
 eo serue dominium |habnerint: bona uero Latinorum 20.
 pro ea parte per|tinent, pro qua parte quisque eorum
 dominus fue|rit. §. 60. Item in hereditate civis Ro-
 mani liberti patronus alteri|us patroni filium excludit,
 et filius patroni al|terius patroni nepotem repellit. bo- 24.
 142. na autem La|tinorum et ad ipsum patronum et ad
 XCI. b. alterius pa|troni heredem simul pertinent pro qua parte
 ad ip|sum manumissorem pertinerent. §. 61. Item si
 unius |patroni tres forte liberi sunt et alterius unus, 4.
 |hereditas¹³ civis Romani liberti in capita diuiditur,
 id est, tres |fratres tres portiones ferunt, et unus quar-
 tam: |bona uero Latinorum pro ea parte ad succes-
 sores |pertinent, pro qua parte ad ipsum manumisso- 8.
 rem |pertinerent. §. 62. Item si alter ex his¹⁴ patro-
 nis suam partem |in hereditate civis Romani liberti

¹⁰ Sched. *pd(?)oc* Sensus postulat *filio*. ¹¹ *manumissoris exheredatos*. Cod. *mn exht*. Vid. Praefatio. ¹² *civis Romani liberti*. In Cod. pro *sv. lib.ti*, ut scriptum oportebat, est *scrib*. ¹³ Cod. *heretas* ¹⁴ Cod. *is*. Sententiae accom-

§. 60. *Item* — — — *repel-
lit*. Cont. Vlpianus, *Fragm.*
XXVII, §. §. 2. 3. §. 3. I. de
success. libertor.

§. 61. *Item* — — — *quar-
tam*, Conf. Vlpianus, *Fragm.*
XXVII, §. 4. cit. §. 3. I. de
success. libertor.

spernat, uel ante moriamur quam cernat, tota hereditas ad alterum pertinet: bona autem Latini pro parte decedentis¹⁵ patroni caduca fiunt, et ad populum pertinent.

Post. §. 63. Postea Lupo et Largo Consulibus senatus censuit, ut bona Latinorum primum ad eos pertinerent, qui eos liberassent¹; deinde ad liberos eorum non nominatim exheredatos, uti quisque proximus esset: tunc antiquo iure ad heredes eorum, qui liberassent, pertinerent. §. 64. Quo² senatusconsulto quidam (*id*) actum esse putant, ut in bonis Latinorum eodem iure utamur, quo utimur in hereditate ciuium Romanorum libertinorum. idemque³ maxime Pegaso placuit. quae sententia aperte falsa est. nam

24. ciuis Romani liberti hereditas numquam ad extraneos patroni heredes ||⁴ pertinet; bona autem⁴ Latinorum^{143.} etiam ex hoc ipso |*****⁵ liberis manumissoris ****⁶ |***** heredes pertinent⁷ LXIV. a. b. r.

4. *****⁸ ***** |***** liberis manumissoris ***

modatissimum foret *ipsis*; in contextu tamen posui *his*, ne a Cod. scriptura nimium recedere viderer. ¹⁵ *decedentis*. Sic est in Cod. Sed haud scio, an legendum sit *deficientis*.

§. §. 63—71. ¹ *eos — liberassent*. Cod. *eum — liberasset*.
² Cod. *quod* ³ Ita Cod. Malim tamen *idque*. ⁴ Requiritur litterae circiter 16. ⁵ Sched. s — — — — s Desiderantur litterae intermediae circiter 14. ⁶ Sched. *c(vele)ll*.
⁷ *pertinent*. Sched. *ptinuit*. Fortasse sic legendum: bona a. l. e. ex hoc ipso *senatusconsulto*, non *extantibus* liberis manumissoris, ad extraneos patroni heredes pertinent. ⁸ Sched.

§. 63. Conf. §. ult. I. de success. libertor. L. un. pr. et §. 12. C. de Lat. libert. toll. (Justinian.) item supra §. 58.

§. 64. nam ciuis Romani — — pertinet. Conf. supra §. §. 58. et 48.

***** |*****⁹ *****
nomina|tim¹⁰ factam exheredationem¹¹ ***** signi-
 fica|tur *****¹² hoc solum¹³ eo *senatuscon-*
*sulto*¹⁴ actum esse, ut |manumissoris liberi, qui no- 8.
 minatim exhere|dati non sint, praeferantur extraneis
 heredibus. |§. 65. *Itaque filius etiam emancipatus
 patroni praeteritus quamvis¹⁵ contra tabulas testa-
 menti parentis *bonorum possessionem non*¹⁶ |petie- 12.
 rit, tamen extraneis heredibus in bonis Latino|rum
 potior¹⁷ habetur. |§. 66. Item filia ceterique, quos Item.
 exheredes¹⁸ licet iure civili |*facere inter ceteros,
 quamvis id sufficiat, ut ab omni hereditate p|atris 16.
 sui summoventur¹⁹, tamen in bonis Latini |nisi no-
 minatim a parente fuerint exhereda|ti, potiores erunt
 extraneis heredibus. §. 67. Item ad liberos²⁰, qui
 ab²¹ hereditate parentis se abstinue|runt²² ***** 20.
 ***** |***** exheredati²³
 nullo modo dici possunt²⁴, non |magis quam qui

10 (vel e) m (?) m 9 Sched. nonos(?) / (?) m 10 nominatim.
 Sched. — |tim 11 Sched. exheredationem 12 uc(vele) r m
 r r r r 13 Sched. hde (pro hoc, ut opinor) solum (solum).
 14 Sched. s̄ vel ō. In Cod. haud dubie est s̄. 15 Sched.:
 — — — — — a n p (vel r) s (?) patroni pterit s s (?) m In
 Cod. sic scriptum esse existimo: itaq. filius et. emancipatus
 patroni pteritur q uis 16 In Cod. fuerit b p. non; deside-
 rantur enim litterae 5. 17 Sched. latinorum (latinorum)
 potior (vel u) (potior). 18 Sched. item (item) filia ceteri
 quos (pro ceteriq. quos, ut opinor) exheredes (exheredes).
 19 Sched.: iure civili | — — — — — i a s i s ab omni b r
 s sui s m (vel o a) m (vel c) o b a m In Cod. sic esse conjicio:
 iure civili |facere x (inter) ceteros q u. (quamvis) id sufficiat ut
 ab omni hte (hereditate) p|atris sui summoventur 20 Sched.
 s |beros 21 Sched. a 22 Sched. abstinue | — 23 exhere-
 dati. Sched. — eredati 24 Lacuna inter verba abstinuorunt
 et exheredati ita expleri posse videtur, ut legamus: Item a. l.,

Ex testamento silentio praeteriti sunt. | §. 68. Ex his²⁵
omnibus satis *****²⁶ apparet ****²⁷ qui Latinum

24. | _____ 28

— 21. || _____ 29 144.

Item. | §. 69. Item *****³⁰ ***** LXIV. b.
b. r.

*** | dispar *****

24. | _____ 32

|| ** ad eos pertinere, quia nullo interueniente | ex- 145.
traneo herede senatusconsulto locus non est³². §. 70: XCVII. a.

4. Set si cum liberis suis³³ etiam extraneum heredem
patronus reliquerit, G³⁴aelius Sabinus ait, tota bona
pro³⁵ virilibus partibus ad | liberos defuncti pertinere,
quia³⁶ cum extraneus here³⁷ interuenit, non habet
lex Iunia locum, sed senatusconsultum³⁸. | Iuolenus
autem ait, tantum³⁹ eam partem ex senatusconsulto⁴⁰

q. a. h. p. s. abstinerunt, senatusconsultum non pertinere, ma-
nifestum est, quia utique nominatim exheredati n. m. d. p.

²⁵ Ex his. Sched. xx is ²⁶ Sched. mmm ²⁷ Sched. iiii

²⁸ Sched. — — — — — l. b. — — — — — l. m. (?) ²⁹ Sched.

in princip. lin. 21. ductus incertos exhibent hos: mmmcbas

³⁰ Sched. mmm ³¹ Sched. red. — — — — —

³² Sched.: in ad eos pertinere quis nullo interueniente | ex-
traneo herede se locus non e Zeitschr.: n ad eos per... n..

p... eru... ni... | extraneos heredes ne Loci senten-
tiam hanc esse puto: bona Latini ad liberos manumissori

ex disparibus partibus succedentes, nullo extraneo herede
interueniente, non pro virilibus, sed pro hereditariis par-
tibus pertinere. ³³ Set etc. Cod.: et si cum liberis suis

Zeitschr.: ci si cum libertum | is ³⁴ Sched.: reliquerit ? | elius

Zeitschr. reliquerit | elius ³⁵ Sched. p Zeitschr. f ³⁶ Cod.

q Zeitschr. ck ³⁷ Cod. extraneos here|des ³⁸ interuenit

(Sched. interuenit) etc. Zeitschr. interven... habe.....

³⁹ Zeitschr. Iuolenus ait ⁴⁰ Sched. t c Zeitschr. se

§. §. 69—73. Conf.: Zeitschrift Savigny, Eichhorn und Goe-
fuer geschichtliche Rechtswis- schen. Tom. III. pag. 165
senschaft, herausgegeben von — 168.

liberos patroni pro⁴¹ uirilibus partibus habituros esse, 8.
 |quam extranei heredes ante senatusconsultum lege Iu-
 nia⁴² habituri essent, |reliquas uero partes pro here-
 ditiis partibus ad eos pertinere.⁴³ §. 71. Item⁴⁴
 quaeritur, an hoc senatusconsultum⁴⁵ |ad eos patroni 12.
 liberos pertineat, qui ex filia nept^{ue}⁴⁶ procreantur,
 id est, ut nepos meus ex filia potior |sit in bonis La-
 tini mei quam extraneus heres. item (an) |ad mater-
 nos Latinos hoc senatusconsultum pertineat quaeritur,
 id est⁴⁷, |ut in bonis Latini materni potior sit patro- 16.
 nae filius, |quam heres⁴⁸ extraneus matris. Cassio
 placuit, utroque⁴⁹ |casu locum esse senatusconsulto.
 sed huius sententiam⁵⁰ plerique improbant, quia se-
 natus de his⁵¹ liberis patronarum nihil sentiat, qui 20.
 aliam familiam sequerentur. idque ex⁵² eo apparet,
 quod nominatim⁵³ exheredatos summoueat⁵⁴: nam
 uidetur de his sentire, qui |exheredari⁵⁵ a parente
 solent⁵⁶, si heredes non instituuntur⁵⁷; neque autem 24.
 146. matri filium filiamue, neque auo⁵⁸ ||materno nepotem
 XCVII.^b neptemue, si eum eamue heredem |non instituat, ex-
 heredare necesse est, siue de iure ciuili⁵⁹ |quaeramus,

⁴¹ Zeitschr. pro; quam scripturam Sched. quoque exhibent.

⁴² Sched. leg (lege) iun (iunia). ⁴³ Sequitur spatium vacuum.

⁴⁴ Zeitschr. et ⁴⁵ Sched. sc Zeitschr. sc... ⁴⁶ Sched.

nep?ue Zeitschr. nep..|ve ⁴⁷ Zeitschr.: queritur...

⁴⁸ Zeitschr.: ini (Cod.: latini) materni s...r sit patron....

|qum her (Cod.: quam heres). ⁴⁹ Sched. utroq Zeitschr.

utroque .. ⁵⁰ Sched. sententiam Zeitschr. sententiam

⁵¹ Zeitschr. bit ⁵² sentiat etc. Zeitschr. sentita.....|.....

⁵³ Sched.: adparet g nominatim Zeitschr.: adparet. nominant..

⁵⁴ Zeitschr. summoueat; et sic in ipso Cod. scriptum est.

⁵⁵ Cod. exseredari Zeitschr. etseredari ⁵⁶ solent. Zeitschr.

edicit ⁵⁷ Cod. instituunt Zeitschr. initiunt ⁵⁸ Sched.:

neque autem etc. neq auo Zeitschr. n..... non ...

⁵⁹ materno etc. Zeitschr.: |non instituat

sine de⁶⁰ edicto *Praetoris*⁶¹, quo praeteritis liberis⁶²

4. |contra tabulas testamenti bonorum possessio promittitur⁶³.

Aliq. |§. 72. Aliquando tamen ciuis Romanus libertus tamquam¹ Latinus moritur, uel|uti² si Latinus saluo iure patroni ab Imperatore ius Quiritium con|secutus³

8. fuerit. nam sic diuus Traianus constituit⁴, |si Latinus inuito uel ignorante patrono ius Quiritium ab Imperatore⁵ |consecutus sit. quibus casibus dum uipit iste liber|tus, ceteris ciuibus Romanis libertis similis est, et iustos⁶ liberos |procreat; moritur autem Latini iure:

12. nec ei liberi |eius⁷ heredes esse⁸ possunt; et in hoc tantum habet testa|menti⁹ factionem, uti patronum heredem institu|at¹⁰, eique¹¹, si heres esse noluerit, alium substituere |possit. §. 73. Et quia hac consti-

exheredationem esse ⁶⁰ Zeitschr.: de *ex*; quam scripturam Cod. ipse tuetur. ⁶¹ Zeitschr. *pp* Eandem scripturam Sched. exhibent; unde *perpetuo* legendum censeas. Vid. Zeitschr. pag. 167. not. 30. Ego tamen in Cod. non *pp.*, sed *pr.* scriptum fuisse persuasum habeo. ⁶² Zeitschr.: quo *pr*or *libertis* ⁶³ Cod. *pmittitur* Zeitschr. *pmittitur*

§. §. 72. 73. ¹ *tamen* etc. Sched. *tm cr l. U. tus tamq* Zeitschr. *tm cr libius tamq.* ² Zeitschr. *uel|ut* ³ Sched.: *imperatore iq c|secutus* (In Cod., ut opinor, est *7|secutus*). Zeitschr.: *imperatore .. |secutus* ⁴ Sched.: *fuerat nam sic* etc. Zeitschr.: *fuerit* ⁵ Sched.: *si latinus* etc. *ab r* (Sic; pro *ab imp.*) Zeitschr.: *si latinus in* ⁶ Cod. *iustos* Zeitschr. *iuitos* ⁷ *liberi |e'* Sched. *liber |c'* ⁸ Cod. *heredesse* ⁹ Sched. *ter|menti* ¹⁰ *moritur autem* etc. Zeitschr.: *moritur ... latin* *neresse* |..... *mentifactionem* |ut ¹¹ Cod. *eiqui* Zeitschr.

§. 72. *Aliquando* — — — C. de Lat, libert, toll. (Iustian.)
moritur autem Latini iure.
 Conf. §. ult. I. de success. libertor. L. un. pr. et §. 12. §. 73. *quo uel ex lege Aelia Sentia uel ex senatusconsulto*

tutione videbatur effectum, ut numquam¹² isti ho- 16.
mines tamquam ciues Romani¹³ morerentur, quam-
vis eo iure¹⁴ postea usi essent, quo uel ex lege *Aelia*
Sentia, uel¹⁵ ex senatusconsulto ciues Romani essent:
diuus Hadrianus, iniquitate rei motus auctor fuit se-
natusconsulti faciendi¹⁶, ut qui igno- 20.
sante patrono ab Imperatore ius Quiritium consecuti
essent, si eo iure postea usi essent, quo ex lege *Aelia*
*Sentia*¹⁷, uel ex senatusconsulto, si Latini mansis-
sent¹⁸, ciuitatem Romanam consequerentur, proinde
ipsi haberentur, ac si lege *Aelia Sentia* uel senatuscon- 24.
sulto ad ciuitatem peruenissent¹⁹.

^{147.} || §. 74. Eorum autem, quos *lex Aelia Sentia* dedi-
XXIII. a. titorum numero facit, bona modo quasi *ciuium Ro-*
manorum libertorum¹, modo quasi Latinorum ad pa-
tronos pertinent. §. 75. Nam eorum bona qui, si in 4.
aliquo uitio non essent, manumissi ciues Romani fu-
turi essent, quasi ciuium Romanorum patronis eadem
lege tribuuntur. non tamen hi habent etiam testa-
menti factionem; nam id plerisque placuit, nec inne-

ci qui ¹² Zeitschr.: ut ¹³ Zeitschr.: homines ...
¹⁴ Cod.: quis eo iure Zeitschr. qui sc p. ¹⁵ postea
usi essent etc. Zeitschr.: postea iustis | caxsue Sched.
quoque pro *as*. (*aelia sentia*) exhibent *as* ¹⁶ Sched. *paciendi*
¹⁷ ut qui ignorante etc. Zeitschr. *uigulleno* |
|.. ¹⁸ Zeitschr. *manumissi essent*: et sic omnino in Cod. le-
gitur; sed perperam, quod quidem res ipsa docet. ¹⁹ ac si
etc. Zeitschr.: ac si lege

§. §. 74—76. ¹ *ciuium* etc. Sched. *sc* (vel *o* — pro *er*.)

ciues Romani essent. Conf. Conf. supra Commentar. I.
supra Commentar. I. §. 29. sq. §. 13. sq.
§. §. 66. 67. §. 69. sq. §. 75. non tamen hi habent
§. 74. quos *lex Aelia Sen-* etc. Conf. supra Commentar.
tia dedititorum numero facit. I. §. §. 25. et 26.

8. rito: *nam*². | incredibile uidebatur, pessimae condi-
 tionis hominibus uoluisse legis latorem³ testamenti
 fa|cundi ius concedere. §. 76. Eorum uero bona qui,
 si non |in aliquo uitio essent, manumissi futuri Lati-
 12. ni |essent, proinde tribuuntur patronis, ac si Latini
 decessissent, nec me praeterit, non satis in ea re legis
 latorem³ uoluntatem suam uerbis expressisse⁴.

Vid. |§. 77. Videamus autem et de ea successione,

16. quae nobis ex emptione bonorum competit. §. 78.

Bona autem uene|unt aut uiuorum, aut inortuorum.
 uiuorum uelut |eorum, qui fraudationis causa lati-
 tant, nec absentes |defenduntur; item eorum, qui

20. ex lege Iulia bonis |cedunt; item iudicatorum post
 tempus, quod eis² |partim lege XII tabularum, par-
 tim edicto Praetoris ad expediendam pecuniam tri-

Mort. buitur. |mortuorum, bona ueneunt uelut eorum,

24. quibus certum est neque heredes, neque bonorum
 possessores, neque ullum alium |iustum successo- 148.
 rem existere. §. 79. Siquidem uiui |bona ueneant, XXIII. b.

4. et² proscribi; si uero mortui, post³ dies xv. postea

liberorum b n Sched. * 3 latorem. Cod. legator

4 Sched. expss. 2

§. §. 77—81. Sched. eu 2 possideri et. Sic legen-
 dum puto; in Sched. est possederit 2 post. Ita quidem in
 Cod. scriptum extat; sed sententia postulare uidetur per.

§. 77. Conf. pr. I. de suc-
 cess. sublat.

§. 78. Conf. Cicero, pro
 Quintio, cap. 19. Ulpianus, L.
 7. §. 1. quib. ex caus. in pos-
 sess. eatur. tempus quod
 eis partim lege XII tabularum.
 Conf. Gellius, Lib. XV, cap.
 13. Lib. XX, cap. 1.

§. 79. Conf. Theophilus, III,
 12, pr. Cicero, pro Quintio,
 cap. 6. §. 23. ex eo numero
 magistrum creari. Conf. Cice-
 ro, ad Atticum, Lib. I, epist. 1.
 et Lib. VI, epist. 1. pro Quin-
 tio, cap. 15. Quintilianus, In-
 stitut. orator. Lib. VI, cap. 5.
 §. 51.

iubet⁴ conuenire creditores, et ex eo numero magistrum creari, id est, eum, per quem bona ueneant. itaque si uiui bona ueneant, in diebus ***** |** iubet, si mortui in *****⁵; nam uiui⁶ bona xxx, 8. mortui uero xx⁷ emptori addici iubet. quare autem tardius uiuentium bonorum uenditionem⁸ |completere iubeat⁹, illa ratio est, quia de uiuis curandum erat, ne facile bonorum uenditiones pateantur. §. 80. Neque ** bonorum possess ***** |**** pleno iure fiunt¹⁰, sed in bonis efficiuntur¹¹; ***¹² |autem ita demum acquiruntur, si usucapiuntur¹³. |interdem quidem bonorum emptoribus ***** |*** quidem ***** 16. ***** si per eos ***** |bonorum emptor *****

§. 81. Item quae ****¹⁷ ***** |aut ipse debuit, neque bonorum possessores, neque¹⁸ |bono-

⁴ Sched. iubent. ⁵ Sched. in diebus ipse(?) iur(?) iubet si mortui in dieo(vel m pro o) duo(vel q)ibus. An: in diebus (pluribus) ueniri iubet, si mortui in dieb. paucioribus? ⁶ Sched. uia(nam) uiui(uiui). ⁷ Sic. ⁸ Sched. uenditio. ⁹ Cod. iubet. ¹⁰ Sched.: neque au bonorum possessi(?)o(?) (vel f) iur(?) (vel m pro q) i(?) (vel c) i? |cr(vel p) i(?) pleno iure f(?) i(?) u(?) n(?) t(?) Gajus illud dicere uidetur, res, quae debitoris fuerint, bonorum possessorum (i. e. creditorum, qui in possessionem missi sunt) emptorumve non statim pleno iure fieri. ¹¹ Sched. efficiunt. In Cod. sine dubio est efficiunt. ¹² Sched. (vel c) q? An i. q.? Sensus sane, ut vel iure Quiritium, vel ex iure Quiritium legamus, postulat. ¹³ Cod. usuceperunt. ¹⁴ Sched.: bonorum emptoribus (In Cod. fuerit emptoribus) iur(?) |s(?) us quida(?) m c(?) p(vel r) u(vel o) m(?) ium(vel u) git iur si per eo(vel c) s(vel i) iur(?) c(vel i) i. ¹⁵ Sched. quae(vel o) n(vel u) u(vel o) iur p c p m(vel i) o(?) a(?) q. ¹⁶ Sched. n(vel u) i(?) usu o i(usum?) p ius(?) os. ¹⁷ Sched.: item q. deus. ¹⁸ Sched. possessor

rum²⁹ emptores ipso iure debent²⁰ *****

[***²¹ de omnibus rebus *****²²

24. [***** proponemus²³.

§. 82. Sunt autem etiam alterius generis successiones, |*quae*¹ neque lege XII tabularum, neque Praetoris edicto, sed eo iure, (quod) [consensu receptum

4. est, introductae sunt; *uelut*² [cum paterfamilias se in adoptionem dedit³ mulierque in manum conuenit.

§. 83. *****⁴ res incorporales et corporales, quaeque ei debitae sunt, patri ad|optiuo coemptionato-

8. riae acquiruntur, exceptis |iis, quae per capitis deminutionem pereunt, quales sunt |ususfructus, operarum obligatio ***** quae [per iusiurandum contracta est, et ***** |legitimo iudicio. §. 84. Sed

12. e diverso *⁵ ***** |adoptionem dedit ****

ut. In Cod., ut opinor, est possessore neq. ¹⁹ Cod. bonum

²⁰ Sched.: emptor ipso iure debet In Cod. fuerit emptor et debent. ²¹ Sched. dcc(vels). ²² Sched. u(velq)****scisco —

———— ²³ Sched. ————— //scpu(vel o) —————

ponemus (proponemus). Totius paragraphi sententia haec esse videtur: bonorum sive possessores, sive emptores ipso quidem iure neque conuenire posse debitores ejus, cuius bona ueniunt, neque teneri creditoribus ejus; sed Praetorem iis et in eos utiles actiones accommodare.

§. §. 82—84. ¹ Sched. *** ² Sched. ***** (?) ³ Sched. de**** ⁴ Sched. ductus incertos continent hos: d**** * c**** (vel //). An: nam eo cau? ⁵ Sched. s(velc)s (In Cod., ut

§. 82. Sunt — — se in infra huj. Commentar. §. 163. adoptionem dedit. Conf. pr. §. 83. Conf. cit. pr. I. de I. de acquisit. per arrogat. acquisit. per arrogat. §. 84. Conf. §. 1. I. de acquisit. per arrogat. de eo uero — — rescissa capitis deminutione. Conf. infra Commentar. IV. §. 38. Conf. Cicero, Topic. cap. 4. ibique Boethius. Ulpianus, Fragua, XIX, §. 18. XXIV, §. §. 23. 24. item supra Commentar. II. §. §. 86. 87. 89. 90. et

*****⁶ | *****⁷ coemptionator-
 rem, aut ad patrem adopti-
 um *****⁸ hereditarium
 aes alienum *⁹ ***** | *****¹⁰ ipse pater ado-
 ptivus succedit **** | ***¹¹ heres fit, directo tenetur 16.
 iure ***¹² ***** | se adoptandum dedit, *****
 *****¹³ | desinunt esse heredes¹⁴,
 de eo vero, quod ***** | *****¹⁵ personae
 debuerint, licet neque pater | adoptivus¹⁶ teneatur, 20.
 neque coemptionator, *neque¹⁷ | ipse quidem, qui se
 in adoptionem¹⁸ dedit, uel¹⁹ | quae in manum con-
 uenit, manet obligatus obligatae²⁰, quia *****²¹
 per capitis diminutionem liberan-
 tur²², tamen in eum 24.
 150,
 XX, b,
 eamue civilis²³ actio datur, rescissa²⁴ || capitis demi-
 nutione: et si aduersus hanc actio[nem] non defendan-

opinor, est s³ e) cu(vel u)crso (dinerso) q⁶ Sched. post ver-
 bum dedit ductus incertos exhibent hos: u(velo)*****110a
⁷ Sched. ipsi iiii iii ⁸ Sched. ***** ⁹ Sched. r ¹⁰ Sched. **z
 (vel u)m(?)o iiii (vel a) ¹¹ Sched. succed — — | (vel p)r(vel p)o
¹² Sched. iii ¹³ Sched. quoque iiii rscuo ***** ¹⁴ Sched.:
 des(vel i)nt(vel i — desinit) c(?)q̄(pro se., ut opinor) heredes Vni-
 versus locus ita in integrum restitui posse videtur: Sed e diuerso de
 debitis e' (eius), q̄ (qui) se in adoptionem dedit, eiusuo, q̄, (quae)
 in manum conuenit, ad ipsum qd. (quidem) coemptionatorem,
 aut ad patrem adoptivum p̄tinet (pertinet) hereditarium aes
 alienum: q̄ (quia) * (enim) ipse coemptionator et ipse pater
 adoptivus succedit et retro heres fit, directo tenetur iure; is
 autem, qui se adoptandum dedit, quaeque in manum conuenit,
 desinunt esse heredes. ¹⁵ Sched. p̄ iiii (?) iiii r | ***** Legend-
 dum putem proprio nomine ae (nomine eae). ¹⁶ Sched. ado-
 minus ¹⁷ neq̄. Sched. ** ¹⁸ in adoptionem. Cod. ade-
 minoptionem ¹⁹ dedit ū. Sched. ded ** ²⁰ Cod. obli-
 gatam ²¹ Sched. sccc ** An scilic. (scilicet)? ²² Sched.
 iiii r | tur ²³ Vereor, ne in hoc verbo librarii vitium lateat,
 scribentis civilis, cum scribere deberet utilis. Vid. Commen-
 tar. IV, §. 38. ²⁴ Sched. ***** In Cod. haud dubie est
 rescissa. Sav.

tur, quae bona eorum futura fuissent, si se alieno.

4. iuri non subiecissent, uniuersa uendere creditoribus Praetor permittit.
5. 6. | §. 85.¹ **Item si is, ad quem ab intestato legitimo iure pertinet hereditas, eam hereditatem, autem quam cerⁿat, aut pro herede gerat, alii in iure cedat.*
8. pleno **iure heres fit is, cui eam cesserit, perinde ac si ipse per²* | legem ad hereditatem uocaretur. quod si posteaquam heres ex³titerit cesserit, adhuc heres manet et ob id³ cre^ditoribus ipse tenebitur: sed res
12. corporales trans^feret, proinde ac si singulas in iure ces^sisset; de^bita uero pereunt, eoque modo debitores heredi^tarii lucrum faciunt. §. 86. Idem iuris est si testamento | scriptus heres posteaquam heres extiterit,
16. in iure ces^serit hereditatem. ante aditam uero hereditatem cedendo ni^hil agit. §. 87. Suus autem. et necessarius heres an aliquid | agat in iure cedendo, quaeritur. nostri praeceptores | nihil eos agere existimant;
20. diuersae scholae au^lctores idem eos agere putant, quod ceteri post aditam | hereditatem; nihil enim interest⁴, utrum aliquis cerⁿendo aut pro herede gerendo heres fiat, an iuris | necessitate hereditati adstringatur.

24.

|| §. 88. **Nunc transeamus²* ad obligationes. quarum

151. CIV. a.

§. §. 85—87. ¹Lineae 5. et 6. in Cod. vacuae quidem non sunt, impletae tamen non litteris, sed ductibus sensu carentibus. ²Haec linea plane vacua nobis visa est. ³Sched.: id a ⁴Sched. *in re* Si quis tamen legendum putet *interesse*, per me licet.

§. 88. ¹Linea vacua. ²Ex Inst.

§. §. 85—87. Conf. supra pr. I. de obligat. *quarum*
 Commentar. II. §. 35—37. etc. Conf. Epitome, II, 9, pr.
 §. 88. *Nunc—obligationes.* L. 1, pr. de obligat. et act. (ex

summa diuisio in duas species deducitur. omnis enim obligatio uel ex contractu nascitur, uel ex delicto.

§. 89. Et prius uideamus de his, quae ex contractu nascuntur. harum quattuor genera sunt: aut enim re contrahitur obligatio, aut uerbis, aut litteris, aut consensu.

§. 90. Re contrahitur obligatio uelut mutui datione. (quae) proprie in his se re rebus contingit, quae pondere, numero, mensura constant: qualis est pecunia numerata, uinum, oleum, frumentum, aes, argentum, aurum. quas res aut numerando, aut metiendo, aut pendendo in hoc damus, ut accipientium fiant, et quandoque nobis non eadem, sed aliae eiusdem naturae reddantur. unde etiam mutuum appellatum est, quia quod ita tibi a me datum est, ex meo tuum fit. §. 91. Is quoque, qui non debitum accepit ab eo, qui per errorem soluit, re obligatur. nam proinde ei condici potest, SI PARET EVM DARE OPORTERE, ac si mutuum accepisset. unde quidam putant, pupillum aut mulierem, cui sine tutoris auctoritate non debitum per

§. 89. ¹ Cod.: re trahitur

§. §. 90. 91. ¹ Cod. quares ² Cod. consta ³ Inst. appendendo. ⁴ Cod. eadem Inst.: eadem res. ⁵ Cod. aliasi-
usdem ⁶ Inst.: naturae et qualitatis. ⁷ Sic in Inst. etiam
Bien. Hal. et Cuj. redduntur. ⁸ Cod. bi ⁹ Cod. fiat
Inst.: quia ita a me tibi datur, ut ex meo tuum fiat. Et ex
eo contractu nascitur actio, quae uocatur condictio. ¹⁰ Inst.:
obligatur: daturque agenti contra eum propter repetitionem
condictitia actio. ¹¹ Inst. perinde. ¹² Sched. tot (pro tut.

Nostris Rebus cottid.) §. 2. I. de obligat.

§. 89. Conf. cit. §. 2. I. de obligat. Epitome, II, 9, pr. cit. L. 1. de obligat. et act. §. 1.

§. 90. Re — — — aurum. Conf. Epitome, II, 9, §. 1.

cit. L. 1. de obligat. et act. §. 2. pr. I. quib. mod. re contrahit. obligat. quas res etc. cit. pr. I. Conf. Epitome loc. cit. cit. L. 1. §. 2.

§. 91. §. 1. I. quib. mod. re contrahit. obligat. Conf. L. 5.

errorem datum est, non teneri | conditione, non magis ¹³ quam mutui datione. sed haec | species obligationis non videtur ex contractu | consistere, quia ¹⁴ is, 24. qui soluendi animo dat, magis | distrahere vult negotium ¹⁵, quam contrahere.

§. 92. Verbis || obligatio fit ¹ ex interrogatione et responsione, | uelut: DARI ² SPONDES? SPONDEO; DABIS? DABO ³; PROMITTIS? PROMITTO; FIDEPROMITTIS? FIDEPROMITTO; FIDEIVBES? FIDEIV-

152.
CIV. b.

4. | BEO; FACIES? FACIAM. §. 93. Sed haec quidem uerborum obligatio: DARI SPONDES? SPONDEO, propria ciuium Romanorum est: ceterae uero iuris gentium sunt: itaque inter omnes homines, siue | ciues Romanos, siue peregrinos, ualent. et quamuis ad Graecam

8. uocem expressae fuerint, uelut hoc modo: (δώσεις; δώσω· ὁμολογεῖς; ὁμολογῶ· πίστει κελεύεις; πίστει κελεύω· ποιήσεις; ποιήσω); | haec tamen etiam ⁴ inter ciues Romanos ualent ⁵, si modo Graeci sermonis intellectum habeant. et e contrario | quamuis La-

i. e. tutoris) ae (auctoritate). ¹³ unde etc. Inst.: *Vnde pupillus, si ei sine tutoris auctoritate n. d. p. e. d. e., non tenebitur* (Bien. tenetur) *indebiti conditione magis.* ¹⁴ Inst. cum.

¹⁶ Inst.: *distrahere uoluit negotium.* Hal.: *uoluerit n. d.*

§. §. 92—96. ¹ Inst. *contrahitur.* ² *dari* in Inst. *omissum est.* ³ Haec formula *dabis? dabo* in Inst. ita collocata est, ut sequatur formulam *fidejubes? fidejubeo.* ⁴ Cod.: *etiam haec tamen* Conf. lin. 11. ⁵ Cod.: *ualent t̄m (tamen),*

§. 3. de obligat. et act. (ex Nostri Reb. cottid.) §. 6. I. de obligat. quasi ex contr. §. 92. Conf. Epitome, II, 9, §. 2. *Verbis — responsione.* pr. I. de uerb. obligat. Conf. l. 1. §. 7. de obligat. et act. (ex Nostri Reb. cottid.) *DARI SPONDES* etc. §. 1. I. de uerb. obligat.

§. 93. *Sed — — ciuium Romanorum est.* Conf. infra §. 179. *et quamuis — — — Latini sermonis intellectum habeant.* Conf. cit. §. 1. I. de uerb. obligat. *at illa uerborum obligatio — — — transferri possit.* Conf. Theophilus ad cit. §. 1. I.

tine enuntientur, tamen etiam inter peregrinos ualent, 12. si modo Latini sermonis intellectum habeant. at illa uerborum obligatio: DARI SPONDES? SPONDEO, adeo propria ciuium Romanorum est, ut ne quidem in Graecum sermonem per interpretationem proprie 16. transferri⁶ possit; quamuis dicatur a Graeca uoce figurata esse. | §. 94. Vnde dicitur uno casu hoc uerbo Vnde. peregrinum quoque obligari posse, uelut si Imperator noster Principem alicuius peregrini populi de pace 20. ita interroget: PACEM FVTVRAM SPONDES? uel ipse eodem modo interrogetur. | quod nimium subtiliter dictum est; quia si quid aduersus pactionem fiat, non ex stipulatu agitur, sed iure belli res uindicatur. 24.

153.
LX.^a
b. r.

§. 95. Illud dubitari potest, si quis || ———— ———— 1—24.

154.
LX.^b
b. r.

————— ||*****⁷ §. 96.
quaeritur de iure Romano|rum. nam apud peregrinos
*****⁸ singulorum ciuitatum iura *****
*****⁹ |————— ———— 4. 5.

|¹ §. 97. Si id, quod dari stipulamur, tale sit, ut Si dari non possit, inutilis est stipulatio: uelut si quis

⁶ Cod. transferri ⁷ Sched. — — nupuu(velo, vel c)neo(vel p)

⁸ Sched. q(?)uid(?) uoris s; An: quid iuris sit? Hollw.

⁹ Sched. r(vel p)uip(vel r)ntesaiuoinu(?)p(vel r)

§. §. 97—109. ¹ Incipit materia de inutilibus stipulationibus; quam quae in Epit. antecedunt, partim ad fideiussionem pertinent, de qua inferius uidebimus, partim ad eas uerborum obligationes, quae nulla praecedente interrogatione contrahuntur. De his ita exponunt Epitomatores: §. 3. Sunt et aliae obligationes, quae nulla praecedente interrogatione contrahi

§. 97. Conf. L. 1. §. 9. de §. 5. §. §. 1. 2. I. de inutilib. obligat. et act. (ex Nostri stipulationib. Reb. cottid.) Epitome, II, 9,

8. hominem liberum, quem seruum esse credebat, aut mortuum, quem uiuum esse credebat, aut locum sacrum uel religiosum, quem putabat *esse* humani iuris, *sibi dari*² stipuletur, aequè inutilis est stipulatio.
12. Item. §. 98. Item si quis sub ea condicione stipuletur, quae |existere non potest, (uel)uti si digito caelum tetigerit³, |inutilis est stipulatio⁴. sed legatum sub impossibili |condicione relictum nostri praeceptores proin⁵ *de ualere** putant, ac si *ea condicio adiecta non* |esset: diuersae scholae auctores non minus legatum |inutile existimant, quam stipulationem. et sane |non inidonea
20. diuersitatis ratio reddi potest⁵. §. 99. Praeterea |in-

possunt, id est, ut si mulier, sive sponso uxor futura, sive jam marito dotem dicat. Quod tam de mobilibus rebus, quam de fundis fieri potest. Et non solum in hac obligatione ipsa mulier obligatur, sed et pater ejus, et debitor ipsius mulieris, si pecuniam, quam illi debebat, sponso freditricis ipse debitor in dotem dixerit. Hae tantum tres personae, nulla interrogatione praecedente, possunt dictione dotis legitime obligari. Aliae vero personae si pro muliere dotem viro promiserint, communi jure obligari debent, id est, ut et interrogata respondeant, et stipulata promittant. §. 4. Item et alio casu, uno loquante et sine interrogatione alii promittente, contrahitur obligatio, id est, si libertus patrono aut donum, aut munus, aut opes se daturum esse iuravit: in qua re supradicti liberti non tam verborum sollemnitate, quam jurisjurandi religione retinentur. Sed nulla altera persona hoc ordine obligari potest. ² Sched.: putabat ** (Cod., ut opinor, *cc.*) humani iuris (uel) *** (sibi dari). ³ Sched. quidem tetigerit exhibent: fieri tamen potest, ut in Cod. sit *tetigerit*. ⁴ Sched. stipulatio. ⁵ Sched.: et sane // inidonea etc. Verba et sane prima facie ad proximam, Proculianorum, sententiam referen-

§. 98. Item — stipulatio, Conf. §. 11. I. de inutilib. stipulat. Epitome, II, 9, §. 6. cit. L. 1. de obligat. et act.

§. 11. sed legatum — adiecta non esset. Conf. §. 10. I. de heredib. instituend. §. 99. Conf. cit. L. 1. de

utilis *****

****⁶ id ei dari

non potest? §. 100. Denique inutilis est **etiam** haec⁸ stipulatio, si quis ita dari stipuletur: POST MORTEM MEAM DARI SPONDES? uel ita: CVM MO-

155.
XCIV.^a

RIERIS, DARI || SPONDES? id est, ut in nouissimum uitae tempus stipulatoris, aut promissoris, obligatio confereatur. nam *inelegans esse*⁹ uisum est, ex heredis persona incipere obligationem. rursus ita stipulari 4.

non possumus: PRIDIE QVAM MORIAR, aut: PRIDIE QVAM MORIERIS, DARI SPONDES? quia non potest aliter intellegi pridie quam aliquis morietur, quam si mors secuta sit: rursus morte secuta, in praeteritum 8.

reducitur stipulatio et quodammodo talis est: HEREDI MEO DARI SPONDES? quae sane inutilis est. §. 101. Quaecumque de morte diximus, eadem et de capitis diminutione dicta intellegimus. | §. 102. Adhuc 12. Adhuc.

da videntur: unde expectes *nulla idonea* etc. Sed verbum *idonea* certa atque perspicua Cod. scriptura nititur: itaque verba *et sano* ad remotiorem potius, Sabinianorum, sententiam traho, et in ductibus istis // siglae π. vestigia latere puto.

⁶ Sched.: inutilis ----- |*****b -----
----- |us(vel c) c ⁷ Locum ita restituo: Praeterea |inutilis est stipulatio si quis eam rem, quae sua |ē. ab alio sibi dari stipulatur: nam quod alicuius ē. id ei dari non potest. ⁸ ēf. haec. Sched. ** h? ⁹ Sched. *inelegatis eo* Lege: *inelegans ēē*. Sav. Conf. Commentar. I. §. §. 84. 85. ubi Imperatores Hadrianus et Vespasianus *inelegantia iuris* ad restituendam iuris gentium regulam moti esse dicuntur.

obligat. et act. §. 10. cit. §. 2. stipulat. ibique Theophilus. I. de inutilib. stipulat. id item infra §. 117. et supra ei dari non potest. Conf. infra Commentar. II. §. 232. nam Commentar. IV. §. 4. *inelegans—obligationem*. Conf. §. 100. Conf. Epitome, II, 9, infra §. 158. §. §. 7. 8. §. 13. I. de inutilib. §. 102. Conf. §. 5. I. de

inutilis est stipulatio, si quis ad id, quod interrogatus erit, non responderit: uelut si sestertia x a te dari

16. stipuler, et tu sestertia¹⁰ v mihi¹¹ promittas; aut si ego pure¹² stipuler, tu sub condicione promittas.

§. 103. Praeterea inutilis est stipulatio, si ei dari stipulemur, cuius iuri¹³ subiecti non sumus. unde illud

20. quaesitum est, si quis sibi et ei, cuius iuri subiectus non est, dari stipuletur, in quantum ualeat stipulatio. nostri praeceptores putant, in uniuersum ualere, et proinde ei soli, qui stipulatus sit, solidum deberi, at-

24. que si extranei nomen non adiecisset. sed diuersae scholae auctores || *****¹⁴ existimant pro 156.

*****¹⁵ | ***** actionem *****¹⁶ causa *****¹⁷ | *****¹⁸

4. respondet | *****¹⁹ etiam *****²⁰ §. 104. *Item inutilis est* stipulatio si²¹ ab

*o stipuler, qui iuri tuo subiectus est, *****²²

¹⁰ Cod. sestertia ¹¹ Sched. milia ¹² Cod. pure ¹³ Cod. iuris ¹⁴ Sched. n(?) — — cido (vel c)d (vel c, vel s)cia(?)

¹⁵ Sched. alia(?) ius(?) ¹⁶ Sched.: aonem (actionem) causa cii(?) ¹⁷ Sched. — — — — — a(?)

¹⁸ Sched. — — — — — quer (vel p)is (vel e, vel c)mc ¹⁹ Sched.: — — — — — quae etiam iii ²⁰ Procli-

lianorum sententiam L. 110. pr. de verb. obligat. Pomponius exprimere videtur, cum ait: Si mihi et Titio, in cuius potestate non sim, stipuler decem, non tota decem, sed sola quinque mihi debentur: pars enim aliena deducitur, ut quod extraneo inutiliter stipulatus sum, non augeat meam partem. ²¹ Sched.

²² Sched.: ab. | — — — — — b (vel h) gatus (In Cod., ut opinor, est subiectus) & ats(?) m (vel on, vel au pro mi);

inutilib. stipulat. Epitome, II, utilib. stipulat. 9, §. 9. 10. 9. §. 104. Conf. §. 6. I. de §. 103. Conf. §. 4. I. de inutilib. stipulat.

***** in mancipio *** |***** 8.
 *****²³ non solum ipsi |*****
 ***** sunt obligari non |possunt, sed ne
 alii quidem ulli²⁴. |§. 105. Mutum neque stipulari, 12.
 neque promittere posse, |palam *est: quod et*²⁵ in Mut.
 surdo receptum est: quia et is, |*qui stipulatur*²⁶,
 uerba promittentis, et²⁷ qui pro|mittit, *uerba stipu-
 lantis*²⁸ exaudire debet²⁹. §. 106. Furiosus |nullum 16.
 ne³⁰ negotium gerere potest³⁰, quia non intel|legit, quid³¹
 agat³². §. 107. Pupillus omne negotium recte |gerit,
 ita tamen ut³³, sicubi tutoris auctoritas ne|cessaria
 sit, adhibeatur³⁴, uelut si ipse obligetur: nam |alium 20.
 sibi obligare etiam sine tutoris auctori|tate potest.
 §. 108. Idem iuris est in feminis, quae in tutela |sunt.
 §. 109. Set quod diximus de pupillis³⁵, utique de
 eo³⁶ uerum est, |qui iam aliquem intellectum habet.

²⁵ Sched. (vel e) ²⁶ Sched.

--- no sunt obligari n |possunt (possunt) sed(?—sed) ne
 ali quide. ulli. Haec eo pertinent, quod servi non solum ipsi
 domino, cujus in potestate sunt, obligari non possunt, sed ne
 alii quidem ulli. An autem de iis, qui in mancipio erant,
 idem juris fuerit, quaeritur. ²⁵ Ex Inst. ²⁷ Inst.: et is.
²⁸ Ex Inst. ²⁹ Inst.: audire debet. Quae in Inst. adjiciun-
 tur, ex Gaji Reb. cottid. transcripta sunt. Vid. cit. L. 1. de
 oblig. et act. §. 15. ³⁰ Ex Inst. ³¹ Sic in Inst. etiam Bien.
 Hal. quod. Cuj. quae. ³² Inst. agit. ³³ Cod.: ita tm ut
 tm In Inst. ap. Hal. ita tamen ut legitur; Cuj. autem et Bien.
 ut tamen ediderunt, omisso verbo ita. ³⁴ Inst.: adhibeatur
 tutor. ³⁵ Sched. pupill. (?) ³⁶ Inst. iis; et mox habent.

¹ §. 105. §. 7. I. de inutilib. Fragm. XI, §. 27. item supra
 stipulat. Conf. cit. L. 1. de §. 91. et Commentar. II, §. 83.
 obligat. et act. §. §. 14. 15. §. 108. Conf. supra §. 91.
 §. 106. §. 8. I. de inutilib. et Commentar. I. §. 102.
 stipulat. Conf. cit. L. 1. de §. 109. §. 10. I. de inutilib.
 obligat. et act. §. 12. stipulat. Conf. cit. L. 1. de
 §. 107. §. 9. I. de inuti- obligat. et act. §. 13.
 lib. stipulat. Conf. Vlpianus,

24. nam infans et qui infanti proximus est, non multum a **furioso** differt³⁸, quia huius aetatis pupilli³⁹ nullum intellectum habent⁴⁰: sed in his pupillis per utilitatem⁴¹ benignior iuris interpretatio facta est⁴².

157.
XXV.^a

4. _____

Poss. §. 110. Possumus tamen ad id, quod stipulamur, alium adhibere, qui idem stipuletur²: quem pulgro adstipulatorem uocamus. §. 111. Sed huic proinde

801
XX

8. actio competit, proindeque ei recte soluitur ac nobis. sed quidquid consecutus erit, mandati iudicio nobis restituere cogetur. §. 112. Ceterum potest etiam aliis uerbis uti adstipulator, quam quibus nos usi sumus.

12. itaque si uerbi gratia ego ita stipulatus sim: DARI SPONDES? ille sic adstipulari potest: IDEM FIDE TVA PROMITTIS? uel: IDEM FIDEI VBES? uel contra.

§. 113. Idem⁴ minus⁵ adstipulari potest, plus non

Ex Inst. Scled. 38 Inst. dicitur. 39 Cod. pupilli. 40 Inst.: habent intellectum. 41 Inst. sed in proximis infanti (Hal. infantiae) propter utilitatem eorum. 42 In Inst. adijcitur: ut idem iuris habeant, quod pubertati proximi. Sed qui sine potestate parentis est impubes, nec auctore quidem patre obligatur.

§. §. 110-114. b¹ linea vacua. Cod. quidem (pro que idem) stipulator. Cod. iudicio. Idem. Sie in Cod. scriptum extat, sed mea quidem sententia mendose, nam Gajum ipsum item scripsisse existimo: librarium in ceram inducere potuit uerbum idem, paulo ante bis positum. - o⁴ Cod.

§. 110. Conf. Festus, sub fin. voc. Reus stipulando. Cicero, pro Quintio, cap. 18. post med., et in Pisonem, cap. 9. pr. Incerti Auctoris Epist. ad Octavianum, quae inter Cicer. Epist. ad Brutum collocari solet, vers. §. 111. Conf. infra §. §. 117. 215. 216. §. 113. Conf. infra §. 126. non solum autem etc. §. 5. I. de fidejussor.

potest. itaque si ego ses|tertia x stipulatus sim⁶, ille 16.
 sestertia v. stipula|ri potest; contra uero plus non potest.
 Item si ego |pure stipulatus sim, ille sub condicione
 stipula|ri potest; contra uero non potest. non solum
 autem⁷ in quan|titate, sed etiam in tempore minus 20.
 et plus intelle|gitur; plus est enim statim aliquid dare,
 minus est |post tempus⁸. §. 114. In hoc autem iu|re
 quaedam singulari iure obseruantur. nam |adstipulato- 24.

158. ris heres non habet actionem. item || seruus adstipu-
 XXV. b² lando nihil agit, *quannus*⁹ ex ceteris |omnibus causis
 stipulatione domino acquirit¹⁰. idem¹¹ |de eo, qui
 in mancipio est, magis *praeualuit*¹²; nam et is serui
 lo|co est. is autem, qui in potestate patris est, agit ali- 4.
 quid; *sed*¹³ pa|renti non acquirit, quamuis ex omni-
 bus ceteris causis stipulando ei adquirat. ac *ne ipsi*
 quidem aliter actio *competit*¹⁴, quam |si sine capitis
 diminutione exierit de potestate paren|tis, ueluti morte 8.

rcinus ⁶ Cod. *sum* ⁷ *autem*. Sic etiam in vulgatis Inst.
 editionibus Regitur; item in Hal.: Cuj. tamen et Bien. ed. *enim*
 habent; quae lectio non modo ad sententiam accommodatior
 esse videtur, verum etiam fulcitur Theoph. auctoritate. ⁸ Inst.:
 post tempus *dare*. Sched. *postemp* (pro *post temp*)? Sequi-
 tur spatium vacuum. ⁹ Sched. *quia*. In Cod., ut opinor, est
quis. ¹⁰ Malim *adquirat*. Conf. lin. 5. 6. ¹¹ Cod., ut
 opinor, habet: *id*. In Sched. punctum deest, quo adjecto ta-
 men opus est, ut littera *d* syllabam *dem* significet. ¹² *prae-*
ualuit. In Cod. *uult*; quam scripturam alius fortasse interprete-
 tur *placuit*: *sed* *uult*. Praefatio. ¹³ Sched. *r*(?) ¹⁴ Sched.:
ac(vel *o* — *ac*) *rac*(*pa*) *o* *o*(*i*) *o*(*ipsi*) *q*(?) *d*(vel *o*, vel *z*, vel *u*) *o*(?) In
 Cod. fuerit *qd*. i. e. quidem) aliter *ac* *petit* (pro *ac* *petit* i. e.

§. 114. *nam adstipulatoris* Commentar. §. 163. item §. 1.
 — *actionem*. Conf. infra Com- L. de stipulat. servor. *nam*
 mentar. IV. §. 113. *quamuis* et *is serui loco est*. Conf. su-
 — *adquirit*. Conf. supra Com- pra Commentar. I. §. §. 123.
 mentar. II. §. 87. infra huj: 138. et Commentar. II. §. 160.

etis, aut quod ipse Flamen Dialis inauguratus est. eadem de filia familias et quae in manu est, dicta intellegemus.¹⁴

298 Pro. §. 115. Pro eo quoque, qui promittit, solent alii obligari: quorum alios sponsos, alios fidepromissores, alios fideiussores appellamus. §. 116. Sponsor ita interrogatur: IDEM² DARI SPONDES? fidepromissor: 16. IDEM³ FIDEPROMITTIS? fideiussor ita: IDEM⁴ FIDETVA ESSE IVBES? uidebimus de his autem, quo nequidne possint proprie appellari, qui ita interrogantur: IDEM⁶ DABIS? IDEM⁷ PROMITTIS? IDEM FACIES? §. 117. Sponsorem⁸ enim⁹ et fidepromissorem et fideiussorem saepe solemus accipere, dum curamus, ut diligentius nobis cautum sit. ad stipulato- rem uero fere tunc solum adhibemus, cum ita stipulamur, ut aliquid post mortem nostram detur: quod¹⁰

actio competit). ¹⁵ In Cod. adjicitur *pro eo* (Sched. *co*?) librarii vitio, qui sequentis articuli prima uerba his scripsit. Höllw.

§. §. 115—117. ¹ Linea vacua. ^{2, 3, 4} Sched. *id* Conf. ad §. 114. not. 11. ⁵ Malim: *de his autem* uidebimus. ^{6, 7} Sched. *id* Conf. not. 2. 3. 4. ⁸ Sched. *sponsor*; et mox: *fidepromissor, fisor* In Cod. aut *sponsor*. (i. e. sponsorem) fuerit, aut *sponsor* (i. e. sponsores); prior tamen scriptura probabilior est. ⁹ Malim *autem*. ¹⁰ Sched. *det* * (?) In

quamuis — *adquirat*. Conf. Commentar. II. cit. §. 87. et huj. Commentar. cit. §. 163. item cit. §. 1. I. *ueluti morte* — *inauguratus est*. Conf. supra Commentar. I. §. §. 127. 130.

§. 115. Conf. pr. I. de fideiussor. Paulus, Sent. recept. I, 9, §. 5.

§. 116. Conf. supra §. 92. *fideiussor* — *IVBES*. Conf. Epitome, II, 9, §. 2. §. 7. I. de fideiussor.

§. 117. *fideiussorem* — *cautum sit*. Conf. pr. I. de fideiussor. L. 1. §. 8. de obligat. et act. (ex Nostri Reb. cottid.) Epitome, II, 9, cit. §. 2. *quod stipulando nihil agimus*.

159.
CXV.^a
b. r.

|stipulando nihil agimus. adhibetur autem adstipulator¹¹, ut is¹² |post mortem nostram agat: qui si quid 24.
fuerit consecutus¹³, ||de restituendo¹⁴ eo mandati iudicio heredi **** tenetur¹⁵.

§. 118. Sponsoris uero¹ et fidepromissoris similis Spon. condicio, si|deiusoris ***** dissimilis². §. 119. Nam illi quidem nullis obli|gationibus accedere possunt nisi 4. uerborum; quamuis interdum |ipse, qui³ promiserit, non fuerit obligatus, ueluti cupi⁴ pupillus sine tutoris auctoritate, aut quis alius⁵ |post mortem suam dari promiserit. at illud quaeritur, si seruus⁶, aut pene- 8. grinus sponderit, an pro eo sponsor |aut⁷ fidepromissor obligetur. Fideiussor uero omnibus |obligationibus, id est, siue re, siue uerbis, siue litteris, siue consensu contractae fuerint obligationes, **** |*⁸ potest. 12.

Cod., ut opinor, est det¹ g¹¹ Cod. *at*, (autem) stipulator
1² Sched. u(vel u) u(vel u pro u) In Cod. scriptum puto ut is.
Muehlenbruch. legendum censet qui. 1³ recutus Sched.
*(?) recutus 1⁴ Sched. de (de) r*****udo (In Cod., ut opinor,
est restituendo). 1⁵ Sched.: hd(?) (pro hdi) **** cncr (pro
tenet). Sententiae conueniret: heredi nostro tenetur.

§. §. 118 — 123. 1 Cod. *u* i. e. uel. 2 Sched. *u* ****
**** dissimilis (dissimilis). Sav. legendum iubet: ualde dissimi-
lis; Cramer.: *tra e*. (contra est) dissimilis. 3 Cod. quid
Cramer. et Schrader., primis litteris geminatis, legendum
censent qui quid. 4 cum. Sched. c(vel r)?* 5 Sched. qui
**** Lego: qui alius. Butt. tamen mauult: qui (quiuis)
alius. 6 Sched. ser**** 7 Cod. *at* i. e. autem. 8 Sched.
**** Legerem accedere, nisi obstaret litterarum numerus:
nunc adiaci legendum esse arbitror. Butt. et Sav. malunt:
adesse. 9 Fideiussor uero etc. Inst.: In omnibus autem obli-
gationibus adsumi possunt (fideiussores scil.), id est, s. r., s. v.,

Conf. supra §. 100. ut is §. 119. Fideiussor uero etc.
post mortem nostram etc. Conf. §. 1. I. de fideiussor.
supra §. 111.

at¹⁰ ne illud quidem interest, utrum civilis, an¹¹ naturalis obligatio sit, cui¹² adiciatur¹³; adeo quidem, ut pro seruo quoque obligetur, siue extraneus sit, qui a seruo fideiussorem¹⁴ accipiat, siue dominus in id, quod sibi debeat¹⁵. §. 120. Praeterea sponsoris et fidepromissoris heres non tenetur, nisi si de peregrino fidepromissore quaeramus, et alio iure ciuitas eius utatur. fideiussoris autem etiam¹⁶ heres tenetur. §. 121. Item sponsores et fidepromissores¹⁷ lege Furia¹⁸ biennio¹⁹ liberantur; et quotquot erunt numero eo tempore, quo pecunia²⁰ peti potest, in tot²¹ partes deducitur inter eos obligatio, et singuli uiriles partes *****²². Fideiussores uero perpe-

20.
Item.

s. l., s. conc. fuerint. ¹⁰ Cod. ad. de Inst. ap. Hal. et Cuj. legitur at; ap. Bien. ac. Ceterum in Cod. verbum ad a praecedente potest vacuo spatio separatum est. ¹¹ Sched. a; quae sigla hoc quidem loco non per aut, sed per an explicanda est. Vid. Praefatio. ¹² Inst.: an naturalis sit obligatio, cui adiciatur (Hal. et Bien. adicitur) fideiussor. ¹³ Inst.: fideiussorem a seruo. ¹⁴ Inst.: quod sibi naturaliter debetur. In Cod. verbum debeat sequitur spatium vacuum. ¹⁵ Sched. et Cod., ut opinor, eē. ¹⁶ Sched.: sponsor et promissor In Cod., ut opinor, est: sponsor et f. promissor (fideipromissores. Vid. Praefatio). ¹⁷ Sched. l. i. a(?) i. u. i. a. m. (?) Gajum de lege Furia loqui ex sequentibus constat. Ceterum ductus tales sunt, ut in Cod. scriptum esse videatur furiam: quod si ita sit, librarius in casu verbi errasse et pro sexto quartum posuisse dicendus erit; nisi quis istam scripturam ita explicandam putet: furia iam. ¹⁸ Sched. bic (vel c) i. i. i. o (vel c)? Lege: biennio. Hollw. ¹⁹ Sched. sec. In Cod. haud dubie est pec. i. e. pecunia. ²⁰ Malim eodidem. Butt. ²¹ Cod.

§. 120. sponsoris — non tenetur. Conf. infra Commentar. IV. §. 113. Fideiussoris etc. Conf. Epitome. II, 9, cit. §. 2. §. 2. I. de fideiussor.

§. 121. Item — liberantur, Conf. Basilic. Tom. IV, pag. 115. (XXVI, 1, 93.) et L. ult. (29.) C. de fideiussor. (Iustinian.) et quotquot erunt nu-

160.
CXV. b.
b. r.

[tuo tenentur; et quotquot erunt numero²², singuli in 24.
solidum. || obligantur. itaque liberum est creditori, a
quo velit so²³lidum²³ petere. sed ex epistula divi
Hadriani compellitur²⁴ | creditor, a singulis, qui mo-
do soluendo sunt, partes petere²⁵. | Eo igitur distat
haec epistula a lege Furia, quod si quis²⁶ ex sponso-
ribus aut fidepromissoribus soluendo non sit. ****
|*****quoque*****²⁷. | Cum autem
lex Furia tantum in Italia locum habeat, consequens
est, ut in provinciis²⁸ sponsores quoque et fidepro-
missores proinde ac fideiussores in perpetuum²⁹ te-
neantur, et singuli in solidum | obligentur, nisi ex
epistula divi Hadriani |*****³⁰

§. 122. Praeterea inter sponsores et fidepromissores lex
Apuleia | quandam societatem introduxit. nam si quis

12.
Pract.

hoc abentur. Legendum puto debent. Hollw. 22 Sched.
vir (vel p) 23. 24 Ex Inst. 25 Inst.: sunt litis contesta-
tae tempore, partes petere. Sed cum ad explendam lacunam
sufficere videantur litterae circiter 10, verba lit. contest. temp.
non recepi. 26 qd. Sched. 94. 27 Sched.: sit in(?) |
porum quoque vir. Lex Furia ab epistola divi Ha-
driani, ut ex praecedentibus apparet, eo distabat, quod si
quis ex sponsoibus aut fidepromissoribus soluendo non erat,
ceteri non onerabantur. 28 Sched.: — — — | o(vel)c)a //
(?)(?) Italia locum habeat c. c. i. c. i. o. c. c. i. m(?) // i. c. Lege:
c. (cum) at. (autem) lex fu(r)ia t(i) (tantum) in Italia locum ha-
beat consequent e. ut in p(ro)vinciis. Sav. Conf. §. seq.
29 Sched. ppetuo 30 Sched.: ex epistula d(i)vi had(hadria-

mero eo tempore — viriles
partes. Conf. §. 122. item
Commentar. IV. §. 22. et
quotquot erunt numero, singuli
— — partes petere. §. 4. I.
de fidejussor. Conf. §. 122.
Cum autem lex Furia tantum
in Italia locum habeat. Conf.

§. 122.
§. 122. Lex autem Apuleia
— — tantum in Italia. Conf.
§. 121. itaque si creditor etc.
cit. §. 4. I. de fidejussor. ut
ex supradictis apparet. Vid.
§. 121.

horum plus³¹ sua portione soluerit, de eo, quod amplius dederit, aduersus ceteros actionem habet.

16. *lex autem Apuleia ante³² | legem Furiam lata est, quo tempore in solidum obligabantur. unde quaeritur, an post legem Furiam adhuc legis Apuleiae beneficiura supersit. et utique extra Italiam³³ | superest. nam lex quidem Furia tantum in Italia ** lex Apuleia **

20. |**** in ceteris **³⁴ ***** |****
***** *lex* | Apuleia non pertinet³⁵. itaque si creditor ab uno totum con|secutus³⁶

24. fuerit, huius solius³⁷ detrimentum erit, | scilicet³⁸ si is, pro quo fideiussit, soluendo non sit. sed, ut ex³⁹ | |supradictis apparet, is⁴⁰, a quo creditor totum petit, 161.

4. Praet. poterit ex epistola⁴¹ | diti Hadriani desiderare, ut pro X^a parte in | se detur actio⁴². | §. 123. Praeterea lege

31 hor. (horum) plus. Sched. nec (vel p) **** 32 Sched.: dederit a. (?) | uerauc (aduersus) ceteros) *** (In Cod. fuerit aonem i. e. actionem) mcr (hauet) — — — 33 Sched. || (vel c) am? Lege: italiam. Sav. 34 Sched.: nam lex (lex) qd. furia te (vel t) in || am. (In Cod. haud dubie est italia: Sav.) | c | lex (lex) apuleia || | am || (in) cncr (vel p) is (ceteris) || (?) 35 Gajus primo de sponsoribus et fidepromissoribus disputat, docetque, legis Apuleiae beneficium etiam post legem Furiam latam extra Italiam superesse, cum lex Furia tantum in Italia, lex Apuleia autem in ceteris quoque regionibus obtineat; deinde ad fideiussores transit; in quo talibus fortasse verbis usus est: *Alia sane est fideiussorum condicio; nam ad hos lex apuleia non pertinet.* 36 cōsecutus. Sched. || secutus 37 Cod. solus 38 Sched. cr — | scilicet In Cod., ut opinor, est: erit scilicet. 39 sit etc. Sched. nec (?) 40 Sched.: | supradicti apparet is 41 Sched. epistola; sed an in ipso Cod. ita scriptum sit, dubito. Vid. Praefatio. 42 itaque si creditor etc. Inst.: *Sed si ab uno fideiussore creditor totum c. f., h. s. detrimentum erit, si is, p. q. f., s. n. sit: et sibi imputare debet, cum potuerit adjuuari* (Hal. iuua-

*****⁴³ cautum est, ut is, qui sponsores aut fidepromissores accipiat, praedicat palam et declaret, et de qua re satis accipiat, et quot⁴⁴ sponsores aut⁴⁵ fidepromissores in eam obligationem accepturus sit: et nisi praedixerit, permittitur sponsoribus et fidepromissoribus, intra diem xxx. praeiudicium postulare, quo quaeratur, an ex ea lege praedictum sit; et si iudicatum fuerit, praedictum non⁴⁶ esse, liberantur. Qua lege fideiussorum mentio⁴⁷ nulla fit. sed in usu est, etiam si fideiussores accipiamus, praedicere. 12.

§. 124. Sed beneficium legis Corneliae¹ omnibus Sed. commune est. qua lege idem pro eodem, apud eundem, eodem anno, uetatur in ampliorem summam obligari creditae pecuniae, quam in xx milium², et 16. quamvis sponsor uel fidepromissor in ampliorem³ pecuniam, uelut si (in) sestertium c milia (se obligauerit, non tamen tenebitur)⁴. Pecuniam autem creditam dicimus non solum eam, quam credendi causa damus, set omnem, quam tunc, cum⁵ contrahitur

ri) ex e. d. Hadriani (Bien.: ex e. d. Hadriani adiuuari) et desiderare, u. p. p. i. s. d. a. ⁴³ Sched.: lege *recreia* An *porcia*? Butt. An *petreia*? Hollw. ⁴⁴ Sched. q. In Cod. fuerit g. Putabam aliquando, legendum esse *q. s.* i. e. quos, geminata scilicet sequente littera s; quod jam non probo: nam sigla *q* nullum punctum adjectum habet. ⁴⁵ Sched. at In Cod., ut opinor, est *at.* i. e. *autem*. Conf. supra ad §. 119. not. 7. ⁴⁶ Cod. *nam* ⁴⁷ Sched. *mi*. In Cod. haud dubie est *m̄* i. e. *mentio*. Hollw.

§. §. 124—127. ¹ Cod. *legum corneliae* ² Cod. *milib.* i. e. *milibus*. ³ Cod. *amplam* ⁴ Sched.: si *ss* (pro *ss*, ut opinor, i. e. sestertium) *c̄ mil(?)* Reliqua linea vacua nobis visa est. Vnterholzner. pro *si (in)* mavult *in*. ⁵ Cod. *tunc*,

20. obligatio, certum: | est ⁶ debitum iri, id est, (quae) sine ulla condicione deducitur | in obligationem. itaque et ea pecunia, quam in diem certum dari | stipulamur, eodem numero est, quia certum est, eam debitum iri, | licet post tempus petatur. Appellatione autem pecu-
24. niae omnes res | in ea lege significantur, itaque si vinum, uel frumentum, et ⁷ si fundum || uel hominem stipulemur, haec lex obseruanda est. §. 125. Ex | quibusdam tamen causis permittit ea lex in infinitum ⁸ satis accipere, ueluti si dotis nomine, uel eius quod ex testa-
4. mento tibi ⁹ debeatur, aut iussu iudicia satis accipitur. et adhuc lege | uicesima hereditarium ¹⁰ cauetur, ut ad eas satisfactiones, quae ex ea lege proponuntur, lex Cornelia non | pertineat. ¹¹ §. 126. In eo iure quo-
8. que iuris | par condicio est omnium, sponsorum, fidepromissorum, fideiussorum, quod ita obligari non possunt, ut ¹² plus debeant, quam debet is, pro quo obligantur ¹³. at | ex diuerso, ut minus debeant, obligari
12. possunt; sicut in | adstipulatoris persona diximus. nam ut adstipulatoris, ita | et horum obligatio accessio est principalis obligati|onis: nec plus in accessione esse

162.
X. b.

pro tunc c'. ⁶ Cod. eet i. e. esset. ⁷ Malim: sed et.

⁸ Sched. innumerum ⁹ Sched. 1° in In Cod. fuerit: t (testamento) tui (pro tibi). Hollw. ¹⁰ lege uicesima hereditarium, Nihil mutare ausus sum propter inscriptiones L. 13. de transact. et L. 37. de religiois., licet haec corruptas arbitrentur Gronovius, de Sestert. ed. Lugd. Batav. p. 218., et Bachius, Histor. jurisprad. Rom. ed. noviss. pag. 322. Wielingius non in eadem sententia fuisse uidetur. Vid. ipsius jurisprad. restitut. pag. LXXXI. et 97. ¹¹ Sequitur spatium vacuum.

¹² possunt ut. Sched. p'sit(pg.?) ¹³ debet — obligantur.

§. 126. ita obligari non possunt etc. §. 5. I. de fidejussor. sicut in adstipulatoris persona diximus. Vid. §. 113.

potest, quam in principali re¹⁴. §. 127. In eo quoque par omnium causa est¹⁵, quod, si quis pro reo¹⁶ soluerit, eius recipiendi causa habet cum eo mandati¹⁷ iudicium. et hoc amplius sponsores ex lege Publilia propriam habent actionem in duplum, quae appellatur depensi¹⁸.

§. 128. Litteris obligatio fit ueluti in nominibus¹ Litt. transcripticiis. fit autem² nomen transcripticium 20. duplici modo: uel a re in personam, uel a persona in personam³. §. 129. (*Ar*e in personam tran)scripcio fit ueluti si id, quod⁴ ex emptionis causa, aut con-

Sic Inst. Cod. *deberet — obligaretur* ¹⁴Cod. *reo* Vniuersum articulum Institutionum auctores sic conceperunt: *Fidejussores* ita obligari n. p., u. p. d., q. d. i., p. q. obligantur. *Nam eorum obligatio a. e. p. o. : n. p. i. a. potest esse q. i. p. re.* At ex diverso, u. m. d., o. possunt. *Itaque si reus decem aureos promiserit etc.* ¹⁵Sched. *ēē* (esse) ¹⁶Sched.: *si qui p. reo* Inst.: *Si quid autem fidejussor pro reo.* ¹⁷Cod. *mandanti* ¹⁸Haec sunt, quae in Cod. nostro de sponsores, fidepromissoribus et fidejussoribus leguntur. Vnde aliunde, quam ex Gaji Institutionibus manasse videtur Epitomes locus hic (II, 9, §. 2. post med.): *Creditor autem, qui pecuniam dedit, in potestate habet, ad reddendam pecuniam quem velit tenere, utrum ipsum debitorem, an fidejussorem. Sed si debitorem tenere elegerit, fidejussorem absoluet; si vero fidejussorem tenuerit, debitorem absoluet: quia uno electo, quem idoneum creditor iudicavit, alterum liberat.* Tale quid nec in Iustinianeis Inst. extat.

§. §. 128 — 134. ¹Cod. *nob i. e. nobis.* ²Cod. *an*
³Sched. *psonum* ⁴Cod. *q. m.* Vnde legendum foret quod

§. 127. *si quis — iudicium.* Lib. I, cap. 36. 39. pro Roscio §. 6. l. de fidejussor. et hoc Com. capi 1. 5. Gellius, Lib. *amplius etc.* Conf. infra Com- XIV, cap. 2. Paulus, L. 9. pr. mentar. IV. §. §. 22. 62. 102. de pact. pr. l. de litterar. obligat. item infra §. 137. fit 186.

§. 128. *Litteris — nominibus.* Conf. Cicero, de Offic. Lib. III, cap. 14. ad Atticum, Lib. IV, epist. 18. in Verrem,

Lib. I, cap. 36. 39. pro Roscio Com. capi 1. 5. Gellius, Lib. XIV, cap. 2. Paulus, L. 9. pr. de pact. pr. l. de litterar. obligat. item infra §. 137. fit autem etc. Conf. Epitome, II, 9, §. 12.

§. 129. Conf. Epitome, II, 9, cit. §. 12. Théophilus, III, 21, pr.

- ductionis, aut societatis mihi ¹debeas, id expensum
 24. tibi tulero. §. 130. A persona in personam ⁵ trans-
 scriptio fit ueluti si id, quod mihi Titius debet, tibi
 id expensum tulero, id est, si Titius te ⁶ delegauerit ^{163.}
 | mihi. §. 131. Alia causa est eorum nominum, quae ^{XXXIII.}
 arcaria uocantur. in his enim rerum ⁷, non litterarum
 4. obligatio consistit: quippe ⁸ non aliter ualent ⁹, quam
 si numerata sit pecunia; numeratio autem pecuniae
iure naturali ¹⁰ facit obligationem. qua de causa re^{cte}
 dicemus, arcaria nomina nullam facere obligationem, sed
 8. obligationis factae testimonium praebere. §. 132. Unde
 proprie dicitur, arcariis nominibus etiam peregrinos
 obligari, quia non ipso ¹¹ nomine, sed numeratione ¹²
 | pecuniae obligantur: quod genus obligationis iuris
 12. gen^{tium} est. | §. 133. Transcripticia ¹³ uero nomini-
 Trans. bus an obligentur peregrini, merito quaeritur, quia
 quodammodo iuris ciuilis est talis obligatio: quod
 Nernae placuit. Sabino autem et Cassio uisum est,
 | si a re in personam fiat nomen transcripticium, etiam
 16. peregrinos obligari; si uero a persona in personam,

mih, nisi supra sigla *m* transversa conspiceretur lineola, qua
 librarius illud uidetur significare uoluisse, hoc loco delendam
 esse uocem *mih*. Conf. linea sequens: ⁴ Sched. *psona*
⁶ Cod.: *te so* ⁷ Cod. *reb* i. e. *rebus*. Sed legendum *rerum*.
 Büttm. ⁸ Sched.: *q* (uel *q*) *pp* In Cod., opinor, est: *q* *pp*
⁹ Sched. *ualet* Quodsi ita legamus, uerbum *ualet* referendum
 erit ad nominatum *obligatio*: sed cum rectius referatur ad
 uocem *nomina*, in contextu posui *ualet*. In Cod. fortasse
 fuit *ualet*. ¹⁰ Sched. *p* *re* *in* In Cod. fuerit: *p* *re*: (pro *p* *re*.
 i. e. pecuniae) *in*. (i. e. iure naturali). Sa v. Conf. Praefatio.
¹¹ Cod. *ipse* ¹² Cod. *nomenclatione* ¹³ Cod. *transcripticis*

non obligari. |§. 134. Praeterea litterarum obligatio Praet. fieri videtur chirographis et syngraphis, id est, si quis debere se, aut datum se ¹⁴ scribat; ita scilicet, si ¹⁵ eo nomine stipulatio non fiat. quod genus obligationis proprium peregrinorum est.

§. 135. Consensu fiunt obligationes |in emptionibus et ¹ uenditionibus, locationibus conductionibus, societatibus, mandatis: §. 136. Ideo autem istis ² |mo- 24. dis consensu dicimus obligationes ³ contrahi, quia ⁴

164. neque uerborum, || neque scripturae ulla proprietas de- XXXIII. b. sideratur, sed sufficit eos, qui negotium ⁵ gerunt, consensisse ⁶. unde inter absentes quoque talia negotia contrahuntur, ueluti per epistulam, aut ⁷ per inter- 4. nuntium ⁸: cum alioquin uerborum obligatio inter |absentes fieri non possit ⁹. |§. 137. Item in his con- Item. tractibus alter alteri obligatur de |eo, quod alterum alteri ex bono et aequo praestare oportet: cum alioquin ⁸.

¹⁴ Sched. ses. In Cod. fortasse est *seē*, pro *se eo*. ¹⁵ Cod.: ut si.

§. §. 135—138. ¹ et in Dig. et Inst. non legitur. ² Cod. *str* ³ Dig.: dicimus *obligationem*. Inst. *dicitur obligatio* (Hal.: *obligatio* dicitur). ⁴ Sic est in Dig. et Inst. Sched. ⁵ Ita in Inst. etiam Bien. Hal. autem et Caj. Inst. ed., item Dig. *negotia* exhibent. ⁶ Dig. et Inst. *consentire*. ⁷ Dig. et Inst. *vel*. Bien. tamen edidit *aut*. ⁸ Sched. *nuntium*, pro *nuntium*. Dig. et Inst. *nuntium*. ⁹ cum alioquin etc. Haec

§. 134. Conf. Asconius, in inscripta: Gajus Libro III. Institutionum. Tit. I. de consensu obligat. Conf. Epitome, II, 9, §. 13.
§. 137. Item — oportet. cit. L. 2. de obligat. et act. §. 3. cit. Tit. I. de consensu obligat. cum alioquin — promittat. cit. Tit. I.
§. §. 135. 136. Consensu — per internuntium. L. 2. pr. et §. §. 1. 2. de obligat. et act.

10. in uerborum obligationibus alius stipuletur, alius promittat, et in nominibus alius expensum ferendo obliget, alius obligetur ¹⁰. §. 138. Sed absentem ferri potest, etsi uerbis obligatio cum absente contracti non possit,

§. 139. **Emptio et uenditio contrahitur** ² cum ³ de pretio conuenerit, quamuis nondum pretium numeratum sit, ac ne atra quidem data fuerit: nam quod arrae nomine datur, argumentum est emptionis et uenditionis contractae. §. 140. Pretium autem certum esse debet. alioquin si ita inter eos conuenerit, ut quanti Titius rem aestimauerit, tanti sit empti, Laeio negauit, ullam uim hoc negotium habere; *quam sententiam Cassius probat* ⁴: Ofilius et eam, *emptionem putat et uenditionem* ⁵; cuius opinionem Proculus secutus est. §. 141. Item ⁶ pretium in numerata pecunia consistere debet. nam ¹⁶⁵ in ⁷ ceteris rebus an pretium esse possit, ueluti (con) XXVI. a.

neque in Dig., neque in Inst. leguntur. ¹⁰ et in nominibus etc. Cod. mendose: et in nominibus alius stipuletur alius promittat et in nominibus alius expensum ferendo obligetur alius obligetur.

§. §. 139 — 141. ¹ *Linea vacua*. ² Ex Inst. ³ Inst. *simulaculo*. ⁴ Sched. habere — — — — — a(?)s(?)e(?)as probat. Lege: habere; *quam sententiam Cassius probat*. Sa v. Malo: q. s. et Cassius probat. at etc. Hærs. ⁵ Sched. *emptionem*. *Spacium intermedium litteras capit circiter 14. Itaque in Cod. sic scriptum esse arbitror: emptio. putat et uenditio.* ⁶ Ex Inst. Sched. *///* ⁷ nam in. Sic Inst.

§. 139. pr. I. de empt. et vendit. Conf. Epitoma, II, 9. §. 14. §. 140. Conf. §. 1. l. de empt. et vendit. Conf. Paulus, L. I, §. 1. de contrah. empt.

homo, aut⁸ toga, aut fœdus alterius rei (pretium esse possit)⁹, ualde quaeritur¹⁰. nostri præceptores putant, etiam in alia re posse consistere pretium¹¹. unde 4. illud est, quod uulgo putant, per permutationem¹² rerum emptionem et uenditionem | contrahi, eamque speciem emptionis et uenditionis¹³ — uetustissimam esse: argumentoque utuntur¹⁴ Graeco poeta Homero, 8. qui aliqua parte sic ait¹⁵:

(ένθεν αὐὸ οὐνίξοντο καρηκομόωντες Ἀχαιοί,
 ἄλλοι μὲν χαλκῶ, ἄλλοι δ' αἰθίωνι σιδήρῳ,
 ἄλλοι δὲ ῥινόις, ἄλλοι δ' αὐτῆσι βόεσσιν,
 ἄλλοι δ' ἀνδραπόδεσσι)

et reliqua¹⁶. | diversae scholae auctores dissentiunt¹⁷, aliudque esse existimant permutationem rerum, aliud emptionem et uenditionem: alioquin non posse¹⁸ rem expelli, permutatis rebus, quae uideatur res 12. uenisse, et quae¹⁹ pretii nomine data esse²⁰; sed rursus²¹ utramque trahi et uenisse, et²² pretii nomine datam esse, absurdum uideri²³. set ait Caelius

Cod. in in. ueluti etc. Ita in Inst. legitur, nisi quod Cui. ed. pro aut exhibet an. In Cod. est uñi hoc modo a⁹ Ex Inst. ¹⁰Inst. quaerabatur. ¹¹nostri praeceptores etc. Inst.: Sabinus (Hal.: Et Sabinus) et Cassius etiam in alia re putant (Hal. putabatur), posse pretium; (Hal.: precium posse) consistere. ¹²Inst.: quod vulgo dicebatur, permutatione. ¹³et uenditionis. Sched. ex uenditionis(?) ¹⁴Inst. utebantur. ¹⁵qui etc. ait. (Sched. an). Inst.: qui aliqua parte exercitum (Sic Bion. Hal. et Cui.: aliquam partem exercitus) Achivorum uinum sibi comparasse ait, permutatis quibusdam rebus, his uerbis. Sequuntur versus Hæd. H, 472—475. a librario nostro pro more suo omissi. ¹⁶Verba et (Sched.: et) reliqua in Inst. non leguntur. ¹⁷Inst. contra sentiebant; et mox existimabant. ¹⁸Ex Inst. Sched. ductus incertos exhibent hos inueniam (vel in) ¹⁹et quae Sic Inst. Sched. e—ae ²⁰Cod.: data c ee ²¹sed rursus. Inst. nam. ²²Cod.: et utramq̄ ²³Inst. rationem non pati.

16. Sabinus, si rem a te uenalem habento²⁴, ueluti fundum, acceperim, et pretii nomine hominem forte dederim, fundum quidem uideri uenisse, hominem autem pretii nomine datum esse, ut fundus²⁵ acciperetur.

20. ~~§. 142. Locatio autem et conductio similibus regulis constituuntur: nisi enim merces certa statuta sit, non uidetur locatio et conductio contrahi.~~ §. 143. Vnde

24. si alieno arbitrio merces premissa sit, uelut quanti Titius² aestimauerit, quaeritur, an locatio et conductio contrahatur, qua de causa si fulloni³ polienda curandave⁴, sarcinatori sarcienda nestimenta dederim⁵, nulla statim mercede constituta⁶, postea tantum⁷ daturus quantum⁸ inter nos⁹ conuenierit, quaeritur an locatio et conductio contrahatur¹⁰. §. 144.

8. Vel si rem tibi utendam dederim, et inuicem aliam rem utendam acceperim, quaeritur an locatio et conductio contrahatur. §. 145. Adeo autem emptio et uenditio et locatio et conductio familiaritatem aliquam

166.
XXVI. b

²⁴ Cod.: tibi uenalem habenti ²⁵ Sched. in fundum
 §. §. 142 — 147. ¹ Linea uacua ² Sched. quantius. In Cod., ut opinor, fuit *quātitius*, pro *quāti* (quanti) *titius*.
³ Cod. *fulloin* ⁴ Inst.: *curandave*, aut. ⁵ Cod. *dederim*? i. e. *dederimus*. Inst. *quis dedit*. ⁶ Inst.: *constituta*, *sed*.
⁷ Sched. *ti*. In Cod. haud dubie fuit *fi* i. e. *tantum*. ⁸ Sched. *quanti*.
⁹ Inst. *eos*. ¹⁰ *quaeritur* etc. Inst.: *non proprie*

§. 142. Conf. L. 2. pr. locat. conduct. (ex Nostri Reb. cottid.) pr. I. de locat. et conduct. Epitome, II, 9, §. 15.
 §. 143. Vnde — — *contrahatur*. Conf. §. 1. I. de locat. et conduct. *qua de causa* etc. cit. §. 1. I.
 §. 144. Conf. §. 2. I. de locat. et conduct.
 §. 145. Adeo — — — *an locatio et conductio*. §. 3. I. de locat. et conduct. Conf. cit. L. 2. locat. conduct. §. 1. *ueluti* etc. Conf. cit. §. 3. I.

inter se habere uidentur¹², ut in quibusdam causis
 quaeri solet, utrum emptio et uenditio contrahatur,
 an locatio et conductio. uel utriusque qua res in perpe- 12.
 tuum locata sit: *quonia sunt*¹³ praedia municipum,
 quae ea lege locantur, ut, quamdiu id uectigal praesto-
 tur, neque ipsi conductori, neque heredi eius praedium
 auferatur¹⁴. sed magis placuit locationem conductio- 16.
 nemque esse. §. 146. Item¹⁵ si gladiatores ea lege
 tibi tradiderim, ut in singulos, qui integri exierint,
 pro sudore denarii xx mihi darentur¹⁶; in eos uero
 singulos, qui occisi aut debilitati fuerint, *****
 mile¹⁶; quaeritur, utrum emptio et uenditio, an lo- 20.
 catio et conductio contrahatur. et magis placuit, eo-
 rum, qui integri exierint, locationem et conductionem
 contractam uideri; at eorum, qui occisi aut debilitati
 sunt, emptionem et uenditionem esse: idque ex acci- 24.

167. Sententibus apparet, tamquam sub *condicione*¹⁷ || facta
 XVII. a. cuiusque uenditione aut locacione¹⁸. iam¹⁹ | enim non
 dubitatur, quin sub *condicione* res ueniri aut locari²⁰
 possint. §. 147. Item quaeritur, si cum aurifice mi-
 hi²¹ conuenerit, ut is ex auro suo certi ponderis 4.

*locatio et conductio contrahi intelligitur, sed eo nomine actio
 praescriptis uerbis datur.* ¹¹ Adeo etc. Inst.: Adeo aut.

aliqui familiarit. int. se hab. uident. empt. et vend., item loc.

et cond. ¹² sit etc. Sched. *sit* (sit) *vel p* (vel p) *quonia sunt* (qua-
 lia sunt). ¹³ Cod. *auferatur* ¹⁴ Cod.: item *querit* Sed

uid. lin. 19. ¹⁵ Sched. *denari* (denarii) *xx m* (pro *m* i. e. mihi)
darent (pro *darent*). ¹⁶ Sched. *denaria* (vel o)x(vel s) *mille*

Vnde aut *denaria* x (decies) *mile*, aut, si in Cod. scriptum
 ponas *denarios*, legendum erit *denarii mile*. ¹⁷ Sched. *con-*

dic ¹⁸ Cod. *uenditionem an locacionem* ¹⁹ Sched. *ia*,

pro *ia*, ut opinor, i. e. iam. ²⁰ Cod. *locumari* ²¹ Sched.

§. 147. Item — — — uen- locat. et conduct. Conf. cit.
ditionem contrahi. §. 4. I. de L. 2. §. 1. locat. conduct. at-

certaque for|mas anulos mihi faceret, et acciperet
 uerbi gratia dena|rios cc²², utrum emptio et uendi-
 tio, an locatio et con|ductio contrahatur²³. Cassius ait,
 8. materiae quidem emptionem²⁴ |uenditionem contrahi,
 operarum autem locationem et condu|ctionem. sed
 plerisque placuit²⁵, emptionem et uenditio|nem con-
 trahi. atqui si meum aurum si dedero, mercede {pro
 12. opera constituta, conuenit, locationem con|ductionem
 contrahi.

Soc. | §. 148. Societatem coire solentur aut totorum
 bonorum²⁶; aut |unius alicuius negotii, ueluti manci-
 priorum emendorum aut uen|dendorum²⁷. §. 149.
 Magna autem quaestio fuit, an ita coiri possit socie-
 16. |tas, ut quis maiorem partem lucretur, minorem |damni
 praestet. quod Quintus Mucius etiam (contra naturam
 societatis esse censuit. Sed Seruius Sulpicius, cuius)²⁸
 praualuit sententia, adeo ita coiri posse societatem
 existimauit, ut dixerit, illo quoque modo coiri posse,

in pro in Inst. Titias; et mox ei. ²²denarios cc. Inst.
 aureos decem (Hal.: decem aureos). ²³Inst. contrahi uide-
 tur (Hal. uideatur). ²⁴Inst. emptionem et. ²⁵Inst. soci-
 placuit, tantum.

§. §. 148—154. ¹Spatium, quod inter lin. 12. et 13. in-
 tercedit, cum solito majus sit, effectum inde est, ut haec pa-
 gina viginti tribus tantum lineis constet. ²In Inst. additur:
 quam Graeci specialiter κοινωνιαστων (Hal. κοινωριων) appellant.
³negotii etc. Inst.: negotiatidnis, ueluti mancipiorum emen-
 dorum uendendorumque, aut olei, uini, (Hal.: olei, aut uini,
 aut) frumenti emendi uendendique. ⁴Hujus argumenti fuisse,
 quae excidere hoc loco passa est librarii incuria, ex Inst. ap-

qui si meum aurum etc. Conf. ciet. quod Quintus — —
 cit. §. 4. l. et cit. l. 2. §. 1. Sulpicius. Conf. Paulus, l. 30.
 §. 148. pr. l. de societ. Conf. pro socio. nam et ita posse
 Epitome, II, 9, §. 16. coiri societatem etc. Conf.
 §. 149. Conf. §. 2. l. de so- Epitome, II, 9, cit. §. 16.

ut quis nihil omnino damni praestet, set lucri par- 20.
tem capiat, si modo opera eius tam pretiosa uidea-
tur, ut aequum sit, eum cum hac pactione in socie-
tatem admitti. nam et ita posse coeiri societatem con- 23.
stat, ut unus pecuniam conferat, alter non conferat,

168. || et tamen lucrum inter eos commune sit: saepe enim
XVII. b. opera alicuius pro pecunia ualet. §. 150. Illud cer-
tum est, si de partibus lucri et damni nihil inter eos
conuenerit, tamen aequis ex partibus commodum ut 4.
incommodum inter eos commune esse. sed si in al-
tero partes expressae fuerint, uelut in lucro, in altero
nero omissae, in eo⁶ quoque, quod omissum est, si-
miles partes erunt. §. 151. Manet autem societas 8.
eonsque, donec in eodem sensu perseuerant⁷. at
cum⁸ aliquis renuntiauerit societati, societas solui-
tur⁹. sed plane si quis¹⁰ in hoc renuntiauerit socie-
tati, ut obueniens aliquod lucrum solus habeat, ueluti
si mihi¹¹ totorum bonorum socius, cum ab aliquo 12.
heres esset relictus, in hoc renuntiauerit societati, ut
hereditatem solus lucrifaciat, cogetur¹² hoc lucrum
communica-re. si quid uero aliud lucrifecerit¹³, quod
non captaue-rit, ad ipsum solum pertinet. mihi uero¹⁴ 16.
quidquid omnino post renuntiatam societatem acqui-
ritur, soli conceditur. §. 152. Soluitur adhuc socie-

paret. ⁵Cod.: ualet et ⁶Cod. ead. ⁷Inst. consensu
perseueraverint. ⁸Ex Inst. Sched. v.(?) In Cod., ut opi-
nor, est c'. ⁹Inst.: soluitur societas. ¹⁰Inst.: quis cal-
lide. ¹¹Sched. v.(?)hi In Inst. mihi non legitur. ¹²Inst.
lucrifaceret, cogitur. ¹³Inst. lucrifaciat. ¹⁴Inst.: Ei

§. 150. Conf. §. §. 1. 3. I. Conf. Epitome, II, 9, §. 17.
de societ. §. 152. §. 5. I. de societ.
§. 151. §. 4. I. de societ. Conf. Epitome, II, 9, cit. §. 17.

tas etiam¹⁵ morte socii; | quia qui societatem contra-
 20. hit, certam personam sibi eligit. §. 153. Dicitur, et
 capitis diminutione solui societatem, | quia ciuili ratio-
 ne capitis diminitio mortis *****¹⁶ | si
 adhuc consentiant in societatem, noua uidetur inci-
 |pere societas. §. 154. Item si cuius ex sociis bona

24. publice, aut | priuatim uenierint, soluitur societas. sed
 ***** || societas de *****¹⁷ consensu^{169.}
 contrahitur nudo *****¹⁸ ***** omnes^{CXVIII.}
 homines naturali ratione possunt^{19.} b. r.

4. Mand. | §. 155. Mandatum¹ consistit, siue² nostra gra-
 tia mandemus, siue ali|ena³ ***** negotia
 geras, siue ut alteri|us⁴ ***** obli-
 gatio⁵, et inuicem | alter alteri tenebimur⁶ *****

8. ***** | mihi bona fide praestare oportere⁷.
 §. 156. Nam si tua gratia tibi man|dem, superuacuum

verò, cui renuntiatum est. ¹⁸ Sic Inst. Sched. et Cod., ut
 opinor, et. ¹⁶ Cod. incerta litterarum vestigia nobis pro-
 dere visus est haec: *caaciiatidria* Sensus tale quid postu-
 lare videtur: *comparat'* (vel *adsimilat'*) *s' h' cal'u* i. e. compa-
 ratur (vel *adsimilatur*). sed hoc casu. ¹⁷ Sched.: sed *hc...*
o (vel *d*)^(?) || societas *deu...* (vel *o*) *qumr* (vel *p*) *or* (vel *p*, vel *d*) *g*
¹⁸ Sched. *pp* (vel *r*) *sccq* ¹⁹ Sched. *do* (?) *s* (vel *c*) *c* (?) *nt*

§. §. 155 — 162. ¹ Sched. *M* (?) *scc* In Cod., ut opinor,
 est: *Mdat.* ² Sched. *srgo* ³ Sched. *ali* | — ⁴ Sched. *ur*
alteri | — ⁶ Lacunae ita expleri posse videntur, ut legamus:
 Mandatum c., s. n. g. m., s. aliena, *id ē.*, *siue ut mea* nego-
 tia geras, siue ut alterius, *tibi mandem, nascet' inde* obligatio.
⁶ Sched. *alteri* (alteri) *tenebimur* (teneuimur). ⁷ Sched.: —
 ——— *q. nrc* | mihi etc. In his fortasse latet formula actionis.

§. 153. Dicitur — societa- tem. Conf. Epitome, II, 9, §. 17. si adhuc etc. Conf. §. 8. I. de societ.
 §. 154. Conf. §. 7. 8. I. de societ. consensu contrahitur nudo. Conf. Epitome, II, 9, §. §. 16. 17.
 §. 155. Conf. Epitome, II, 9, §. 18. L. 1. pr. mand. (ex Nostri Reb. cottid.) pr. I. eod. §. 156. Nam — — — tam

est mandatum: quod enim tu tua gratia factu|rus⁸ sis,
 id ex tua⁹ sententia, non¹⁰ ex meo mandatu face|re¹¹
 ***** domi tu ***¹²
 |————— 12.
 |¹³ ***** fenerares: quamnis eam¹⁴ ei mutuam dede-
 ris, a quo |seruare non¹⁵ potueris; non tamen habebis
 mecum manda|ti actionem¹⁶. itaque et si hortatus
 sim, |*ut rem a¹⁷liquam emeris, quamuis¹⁷ non expe- 16.
 dierit tibi, eam emis|se, non tamen *****¹⁸
 et adeo haec ita sunt, ut quae|ratur¹⁹, an mandati
 teneatur, qui mandauit tibi, ut Titio pecuniam²⁰
 *fenerares²¹. ***** |————— 20—22
 |*** quia non²²
 aliter Titio credidisses, quam si tibi mandatum esset.

⁸ Sched. factu|ris Lege facturus. Hollw. ⁹ ex tua. Sched.
 extra ¹⁰ n̄. Sched. // ¹¹ Sched. face|— ¹² Sched.
 *a ¹³ In Cod. lineae praecedentis pars posterior vacua esse,
 ab hac autem linea novus incipere videtur articalus. ¹⁴ Sched.
 U**** uenerares (fenerares) qu (quamuis) iam (pro eam, ut opi-
 nor). ¹⁵ Sched. *eruar* (seruare) *on (non). ¹⁶ Sched.
 man|* (In Cod., ut opinor, est manda|ti) *no (vel) *em
 (actionem). Post haec sequitur spatium vacuum. Equidem
 quae continentur lin. 13—15., licet scriptura separata sint a
 praecedentibus, re tamen ipsa artissime cum iis cohaerere
 mihi persuadeo; unde locum a lin. 10. ita fere restituendum
 duco: id e. t. s., n. e. m. m. facere uideberis. quare si otiosam
 pecuniam domi tu habueris, et ego te hortatus fuerim, ut eam
 fenerares: quamuis etc. ¹⁷ Cod. q Scriptum tamen oportebat: qu.
¹⁸ In Cod. sic esse puto: tibi mdati tenebor
¹⁹ Inst. quaesitum sit. ²⁰ Sched.: ut —|o pecuniam. Inst.: ut
 pecuniam Titio. ²¹ Ex Inst. ²² Sched. (lin. 21.) paliter
 ————— aenc (lin. 22.) parat —————
 ncmco*cn (vel //) /cn (lin. 23.) t* s q (pro q, ut opinor) n (pro n̄)

emisse, non tamen. Conf. cit. pr. et §. 6. I. eod. et adeo
 l. 1. mand. pr. et §. 6. item haec etc. cit. §. 6. I.

24. |§. 157. Illud ***** mandetur²³, quod
 contra bonos mōres ||est²⁴, non contrahi obligatio-^{170:}
 nem: uelut si²⁵ tibi mandem, ut Titio fur|tum, aut
 iniuriam facias. §. 158. Item si quis post²⁶ mortem
 meam (aliquid mihi) |faciendum mandet, inutile
 4. mandatum est, quia generaliter |placuit, ab heredis
 persona obligationem incipere non |posse.²⁷ §. 159.
 Sed²⁸ recte quoque consummatum mandatum²⁹ si,
 dum adhuc integra res sit, reuocatum fuerit, |evanescit.
 8. §. 160. Item si adhuc integro mandato³⁰ mors |al-
 terutrius³¹ interueniat, id est, uel eius, qui³² man-
 dauit³³, uel |eius³⁴, qui mandatum suscepit, sol-
 uitur mandatum: sed utilita|tis causa receptum est,³⁵
 si mortuo eo, qui mihi mandauit, ignorans³⁶ eum
 12. decessisse, exsecutus fuero³⁷ mandatum, posse me

In Inst. post uerbum *fenerares* ita legitur: *Sed obtinuit Sabini¹ sententia, obligatorium esse in hoc casu mandatum: quia, non etc.* ²³ Sched.: illud ——— *sdccur mdet* Sententiae conuenit, ut legamus: Illud constat, si tale quid mdet (mandetur).
²⁴ Sched. c ²⁵ Sched. *iii ii* In Cod. fuerit: *ūū.* (uelut) *tē*
²⁶ Cod. *pos* ²⁷ Sequitur spatium vacuum. ²⁸ Sed in Inst. deest. ²⁹ Cod.: *consummatum mandatum* Inst. *mandatum contractum.* ³⁰ Cod. *mandatum* ³¹ Cod.: *alterutrius al-*
euius In Inst. ap. Hal. *alterutrius* legitur, ap. Cuj. et Bien. *alterius.* ³² Cod. *cui* ³³ Sched. *mandauit* In Cod. tamen, ut opinor, est *mandauit* i. e. mandauerit: sane ut sic legamus illud nos cogit, quod in lin. seq. est *suscepit*: idem suadet Inst. auctoritas. ³⁴ Inst. *illius.* ³⁵ In Cod. nostro, nec non in quibusdam Inst. Codd., adicitur *ut*: cui tamen repugnat accusativus cum infinitivo, qui sequitur lin. 12: ³⁶ Inst.: *qui tibi mandauerat, tu ignorans.* ³⁷ Cod. *furo* Inst. *fue-*

§. 157. Conf. §. 7. I. de §. 159. §. 9. I. de mand.
 mand. Epitome, II, 9, cit. Conf. Epitome, II, 9, §. 19.
 §. 18. §. 160. §. 10. I. de mand.
 §. 158. quia generaliter etc. Conf. Epitome, II, 9, cit. §. 19.
 Conf. supra §. 100.

agere mandati actione: alioquin iuata | et probabilis
 lin. 14. 15. ignorantia damnum mihi adferret ³⁸. | et huc simile
 bis resc. sunt. est, quod plerisque ³⁹ placuit, si debitor meus manu-
 misso dispensatori meo per ignorantiam solue|rit, libe- 16.
 rari eum ⁴⁰; cum alioquin stricta iuris ratione | non
 posset ⁴¹ liberari eo, quod alii soluisset, quam cui sol-
 uere de|beret ⁴². | §. 161. Cum autem is, cui recte Cum
 mandauerim, egressus fuerit man|datum, ego quidem 20.
 eatenus cum eo habeo mandati actionem, | quatenus
 lin. 22-24. mea interest, inpluisse eum mandatum, | si modo im-
 bis resc. sunt. plere potuerit: at ille mecum agere non potest. | ita-
 que si mandauerim tibi, ut uerbi gratia fundum | mihi 24.
 sestertiis c emeris, tu sestertiis cl emeris ⁴³, non ha-
 171. bebis mecum || mandati actionem, etiamsi tanti nelis
 XVIII. a. mihi dare fundum, qu|anti emendum tibi mandassem.
 idque maxime Sa|bino et Cassio placuit. quodsi mino-
 ris emeris, habebis me|cum scilicet ⁴⁴ actionem, quia ⁴⁵ 4.
 qui mandat, ut c milibus ⁴⁶ emere|tur, is utique man-
 dare ⁴⁷ intellegitur, uti minoris, si possit ⁴⁸, | emere-

ris; et mox te. ³⁸ Cod.: damnum mihi n̄ (non) atferet
 Inst.: tibi damnum adferret (Cuj. adferat). ³⁹ plerisque in
 Inst. omisum est. ⁴⁰ placuit etc. Inst.: placuit, si debito-
 res, manumisso dispensatore Titii, per ignorantiam liberto
 soluerint, liberari eos. ⁴¹ Cod. p'sent In Inst. quoque est
 possent. ⁴² eo quod etc. In Inst., omissa voce eo, sic le-
 gitur: quia alii soluissent, quam cui solvere debuerint. ⁴³ In
 Cod. fuerit: m̄ ss (sestertiis) c. emeris tu ss cl. emeris. Sched.:
 m ss c. emeris tu sc cl emeris ⁴⁴ Cod. scil.; pro scil. i. e.
 scilicet. Inst.: habebis scilicet cum eo. ⁴⁵ Inst. quoniam.
⁴⁶ Inst.: ut sibi centum aureorum fundus. ⁴⁷ Cod. mandari
 Inst. mandasse. ⁴⁸ Sic Inst. Sched. p's' i. e. posset.

§. 161. Cum — — — Cas- Gajus noster L. 4. eod. (ex
 sio placuit. Conf. §. 8. L. de Reb. cottid.) quodsi mino-
 mand. Epitome, II, 9, §. 20. ris etc. cit. §. 8. l.
 Paulus, L. 3. §. 2. mand. item

tur. §. 162. In summa sciendum (est, quoties faciendum) aliquid gratis | dederim, quo nomine, si mercedem statuerem⁴⁹, | locatio et conductio contrahetur, mandati esse actionem: | ueluti si fulloni polienda curandaue uestimenta, aut sarcinatori sarcienda (dederim).

Expos.

12. §. 163. Expositis generibus obligationum, quae ex contractu² nascuntur, admonendi sumus, adquiri nobis non solum | per nosmet ipsos, sed etiam per eas personas, quae in nostra potestate, manu, mancipioque sunt². §. 164. Per³ liberos quodque homines | et alios nos seruos, quos bona fide possidemus, acquiritur [nobis; sed tantum ex duabus causis, id est, si quid ex operis suis, | uel ex re nostra adquirant. §. 165. Per eum quoque seruum, in quo | usufructum⁴ habemus, similiter ex duabus istis | causis nobis acquiritur.
20. §. 166. Sed qui nudum ius Quiritium in seruo | habet, licet dominus sit, minus tamen iuris in ea re | habere intellegitur, quam usufructuarius et bonae fidei possessor. nam placet, ex nulla causa,⁵ ei adquiri posse:
24. adeo ut, etsi nominatim ei dari stipulatus | fuerit seruus, mancipioque nomine eius⁶ acceperit, || quidam

172.
XVIII. b.

⁴⁹ Sched. statutu...

§. §. 163 — 167. ¹ Inst.: contractu uel quasi ex contractu.

² Inst.: potestate sunt, ueluti per seruos, etc. ³ Inst.: Item per.

⁴ Inst.: usumfructum uel usum. ⁵ Cod. c(ausa) alia ⁶ Cod.

§. 162. Conf.: §. ult. l. de supra Commentar. II. §. 92. mand. §. 165. §. 2. l. per quas per-

son. nob. obligat. acquir. Conf. supra Commentar. II. §. 91. §. 163. pr. l. per quas per-

son. nob. obligat. acquir. Conf. supra Commentar. II. §. 86. §. 166. Conf. supra Com-

mentar. II. §. 88. §. 164. §. 1. l. per quas per-

son. nob. obligat. acquir. Conf.

existiment⁷, nihil ei adquiri. §. 167. Communem
 seruum | pro dominica parte dominis acquirere cer-
 tum⁸ est; ex|cepto eo, quod uni nominatim stipu-
 lando, | aut mancipio accipiend⁹?, illi soli acquirit¹⁰, 4.
 | uelut cum ita stipuletur¹¹: TITIO DOMINO MEO
 PARI¹² SPONDES? aut cum ita mancipio accipiat:
 HANC REM EX IURE QUIRITIVM LVGII TITII | DO-
 MINI MEI ESSE AIO, EAQVE EI EMPTA ESTO HOC
 AERE AENBA|QVE LIBRA. illud quaeritur an quod 8.
 domini nomen adie|ctum efficit¹³, idem faciat unius
 ex dominis | iussum intercedens. nostri praeceptores
 perinde ei, qui iusse|rit, soli adquiri existimant, atque
 si nominatim | ei soli stipulatus esset seruus, manci- 12.
 pious accepisset¹⁴. diuersae scholae auctores proinde
 utrisque | adquiri putant, ac si nullius¹⁵ iussum inter-
 uenisset.

§. 168. Tollitur autem obligatio praecipue solu-
 tione eius, quod debeat. | unde quaeritur si quis 16.
 consentiente creditore al|liud pro alio soluerit, utrum
 ipso iure liberetur, quod | nostris praeceptoribus placet;

nomen eius ? Cod. existimant § Sched. cccv, pro cert.
 i. e. certum. ? Cod. mendose: stipulando ū mancipi
 | ando ā mancipio accipiendo Inst.: stipulando aut per tradi-
 tionem accipiendo. ¹⁰ Sic Inst. Cod. acquiritur ¹¹ Inst.
 rectius stipulatur. ¹² Inst. dare, ¹³ an etc. Cod.: tam q
 dominó nomen adie|ctum domini et ficit ¹⁴ Cod. accepisset
¹⁵ Cod. nullis

§. 167. Communem — — —
 SPONDES? §. 3. I. per quas
 person. nob. obligat. acquir.
 HANC REM — — — LIBRA.
 Conf. supra Commentar. I. §.
 119. illud quaeritur etc.
 Conf. cit. §. 3. I. L. ult. C.
 per quas person. nob. acquir.

(Iustinian.)

§. 168. Conf. pr. I. quib.
 mod. obligat. toll. Epitome,
 II, 10, pr. Vlpianus, L. 26. §. 4.
 de condict. indebt et L. 1. §. 5.
 de pecun. constit. L. 17. C.
 de solut. (Dioclet. et Maxim.)

an ipso iure maneat obligatus, set aduersus petentem
20. exceptione doli mali defendi debeat, quod diuersae
scholae auctoribus visum est¹,

§. 169. Item¹ per acceptilationem tollitur obligatio.
acceptilatio autem est ueluti² imaginaria solutio.
quod enim ex uerborum obligatione tibi debeam, id
24. si uelis mihi³ remittere⁴, poterit sic fieri, ut patiaris

haec uerba m||e⁵ dicere: QVOD EGO TIBI PROMISI,
HABESNE ACCEPTVM? et tu respondeas; HABEO⁶,
§. 170. Quo⁷ genere, ut diximus, (tantum eae soluuntur
obligationes, quae ex uerbis consistunt), *non*⁸
etiam ceterae. consentaneum enim uisum est, uerbis
4. factam obligationem posse aliis⁹ uerbis dissolui. set
et¹⁰ id, quod ex alia causa debeatur¹¹, potest in stipulationem
deduci et per acceptilationem imaginaria solutio(ne dissolui)¹².
§. 171. Set¹³ tamen mulier sine tutore auctore acceptum
facere non potest; cum alioquin
8. solui ei sine tutore auctore possit. §. 172. Item quod
debetur, pro parte ***** recte soluitur¹⁴;

§. 168. ¹Sched. e (est) f

§. §. 169 — 172. ¹Sched. it; pro it. i. e. item. ² acceptilatio etc. Inst.: Est autem acceptilatio. ³tibi etc. Inst.: Titio debetur, id si uelit Titius. ⁴Sched. reoq(vel u)ter (uel p)e(vel o) ⁵Sched. ūba(uerba) ?|e(me). Inst.: ut patiaris haec uerba debitorem. ⁶Inst.: et Titius respondeat, Habeo. Sed et Graece etc. ⁷Cod. quod ⁸Ex Inst. Sched. dixim... In Cod., ut opinor, est: diximus n. (non). ⁹Inst.: aliis posse. ¹⁰Sic Inst. Sched. set ¹¹Inst.: quod alia ex causa debetur. ¹²Inst.: per acceptilationem dissolui. ¹³Sched. uo ¹⁴Item etc. Sched.: it. (item) q debet pro parte debet po(vel)ullo(vel)u(vel)c recte soluit

§. §. 169. 179. §. 1. I. quib. mentar. II. §. 85.
mod. obligat. toll. §. 172. Conf. cit. §. 1. I.
§. 171. Conf. supra Com- quib. mod. oblig. toll.

an autem¹⁵ in partem acceptum fieri possit quaesitum est¹⁶.

§. 173. Est¹ etiam alia species imaginariae solutionis per aes | et libram. quod et ipsum genus certis in causis receptum² est: ueluti si quid eo³ nomine 12. debeat, quod per aes et libram | gestum est⁴, siue quid⁵ ex iudicati causa debitum (sit)⁶. §. 174. Adhibentur autem | non minus quam quinque testes et libripens⁷. deinde is, qui liberatur, | ita oportet⁸ loquatur: QVOD EGO TIBI TOT⁹ MILIBVS EO NOMINE
**** | *****¹⁰ SOLVO LIBEROQVE¹¹ HOC 16.
AERE AENEAQVE | LIBRA HANC TIBI LIBRAM PRIMAM ***** | *****¹² deinde asse percutit libram cum * | *****¹³ liberatum ueluti

Ductus inter litteram *p* et vocem recte incerti sunt omnes.
¹⁵ Sched. *a' at* Legendum: *ā* (an) *ū*. (autem). Heis.
¹⁶ Sched. *po(?)** p*(?)|sit. ā* Lege: *p'sit* (passit) *q'sit.* (quaesitum) *ā*. Heis. In Inst. loco hic inferius allegato sic legitur: *Sicut autem, quod debetur, pro parte recte solvitur, ita in parte* (Cuj. partem) *debiti acceptilatio fieri potest.*

§. §. 173—176. ¹ Nempe geminanda est sigla *ā*, quam habuimus in fine praecedentis §. Heis. ² Cod. *receptum sum* ³ Malim *eius.* ⁴ Cod. *ū*. i. e. *etiam.* ⁵ Sched. *snr* (vel *n* pro *n*) *e q*, ducta per litteras *q*, lineola transversa. In Cod. tamen, ut opinor, sic fuit: *siue q̄t* (pro *q̄d*). ⁶ Sched. *debit* ⁷ Sched.: *athibem* at | *n* minus *g* *quinq̄* testes *ed libripens* Vnde vel: *athibem* (adhibemus) etc. *et libripens* legendum est, vel, quod mihi quidem praestare videtur: *athibent* (adhibentur) etc. *et libripens.* ⁸ Sched.: *liberat* | ita *ā* (vel *o* — oportet). ⁹ Sched. *tot* ¹⁰ Sched. *no* (?) *m* (?) *r* (?) *n* (?) — nomine) ****** (?) | *m* (?) *obn* (vel *n*) *men* (?) *o* *u* (?) ¹¹ Sched. *liuero g*. De sigla *g*, quandoque loco siglae *q̄* posita videnda est Praefatio. ¹² Sched.: *primam p'tr* (?) *eman* (vel *u*) *gcerin*, | *delegetur obligat* ¹³ *p* | *detela g*.

20. sōluendi causa. §. 175. Similiter lega|tarius heredem
eodem modo liberat de legato, quod per damnatio|nem
relictum est ut tamen *****
|****¹⁴ esse significat *****¹⁵ esse
di|cat. de eo tamen tantum¹⁶ potest hoc¹⁷ modo li-
24. berari, quod pondere, nu|mero constet; et ita si cer-
tum sit. quidam et de eo, || quod mensura constat, 174.
idem¹⁸ existinant. XXXVI.b.

§. 176. Praeterea no|uatiōe tollitur obligatio; uel-
uti si quod tu mihi debeas, a | Titio dari stipulatus
4. sim¹. nam interuentu nouae personae no|ua nascitur
obligatio, et prima tollitur translata | in posteriorem.
adeo ut interdum², licet posterior sti|pulatio inutilis
sit, tamen prima nouationis iure tollatur: ueluti si
quod mihi debes³, a Titio post mortem eius, uel a
8. nauifere pupilloue⁴ sine tutore auctore⁵ stipulatus.

¹⁴ Sched. ut(?) tm (?) — tamen) sclu(vel a*** pro s etc.)cuti|l(vel
iiii pro c etc.)d|cauis(vel iiii pro c etc.)cu(vel i|l)(vel r)d(vel o)
c(?)l(?)l(?)|altisc. — ¹⁵Sched. mahnaod|uc(vel d)am+a(vel l)a|
Ductus maximam partem sunt incerti. ¹⁶In Cod. haud du-
bie est \overline{ff} ; Sched. autem exhibent \overline{v} ¹⁷hoc. Ita Sched.
Sed haud scio, an in Cod. sit: b (heres) eo ¹⁸Sched. ind
In Cod. fuerit: ind.

§. §. 176 — 179. ¹ si quod etc. Inst.: si id, quod tu Sejo,
debeas (Hal.: quod tibi Sejus debebat. Bien.: quod tibi Sejus
debeat), a Titio dari stipulatus sit (Hal. et Bien. sis). ² Sched.
indum ³ Inst.: si id, quod tu Titio (Bien. tibi Titius) de-
bes (Cuj. debeas. Bien. debeat). ⁴ a Titio etc. Inst. a pu-
pillo. ⁵ Sched. s i(vel l)a, pro s. f. a. Inst.: sine tutoris

§. 175. Conf. Cicerō, de Le- tem eius — stipulatus fuero.
gib. Lib. II, cap. 20. 21. Conf. supra §. §. 100. 107. 108.
§. 176. §. 3. I. quib. mod. 91. et Commentar. I. §. 192.
obligat. toll. Conf. Epitome, non idem iuris est si a seruo
II, 9, §. 11. ueluti si quod etc. Conf. infra §. 179.
mihi debes, a Titio post mor-

fuero⁶. quo casu rem |amitto⁷: nam et prior debitor liberatur, et posterior |obligatio nulla est. non idem iuris est si a servo stipula|tus fuero⁸: nam tunc proinde adhuc obligatus tenetur⁹, |ac si postea a nullo¹² stipulatus fuisset¹⁰. §. 177. Sed si eadem, |persona sit, a qua postea stipuler¹¹, ita demum nonatio |fit, si quid in posteriore atipulatione noui sit; for|te si con-
 177. dicio, uel sponsor, aut dies¹² adiciatur, aut detraha-
 tur¹³. |§. 178. Sed quod de sponsore dixi, non con- 16.
 stat. nam diuersae scholae |auctoribus placuit, nihil ad-
 nouationem proficere sponso|ris adiectionem aut de-
 tractationem. §. 179. Quod autem diximus, si con-
 |dicio adiciatur nouationem fieri, sic intellegi oportet,
 |ut¹⁴ ita dicamus factam nouationem, si condicio ex- 20.
 |titerit: alioquin si defecerit, durat prior obliga|tio. sed
 uideamus, num is, qui eo nomine agat, doli mali,
 aut pa|cti conuenti exceptione possit summoneri. eo
 ui|detur inter eos id actum, ut ita ea res peteretur, si 24.
 175. posterioris || stipulationis extiterit condicio. Seruius ta-
 XLIII. b. men Sulpicius |existimauit, statim, et pendente con-
 ditione, nouatio|nem fieri, et si defecerit condicio, ex
 neutra causa¹⁵ agi |posse: eo modo rem perire. qui 4.

auctoritate. ⁶In Inst. ap. Hal. et Cuj. est fuerit, ap. Bien. fueris. ⁷Sched. re. (pro rē. i. e. rem) |amitto (vel // — amitto). Inst. res amittitur. ⁸Inst.: si a servo quis fuerit stipulatus. ⁹Sched. tenet; Cod., ut opinor, tenet⁹ Inst.: tunc prior perinde obligatus manet. ¹⁰Inst.: ac si postea nullus stipulatus fuisset. ¹¹Inst. stipuleris. ¹²Inst.: si condicio, aut dies, aut fidejussor. ¹³Cod. trahatur ¹⁴oportet, ut. Sic Inst. Sched. r̄ (vel r̄) |u (vel f) t̄ Cod., ut opinor, habet: ō ut ¹⁵Sched. neutra (vel) /a (? — neutra) ēs. (pro r̄sa i. e. causa).

§. 177. cit. §. 3. I. quib. mod. oblig. toll.

§. 179. Quod — — prior obligatio. cit. §. 3. I. quib.

consequenter et illud respondit: si quis id, quod sibi Lucius Titius deberet, a seruo fuerit stipulatus, nouationem fieri et rem perire; quia cum seruo agi non potest. sed in utroque casu alio iure utimur. non magis his casibus nouatio fit, quam si id, quod tu mihi debeas, a peregrino, cum quo sponsionis¹⁶ communitio non est, spondes uerbo stipulatus sim.¹⁷

- §. 180. Tollitur adhuc obligatio litis contestatione,
12. si modo legitimo iudicio fuerit actum: nam tunc obligatio quidem principalis dissoluitur, incipit² autem teneri reus litis contestatione²: sed si condemnatus sit, sublata litis contestatione, incipit ex causa iudicatis teneri. et hoc (est); quod apud ueteres scriptum⁴
16. est⁵: ante litem contestatam dare debitorem oportere; post litem contestatam condemnari oportere; post condemnationem iudicatum facere oportere. §. 181. Vnde fit, ut si legitimo iudicio debitum petiero, postea⁶ de eo ipso iure agere non possim, quia inutiliter intendo⁷, DARI MIHI OPORTERE; quia litis contestatione dari oportere desinit. aliter atque si imperio continenti iudicio egerim: tunc enim nihilominus obligatio durat, et ideo ipso iure postea agere possum⁸.
24. sed debeo per exceptionem⁹ rei iudicatae uel in iudi-

¹⁶ Cod. *sponsio* ¹⁷ Sequitur spatium vacuum.

§. §. 180. 181. ¹ Cod. *incipiat* ² Cod.: *litib.* contestatione ³ Cod. *q̄a p*; pro *q̄ ap* ⁴ Cod. *sc̄tum* *Lege scriptum.* Sav. Vid. Praefatio. ⁵ Sched. *ē*, pro *ē*. ⁶ Sched. *rea* Cod. haud dubie *p'ea* ⁷ Cod. *īdo* ⁸ Cod. *p'sumus*
⁹ Cod. *excon* Vid. Praefatio.

mod. obligat. toll. *qui consequenter* etc. Conf. supra §. 176. *Non magis* etc. Conf. supra §. 95.

moueri. Conf. infra Commentar. IV. §. §. 106. 107. *quas autem sint* etc. Vid. Commentar. IV. §. §. 104. 105. 109.

§. 181. Vnde — — — sum-

176.
XLIII. a.

causam deductae summoneri. quae autem (*sine*) legitima iudicia, et quae imperio contineantur, sequenti commentario referemus.

§. 182. Transeamus nunc ad obligationes, quae Trans. ex delicto oriuntur; ueluti si quis furtum fecerit, bona rapuerit, damnum dederit, iniuriam commiserit: quarum omnium rerum uno genere consistit obligatio; cum ex contractu obligationes in tria genera deducantur, sicut supra exposuimus.

§. 183. Furtorum autem genera Servius Sulpicius et Masurius Sabinus tria esse dixerunt, manifestum et nec manifestum, conceptum et oblatum: Labeo duo, manifestum, nec manifestum; nam conceptum et oblatum species potius actionis esse furto cohaerentes, quam genera furtorum; quod sane uerius auctur, sicut inferius apparebit. §. 184. *Manifestum* furtum quidam id esse dixerunt, quod dum fit, deprehenditur: alii uero ulterius, quod eo loco de-

§. §. 183—188. ¹ Cod. obligatum ² duo etc. Inst. Furtorum autem genera duo sunt (Hal.: duo sunt genera); manifestum et nec m. n. c. e. o. s. p. actionis sunt. ³ Verba quod s. u. u. in Inst. omissa sunt. ⁴ Desiderantur litterae circiter 6. In Cod. scriptum puto: *manifestum*. ⁵ Cod. fructum ⁶ e[st]. Sched. e[st] ⁷ Sched.: *quod dum* (vel *nam* — quod dum) *fit* (fit) deprehenditur Similiter Gell. loc. hic infer. alleg.: *Manifestum autem furtum est, ut ait Massurius, quod deprehenditur dum fit.* ⁸ Sched. *ali* // (pro *ut*, ut opinor). ⁹ Sched. *q*(?)

§. 182. Conf. Epitome, II, 10, §. 1. pr. I. de obligat. q. ex delict. nasc. sicut supra exposuimus. Vid. §. 89.

§. 183. Furtorum — et nec manifestum, conceptum et oblatum. Conf. Epitome, II, 10, §. 2. Paulus, Sent. recept.

II, 31, §. 2. duo etc. §. 3. I. de obligat. q. ex delict. nasc. sicut inferius apparebit. Vid. §. §. 186. 187.

§. 184. *Manifestum* — uisus fuerit. Conf. cit. §. 3. I. de obligat. q. ex delict. nasc. Paulus, Sent. recept. II,

16. prehenditur, ubi fit: uelut si in¹⁰ oliueto oliuarum, | in uineto uuarum furtum factum est, quamdiu in eo oliueto, aut | uineto fur sit; aut¹¹ si in domo furtum factum sit, quam|diu in ea domo fur sit. alii adhuc ulterius ***** | *¹² manifestum furtum esse dixerunt,
20. donec perferret eo, quo perferre | fur destinasset. alii adhuc ulterius, quandoque eam rem | fur tenens uisus fuerit; quae sententia non¹³ optinuit. set et illorum | sententia, qui existimauerunt, donec perferret eo, quo fur desti|nasset, deprehensum furem¹⁴ *****
24. ***** |***** aliquam *****¹⁵ dubitationem-¹⁶ ||***** dicta *¹⁷ etiam plurium dierum spa-¹⁷⁷ tio id terminan|dum sit. quod eo pertinet, quia saepe XXXIV. a in aliis ciuitatibus subre|ptas res¹⁸ in alias ciuitates
4. uel in alias prouincias destinant | fures¹⁹ perferre. ex duabus itaque superioribus opinionibus | alterutra approbatur: magis tamen plerique posteriorem probant.
- §. 185. Nec²⁰ manifestum furtum quod²¹ sit, ex iis, quae diximus, intellegitur. nam | quod manifestum

¹⁰ Sched. *in*. ¹¹ Sched. *fuerita sibi a Lege: fur sit a.* (aut).
 Hollw. ¹² An *pgressi*? An *edus*|*q*? ¹³ Sched. *q* (quae)
sa (sententia) *n* (non). ¹⁴ Sched. *fur*- ¹⁵ Sched. *****
b (vel *h*) *a* (vel *l*) *quam* (vel ** — aliquam) *innocis* (?) *t* ¹⁶ Sched.
*dubitation******(?) In ambiguo itaque est, utrum in Cod. scrip-
 tum extet *dubitationem*, an: *dubitatione*. ¹⁷ Sched.: *Uiiii*
dicta * ¹⁸ Cod. *supre*|*pte res* ¹⁹ Cod., ut opinor, *desti-*
nan |*fu*§ Sched. *destina*|| *fur* ²⁰ Sched. *n* ²¹ Cod. *g*

51, cit. §. 2. Gellius, Lib. XI, cap. ult. Epitome, II, 10, cit. §. 2. etiam plurium dierum spatio id terminandum sit. Conf. Paulus, L. 4. de furt.

§. 185. cit. §. 3. I. de obligat. q. ex delict. nasc. Conf. L. 8. de furt. (ex Nostri Commentar. ad Edict. prov.) Epitome, II, 10, cit. §. 2.

non est, id²² nec manifestum est.²³ §. 186. Conceptum furtum dicitur, cum aput aliquem, testibus praesentibus, furtiva²⁴ res quaesita et inuenta est²⁵. nam in eum propria actio constituta est, quamvis furtum non sit, quae appellatur concepti. | §. 187. Oblatum Oblat. furtum dicitur, cum res furtiva tibi ab aliquo²⁶ oblata sit, eaque aput te concepta sit²⁷; utique si ea mente data tibi²⁸ fuerit, ut aput te potius, quam aput²⁹ eum, qui dederit³⁰, conciperetur. nam tibi, aput quem concepta est³¹, propria aduersus eum, qui optulit, quamvis fur non sit, constituta est actio, (quae)³² appellatur oblata³³. §. 188. Est etiam³⁴ prohibiti furti³⁵ aduersus eum, qui furtum quaerere³⁶ uolentem prohibuerit.

| §. 189. Poena manifesti furti ex lege¹ xii tabularum capitalis erat. nam libererberatus addicebatur ei, cui furtum fecerat. | utrum autem seruus efficeretur ex additione, an ad iudicati loco constitueretur, ueteres quaerebant. in eum autem, qui *****² postea improbata est asperitas poenae, et tam ex serui persona, quam ex liberi quadrupli actio³.

Inst. quid. ²² Inst.: id scilicet. ²³ Sequitur spatium vacuum. ²⁴ Cod. furtibus a ²⁵ Inst. sit. ²⁶ Inst.: ab aliquo tibi. ²⁷ Cod.: sit uel ²⁸ Inst.: tibi data. ²⁹ Cod. p; pro ap i. e. aput. ³⁰ Inst. dedit. ³¹ Inst. sit. ³² Ex Inst. ³³ Cod. oblat. ³⁴ Sic Inst. Sched. et, pro et, ut opinor. ³⁵ Inst.: prohibiti furti actio. Bien. uerbum furti omisit. ³⁶ Inst.: quaerere testibus praesentibus.

§. §. 189 — 194. ¹ Sched. lege(?). ² Sched.: in eum (eum)

§. §. 186. 187. §. 4. I. de obligat. q. ex delict. nasc. Conf. Epitome, II, 10, cit. §. 2. Paulus, Sent. recept. II, 31, §. §. 5. 5.

§. 188. cit. §. 4. I. de obligat. q. ex delict. nasc.

§. 189. Conf. Gellius, Lib. XI, cap. ult. Theophilus, IV, 12, pr. Servius, ad Aeneid.

- Nec Praetoris edicto constituta est. || §. 190. Nec manifesti 178. furti poena per legem (XVI) tabularum dupli inroga- XXXIV. b. tur; |quam etiam Praetor conseruat. §. 191. Concepti et oblati poena ex lege XII tabularum |tripli est; quae² similiter a Praetore seruatur. §. 192. Prohibiti actio
4. |quadrupli ex edictō Praetoris introducta⁴ (est); lex autem eo nomine nullam poenam constituit. hoc solum praecipit, ut qui quaerere |uelit, nudus quaerat, linteo cinctus, lancem habens; |qui si quid inuenerit,
8. iubet id lex furtum manifestum esse⁵. |§. 193. Quid sit autem linteum, quaesitum est. set uerius est⁶, consulti gerius esse, quo necessarias partes tegerent⁷. quare⁸ lex |tota ridicula est. nam quem⁹ uestitum quaerere prohibet, is et nudus¹⁰ quaerere prohibitus
12. est. eo magis, quod ita quaesita res inuenta maiori poenae subiiciatur. deinde quod lancem siue ideo haberi iubeat, ut manibus occupantis nihil subiiciatur, siue ideo, ut quod inuenerit ibi¹¹ imponat, neutrum |eorum procedit, si id, quod quaeratur¹², eius magni-

|at (autem) q (qui) uerberat — — — Mihi suspectum uidetur hoc uerberat. Quid si in Cod. scriptum ponamus *serb.* (pro *seru.* i. e. seruus) erat? Sequitur fortasse: *animaduerebat* (animaduerebatur) s' (sed). ² est quae. Sched. ee. qua ⁴ Cod.: ex e *p̄r.* inuoluta ⁵ Sched. ee, ⁶ est. Cod., ut uidetur, ⁷ Fieri potest, ut in Cod. sit: *necessariae partes tegerent*. ⁸ Sched. *qr* (vel *q*) Vid. Praefatio. ⁹ Sched. *qu*. In Cod., ut opinor, est: *que*. ¹⁰ Cod. *nudum* ¹¹ Sched. *b*, ¹² Cod. *grat*,

Lib. VIII, vers. 205. Isidorus, Origin. Lib. V, cap. 26. §. 5. I. de obligat. q. ex delict. nasc. item infra Commentar. IV. §. 173.

§. 190. Conf. Gellius, Lib. XI, cit. cap. ult. Cato, de Re rust., in Praefat. cit. §. 5. I. de obligat. q. ex delict. nasc. item infra Commentar. IV. cit. §. 173.

§. 191. Conf. Gellius, Lib. XI, cit. cap. ult. Paulus, Sent. recept. II, 31, §. 14. item infra Commentar. IV. cit. §. 173.

§. 192. Conf. Lex Rom. Burgund. Tit. XII. (Schult. XIII.) Gellius, Lib. XI, cit. cap. ult. et Lib. XVI, cap. 10. Festus, sub voc. Lance et licio.

§. 193. Conf. Festus loc. allegat.

itudinis aut naturae sit, ut neque subiici, neque ibi 16.
 inponi possit. certe non dubitatur, cuiuscumque ma-
 teriae sit ea lanx, satis legi fieri. §. 194. Propter hoc
 tamen, quod lex ex ea causa manifestum furtum esse
 iubet, sunt, qui scribunt, furtum manifestum aut
 lege, aut natura (*intellegi*): lege id ipsum, de quo 20.
 loquimur, natura illud, de quo superius expo-
 suimus. sed uerius est, natura tantum manifestum furtum in-
 tellegi. neque enim lex facere potest, ut qui mani-
 festus fur non sit¹³, manifestus sit; non magis, quam
 (*ut*) qui omnino fur non sit, fur sit, et qui adulter 24.
 179. aut homicida non sit, adulter uel // homicida sit. at
 XLV.^b illud sane lex facere potest, ut perinde aliquis poena
 teneatur atque si¹⁴ furtum, uel adulteri-
 um, uel ho-
 micidium admisisset¹⁵, quamuis nihil eorum admi-
 serit.

§. 195. Furtum autem fit non solum, cum quis 4.
 intercipiendi causa rem alienam amouet; set¹ gene- Furt.
 raliter cum quis rem alienam² inuito domino con-
 tractat. §. 196. Itaque si quis re³, quae apud eum
 deposita sit, utatur, furtum commit-
 tit. et si quis 8.
 utendam rem acceperit, eamque in alium usum
 transtulerit, furti obligatur: ueluti si quis ar-
 gentum
 utendum acceperit, (*quod*) quasi amicos ad cen-
 am
 inuitaturus rogauerit, et⁴ id peregre secum tulerit: 12.

vel potius, ut opinor, *grat*³; pro *q* (quod) *grat*³ (quaeratur).

¹³ Cod. *s*; ¹⁴ Cod. *atquasi* ¹⁵ Cod. *admisisset*

§. §. 195 — 202. ¹ Cod. *admouet et* Legendum *amouet set*,
 ut est in Inst. ² Inst.: *quis alienam rem*. Sched. *pro quis*
 exhibent *qui*. ³ Cod. *rem* ⁴ *ueluti* etc. Inst.: *ueluti s. q.*

§. 195. §. 6. I. de obligat. §. 196. Itaque — — furti
 q. ex delict. nasc. Conf. Epi- obligatur. Conf. cit. §. 6. I.
 tome, II, 10, §. 3. de obligat. q. ex delict. nasc.

aut si quis equum gestandi gratia⁵ commodatum⁶ longius secum aliquo⁷ duxerit; quod ueteres scripserunt de eo, qui in aciem⁸ perduxisset. §. 197. Placuit tamen eos, qui rebus⁹ commodatis aliter uterentur, quam utendas accepissent¹⁰; ita furtum committere; si intellegant, id se¹¹ inuito domino facere, eumque si intellexisset non permissurum: et si permissurum crederent¹²; extra furti crimen uideri: optima sane distinctione, quia furtum sine dolo malo¹³ non committitur. §. 198. Set et¹⁴ si credat aliquis, inuito domino se rem contrectare¹⁵; domino autem uolente id fiat, dicitur furtum non fieri. unde illud quaesitum¹⁶ est; cum Titius seruum meum¹⁷ sollicitauerit¹⁸; (ut)¹⁹ quasdam res mihi²⁰ subriperet et ad eum perferret; (et seruus)²¹ || id ad me pertulerit²²; ego²³ (autem)²⁴; dum²⁵ uolo Titium in

180.
XLV.

a. u. acceperit, quasi a. a. c. invitaturus; et. ⁵ Inst. causa.
⁶ Inst.: commodatum sibi. ⁷ Cod.: longius cum aliquo Inst. longius aliquo. ⁸ Inst.: aciem equum. ⁹ Cod. pro qui rebus habet quibus.
¹⁰ Inst. acceperint. ¹¹ Inst.: si se intelligant id. ¹² Inst.: at si permissurum credant. ¹³ Inst.: sine affectu furandi. ¹⁴ Set et. Sic ap. Hal. et Cuj. in Inst. legitur; Bien. ed. uocem et non habet. In Cod. est set
¹⁵ Cod.: se rem trectare Inst.: se rem commodatam (Hal.: commodatam sibi) contrectare. ¹⁶ In Cod. additur et pbatum: quod neque Inst. agnoscunt, neque admittit sententia.
¹⁷ Inst.: seruum Maevii. ¹⁸ Cod.: colligitauer (vel) it ¹⁹ Ex Inst. ²⁰ Inst. domino. ²¹ Ex Inst. ²² Sched.: ad me ptulit Inst.: ad Maevium pertulerit. ²³ Inst. Maevius; et mox: uult; permiserit. ²⁴ Ex Inst. ed. Hal. ²⁵ Sic Inst.

Epitome, II, 10, §. 4. ueluti etc. cit. §. 6. I. Conf. Epitome, II, 10, §. 5.
 §. 197. §. 7. I. de obligat. q. ex delict. nasc.
 §. 198. Conf. L. 20. C. de

furt. (Iustinian.) Set — — an neutro. §. 8. I. de obligat. q. ex delict. nasc. conferenda etiam ad reliquam huj. §. partem.

ipso delicto |deprehendere, permisero seruo²⁶, quas-
dam res ad eum perferre: utrum²⁷ furti, an serui
corrupti iudicio²⁸ |teneatur Titius mihi, an²⁹ neutro. 4.
responsum, neutro eum |teneri: furti ideo, quod non
inuito me res contrectaret; serui corrupti ideo, quod
deterior seruus factus non est. |§. 199. Interdum au- Int.
tem³⁰ etiam³¹ liberorum hominum furtum fit; uel-
ut si quis |liberorum nostrorum, qui in potestate 3.
nostra sunt, siue etiam uxor, quae in manu nostra
sit, siue etiam iudicatus, uel |auctoratus mens³² sub-
reptus fuerit³³. §. 200. Aliquando etiam suae³⁴ rei
|quisque furtum³⁵ committit; ueluti si debitor rem,
|quam creditori pignori³⁶ dedit, subtraxerit, uel si 12.
bonae fidei possessori rem meam possidenti subripue-
rim. unde |placuit eum, qui seruum suum, quem
alius bona fide possidebat, ad se reuersum celauerit,
furtum committere. §. 201. Rursus ex diuerso inter- 16.
dum³⁷ (rem) alienam occupare et usucapere conces-
sum est, nec creditur furtum fieri: uelut res heredi-
tarias, quarum *****³⁸ nactus possessionem *³⁹ ne-
cessarius heres esset; nam⁴⁰ necessario herede extante 20.

Sched. cum²⁶ Cod. pmiserumuo²⁷ Sched. qeumtrum In
Cod. fortasse est qeumtrum²⁸ Sched.: corrupti + iudiciu ..
²⁹ Inst. Titius, an. ³⁰ autem deest in Inst. ³¹ Sic Inst. Sched.
et; pro et., ut opinor. ³² siue etiam uxor etc. Haec in Inst.
omissa sunt. ³³ Cod. ueri ³⁴ Cod. aliqd̄ (aliquando) et̄ (etiam)
sae (pro suae). In Inst. ap. Hal. Aliquando autem etiam; ap.
Cnj. et Bien. Aliquando et legitur. ³⁵ Inst.: furtum quis-
que. ³⁶ Cod.: creditor pignori Inst.: creditori pignoris
causa. ³⁷ Cod. ī dum ³⁸ Sched. π (vel h) p (vel r) m̄ (vel m̄
pro m̄) Sav. et Heis. legendum censent nondum. Conf.
supra Comm. II. §. 52. ³⁹ Sched. p̄ sessionem * ⁴⁰ Sched.

§. 199. §. 9. I. de obligat. traxerit. §. 10. I. de obligat.
q. ex delict. nasc. q. ex delict. nasc.

§. 200. Aliquando — — sub- §. 201. uelut res heredita-

- placuit, ut pro herede usucapi possit. *debitor quibque, qui fiduciam, quam creditari⁴¹ mancipauerit, aut in iure cesserit, detinet, ut⁴² superiore commentario rettulimus, sine furto possidere et usucapere potest.*
24. | §. 202. Interdum furti tenetur, *qui⁴³ ipse furtum non fecerit⁴⁴: qualis est, cuius ope, consilio furtum factum est. in quo numero est, qui nummos tibi excussit, ut eos alius surriperet⁴⁵; uel opstitit tibi, ut alius surriperet⁴⁶; aut oves tuas aut bones fugauit⁴⁷, ut alius eas exciperet. et hoc ueteres scripserunt de eo, qui⁴⁸ panno rubro fugauit armentum. sed si quid⁴⁹ per lasciuiam, et non data opera, ut furtum committeretur, factum sit⁵⁰, ***** | * utilis ***** dari debeat⁵¹; cum per legem Aquiliam, | quae de damno lata (est), etiam culpa puniatur.*

181.
XLVI. b.

*heft. es (vel c) et (esset) n (pro n, ut opinor, i. e. nam).⁴¹ Sched. *** | c (vel e) r (vel p — debitor. Hollw.) *** (vel / / pro ***) m' (In Cod. aut qque scriptum esse putaverim, aut: q̄q.) q (pro q̄ i. e. qui) f (vel / / da (?) n (?) / c (fiduciam) / (? — pro q, ut opinor, i. e. quam) *** sed itc / / (creditori. Hollw.)⁴² Sched. d — — — Desunt litterae circiter 9.⁴³ Sched. c. In Cod. haud dubie est q̄.⁴⁴ Inst. fecit. ⁴⁵ Inst.: qui tibi nummos excussit, ut alius eos raperet. ⁴⁶ vel opstitit etc. Inst.: aut tibi obstiterit, ut alius rem tuam exciperet. ⁴⁷ Cod.: oves aut uobes tuas fugauit Inst.: oves tuas vel boves fugauerit. ⁴⁸ Cod.: qui eo ⁴⁹ Cod. quis Inst.: quid eorum. ⁵⁰ Inst.: admitteretur, factum est. ⁵¹ Sched.: uide / / / | ā utilis atque dari (pro dari) debeat Quid, si sic legamus: uideuim' (uidebimus) ā (an) | ā (actio) utilis accommodari debeat? In Inst. est: in factum actio dari debet.*

rias — — — usucapi possit. Conf. Commentar. II. §. §. 52. 57. 58. ut superiora commentario rettulimus. Vid. Commentar. II. §. §. 59. 60. §. 202. Interdum — — —

dari debeat. §. 11. I. de obligat. q. ex delict. nasc. Conf. Epitome, II, 10. §. 6. cum per legem Aquiliam etc. Conf. infra §. 211.

§. 203. Furti autem actio¹ ei competit, cuius Furti interest rem saluam esse, licet dominus non sit. itaque nec domino aliter competit, quam si eius inter- 12. sit², rem non perire. §. 204. Vnde constat, creditorem de pignore subrepto furti agere³ posse⁴. adeo quidem, ut quamuis⁵ ipse dominus, id est⁶, ipse debitor eam rem subripuerit, nihilominus creditori competat actio furti. §. 205. Item si fullo polienda⁷ cura 16. randaue, aut sarcinator sarcienda uestimenta mercede certa acceperit⁸, eaque⁹ furto amiserit, ipse furti habet actionem, non dominus: quia domini nihil interest, ea¹⁰ non perisse¹¹, cum iudicio locati a fullone 20. aut sarcinatore suum persequi possit¹². si modo is fullo aut sarcinator (ad) rem praestandam¹³ sufficiat¹⁴: nam si soluando non est¹⁵, tunc quia ab eo

§. §. 203—207. ¹ actio. Sched. a 0110 ² eius intersit. Cod. eum insit ³ furti agere. Sic in Inst. etiam Bien. Ap. Hal. autem et Cuj. legitur: furti actione agere. ⁴ In Inst. additur: etiamsi idoneum debitorem habeat: quia expedit ei pignori potius incumbere, quam in personam agere. ⁵ Cod. queū; pro: quē. ⁶ ipse etc. Haec in Inst. ommissa sunt. ⁷ Cod. pullienda ⁸ Sched. accepit Cod., ut opinor, habet accepit: quam lectionem in Inst. etiam tuentur Hal. et Cuj.; Bien. edidit accepit. ⁹ Cod. eaque ¹⁰ Sched. idc(vele)a ¹¹ Inst.: interest, eam rem non perire. ¹² Cod.: suum sequi p'sset Inst.: rem suam persequi possit (Cuj. et Bien. potest). ¹³ Sched. sarcitor rem p'standc(?)** ¹⁴ si modo etc. Inst.: Sed et bonae fidei emptori subrepta re etc. Fulloni vero et sarcinatori non aliter furti (Hal.: furti actionem) competere placuit, quam si soluendo sint (Hal. fuerint), hoc est, si domino rei aestimationem solvere possint. ¹⁵ Inst.

§. 203. §. 15. I. de obligat. q. ex delict. nasc.
 q. ex delict. nasc. §. 205. §. 17. I. de obligat.
 §. 204. §. 16. I. de obligat. q. ex delict. nasc.

dominus | suum¹⁶ consequi non potest¹⁷, ipsi furti
 24. actio competit¹⁸, quia hoc | casu, ipsius interest, rem
 salvam esse.¹⁹ §. 206. Quae de²⁰ fullone || aut sar- 182.
 cinatore²¹ diximus, eadem transferemus et ad eum, XLVI.
 cui | rem commodatam²², nam ut illi²³ mercedem
 capien|do custodiam praestant, ita hic²⁴ quoque utendo
 4. commodum | percipiendo²⁵ similiter necesse habet²⁶,
 custodiam | praestare. §. 207. Sed is, apud quem res
 deposita est, custodiam | non praestat, tantumque²⁷ in
 eo obnoxius est, si quid ipse | dolo²⁸ fecerit, quae de
 8. causa (si) res²⁹ ei subrepta fuerit, quae restituenda
 est, eius³⁰ nomine depositi³¹ non tenetur, nec ob
 id eius interest, rem salvam esse: furti, itaque³² age-
 |re non potest; sed ea³³ actio domino competit.

sint; et mox eis. ¹⁶Sched. domini(?) | sm¹⁷ Inst.: suum do-
 minus. ¹⁷Inst. possit. ¹⁸Inst.: ipsi domino furti com-
 petit actio. ¹⁹In Inst. additur: Idem, est et si in partem
 (Hal. parte) solvendo sit (Cuj. sint. Hal. fuerit) fullo aut
 sarcinator. ²⁰Quae de. Cod. de que ²¹Sched. a sarci-
 tore Inst.: et sarcinatore. ²²Inst.: eadem et ad eum, cui
 commodata res est, transferenda veteres existimabant. ²³Sched:
 u, (ut) illi(?) (illi) Inst.: ut ille fullo. Et mox praestat.
²⁴Sched. ita (ita) h, (pro hic, ut opinor). Inst.: ita is,
²⁵utendo etc. In Inst. ap, Hal. legitur: qui commodatum
 utendi causa accepit; ap. Cuj.: qui commodatum utendum
 percipit; ap. Bien.: qui commodum utendi percipit. ²⁶Sched:
 habent ²⁷Cod.: praestatum tantumque Inst.: praestat sed
 tantum. ²⁸Inst.: dolo malo. ²⁹causa etc. Sched. §. p.
 Legendum: c. (causa) si p. (res); ut est in Inst. ³⁰quae resti-
 tuenda etc. Inst.: quia restituendae ejus rei. ³¹nomine de-
 positi. Cod. nonnominis depositis ³²itaque in Inst. non
 legitur, ³³Sched.: et ea Inst.: sed furti.

§. 206. §. 18. I. de obligat. §. 207. §. 19. I. de obligat.
 q. ex delict. nasc. q. ex delict. nasc.

§. 208. In summa sciendum est, quacsitum² esse, an impubes rem alienam amouendo² furtum¹² faciat, plerisque placet³, quia furtum ex adfectu⁴ consistit, ita demum obligari eo crimine impuberem, si proximus pubertati¹ sit, et ob id intellegat, se delinquere.

§. 209. Qui res alienas rapit, tenetur etiam² 16. Qui furti, quis enim magis alienam rem inuito domino conrectat², quam qui rapit? itaque recte dictum est³, eum improbum furem esse, set propriam actionem⁴ eius delicti nomine⁵ Praetor introduxit, quae appellatur ui bonorum raptorum, et est intra annum²⁰ quadrupli actio⁶, post annum simpli. quae actio utilis est, etsi quis ipsam rem⁷, licet minimam, rapuerit.

§. 210. Damni iniuriae actio constituitur per le- 18⁷.
gem Aquiliam, cuius primo capite cautum est, (ut)² 24.
si quis hominem alienum, || eamue² quadrupedem,
XLI. a. quae pecudum numero sit, iniuria³ occiderit, quanti

§. 208. ¹Sched.: sciendum est quacsitum ²alienam mouendo
³plerisque placet. Inst.: Et placet (Hal. placuit). ⁴Cod.
adiectum ⁵Cod. impubertati

§. 209. ¹Sched.: tenetur et (pro et., ut opinor). Inst.:
tenetur quidem etiam. ²Cod. tractat ³Cod.: qui rapit ita
rectum est Inst.: qui vi rapit? itaque recte dictum est.
⁴Sched.: set propria actione (pro propria, actione). Inst.: Sed
tamen propriam actionem. ⁵Cod. lecti nomen ⁶actio
deest in Inst. ⁷Cod. petri qui unquam rem Inst. etiamsi
q. u. r.

§. §. 210 — 214. ¹Ex Inst. ²Inst.: alienum hominem
alienamue. ³Cod.: qua pecudum numero sit iniuria iniuria

§. 208. §. 20. I. de obligat.
q. ex delict. nasc.

§. 209. pr. I. de bon. vi
rapt.

§. 210. pr. I. de lege Aquil.
Conf. I. 2. pr. ad leg. Aquil.
(ex Nostri Commentar. ad
Edict. prov.)

ea res in eo anno pluri⁴mi fuerit, tantum domino dare damnetur. §. 211. Is iniuria autem occidere intellegitur, cuius dolo aut culpa id acciderit. nec ulla alia lege damnatum, quod sine iniuria datur, reprehenditur. itaque⁵ impunitus est, qui sine culpa et dolo malo casu quodam damnatum committit. §. 212. Nec solum corpus in actione huius legis aestimatur, sed sane si⁶ seruo occiso plus dominus damni capiat, quam pretium serui, id⁷ quodque aestimatur: uelut si seruus meus ab aliquo heres institutus, antequam iussu meo hereditatem cerneret, occisus fuerit; non enim tantum ipsius pretium aestimatur, sed et hereditatis amissae quantitas. item si ex gemellis, uel ex comoeidis, uel ex symphoniacis unus occisus fuerit, non solum occisi fit aestimatio, sed eo amplius⁸ computatur, quod ceteri, qui supersunt, depretiati sunt. idem iuris est etiam, si (quis) ex pari mularum unam, uel etiam ex quadriga⁹ equorum unum occiderit. §. 213. Cuius autem seruus occisus est, is liberum arbitrium habet, uel capitali crimine reum facere eum, qui occiderit, uel hac lege damnatum persequi. §. 214. Quod autem adiectum¹⁰ est in hac lege: QVANTI IN EO ANNO PLVRIMI EA RES FVERIT¹¹;

⁴ Sched. fuit Inst. fuerit. Cod., ut opinor, fuit i. e. fuerit.

⁵ Cod. resp̄h̄dit̄ itaque, pro resp̄h̄dit̄ itaque. ⁶ Cod. i. ⁷ Cod. sid. ⁸ Cod.: amplius q̄. ⁹ Cod. quadrigisa. ¹⁰ Cod. adistum. ¹¹ Inst.: quanti (Hal.: quanti id) in eo anno plu-

§. 211. Conf. §. §. 2. 3. I. §. 214. Conf. §. 9. I. de lege Aquil.

§. 212. Conf. §. 10. I. de lege Aquil. FVERIT. Conf. Noster cit. L. 2. pr. ad leg. Aquil. Vlpianus, L. 21. pr. eod.

§. 213. Conf. §. 11. I. de lege Aquil.

illud efficit, (ut) si (quis) claudum puta, aut luscum seruum occiderit, qui in eo anno integer fuerit¹², aestimatio fiat (non quanti mortis tempore, sed quanti in ea anno plurimi fuerit). quo fit, ut quis plus interdum consequatur¹³, quam ei damnum datum est.

184.
XLI. b.

§. 215. Capite secundo (in) adstipulatorem, qui pecuniam in fraudem stipulatoris acceptam fecerit, quanti ea res esset, tanti actio constituitur. §. 216. 4. Qua² et ipsa parte legis damni nomine actionem introduci manifestum est³, sed id caueri non fuit necessarium, cum actio mandati ad eam rem sufficeret; nisi quod ea lege aduersus infitiantem in duplum agitur.

§. 217. Capite tertio de omni cetero damno cauetur. itaque si quis seruum, uel eam quadrupedem, quae pecudum numero (est, uulnerauerit, siue eam quadrupedem, quae pecudum numero) non est¹, uelut canem, aut feram bestiam, uelut ursum, leonem²,

8.
Cap.

rimi fuerit. L. 2. pr. ad leg. Aquil.: quanti id in eo anno plurimi fuit. L. 21. pr. eod.: quanti (Cod. Flor.: quanti is homo) in eo anno plurimi fuit (Cod. Flor. fuisset).¹² Sched. fuit; Cod., ut opinor, fuit i. e. fuerit. ¹³ Cod.: ut quis plus indum sequat?

§. §. 215. 216. ¹ Sched. *æta*ti, pro *æt* tati i. e. esset tanti. ² Cod. *g* ³ Sched. *introducim* *fē* Lege; *introduci mf.* (manifestum) *ē.* (est). Sav.

§. §. 217 — 219. ¹ numero est etc. Sic Inst. Sched. numero de (pro n. ē., ut videtur). ² Cod.: *ūrsūm* (pro *ūū. ursum*,

§. 215. Conf. §. 12. I. de lege Aquil. Vlpianus, L. 27. §. 4. eod. item supra §. 111. §. 216. Conf. supra cit. §. 111. etc. Conf. infra Commentar. IV. §. §. 9. 171. §. 217. §. 13. I. de lege Aquil.

12. vulneraverit uel occiderit, ex hoc³ capite actio |constituitur. in ceteris quoque⁴ animalibus, item in omnibus rebus, quae⁵ anima carent, damnum iniuria datum |hac parte uindicatur. si quid enim ustum, aut ruptum, aut |fractum (*fuerit*)⁶, actio hoc capite
16. constituitur: quamquam potuerit |sola rupti appellatio in omnes istas causas sufficere; |ruptum (*enim intellegitur quod quoquo modo corruptum*)⁷ est, unde non solum usta, aut⁸ rupta, aut fracta⁹, set |etiam⁹ scissa et collisa¹⁰ et effusa et ***** aut¹¹ perempta |atque deteriora facta hoc uerbo continentur. §, 218. Hac ta-
20. men capite |non quanti in eo anno, sed quanti in diebus xxx proximis e|a¹² res fuerit, damnatur¹³ is, qui damnum dederit. ac ne |PLURIMI quidem uerbum adiicitur. et ideo quidam ** puta|uerunt, liberum
24. esse *****¹⁴ die|bus *****| ***** adiceret, quo¹⁵ plurimi ||res fuit, uel eum,¹⁸⁵ quo¹⁶ minoris fuit¹⁷, sed Sabino¹⁸ placu|it, perinde XLVIII. b.

ut opinor, i. e. uelut ursum) leonem Haec in Inst. non leguntur.
³ Inst.: vulneraverit aut occiderit, hoc. ⁴ Inst.: quoque omnibus.
⁵ Cod. qua ^{6, 7} Ex Inst. ⁸ Inst.: Unde non solum *fracta*, aut usta. ⁹ Sic Inst. Sched. et, pro *et*, ut uidetur.
¹⁰ Sched. o(vel c)llisa Inst.: collisa. ¹¹ Sched.: et -- a (aut). Inst.: et *quoquo modo*. ¹² ea deest in Inst.
¹³ Inst. obligatur. ¹⁴ Sched. ductus incertos continent hos: *ius auct. d. d. c. c. (vel d.) a* ¹⁵ Sched.: die|bus ----- adiceret *.o(vel q— quo) ¹⁶ eum quo. Sched. *an(vel p) o(vel u) quod* ¹⁷ Loci sententia haec est: quidam putauerunt, liberum esse iudici, quem diem uellet, ex diebus xxx proximis eligere, ut uel eum adiceret, q. p. r. f., u. e., q. m. f. ¹⁸ Inst.:

§. 218. Hoc — — dederit. fuit. Conf. Theophilus ad §. §. 14. I. de lege Aquil. ac cit. sed Sabino etc. cit. ne — adicitur. §. 15. I. eod. §. 15. I. et ideo — — — quo minoris

habendum¹⁹; ac si etiam²⁰ hac parte PLURIMI²¹ uerbum | adiectum esset²²; nam legis latorem contentum fuisse²³, (quod prima parte eo uerbo usus esset)²⁴. 4.
 §. 219. Et²⁵ placuit, ita demum ex ista²⁶ lege actionem esse, si quis²⁷ | corpore suo damnura dederit. atqui²⁸, alio modo damno | dato, utiles actiones dantur²⁹: uelut si quis alienum hominem, aut³⁰ pecudem incluserit et fame necauerit³¹, aut | iumentum 8. tam uehementer egerit, ut rumpereetur;³² (aut)³³ | si quis alieno seruo persuaserit, ut in arborem ascenderet, uel in puteum descenderet, et is³⁴ ascendendo | aut descendendo ceciderit³⁵, aut mortuus fuerit, aut³⁶ aliqua | parte corporis laesus sit³⁷. item³⁸ si quis alie- 12.

Sabino recte. ¹⁹ Inst. habendam aestimationem. ²⁰ Cod. pro si. *et.* (etiam), ut in Inst. legitur, exhibet *set* Excidit itaque littera *i*. Ceterum librarium *set.*, non *set*, scripsisse crediderim. ²¹ Cod.: plurimi *p* ²² Inst. *fuisse*. ²³ Cod.: nam *legibus* latorem etc. Inst.: Nam *plebem Romanam, quae, Aquilio tribuno rogante* (Hal. *interrogante*), *hanc legem tulit, contentam fuisse*. ²⁴ Ex Inst., nisi quod ibi est: *usa* esset. ²⁵ Malim *Set.* Inst. *Ceterum*. ²⁶ Inst.: demum *directam* ex hac. ²⁷ Inst.: quis *praecipue*. ²⁸ Cod. *q*, pro *atq*, ut uidetur. Inst. *Ideoque in eum, qui*. Et mox: *damnura dederit*. ²⁹ Inst. *dari solent*. ³⁰ Cod. *an* ³¹ *si quis alienum* etc. Inst.: *si quis hominem alienum, aut pecus ita incluserit, ut fame necaretur*. ³² In Inst. adicitur: *aut pecus in tantum exagitauerit, ut praecipitaretur*. ³³ Ex Inst. ³⁴ Cod. *si* Equidem librarium festinantius scribentem litterarum ordinem invertisse puto: nam sensus utique *is* postulat, ut est in Inst. ³⁵ Cod. *cecideri*; pro *ceciderit*: quae tamen vox ita demum recte videretur apposita, si sequeretur particula *et*; nunc rectius abesset, sicut abest ab Inst. ³⁶ Inst. *mortuus, aut*; omisso uerbo *fuerit*. ³⁷ Inst.: *laesus fuerit, utilis actio in eum datur*. ³⁸ Cod. *item* Inst. rectius *Sed*

num |seruum³⁹ de ponte aut⁴⁰ ripa in flumen proiecerit⁴¹, et is suffocatus fuerit, *hinc* corpore suo damnum dedisse eo quod proiecerit⁴², non difficiliter intellegi potest⁴³.

16.
Iniur.

- |§. 220. Iniuria autem committitur non solum cum quis pugno pulsatus, aut |fuste percussus, uel etiam uerberatus erit¹, sed et si cui conuicium factum fuerit; siue quis bona alicuius quasi debitoris, sciens eum² nihil debere sibi, proscripserit³; |siue⁴ quis ad infamiam alicuius libellum aut carmen |scripserit⁵; siue quis matremfamilias aut praetextatum⁶ |adsectatus fuerit⁷; et denique aliis pluribus modis⁸. §. 221. Pati autem⁹ iniuriam uidemus non solum per nosmet 24. ipsos, sed etiam¹⁰ per liberos nostros, quos in potestate

exhibent: sequens enim species a praecedentibus longe diversa est. ³⁹In Inst. ed. Hal. et Cuj. adjicitur uerbum *aut*, quod Bien. ed. non agnoscit. ⁴⁰Cod. *an* Inst.: aut *de*. ⁴¹Inst. *dejecerit*. ⁴²Cod.: fuerit *u*(uel *q*)*hinc* corpore suo damnum dedisset etc. Inst.: fuerit, *eo quod projecit*, corpore suo damnum dedisse. ⁴³Inst.: non *difficiliter* intellegi potest (Cuj. et Bien. *poterit*): *ideoque ipsa lege Aquilia tenetur* etc.

§. §. 220 — 222. ¹Sched.: pugno *pulsa*? (pulsatus aut) |fuste *percussus* (percussus) *u* (uel) *et* (etiam) *u* (uel) *u*erberatus (uerberatus) erit. Inst.: pugno pulsatus (Cuj. et Bien. ed. loco uerbi *pulsatus* exhibent *puta*), aut *fustibus caesus*, uel e. v. e. ²Cod.: eum *ipsi* ³*siue quis* etc. Inst.: *sive cuius* bona quasi debitoris, *qui nihil deberet, possessa fuerint ab eo, qui intelligebat, nihil eum sibi debere*. ⁴Inst. *uel si*. ⁵Inst.: *scripserit, composuerit, ediderit, dolose malo fecerit, quo quid eorum fieret*. ⁶Cod. *matremfamiliam* etc. Inst.: *matr. fam. a. praetextatum praetextatamve*. ⁷Inst.: *fuerit: sive cuius pudicitia attentata esse dicetur*. ⁸Inst.: *modis admitti iniuriam manifestum est*. ⁹Cod. *a* ¹⁰Sic Inst. Sched. *et*;

§. 220. §. 1. I. de iniur. tio, cap. 15.

siue quis bona — — proscripserit. Conf. Cicero, pro Quin-

§. 221. §. 2. I. de iniur.

186. habemus; || item per uxores nostras, quae in manu
 XLVIII.^a nostra sunt¹¹. itaque si ***** filiae meae¹², quae
 Titio nupta est, iniuriam feceris, non solum filiae no-
 mine tecum agi iniuriarum potest, uerum etiam meo 4.
 quoque et Titii¹³ nomine¹⁴. §. 222. Seruo autem
 (ipsi) quidem¹⁵ nulla iniuria intellegitur fieri, sed do-
 mino per eum¹⁶ fieri uidetur: non tamen iisdem
 modis, quibus etiam per liberos nostros uel uxores¹⁷
 iniuriam pati uidemur¹⁸, sed ita cum quilibet atrocius 8.
 commissum fuerit¹⁹, quod aperte in contumeliam
 domini fieri uidetur²⁰; ueluti si quis alienum seruum
 uerberauerit: et in hunc casum formula²¹ proponi-
 tur. at si quis seruo conuicium fecerit, uel pugno
 eum percusserit, non preponitur ulla formula; nec 12.
 temere petenti²² datur²³.

§. 223. Poena autem iniuriarum ex lege xii tabu. Poen.

pro *et.*, ut opinor. ¹¹Cod. *sunt* *Pati autem etc.* Inst.:
Patitur autem quis iniuriam non solum per semet ipsum, sed
etiam per liberos suas, quos in potestate habet, item per uxore-
rem suam: id enim magis praevaluit. ¹²Sched.: *si uel*
(uel)rae filiae meae Inst.: *si filiae alicujus.* ¹³ *agi iniuri-*
arum etc. Inst.: *iniuriarum agi potest, sed etiam patris*
quoque et mariti. ¹⁴ Cod.: *nomen* ¹⁵ Sched.: *seruo at | q.*
 Inst.: *Seruis autem ipsis quidem.* ¹⁶ *intellegitur etc.* Inst.:
fieri intelligitur, s. d. p. eos. ¹⁷ Inst.: *per liberos et uxores.*
¹⁸ Verba *iniuriam pati uidemur* in Inst. omiassa sunt. ¹⁹ Inst.:
fuerit (Bien. sit) et. ²⁰ *in contumeliam etc.* Cod. *min*
tūeliam etc. Inst.: *ad contumeliam domini respicit.* ²¹ Inst.
actio. ²² Sched. *potenti* ²³ *non proponitur etc.* Inst.:
nulla in eum actio domino competit.

§. 222. §. 3. I. de iniur. Lib. XVI, cap. 10. Festus, sub
 §. 223. Poena — — *fractum.* voc. Talionis. *propter os*
 §. 7. I. de iniur. Poena — — *seruo cl.* Conf. Mos. et
 — *talio erat.* Conf. Gellius, Rom. Leg. Collatio, Tit. II,
 Lib. XX, cap. 1, princip. et §. 5. *propter ceteras — con-*

- larum³ propter membrum quidem ruptum talio erat:
16. propter os uero fractum aut collisum trecentorum assium poena erat, uelut si libero os fractum erat; at si seruo *CL*²: propter ceteras uero iniurias xxv assium poena erat constituta. et uidebantur illis terri-
20. poribus, in magna paupertate, satis idoneae istae pecuniariae poenae. §. 224. Set nunc alio iure utimur. permittitur enim nobis. *****⁴ iniuriam aestimare, et iudex uel tanti condemnat, quanti nos
24. aestimauerimus⁵, uel minoris pro ut illi⁶ uisum fuerit. set cum atrocem iniuriam Praetor || aestimare solet, si simul constituerit, quantae pecuniae nomine fieri debeat uadimonium, hac ipsa quantitate⁷ taxamus⁸
4. formulam, et iudex quamuis⁹ possit uel minoris damnare, plerumque tamen propter ipsius Praetoris auctoritatem non audet minuere condemnationem. | §. 225. Atrox autem¹⁰ iniuria aestimatur uel ex facto, uelut si quis ab aliquo uulneratus, aut uerberatus
8. fustibus caesus fuerit¹¹; uel ex loco, uelut si cui

187.
XXXIX. a.

§. §. 223 — 225. ¹ Cod. *legum XII tabulas(?)* ² Cod. *et.*
³ Cod. *pecuniae poenae* | *ne* ⁴ Sched. *appus* ⁵ *Set nunc*
 etc. Inst.: Sed postea Praetores permittebant ipsis, qui iniuriam passi sunt, eam aestimare, ut iudex uel tanti (Hal. et Cuj.: tanti reum) condemnet, quanti iniuriam passus aestimauerit. ⁶ Sched. *p* | *illu* Inst.: prout ei. ⁷ Sched.: *ae* (pro hac. Sav.) ipsa *quante* (pro *quante* i. e. quantitate).
⁸ Cod. *taxamus* ⁹ Sched. *qui* In ipso Cod. fortasse est *quis*, uel *qu.*: utraque scriptura *quamuis* significat. ¹⁰ *autem* deest in Inst. ¹¹ *uulneratus* etc. Inst.: *vulneratus fuerit*

stituta. Conf. Gellius et Collatio, loc. cit. et uidebantur fuerit. Conf. cit. §. 7. I. de illis temporibus etc. Conf. iniur.
 §. 225. §. 9. I. de iniur.

in theatro, aut in foro¹² iniuria facta sit; uel ex persona, uelut si magistratus iniuriam passus fuerit, uel senatoribus ab humili persona facta sit iniuria¹³.

(Hal. sit), *vel fustibus caesus.* ¹² Inst.: *uel in foro, uel in conspectu Praetoris.* ¹³ *uel senatoribus etc.* Inst.: *uel si senatori ab humili persona* (In Cuj. et Bien. ed. *verbum persona* omittitur) *injuria facta sit, aut parenti patronove fiat a liberis vel libertis. Aliter enim etc.* In Cod. *versus finem* hujus paginae majoribus litteris scriptum extat: *lib. III explic.*

GAI INSTITVTIONVM COMMENTARIVS QVARTVS.

189.
LII, a.
- §. 1. quot genera actionum sint, uerius uidetur, duo esse: in rem, et in personam. nam² qui iiii esse dixerunt³ ex sponsum generibus, non animaduerterunt, quasdam species actio-num inter⁴ genera se rettulisse. §. 2. In personam actio est, qua agimus |*****⁵ alioque, qui nobis uel ex contractu, uel ex delicto obligatus est, id est, cum intendimus, dare, 8. facere, praestare oportere⁶. §. 3. In rem actio est, cum aut corporalem rem intendimus no-stram esse, *aut ius⁷ aliquod nobis competere, uelut utendi, aut utendi fruendi, eundi⁸, agendi, aquamue ducendi, uel

§. §. 1 — 5. ¹In Cod. uacua esse videntur haec linea et sequent. lin. principiam. Equidem praeter rubricam, si quam Gajus apposuit, tale quid hoc loco deperditum esse crediderim: *Superest, ut de actionibus loquamur* (Conf. pr. I. de act.). *Quodsi quaeritur.* ²Sched. n(?) pro n, ut opinor. ³Sched. dixerunt ⁴Sched. Cod. haud dubie x ⁵Sched. uoluerunt (?)e(?) ⁶Sched. pstarie d[ic]e (pro d[ic]ere i. e. oportere). ⁷cc. (esse) a. (aut) ius Sched.: ec * us ⁸Sched. utenda (utendi)

§. §. 1. 2. Conf. §. 1. I. de act. §. 3. Conf. §. §. 1. 2. I. de act.

altius | tollendi, *uel pr*ospiciendi⁹. item actio ex di-
 uerso aduersario | est negatiua. §. 4. Sic itaque dis- 12.
 cretis actionibus certum est, | *non pos*se nos¹⁰ rem
 nostram ab alio ita¹¹ petere: SI PARET | EVM DARE
 OPORTERE. nec enim, quod nostrum est, nobis dari
 potest: cum solum | id dari nobis intellegatur, quod
 (ita datur, ut)¹² nostrum fiat; nec res, | quae nostra 16.
 (est)¹³, amplius (nostra) fieri potest¹⁴. plane odio
 furum, quo magis | pluribus actionibus teneantur, ef-
 fectum est, ut extra poenam dupli aut quadrupli, rei
 recipiendae nomine fu|res ex hac actione etiam¹⁵ te-
 neantur: SI PARET EOS DARE OPORTERE: | quam- 20.
 uis sit etiam aduersus eos haec actio, qua rem nostram
 | esse petimus¹⁶. | §. 5. Appellantur¹⁷ autem in rem Appell.
 quidem actiones uindicationes, | in personam uero
 actiones, quibus dari fieriue oportere inten|dimus, con- 24.
 dictiones¹⁸.

§. 6. Agimus autem interdum, ut rem tantum
 190° con||sequamur; interdum ut poenam tantum; alias ut
 LII. b.

a(?-aut) utē|di fruend, (fruendi) *ndi (eundi). ⁹ u. (uel)
 prospiciendi. Sched. * *ospiciendi ¹⁰ n. (non) p'se (posse)
 nos Sched.: * *se nos Inst.: non posse actorem. ¹¹ Inst.:
 suam rem ita ab aliquo. ^{12.13} Ex Inst. ¹⁴ nec enim etc.
 Inst.: Nec enim, quod actoris est, id ei dari oportet: quia
 scilicet dari cuiquam id intelligitur, quod ita datur, ut ejus
 fiat: nec res, quae jam actoris est, magis ejus fieri potest.
¹⁵ Sched.: ex hac uōne et (pro et.) Inst.: etiam hac actione.
¹⁶ Inst.: quamuis sit aduersus eos etiam haec in rem actio,
 per quam rem suam quis esse potit. ¹⁷ Inst. Appellamus.
¹⁸ Sched.: quibus dare fieriue etc. Inst.: quibus dare facere
 oportere intenditur, condictiones: condicere enim est denun-
 tiare etc.

§. 4. §. 14. I. de act. nec personam uero etc. Conf. in-
 enim — dari potest. Conf: su- fra §. 18.
 pra Commentar. III. §. 99. §. 6. Conf. §. 16. I. de act.
 §. 5. §. 15, I. de act. in

rem et poenam². §. 7. Rem tantum persequimur
 uelut actionibus ex contractu *****² | §. 8. Poenam
 4. tantum³ consequimur uelut actione furti, et iniuria-
 rum, et *ad* quorundam⁴ opinionem actione ui bono-
 rum raptorum: nam ipsius rei et uindicatio et con-
 dictio nobis competit. §. 9. Rem uero et poenam
 8. infitiantem in duplum agimus: quod accidit per actio-
 nem iudicati, *item*⁵ depensi, damni | iniuriae *****
 ***⁶ legatorum nomine, quae per damnationem certae
 relictas⁷ sunt.

§. 10. Quaedam praeterea sunt actiones, quae ad
 legis actionem exprimentur; quaedam, quae sua ui⁸

§. §. 6—9. ¹ Sched.: *aliam* ut (ut) *io(?)m* (rem) *ei* (et)
pro(?)na (pro poena. i. e. poenam). ² Sched.: *actum* Lego ali-
 quo. Heis. ³ Sched.: *est*, pro *tant.*, ut opinor, i. e. tantam.
⁴ Sched.: *et*, quorundam ⁵ Sched.: *iudicari*; pro *iudicati*
it. (item), ut opinor. ⁶ Sched.: *damni* | — *ae* (Lego *intu-*
riae, quamvis non 6, sed 9 requirentur litterae, si lacunam
 ex legitimo unius lineae litterarum numero aestimare uellemus)
ua(?)quii (vel *a* pro *ii*) *ab(?)a* Posterioribus ductibus legis Aquili-
 aem mentionem contineri vix est ut dubitemus. ⁷ Cod.: *certe*
relictas.

§. 10. ¹ Sched.: *dam* (quaedam) (pro *q.*; ut conjunctio, i. e.
 quae) *iu* (vel *c*) *a* (Legis *rua*. Hollw.) *ui*

§. 7. Conf. §. 17. I. de act.
 §. 8. Conf. §. 18. I. de act.
et ad quorundam — raptorum.
 Conf. pr. I. de bon. vi rapt.
 et §. 19. I. de act.

§. 9. Conf. cit. §. 19. I. de
 act. *ex his causis* etc. Conf.
 infra §. 171. item Paulus, Sent.
 recept. I, 19, §. 1. ubi pro *de-*
pensi male *depositi* legendum
 esse putaverunt Cujacius et qui
 eum secuti sunt. *iudicati.*

Conf. Cicero, pro Flacco, cap.
 21. *depensi.* Conf. supra
 Commentar. III, §. 127. *damni*
iniuriae. Conf. supra Com-
 mentar. III, §. 216. *item* §. ult.
 I. de obligat. quasi ex con-
 tractu et §. §. 23. 26. I. de act.
legatorum etc. Conf. supra
 Commentar. II, §. 282. et loca
 ibi allegata; *item* cit. §. §. 23.
 26. I. de act.

§. 10. Conf. infra §. §. 32. 33.

ac potestate constant. quod ut manifestum fiat, opus 12. est, ut prius de legis actionibus loquamur.

§. 11. Actiones, quas in usu veteres habuerunt, Act. legis actiones appellabantur, vel ideo quod legibus proditae erant, quia tunc edicta Praetoris, quibus com- 16. plures actiones introductae sunt, nondum in usu habebantur; vel ideo quia ipsarum legum uerbis accommodatae erant, et ideo immutabiles proinde atque leges obseruabantur. unde eum, qui de uitiibus 20. succisis ita egisset, ut in actione uites nominaret, responsum fuit, rem perdidisse, quia de his arbores nominare eo, quod lex XII tabularum, ex qua de uitiibus succisis actio competeret, generaliter de arboribus succisis loqueretur. §. 12. Lege autem age- 24. batur modis quinque: sacramento; per iudicis postulationem; per condemnationem; per manus inijectionem; per pignoris captionem.

191.
LXXVIII.^b
b. r.

§. 13. Sacramenti actio generalis erat: de qua quibus enim rebus ut aliter ageretur lege cautum non 4. Sacr.

§. §. 11. 12. ¹ Sched. (?)^p Legendum *q̄a* ² Sched. *γpluris* ³ Sched. *obseruant* ⁴ Sched.: *l* (pro *q̄*; ut opinor) de *uilibus* (uitibus). ⁵ Sched. *σ* (vel *c*) *ut* (vel *m* pro *it*) ⁶ Sched. *pdidisse* ⁷ Sched. *σp* (vel *r*) *etero* (pro *γpeteret*) *generalis* (?) ⁸ (?) *oc* (pro *generalis de*). ⁹ Cod. *iudices* ⁹ Sched. *manus*

§. §. 13—17. ¹ Cod. *ad* Legendum *de*. *Sav.* ² Sched. *quib* (?) *u* (quibus) *σ* (enim) *pcus* (In Cod. fuerit *rebu*).

§. 11. *Actiones* — — *proditae erant*. Conf. Pomponius, L. 2. §. 6. de orig. jur. eo quod lex XII tabularum etc. Conf. Plinius, Hist. nat. Lib. XVII, cap. 1. vers. fin. Lib. XIV, cap. 1. pr. Paulus, L. 28. §. 6. de iurejur. et L. 1. 11. arbor. furtim caesar. Vlpianus. L. 3. pr. eod. Gajus, L.

2. 4. eod. (ex ipsius Commentar. ad Leg. XII. Tab.)

§. 12. *sacramento*. Vid. §. §. 13—17. *per condemnationem*. Vid. §. §. 18—20. *per manus inijectionem*. Vid. §. §. 21—25. *per pignoris captionem*. Vid. §. §. 26—29.

§. 13. *hoc tempore* — — *debitum petat*. Conf. infra §. §.

- 6—9. erat, de his³ sacramento agebatur. eaque actio perinde periculosa erat⁴ |*****⁵ atque hoc tempore periculosa est actio cer|tae creditae pecuniae
12. propter sponsionem, qua periclitatur reus⁶ si temere neget, et⁷ propter restipulationem, qua pe|riclitatur actor si non debitum petat⁸: nam qui uictus erat |summam sacramenti praestabat⁹ poenae nomine; eaque |in publicum cedebat, praedesque eo nomine
16. Praetori daban|tur¹⁰, non ut tunc sponsionis et restipulationis poe|na lucro cedit aduersario¹¹, qui uicerit¹². §. 14. Poena autem sa|cramenti aut quingena-ria erat, aut quinquagenaria. nam¹³ |de rebus mille
20. aeris plurisue quingentis assibus, |de minoribus uero¹⁴ quinquaginta assibus sacramento con|tendebatur: nam

* Sched. h¹¹ 4 In Sched. ita comparatae sunt lin. 7—9: — — — atq h' tempore periculosa c ao. cer|tae creditae pe¹²uniae pp sponsionem qua periclitatur actor si n debitum petat n qui uictus erat Quae tamen omnia in Cod. lineis sequentibus 10 — 12. iterum exhibentur, et quidem ethendatiora. Sav.

6 Sched. falsiucq(?) An falsiloquis? Sav. 6 Sched. pe-riclitat ret r (vel p, vel f) enc Legendum 'periclitat' reus. Sav.

7 Sched. neget Geminandae sunt litterae et. Sav. 8 Sched. petat⁹

9 Sched. ****m sacram p(?)s(?)r¹⁰ Lege: sumam sacramti (sacramenti) p¹¹stabat. §av.

10 Sched.: c¹² (eaque) in (in) publicum cedebat) (In Cod. haud dubie est p¹³desq.) eo nom (nomine) p¹⁴tor (Legendum p¹⁵tori) dab¹⁶|tur (dabantur).

11 Sched. luero (lucro) cedit (cedit) adueteari (aduersario).

12 Cod.: uicerit ut

13 Sched. +? Cod., ut opinor, n 14 Sched.: de minoris *

171. et 180. nam qui uictus — — dabantur. Conf. infra §. 16. item Festus, sub voc. Sacramentum. Varro, de Ling. Lat. Lib. IV. (ap. Gothofred. pag. 29.).

§. 14. Poena — — — con- tendebatur. Conf. §. §. seq. 15. 16. item Festus et Varro loc. cit. nec non Valerius Probus, in litter. Q. N. T. S. Q. P. (ap. Gothofred. pag. 1476.).

- *ita* lege XII tabularum cautum erat. *sed si de libertate* hominis controuersia¹⁵ erat, etsi pretiosissimus homo esset, tamen ut L assibus sacramento contenderetur cautum erat * | ****¹⁶ fauoris causa ne satisfactione onerarentur¹⁷ adsertores || ————— 1—10.
192. LXXVIII. a. ————— [*****
b. r. ***** i|stae¹⁸ omnes actiones ***** 12.
*** | ————— | ***** 13—17.
***** captus ***** | ————— 19—23.
—————¹⁹ | ***** §. 15. 24.
193. CVII. a. ad iudicem accipiendum || uenirent. postea uero²⁰ reuersis dabatur **** xxx.²¹ iudex: *idque* per²² legem Pinariam factum est; ante eam autem | legem ****
***²³ dabatur iudex. illud ex superioribus intellegimus, si de re minoris quam (M) aeris²⁴ agebatur, quin|quagenario sacramento, non quingenario eos con-

In Cod. tamen de minorib. u scriptum esse puto. ¹⁵ Sched.: n(vel a) i i i i i i i i c hominis sūsia. In Cod., ut opinor, est: r' si de lib.tat|e hominis yūsia (controuersia. Vid. Praefatio). Sav. ¹⁶ Sched. contendere (pro contenderet) ca**** (cautum) eaa(erat) i|tume ¹⁷ Sched. fauoris c i i c pl(?) i s(?) a i i s n o r a r e n t' Lege: fauoris c. ne satisfactione onerarent' Sav. ¹⁸ Sched. -|stae ¹⁹ Sched.: (lin. 17.) ****onocassac ————— (lin. 18.) ————— cp(?) captus — (lin. 19.) ————— n i o (vel d) o i i i i i i i i ²⁰ Sched. ū, pro ū, ut opinor. ²¹ Sched. u i a (s) i (?) x x x x. Sententiae fortasse conueniret: post diem trigesimum. Vid. Ascon. loc. hic inferius alleg. ²² Sched. i i i i i i i i, vel c (vel a) q o (vel u) p. In Cod. scriptum puto idq. p Sav. ²³ Sched. i i (vel n pro i i) c (vel a) a (vel i) i i i i i i i i Legendum uidetur yfestim. Butt. ²⁴ Cod.: minoris q. aeris Lege: minoris quam milo aeris. Manifestum

§. 15. dabatur **** xxx. rioribus intellegimus. Vid. §. 14. iudex. Conf. Asconius, in postea tamen quam iudex datus esset etc. Conf. Asconius 1675. pag. 76.) illud ex supe- loc. cit.

[tendere solitos fuisse. postea tamen quam iudex da-
 tur²⁵ esset, |comperendinum diem, ut ad iudicem
 8. uenirent, |denuntiabant. deinde cum ad iudicem uene-
 rant, antequam apud |eum *causam*²⁶ perorarent, so-
 lebant breuiter ei et quasi per |iudicem rem expo-
 nere; quae dicebatur *causae collectio*, quasi *causae*
 12. *si.* *suae in breue coactio.*²⁷ |§. 16. Si in rem agebatur,
 mobilia quaedam et momentia, quae modo in |ius ad-
 ferri adducere possent, in iure uindican|tur ad hunc
 modum. qui uindicebat, festucam te|nebat. deinde
 16. ipsam rem apprehendebat, uelut hominem, |et ita
 dicebat: HUNC EGO HOMINEM EX IVRE QVIRITIVM
 MEVM ESSE AIO |SECVNDVM SVAM CAVSAM, SICVT
 DIXI. ECCE TIBI VINDICTAM |INPOSVI. et simul
 homini festucam inponebat. aduersarius eadem simi-
 20. liter dicebat et faciebat. cum |uterque uindicasset,
 Praetor dicebat: MITTITE²⁸ AMBO HOMI|NEM. illi
 mittebant. qui prior uindica|uerat, ita alterum inter-
 roga|bat: POSTVLO²⁹, ANNE |DICAS, QVA EX CAU-

enim est, post siglam \bar{q} . excidisse numerum \bar{m} . Conf. supra
 §. 14. Sav. ²⁵ Cod. datum ²⁶ Sched. q; pro \bar{c} .
²⁷ Duplex in instituenda sacramenti actione forma obtinuisse
 videtur, altera si in personam, altera si in rem ageretur: ad
 hanc quae in sequentibus traduntur, ad illam vero quae hoc
 articulo continentur, refero. ²⁸ Cod. mitte ²⁹ uindicaue-

§. 16. Conf. Gellius, Lib. XX, — nominabant. Conf. supra
 cap. 10. SECVNDVM — VIN- §. 14. deinde sequebantur —
 DICTAM INPOSVI. Conf. Va- ageretur. Conf. §. 15. postea
 lerus Probus, in litter. S. S. C. Praetor — — — et fructuum.
 S. D. E. T. V. (ap. Gothofred. Conf. infra §. §. 92. 94. item
 pag. 1476.) POSTVLO — KINDI- Festus, sub vocib. Vindiciae,
 CAVERIS. Conf. Cicero, pro Superstites. Cicero, in Verrem,
 Muraena, cap. 12. VIN- Lib. I, cap. 45. et ad eum lo-
 DICTAM. Conf. Boethius, Com- cum Asconius (ed. a. 1675.
 mentar. in Topic. Cicer. Lib. I. pag. 100.) Valerius Probus, in
 (ad cap. 2.) QUANDO TV — litter. P. P. L. V. (ap. Gotho-

SA VINDICAVERIS. ille respondebat³⁰ *****³¹
 SICVT VINDICTAM IN ROSVI. deinde qui prior uin- 24.
 dicauerat, dicebat; QVANDO TV INIVRIA VINDICA-
 194. VISTI, || D AERIS SACRAMENTO TE PROVOCO. aduer-
 CVII. b. sarius quoque dicebat; | SIMILITER³² EGO TE. *****
 asses sacramenti nomina|bant³³. deinde sequebantur
 quaecumque (si) in personam³⁴ ageretur. postea
 | Praetor secundum alterum eorum iudicias dicebat, 4.
 id est, in|terim aliquem possessorem constituebat, eum-
 que iu|bebat praedes³⁵ aduersario dare litis et uindi-
 ciarum, | id est, rei et fructuum: alios autem praedes
 ipse Praetor ab utro|que accipiebat sacramenti, quod 8.
 id in publicum cede|bat. festuca autem utebantur
 quasi hastae loco, signo | quodam iusti domini; maxi-
 me (enim)³⁶ sua esse credebant, | quae ex hostibus ce-
 pissent; unde in centumviralibus iudiciis hasta prae- 12.

rat etc. Sched. uindicabae p'fulc(vel u) ³⁰ Cod. p; qua
 sigla hoc loco haud dubie ea mente usus est librarius, ut
 significaret verbum respondebat. Vid. Praefatio. ³¹ Sched.
 u(vel u)s fecit(vel i) ³² Cave, ne ad verbum dicebat referas
 vocem similiter: ea enim pars est ipsius formulae; ideoque ad
 verbum prouoco, quod subaudiendum est, referri debet. Vn-
 terholzner. ³³ Sched.: set cl. asses sacramenti nomina-
 |bant Equidem excidisse aliquid, locumque ita restituendum
 esse existimo; set d, asses sacramenti nomina(bant in reb. m.
 aeris plurisue in minorib. l. nomina)bant ³⁴ sequebantur etc.
 Sched. adseqbantur qc'q in psona ³⁵ Cod. p'sides
³⁶ Sched. oxxx(m?)c Legendum; maximo enim. Sav.

fred. pag. 1476.) alios au- tumviralibus iudiciis etc. Conf.
 tem = in publicum cedebat. Suetonius; in Octaviano, cap.
 Conf. supra §. 13. festuca. 36. Martialis, Lib. VII, epigr.
 Conf. Plautus, Mil. Act. IV, 63 (62), vers. 7. Statius, Silv.
 sc. 1, vers. 15. Persius, Sat. Lib. IV, eclog. 4, vers. 43.
 V, vers. 175. unde in cen-

ponitur.³⁷ §. 17. Si³⁸ qua res talis erat, |ut (non) sine
incommodo posset in ius adferri uel adduci, uelut si
columna, aut grex alicuius pecoris esset, pars aliqua

16. inde sumebatur: deinde in eam partem, quasi in |to-
tam rem praesentem, fiebat uindicatio. itaque ex
grege³⁹ uel una ouis⁴⁰ aut capra in ius adducebatur,
uel etiam⁴¹ pilus |inde sumebatur et in ius adfere-
batur. ex naue uero et |columna aliqua pars defrin-

20. gebatur. similiter si de |fundo, uel de aedibus, siue
de hereditate controuersia erat, |pars aliqua inde su-
mebatur et in ius adferebatur, |et in eam partem
perinde atque in totam rem praesentem |fiebat uindi-

24. catio: uelut ex fundo gleba sumebatur, et ex aedi-
bus tegula, et si de hereditate controuersia erat,
aeque⁴²

||***** qualem ***** 195.

2. 3. |-----; XCVI. b.

4. |§. 18. Et haec quidem actio proprie conditio²

³⁷ Sequitur spatium vacuum. ³⁸ Si Sched. § ³⁹ itaque etc.
Sched. itaque ex grecae ⁴⁰ Cod. quis ⁴¹ Sched: et, pro et., ut
opinor. ⁴² Folium, quod hanc olim excipiebat paginam, de-
perditum esse constat; de qua re videnda est Praefatio. Cujus
folii argumentum triplex fuisse mihi persuadeo: tractatus de
sacramenti actione continuatio et finis; deinde actionis, quae
per iudicis, postulationem fieri dicebatur, descriptio; denique
illius articuli, in quo conditionis indolem Gajus noster expo-
suit, pars prior: posteriorem exhibet pag. 195.

§. §. 18 — 20. ¹ Sched.: (lin. 1.) * u(vel o) o(?) om. d(vel c)
***** qualem ***** capiend iudicio(?) (lin. 2.) ***** o(?) o q u i d
iudicis q(?) * * * (vel p, vel r) d d i m * * * * * e(?) de (lin. 3.) c * * * * * d i c
(vel o) c u i c a t a (?) d i c * * * * * p (vel i) * a (?) a l i u u (vel q) u a r i a ² Sched.

§. 17. similiter si de fundo na, cap. 12.
etc. Conf. Gellius, Lib. XX, §. 18. nam — denuntiabat.
cap. 10. Festus, sub voc. Conf. §. 15. I. de act. nunc etc.
Vindiciae. Cicero, pro Murae- cit. §. 15. I. Conf. supra §. 5.

uocabatur: nam actor³ aduersario denuntiabat, ut ad iudicem capiendum die x/xx. adesset. | nunc uero non Nunc. proprie conditionem dicimus actionem in personam, (qua) | intendimus, dari nobis oportere: nulla⁴ enim 8. hoc tempore eo | nomine denuntiatio fit⁵. §. 19. Haec autem legis actio constituta | est per legem Siliam et Calpurniam: lege quidem Silia cer|tae pecuniae, lege uero Calpurnia de omni certa re. | §. 20. Quare au- 12. tem haec actio desiderata sit, cum de eo, quod nobis da|ri oportet, potuerimus sacramento, aut per iudicis postulationem | agere, ualde quaeritur.

§. 21. Per² manus iniectionem aequae (da) | his rebus agebatur, de quibus ut ita ageretur, lege aliqua² | cautum est; uelut iudicati lege XII tabularum. quae 16. actio talis erat: qui | agebat, sic dicebat: QVOD TV MIHI IUDICATVS SIVE DAMNATVS | ES SESTER- TIVM X MILIA, QVAE DOLO MALO³ NON SOL- VISTI, OB EAM REM EGO TIBI SESTERTIVM | X MILIVM IUDICATI MANVS INIICIO; et simul ali- quam partem | corporis eius prendebat. nec licebat 20. iudicatio ma|num sibi depellere, et pro se lege agere; set iudi|cem dabat, qui pro se causam agere solebat:

³ Cod. auctor Et mox denuntiabat
⁴ Sched.: intendimus, d. nōnullam. Legendum: intendimus d. (dari) nobis o. (oportere) nulla. ⁵ nunc etc. Inst.: nunc uero abusive dicimus, conditionem actionem in personam esse, qua actor intendit, dari sibi oportere: n. e. h. t. e. n. d. f.

§. §. 21 — 25. † Sched. p (pri), pro p (per). ² Cod. aqlia
³ Sched. doe; pro d. m., vel dm. i. e. dolo malo.

§. 21. Per manus iniectionem. Conf. Servius, ad Aeneid. Lib. X, vers. 419. Ulpianus, L. 10. §. 1. de in jus voc. Paulus, L. 7. qui sine manu- miss. L. un. §. 4. C. de Lat. libert. toll. (Justinian.) "uelat iudicati lege XII tabularum etc. Conf. Gellius, Lib. XX, cap. 1. IUDICATI MANVS. Conf. §. 24. nec licebat iudicatio etc. Conf. §. §. 24. 25.

- qui uindictam non dabit, domum⁴ ducebatur ab
 24. attore et uindicebatur⁵. §. 22. Postea quaedam leges^{196.}
 ex aliis quibusdam causis || pro iudicato manus infectio-
 nem in quosdam dederunt: | sicut lex Publilia in eum,
 pro⁶ quo sponsor dependisset, si in⁷ sex mensibus.
 4. proximis, quam pro eo depensum | esset, non soluisset
 sponsori pecuniam: item lex Furia de sponsu aduer-
 sus eum, qui a sponsore plus | quam uirilem partem
 exegisset: et denique complures aliae leges⁸ in multis
 8. causis talem actionem dederunt. §. 23. Set aliae le-
 ges⁹ ex quibusdam causis¹⁰ | constituerunt quasdam
 actiones per manus iniectiōnem, sed puram¹¹, id est,
 non pro iudicato; uelut lex (Furia) testamentaria¹²
 | aduersus eum¹³, qui legatorum nomine mortisue
 12. causa plus | M¹⁴ assibus cepisset, cum ea lege non
 esset exceptus, ut ei | plus capere liceret: item lex
 Marcia aduersus feneratorum, ut si usuras¹⁵ exegissent,
 de his reddendis | per manus iniectiōnem cum eis age-
 16. retur. §. 24. Ex quibus legibus, et si quae aliae si-
 miles essent, cum agebatur, manum | sibi depellere et

⁴ Cod. dominum ⁵ Cod. uindicebatur Et mox q̄b.deam
⁶ Sched. loco siglae p (pro) exhibent siglam p (per). ⁷ Cod.
 dependisset et in ⁸ Cod. legis ⁹ Cod.: leges in multis causis
 Mendum inde ortum est, quod ita scriptum extat in praeced.
 It. Sav. ¹⁰ Cod. pro causis, vel, quod idem valet, et si,
 exhibet si ¹¹ Malim iniectiōnem puram, omiſſa uerula sed,
¹² lex etc. Cod. lege traria Excidit nomen Furia: uid. lin. 23.
¹³ In Cod. pro aduersus eum scriptum est aduersum ¹⁴ Cod.
 perperam c Vid, supra Comm. II. §. 225. ¹⁵ Cod.: ut si

§. 22. lex Publilia. Conf. taria — — — liceret. Conf.
 supra Commentar. III. §. 127. §. 24. item supra Commentar.
 lex Furia de sponsu. Conf. II. §. 225.
 ibid. §. §. 121, 122. §. 24. Conf. §. §. 22. 25.
 §. 23. lex (Furia) testamen-

pro se lege agere (*licebat*). nam et²⁶ actor in ipsa
 |legis actione non adiciebat hoc uerbum PRO IVDI-
 CATO, |sed nominata causa, ex qua agebat, ita adiu-
 ciebat: OB EAM REM |EGO TIBI MANVM INIICIO: 20.
 cum hi, quibus pro iudicato actio data erat, nomi-
 nata causa, ex qua agebant, ita inferebant: |OB EAM
 REM EGO TIBI PRO IUDICATO MANVM INIICIO.
 nec |tunc praeterit in forma²⁷ legis Furiae testameta-
 riae PRO IUDICATO uerbum inseri, cum²⁸ in ipsa²⁴

197.
CX. a.

lege non sit: quod uidetur ||nulla ratione factum.
 §. 25. Sed postea lege *****²⁹, excepto iudicato et
 eo, pro quo depensum est, ceteris omnibus, |cum
 quibus per manus iniectionem agebatur, permissum
 est²⁰, |sibi manum depellere et²¹ pro se agere. 4.
 sed²² is, qui iudicatus et is, pro quo depensum est,
 etiam²³ post hanc legem iudicem |dare debebant: et
 nisi darent, domum ducebantur. |itaque quamdiu le-
 gis actiones in usu erant, semper ita obseruaba- 8.
 tur²⁴: unde nostris temporibus is, cum quo |iudi-
 cati depensue agitur, iudicatum²⁵ solui satisfacere co-
 gitur.

|§. 26. Per pignoris capionem lege agebatur de Per-
 quibusdam rebus moribus, (*de quibusdam*) lege. 12.

usuras ¹⁶ Suspectam habeo vocem *et*. ¹⁷ *forma*. Sic;
 pro *formula*. Conf. Corn. van Bynkershoek ad L. 2. §. 7. de
 orig. jur. in Praetermissis ad eam legem. (Opuscul. Tom. II.
 ed. Hal. pag. 21. 22.) ¹⁸ Cod.: cum *r* ¹⁹ Sched. *ual*(*vel*)
l(*vel*)*ia* An *uillia*? ²⁰ *e*. Sched. *v* ²¹ Sched. *ci* ²² Sched.
t; Cod., ut opinor, *r* ²³ Sched. *est*; pro *e*. *et*. ²⁴ Cod.
observabantur ²⁵ Cod. *iudicati*

§. 25. Conf. supra §. §. 21. etc. Conf. infra §. 102.
 24. unde nostris temporibus

- §. 27. *Introduc*t^a est moribus rei militaris. nam² propter stipendium licebat² militi ab eo, qui tribuebat³, nisi daret pignus capere: dicebatur autem | ea
 16. pecunia, quae stipendii nomine dabatur, aes milita|re.
 item propter eam pecuniam licebat pignus capere, | qua
 equus⁴ emendus erat: quae pecunia dicebatur aes
 e|questre. item propter eam pecuniam, ex qua hordeum
 equis erat | comparandum: quae pecunia dicebatur aes
 20. hordiarium. §. 28. *Lege* autem | *introduc*t^a est pigno-
 ris capio uelut lege XII tabularum aduersus eum, qui
 hostiam emisset, nec pretium red|derat: item aduer-
 sus eum, qui mercedem non redde|ret pro eo iumento,
 24. quod quis ideo locasset⁵, ut inde pecuniam | *acceptam*
 in *dapem*⁶, id est, in sacrificium inperderet. || *item* 198.
 lege *****⁷ data est pignoris capio publiciana CX. b.
 | *uectigalium publicorum* populi Romani⁸ aduersus eos,
 qui aliqua | *lege uectigalia*⁹ deberent. §. 29. *Ex*
 4. omnibus autem istis cau|sis certis uerbis pignus capie-
 batur; et ob id plerisque | placebat, hanc quoque actio-
 nem legis actionem esse. quibusdam | autem (*non*)
 placebat: primum quod pignoris capio extra ius | per-
 agebatur, id est, non aput Praetorem, plerumque

§. §. 26 — 29. ¹ Cod. n (nam) et ² Sched. *dicebat*
³ Sched. *tribuebat* | *Legi tribuebat*. Sav. ⁴ Sched.
ecus *Legi equus*. Sav. ⁵ Cod. *locasset* ⁶ Cod. *darem*
Legendum dapem. Sav. ⁷ Sched. *istoria* *An platoria?*
⁸ Sched. *uectigalium publicorum* | *l(?) iudic* (vel o, vel b) or' p (vel r) r (vel p)
Legi: uectigalium publicorum pr. (populi romani). Sav. ⁹ Sched.
(vel a, vel s) c (vel d) c (vel o) c ual *Legendum uectigalia*. Sav.

§. 27. *nam propter stipen-* *hordiarium*, Conf. Idem, sub
dium — *aes militare*. Conf. voc. *Hordiarium* *aes*.
 Gellius, Lib. VII, cap. 10. §. 28. *Item lege* — *publica-*
aes equestre. Conf. Festus, *nis*. Conf. Cicero, in *Verrem*,
 sub voc. *Equestre* *aes*. Lib. III, cap. 11.

etiam absente¹⁰ adversario, cum alioquin (*aliquis*) 8. ceteris actionibus non aliter uti possit¹¹, quam apud Praetorem, praesente adversario: praeterea nefasto¹² quoque die¹³, id est, quo non licebat lege agere, pignus capi poterat.

§. 30. Sed istae omnes legis actiones paulatim in¹² odium venerunt. namque¹ ex nimia subtilitate veterum, qui tunc iura condiderunt, eo res perducta est, ut vel qui minimum errasset, *litem*² perderet. itaque per legem Aebutiam et duas Iulias sublatae sunt istae 16. legis actiones, effectumque est, ut per concepta verba, id est, per formulas litigaremus. §. 31. Tantum ex duabus causis permissum est lege³ agere: damni infecti, et si centumvirale iudicium **** |***** 20. ***** ante⁴ lege agit⁵ sacramento apud Praetorem urbanum vel peregrinum⁶. propter *damnum* vero infectum⁷ nemo vult lege agere; sed potius stipulatione⁸, quae in edicto proposita est, obligat ad-

¹⁰ Cod. *absentem* ¹¹ Sched. *p'sit* Malim *posset*. ¹² Cod. *nefasto* ¹³ Cod. *de*

§. §. 30—33. ¹ Sched. *nq* (nam qui). In Cod. fuerit *nq*. i. e. namque. ² Sched. *errasset* | (vel *a*)*t*; Cod., ut opinor: *errasset litem*. ³ Inter *permissum est et lege* in Cod. *perperam* inserta sunt haec: *id legis aonem facere* ⁴ Sched.: iudicium *ko*(vel *a*)*ru*. (hornh? harum?) |*(?)c(?)|(vel *a*)*n*(vel *s*)*s*(?)|(?)*ec*(vel *o*)*c'adgenture*(vel *o*)*s*(?)*a*(?)*ntc*(ante). ⁵ In Cod. utrum sit *agit*, an *agit'*, incertus sum: Sched. *agit* exhibent. ⁶ Sententia haec esse videtur: eum, qui apud centumviros acturus sit, antea apud Praetorem sacramento agere debere. S. v. ⁷ Cod.: *damni vero infecti* ⁸ Sched. *stipula*

§. 30. *namque* — — *litem* §. 31. *si centumvirale iudicium* — — *peregrinum*. Conf. *per legem Aebutiam*. Conf. Gellius, Lib. XVI, cap. 10. Conf. infra §. 95. item Gellius, loc. cit.

24. uersarium |***** quod et commodius ius *et* ple-
 —24. nius⁹ est. per pignoris¹⁰ || _____ 199.
 LXXVII.b.
 b. r.

|| apparet. §. 32. **¹¹ in ea forma¹², quae publicano 200.
 proponitur, talis | fictio est, ut quanta pecunia olim, si LXXVII.a.
 b. r.

4. pignus captum¹³ | esset, id pignus is, a quo captum
 erat, luere deberet, | tantam pecuniam¹⁴ condemnetur.

§. 33. Nulla autem formula ad con|ditionis fictionem
 exprimitur¹⁵. siue enim pecuniam, siue rem | aliam
 certam debitam¹⁶ nobis petamus, cum ipsam¹⁷ | dari

8. nobis oportere intendimus, nullam adhibemus¹⁸ | con-
 ditionis fictionem. itaque simul intellegimus, e|as for-
 mulas, quibus pecuniam aut rem aliquam nobis dari¹⁹

12. oportere in|tendimus, sua ui ac potestate ualere. eius-
 dem nat|urae sunt actiones commodati, fiduciae, ne-
 gotiorum ge|storum et aliae iuris ciu|ilis²⁰ innumera-
 biles.

Hab. | §. 34. Habemus adhuc alterius generis fictions,

(vel c)la|****(?)e Lege stipulations. Sav. ⁹ Sched.: ius
 p(vel r)enu| Lege: ius et plenius. Sav. ¹⁰ In seq. pag.
 nihil legi potuit. Idem tamen, de quo hic agitur, in ea con-
 tinuari argumentam, docent §. §. 32. 53. ¹¹ Sched. 7t An
 7tra (contra)? An it. (item)? ¹² Vid. supra ad §. 24.
 not. 17. ¹³ Sched. darum Lege captum. Sav. ¹⁴ Sched.:
 is a o(vel d)uo(vel d) o(?) vel **)ap(vel r)u(?)m r(vel p)at r
 (?)cro deberet iur(?)am(vel or, vel us) pecuniam(?) In Cod. haud
 dubie est: is a quo captum erat luere deberet tantam pecuniam.
 Sav. ¹⁵ Sched.: ad |ditionis p(ro)u(is)u(?)n exprimit? Lege:
 ad 7(d)ictionis fictionem. exprimit? Sav. ¹⁶ Cod.: aliquam
 certam mutuum ¹⁷ Sched. p(c?)a(?)mu| (petamus) c(vel r)
 am(vel or, vel us — cum) r(p?)r(vel r)a(ipsam). ¹⁸ Sched. ad
 (vel c)*)m(m?)m(?) ¹⁹ Sched. dare ²⁰ Sched.: aliae r

§. §. 52. 53. Conf. supra §. 10. Conf. supra §. 19.
 siue enim pecuniam — petamus. §. 34. Conf. supra Commen-

in quibusdam² formulis: uelut cum is, qui ex edicto bonorum possessionem petiit², ficto se herede agit. cum enim praetorio iure et³ non legitimo succedat in 16. locum defuncti, non habet directas⁴ actiones, et neque id, quod defuncti fuit, potest intendere suum |e⁵ esse, neque id, quod defunctus⁶ q debebatur, potest intendere dari sibi oportere⁵: itaque ficto⁶ se herede intendit, ueluti hoc modo: IVDIX ESTO⁷ ***** |*** 20. certus, id est, ipse actor *****

|proposita simul *****⁹ ita subiicitur: TVM SI PARET NUMERVM NEGIDIVM AVLO (AGERIO) SESTERTIVM X MILIA DARE OPORTERE¹⁰. §. 35. Similiter et bonorum emptor ficto se herede agit. 24.

§. §. 34—39. ¹ Sched. Habemus (Habemus) adhuc (adhuc) alci — c(?) ncu (vel o) r(?) s (alterius generis) f i r r r r (vel m pro r r) o(?) r r (fictiones) n (in) q b u l | d a m ² Sched.: cu i ex c d b p (vel r) p r r r (vel u pro r r) In Cod. sine dubio est: qui ex ed. (edicto) b p. petit (pro petiit). Sav. ³ Sched. es ⁴ Sched. hauent (pro habet) d r r r (?) r (?) a r (directas) ⁵ Sched.: (lin. 17.) e i n (vel r) e (?) q r (?) id q d (vel o) r r r (vel o) n c i i f i (?) r r p (vel p p, vel r r, pro p p) intendere r u u m (lin. 18.) c — — — — — o (vel u) c b e (vel o) b (?) a r p intendere c r (vel r) i i i o ⁶ Lege: et neq. id q defuncti fuit p. (potest) intendere r u u m | e s. neq. id q defuncto debebat p. (potest) intendere d. (dari) r i b i o. (oportere). Hollw. ⁶ Sched. r a | q (pro itaq., ut opinor) r r o (?) r o (ficto) s (vel c) e (vel c) h d (vel o) e (vel c — herede). ⁷ Sched. r u r r (pro u. uti i. e. ueluti) r r (pro h', ut videtur, i. e. hoc) m (pro m, ut opinor, i. e. modo) r u o r r (iudex) c s r o (esto) ⁸ Sched.: (lin. 19.) r a u u (lin. 20.) u s a certus id est ipse actor r s (?) l (vel r) r (?) r b r r r r (?) a (vel c) r r r r r r r r (lin. 21.) d e o (vel c) u (vel r, vel r) o a s (vel g) r r r r. e (?) r r (?) r (vel c) q (vel r) f i (vel c) r r r (ex iure quiritium fuit?) r r r r (vel u) r c (vel s) r r r d (?) c (vel o) r r r (?) r r r r c ? ⁹ Sched. r r r r r r (?) n a (vel c) l r (vel f) d (vel o) r r (vel o, vel u) ¹⁰ Sched. r r p a (?) r r e t

tar. III. §. 32. et loc. ibi alleg. §. 35. Conf. supra Com- item Theophilus, III, 9, §. 2. mentar. III. §. §. 80. 81. item

set interdum et alio modo agere potest¹¹. || nam ex 201. persona eius, cuius¹² bona emerit, sumpta intentione, LV.^a conuertit condemnationem in suam personam, | id est, ut quod illius esset, uel illi dari oporteret¹³, eo nomine aduersarius huic condemnetur: quae species actionis appellatur Rutiliana¹⁴, quia a Praetore Publio Rutilio, qui et¹⁵ bonorum uenditionem introduxisse dicitur, comparata est¹⁶. | superior autem species¹⁷ actionis, qua ficto se herede bonorum emptor | agit¹⁸, Seruiana uocatur. §. 36. (Eiusdem generis est Publiciana actio).¹⁹ datur autem haec actio ei, qui ex iusta causa | traditam sibi rem nondum usucepit, eamque amissa possessione²⁰ petit: nam quia non potest eam ex iure Quiritium suam esse intendere, fingitur 12. rem usucepisse, et ita quasi ex iure Quiritium dominus factus esset, ***²¹ hoc modo: IVDIX ESTO. SI QVEM HOMINEM²² AVLVVS AGERIVS EMIT QVITQVE EI²³ TRADITVS EST, ANNO POSSEDISSET, TVM²⁴ SI EVM HOMINEM, DE QVO AGITVR, EIVS²⁵

ñ(numerium) ñ(negidium) a(aulo) s(?)s(sestertium) x mil(mi-
lia) d(dare) ð(ro) (oportere). ¹¹ Sched. to^{et}, pro potest, ut
opinor. ¹² Sched. qu. In Cod. haud dubie est cui. i. e.
cuius. ¹³ Sched. dare or^{et}. (In Cod. scriptum puto ð. ret i. e.
oporteret). ¹⁴ Sched. ap|pellaturutiliana ¹⁵ Sched. c|j et,
pro q^{et} ¹⁶ Sched. ee. ¹⁷ Sched. spemes ¹⁸ Sched.
empler (vel p — emptor) | s(?)g(?)s (agit). ¹⁹ Tale quid excidisse
manifestum est. Sav. ²⁰ Sched. adm|sat (vel) p'session.
²¹ Sched. ñn (vel) u Sententia requirere videtur: i dat' i. e.
iudex datur. ²² Sched. hcomem ²³ Sched. aa. (aulus age-
rius) emitus (vel emtis In Cod. sic scriptum esse conjicio:
emit q̄q̄.) e (vel) c) (vel) t) ²⁴ Sched. p'sed|s|et sum Lege:
p'sed|s|et tum. Sav. ²⁵ Sched. c', pro e' i. e. eius.

Theophilus loc. ibi alleg. (III, §. 56. Conf. §. §. 3. 4. I. de act.

EX IVRE QVIRITIVM ESSE OPORTERET |et reli-
 qua²⁶. §. 37. Item ciuitas Romana peregrino fingi-
 tur, si eo |nomine agat, aut cum eo agatur, quo no- 16.
 mine nostris legibus actio²⁷ constituta est, si modo
 iustum sit, eam actionem |etiam ad peregrinum extendi:
 uelut si furti²⁸ |agat peregrinus²⁹, aut cum eo aga-
 tur³⁰, formula ita concipitur: IVDEX ESTO. SI PA-
 |RET (OPE) CONSILOVE *****³¹ 20.
 FVRTVM FA|CTVM ESSE PATERAE AVREAE, QVAM
 OB REM EVM, SI CIVIS ROMANVS ESSET, |PRO
 FVRE DAMNVN DECIDERE OPORTERET et reliqua.
 |item si peregrinus furti agat, ciuitas ei Romana fin- Item.
 |gitur. similiter si ex lege Aquilia peregrinus damni 24.
 ||iniuriae agat, aut cum eo agatur, ficta ciuitate Ro-
 LV. b. mana iudici|um datur. §. 38. Praeterea aliquando
 fingimus ad contrarium, (*debitorem*) |nostrum capite
 deminutum³² non esse. nam si ex contractu nobis
 obligatus obli|gatae sit, et capite deminutus deminua- 4.
 taue fuerit³³, uelut mulier |per coemptionem, ma-
 sculus per adrogationem, desinit iure |ciuili debere no-
 bis, nec directo intendere ***³⁴, dare |eum eamue
 oportere: sed ne in potestate eius sit, ius nostrum
 cor|rumpere, introducta est contra eum eamue actio³⁵ 8.

²⁶ Sched. e. (et) *reliqua* (reliqua). ²⁷ Sched. ac, pro *ad*.

²⁸ Cod. *furtum* ²⁹ Sched. *p(?)eroc.*, pro *perreg.* i. e. pere-
 grinus. ³⁰ Sched. *agatin* ³¹ Sched.: *|(vel t — iudex)*

e (esto) si paret consiliove *dihon/scr.me/filio* In posterioribus
 ductibus peregrinae gentis nomen latere suspicatur Sav.

³² Sched. *ad* (vel *e*) *stric(?)* // (nostrum) *o(?)d* (pro *kd*, ut opinor,
 i. e. capite deminutum). ³³ *f(?)unt* (vel *i*) i. e. fuerint.

³⁴ Sched. *///(?)* Sententiae conueniret *lic.* i. e. licet. ³⁵ Sched.:

illis, | rescissæ capitæ deminutione, id est, in qua fitur
 gatur capite deminutus deminutione | non esse.

§. 39. Partes autem formularum hæc sunt: de-
 monstratio, intentio, adiudicatio, condemnatio. §. 40.

12. Demonstratio | est ea pars formulæ, quæ *****
 *****¹ demonstrat² res, de qua cogitur, uelut
 hæc pars formulæ: | QVOD AVLVVS AGERIVS NVME-
 RIO NEGIDIO HOMINEM VENDIDIT³: item hæc
 QVOD AVLVVS AGERIVS (AVVT), NVMERIVM
 NEGIDIVM | HOMINEM DEPOSUIT⁴. §. 41. In-

16. tentio est ea pars formulæ, | qua actor desiderium
 suum concludit, uelut hæc pars | formulæ: SI PA-
 RET, NVMERIVM NEGIDIVM AVLO AGERIO
 SESTERTIVM X MILIA DARE OPORTERE⁵,
 item hæc: | QVID QVID PARET NVMERIVM NE-
 GIDIVM AVLO AGERIO DARE FACERE (OPOR-
 TERE)⁷. item hæc: SI PARET HOMINEM | EX
 IVRE QVIRITIVM AVLI AGERII LIBER⁸. §. 42.

20. Adiudicatio est ea pars formulæ, quæ | permittitur iu-
 dici rem alicui ex litigatoribus adiudicare: uelut si
 inter coheredes familiae eriscundae agatur, aut inter
 socios communi diuidendo⁹, | aut inter uicinos finium
 no (actio) ⁊ (pro ⁊ i. e. contra) eum causæ ao (actio).

§. §. 39—44. ¹Sched. q̄ (quæ) p̄cipit̄ q̄ d̄i (vel i pro i) n̄
 (vel i) cc (vel p) (i) (vel i) (?) (?) Fortasse sic legendum: q̄
 p̄cipue (præcipue) ideò inserit̄ (inseritur) ut ²Sched. de-
 mo|straretur ³Sched.: q̄ (quod) a (aulus) a (agerius) n̄ (nu-
 merio) n̄ (negidio) hominem uendit ⁴Sched.: ḡ a a n̄ n̄
 | minem deposuit ⁵Sched.: formulæ ⁊ ⁶Sched.: si pa-
 ret n̄ n̄ a² x (sestertium) x milia d̄ (dare) o (oportere)
⁷Sched.: q̄d q̄d paret n̄ n̄ a² d̄. (dare, facere). ⁸Sched.:
 si paret homin | ex i q̄ a a ex ⁹familiae eriscundae. Sched.

o §. 42. (Conf. §. 20. l. de act. et §. §. 4. 5. 6. ebd. de offi. jud.

regundorum, ***** | ADIUDICARI OPORTET¹⁰, INDEX TITIO ARIYDIGATO. §. 45. Condemnatio est ea pars formulae, qua iudici¹¹ con-

205.
LI. a.

demnandi || absoluendae potestas permittitur¹², uelut haec pars | formulae: INDEX NYMERIVM NEGIDIVM AVLOAGERIO SESTERTIVM X MILIA CONDEMNATO SI NON PARET, | ABSOLVE¹³, item haec: INDEX NYMERIVM NEGIDIVM AVLOAGERIO ***** CONDEMNATO SI NON PARET, ABSOLVITO¹⁴. item haec: INDEX NYMERIVM NEGIDIVM AVLOAGERIO X MILIA CONDEMNATO¹⁵ et reliqua, ut non adiciatur: SI NON PARET, ABSOLVITO¹⁶. §. 44. *****

¶ partes¹⁷ simul inveniuntur, sed quaedam inveniuntur, quaedam | non inveniuntur. certe intentio aliquando sola inuenitur, sicut in praedicialibus formulis: qualis est, qua quaeritur¹⁸, aliquis libertus sit, uel quanta dos sit, et aliae complures. demonstratio autem et adiudicatio est: | condemnatio nunquam sola inveniuntur: nihil ***** | *****¹⁹ sine intentione uel condemnatione ualet; item condemnatio sine demonstra-

f ede communi diuidendo. Sched. 8° Vid. Praefatio.

¹⁰ Sched. : regundor (regundorum) n̄ (vel ad) illi (vel p) r (vel e) quam | adiudicari oret (oportet). Expectes, ut post verbum regundorum sequatur: uelut haec pars formulae etc. ¹¹ Sched. iudex ¹² Sched. promittit ¹³ Sched. : iudex n̄ n̄ ā ā s̄ s̄ x mil ydonna si n̄ parret | absolue ¹⁴ Sched. : iudex n̄ n̄ ā ā d̄ m̄ ā ā n̄ ydonna (Malim condemnato) r̄ | n̄ parret absolute ¹⁵ Sched. iud (iudex) n̄ n̄ ā ā x̄ m̄ ydonna | to ¹⁶ Sched. d̄ (vel ā, pro d̄) n̄ n̄ r̄ (vel m̄, pro n̄) In Cod. sic scriptum puto: si n̄ (non) p̄ (paret) ā (absoluito). Sa v. ¹⁷ Sched. s̄ s̄ u (vel c) c̄ (?) q̄ (vel /) (?) n̄ p̄ (vel pc) ar̄ / os (partes). Sententia tale quid exigere videtur: Neque tamen semper istas partes. ¹⁸ Sched. qualis, ā quaeritur. ¹⁹ Sched. (nihil) ā n̄ q̄ n̄ o

tionem uel intentionem uel adiudicationem nullas uires habet: ob id nunquam solae inueniuntur.

16.
Sed.

- §. 45. Sed eas quidem formulas, in quibus de iure quaeritur, *in ius*¹ conceptas uocamus. quales sunt, quibus intendimus nostrum esse aliquid ex iure Quiritium, aut nobis dare oportere², aut pro fure damnatum (*decidere oportere*³: *in*) quibus iuris civilis intentio est. §. 46. Ceteras uero in factum conceptas uocamus, id est, in quibus nulla talis intentionis conceptio⁴ est; sed initio formulae nominato eo, quod factum est⁵, adiunguntur⁶ ea uerba, per quae iudici damnandi absoluendae potestas datur. qualis est formula, qua utitur patronus contra libertum, qui eum contra edictum Praetoris in ius uocat: || nam in ea ita est: RECUPERATORES SVNT⁷. SI PARET, ILLVM PATRONVM AB ILLO LIBERTO⁸ CONTRA EDICTVM ILLIVS PRAETORIS⁹ IN IVS VOCATVM ESSE, RECUPERATORES ILLVM LIBERTVM¹⁰ ILLI PATRONO SEPTERTIVM X MILIA CONDEMNANTO: SI NON PARET, ABSOLVNTO¹⁰. ceterae quoque formulae, quae sub titulo de

204.
LI. b.

Ego, qui aliquid excidisse mihi persuadeo, sic legendum esse arbitror: nihil enim demonstratio aut adiudicatio.

§. §. 45 — 47. ¹Sched. *aut* Legendum in ius. Conf. §. 47. Sav. ²Sched.: *an* (pro *aut*) nobis *d* (dare) *o*. (oportere) Supplendum *aliquem*. ³Conf. supra §. 57. ⁴Sched. *cepta*, pro *ceptis*, ut opinor, i. e. conceptio. ⁵Sched.: *nominatio* (nominato) eo *q* factum *est*. (? — pro *est*.) ⁶Sched. *aditum* (vel *q*) *aditum* Ductus *est* certi sunt, ceteri incerti: sensus postulat, ut legamus *adiunguntur*. ⁷Sched. *recuperatores* ⁸Cod.: *ab illo patrono liberto* ⁹Sched. *pro*(?)*(?)* ¹⁰Sched.: *pa-*

§. 46. *qualis est formulae*, infra §. 183. item §. ult. I. de qua utitur patronus etc. Conf. poen. temere litigant.

in ius uocando propositae sunt; in factum conceptae sunt: uelut aduersus eum, qui in ius uocatus neque uenerit, neque iudicem dederit; item contra eum, 8. qui exemerit eum, qui in ius uocatur. et denique innumerabiles eiusmodi aliae formulae in albo proponuntur. §. 47. Sed ex quibusdam causis Praetor et in ius, et in factum conceptas formulas proponit, uelut¹² depositi et commodati. illa enim formula, 12. quae ita concepta est: IVDIX ESTO. QVOD AVLVS AGERIVS APVT NVMERIVM NEGIDIYM¹³ MENSAM ARGENTEAM DEPOSUIT¹³, QVA DE RE AGITVR, QVIDQVID OB EAM REM NVMERIVM NEGIDIYM AVLO AGERIO DARE FACERE OPORTET EX FIDE BONA EIVS, ID IVDIX NVMERIVM NEGIDIYM AVLO AGERIO CON- 16. DEMNATO **: SI NON PARET, ABSOLVITO¹⁴, in ius concepta est. et illa formula, quae ita concepta est: IVDIX ESTO. SI PARET, AVLVVM AGERIVM APVT NVMERIVM NEGIDIYM MENSAM ARGENTEAM DEPOSUISSE, EAMQVE DOLO MALO NVMERII NEGIDII AVLO AGERIO REDDITAM NON ESSE, QVANTI EA RES ERIT, TANTAM PECVNIAM IVDIX NVMERIVM NEGIDI- 20.

trono ss (sestertium) x mil. condemnato (pro condemnato) si p (paret) a (absoluunto). ¹¹ Sched. u/oi In Cod., opinor, est u/ut ¹² Sched.: iudex esto q a (aulus agerius) ap numerium n (negidium). ¹³ Sched. deposuisset ¹⁴ Sched.: qdqd ob eam rem n. (numerium) n̄ (negidium) ā (aulo) a (agerio) d̄ (dare) f̄s (facere) o (oportet) ex fide bona eius id iud. (iudex) n̄ n̄ ā ā condemnato nr s (si) n (non) p̄ (paret) ā. (ab-

§. 47. Conf. infra §. 60. Cicero, pro Muraena, cap. 13. QVA DE RE AGITVR. Conf.

DIVM AVLO AGERIO CONDEMNATIO: SI NON PARET, ABSOLVITO¹⁵, in factum | concepta est. similes etiam commodati formulae | sunt. ¹⁶

§. 48. Omnium autem formularum, quae condemnationem habent, ad pecuniariam aestimationem

34. con|demnatio⁷ concepta est. itaque etsi corpus aliquod

1. 2. petatur || _____ | a sicut

205. LXVI. a. b. r.

4. olim fieri solebat, aestimata re pecuniam cum | con- demnat. §. 49. Condemnatio *uero* uel certae pecuniae *esse* | potest, uel in*extas². §. 50. Certae pecuniae *****³ | _____

_____ ⁴ | ***** IVDIX NUMBRIVM NEGIDIVM AVLO AGERIO SESTERTIVM X

8. MILIA CONDEMNATA: SI NON | PARET, ABSOLVIT⁵. §. 51. Incertae uero condemnationis pecuniae dupli|cem significationem habet. est enim una cum⁶

aliqua | praefinitione, quae uulgo dicitur cum taxatione

1. 12. **⁷ ***** | _____ ⁸

| ***** infinita est uelut si rem⁹ aliquam soluito). ¹⁵ Sched.: iudex esto si paret a a a | put n s men-

sam argenteam deposuisse samq. d. (pro J. i. e. dolo) | o (In Cod., ut opinor, est J.,² librarium enim hanc siglam per incuriam bis posuisse puto.) m(malo) n n a a reddita (pro reddita.) n ea quanti ea res erit tanta. | pccam iudex n n a a a ydemnato s n p a ¹⁶ Sequitur spatium vacuum.

§. §. 48—52. ³ Sched. con|demnatio ² Sched.: con- demnatio uc s r i a y p e c . (?) m i l i a s u u u | — — — c p c u In Cod. sic scriptum esse puto: con demnatio ⁴ (uero) u. (uel) certae pecuniae esse | potest uel in certae ⁵ Sched. t e r t . (?) u (certae) p e c u n i a — (pecuniae) — — — ⁶ Sched. — — — a i p e c u n i a s n i l l i c e m (?) a p a p i c u c u s ⁷ Sched.: iudex n n a a s s x milia con-

demna si no | p absolue ⁸ Sched.: una qua c (pro e. i. e. cum). ⁹ Sched.: taxatione // ¹⁰ Sched. (lin. 11.) m i l i a

aliqui p e c u n i a s (aliquid petamus?) n i l l i — — — | i i a c i _____ ¹¹ Sched.: p a t i s u u o c i i i x (vel a) c n

a possidente nostram esse petamus, id est, si in rem
 agamus, | uel ad exhibendum. nam illic ita est:
 QUANTI EA RES ERIT, | TANTAM PECUNIAM 16.
 NUMERIVM NEGIDIVM AVLO AGERIO CON-
 DEMNA¹⁰ ***** | — — — — —¹¹ §. 52. 17-19.

Iudex si condemnat, certam pecuniam¹² condemnare¹³
 debet, etsi certa pecunia in¹⁴ condemnatione posita¹⁵
 non sit. debet autem iudex *****¹⁶ | — certae 20.
 pecuniae — — — — —¹⁶ | — neque maioris, neque
 minoris — — — — —¹⁶ | — alioquin litem suam
 facit. item si — — — — —¹⁷ | — ne pluris — — — — —
 taxat — — — — —¹⁸ | — — — — — litem suam facit¹⁹ 24.

206. minoris autem damna²⁰ || — — — — — I. 2.
 LXVI. b. ————— | ***** intendere debent ***
 b. r. | ***** condemnatione constringi *** 4.
 | —————²¹ 5-7.

mf(?)mna (infinita) c (pro ē.) ut (pro ū, ut) si r (pro r̄. i. e. rem).
¹⁰ Sched.: quanti ca (ea) rei (pro rei) crit (erit) | miam (tantam)
 nummum (pecuniam) n n eis (pro a. a.) condem- (condemna).
¹¹ Sched. — qdpcvii ¹² Sched.: si condemna — — — — —
 | — (condemnat certam pecuniam) condemnare. ¹³ Sched.:
 certa pec (pecunia) *** (in) nononv | - e (In Cod. fuerit
 ydemna) no i. e. condemnatione). ¹⁴ Sched.: iudex *****
 (vel r), ¹⁵ Sched.: -certae pecuniae — — — — — nap (vel l) — opv
¹⁶ Sched. — aiorisnef(?) — In Cod. scriptum puto: neq. maioris
 neq. mi — — (minoris) — — — — — ¹⁷ Sched.: facit u.
 (pro: it., ut opinor, i. e. item) s: (si) | — — — — — ¹⁸ Sched. —
 n(?)c plures — — — — — q taxat — — — — — ¹⁹ Sched.: — — — — —
 litem suam facit, ²⁰ Sched. damna? ²¹ Sched.: (lin. 1.)
 ***** (lin. 3.) *****
 intendere deuent — (lin. 4.) — — — — — onnatione (condemna-
 tionem) constringi *** (lin. 6.) *****
 (lin. 7.) urqvii

§. 52. Iudex — — posita act. condemnatione constringi
 non sit. Conf. §. 52. I. de Conf. infra §. 57.

petitur, velut in quis de intentione tollat electionem
 debitoris, quam is habet obligationis iure, velut si
 quis ita stipulatus sit: ~~SESTERTEIVM. LX. MILIA.~~ 4.
~~AVT IS HOMINEM STICHVM DARE SPONDE?~~
 deinde alterutrum ex his ¹⁶ petat, nam quamvis
 petat, quod minus est, plus tamen petere videtur,
 quia potest adversarius interdum facilius id praestare,
 quod non petitur, similiter si quis genus stipulatus 8.
 sit, deinde speciem petat, velut si quis pecuram ¹⁷
 stipulatus sit generaliter, deinde Tyriam specialiter Tyr.
 petat; quin etiam licet ¹⁸ nihilominus petat, idem iuris
 est propter ¹⁹ eam rationem, quam proxime diximus,
 idem iuris est si quis generaliter hominem stipulatus 12.
 sit, deinde nominatim aliquem petat, velut Stichum,
 quamvis nullissimum, itaque sicut in ea stipulatio con-
 cepta est, ita et intentio formulae concipi debet.

§. 54. Illud satis apparet, in incertis formulae plus 16.
 peti non posse, quia cum certa quantitas non petatur,
 sed quidquid adversarium dare, facere oporteat inten-
 datur ²⁰, nemo potest plus intendere, idem iuris est
 et si in rem incertae partis actio data sit, velut si ²¹
 [** aut quartam ²² partem petat, in eo fundo, quo de 20.
 agitur ²³, [****] esse ²⁴; quod genus actionis in pau-
 cissimis causis dari solet. §. 55. Item palam est, si

¹⁶ Sched. *ss* [et milia] ¹⁸ Sched. *al-ut* (alterutrum)

eor' ex his ¹⁷ Sched. *pujans* ¹⁹ Sched. *le* (vel) *e*

¹⁹ Sched. *iuris* *pro pp* (pro *pp*. i. est propter). ²⁰ dare

etc. Sched. *d f* *iteret* *intendat* ²¹ Sched. *ūut*,

vel *ūut*; Legendum videtur *ūū*. (velut) *ūū*. ²² Sched. *pl*

a (aut) *quantam* (Vel *quartam* legendum est, vel *quintam*).

²³ Sched. *quo d* agitur ²⁴ Sched. *a(?)* (vel) *cu(?)* *ss*. An:

§. 55. Item — — — ex sti. act. aut si cognitor etc.
 palatu debebatur. §. 55. l. de Conf. infra §. 86.

quis aliud pro alio intenderit, nihil eum periclitari,
 24. sumque ex integro agere posse, quia |*****
 ***** si²⁵ is, qui hominem Stichum || petere 208.
 deberet, Erotem petierit; aut si quis ex testamento XLIV. b.
 dari²⁶ | sibi oportere intenderit, cui ex stipulatu debe-
 batur²⁷; | aut si cognitor, aut procurator intenderit,
 4. sibi dari oportere. §. 56. Set | plus quidem intendere,
 sicut supra diximus, periculosum | est: minus autem
 intendere licet; sed de reliquo intra eiusdem praetu-
 ram agere non permittitur. nam qui ita agit, per ex-
 ceptionem excluditur: quae exceptio appellatur litis
 8. diuinae. | §. 57. At si in condemnatione plus po-
 situm²⁸ sit, quam oportet²⁹, actoris quidem pericu-
 lum nullum est, sed (reus, cum) iniquam formulam
 acceperit, in integrum restituitur, ut minuatur con-
 demnatio, si vero minus positum fuerit, quam oportet,
 12. hoc solum (actor) | consequitur, quod posuit:
 nam tota quidem³⁰ res in iudicium deducitur, | con-
 stringitur autem condemnationis fine, quam iudex
 egredi³¹ non potest. nec ex ea parte Praetor in in-

. 7. (iure quiritium) eius esse? Sav. 26 Sched. c(?)p(vel r)
 licantia/?)ex(?)m(vel+)a/?)k(vel)ur(vel d) r(?) . Item
 palam est etc. Inst.: Si quis a. p. a. i., n. v. periclitari pla-
 cet, sed in eodem iudicio, cognita veritate, errorem suum
 corrigere et permittitur (Bien. corrigere permittitur; Cuj.: cor-
 rigere ei permittimus): veluti si. 26 Sic Inst. Sched. dare
 27 Sched.: cui ex stipulatu deberedeb(?)at Inst.: quod ex sti-
 pulatu debetur. 28 Sched. pettum Legendum portum,
 Conf. lin. 11. 12. 18. Hollw. 29 Sched. q. 5(?)c(?) In
 Cod. fuerit q (quam) otet (oportet): sic in fin. lin. 11. scriptum
 extat. Hollw. 30 Sched. qd.; pro qd. 31 Sched. egfe|d,

§. 56. Conf. §. 34. I. de act. §. 57. At — — nullum est,
 sicut supra diximus. Vid. §. 53. Conf. infra §. 68. constringi-
 sed de reliquo etc. Conf. in — tur autem condemnationis fina-
 fra §. 132.

tegrum restituit: facilius enim reis Praetor succurrit, quam actoribus. loquuntur autem exceptis minoribus 16. xxv annorum; nam huius aetatis hominibus in omnibus rebus lapsis Praetor succurrit. §. 58. Si in demonstratione plus aut minus positum sit; nihil in iudicium deducitur, et ideo res in integro manet: et hoc est, quod dicitur, falsa demonstratione rei non periri. §. 59. Sed sunt, qui putant, minus recte comprehendere. nam qui forte Stichum et Erotem emerit³², recte videtur ita demonstrare: QVOD EGO DE TE HOMINEM EROTEM EMI; et si uelit, de Sticho alia formulā agat: quia uerum est, eum, qui duos emerit, singulos quoque³⁴ emisse: idque ita maxime³⁵ Labeoni uisum est. sed si is, qui unum emerit, de duobus egerit, falsum demonstrat. idem et in aliis actionibus est, uelut commodati, depositi. §. 60. Sed nos³⁶ apud quosdam scripturam inuenimus, in actione depositi et denique in ceteris omnibus, quibus damnatus unusquisque³⁷ ignominia notatur, eum, qui plus, quam oporteret, demonstrauerit, litem perdere. uelut si quis, una re³⁸ deposite, duas res³⁹ deposuisse demonstrauerit: aut si is, cui pugno mala percussa est, in actione iniuriarum, esse aliam partem corporis⁴⁰ percussam sibi, demonstrauerit. quod an

Lege egredi. Sav. ³²Cod. *erit* Ceterum supra lineam, a verbo *erotem* usque ad uerbum *uidetur*, adscriptam aliquid cernitur, quod legi non potuit. ³³Sched. *id* ³⁴Sched. *q*(vel *ii*)(?)³⁵; pro *q̄q̄*, ut opinor, i. e. quoque. ³⁶Sched. *ita* (ita) *m*(?)³⁷(vel *s*)(?)³⁸ (maxime). ³⁹Sched. *ii*³⁹; Cod., ut opinor, *nos* ³⁷Sched. *unusq̄q̄*; pro *unusq̄q̄*. ³⁸Sched. *res* ³⁹Sched. *res*(?)⁴⁰ *res* ⁴⁰Cod. *corporalis*

Conf. supra §. 52. nam huius §. 60. sicut supra quoque aetatis hominibus etc. Conf. notauimus. Vid. §. 47. supra Commentar. II. §. 163.

debemus credere veritas esse, | diligentius requiremus. certe cum datae sint⁴² depo|siti formulae, alia in ius concepta, alia in factum, sicut | supra⁴³ quoque nota-

16. hinc, et in ea quidem⁴⁴ formula, quae in ius⁴⁵ concepta est, initio res, de qua agitur, demonstratur⁴⁶, tum designetur, deinde inferatur iuris compensatio his

verbis: QVID QVID OB EAM REM ILLUM MIHI DARE | FACERE OPORTET; in ea⁴⁷ vero, quae in

20. factum concep^{ta} est⁴⁸, ***** | *****
**** res, de qua agitur⁴⁹, designetur | his verbis:

SI PARET, ILLVM APVT ILLVM⁴⁸ DEPOSVISSI dubitare non debemus, quin si quis in formula, quae in

| factum composita est, plures res designaverit, quam de-

24. | posuerit, litem perdat; quia⁴⁹ in intentione *****⁵⁰

— 24. || _____

210.
LXXI. b.
b. r.

— 24. || _____

211.
LXVIII. a.
b. r.

§. 61. continetur, ut² habita ratione eius, quod
huicem acto|rem ex eadem causa prae|stare oporteret,

212.
LXVIII. b.
b. r.

⁴¹ Sched. cor(vel p)a(vel s)o (certae, pro certe) c' {cum} duc(?)o (duae) r(?)nt(sint). ⁴² Sched. supra ⁴³ Sched. ad; pro qd. ⁴⁴ Sched.: quae in(in) ius(ius). ⁴⁵ Sched.: de q(vel a)ua agit' demonstra|tur ⁴⁶ Sched.: ob eam(eam) rem ille mihi d | f o in eam ⁴⁷ Sched.: concep|ta(concepta) r. (pro r.) si (vel d)u(vel m pro o)mi|o(mnium)malis (Legendum videtur: sine demonstratione in intentione) pvs(res) de q(vel m pro q) (qua) ac' (vel c' — pro agit') ⁴⁸ Cod. illam ⁴⁹ Sched. litem pda(?) (perdat) qā (pro qā. i. e. quia) ⁵⁰ Sched. l'op(?) Sententia, quantum video, postulat: demonstratio continetur, vel quid simile.

§. §. 61—68. ¹ Sched. contm(vel g) u Legendum con-

§. 61. continetur ut. Conf. tione etc. §. 59. I. cod. §. 30. I. de act. habita ra-

in reliquum eam, cum. ² | quo actum est, condemnare. ¹
 §. 62. Sunt autem bonae fidei iudicia haec: ex empto ⁴
 uendito, locato conducto, negotiorum gestorum, man-
 dati, depositi, fiduciae, pro socio, tutelae ***** | *****
 depensi ***** | ***** §. 63.
 ***** | ***** ratio- ⁸
 nem habere ***** formulae uerbis | praecipitur ⁶;
 sed quia id bonae fidei iudicio ⁷ conueniens uidetur,
 id officio eius contineri creditur. §. 64. Alia causa est
 illius actionis, qua argentarius experitur. nam is co-
 gitur cum compensatione agere ***** compensatione ¹²
 ***** | ***** COM-
 pensatione facta: minus intendit ⁹ sibi dare oportere.

¹ tinet ut. Praecedentis paginae ultima uerba talia esse: In
 quo et illud, ex §. 50. I. de act. conijcere licet. ² Sched.:
 habui (habita) pro (vel) n. (ratione) uca (eius) q (quod) uuu
 ——— | rem (in uicem actorem) c(?) c(ex) eadem c (causa) s(?)
³ sive (Cod. haud dubie habet prestare) opci (In Cod. fuerit dret
 in e. oportet. Inst. oportet exhibent.) o(?) n (in) uoluntum
 (vel u — reliquum) cum ex (pro em). ³ Supple debeat. In
 Inst. ap. Cuj. et Bien. uerbum finitum aequae desideratur;
 Hal. autem pro condemnare edidit condemnat. Ceterum in
 Inst. adjicitur: sicut jam dictum est. ⁴ Sched. p. uuu | dati
 Legendum uidetur pignoris dati. Sa v. Mallum commodati.
⁵ Sched.: depensi (depensi) fiduciae(?) pro(?) ———
 | o. ⁶ Sched.: iudicium ——— | nis ratio-
 nem habere n(?) t(?) l (vel) p (vel) r) uo (vel) m pro uo formulae uo
 b. (In Cod., ut opinor, est ubi i. e. uerbis) | pcpit. Sen-
 tentia haec est: In his itaque iudiciis, quae bonae fidei sunt,
 compensationis rationem habere iudici non formulae uerbis
 praecipitur. ⁷ Sched. iud ⁸ agere etc. Sched.: uer (vel) p) c
 (agere) olim (?) compensatio uer uer p u u | — l (?) u u ad —
 ——— | ne (compensatione) facta (facta) minus

§. 62. Conf. §. 28. I. de act. Cicero, de Offic. Lib. III, cap. 17,

**** | *⁹ si sestertium²⁰ x milia debeat Titio, atque
 16. ei²¹ xx debeat Titius, ita intendit²², si paret Titium
 sibi x milia dare oportere²³ amplius, quam ipse | Ti-
 tio²⁴ debet. §. 65. Item *****²⁵ deductione *****
 *****²⁶ | ***** hoc solum *****
 ***** quod superest²⁷, deducto eo, quod inui-
 20. cem tibi defraudatoris nomine²⁸ debet. §. 66. Inter
 compensationem autem, quae argentario interponi-
 tur²⁹, et deductionem, quae obicitur bonorum emptor-
 ri³⁰, illa differentia³¹ est, quod in compensationem
 hoc solum uocatur, quod eiusdem generis et naturae
 24. est. ueluti pecunia cum pecunia compensatur³², tri-
 ticum cum tritico, uinum cum uino *****³³, || at³⁴
 quibusdam placet, non omnimodo uinum cum uino,
 aut triticum cum tritico compensatum, sed ita si
 eiusdem naturae qualitatisque sit. in deductionem au-
 4. tem uocatur et quod non est eiusdem generis. itaque
 si³⁵ pecuniam petat bonorum emptor³⁶, et inuicem
 frumentum, aut uinum tibi³⁷ | debeat, deducto eo³⁸,

215.
 XLVII.

(minus) inte(vel)cndu (intendit). 9 Sched. cco(vel)c | *
 10 Sched. s.c 11 Sched. atq(atque) ei(ei). 12 Sched. debeat
 (debeat) //(?— In Cod. fuerit T. i. e. titius) // (ita) de|fendit
 (pro intendit). 13 Sched.: titium siui (pro sibi) x mil. d. o.
 14 Sched. qicp*(?) | // In Cod., ut opinor, est: q (quam)
 ipse | titio 15 Sched. u(vel)c|cbcc 16 Sched. nc(vel o)a(?)
 qc(?)p...l(vel h pro l)u 17 Sched.: solum aduer(?)x(?)
 p... c(?)...n(?)...cnci (condemnet?) q (quod) u(vel u)|pē (pro supē.
 i. e. superest). 18 Cod. no|inu 19 Sched.: q̄ (quae) ar-
 gentario |ponit(interponitur). 20 Sched.: a(vel s)ur(vel p)
 Legendum bonorum emptori; in Cod. enim b̄ori scriptum esse
 puto. Conf. pag. seq. lin. 5. et 14. Sav. Vid. Praefatio
 21 Sched.: illa + d̄ifore|tia(differentia). 22 Cod. 7pen|setur
 23 Sched. ac|a(vel u) Sententiae conueniret imo. 24 Sched.:
 si ū 25 Sched. b̄o Lege bonorum emptor. Sav. Conf.
 not. 20. 26 Sched. // 27 deducto eo. Schedi deduct(vel t)

quanti id erit, in reliquum ex|peritur²³. §. 67. Item
 vocatur in deductionem et id, quod in diem de|betur: 3.
 compensatur autem hoc solum, quod praesenti die
 debe|tur. §. 68. Praeterea compensationis²⁹ quidem
 ratio in intentione ponitur: |quo fit, ut si facta com- Quo.
 pensatione plus nummo uno |intendat argentarius, 12.
 causa cadat et ob id rem perdat. |deductio vero ad
 condemnationem ponitur, quo loco plus |petenti peri-
 culum non interuenit; utique bonorum emptore
 agente³⁰, qui, |licet de certa pecunia agat, incerti ta-
 men condemnationem concipit. 16:

§. 69. Quia tamen superius mentionem habuimus
 de actione, qua in peculium filiorum familias seruo-
 rum|que agitur³, opus est, ut de hac² actione et de
 ceteris, quas eorundem nomine in parentes³ domi-
 nosue dari solent, |diligentius admoneamus. §. 70. 20.
 Inprimis itaque si inusu patris dominiue⁴ negotium
 gestum erit, in solidum |Praetor actionem in patrem
 dominumue comparauit: |et recte, quia qui ita nego-
 tium gerit, magis patris dominiue, quam filii seruiue 24.

214. XLVII. b. Adem sequitur. §. 71. Eadem ratione || comparauit
 duas alias actiones, exercitoriam⁵ et⁶ |institutoriam⁷.

orc(uele) ²³Sched. ex(vel a)|/erit³ ²⁹Cod. compensatio-
 nis ³⁰Sched. be(vel c)w(vel p)c(In God. fuerit beore i. e.
 bonorum emptore. Sa v.) agenw(agente). Conf. not. 20.

§. §. 69—78. ¹Sic Inst. Sched. agat² ²Sched. ae,
 pro hac, ut est in Inst. ³Cod. parentis ⁴Cod. dominus
⁵Sched. w(et) institutoriam ⁶Eadem ratione etc. Inst.:

§. 68. quo loco plus petenti
 periculum non interuenit. Conf.
 supra §. 57. pag. 210. contineri suspicor.
 Conf. §. 36. I. de act.
 §. 69. pr. I. quod cum eo
 contractum est. superius. §. 70. Conf. §. 1. I. quod
 cum eo contractum est.
 Primam actionis de peculio
 mentionem vel pag. 211., vel §. 71. §. 2. I. quod cum eo
 contractum est.

- tunc autem exercitoria locum habet, cum | pater domi-
 4. nusne filium seruumue⁶ magistrum | naui⁷ praepo-
 suerit, et quid cum eo eius rei gratis, cui praepo|situs
 fuit⁸, negotium gestum erit⁹. cum enim ea quoque
 res | ex uoluntate patris dominique contrahi uideatur,
 | aequissimum * uisum est, in solidum actionem
 8. dari¹⁰. quin|etiam, licet extraneum quisquam * ma-
 gistrum na^uis¹¹ | praeposuerit, siue seruum siue li-
 berum, tamen ea Praeto|ria actio in eum redditur¹².
 12. ideo autem exercitoria actio ap|pellatur¹³, quia exer-
 ritor uocatur, is¹⁴, ad quem cotildianus nauis quae-
 stus peruenit¹⁵. institoria uero for|mula tum¹⁶ locum
 habet, cum quis tabernae¹⁷, aut cuilibet negotiationi
 filium seruumue, * aut¹⁸ quemlibet extraneum, siue

Eadem ratione Praetor duas alias in solidum actiones pollice-
 tur: quarum altera exercitoria, altera institoria appellatur.
 6 tunc autem etc. Inst.: Exercitoria tunc locum habet (Hal.
 et Cuj.: habet locum), cum quis seruum suum. 7 Cod. nauis
 Inst. nauis. 8 Sched.: ppositum p (vel r, velf) fuit Inst.:
 praepositus erit (Bien. erat). 9 negotium gestum erit. Sic
 in Cod. legitur. Sed scriptum oportebat contractum fuerit, ut
 in Inst. legitur. Conf. lin. 16. 17. 10 cum enim etc. Haec
 in Inst. ommissa sunt. 11 Sched.: quisquam — — — — —
 (Desiderantur litterae intermediae circiter 13). 12 quinetiam
 etc. Hanc sententiam in fine huius articuli posuerunt Institu-
 tionum auctores, qui ita eam formarunt, ut institoriam quo-
 que complectatur actionem. Ipsa uerba haec sunt: *Istas ta-
 men duas actiones* (Bien.: *Istas autem, actiones*) *Praetor reddi-
 dit et si liberum quis hominem, aut alienum seruum naui aut
 tabernae aut cuilibet negotiationi praeposuerit: scilicet quia
 eadem aequitatis ratio etiam eo casu interueniebat* (Hal. *inter-
 ueniat*). 13 Inst. exercitoria uocatur. 14 Inst. i appella-
 tur is (Hal.: is app.). 15 Inst. pertinet. 16 Sched.: in-
 stitoria // (Cod. u, ut opinor) formula (formula) tum Inst.
 Institoria tunc. 17 Inst.: tabernae forte. 18 Quodsi huius
 lineae solitum tribus litterarum numerata, ad explendam la-

seruum, siue liberum praeposuerit¹⁹, | et quid cum eo 16.
 eius rei gratia²⁰, cui praepositus est²¹, contractum
 fuerit²². ideo autem institoria²³ *appellatur, quia
 quae²⁴ | tabernae proponitur, institor²⁵ appellatur²⁶.
 quae et ipsa | formula in solidum est²⁷. §. 72. Prae-
 terea tributoria *quoque dicitur²⁸ | in patrem domi- 20.
 numus ***** | *****²⁹ constituta
 est, cum filius seruusue *in peculi* | ari³⁰ *merito sciente
 patre dominoue negotiatur: nam si quid³¹ cum eo
 eius rei causa contractum erit: ita Praetor ius dicit,
 ut quidquid in his mercibus erit, quodque inde re-

canens non sufficiet verbum aut; desiderabuntur enim litterae 6,
 non 5. ¹⁹ negotiatiōni filium etc. Inst. negotiatiōni seruum
 (Hal.: seruum suum) praeposuerit. Conf. not. 12. ²⁰ Inst.
 causa. ²¹ Inst. erit. ²² Sic Inst. Sched. fuit; Cod., ut
 opinor, fuit ²³ Cod. institutoria ²⁴ Ex Inst. Desideran-
 tur circiter litterae 10; unde in Cod. sic scriptum esse conjicio:
 appellat' q̄a. q̄ ²⁵ Cod. institutor ²⁶ tabernae etc. Inst.
 negotiatiōnibus praeponuntur, institores vocantur. ²⁷ quae
 et ipsa etc. Haec in Inst. non leguntur. Sched.: quae
 in | formula etc. ²⁸ Desiderantur litterae circiter 8.
²⁹ Sched.: dominumue p(vel)on — — — — — | busus
³⁰ Praeterea etc. Inst.: Introduxit et aliam actionem Prae-
 tor, quae tributoria vocatur. Namque si seruus in pecu-
 liali. In reliqua quidem huj. pag. parte, nec non in un-
 uersa pag. seq. nihil legi potuit: sed cum, quae ibi euenerint,
 non solum quantum ad sententiam attinet, uerum etiam maxi-
 mam partem uerbis tenus seruata esse uideantur in Inst., lacu-
 nam inde explere non dubitavi. Institutionum tamen aucto-
 res, ne uerbosa fieret disputatio, in solam serui dominique
 personam direxerunt sermonem (conf. pr. et §. 5. I. quod
 cum eo contractum est.): quod cum a Gaji nostri instituto
 alienum esse animadverterem, filii patrisque mentionem suo
 quoque loco adieci. Quae praeterea mutanda uisa sint, se-
 quentes notae indicabunt. ³¹ Inst.: negotietur et quid.

§. 72. §. 3. I. quod cum eo: contractum est.

216.
LXXIII.
b. r.

ceptum erit, id inter patrem dominumque, si quid ei
debeatur, et ceteros creditores pro rata portione
distribuatur. et quia ipsi patri dominus distributio-
nem permittit, si quis ex creditoribus queratur, quasi
minus ei tributum sit, quam oportuerit, hanc ei actio-
nem accommodat, quae tributoria appellatur. §. 73.
Praeterea introducta est actio de peculio deque eo
quod in rem patris dominus uersum erit: ut, quam-
uis sine uoluntate patris dominus negotium gestum
erit, tamen siue quid in rem eius uersum fuerit, id
totum praestare debeat; siue quid non sit in rem eius
uersum, id eatenus praestare debeat, quatenus pecu-
lium patitur. in rem autem patris dominus uersum
intellegitur, quidquid necessario in rem eius impen-
derit filius seruus: ueluti si mutuatus pecuniam cre-
ditoribus eius soluerit, aut aedificia ruentia fulserit,
aut familiae frumentum emerit, uel etiam fundum
aut quamlibet aliam rem necessariam mercatus erit.
itaque si ex decem, ut puta sestertiis, quae² seruus
tuus a Titio mutua accepit, creditori tuo quinque
sestertia soluerit, reliqua uero quinque quolibet modo
consumpserit: pro quinque quidem in solidum damnari
debes; pro ceteris uero quinque eatenus, quatenus in
peculio sit. ex quo scilicet apparet, si tota decem
sestertia in rem tuam uersa fuerint, tota decem sester-

² sestertiis, quae. Inst. aureis, quos. Et mox: mutuos; au-
reos; reliquos; toti decem aurei; uersi; totos decem au-
reos. Quod aureis sestertia substitui, qui Commentar. III.
§. 102. cum §. 5. I. de inutilib. stipulat., nec non ejusdem
Commentar. §. 113. cum §. 5. I. de fidejussor. contulerit, non

§. 73. §. 4. I. quod cum eo condemnationis. Conf. §. 74.
contractum est. licet —

tia Titium consequi posse. licet enim una est actio, qua de peculio, deque eo, quod in rem patris dominiue uersum sit, agitur; tamen duas habet condemnationes. itaque iudex, apud quem ea³³ actione agitur, ante dispicere solet, an in rem patris dominiue uersum sit: nec aliter ad peculii aestimationem transit, quam si aut nihil in rem patris dominiue uersum esse intellegatur, aut non totum. cum autem quaeritur, quantum in peculio sit, ante de⁴¹||ducitur, quod patri dominoue³⁴, quique in potestate eius sit, a fi⁴¹||lio serouue debetur³⁵: et quod superest, hoc³⁶ solum peculium esse³⁷ intellegitur³⁷. aliquando tamen id, quod ei³⁸ debet filius seruus, qui in potestate patris dominiue est, non³⁹ deducitur ex peculio: uelut (si) is, cui debet, in huius ipsius peculio sit⁴⁰.

§. 74. Ceterum dubium non est, quin is quoque, qui iussu patri⁴¹ dominoue contraxit, cuique institoria, uel exerci⁴²||toria⁴² formula⁴³ competit, de peculio, aut de in rem uerso⁴⁴ agere possit. sed nemo tam stul-

improbat, spero. ³³ Inst.: de ea. ³⁴ Sched.: q patri domino. (?) e Inst. quidquid seruus domino. ³⁵ Sched.: quique (quique) ———— ||lio (Desiderantur litterae circiter 16. In Cod. scriptum puto: in potest. e' sit a fi||lio.) serouue debet (debetur). Inst.: sive, qui in potestate ejus sit, debet. ³⁶ Inst. id. ³⁷ Sched.: peculium || intellegitur. Inst. peculium intelligitur. ³⁸ Ex Inst. Cum litterae desiderentur circiter 13, in Cod. ita scriptum esse pono: aliq̄ tm. id q ei ³⁹ Desiderantur litterae 2. In Cod. fuerit ē. n. debet etc. Inst. debet seruus, qui in potestate (Cuj. potestatem) domini sit, non. ⁴⁰ Sched. peculii, | sit uelut etc. Inst.: uelut si is in huius ipsius (Hal. in ipsius) peculio sit. ⁴¹⁻⁴² Ex Inst. nisi quod ibi est: qui iussu domini contraxerit. ⁴³ Inst. actio. ⁴⁴ aut etc. Inst.: deque eo, quod in rem domini

§. 74. Ceterum — — — de §. 5. I. quod cum eo contra- in rem uerso agere potest. ctum est. et potest — — —

216.
LXXIII. b.
b. r.

- tus erit, ut qui aliqua illarum actionum sine dubio
 1-13. solidum consequi possit⁴⁵, in difficultatem se dedu-
 cat⁴⁶ probandi⁴⁷, *in rem patris dominiue uersum
 esse, uel habere filium seruusue peculium, et tantum
 habere, ut solidum sibi s^{olui} possit⁴⁸*. Is quoque,
 cui tributoria actio competit, de peculio, uel⁴⁹ de in
 16. rem uerso agere potest. sed huic sane plerumque ex-
 pediat, hac potius actione uti, quam tributoria. nam
 in tributoria eius solius peculii ratio habetur, quod in
 his mercibus *continetur*⁵⁰, quibus negotiatur filius
 seruusue, *quod*⁵¹ inde receptum erit: at in actione
 20. peculii, totius. et potest quisque tertia forte, aut
 quarta, uel etiam minore parte peculii negotiari,
 maximam uero partem *in praediis, uel*⁵² in aliis⁵³
 rebus habere⁵⁴ ***** approbati id * |*****
 24. ****⁵⁵ in rem patris dominiue uersum esse, ad hanc
 actionem transire debet. nam, ut supra diximus,

uersum est. ⁴⁵ Sched. *pr̄it u* ⁴⁶ *sed nemo* etc. Inst.: Sed
 erit stultissimus, si omissa actione, qua facillime solidum eo
 contractu consequi possit, se ad difficultatem perducatur.
⁴⁷ Sched. *pbando* Inst. *probandi*. ⁴⁸ Ex Inst.: patris ta-
 men filiique mentionem de meo inserui. Conf. not. 30. Sched.
 in principio lin. 14. ductus exhibent hos: *imm(?)cc̄i* ⁴⁹ Inst.:
 competit, *aeque de peculio et.* ⁵⁰ In Cod., ut opinor, est
ntinet; desiderantur enim litterae circiter 6. ⁵¹ *g|q̄*. Sched.
⁵² *g|q̄* ⁵³ *alis*. Sched. *iiii* ⁵⁴ *et potest* etc. Inst.:
 Et potest quisque tertia forte parte peculii, aut quarta, uel
 etiam minima negotiari, maiorem autem partem in praediis
 et (Hal. uel) mancipiis, aut fenestris pecunia habere. Bien.
 pro tertia, parte etc. edidit tertiam, partem etc. ⁵⁵ Sched.:

habere. cit. §. 5. I. conferen- ut supra diximus. Vid. §. 73.
 da et in reliquo hoc articulo.

217. || eadem formula et de peculio et de in rem uerso
LVL. a. uti/mur⁵⁶.

§. 75. Ex maleficiis filiorum familias seruorumue¹,
ueluti |si furtum fecerint², aut iniuriam commiserint,
no|xales actiones proditae sunt, uti liceret patri domi- 4.
noue³ aut |litis aestimationem sufferre, aut⁴ noxae
dedere. |erat enim⁵ iniquum, nequitiam eorum ultra
ipsorum corpo|ra parentibus dominisue⁶ damnosam
esse. §. 76. Constitutae sunt autem⁷ noxales actiones 8.
aut legibus, aut edicto. |legibus: uelut furti lege xii
tabularum; damni iniuriae |⁸ lege Aquilia. edicto Prae-
toris: uelut iniuriarum et ui honorum ra|ptorum.
§. 77. Omnes autem noxales actiones caput⁹ sequun-
tur¹⁰. |nam si filius tuus seruusue noxam¹¹ com- 12.
miserit, qu|amdiu in *tua* potestate est¹², tecum est
actio: si in alteri|us potestatem peruenerit, cum illo
incipit actio esse: si sui |iuris coeperit esse, directa
actio cum ipso est, et noxae |deditio extinguitur¹³. 16.
ex diuerso quoque directa actio no|xalis esse incipit.

lollcm.ssp adpbari id q | — — — " 56 Sched. 144(?)|ur
§. §. 75—79. ¹ Sched. seruorum Inst.: Ex maleficiis
seruorum. ² Inst.: fecerint, aut bona rapuerint, aut damnum
dederint. ³ uti etc. Inst. quibus domino damnato permitti-
tur. ⁴ In Inst. ap. Cuj. aut hominem; ap. Hal. aut ipsum
hominem; ap. Bien. aut hunc hominem legitur. ⁵ erat enim.
Inst.: Namque erat. ⁶ Inst. corpora dominis. ⁷ Inst.:
Sunt autem constitutae. ⁸ Sched.: iniuriae ū|ut (uelut).
⁹ Sched. capita ¹⁰ Inst.: Omnis autem noxalis actio caput
sequitur. ¹¹ Inst.: Nam si seruus tuus noxam (Cuj. et Bien.
noxiam). ¹² Inst.: tua potestate sit. ¹³ si sui iuris etc.
Inst.: At (Bien. aut) si manumissus fuerit, directo ipse tene-

§. 75. Ex — — — dedere. §. 76. §. 4. I. de noxal. act.
pr. l. de noxal. act. erat etc. §. 77. §. 5. I. de noxal. act.
§. 2. eod.

nam si pater familias noxam ¹⁴ commiserit, et hic se in adrogationem tibi dederit, aut seruus ¹⁵ tuus esse coeperit, (quod) ¹⁶ quibusdam casibus accidere primo commentario ¹⁷ tradidimus, incipit tecum noxalis actio esse, quae ante directa fuit ¹⁸. §. 78. Sed si filius patri, aut seruus domino noxam commiserit, nulla actio nascitur ¹⁹: nulla enim inter ²⁰ me et eum, qui in potestate mea est, obligatio nascitur ²¹, ideoque etsi in alienam potestatem peruenierit, aut sui iuris esse coeperit ²², neque cum ipso, neque cum eo, cuius nunc in potestate est ²³, agi potest. unde quaeritur, si alienus seruus filiusue noxam commiserit mihi, et is postea in mea esse coeperit potestate, utrum interdicitur actio, an quiescat. nostri praeceptores interdici- pulant, quia in eum casum deducta sit, in quo actio ²⁴ consistere non potuerit: ideoque, licet exierit de mea potestate, agere me non posse ²⁵, diuersae scholae

tur, et extinguitur noxae deditio. ¹⁴Inst.: Nam si liber homo noxiam. ¹⁵ et hic etc. Inst.: et is seruus. ¹⁶ Ex Inst. ¹⁷ accidere etc. Inst.: effici primo libro. ¹⁸ noxalis etc. Inst.: esse noxalis actio, quae antea directa fuisset. ¹⁹ Sed etc. Inst.: Si seruus domino noxiam commiserit, actio nulla nascitur. ²⁰ Sched.: nulla ~~inter~~ (vel ~~inter~~) ~~inter~~ Legendum: nulla enim inter. Hollw. ²¹ nulla etc. Inst.: Namque (Bien. nam) inter dominum et eum, qui in potestate eius est, nulla obligatio nasci (Bien. esse) potest. ²² Inst.: potestatem seruus pervenerit, aut manumissus fuerit. ²³ Inst. sit. ²⁴ Sched. **; Cod., ut opinor, ad. ²⁵ unde quaeritur etc. Inst.: Unde si alienus seruus noxiam tibi commiserit, et is postea in potestate tua esse coeperit, interdicitur (Hal. interdicitur) actio: quia in eum casum deducta sit, in quo consistere non potuit. Ideoque, licet exierit de tua potestate, agere non

primo commentario tradidimus. me non posse. §. 6, I. de noxal. Vid. Commentar, I, §. 160. act.
§. 78. Sed — — — agere

auctores, quamdiu in mea potestate sit, quiescere | actionem putant, cum ipse mecum agere non possim²⁶: cum | uero exierit de mea potestate, tunc eam resuscitari. §. 79. Cum autem filius familias ex noxali causa mancipio datur²⁷, diuersae scholae auctores | putant, 12. ter eum mancipio dari debere, quia²⁸ lege xii | tabularum cautum sit, (ne aliter filius de potestate patris) exeat, quam si ter fuerit²⁹ mancipatus. Sabinus | et Cassius ceterique nostrae scholae auctores sufficere unam mancipationem crediderunt; tres | enim³⁰ 16. lege xii tabularum ad uoluntarias mancipationes pertinere.

| §. 80. Haec ita de his personis, quae in potestate Haec (sunt), siue ex contra|ctu, siue ex maleficio ***** ***** ad eas¹ | personas, quae in manu mancipione 20. sunt ***** cum | ***** earum² ageretur, nisi ab eo, cuius iuri subi|ectae sunt, ***** *** defendantur, bona, quae earum fu|turae forent, si eius iuri³ subiectae non essent, ***** | sed cum *** 24.

219.
CXXV. a.
b. r.

*****⁴ imperio continenti iudic||io⁵ 1 — 24.

potes: quemadmodum etc. ²⁶ Cod. p'sum ²⁷ Sched. det ²⁸ Sched. qui(?) ²⁹ Sched. fuit, pro fuit, ut opinor. ³⁰ Cod. inverso ordine enim | tres exhibet.

§. 80. ¹ Sched.: siue ex co(vel c)ulla|mu(contractu) siue ex a***** (vel m pro m) *o(vel r)m (maleficio —) — c — a(?)d *a*(eas) ² Sched.: s (sunt) mmsa(?)ic(vel i)w(?) cum | c(vel s)xo(?) — m(vel a)c(vel s)u(maleficio?) ear. (earum). ³ Sched.: subi|ectae s(sunt) m(vel u)uncoic(vel e)um defendant (defendantur) bona q̄(quae) car (earum) i(?)|turac (futurae) o(vel u)reni(forent) si coire(eo iure; pro eius iuri). ⁴ Sched.: s(?)u(vel u, vel a)w(?)n. (An ueneant?) | sed cum rcsis(vel c, vel o)p(?)np(vel s)i(?)s(?) ⁵ iudic|-

§. 79. Conf. supra Com- 155.
mentar. I. §. §. 140. 141. 152.

|| §. 81. *** fuit ei¹ mortuos homines dederet ***² CXXV. b.
etsi quis | eum³ dederit, qui fato suo uita excesserit,
aeque liberatur⁴. b. r.

4. | §. 82. *Nunc admonendi sumus, agere posse quemlibet aut suo nomine, aut alieno¹. | alieno, ueluti cognitorio², procuratorio, tutorio, | curatorio: cum olim, quamdiu erant legis actiones³, in | usu fuisset⁴,
8. alterius nomine agere non licere, *nisi* pro populo et libertatis causa⁵. §. 83. Cognitor ***** in litem coram⁶ | aduersario substituitur. nam actor ita⁷ cognitorem | dat: QVOD EGO A TE⁸ uerbi gratia FVNDVM PETO, IN EAM REM | LVCIVM TIVM *****⁹ | itaque

§. 81. ¹ Sched.: sum fuit ei ² Sched. /// (uel m pro ///)

³ Sched. cu ⁴ Sched. libera

§. §. 82—87. ¹ Ex Inst. praeterquam quod ibi est: quemlibet hominem. Ego vocem hominem, qua sane carere possumus, omisi, cum vix reliqua capiat unius lineae spatium. ² cognitorio; deest in Inst. ³ Sched. quic (uel o) no/// (quamdiu) (?) o/// (erant) ccis (legis) aoncc (actiones) Haec in Inst. omissa sunt. ⁴ Cod. fuissent ⁵ Sched.: n (non) licere. (In Cod., ut opinor, est. n; qua sigla, licet plerumque aut enim, aut nihil significet, tamen etiam ad significandam vocem nisi pag. 165. lin. 22. usus est librarins) p (pro) popuq (populo) c (et) uuis (In Cod. fuerit lib. tis i. e. libertatis) v̄ (uel q̄— causa). Inst.: non posse, nisi pro populo, pro libertate, pro tutela. ⁶ Sched. cognitor *** (?) cc (uel r) i/// d/// in litem cor (uel p) a (coram). ⁷ Sched. // ⁸ Sched.: q (quod) ego (ego) a te (te). ⁹ Sched.: s b s q u q u i i i o s m m m m m m (?) p (uel r) ap (uel r) l (?) w Sen-

§. 82. pr. I. de iis, per quos agere possumus. nat. cap. 4. (ed. a. 1675. pag. 20.) Interpres ad L. 7. C. Th.

§. 83. Conf. Festus, sub voc. de cognitor. et procurator.

Cognitor. Aconius, in Divi-

si tu a me fundum petas *****¹⁰
 |TITIVM COGNITOREM DO. potest, ut actor ita
 dicat: QVOD EGO |*****¹¹ VOLO, INEAM
 REM COGNITOREM DO¹². aduersarius ita *****
 *****¹³ |COGNITOREM DO. nec 16.
 interest, praesens an absens cognitor |detur. sed si ab-
 sens datus fuerit¹⁴, cognitor ita erit, si cognouerit et
 susceperit¹⁵ officium cognitoris. |§. 84. Procurator Pro.
 uero nullis certis uerbis in litem consti|tuitur¹⁶; sed 20.
 ex solo mandato, et absente, et ignorante aduersa|rio,
 constituitur. quinetiam sunt, qui putant, et eum¹⁷
 procura|torem uideri, cui non sit mandatum, si modo
 bona fide accedat ad |negotium, et caueat ratam rem
 dominum habiturum |***** mandatum *** 24.
 *****¹⁸ || quia saepe mandatum initio litis
 in obscuro est, et postea |aput¹⁹ iudicem ostenditur.
 |§. 85. Tutores autem et curatores quemadmodum con- Tut.

221.
LXXXIX. n.

tentia postulat: Lucium Titium cognitorem do. Sav.
¹⁰ Sched.: itaq (itaque) **** (Legendum si tu. Sav.) a mc(me)
 fundum p(vel r)_{ctus} (petas) num(vel m)****bip(vel r)_{ob linoima}
 (lucium?) ¹¹ Sched. c**** ueri (fieri?) ¹² Formula haec,
 quam laceram Sched. exhibent, ad eam speciem pertinet, si
 in personam agitur. Sav. ¹³ Sched.: ad|uersi**** (Lego
 aduersarius ita. Sav.) *a(?)numc**** ————— ¹⁴ Sched.
 fuit; Cod., ut opinor, fuit ¹⁵ et susceperit. Sic legendum
 censet Heis. Sched. post spatium, quod litteras capit cir-
 citer 9, exhibent p(vel r)_{ctus}(vel p) ¹⁶ Sched. —|tuit In Cod.
 fuerit r'ctituit; quamvis in fin. lin. 19, ad solitum litterarum
 numerum explendum non nisi duae desiderentur litterae.
¹⁷ Sched. * (et) *Ous (eum). ¹⁸ Sched.: c****(?)ll**** man-
 datum p(vel r)lc(?)r(vel p) — s(?)p(?)c****(?)a(?) ¹⁹ Sched.:

§. 84. Conf. §. 1. I. de iis, cit. L. 7. C. Th. de cognitor.
 per quos agere possumus. item et procurator.
 Festus, loc. cit. et Interpres ad §. 85. §. 2. I. de iis, per

4. stituantur, | primo commentario rettulimus ²⁰. | §. 86.

Qui autem alieno nomine agit, intentionem quidem ex persona domi|ni sumit, condemnationem autem in suam personam con|uertit. nam ²¹ si uerbi gratia Lu-

8. clus Titius (pro) Publico ²² Maeuio agat, ita | formula concipitur: SI PARET, NVMERIVM NEGIDIVM PVBLIO MAEVIO SESTERTIVM X MILIA DARE OPORTERE, IVDEX NVMERIVM NEGIDIVM LVGIO TITIO SESTERTIVM | X MILIA CONDEMNA; SI NON PARET, ABSOLVE ²³. in rem quoque si agat, intendit, Publii *Maeuii* ²⁴ rem | esse ex iure

12. Quiritium, et condemnationem in suam personam | con-

Ab. uertit. | §. 87. Ab aduersarij quoque parte si interueniat aliquis, cum quo actio consti|tuitur, intenditur, dominum dare oportere; condemnati|o autem in eius personam conuertitur, qui iudicium accepit, | sed cum in rem

16. agitur, nihil in intentione ²⁵ facit eius persona, | cum quo agitur, siue suo nomine, siue alieno aliquis | iudicio interueniat: tantum enim intenditur, rem actoris esse.

p'te | apud ²⁰ Sched. tutor, curator, constitutus exhibent pro tutor, curator, constitutus, ut opinor. In Inst. sic legitur: Tutores et curatores quemadmodum constituantur, primo libro expositum est. ²¹ Sched. //; pro *n* ²² Sched.; titius *pl.* ²³ Si paret etc. Sched.: *s* (si) *o* (pro *p* i. e. paret) *n* (numerium) *ne* (negidium) *p* (publico) *m* (maeuio) *ss* (sestertium) *xx* *m* (milia) *d* (dare) *o* (oportere) *i* (iudex) *n* (numerium) *ne* (negidium) *ss* (pro *l*, *t*, ut opinor, i. e. lucio titio) *ss* (sestertium) | *xx* *m* (milia) *c* (condemna) *s* (si) *n* (non) *p* (paret) *a* (absolve), ²⁴ Sched. *pl.* (publii) *mei* ²⁵ Cod. *n* (nihil) intention.

quos agere possumus. primo 10, §. 2. item supra §. 55. commentario rettulimus. Vid. §. 87. Conf. Theophilus, Commentar. I, §. 144. sq. loc. cit. §. 86. Conf. Theophilus, IV,

§. 88. Videamus nunc, quibus ex causis is, cum Vid. quo agitur, uel hic, qui agit¹, satisfacere (*cogitur*).

§. 89. Igitur si uerbi gratia in rem tecum algam², sa- 20. tis mihi dare debes. aequum³ enim uisum est, (*te*) de eo, quod interea tibi rem, quae an ad te pertineat dubium (*est*), possidere conceditur, cum satisfactione mihi cauere: ut si uictus sis, nec rem⁴ ipsam restituas, nec litis aestimationem suscipias, sit mihi po- 24.

222. testas, aut tecum agendi, aut cum sponsoribus tuis⁵.

LXXXIX. b.

§. 90. Multoque magis debes satisfacere mihi, si alieno nomine iudicium accipias⁶. §. 91. Ceterum cum in Ceter.

rem actio duplex sit⁷, aut enim per formulam petito- 4. riam agitur, aut per sponsionem, siquidem per formulam petitoriam agitur, illa stipulatio locum habet,

quae appellatur iudicatum solui⁸: si uero per sponsionem, illa, quae appellatur pro praede litis et uindictiarum. §. 92. Petitoria autem formula haec est,

qua actor intendit, rem suam esse. §. 93. Per spon- 8.

sionem uero hoc modo agimus. prouocamus aduersarium tali sponsione: SI HOMO, QVO DE AGITUR, EX IVRE QVIRITIVM MEVS EST, SESTERTIOS XXV NVM|MO⁹ DARE SPONDES? deinde

§. §. 88 — 102. ¹ Sched. algat ² Sched. algat ³ Cod. dari deus aequum ⁴ Cod. rem n' (nec) ⁵ ut si uictus etc.

Inst.: ut si uictus esset (Cuj. et Bien. uocem esset omittunt), nec rem ipsam restitueret, nec litis aestimationem (Cuj. et Bien. addunt ejus), potestas esset petitori, aut cum eo agendi, aut cum fidejussoribus ejus. ⁶ Multoque etc. Inst.: Multo magis is, qui in rem actione conueniebatur, satisfacere cogebatur, si alieno nomine iudicium accipiebat. ⁷ Sched. III

⁸ Sched. sol. Vid. Praefatio. ⁹ Sched. ss (sestertios) xxx. u. nū.

§. 89. ut si uictus etc. pr. I. de satisfacat. §. 91. quae appellatur iudicatum solui. Conf. cit. pr. I. de satisfacat.

§. 90. cit. pr. I. de satisfacat. §. 91. pro praede li-

12. formulam edimus, qua¹⁰ |intendimus, sponsionis summam nobis dari¹¹ oportere. |qua formula ita demum uincimus, si probauerimus, |rem nostram esse.
- Non. |§. 94. Nec¹² tamen haec summa sponsionis exigitur.
16. non enim poenalis est, |sed praeiudicialis¹³, et propter hoc solum fit, ut per eam de re iudicetur. unde etiam is, cum quo agitur ***** ideo¹⁴ |autem appellata est pro praede litis et uindiciarum stipulatio, quia¹⁵ in lo|cum praedium successit, qui olim, cum
20. lege agebatur, pro lite et uin|diciis¹⁶, id est, pro re et Ceter. fructibus a possessore petitori daban|tur¹⁷. |§. 95. Ceterum si aput centumuiros agitur, summam sponsionis non per |formulam petimus, sed per legis actionem. sacramento ***** |** prouocat * eaque sponsio sestertiorum cxxv nummorum fit **** ||** legem * 223. CV. a.
24. repertam¹⁸. |§. 96. Ipse autem, qui in rem agit, si suo nomine agit, satis non dat¹⁹. §. 97. Ac |nec si per cognitorem quidem agatur, ulla²⁰ satisfatio uel

|mor⁹ (pro nūmos, ut opinor). ¹⁰ Cod. quia ¹¹ Sched. dare ¹² Sched. N. Vid. Praefatio. ¹³ Sched. poenalis, pro poenalis et piudicialis pro piudicialis exhibent. ¹⁴ Sched.: cum q(vel)coc (?—quo) a(?)d(?)u (pro agit) c(vel)u uuu/c(?)u/(?)u(?)a(?)* +de(pro ideo). ¹⁵ Sched. ea; pro qa ¹⁶ Sched. uin|diciis ¹⁷ Sched.: a p'sessoris petitori dab(?)at' pdes ¹⁸ sacramento etc. Sched.: sac(vel)d(aa(?)m)o (pro sacramento. Sav.) uup(vel)rē|re puocat(?)u(vel)o e(vel)cag. sponsio * (vel)s—sestertiorum) c(vel)ō)xxv. numm (nummorum) fii (fit) **** || p̄r (vel p̄p An propter?) legem c(vel)g) repertam. ¹⁹ Ipse etc. Inst.: Ipse a; q. i. r. agebat, s. si n. petebat, satisfacere non cogebatur. ²⁰ Sched. agat nulla

tis et uindiciarum. Conf. supra §. 16. infra §. 94. item §. 95. Conf. supra §. 31. Cicero, in Verrem, Lib. I, cap. 45. et de Oratore, Lib. I, cap. 38.

§. 94. ideo autem etc. Conf. supra §. 16. Henk §. 94.

§. 96. pr. I. de satisfat.

§. 97. cum enim — cogni-

ab ipso, | uel a domino desideratur. cum enim certis 4.
 et quasi sollemni|bus uerbis in locum domini substi-
 tuatur cognitor, | merito domini loco habetur. | §. 98.
 Procurator uero si agat satisfacere iubetur²¹, ratam rem Proc.
 domi|num habiturum. periculum *enim est*²², ne 8.
 iterum domi|nus de eadem re experiatur²³, quod pe-
 riculum (non) interuenit, si | per cognitorem actum 10. 11.
 fuit. quia de qua re quisque per cognito|rem egerit²⁴, 12.
 de ea non magis amplius actionem habet, quam
 si ipse | egerit. §. 99. Tutores et curatores eo modo,
 quo et procuratores²⁵, satis|dare debere, uerba edicti
 faciunt²⁶. sed aliquando illis sa|tisdatio remittitur²⁷.
 | §. 100. Haec ita si in rem agatur²⁸: si uero in per- 16.
 sonam, ab actoris quidem | parte quando satisfacere de- Haec.
 beat quaerentes, eadem | repetemus²⁹, quae diximus
 de³⁰ actione, qua in rem agitur. §. 101. Ab | eius
 uero parte, cum quo agitur, siquidem alieno nomi-
 ne³¹ aliquis interueni|at, omnimodo satisfacere debet³², 20.

²¹ Inst.: si in rem agebat, satisfacere iubebatur. ²² Sched.

²³ Cod., ut opinor, est (enim) ē. (est). Inst.: enim erat.

²⁴ Inst. experiretur. ²⁴ Librarius uerba actum fuit quia de

qua re quisque per cognitorem his scripsit. In Sched. sic est:

actum fuit qa (quia) de u(?)ur(?) — pro qua) re quisū (pro quisq.)

p cognitorem actum fuit qa de sua re quisq̄ p cognitorem

egerit ²⁵ Cod. peura ²⁶ Inst. faciebant. ²⁷ Inst.: ali-

quando his agentibus satisfacere remittebatur. ²⁸ Inst.: Haec

ita erant, si in rem agebatur. ²⁹ In Inst., uerbis quando

etc. omisissis, est: eadem obtinebant. ³⁰ Inst. in. ³¹ Cod.

nomen ³² Inst.: interueniret omnimodo satisfacere (Hal. et

tor. Conf. supra §. 85.

§. 98. Procurator — — —
 experiatur. cit. pr. I. de sa-
 tisdat.

§. 99. cit. pr. I. de satisdat.

§. 100. Haec — agatur. cit.

pr. I. de satisdat. si uero
 etc. §. 1. I. cod.

§. 101. Ab — — quia nemo.
 cit. §. 1. I. de satisdat. alie-

§. §. 105. 104. DE LEGITIMIS IVDICIIS etc. 301

quia nemo alienae rei sine satisfatione defensor idoneus intellegitur: sed siquidem cum cognitore³³ agatur, dominus satisfacere iubetur; si uero cum procuratore, ipse procurator. idem et de tutore et de curatore iuris est. §. 102. Quodsi proprio nomine aliquis iudicium accipiat³⁴ || in personam, certis ex causis satisfacari solet³⁵, quas ipse Praetor significat. quarum satisfationum duplex causa est: nam aut propter

24. 3. 4. | genus actionis satisfatur, aut propter personam quia suspecta sit³⁶. propter genus actionis: uelut iudicati de pensu, aut | cum de moribus mulieris agatur. propter personam: uelut si cum | eo agitur, qui de coxerit, cuiusue bona a creditoribus possessa proscrip-
tae sunt; siue cum eo herede agatur, quem Praetor suspectum³⁷ aestimauerit.

224.
CV. b.

Omn. | §. 103. Omnia autem iudicia aut legitimo iure consistunt, aut imperio continentur¹. §. 104. Legitima sunt iudicia, quae in urbe Roma, uel intra² pri-

Bien. satisfaret).³³ Sched. dom|o(velu)ro Legendum cognitore. Sav. ³⁴Sched.: iudicium aliquid(vel)o(a(vel)u) (vel p)u(vel # pro u)u(a?) Equidem in Cod., verbo aliquis perperam repetito, sic scriptum esse conijcio: iudicium aliquis accipiat Inst.: iudicium accipiebat. ³⁵ certis etc. Inst. iudicatum solui satisfacere non cogebatur. ³⁶ Hic iterum quaedam bis scripsit librarius. In Sched. sic est: nam a (aut) pp (propter) | genus aōnis (actionis) satisfaret³ (Corrige: satisfadat³) ā (aut) p (pro pp i. e. propter) personā (pro personā.) q̄a (quia) suspecta | sit pp genus aōnis satisfaret³ ā p persona q̄a | suspecta sit ³⁷Sched.: quem // io(?)p(vel r)u(?)|c (vel)s)m(vel)s) In Cod., ut opinor, est: quem p̄. | suspectum §. §. 103—109. ¹Sched. continens¹ ²Sched. r; quae

nae rei — intellegitur. §. 5. I. pra §. 25. cuiusue bona a creditoribus possessa proscrip-
tae sunt. Conf. Cicero, pro Quintio, cap. 8.
§. 102. Quodsi — — solet. §. 1. I. de satisfat. uelut iudicati de pensu. Conf. supra Com-
§. 103. Conf. supra Com-

num urbis Romae miliarium, inter omnes ciues Romanos, sub uno iudice accipiuntur: eaque lege Iulia iudiciaria³, nisi in anno et sex mensibus iudicata fuerint, expirant⁴. et hoc est, quod uulgo dicitur, ciuium Romanorum⁵ e lege Iulia litem anno et sex mensibus mori⁶. §. 105. Imperio uero continentur recuperatoria, et quae sub uno iudice accipiuntur interueniente peregrini persona iudicis aut litigatoris. in eadem⁷ causa sunt, quaecumque extra primum urbis Romae miliarium tam inter ciues Romanos⁸, quam inter peregrinos accipiuntur. quae⁹ imperio contineri iudicia dicuntur, quia tamdiu ualent, quamdiu is, qui ea *****¹⁰ imperium habebit. §. 106. Et¹¹ siquidem imperio continenti iudicio actum¹² fuerit, siue¹³ in rem, siue in personam, siue ea formula, (quae) in factum concepta est, siue ea, quae in ius habet intentionem, postea nihilominus ipso iure de eadem re actio dabitur¹⁴. et ideo necessaria est exceptio rei

225.

LXXXVIII.

sigla non inter tantum significat, sed pro intra etiam ponitur. Conf. Praefatio et ad §. 110. not. 4. ³ Cod. iudicia
⁴ Sched. e(?)x(?)p?|rant ⁵ Sched. er ⁶ Sched. mo(vel)c|rit. Legendum mori. Hanc locutionem, litem mori, a veterum Actorum usu non alienam fuisse, probant L. 3. §. 1. quae in fragd. credi^{or}. et L. 2. iudicat. solvi. ⁷ Sched. ea ⁸ Sched. tam(tam) / (pro t) c. romanum ⁹ Sched. accipiunt+?(?) / (vel / — accipiuntur) q+(?)|s(vel) / c(vel) — In Cod., ut opinor, est qu|ae). ¹⁰ Sched. his (pro is) q̄ e(vel)c|a pso(vel)o|ris ¹¹ Sched. habeb(vel)t // (habebit) c|(? — et) ¹² Sched. pactum ¹³ Sched. +|ue ¹⁴ Sched. r+ c+ +(?)(?)|bit+. In Cod., ut

mentar. III. §. 181. et huj. §. §. 104. 105. Conf. infra
 Commentar. §. 80. Legitimi §. 109.
 iudicii mentionem facit Vlpianus, Fragm. XI, §. 27. §. §. 106. 107. Conf. supra
 Commentar. III. §. 181.

4. *iudicatae*, uel ¹⁵ [in iudicium deductae. §. 107. At
 si ¹⁶ legitimo iudicio *in personam* ¹⁷ | actum sit ea
 formula, quae iuris ciuilibus habet intentionem, postea
 ipso iure de eadem re agi non potest, et ob | id ex-
 ceptio superuacua est. si uero uel in rem, uel in
 8. factum a|ctum fuerit ¹⁸, ipso iure nihilominus postea
 agi potest, et ob id ex|ceptio necessaria est rei iudi-
 catae, uel in iudicium de|ductae. | §. 108. Alia causa
 fuit olim legis actionum. nam qua de re actum se-
 12. mel |erat, de ea postea ipso iure agi non poterat: *
 omnino |***** ¹⁹ usus erat illis temporibus ex-
 ceptio|num. §. 109. Cetera ²⁰ potest ex lege quidem
 esse iudicium, sed legitimum | non esse; et contra ex
 16. lege non esse, sed legitimum esse. | uerbi ²¹ gratia (si)
 ex lege Aquilia, uel Ouinia ²², uel Furia in prouinciis
 Idem. agatur, imperio continebitur iudicium: | idemque iuris
 est et si Romae aput recuperatores agamus, | uel aput
 20. unum iudicem interueniente peregrini persona. | et ex

opinor, est: *re aq. dabit* Sav. ¹⁶ Sched. *iiii* (uel *oi*, uel *m*
pro iii) (?) *uic* u Cod. *hand* dubie habet: *iudicatae n.* Conf. lin. 9.
¹⁶ Sched. *q*, uel *q* ¹⁷ Sched. *iud* — — Desiderantur litterae
 circiter 7. Itaque in Cod. sic scriptum esse conjicio: *iud.* (iu-
 dicio) *in psona.* (personam). Conf. lin. 7. Sav. ¹⁸ Sched.
fuit; Cod., ut opinor, *fuit* ¹⁹ Sched.: *n* (uel *n* An
nec?) omnino | *ic* (uel *a*) *uun* (uel *u*) *c* (An *qd.* *ullus*, i. e. quidem
 ullus?). ²⁰ Sched. *cetera* ²¹ Sched. *uerbis* ²² Sched. *u*
ollinia i. e. uel *ollinia*. Sed cum incognitum sit nomen *Ollinius*,
 et nihil fere inter *se* differant *ll* et *U* majuscula *U*, quam
 uno loco in media uerbi alicujus parte Cod. exhibet, sive ipse
 librarius ita scripserit, sive ablutione id effectum sit: in con-
 texto posui *Ouinia*. Codicis tamen scripturam ita quoque ex-
 plicari posse, ut librarium pro uel *liuia* perperam uel *linia*
 posuisse dicamus, ab Hollwegio admonetur.

diuerso si ex ea causa, ex qua nobis edicto Praetoris datur actio, Romae sub uno iudice inter omnes ciues Romanos accipiatur iudicium, legitimum est.

§. 110. Quo loco admonendi sumus, eas quidem actiones, quae ex lege senatusue consultis proficiscuntur, perpetuo solere Praetorem accommodare:

226. LXXXVIII. b. || eas uero, quae ex propria ipsius iurisdictione pendent, plerumque intra annum dare. §. 111. Aliquando tamen ***** limitatur ius legitimum: quales sunt eae, quas possessori bonorum ceterisque, qui heredis loco sunt, accommodat. fur*ti quoque manifesti actio, quamuis ex ipsius Praetoris iurisdictione proficiscatur, perpetuo datur: et merito, cum pro capitali poena pecuniaria constituta sit.

§. §. 110, 111. ¹ Inst. Hoc. ² Inst.: senatusue consulto ~~itaq; edo sacris constitutionibus.~~ ³ Inst.: solere antiquitas competere, donec sacras constitutiones tam in rem, quam in personam (Bien.: quam personalibus) actionibus certos fines dederunt. ⁴ Sched. 1; pro & Conf. supra ad §. 104. not. 2.

⁵ Inst.: intra annum vivere: nam et ipsius Praetoris intra annum erat imperium. ⁶ Sched.: aliquando tm (tamen) — — —

imitat (imitatur) etc. Sententia tale quid exigit: aliquando tamen pr. (Praetor) has aōnes (actiones) extendendo imitatur ius legitimum. Inst.: Aliquando tamen et in perpetuum extenduntur, id est, usque ad finem ex (Bien. vocem ex omisit) constitutionibus introductum. ⁷ Sched.: quas — — —

(Desiderantur litterae circiter 7) sōri bon In contexto quidem posui possessori bonorum; fieri tamen potest, ut in Cod. sit: b. (bonorum) possessoribus Inst.: quas bonorum possessori.

⁸ Ex Inst. ¹⁰ Sched. /(?)/ficiscat?; Cod., ut opinor, /ficiscat?

¹¹ Cod. sint

§. 110. pr. I. de perpet. et temporal. act. et perpet. et temporal. act. et merito etc. Conf. Theophilus,

§. 111. Aliquando — — — ad cit. pr. I. perpetuo datur. cit. pr. I. de

8. Non. §. 112. Non omnes actiones, quae in ali^{que} aut ipso iure com^{petunt}, aut a Praetore dantur, etiam² in heredem³ aequae competunt, aut da^{ri} so^{lent}. est enim certissima iuris regula, ex maleficiis⁴ poenales actiones in heredem nec competere *****

12. ***; |uelut⁵ furti, ut bonorum raptorum, iniuriarum, damni iniuriae: s^{ed} |heredibus⁶ actoris⁷ huiusmodi actiones competunt⁸, nec denegantur, excepta iniuriarum actione, et si qua alia |similis inueniatur actio⁹.

15. Aliq. §. 113. Aliquando tamen (etiam)¹⁰ ex contractu actio neque heredi, neque in heredem |competit¹¹ nam adstipulatoris heres non habet actionem; et¹² spon^{soris} et fidepromissoris¹³ heres non tenetur.

Super. §. 114. Superest, ut dispiciamus, si ante rem iudicatam is, cum quo agitur, post acceptum iudicium satisfaciatur actori, quid officio |iudicis conueniat: utrum absolueret; an ideo potius da^{mnare}, quia iudicii acci-

§. §. 112. 113. ¹ Ex Inst. ² Inst. et. ³ Ex Inst. ⁴ Sic Inst. Sched. malefici? ⁵ Sched.: in h^{er}edem (heredem) nec ⁷petere — — — (An: n^o., i. e. nec, dari solere?) |uu (uelut): Inst.: in heredem rei non (Bien. heredem non, omissa voce rei) competere: uelati. ⁶ sed heredibus. Sic Inst. Sched.: ⁷ actoris in Inst. non legitur. ⁸ Sched.: comp — — ⁹ actio abest ab Inst. ¹⁰ Ex Inst. ¹¹ Inst.; actio contra heredem non competit. ¹² Sched.: et ¹³ Sched.: ^{pr} Legendum fidepromissoris. Conf. Commentar. III. §. 120: In Cod. fortasse est ^{pr}: simili compendio, tali nitairum: ^{pr} apud Magnonem scriptum extat uerbum fidejussor. Sa v.

§. 112. §. 1. I. de perpet. et temporal. act: est enim certissima — — — damni iniuriae. Conf. L. 111. §. 1. de reg. jur. (ex Nostri Commentar. ad Edict. prov.) et temporal. act: adstipulatoris — actionem. Conf. supra Commentar. III. §. 114. spon^{soris} — tenetur. Conf. ejusd. Commentar. §. 120. §. 114. Superest — — — absolutoria. §. 2. I. de perpet. et temporal. act:

piendi tempore in ea causa fuit, | ut damnari debeat. nostri praeceptores absoluere eum | debere existimant: 24.

227. LXXXIII. a.

nec interesse, cuius generis fuerit¹ iudicium. et || hoc est, quod uolgo dicitur, Sabino et Cassio placere, omnia iudicia esse absolutoria². *****

|***** idem sentiunt ** in ***** |* iu- 4-
diciis liberum est officium iudicis. tantumdem | — —
— rem actionibus putant — — — — —³ | — — —

—————⁴ | ad sol *⁵ *****
***** | quibus ***** 8.
*****⁶ | — — — — petentur et ad — —

—————⁷ | ** interdum *⁸ *****
***** | — — — — —⁹ 11 — 13.

| — — — — — nobis — — — — —¹⁰ | — — — — —
—————¹¹ | actori quam ***** 16.

§. 114. ¹ interesse; fuerit. Cod. Xq; fit Scriptum oportebat Xee.; fuit. ² Superest etc. Inst.: Superest, ut admo- neamus, quod si ante rem iudicatam is, cum quo actum est, satisfaciat actori, officio iudicis convenit, eum absolvere, licet iudicii accipiendi tempore in ea causa fuisset, ut damnari debeat (Hal. deberet): et hoc est, quod ante (Hal. antea) vulgo dicebatur, omnia iudicia absolutoria esse. ³ Sched.: (lin. 3.) ——— f——udat (An: de bonae fidei iud. at. i. e. de bonae fidei iudicis autem?) idem sentiunt (scilicet diversae scholae auctores) q.(? — An qa?) in c(vel c')nu(vel n) (lin. 4.) d (An: hi? q'd. i. e. his quidem?) iudicis liber¹ (liberum) e(vel e — est) officium iudicis tantumdem (lin. 5.) c(vel c) — (An: etiam de in?) rem aonibus putant qa (An qa?) m(?) qqs — ⁴ Sched. cisio(vel d)rp(vel r)***(?) menr(vel p)u(?)c**a(?)eissicuj — — — ⁵ Sched.: ad sol ⁶ Sched. qb. (quibus) q(?) — — — noniiii — — — ⁷ Sched.: — — — petent¹ et ad ncii — — — ⁸ Sched. m(?) mspd(vel c)um (interdum) n (An enim? An nihil?) ⁹ Sched. (lin. 11.) +uasgrni — — — — (lin. 13.) — — — — n(?)c(?)r(?)n(?)d(?) — — — cmmicria ¹⁰ Sched. — — — — nobis (nobis) pmit — — (An pmittitur?) — — ¹¹ Sched. pequri — — — — —

17. 18. ***** | _____
 _____¹² | paratu *** actori *****

20. ****¹³ | * ex *****¹⁴ *****
 ***** | _____¹⁵
 | actum fuit, _____¹⁶

24. §. 115. Sequitur ut de exceptionibus dispiciamus.

Seq. §. 116. Comparatae || sunt autem. exceptiones defen-
 dendorum eorum² gratia, cum quibus | agitur. saepe
 enim accidit, ut quis iure civili teneatur, sed iniquum
 4. sit, eum iudicio condemnari³. uelut (si) stipulatus
 sim⁴ a te pecuniam tamquam credendi causa nume-
 ra|urus, nec numerauerim⁵: nam eam pecuniam a
 te peti posse⁶ certum est; dare enim te oportet⁷,
 cum ex stipulatu⁸ tenearis; sed quia iniquum est, te
 8. eo nomine⁹ condemnari, placet, per exceptionem
 doli mali¹⁰ te defendi debere. item si pactus fuero

228.
LXXXIII. 1

¹² Sched. in principio lin. 17. lcc. q. et in posteriore lin. 18. parte *uuuic* exhibent. ¹³ Sched: *paratus* (An *paratus*?) actori s — — (An *satisfacere*?) — — — ¹⁴ Sched.: *et* (An *uel*?) ex *ut* (vel c — An *t* i. e. testamento?) *soca* (vel *sc*) *m* (vel *u*) *uuuic* ¹⁵ Sched. in principio lin. 21. ductus exhibent *ccctas*

§. 115. ¹ Linea vacua.
 §. §. 116 — 119. ¹ Inst.: *autem, sunt.* ² Sic Inst. Sched. *defendendor' reor'* ³ *ut quis* etc. Inst.: *ut, licet ipsa persecutio, qua actor experitur, iusta sit, tamen iniqua sit aduersus eum, cum quo agitur.* ⁴ Cod.: *sim ap* ⁵ *uelut* etc. Inst.: *Idem juris est, si quis quasi credendi causa pecuniam. (Hal.: pecuniam a te) stipulatus fuerit, neque numerauerit.* ⁶ Sched.: *peti p's.* Inst.: *petere posse eum.* ⁷ Sic Inst. Sched. *or* (vel *p*) *et* i. e. oporteret. ⁸ Inst. *stipulatione.* ⁹ Inst.: *eo nomine te.* ¹⁰ *doli mali.* Inst. *pecuniae non nu*

§. 115. pr. I. de except. — iudicio condemnari. cit. pr.
 §. 116. *Comparatas* — — I. de except. uelut si — —

tecum, ne id, quod mihi debeas, a te petam, nihilominus id ipsum a te petere possum dare¹¹ mihi oportere, quia obligatio pacto conuento non tollitur: sed placet, debere me petentem per exceptionem pacti conuenti repelli. §. 117. In his quoque actionibus, quae (non) in personam sunt, exceptiones locum habent: uelut si metu me coegeris, aut dolo induxeris, ut tibi rem aliquam mancipio darem¹² si¹³ eam rem a me petas, datur mihi exceptio, per quam si metus causa te fecisse uel dolo malo arguero¹⁴, repelleris. item si fundum litigiosum scis a non possidente emeris, cumque a possidente petas, opponitur tibi exceptio, per quam omnimodo summoueris. §. 118. Exceptiones autem alias in edicto Praetor habet propositas, alias causa cognita¹⁵ accommodat: quae omnes uel ex legibus, uel ex his, quae legis uicem optineat, substantiam capiunt, uel ex iurisdictione Praetoris proditae sunt¹⁶. // §. 119. Omnes autem exceptiones in contrarium concipiuntur eius¹⁷, quod adfirmat is, cum quo agitur. nam si uerbi gratia reus dolo malo aliquid actorem facere dicat,

meratae (Bien.: non numeratae pecuniae). ¹¹ Malim uel dare te, uel dari. ¹² Sched.: mancipio dem (Legendum darem. Quin in ipso Cod. fortasse est: darem) nam si n (An n i. e. enim?) ¹³ Sched. arguere ¹⁴ Sched. a ¹⁵ Cod. ec. i. e. causa cognita. Vid. Praefatio. ¹⁶ Sched. // pro u. ¹⁷ quae omnes etc. Inst.: Quarum quaedam ex legibus, uel ex iis, quae legis uicem obtinent, uel ex ipsius Praetoris iurisdictione substantiam capiunt. ¹⁸ Sched. concipiunt? Cod. haud dubie habet: concipiunt' (uel ei. i. e. eius)g

— defendi debere. §. 2. I. eod. de except.
 item si pactus fuero etc. Conf. §: 118. quae omnes etc. §. 6.
 §. 3. I. eod. I. de except.
 §. 117. Conf. §. §. 4. I. I.

4. quod fraudis [causa] petat, pecuniam petat, quam non numerauerit; sic exceptio concipitur: SI IN EA RE NIHIL DOLOCIT MALO AVLI AGERIT; ACTVM SIT, NE QVE FIAT; item si dicat, contra pacionem pecuniam peti, ita concipitur exceptio: SI INTER AVLVM AGERIT PET. IN VTERIVM NEGLIGVM, NON CONVENIT, NE EA PIGNORIA PETERETUR. et denique in ceteris causis similiter concipi solet. ideo scilicet, quia omnis exceptio obicitur quidem. *a r*eo²⁴, sed *ita*²⁵ formulas inseritur, ut condicionaliorem faciat condemnationem, id est, ne aliter iudex eum, cum quo agitur, condemnet, quam si nihil in ea re, *qua* de agitur, dolo actoris factum sit; item ne aliter iudex eum condemnet, quam si nullum pactum conventionem de²⁶ non petenda pecunia factum erit²⁷.

16. §. 120. Dicitur tunc autem, exceptiones aut peremptoriae, aut dilatoriae. §. 121. Peremptoriae sunt, quae perpetuo valent; nec evitari possunt; velut, quod metus causa, aut dolo malo, aut, quod contra legem se-

¹⁹ Sched. : *g* (pro *q*, ut videtur) *f*. (fraudis. Vid. Praefatio) [*e* (pro *c*)]
²⁰ Sched. *petit*; *numerauit*. Sed haud scio, an in Cod. sit *petat*; *numerauit*.
²¹ Sched. : dolo (malum) (malum) factam sit *neqve* (vel *o* — neque).
²² Sched. *si* (pro *s*) *ita*. (anulus agerium) et *n* (nummerium) *negidum* *n* (non) *iuenerit* (Malum iuenerit).
²³ Cod. *amnes*.
²⁴ Sched. * *cx* (vel *c*). Legendum *a rpo*. S. a. v.
²⁵ Sched. *ita* (sed) *ita*, ut opinor.
²⁶ Sched. *conuenit*. Legendum *conuentum de*.
²⁷ Legendum videtur *vel fuerit*, vel *sit*.

[natusve consultum² factum est, aut quod res indicata
 est, *vel* ¹ *in* ² iudicium deducta est; item pacti con- 20.
 uenti, quo³ pactum est, ne omnino pecunia petere-
 tur. | §. 122. Dilatoriae sunt exceptiones, quae ad Dilat.
 tempus nocent. | *ueluti* illius⁴ pacti conuenti, quo⁵
 pactum est uerbi gratia, | ne intra quinquennium pe- 24.
 230. teretur: finito enim eo tempore | non habet locum
 CXII. b. exceptio. cui similis exceptio est *litis*⁶ diuiduae et rei
 residuae. Nam si quis partem rei petierit, | et intra
 eiusdem praeturam reliquam partem petat, hac ex-
 ceptione summonetur, quae appellatur *litis diuiduae*. 4.
 | item et is, qui cum eodem plures lites habebat, de *Item*
 quibusdam egerit, de quibusdam distulerit, ut ad alios
 iudices * | ****⁷, si intra eiusdem praeturam de his,
 quae ita distulerit, agat, per hanc exceptionem, quae 8.
 appellatur *rei residuae*, summonetur. | §. 123. Obser- Obs.
 uandum est autem ei, cui dilatoria obicitur exceptio,
 | ut differat actionem: alioquin si obiecta exceptione
 egerit, rem perdit: nam *nulla*⁸ post illud tempus, 12.
 quo, integra re, euitare poterat *exceptionem*⁹, potestas
 agenda superest rei in¹⁰ iudicium deductae et per

§. §. 120 — 125. 1 Sched. *consulto*, pro *consultu*. 2 Sched.
 // (pro *u*. i. e. *uel*) 4. (in) 3 Sched. *q*, pro *q*. 4 Sched. *uu*
 (*ueluti*) *sillius*. 5 Sched. *q* (? — pro *q*). 6 Sched. *ut*. Le-
 gendum *litis*. Vid. lin. 4. 7 Sched. *elegant*. 8 *nam nulla*.
 Sched. *n* (nam) // (Cui siglae hoc loco valet *nulla* significatio
 tribuenda videtur. Conf. Praefatio.) 9 *ad* (vel *o*, vel *d*, vel *d*)
on (vel *u* pro *n*) *cci*. In Cod. fortasse est *actiom* i. e. actionem.
 Sententia tamen postulat, ut legamus *exceptionem*. 10 Sched.:

§. 122. Dilatoriae — — — Conf. supra §. 56.
non habet locum exceptio. §. 123. Conf. §. 9. I. de
 Conf. §. 9. I. de except. *nam* except.
si quis — — — *litis diuiduae*.

Non. exceptionem peremptae. | §. 124. Non solum autem

16. ex tempore, sed etiam ex persona dilatoriae | exceptio-
nes intelleguntur. quales sunt cognitoriae: | uelut si is,
qui per edictum cognitorem dare non potest, | per
cognitorem agat; uel (*si quis*) dandi quidem cognito-
ris ius ha|beat, sed eum det, cui non licet cognituram

20. suscipere. nam si | obiiciatur exceptio cognitoria, si
ipse talis *sit*¹¹, ut ei non | liceat cognitorem dare, ipse
agere potest: si uero cognito|ri non liceat cognituram
suscipere, per alium cognitorem, | aut per semet ipsum

24. liberam habet agendi potestatem, | et tam hoc, quam
illo modo euitare (*potest*) exceptionem. * si dissi-
||mulauerit, cum ei per cognitorem agere *****¹² 231.

Semp. | §. 125. Semp. peremptoria¹³ quidem exceptio nocet;

LXXXII. a

ideoque si reus ea | non fuerit¹⁴ usus, in integrum
4. restituitur recuperan|dae¹⁵ exceptionis gratia: dilatoria
uero si non fuerit usus¹⁶, | an in integrum restitua-
tur¹⁷, quaeritur.

Interd. | §. 126. Interdum euenit, ut exceptio, quae prima

agendi supe relin. ¹¹ Cod. erat: ¹² Sched.: exceptionem v
(Anquod? Anquam?) si dissi||mulauerit cum a (vel t) p. cogni-
torem ager. (agere) — — — ¹³ Sched. Sempemptoria In Cod.
haud dubie est Sempemptoria; ita ut geminanda sit sigla p.
¹⁴ Sched.: nec(?)r (vel p), icap (vel r) c a/(?) o (vel u) n * | non fuit
In Cod. sic scriptum esse conjicio: nocet ideoq. si reus ea
| non fuit ¹⁵ Sched.: in integrum restitutione(?)s(?)vovv(?)
| dae ¹⁶ Sched.: si n(?) p (vel r) u uuu Cod., ut opinor,
habet: si n. fuit usus. ¹⁷ Sched. Restituit'

§. 124. Conf. §. 10, I. de recept. I, 2, §. §. 1—3.
except. item Auctor ad He- §. 126. Interdum — — —
rean., Lib. II, cap. 13. Quin- ex posteriore pacto. pr. I. de
tilianus, Institut. orator. Lib. replicat.
III, cap. 6, §. 71. Paulus, Sent.

facie iusta uideatur, inique noceat actori¹. quod cum accidit², alia adiectione³ opus est adiuvandi actoris⁸. gratia: quae adiectione replicatio⁴ uocatur, quia per eam replicatur atque resoluitur ius exceptionis. nam si uerbi gratia pactus sim tecum, ne pecuniam, quam mihi debes, a te peterem, deinde postea in contrarium pacti simus⁵, id est, ut petere mihi liceat, et, si agam tecum, excipias tu, ut ita demum mihi condemnemur, si non conuenerit, ne eam pecuniam peterem; nocet mihi exceptio pacti conuenerit, namque⁶ nihilominus hoc uerum manet, etiamsi postea in contrarium pacti simus: sed quia⁷ iniquum est, me excludi exceptione, replicatio mihi datur ex posteriore pacto⁸ hoc modo⁹: SI NON POSTEA CONVENERIT, UT EAM PECUNIAM PETERE LICERET. item si²⁰ argentarius pretium rei, quae in auctione uenerit¹⁰ Item, persequatur, obiicitur ei exceptio, ut ita demum emptor damnetur, si ei res, quam emerit, tradita sit; *quae quidem* est¹¹ iusta exceptio: sed si in auctione pra-

§. §. 126 — 129. ¹ actori deest in Inst. ² Sic Inst. Sched. accidat Conf. not. 15. ³ Inst. allegatione. ⁴ Inst. quae replicatio. ⁵ Sched. sumus. ⁶ Sched. nō Vid. Praefatio. ⁷ Cod. qua. ⁸ nam si uerbi gratia etc. Inst.: Veluti cum pactus est aliquis cum debitore suo, ne ab eo pecuniam petat, deinde postea in contrarium pacti sunt, id est, ut creditori petere liceat: si creditor agat, et excipias debitor, ut ita demum condemnatur, si non conuenerit, ne eam (Bien. illam) pecuniam creditor petat, nocet ei exceptio; conuenit enim ita: namque nihilominus hoc uerum manet, licet postea in contrarium pacti sint: sed quia iniquum est, creditorem excludi, replicatio ei dabitur ex posteriore pacto conuenerit. ⁹ Sched. q' (vel q) in In Cod. fuerit h' (hoc) in ¹⁰ Sched. auctiōnem(?) uenerit ¹¹ Sched.: tradita e (pro ē. i. e. est. Sed legendum sit) (In Cod., ut opinor, est q. qd. i. e. quae quidem) | c' (= pro ē.)

§. §. 130. 131. DE PRAESCRIPTIONIBVS. 343

24. dictum est, ne ante | emptori traderetur res, quam si
pretium soluerit, replicatione || tali argentarius adiuna- 232.
tur¹²: NISI PRAEDICTVM EST, NE ALITER EM- LXXXII. b.
PTORI RES TRADERETVR, QVAM SI PRETIVM EM-
PTOR SOLVERIT. §. 127. Interdum autem evenit,
4. ut rursus¹³ replicatio, quae prima | facie iusta sit, ini-
que reo¹⁴ noceat. quod cum accidit¹⁵, adiectione¹⁶
opus est adiuvandi rei gratia, quae duplicatio uelcatur.
§. 128. Et si rursus¹⁷ ea prima facie iusta uideatur,
sed | propter aliquam causam inique actori¹⁸ noceat,
8. rursus adiectione¹⁹ | opus est, qua actor adiuvetur,
quae dicitur triplicatio. §. 129. Quarum | omnium
adiectionum²⁰ usum interdum etiam ulterius, | quam
diximus, uarietas negotiorum introduxit.

Vid. | §. 130. Videamus etiam de praescriptionibus, quae
12. receptae sunt | pro actore. §. 131, Saepe enim ex una
eademque obligatione | aliquid iam praestari oportet,
aliquid in futura praestati|one¹ est. uelut cum in sin-
gulos annos, uel menses certam | pecuniam stipulati
16. fuerimus: nam finitis quibusdam | annis, aut mensi-
bus, huius quidem temporis pecuniam praestari oportet,
futurorum autem annorum sane quidem obliga-
tio contracta intellegitur, praestatio uero adhuc nulla

¹² Sched. adiubatur. ¹³ Interdum etc. Inst.: Rursus inter-
dum evenit, ut. ¹⁴ reo deest in Inst. ¹⁵ Sic Inst. Sched.
accidat Conf. not. 2. ¹⁶ Inst. alia allegatione. ¹⁷ Sic
Inst. Cod.: si rursus si ¹⁸ Inst.: actori inique. ¹⁹ Cod.
rursus ex adiectione Inst.: rursus alia allegatione. ²⁰ Inst.
exceptionum,

§. §. 130 — 137. ¹ Sched. p[er]stati|one

§. 127. §. 1. I. de replicat.
§. 128. §. 2. I. de replicat.
§. 129. §. 3. I. de replicat.

§. 130. quae receptae sunt
pro actore. Conf. infra §. 133.

est. si ergo uelimus id quidem, quod praestari oportet, petere et in iudicium deducere, futuram uero obligatio[n]is praestationem in incerto relinquere, necesse² est, ut cum hac praescriptione agamus: EA RES AGATUR, CIVIS REI DIES FUIT³. alioquin si sine hac praescriptione egerimus ea scilicet formula, 24.

233. CXXII.^a

qua intertum petuntis, || cuius intentio⁴ his uerbis concepta est: QUID QUID (OB) EAM REM NUMERIVM NEGATIVVM | AVLO AGERIO DARE FACERE OPORTET⁵, totam obligationem, id est, etiam | futuram⁶ in hoc iudicium deducimus *****⁷ | _____ 4.

_____ 8 | *****
 *****⁹ item¹⁰ si uerbi gratia
 ***** ut nobis fundus¹¹ | mancipio detur, debemus¹² ita praescribe|re¹³: EA RES AGATUR DE FVNDO MANCIPANDO: ut¹⁴ postea, si uelimus¹⁵ uacua[m] possessionem nobis tradi, de¹⁶ tradenda¹⁶

² Sched. necne ³ Sched.: *ea res agatur* (?) — In Cod. fuerit: *ea res agat cui*. i. e. ea res agatur cuius. Sav.) | *rei dies fiet* (pro *fuit*. Conf. §. §. 136. 137.) ⁴ Sched.: *cuius intentio* (vel *u*)
 In Cod. ut opinor, est: *cuius intentio* Hollw. ⁵ Sched.: *quid quid* (?) (?) *r* (vel *p*) *r* (vel *f*) *ant*? | *x. x. dare facere oportet* Legendum: *quid quid* (ob) *ea. rem n. n.* | *a. a. dare facere oportet*. Hollw. Conf. huj. pag. lin. 12. item supra §. 47. ⁶ Sched.: *etiam*? | *p* (vel *r*) *ant* *p* (vel *f*) *ant* Lege: *etiam futuram*. Hollw.
⁷ Sched. *u* (?) *cuius intentio* (vel *q* pro *u*) *s* (deducimus) *c* (An *et*? An *set*?) *q* (quod?) *ant* (ante?) *r* (?) *c* (vel *o*) ⁸ Sched. — — — — —
 — — — — — *l* (hoc?) *u* (vel *q* modo?) *f* *c* — ⁹ Sched. — — — — — *s* (?) *s* (sestertium?) *u* (?) *p* *c* *u* (vel *r*) — — — — —
¹⁰ Sched. — *cm* ¹¹ Sched.: *gratia* *u* (?) *u* *o* (?) *c* *u* *u* *s* *u* (ut) *u* *o* *u* (nobis) *fund* (?) *u* (fundus). ¹² Sequitur spatium vacuum. ¹³ Sched. ***** *u* *r* (vel *p*) *c* ¹⁴ Sched. *incipiendo* (mancipando) *u* (?) *u* (ut) ¹⁵ *uelimus*. Sched. *u* — | *m* (?) (?) *s* ¹⁶ Sched. *tradi* (In Cod. *tradi de scriptum*)

possumus totius illius iuris *****
 12. |**¹⁸ actione: QUIDQUID OB EAM REM NUMERIVM
 NEGATIVVM AVLO AGERIO DARE FACERE OPORTET,
 est in intentione¹⁹ consumitur: ut postea nobis agere
 uelent²⁰ *de*²⁰ usque possessione tradenda nulla
 *****²¹ |*****²² §. 133. Praescriptions
 16. autem appellatas esse²² ab eo²³ quod ante²³ for-
 mulas praescribantur²⁴, plus quam manifestum est.²⁵
 §. 133. Sed his²⁶ quidem temporibus, sicut supra quo-
 que diximus²⁷, omnes praescriptiones ab actore
 20. |***** olim *****²⁸ |*****²⁹
 qualis illa erat²⁹ praescriptio: EA RES AGATUR
 ***** PRAEIP|DICIVM HEREDITATI NON FIAT;
 quae³⁰ nunc in speciem exceptionis deducta est, et

esse crediderim) traduntur? (tradenda) 17 Sched.: c —
 c — c (vel o) p (vel r) ————— 18 Sched.: inris
 (?) (vel l) c (?) n (vel i) c (vel s) ? | a (illa ?) 19 Sched.:
 quidquid ob eam rem n n a d f orei (pro otet i. e. oportet)
 (?) (?) — In Cod., ut opinor, est r i. e. res n (vel a) one
 (intentione) 20 Desiderantur litterae circiter 6. 21 Sched.
 strum In Cod. fortasse est: supit 22 Sched. p.....
 v/q (?) c (?) n (?) ? | e In Cod. scriptum existimo: pscriptio-
 nes. ai. appellatas esse 23 Sched. c (?) ante; Cod., ut opi-
 nor; q ante 24 Sched. pscriptent 25 Sequitur spatium va-
 cuam. 26 Sched. iis 27 Sched. ad..... 28 Sched.:
 actore p (vel r) c | u s c (?) c p (vel r) olim a — a u c (vel o) p (vel r)
 p (vel r) c c (vel o) p (vel r) p (vel r) ? | ur Sententia aperte haec
 est: praescriptiones, quibus Gaji temporibus actor tantum ute-
 batur, olim pro reo quoque receptas fuisse. 29 Sched. erit
 30 Sched.: ea res a u c (pro agit, ut opinor) d (?) — Heis.

§. 133. sicut supra quoque Conf. L. 12. pr. C. de petit. he
 diximus. Vid. §. 130. quae redit. (Iustinian.)
 nunc in speciem exceptionis etc.

locum habet, cum petitor hereditatis alio genere iudicii, quod praeiudicium hereditati faciat. 24.

iniquum 12

234. CXXII. b. || ————— 1 — 23. §. 134. *demon- 24.

235. Fol. extra Cod., non rescr. a. || tione formulae determinatae, cui dare oportet; et sane domino dare oportet, quod serius stipulatur. at in praescriptione de pacto quaeritur, quod secundum naturalem significationem verum esse debet. 4.

§. 135. Quaecumque autem diximus de seruis, eadem de ceteris quoque personis, quae nostro iuri subiectae sunt, dicta intellegemus. §. 136. Item ad Summ. monendi sumus, si cum ipso agamus, qui incertum promiserit, ita nobis formulam esse propositam, ut praescriptis inserta sit formulae loco demon-

legendum existimat si modo) praeiudicium hereditati non fiat 90 (vel p)ae. 31 Sched. alio (vel c) q(?)ncr (vel p). (Lege genere. Sa v.) iud (vel o)cti. (In Cod., ut opinor, est iudici q i. e. iudici quod. Neque tamen repugnabo, si quis scriptum dicat iudicii, non adjecta vocula quod, modo in sequentibus pro faciat ponatur facit) p (vel r, vel q.) iudicium (pro praeiudicium) qonari (pro hereditati) faciat (faciat). 32 Sched.: u (vel o)vi. (An nu i. e. uelut?) — inq (vel n)uus — n (vel li) iniquum p (vel r)uuu aui — 33 Ms. det — t (Deperditae videntur litterae intermediae 6.) is cui Legendum: determinat is cui. Zeitschr. d.....n 34 tione formulae etc. Haec ap. Maff. desiderantur. 35 Ms. qe q; pro qe q Maff. quia quae 36 Ms. ac Maff. ante 37 Zeitschr. dicimus; et sic ap. Maff. quoque legitur. 38 Ms.: incertum pmiserit (pro pmiserit) ita n (nobis) formulae. Maff.: incertum . . . ita formulam 39 Maff. praescriptis 40 Ms., Maff., Zeitschr.

§. §. 134 — 144. Conf.: 140 — 146. Maffei, Opuscoli Zeitschrift fuer geschichtliche ecclesiastici. pag. 90. Nouveau Rechtswissenschaft, herausgegeben von Savigny, Eichhorn Traité de Diplomatie. Tom. und Goeschen, Tom. III. pag. III. pag. 208.

strationis, hoc modo: IVDEX ESTO. QVOD AVLVS
AGERIVS DE NVMERIO NEGIDIO INCERTVM
STIPVLATVS EST, CVIVS REI DIES FVIT,
QVIDQVOD OB EAM REM NVMERIVM NEGI-

12. DIVM | AVLO AGERIO DARE FACERE OPORTET
et reliqua⁴¹. §. 137. Si cum sponsore aut⁴² fideiusso-

Hoc. soris | hoc modo: EA RES AGATVR, QVOD AVLVS
AGERIVS DE LVCIO TITIO INCERTVM STIPV-
LATVS | EST, QVO NOMINE NVMERIVS NEGI-
DIVS SPONSOR EST, CVIVS REI DIES FVIT⁴⁶;

16. in persona | vero fideiusso- ris: EA RES AGATVR,
QVOD NVMERIVS NEGIDIVS PRO LVCIO TI-
TIO INCERTVM | FIDE SVA ESSE IVSSIT,

formula ⁴¹ hoc modo etc. Ms.: hoc *m* (modo) *i* (iu-
dex) *e* (esto) *q* (quod) *a* (aulus) *a* (agerius) de *n* (numerio)
n (negidio) *i* certe (pro *icertu*. i. e. incertum) *stip* (stipulatus)
e (est) *m* cui (cuius), rei dies fuit *q*q*d*. (pro *q*d*q*d i. e. quidquid)
ob eam rem *n* (numerium) *n* (negidium) | *a* (aulo) *a* (pro *a*. i. e.
agerio) *d* (dare) *f* (facere) *o* (oportet) et *reliq* (reliqua) *a* Zeit-
schr.: hoc modo *i e q a a* de *n n i certestipem cui* rei dies
fuit *q'q'd* ob eam rem *n n a . . . o* et *reliq a* Maff.:
hoc *n i e q a a* de *n n . . .* (Haec sic interpretatur Maff.: hoc
nomine in eam, qui actione agat de non numerata pecunia)
stipem ⁴² Si etc. Haec ap. Maff. non leguntur.

⁴³ Ms. . . . *agat* (pro *agat'*) *p*scribi (pro *p*scribi) Zeitschr. *agat*
*p*scribi. Maff. *agat* *p*seribi ⁴⁴ Maff. reliquam huius ar-
ticipuli partem non exhibuit. ⁴⁵ Ms., item Zeitschr. *p* (per-
dona) *q*d ⁴⁶ hoc modo etc. Ms.: hoc *m* (pro *n*) *ea* res *aget'*

(Legendum *agat'* Conf. pag. 232. lin. 22. pag. 233. lin. 8. et
huj. pag. lin. 16.) *q a. a* de *lucio tit o* (Sic; pro *titio*) *in*-
certum stip. | *c* (pro *e*.) quo *nom* (nomine) *n n* sponsor *e* *chi*.
rei dies fuit Zeitschr.: hoc *mea* res *aget'* *q a a* de *lucio*

EVIVE REI DIES FUIT⁴⁷: deinde formula substituitur⁴⁸.

§. 138. Superest; ut de interdictis dispiciamus¹. Sup.

§. 139. Certis igitur ex causis² Praetor aut Proconsul principaliter³ auctoritatem suam finiendis controversiis proponit⁴: quod tum maxime facit, cum de possessione aut quasi possessione inter aliquos contenditur. et in summa aut iubet aliquid fieri, aut fieri prohibet. formulae autem verborum et conceptiones, quibus in ea re utitur, interdicta decretane vocantur⁵. §. 140. Vocantur autem decreta, cum fieri⁶

236. Fol. extra Cod., non resc. b.

titio incertum stip̄ e etc. ⁴⁷ ea res etc. Ms., item Zeitschr.: ea p̄ agat q̄ n̄ p̄ l. (lucio) tio (titio) intertū. | f (fide) sua se iussit cui heresde (pro rei dies) fuit ⁴⁸ Ms. subigit Zeitschr. subigit

§. 138. ¹ Inst.: Sequitur, ut dispiciamus de interdictis actionibus, quae pro his exercentur.

§. §. 139—141. ² Ms. ig (igitur) ex cū Maff.: igitur....

³ Ms. p̄cipaliter Maff. principali ⁴ Ms. pponit (pro pponit) Maff. praeposit: et sic Haub. quoque (Zeitschr. p. 360. et 366.) legendum censet; item Buttm. ⁴ Ms. x aliquor Maff. aliquorum ⁵ quod tum maxime etc. Inst.: Erant autem interdicta formae atque conceptiones verborum, quibus Praetor aut iubebat aliquid fieri, aut fieri prohibebat: quod tum (Hal. et Cuj. tunc) maxime faciebat (Hal. et Bien. fiebat), cum de possessione, aut quasi (Bien.: quasi de) possessione inter aliquos contendeatur. ⁶ et conceptiones etc. Ms.: et conceptiones q̄b in || ea re utit' x dicta dec — — (Deperditae videntur litterae 6. Scriptum fuisse existimo decretane) vocant' (Hanc vocem semel posuisse satis habuit librarius, cum tamen repetere debuisset) at. decreta c' | fieri Zeitschr.: et conceptiones quibus in ea re utitur interdicta dicuntur. Vo-

§. 138. pr. I. de interd. §. 140. Conf. §. 1. L. de interd.
§. 139. quod tum maxime etc. cit. pr. I. de interd.

- aliquid iubet, uelut⁷ cum praecipit, ut aliquid exhibe-
 |atur, aut restituatur: interdicta uero⁸, cum prohibet
 4. fieri, uelut⁹ cum praecipit, ne sine uitio¹⁰ possidenti
 uis fiat, neque in loco |sacro aliquid fiat. unde omnia
 interdicta aut restitutoria, aut exhibitoria, aut prohi-
 bitoria uocantur. §. 141. Nec tamen cum |quid¹¹
 iusserit fieri, aut fieri prohibuerit, statim peractum
 8. |est negotium, sed ad iudicem recuperatoresue itur,
 et ibi¹² |editis formula quaeritur, an aliquid aduer-
 sus Praetoris edictum factum sit, uel an factum non
 sit, quod is fieri iusserit. |et modo cum poena agitur,
 12. modo sine poena: cum poena, uelut¹³ cum per spon-
 sionem agitur¹⁴; sine poena, uelut¹⁵ cum |arbiter
 petitur. et quidem¹⁶ ex prohibitoriis interdictis sem-
 per |per sponsionem agi solet; ex restitutoriis uero uel
 exhibitoriis modo per sponsionem, modo per formu-
 16. lam |agitur, quae arbitraria uocatur.

cantur autem decreta cum fieri. Maff.: et conceptiones *ver-*
borum in ea re dicta . . . fieri ⁷ Ms. *ū* i. e. uelut. Maff.
ueluti ⁸ Ms. *dicta ū* (pro *ū*) Maff. *Non dicta ut* ⁹ Ms.
ū Maff. *ueluti* ¹⁰ Ms. *debitio* Recte tamen iam Maff.
 monuit, legendum esse *uitio*. ¹¹ Ms.: nec *tm c'* |quid
 Maff.: nec quid ¹² Ms.: *recuperatoꝝue item et*.
 ibi Zeitschr.: *recuperatoꝝue item etiam ibi* Ap. Maff. in
 tabula aenea est: *recuperatoꝝue emct ibi* In ipso autem
 contexto locum sic exhibuit Maff.: *recuperatoꝝue*
 ibi Equidem certissimam Heisii emendationem (Zeitschr.
 pag. 299.) in contextum recipere non dubitavi. ¹³ Ms. *ū*
 Maff. *ueluti*. ¹⁴ Ms. *aget* Zeitschr. *agetur*; et sic ap. Maff.
 quoque legitur. ¹⁵ Ms. *ū* Maff. *ueluti* ¹⁶ Ms. *qd*
 Maff. *quod*

§. 141. *et modo cum poena* etc. Conf. infra §. 162. sq.

§. 142. Principalis igitur divisio in eo est, quod¹ Princ.
aut prohibitoria sunt interdicta, aut restitutoria, aut ex-
hibitoria². §. 143. Sequens in eo est divisio, quod
uel³ adipiscendae possessionis causa comparata sunt,
uel⁴ retinendae⁵, uel recipiendae⁶. §. 144. Adipi- 20.
scendae possessionis causam interdictum accommodatur
bonorum possessori, cuius⁷ principium est⁸ QUORUM
BONORUM: eiusque uis et potestas haec est,
ut quod quisque ex his bonis⁹, quorum possessio 24.
alicui data est¹⁰, pro herede aut pro possessore¹¹
237. || possideat¹², id ei, cui bonorum possessio data est,
XLIX. a. restituatur¹³. pro herede autem possidere uidetur tam
is, qui heres est, quam is, qui putat¹⁴, se heredem

§. §. 142—160. ¹ Ms.: divisio in eo est. q. Maff.: divisio
. . . . quod ² Principalis etc. Inst.: Summa autem divisio
interdictorum haec e., q. a. p. sunt, aut r., a. e. ³ Ms. u.
i. e. uel. Maff. aut ⁴ Ms.: sunt u: retinendae possessionis c
dictum Zeitschr.: sunt, vel retinendae possessionis causa
interdictum Maff.: sunt retinendae possessionis causa
interdictum Verba p. c. i., quae recurrunt lin. seq., huic
loco minime conveniunt: unde ea in contextu omisi, Hau-
boldi secutus auctoritatem, qui librarii, his scribentis, quae
semel scribenda essent, errorem subesse existimat. Vid. Zeit-
schr. pag. 364. ⁶ Sequens etc. Inst.: Sequens divisio inter-
dictorum haec est: quod quaedam adipiscendae possessionis
causa comparata sunt, quaedam retinendae, quaedam recupe-
randae. ⁶ Maff.: interdictum etc. (Sic) cui ⁷ cuius prin-
cipium est. Inst. quod appellatur. ⁸ Inst.: ut quod ex iis
bonis quisque. ⁹ Ms. est; Zeitschr.: est si. Vocula si in
Inst. non legitur. ¹⁰ eiusque uis etc. Haec ap. Maff. deside-
rantur. ¹¹ Sic Inst. Sched. psideret ¹² Sched. data (data)
e (pro e.) restituitur(?)atur (pro restituitur). Inst.: data est, resti-
tuere debeat. ¹³ Sched.: putat, uidetur tam etc. Inst.

§. 142. §. 1. I. de interd. cuius principium est QUORUM
§. 143. §. 2. I. de interd. BONORUM. Conf. Ulpianus,
§. 144. §. 5. I. de interd. L. 1. pr. quor. bonor.

- esse: pro possessore is¹⁴ possidet, qui sine causa aliam quam rem¹⁵ hereditariam, uel etiam totam hereditatem, sciens ad se non pertinere, possidet. | ideo autem adipiscendae possessionis uocatur¹⁶, quia (ei tam) | tum¹⁷ utile est, qui nunc primum conatur, adipisci rei possessionem¹⁸. itaque si quis adeptus possessionem amiserit, desinit et id interdictum utile esse¹⁹.
- §. 145. Bonorum quoque emptori similiter proponitur interdictum²⁰, quod quidam possessorium uocant.
- §. 146. Item ei²¹, qui publica bona emerit, eiusdem conditionis interdictum proponitur, quod appellatur sectorium, quod sectores uocantur, qui publice bona mercantur. |²² §. 147. Interdictum quoque, quod appellatur Saluianum, apiscendae²³ possessionis (causa)²⁴ comparatum est, eoque utitur dominus fundi de rebus coloni, quas | is pro mercedibus fundi pignori futuras pepigiisset. | §. 148. Retinendae possessionis causa solet interdictum reddi, cum ab | utraque²⁵ parte de proprietate alicuius rei controuersia est, | et ante quaeritur, uter ex litigatoribus possidere, et u|ter petere

uidetur is, qui putat; omissis uerbis tam is etc. ¹⁴ Cod. his

¹⁵ Sched.: q sine c (pro c.) aliq (aliquam) re. (Sic ipse Cod.; pro rem). Inst.: qui nullo iure rem. ¹⁶ Inst.: uocatur interdictum.

¹⁷ Ex Inst. ¹⁸ Cod.: adipisce rei p'ssionem ¹⁹ Inst.: amiserit eam, hoc interdictum ei inutile est. ²⁰ Sched.

emptori (emptori) similiter (similiter) pponit (pro pponit) interdictum (pro interdium). ²¹ Sched. e (vel c) t (?) ²² Sched.:

qui publice bona mercantur | q publice uona mercantur ²³ Inst. adipiscendae. ²⁴ Ex Inst. ²⁵ Sched. utroq.

§. 146. sectores uocantur etc. (ed. a. 1675. pag. 84. et 88.)
 Conf. Cicero, pro Roscio Amerino, cap. 36. Asconius, in Festo sub voce Sectors.
 Verrin. Lib. I, cap. 20. et 23. §. 147. §. 3. I. de interd.
 §. 148. §. 4. I. de interd.

debeat, cuius rei gratia comparata sunt VTI | POS-
 SIDETIS. et VTRVBI²⁶. §. 149. Et quidem VTI²⁷
 POSSIDETIS interdictum de fundi uel aedium posses-
 sione²⁸ redditur, VTRVBI uero de re|rum mobilium 24.
 possessione²⁹. §. 150. Et siquidem de fundo uel aedi-
 bus || interdicatur, eum potio|rem esse Praetor iubet,
 238. XLIX.^a qui eo tempo|re, quo interdictam redditur, nec ui, nec
 clam, nec precario³⁰ ab aduersario | possideat: si uero
 de re mobili, *tunc*³¹ eum potio|rem esse iu|bet, qui 4.
 maiore parte eius anni nec ui, nec clam, nec preca-
 rio³² ab aduersario possedit³³: idque satis ipsis³⁴
 uerbis interdictorum si|gnificatur. §. 151. Sed³⁵ in
 VTRVBI interdicto non solum sua cuique³⁶ pos-
 sessio prodest, sed etiam alterius, quam iustum
 est ei accedere³⁷; uelut eius, | cui heres extiterit; 8.
 eiusque, a quo emerit, | aut donatione acceperit³⁸.
 itaque si nostrae possessioni iun|cta alterius iusta pos-
 sessio exsuperat aduersarii pos|sessionem, nos eo inter-
 dicto uincimus. | nullam autem propriam possessionem¹².
 Null.

²⁶ Retinendae etc. Inst.: Retinendae possessionis causa compa-
 rata sunt interdicta Vti possidetis et Vtrubi: cum ab utraque
 parte d. p. a. r. controversia sit, et a. q., u. e. l. p., e. u. petere
 debeat. ²⁷ Cod. ute ²⁸ Cod. possessoris ²⁹ Et quidem
 etc. Inst.: Sed interdicto quidem V. p. d. f. v. a. possessione
 contenditur, Vtrubi uero interdicto de r. m. p. ³⁰ nec ui etc.
 Sched. n u n c n p ³¹ Sched. a Cod., ut opinor, t^e i. e.
 tunc. ³² nec ui etc. Sched. n̄ ū n̄ c̄ n̄ p̄ ³³ Sched.
 p̄sident Lege possedit. Sa v. ³⁴ Sched. ipsius ³⁵ Sched.
 sⁱ ³⁶ Sched. n(?)—non) sol(?)c(?)+ua(?)qq (Cod., ut opinor,
 solū. sua cuiq̄.) ³⁷ Sched.: alteris q iustum e ei accedere
³⁸ Sched.: emerit u ex donatione | a (aut) donatione acceperit

- habenti accessio temporis non datur nec dari potest: nam ei, quod nullum est, nihil accedere potest. | set et³⁹ si vitiosam habeat possessionem, id est, aut vi, aut clam, aut precario ab adversario acquisitam, *non*
 16. datur: *nam ei possessio*⁴⁰ | sua nihil prodest. §. 152. Annus autem retrorsus numeratur. itaque si | tu verbi gratia anni mensibus possederis prioribus v, et | ego vii posterioribus⁴¹, ego potior ero ***** | mensium possessionis ** tibi in hoc interdicto *****
 20. | *****⁴². §. 153. Possidere autem videmur non solum si ipse | possideamus⁴³, sed etiam si nostro nomine aliquis in possessione sit, licet is nostro iuri⁴⁴ subiectus non sit, qualis est | colonus et inquilinus.
 24. per eos quoque, apud quos deposuerimus, | aut quibus commodauerimus, aut quibus *gratuitam* habitacionem²³⁹. constituerimus, |⁴⁵ ipsi possidere videbimur⁴⁶. et hoc XCII. a.

³⁹ Sched. set. ⁴⁰ Sched. * datur — — — (Desiderantur litterae circiter 10). In Cod. sic scriptum puto: *n. datur n̄ ei p̄tello* ⁴¹ Sched. *p̄orib* (prioribus) u etc. Haud scio an legendum sit: *posterioribus* v, et ego *vii prioribus*. Conf. Theoph. loc. hic inferius alleg. ⁴² Sched.: potior ero *qu(?) lib*(?)l(?)e(?)* | mensium possessionis (Vid. Praefatio) *ii(?) tibi in h' dicto idcquir(vel p)u(?)l(?)i(?)ianiiiiio(vel c)ssio(?)c*
⁴³ Inst.: Possidere autem videtur quisque non solum si ipse possideat. ⁴⁴ Cod.: *l* (licet) in (pro is) nostro iure sed etiam etc. Inst.: sed et si eius nomine aliquis in possessione sit, licet is eius iuri. ⁴⁵ Sched.: *a* (aut) *qb* (quibus) *c* (vel o) *causaut* (Legendum *gratuitam*. Sav.) habitacionem (vel *r*)stituerimus (In Cod., ut opinor, est *stituerimus*) *a* quibus *io(vel c)ianiiiiam habitacionem* Quae verbum *stituerimus* sequuntur, cura meram repetitionem continere videantur eorum, quae praecedunt, in contextu omisi. ⁴⁶ Sched. *deui-*

§. 152. Conf. Theophilus, *secundo commentario rettulimus*. Vid. Commentar. II, IV, 15, §. 4. Paulus, Sent. recept. V, 6, cit. §. 1. §. §. 89. 90. 94. 95.

§. 153. §. 5. I. de interd.

est, quod uolgo dicitur, retineri possessionem posse per quemlibet, qui nostro nomine sit in possessione⁴⁷. 4. Quinetiam plerique putant, animo *quodque retine*ri possessionem * nostrorum *****
 [***** animo solo quamuis *****
 *****] ***** retinere *** uideamur⁴⁸. apiscⁱ uero possessionem* per quos possumus⁴⁹, | secundo commentario rettulimus⁵⁰. nec ulla dubitatio est, quin animo solo adipisci possessionem nemo possit⁵¹. | §. 154. Recuperandae possessionis causa solet interdictum Recu-

mur per eos etc. Inst.: Per eos quoque, apud quos deposuerit quis, aut quibus commodaverit, ipse possidere videtur.

⁴⁷ Inst.: Et hoc est, quod dicitur, retinere possessionem posse aliquem per quemlibet, qui ejus nomine sit in possessione.

⁴⁸ Quinetiam etc. Sched.: q̄net pleriq̄ putant (putant) q(?)n(?) r(?)m(?)o(?) — — — (Desiderantur litterae circiter 8) | r (In Cod., ut opinor, est q̄q. retine|ri p'ssione (In Cod. fuerit p'ssione.) q. nōstror' ***(?)ma(vel)u. (?)***r āē (vel ēē pro āē) ***(?)r(?)q̄(vel o)n(vel)u. (?)a(?)m(?) — An quoniam?) | p̄c̄c(vel e) ***(?)r animo solo qu. (quamuis) uol***r(vel p)u(vel u)c(vel o) r̄c̄m̄c̄l̄l̄uq̄ (Hi ductus incerti fere sunt omnes) | ***(?) retinere p'*** (An p'se? An p̄s i. e. possessionem?) uideamur (uideamur) Inst.: Quinetiam animo quoque (Hal.: quoque solo) retineri possessionem placet, id est, ut quamuis neque ipse sit in possessione, neque ejus nomine alius, tamen si non relinquendae (Cuj. derelinquendae) possessionis animo, sed postea reversurus inde discesserit, retinere possessionem videatur.

⁴⁹ Sched. apisc****y quos p'*** Cod., ut opinor: apisci ū p̄s p quos p'im' Inst.: Adipisci vero possessionem per quos aliquis potest. ⁵⁰ Inst.: secundo libro exposuimus. ⁵¹ Ex Inst. Sched.: quin a(?)n(?)imo u(vel)u(vel o)n(?)r(?)r(?)

§. 154. Recuperandae — —
 — possessionem. §. 6. I. de interd. cuius principium est: Vnde IV ILLVM VI DEIECISTI. Conf. Vlpianus, L. 1. pr. de vi si modo etc. Conf. Fragm.

legis Thoriae (ap. Goes. pag. 332.) Cicero, pro Caecina, cap. 32. ad Familiar. Lib. VII, epist. 13. Paulus, Sent. recept. V, 6, §. 7.

12. dari⁵², si quis⁵³ ui | deiectus sit⁵⁴. nam ei proponi-
 tur interdictum, cuius principium *est*⁵⁵: | VNDE TV
 ILLVM VI DEIECISTI: per quod is, qui deiecit⁵⁶,
 cogitur | ei restituere rei possessionem⁵⁷; si modo is,
 qui deiectus est, nec ui, | nec *clam*, nec precario
 *****⁵⁸. quodsi autem⁵⁹ ui, aut clam,
 aut precario possederit *****⁶⁰. §. 155.

16. Interdum tamen ***** | *****⁶¹ ui,
 aut clam, aut precario possideret, cogeret⁶² | restituere
 possessionem: uelut si armis eum ui deiecerim. nam
 Praetor | *****
 ***** omni modo *****

20, 21. ***** | _____

Tert. _____⁶³ | §. 156. Tertia diuisio interdictorum
 in hoc *est*, quod aut simplicia⁶⁴ sunt, aut duplita.

⁵² interdictum dari. Inst. interdici,
⁵³ Cod.: si quisquis Inst.: si quis ex possessione fundi vel
 aedium. ⁵⁴ Inst. fuerit. ⁵⁵ e. Sched. * ⁵⁶ Cod. deie-
 cisti ⁵⁷ nam etc. Inst.: Nam ei proponitur interdictum
 Vnde vi, per quod i., q. d., c. p. restituere possessionem.
⁵⁸ nec ui etc. Sched. n u | n * (In Cod. haud dubie est e i. e.
 clam) n p *** (?) d e — — — — — um (Sententia tale quid postulat:
 p'sederit ab aduersario) ⁵⁹ Sched. aut pro aut e., ut vide-
 tur. ⁶⁰ Sched. p'sideret — — — — — ed — — — — — ⁶¹ Sched. idum (inter-
 dum) tm (tamen) *** e c (?) r (vel p) i (?) iudc | *** c i c i q u u m e ⁶² Le-
 gendum putem possederit cogar. ⁶³ Sched. (lin. 18.) a i p (vel r) u
 (vel o) i i i a (?) * a (vel r) i (?) * i (?) i c (?) i i m (vel i i) a u s (?) m (vel i i) r (vel
 p) a i i o (vel i) r (vel q) i (vel a, vel n, vel u) h (vel b) n (vel i i) c (vel o) i i i (?) i i
 omni (lin. 19.) m (omni modo) — — — — — i q u — — — — — i n (vel i i) * a
 m c (vel o) o (vel b) a (?) c (?) a r i a (vel c) (lin. 20.) — — — — — — — — — —
 — — — — — c i i q (vel c j, vel a j) i i (vel c) i i (?) Quantum ad lin. 21, attinet, cu-
 jus uacua nobis uisa est pars postrema, Sched. ductus exhibent
 hos, incertos omnes praeter ultimos tres: — n i i i c c i i i i c i i i i i d e s
⁶⁴ Sched.: in h *** (?) simplicia In Cod., ut opinor, est: in

§. 155. Conf. Cicero, pro §. §. 156 — 159. §. 7. I. de
 Caecina, cit. cap. 52. interd.

240.
XCII. b.

§. 157. Simplicia *sunt*⁶⁵ uelut in quibus alter actor, alter reus est. quæ sunt omnia restitutoria *aut*⁶⁶ 24.

exhibitoria. nam actor || est⁶⁷, qui desiderat aut exhiberi, aut restitui: reus is est⁶⁸, a quo desideratur, ut exhibeat, aut restituat⁶⁹. §. 158. Prohibitoriorum autem interditorum⁷⁰ alia duplicia, alia simplicia sunt⁷¹. 4.

§. 159. Simplicia sunt, quibus⁷² prohibet Praetor in loco sacro, |aut⁷³, in flumine publico, ripae eius aliquid facere⁷⁴. |nam actor est⁷⁵, qui desiderat, ne quid fiat: reus is, qui⁷⁶ aliquid |facere conatur. §. 160. Duplicia sunt uelut VTI POSSIDETIS interdictum |et 8.

VTRVBI. ideo autem duplicia uocantur, quia par utriusque litigatoris in his condicio est, nec quisquam praecipue reus uel actor intellegitur, sed unusquisque tam rei, quam actoris |partes sustinet: quippe⁷⁷ Praetor pari sermone cum utroque loquitur. nam summa 12. conceptio eorum interditorum haec |est: VTI NUNC⁷⁸ POSSIDETIS, QUOMINUS ITA POSSEDEATIS, VI⁷⁹ FIERI |VETO: item alterius: VTRVBI HIC HOMO, DE

h' e. g. a. simplicia Sav. Inst.: haec est etc. ⁶⁵ Sched. *a.* Sched. ⁶⁶ Inst. ed. Hal.: Nam actor is est; Cuj. et Bien.: Namque actor est. ⁶⁸ In Inst. ap. Hal. est: reus autem is est; ap. Cuj. et Bien.: reus est is. ⁶⁹ Inst.: ut restituat, aut exhibeat. ⁷⁰ Sched. post *dictorum* exhibent *id* (velo)um (interdum). ⁷¹ Inst.: alia simplicia sunt, alia duplicia. ⁷² Inst.: sunt veluti cum. ⁷³ Inst. vel. ⁷⁴ Cod.: facere eu Inst. fieri. ⁷⁵ actor est. Cod. actorem ⁷⁶ In Inst. ap. Hal. et Cuj. legitur: reus est, qui; ap. Bien. reus qui. ⁷⁷ Sched. *ourop*(vel)r^o Legendum quippe. Sav. ⁷⁸ Sched.: uti n; Cod., ut opinor: uti n^o (nunc). Dig.: uti eas aedes, quibus de (Hal.: de quibus) agitur, nec vi, nec clam (Hal.: nec clam, nec vi), nec precario alter ab altero. ⁷⁹ Cod. *uis*

§. 160. Duplicia — — — pr. uti possidetis. VTRVBI sustinet. §. 7. I. de interd. etc. Idem, L. 1. pr. de utrubi. VTI — VETO. Ulpianus, L. 1.

QVO AGITUR, APVD QVEM MAIORE PARTE ⁸⁰
 16. HVIVS ANNI FVIT, QVOMINVS IS ⁸¹ | EVM DVCAT,
 VIM ⁸² FIERI VETO ⁸³.

Expos. | §. 161. Expositis generibus interdictorum, se-
 quitur, ut de | ordine et de exitu eorum dispiciamus.
 et incipiamus | a simplicibus ⁷. §. 162. Igitur (cum)

20. restitutorium, uel exhibitori|um interdictum redditur,
 uelut ut restituatur possessi^o ei², | qui deiectus est,
 aut exhibeatur libertus, cui patronus | operas indicere
 uult ³, modo sine periculo res ad exitum perducitur,
 modo cum periculo. §. 163. Namque si arbitrum

24. postula|uerit is, cum quo agitur, accipit formulam,
 quae appellatur || arbitraria ⁴ *****

241.
 CXX.
 b. r.

***** | —————
 | ***** ⁵ absoluit: quodsi nec restituat, nec exhibeat,

4. quan|ti ⁶ ea res est condemnat. set actor ** sine poena
 expel|ritur cum eo, qui ⁷ neque exhibere, neque resti-
 tuere ***** | ***** iudicium ei opposi-

⁸⁰ Cod. maiores partes ⁸¹ Sched. //, pro n^o ⁸² Cod. uin
⁸³ utrubi etc. Dig.: utrubi hic homo, de quo (Sic Hal. Cod.
 Flor.: quo de) agitur, majore parte hujus (Sic vulgo legitur.
 Cod. Flor. autem, item Hal. ed., hujusce exhibet. In Cod.
 Rehd. est unius) anni fuit (Hal. fuerit), quominus i. e. d., v. f. v.

§. §. 161—170. ¹ Cod. sinpublicibus ² Sched.: ut resti-
 tueret possessi^o ? ³ Cod. ulet Lego uult: nam uolet minus
 aptum uidetur. ⁴ Sched. a — — — Legendum arbitraria.

Conf. §. 141. Sav. ⁵ Sched.: (lin. 2.) mp(vel r)lc — — —
 ————— (lin. 3.) cma ⁶ Sched.: absoluit o(?)si
 n pc(vel s)sinu(vel //)an n **/(vel q)o(?)+b(vel h) — — |// In Cod.
 sic scriptum esse arbitror: absoluit qsi n^o. restituat n^o. exhi-
 beat qua|ti ⁷ Sched.: actor c(vel o)s (An et.? An qg.?)
 cncp(vel r)cna (Lege sine poena. Sav.) expel|rit (pro experit^o)

§. 161. Conf. §. 3. I. de §. §. 162. 163. Conf. supra
 interd. §. 141.

tum fuit⁸. |—————|—————|—————|—————|
 |***⁹ calumniae *****|quasi 8.
 hoc ipso confessus uideatur, restituer^e se¹⁰ |nel ex-
 hibere debere. sed alio iure utimur; et recte |*****
 *****¹¹ et arbitrum quisque
 |—————|—————|—————|—————| 12.
 |§. 164. Observare debet is, qui uolet arbitrum petere, Ob-
 ut ita e|um¹² petat, antequam ex iure exeat, id est,
 ante^{quam}¹³ a¹⁴ Praetore dis|cedat: sero enim¹⁴ pe-
 tentibus non indulgebatur¹⁵. §. 165. Itaque si ar|bi- 16.
 trum¹⁶ non petierit, sed tacitus de iure exierit¹⁷,
 cum periculo |ras ad exitum perducitur. nam actor
 prouocat aduersari|um (ad) sponsonem *****
 ***** exhibue|rit ** restituerit *****.
 *****¹⁸ |aduersarii¹⁹ restipulatur, deinde 20.

c (pro c.) co (eo) q. (pro q.) ⁸ Sched.: restituere nego. | p
 (vel r) up (vel r) ir...al(?) o(?) m(?) - iudicium (iudicium) ei oppo-
 situm fuit. (Fieri potest, ut in Cod. sit fuit). ⁹ Sched. dum
 In Cod. fortasse est iudum i. e. iudicium. ¹⁰ Sched. uide-
 at... (uideatur) p... (vel c) cp... (restituere) * (se). ¹¹ Sched.
 ... (vel p) cmal (vel r) ... ¹² Sched.: qui
 ... (uolet) ... (pro arbitru.) ... (petere) ... (Ductus
 ad similitudinem verborum ut ita tam prope accedunt, ut, quin
 ea in contextum reciperem, impetrare a me non potuerim, li-
 cet dubitationem moveat sequens illud antequam) |um (Cod.,
 ut opinor, habet e|um). ¹³ Sched.: ex upc (iure) exeat
 (exeat) id c (pro e.) anc (vel r) ... (pro anteq). ¹⁴ Sched. *
 p (vel o) p. pc cu|cedat se po c... Legendum a p...re (i. e. prae-
 tore. Vid. Praefatio) dis|cedat sero o... Sa v. ¹⁵ Sched.
 indulgent... ¹⁶ Sched. ill(?) / s (vel a) ... | b (?) ... In Cod.,
 ut opinor, est: itaq. si ar|bitru. ¹⁷ Sched.: n ... (vel o) ...
 ... de iure exierit. Lege: n. petierit s' tacitus de iure exie-
 rit. Sa v. ¹⁸ Sched.: sponsonem ... (vel o) ...
 ex|ib (vel d) ... (exhibuerit) an (Legendum putem aut:
 illud sane constat, librarium in eo non semel peccasse, ut loco
 verbi aut poneret an) res... (vel r) ... (restituerit) o
 (?) ... (vel c) ... (vel o) p (vel r) ... ¹⁹ Sic in Sched.

actor **²⁰ sponsionis | *****²¹ aduersario
*****²² restipulationis. sed actor spon-
sionis *****²³ | et aliud iudicium de

24. re restituenda uel exhibenda. | ut si sponsione *****

1—24. ***** res²⁴ exhibeatur aut restituatur. || _____ 242.
CXX. b.
b. r.

1—24. || _____ 243.
LXXXI. a.
b. r.

1—7. || _____ 244.
LXXXI. b.
lin. 1—15.

8. | ***** aduersus ***** | *****
***** facta *** inuicem a me ***** | *****
bis rescr.
sunt.

11—13. ***** sponsionem ***** | _____
| *****

*****²⁶ §. 166. index, aput quem de ea | re agi-
tur²⁷, illud scilicet requirit, (quod) Praetor interdicto

scriptum est; haud scio an recte. ²⁰ Sched. q(vel q̄) o(vel ō)
²¹ Sched. *omni iudicium* ²² Sched. *illcl(?) n(vel n) icnu(vel n)*
rcrc(vel o) ²³ Sched.: *s(sed) actor sponsionis(?) f(?) d(?)*
us(?) c+sii(?) i/uuu ²⁴ Sched.: *exhibenda ? | ut si sponsione*
q/scr(vel p) uun(vel n) sica r (pro p, ut opinor). ²⁵ Sched. in
lin. 1, principio exhibent haec: *uuuu uuuu(vel p — An uta-*
tur?) cqqp̄o(?) u. ²⁶ Sched. (lin. 1.) *s(vel c) uuuu S(vel b) uuuu*
(vel l) iuuu uuuu n(?) iuuu a(vel n) po — (lin. 2.) c(vel s) uuuu c(vel s)
uuuu uuuu a(vel n) c+sio(vel n) f(?) uic — — (lin. 3.) u(?) c r i c
uuu u(?) s po(vel s) c+s a(vel s) h(?) accuuu — — (lin. 4.) — —
— — — — — i(?) u(?) s(?) d — (lin. 5.) — osuuu(?) s(?) a
(?) ccuuu c(vel l) c+s(?) s(?) d(?) can d(?) o u c(vel o) u s(?) i(?) c s u(vel n) u q
o(vel n) a (lin. 6.) // — — — — — (lin. 7.)
— — — — — al — — — — (lin. 8.) a(?) (vel l) i c i (vel
r) c(vel s) / u u c(vel s) (?) o s(vel a) e i u u q(?) o s(vel a) t o(vel n) aduersus
o(vel d) i c i m m o r u(?) (lin. 9.) s i d(?) c n i s i u u u(?) b i s f a c t a e i i n u i c e m
a(?) m c(m e) c — — (lin. 10.) i u r c(? An i u r e?) o u e p s c s s p o n s i o -
n e m o c — — — — — (lin. 11.) u n u i (v e l f) c a s i u(?) n s i — — —
— — — — — (lin. 14.) p u u u o — — — — — u u u u ²⁷ Sched.

complexus |est, id est, uter eorum eum fundum 16.
 easue aedes per id tempus, |quo interdictum reddere-
 tur²⁸, nec ui, nec clam, nec precario possederit. quod-
 si²⁹ |id explorauerit, et forte³⁰ secundum me iudi-
 catum |sit³¹, aduersarium quidem³² et sponsionis et
 restipulatio|nis summas, quas cum eo feci³³ con- 20.
 demnat, et conue|nienter me sponsionis³⁴ et restipu-
 lationis, quae |mecum³⁵ factae sunt, absoluit. et hoc
 amplius, si aput aduersa|rium meum possessio est,
 quia³⁶ is fructus licitatione ui|cit³⁷, nisi restituat 24.
 245. mihi possessionem, Cascelliano siue³⁸ ||secutorio iu-
 LXXIV.^a dicio condemnatur. §. 167. Ergo is, qui fru|ctus lici-
 b. r. tatione uicit, si non probat, ad se pertinere posses-
 sionem, sponsionis et restipulationis et fructus |licita- 4.
 tionis summam poenae nomine soluere, *et* |praeter-
 ea possessionem restituere iubetur: et hoc amplius
 |fructus, quos interea percepit, reddit. summa enim 6. 7.
 fructus³⁹ |licitationis non pretium est fructuum, sed 8.

d(vel o)/(de) es(vel x — ea) |cc(re) ac(?) / (?) / (pro agit, ut vide-
 tur). ²⁸ Sched. id(eto) reddi²⁹ Sched. n (nec) u (ui) n (nec)
 c (? — clam) n (nec) p (? — precario) p'sider(vel i)e(vel c)t(vel i —
 Legendum p'sederit) ***(?) / (?) / c(?) ** (? — In Cod., ut opinor,
 est quodsi, vel iudex si). ³⁰ Sched. fu(?) r/c(vel a) ³¹ Sched.
 iud(?) / c — (Desiderantur litterae circiter 3 : unde in Cod.
 scriptum puto: iudicatū) s// (sit). ³² qd. Sched. ** ³³ Sched.
 a cc(?) * (?) r(vel p)cc(vel e) / (vel t) In Cod. sic scriptum esse con-
 jicio: c. eo feci ³⁴ Sched.: conue|nienter re (me) sponsiones
 (sponsionis). ³⁵ Sched. me(vel c)c; pro mec'. ³⁶ Sched.
 y(vel f)ōssio (pro pōssio i. e. possessio) c̄ (pro ē.) q̄ (Legendum
 quia). ³⁷ Sched. uicita(?) / c(vel i)nc // (vel c) ? / c// Lege: licita-
 tione uicit. S a v. ³⁸ Sched. c(vel e)a(vel x)celliano (cascel-
 liano. Conf. §. 169.) / (?) / u* (In Cod. haud dubie est siue).
³⁹ Sched.: (lin. 6.) fructus quos uea (pro Xea) pcepit (pro pcep-
 pit) redd// (reddit) summa e# fru(lin. 7.)ctus quos 1ea pcepit
 redd// summa e# fructus Vides, librarium verba quos interea

poenae nomine soluitur, quod quis alienam⁴⁰ possessionem per hoc tempus retinere et facultatem fruendi nancisci conatus est. §. 168. Ille autem, qui fructus

12. licitatione uictus est, si non probat⁴¹, ad se pertinere possessionem, tantum sponsionis et restipulationis summam poenae nomine debet. §. 169. Admonendi tamen sumus, liberum esse ei, qui fructus licitatione

16. uictus erit, ommissa fructuaria stipulatione, sicut⁴² Cascelliano siue secutorio iudicio. |***** perinde *****⁴³ |fructus licitatione ***** in quam rem⁴⁴ proprium iudicium |com-

20. |actoris satis accipiat⁴⁵. dicitur autem et hoc iudicium secutorium, quod sequitur sponsionis uictoriam:

Sed. sed non aequè Cascellianum uocatur. |§. 170. Sed quia nonnulli, interdicto reddito, cetera ex interdicto

24. face|re⁴⁶ uolebant, atque ob id non poterat res expediri, Praetor⁴⁷

— 24. || _____

_____ 246.
LXXIV. b.
b. r.

— 24. || _____

_____ 247.
CXIII. a.
b. r.

etc. perperam iterasse. ⁴⁰ Cod. alienam exhibet; et mox, lin. seq., nancisci ⁴¹ Sched. **** (Cod. haud dubie habet est si) |p(vel r),(vel s)pbaret (Legendum non probat). ⁴² Sched. sicut, vel si cui ⁴³ Sched.: de p a n n u (vel a r) o i n p c s i p e r i n d e (perinde) ***c(?)p***(?)p(vel r) i i t a (?) s (?) ***c(vel t) u c (?) p i c (?) ? ⁴⁴ Sched. n g s p s n (in) q̄ (quam) r(vel p) i n n (rem). ⁴⁵ Cod. q̄ n o m |actoris satis accipiat Evanuisse censendus est post ultimam t apostrophus. Ceterum, quid sibi verba ista velint, non satis intelligo. ⁴⁶ Sched.: c e t e r a (cetera) ex i n d i c t o (vel e) o (In Cod. sine dubio est i n d i c t o) f a c e r e (facere). ⁴⁷ Sched. //; pro p r., ut opinor.

248.
CXIII. b.
b. r.

|| §. 171. ***** *de-*
pen|si, aut damni iniuriae, aut legatorum per damna-
tionem |relictorum nomine agitur¹: ex quibusdam cau-
sis sponsionem |facere permittitur², uelut de pecunia 4.
certa credita et pecunia |constituta: sed certae quidem
credita³ pecuniae tertiae partis; con|stitutae uero pe-
cuniae partis dimidiae ***** |*****
*****⁴ §. 172. periculum eius⁵, cum quo agitur,
con|iungatur, ac⁶ ne statim quidem⁷ ab initio pluris 8.
quam simpli sit |actio, permittit Praetor, iusiurandum⁸
exigere, non calumniæ causa * in|fittias ire⁹. unde
¹⁰ heredes, uel qui heredum loco ha|bentur ***
***** obligati sunt¹¹. item feminis pupillis|que ***** 12.

§. §. 171 — 173. ¹ Sched.: ***** (vel s) ***** (vel
n pro u) ***** — — d***** (In Cod., ut opinor, est depē|si)
***** (vel u pro u — aut) d***** (vel p) iac (damni iniuriae) a
(aut) liquor (vel p) ***** (legatorum) p (vel r — per) d***** na
***** (damnationem) |c(?)c (vel p) ***** a(?) m(?) — In Cod.
scriptum puto *relictorū. nom.*) agit¹ Integra sententia haec
esse uidetur: Reo infittiantē, ex quibusdam causis dupli actio
constituitur, uelut si iudicati, aut depensi etc. agitur. ² Sched.
pmittit ³ Sched. credita ⁴ Sched. q***** p***** |c***** (?)
***** (?) ***** Sententia requirere uidetur, ut in postero-
ribus ductibus tale quid contineri existimemus: quodsi uero
nullum cum mota actione. ⁵ Sched. c; pro ei., ut opinor.
⁶ Sched. a ⁷ Sched. ad. In Cod. fuerit: qd. ⁸ Cod. iu-
risiurandum ⁹ Sched.: n calumniæ causa c ***** (infittias)
epe (ire) Posuissē: non calumniæ causa se etc., nisi sub-
jectum in loco huic simplicissimo, qui extat in fine §. 176., omis-
sum esse animadvertissē. ¹⁰ Sched. qu, vel qu, vel m
¹¹ Sched.: *|bent? (habentur) a (vel c) ***** q***** obligati s

§. 171. *depensi — agitur. certa credita tertiae partis.*
Conf. supra §. 9. et loca ibi allegata. item §. 1. I. de pœna Conf. Cicero, pro Roscio Com.,
temere litigant. sponsionem cap. 4. 5. item supra §. 15.
facere permittitur de pecunia §. 172. *permittit Praetor —*
ire. Conf. cit. §. 1. I.

***** sponsionis; iubet tamen eos iurare¹². §. 173. Statim autem¹³ ab initio pluris quam simpli actio est¹⁴ uelut furti ma|nifesti quadrupli, nec manifesti¹⁵ dupli, con|cepti et oblati tripli¹⁶. nam ex his causis
16. et aliis quibusdam¹⁷, siue |quis neget¹⁸, siue fateatur, pluris quam simpli est actio.

Act. §. 174. Actoris¹ quoque calumnia² coercetur: modo calumniae iudicio; modo contrario; modo iureiurando; modo restipulatione. §. 175. Et quidem
20. calumniae iudicium aduersus omnes actiones lo|cum habet, et est decimae partis causae³; aduersus interdicta |vero⁴ quartae partis causae⁵. §. 176. Liberum est ** ei⁶, cum quo agitur, aut calumniae iudicium opponere, aut iusiurandum⁷ exigere, non calumni|ae

(sunt). ¹² Sched.: item feminis pupill|is (pupillisque) exp (?)o(?) spon|sionis i|ubet tamen eos i|urare. ¹³ Ex Inst. Sched. *caus(?)* ch

¹⁴ Inst.: est actio. ¹⁵ Cod. n' (nec) *Manifesti Sic.*
¹⁶ concepti etc. Haec in Inst. ommissa sunt. ¹⁷ Sic etiam in Inst. Bien. Ap. Cuj. est: ex *causis* his etc.; ap. Hal.: ex his et aliis quibusdam causis. ¹⁸ Cod. *negat*

§. §. 174—181. ¹ Inst.: Item actoris. ² Cod.: calumnia c
* Sched. p (vel o) (vel p) **. Id. Cod. *caus* scriptum puto i. e. causae. Sav. ⁴ Sched. *adica* | (vel p) *. Cod., ut opinor, habet: *illicita* | *vero* Sav. ⁵ Sched. *ē*. Ergo legendum *causae*. Sav. ⁶ Sched.: liberum *ē* (est) | | | ⁷ Sched. // Vid. Prae-

§. 173. citi §. 1. I. de poena temere litigant. | uelut furti — tripli. Conf. supra Comentar. III. §. §. 189—191.
§. 174. Actoris — coercetur. §. 1. I. de poena temere litigant. iureiurando. Conf. loc. cit.

§. 175. Et — — decimae partis causae. Conf. cit. §. 1. I. de poena temere litigant. Consultatio, cap. 6. (Vid. Ius civ. Antejust. pag. 485. et 488.) Nov. 112. cap. 2.
§. 176. Conf. infra §. 179.

causa agere³. | §. 177. Contrarium autem iudicium ^{24.}
^{249.} ex certis causis constituitur⁹: || uelut¹⁰ si iniuriarum ^{Contr.}
^{XCIII.} agatur; et si cum muliere eo nomine¹¹ agatur, | *quod*
 dicatur¹² uentris nomine in possessionem missa, dolo
 malo | ad alium possessionem transtulisse; *item*¹³ si
 quis eo nomine | agat, quod dicat, se a Praetore in ^{4.}
 possessionem missum ab alio quo | admissum non esse.
 | sed aduersus iniuriarum quidem actionem¹⁴ decimae ^{Sed.}
 partis datur; | aduersus uero duas istas quintae. | §. 178. ^{3.}
 Seuerior autem coercitio est¹⁵ per contrarium iudi- ^{Seuer.}
 cium. nam¹⁶ | calumniae iudicio x. partis nemo
 damnatur¹⁷, nisi qui in|tellegit, non recte se agere,
 sed uexandi aduersarii gra|tia actionem instituit, potius-
 que ex iudicis errore, uel iniquitate uictoriam sperat, ^{12.}
 quam ex causa ueritatis¹⁸: calu|mnia enim in adfectu
 est¹⁹, sicut furti crimen. contra|rio uero iudicio omni-
 modo damnatur actor, si causam non tenu|erit; *****²⁰
 opinione inductus crediderit, se recte a|gere. §. 179. ^{16.}
 Vtique autem ex quibus causis contrario iudicio agere
 potest²¹, etiam | calumniae iudicium locum habet:
 sed alterutro tantum²² iudicio agere permittitur. qua
 ratione si iusiurandum | de calumnia²³ exactum fue-

fatio. ⁹ Conf. ad §. 172. not. 9. ¹⁰ Sched. *ystitui* —
¹⁰ uelut. Sched. *Ull.*; pro: *UU.* ¹¹ *nomine.* Sched. *nom.*; ³
 pro: *nom.* ¹² Sched. * (In Cod. sine dubio est *g*) *dicetur*
¹³ *item.* Sched. *ice* ¹⁴ Sched. *āōnis* ¹⁵ Sched. *Seuerico*
 (seuerior) *ē.* *coercitio* (coercitio) c. (vel c. — Cod. haud dubie
 habet *ē.*) ¹⁶ Cod. *non* ¹⁷ Sched. *damnet* ¹⁸ Sched. *ē*
meritatis Malim *causae ueritate.* ¹⁹ Sched.: in *adfectum ē*
²⁰ Cod. *talia* Fortasse sic legendum: (*licet*) *falsa*; vel: *l. aliq*
 i. e. licet aliqua; vel *l. alia.* Postremam lectionem Heis.
 probat. ²¹ *Supple reus.* ²² Cod. *tm* i. e. *tamen.* ²³ Cod.

§. 178. *sicut furti crimen.* §. §. 197. et 208.
 Conf. supra Commentar. III. §. 179. *quemadmodum es-*

20. rit²⁴, quemadmodum calumni|ae iudicium non datur,
Rest. ita et contrarium dari non²⁵ debet. |§. 180: Resti-

pulationis quoque poena ex certis causis fieri solet. et
que|madmodum contrario iudicio omnimodo condemna-

24. scierit, non |recte se agere; ita etiam restipulationis

poena omni|modo damnatur actor. §. 181. ***** 250.
*****²⁶ restipulatio|nis poena petatur, ei²⁷ ne- XCHL. b.

que calumniae iudicium opponitur, neque |iurisiurandi

4. religio iniungitur²⁸. nam contrarium iudicium *in* |his
causis locum non habere, palam est.

Quib. |§. 182. Quibusdam² iudiciis damnati ignominiosi
fiunt: uelut |furti, ui bonorum raptorum, iniuriarum²;
item pro soc^o, tutelae, man^o|dati, depositi³. sed

calumniae²⁴ Sched. fait; Cod., ut opinor, fuit. ²⁵ Cod.:
non dari ²⁶ Sched. ductus incertus exhibent hos: a(vel s)/um
(vel n)/s(?), (?)/cup(vel r)/u(r)(vel p)/m ²⁷ Sched. s(?), (?)/stipu-
latio|onis (restipulationis) poen (poena) pe(?)tat^o e(vel c)/r(vel t)
²⁸ Sched. religioni iungit^o Legendum religio iniungit^o.
Sav.

§. 182. ¹ Inst.: Ex quibusdam. ² Inst.: injuriarum, de
dolo. ³ Sched.: item p soc — — — — (Ad legitimum

litterarum numerum explendum requiruntur litterae 15) |dat^o
depositi Legendum: item p socio tutelae man|dati depositi.

Sav. Conf. L. 1. pr. de his qui notantur infamia. Inst.:
item tutelae, mandati, depositi, directis non contrariis actio-
nibus, (Hal.: actionibus. Item) pro socio, quae ab utraque
parte directa est: et ob id quilibet ex sociis eo iudicio damna-

lamniae iudicium non datur. Ius civ. Antejust. p. 1488.)

Conf. supra §. 176.

§. 182. §. 2. I. de poena temere litigant.

§. 180. Conf. supra §. 15.

item Consultatio, cap. 6. (Vid.

furti⁴, aut vi bonorum ^{raptorum, aut iniuriarum non} *solum*⁵ damna|ti notantur ignominia, sed etiam *facti*⁶ 8.
 ***** | scriptum est⁷, et recte: plurimum *animi*
*interest, utrum ex delicto*⁸ | aliquis, an ex contractu
 debitor *sit*⁹ ***** illa parte | edicti id ipsum *****¹⁰

***** | ————— 12. 13.
 ————— | *** nomine iudicio *interuenit*¹¹. etenim

| §. 183. . In summa sciendum est, cum ***** In.
 ***** | *****¹ eum, qui uocatus est, *² *** 16.
 ***** | ————— 17. 18.
 | ***** patrono *** liber ***** | ***** 20.
 et in eam, qui aduersus ea egerit, *poena constituta*
*est*³. | §. 184. Qui autem in ius uocatus fuerit (*ab*) Qui

tus, ignominia notatur. ⁴ Inst.: furti *quidem.* ⁵ Ex Inst.,
 omissis tamen verbis *aut de dolo*, quae ibi post uocem *iniuriarum*
 adjecta leguntur. Sched.: ui *b* — — — Desideran-
 tur litterae fere 12; unde in Cod. sic scriptum esse con-
 iicio: ui *br.* (bonorum raptorum. Librarius lin. praeced. eodem com-
 pendio usus est) *a. iniuriar.* *n. col.* (solum). ⁶ Ex Inst.
 Sched. *s* (sed) et — — — ⁷ Legendum uidetur: *sicut in* (vel
idq. ita in; vel, quod Heisio placet, *ita em in ed.* (edicto)
pr. (praetoris) | scriptum est. In Inst. nihil ejusmodi legitur;
 ibi enim uerbum *facti* excipiunt uerba *et recte.* ^{8,9} Ex Inst.
¹⁰ Sched.: ipsum *nob(?) nam.* ¹¹ Sched.: (lin. 13.) *cnro* (vel
s)cuci — — — qpl(?) b — — — — (lin. 13.) jordanicpovj(?)
omncl (vel *h* pro *li*) *iberu* — — — — (lin. 14.) *rio nom* (nomine)
 iudicio *puenit* (In Cod. scriptum suspicor *uenit*: locus enim
 eo pertinere uidetur, quod infamia is tantum notatur, qui suo
 nomine iudicio interuenit).

§. §. 183 — 187. ¹ Sched.: sciendum *z c* (vel *e*) *um qj(?) ll(?)*
or (vel *p*) *ouuul(?) up* (vel *r*) *l(?) r* | *scr* (vel *p*) *ccs* ² Sched.: est
o (vel *d*) ³ Sched.: (lin. 17.) *uit* (vel *c*) *e* (vel *o*) *pr* (vel *rr*, vel *sr*,

§. 183. Conf. §. ult. I. de supra §. 46. infra §. 187.
 poena temere litigant. item

aduersario, nisi eo die finis uenerit negotio⁴, uadimonium ei sciendum est, id est, ut promittat se certo die sieti. §. 185. Fiunt ^{uero} uadimonia quibusdam 24. ex causis pura, id est, sine satisfactione; quibusdam cum satisfactione; || quibusdam iureiurando; quibusdam recuperatoribus | suppositis, id est, ut qui non steterit, is protinus a recuperatoribus in summam⁶ 4. uadimonii condemnetur: eaque singula diligenter Braetoris edicto significantur. §. 186. Et siquidem iudicati depensue agatur, tanti fiet⁷ uadimonium, quanti ea res erit: si uero ex ceteris causis, quanti actor iurauerit non calumniae⁸ causa postulare sibi uadimonium promitti⁹; nec tamen pluribus, quam sestertium c milibus¹⁰ fit uadimonium. | itaque si centum milium res erit, nec iudicati depensue agatur¹¹, non plus quam sestertium quinquaginta milium¹² fit uadimo-

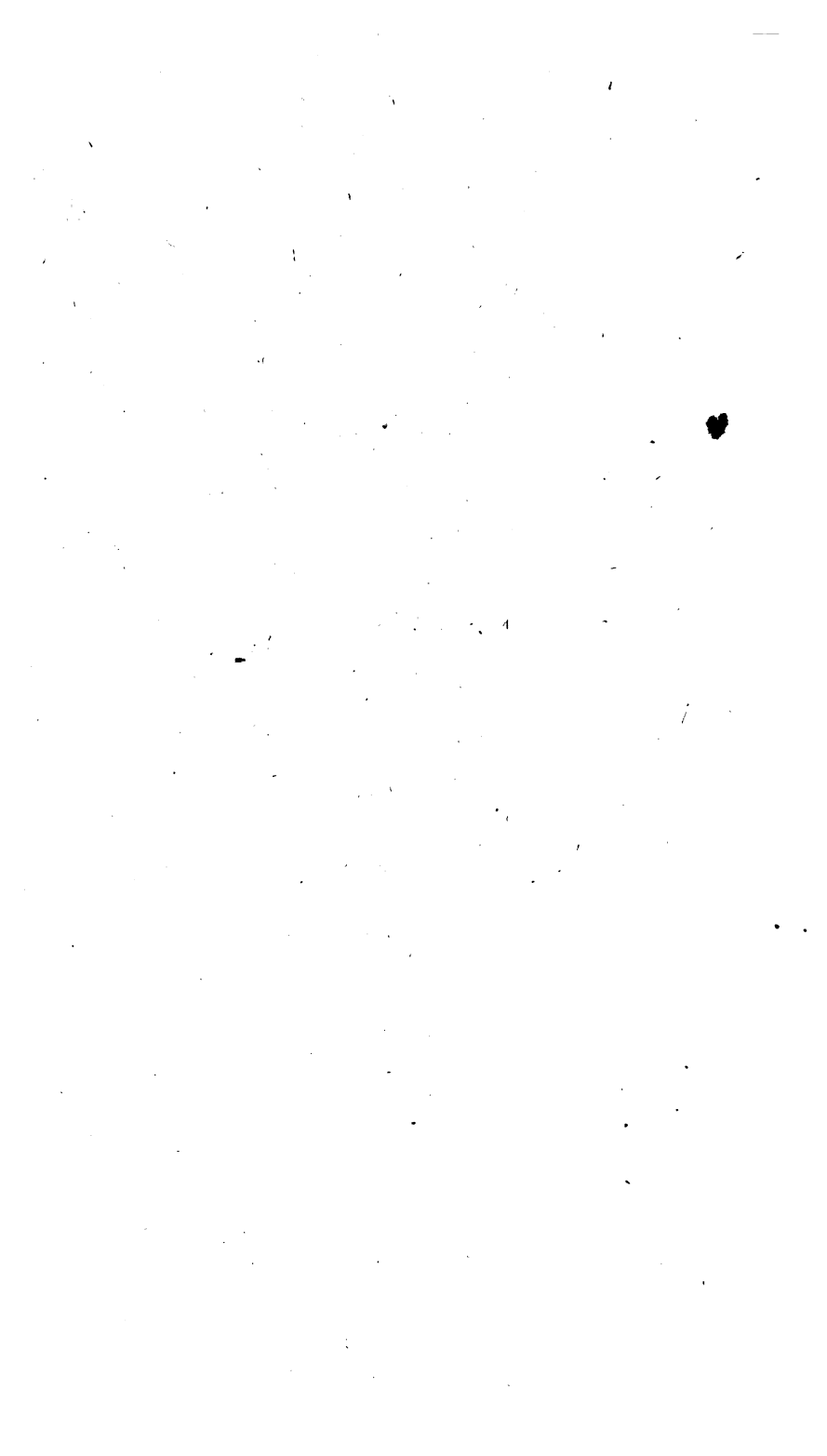
pro pr)pus(?)co(?)//u//u//reg(?)//uca — — — — (lin. 18.) pmissori
 (?)//u//u//u(?)s(?)u(?)s(?)//u//rcn/ — — — — (lin. 19.) i(vel)c)co)uc
 patrono//liber — (An patronorum liberis?) — — — — (lin.
 20.) n)er) et (et) in eam (pro eum) q̄ adusus (pro adusus) ea
 eger) (egerit) //c)ia (poena) cur)ia//na) (In Cod. fuerit conti-
 nua ē.). ⁴ Qui etc. Sched.: q̄ at in ius uocatus fuit (pro
 fuit, ut opinor) adusar) //n (vel n) e)z(?) : (?)o die f(vel c)mis
 (vel c) uenerit negotio (vel c, vel u)m Savinius legendum
 censet: Qui autem in ius uocatus fuerit ab aduersario, neque
 eo die finiuerit negotium. ⁵ u Sched. * ⁶ id est etc.
 Sched.: ic.u(vel //)iqnsic)er) (vel t)is (In Cod. sine dubio est:
 rē. us q̄ n. steterit is Sav.) ptinus a recuperatoribus in sum-
 ma (pro summā). ⁷ Sched. fiat ⁸ Sched. n (non) //lumniae
 (calumniae) ⁹ Sched. pmissi In Cod., opinor, est pmitti.
 Sav. ¹⁰ Cod. // (sestertium) c̄ (Haud tamen scio, an in hoc
 numero erraverit librarius. Conf. lin. 10.) m̄ (milibus). ¹¹ Cod.
 ugeret¹² ¹² Cod. // (sestertium) q̄nquaginta m)li) (pro milium,

num. §. 187. Quas¹² autem personas sine permissione Praetoris in ius vocare non possumus, easdem nec¹⁴ iudicio inuitas¹⁵ obligare¹⁶ possumus, praeterquam si Praetor aditus permittit.¹⁷

ut opinor). ¹²Sched. *qua*. ¹⁴Cod. *no*. ¹⁵Sched. *ius*
(vel *tu*, vel *m*, vel *ni* pro *ui*) *cas*. Legendum *inuitas*. Sav. ¹⁶Cod.:
obligare [π ¹⁷Reliquum folium a litteris vacuum est: ductus
enim, qui posteriorem implent hujus paginae partem, nullam
propriam habent significationem, sed tales sunt, quales in fine
libri vel operis alicujus pingere solent librarii.

§. 187. Conf. supra §. 183.

FRAGMENTVM
VETERIS IVRISCONSULTI
DE
IVRE FISCO.

FRAGMENTVM
VETERIS IVRISCONSULTI
DE
IVRE FISCO. *

Her. _____ | §. I. Heredi eius, qui *se de- Fol.
4. ferre² | non poterat², deferendi³ | potestas concessa ^{prior. co-} lumna 1.
(non) est, nisi os|tendi⁴ possit, eius uoluntatis⁵ | de-
8. cessisse defunctum⁶, | ut deferre se uoluerit⁷. | §. 2,
Ante. Antequam quis ab alio defe|ratur⁸, ipse se defer|re
12. debet: alias⁹ sero | ad auxilium delatio|nis confugit¹⁰.

§. §. 1 — 4. ¹ Ms.: hdi (heredi) e' (eius) qui e qui — — ;
deperdita enim est posterior huj. lin. pars. Lacunam verbis
se, deferre Saviniꝝ auctore explevi. ² Verba: qui se deferre
non poterat sic accipienda sunt: qui morte praeventus se de-
ferre non poterat. Sav. ³ Ms. deferendi Legendum de-
ferendi. Nieb. ⁴ Ms. nis+os|tendi. Legendum nisi ostendi,
Nieb. ⁵ uoluntatis. Ms. u — — ⁶ defunctum. Ms. de — —
⁷ Verbum ipsum, quod post vocem se requiritur, in Ms. nunc
non extat: primae tamen litterae reliquum est vestigium; id-
que ad litterae u similitudinem accedit. ⁸ Ms. o(?) — |ratur
Legendum deferatur. Nieb, ⁹ Ms.: debet ali alias ¹⁰ Ms,

* Conf. Zeitschrift fuer ge-
schichtliche Rechtswissenschaft,
herausgegeben von Savigny,
Eichhorn und Goeschen. Tom.
III. pag. 150 — 158.

§. 1. Conf. Paulus, L. 13.
§. 5. de jure fisci.
§. 2. Conf. cit. L. 13. de
jure fisci pr, et §. 10.

quodsi per |errorem¹² se detulerit, nihil et officit in-
 |considerata diligentia. |§. 3. Ius patrum non minui- 16.
 |tur, si se is deferat, qui |solidum id, quod relic|tum 16.
 est, capere non potest. sane si post diem¹³ centen- 20.
 silimum patres caducum¹⁴ |uindicent, omnino¹⁴ |fisco
 col. 2. locus non est. |§. 4. Si se is deferat, cui taci|tum 24. si
 ---¹⁵ |-----¹⁶ |--- eius rei 2---5.
 --- |--- uero ---¹⁷ |--- quadruplum --- 8.
 |--- nomine consequi fiscum oportet¹⁸.

§. 5. Bona eorum, |qui¹ cum fisco contrahunt,
 - |--- uelut² pignoris iure fisco obligan- 12.
 |tur³: non solum ea, quae |habent⁴, sed ea quae

fungit ¹¹ Ms.: per er |errorem ¹² Ms.: si p' (post)
 diem ¹³ Ms. cadue ¹⁴ Ms. omnin(?). Legendum omnino.
 Nieb. ¹⁵ Hujus nec non sequentis lineae nihil reliquum
 est. Illud tamen nemo non videt, ICTum de eo loqui, cui ta-
 citum fideicommissum relictum est. ¹⁶ Ms. (lin. 3.) |---
 --- (lin. 4.) tacu - son --- (lin. 5.) --- gu ---
¹⁷ Ms. - - n(?)¹⁸ u (uero) f --- ¹⁹ Ms. (lin. 8.) - -
 drulum --- (lin. 9.) - nom, sequifis - - (lin. 10.) - tet Legend-
 dum: quadruplum eius rei nomine consequi fiscum oportet.
 Heis. Ego hanc lectionem in contextum recepi; ita tamen,
 ut verba eius rei, quippe minus certa, omitterem: fieri enim
 potest, ut in Ms. fuerit: poenae nomine. Praeterea illud ad-
 monendum est, in Ms. syllabam tet a sequentibus vacuo spa-
 tiolo separari.

§. §. 5-7. ¹ eorum qui. Ms. o --- |su(?)i ² Ms.: chun -
 (contrahunt-) |suacuarra(?) uu (uelut). ³ Ms.: - |poris iu
 fisco o --- |ir Lege: pignoris iure fisco obligantur. Heis.
 Quantum ad siglam iu, conferenda est ad §. 11. not. 2. ⁴ Ms.

§. 3. Ius patrum. Conf. 1. pr. de iure fisci. item cit.
 Gajus, Institut. Commentar. II, L. 13. cod. §. §. 6. 7.
 §. §. 206. 207. 286. Vlpianus, §. 5. Conf. L. 2. C. in quib.
 Fragn. I, §. 21. XXV, §. 17. caus. pignus (Antonin.). item
 Iuvenalis, Sat. IX. vers. 88. Vlpianus, L. 28. de iure fisci.
 §. 4. Conf. Callistratus, L.

16. *postea* | *habituri sunt* ⁶. §. 6. -- | *edicto* ⁶ *divi Traia-*
ni cauetur, | *ne qui provincialium cum* ⁷ | *seruis fisca-*
29. *libus contrahant* ⁸, | *nisi adsignante procura* | *tore* ⁹.
quod factum ¹⁰ | *dupli damno, uel reliquorum eius* ¹².
24. *solutione pen* | *satur* ¹². *et ideo, qui cum* ¹³ || ————— col. 5.
1 — 8. ————— ¹⁴ | — — *cogitur* — — ¹⁵ | — — *ad eum*.
12. — — ¹⁶ | — — *peruenit hoc* — — ¹⁷ | — *Caesaris ab* — — ¹⁸.
| — — — *rerum* — — ¹⁹ | — — *itemque* — — ²⁰ | —
16. — *rerum* — — ²¹ | — *adhibentur ad* — — ²² | — —
— *ab his* — — ²³ | — — *donatum* — — ²⁴ | — — *possu-*
30. *mus nisi* — — ²⁵ | — — — *portio* ²⁶ | — *Caesaris* ²⁷
fiat. | §. 7. **Qui** *mutuam pecuniam contra interdi-*
24. *c* | *tum* ²⁸ *dispensatori ui* | *carione eius crediderit* || ————— col. 4.

h(?)abo? ⁵ Ms.: *ea q. (quae) po(?)sto* (*postea*) | — *p'ea* (*Li-*
brarius verba quae postea his scripsisse videtur) *habituri*
s (*sunt*). ⁶ Ms.: *n(?)* — | *dicto* *Legendum edicto.* *Nieb.*
⁷ Ms.: *cau-* (*Olim sic fuisse puto: cauet'*) | *n(?)e q'* (*qui*)
p'ual(?)i(?)um (*provincialium.* *Conf. ad §. 8. not. 8.*) *sam* (*cum*)
⁸ Ms. *h-* *Olim, ut opinor, fuit: chan* ⁹ Ms. *p'ctore* ¹⁰ Ms.
factum(?). *Legendum factum.* *Nieb.* ¹¹ Ms. *reliquorum*
(reliquorum) s' (*eius*). ¹² *pensatur.* Ms. *p(?)* — | *satur* ¹³ Ms.
eu. ¹⁴ Ms. (lin. 1.) — — *uar* — — (lin. 2.) — — — *ed* —
(lin. 3.) — — *uisidc* — — (lin. 4.) — — — *ca* — — — (lin. 5.) — —
sac — — (lin. 6.) — — — *oꝛax* — — — (lin. 7.) — — — *i(?)ncu* — —
(lin. 8.) — — — *meor* — — ¹⁵ Ms. — — *re cogit'* (*cogitur*) *na(?)* —
¹⁶ Ms.: — — *u ad eum lc* — — ¹⁷ Ms.: — — *or p(?)uenit(?)* —
peruenit *h'* (*hoc*) *t* — — ¹⁸ Ms.: — — *a(?)esaris* (*caesaris*) *ab*
ad(?) — — ¹⁹ Ms. — — *atione rerū* (*rerum*) — — ²⁰ Ms. — — *um(?)*
itemq. (*itemque*) *ꝛ* — — ²¹ Ms.: — — *rerum ꝛm* — — ²² Ms.:
— — *hibent'* (*Legendum videtur adhibent'*) *ad e* — — ²³ Ms.:
— — *lar* *ab his e* — — ²⁴ Ms.: — — *d(?)on(?)a(?)tum u* —
²⁵ Ms.: — — — *p'su(?)m'* (*possumus*) *nisi* — — ²⁶ Ms.: — —
adem portio ? ²⁷ Ms. — — — *aris* (*caesaris*). ²⁸ Ms.: — —
(*Evauerit sigla q' i. e. qui. Hollw.*) *mutua(?)m fac* (*pecu-*

_____ 29 | — — — — quia quod c|redidit non
amisit 30.

| _____ 2 | §. 8. *Qui contra e|dictum 4.
diui Augus|ti rem litigiosam 2 a | — — — — com-
parauit 3, prae|terquam quod 4 emptio nullius momenti 8,
est, poenam |quingenta sestertiorum 5 fisco re|prae-
sentare compellitur 6. res autem |litigiosa uidetur, de 12.
qua |apud suum iudicem quaestio 7 |delata est. sed
hoc in prouincialibus |fundis 8 praua usurpa|tione 9 16.
optinuit.

| _____ 2 | §. 9. Absentes fugitivos |ne- Abs.
numdari aut comparari 2 |amplissimae ordo |prohi- 20.

niam) c̄ (contra) r̄ dic|um (interdictum). 29 Ms. — — — (?)ms
œnpl(?) 30 Ms.: (lin. 2.) ? r̄(?)r̄(?)r̄(?)r̄(?) - s(?)enit' q̄ (quia)
æ (quod) * (lin. 3.) - - idu (Legendum c|redidit. Hollw.)
n̄ (non) amisit

§. 8. 1 Haec linea vacua esse videtur. 2 Ms. - - (La-
cunam sic expleo: qui c̄ i. e. qui contra. Hollw.) r̄ dictum
daugus| - - m(?)ltigiosam (Legendum: edictum diui augusti
rem litigiosam. Nieb.) 3 Ms.: a | - - s(?)ente (Dubitari
potest, utrum possidente legendum sit, an n̄. p'sidente i. e.
non possidente. Sav. Conf. loc. Gaji hic inferius alleg.)
p̄pauit (comparauit). 4 Ms. p̄| - - m Lego: p̄terq̄ (praeter-
quam) q̄ (quod). Hollw. 5 Ms.: emptio nullius momēti
(momenti) s̄ (est) poen (poenam) |lta (quingenta. Littera l
in Ms. a transversa lineola secatur. Eadem forma recurrit
lin. 23. Conf. ad §. 9. not. 6.) s̄ r̄ orum (sestertiorum). 6 Ms.
p̄pellit' 7 Verbum quaestio, quod Heisio auctore recepi,
in Ms. nunc quidem non legitur; fieri tamen potest, ut post
vocem iudicem evanuerit sigla q̄ 8 Ms. p̄ualib. (Olim sic
fuerit: p̄ualib. i. e. prouincialibus. Conf. ad §. 6. not. 7.)
f(?)undis 9 Ms. usurpa|tione

§. 9. 1 Linea vacua. 2 Ms. ā (aut) p̄pari (comparari):

§. 8. Qui — — — compel- item Tit. Dig. et Cod. de liti-
litur. Conf. Gajus, Institut. giosis. res — delata est,
Commentar. IV, §. 117. Cal- Conf. Nov. 112, cap. 1.
listratus, L. 1. pr. de jure fisci. §. 9. Conf. Paulus, Sent.

buit³: denunciata | in⁴ emptorem venditoremque⁵.

34. poena sestertiorum quinquaginta⁶; | quae hodie fisco uindi⁷

|| §. 10. excepto castrensi | peculio bona sua con- Fol. posterior. col. 1.

4. | ferre debebunt⁸. | §. 11. Caesare a liberto su⁹o ex
Caes. as¹⁰ | se herede instituto, *filia* | iure (*ad crescendi*) ad

8. semissem uocatur²: cum extraneis³ uero ins|tituto, filia ex se|missem extraneis⁴, | non etiam⁵ Caesari ad-

12. crescit⁶: | quodsi plus semisse Caes|sar accepit, in id;

lib. quod plus | est, etiam Caesari ad crescit⁷. | §. 12. Li- bertae Caesaris tam | manumissione, quam⁸ beneficio

³ Ms. phibuit ⁴ Ms. (?)n ⁵ Ms. ūditorem⁵ ⁶ Ms. poena ss (sestertiorum) lta (quinquaginta. De littera l videnda est ad §. 8. not. 5.) ⁷ Lege: uindisatur. Nieb.

§. §. 10—13. ¹ Ms.: bon(?)a sua | ferre (Legendum con- ferra. Hugo, In fine lin. 2. evanuisse videtur siglum) | debehu- (debebunt). Locum ad collationis necessitatem, in Caesaria patroni utilitatem, liberti filio impositam trahendum existimat Heia. ² Caesar⁹ etc. Ms.: Caes. (Caesare) a libto (liberto) su — | se (Lege: suo ex asse. Sav.) hdo (herede) xituto (instituto) — (filia. Sic recte legendum censet Hollw.) iū (iure. Conf. ad §. 5. not. 3.) ad semisse — | cab (Lege: semissem uocat' Hollw.) ³ Ms. extransi ⁴ Ms.: filiam ex s(?)e|missem extranei ⁵ Ms. nunc quidem et exhibet; olim tamen in eo conspicuam fuisse putō siglam et. i. e. etiam. Conf. lin. 15. ⁶ Ms. ad crescit(?) ⁷ Ms. et (etiam) caes. (caesari) ad crescit(?) ⁸ Ms.: libi(?)ae (libertae) caesaris tam | mms-

recept. I, 6. a., §. 2. et L. 19. §. 3. commun. divid. Gajus, L. 35. §. 3. de contrah. empt. Vlpianus, L. 2. de lege Fabia. item L. 6. C. eod. (Dioclet. et Maxima.)
§. 10. excepto castrensi peculia. Conf. Tertullianus, L. 4. pr. de castrensi pecul. Vlpianus, L. 1. §. 15. de collat. item L. ult. C. de collat. (Iusti-

nian.)
§. 11. Conf. Gajus, Institut. Commentar. II, §. 124. Epitome, II, 3, §. 1. Vlpianus, Fragn. XXII, §. 17. Paulus, Sent. recept. III, 4. b., §. 8. Lex Rom. Burgund. Tit. XLV. (Schult. XLIV.) Theophilus, II, 13, pr.
§. 12. Libertae beneficio coniuuentionis effectae. Conf.

coniunctionis effectae⁹ | si testatae decedant, | dimidium; 16.
 si intestatae, totum¹⁰ fisco iudicatur, sane patris et 20.
 | patroni ignorantis | ius non minuitur. | §. 13. Ancilla Anc.
 Caesaris, quae v. liberos habuerit, - -¹¹ 24.

col. 2. || ————¹² | — — — contra — — —¹³ | — 1 — 11.
 — stipulantur¹⁴. 12.

| §. 14. Eorum bonorum, *quae* | ad fiscum per- Eor.
 tinere dicuntur, si controversia moueatur, | ante sen- 16.
 tentiam nec obsignari, nec describi, aut in|corporari
 possunt¹. idem seruat², cum a sententia prouo- 20.

cione (manumissione) *q* (i. e. *quam*: ita enim hoc loco siglam istam accipiendam esse, recte vidit Heis.)⁹ Ms. *effecta*
 Legendum *effectae*. Sententiae lucem affert locus Taciti hic (Annal. XII, 55.): *Inter quae refertur ad patres de poena feminarum, quae servis conjungentur: statuiturque, ut ignaro domino ad id prolapsae in servitute; si consensisset, pro libertis haberentur.* Eodem pertinent haec Pauli verba (Sent. recept. IV, 10, §. 2.): *Ad filiam ancillam, vel libertam ex senatusconsulto Claudio effectam legitima matris intestatae hereditas pertinere non potest.* Heis.
¹⁰ Ms. *totum* *Lege totum.* Heis. ¹¹ Ms.: *ancilla caesaris q* (quae) *ū* (i. e. quinque. Nieb.) *liberos habuit* (habuerit) *innu* Maff.: *ancilla Caesaris, quae liberos habuit* ¹² Ms. (lin. 9.) - - *n* - - - (lin. 10.) - - (?) - - - (lin. 11.) - - *pina* (?) — An persona? — — ¹³ Ms. - - *uato* (An priuato?) *c* (contra) *c* — — ¹⁴ Ms. - - *co stipulantur* (stipulantur).

§. §. 14—17. ¹ *Eorum* etc. Ms.: *e—m* (? — eorum) bonorum * (Evanuisse videtur sigla *q*. i. e. quae) *a*, (ad) *f* (vel) *t* — (Olim, ut opinor, fuit *fisc*. i. e. fiscum) *ptinere* (pertinere) *dicuntur* (dicuntur) *s* (si) *iusia* (Olim in Ms. sic fuisse existimo: *iusia* i. e. controversia) moueatur | *an—sam* (i. e. ante sententiam. Hollw.) *n* (nec) *obsigna* — (obsignari) *n* (?) — (nec) describi *a* (aut) in|corporari *p* (possunt). * Ms. *seruat* (Le-

Tacitus, Annal. Lib. XII, cap. 53. Paulus, Sent. recept. IV, 10, §. 2. si testatae decedant dimidium. Conf. Gajus, Institut. Commentar. III, §. 44.

Vlpianus, Fragm. XXIX, §. 5. sane patris etc. Conf. Paulus, Sent. recept. II, 21. a., §. §. 9. 7. §. 13. Ancilla — habuerit.

Pro. |catio interponitur⁹. |§. 15. Pro his bonis, quae fisco
24. in|quietat, manus oppo|nere⁴ nemo quidem prohi-

2—9. b|stus⁵ — — — — |—————⁶ |————— sol. 2

12. §. 16: filiorum |——— suorum: et. |libertorum⁷, ei
adesse prohiben|tur, et si adfuerint, infamia plectun-

26. tur. — —² |hoc principali beneficio |impetrare non
prohiben|tur⁸. §. 17. Fisci advocati¹⁰, |quibus ad tem-

20. pus officium¹¹ |mandatum est, quia salari|um non
accipiunt¹², |contra fiscum adesse non prohiben-
tur.¹³

gendum servatur. His. ⁹ Ms.: cum a ea (?) ac (?) ita

ponitur. Lege: cum a sententia prouocatio interponitur.

Hollw. ⁴ Ms.: manus op(?) - |nere ⁶ Ms. phib| — ⁶ Ms.

(lin. 3.) — — — — uan - (lin. 4.) — — — — c(?) s(?) um

(lin. 5.): — — — — noc - noc (vel. a) : (lin. 7, 8) — — — — p -

(lin. 8.) — — — — ma; uosa; oc (vel. a) (lin. 9.) — — — — e; er; p; s; a;

⁸ Ms. — — — — > filior (filiorum) | — — — — suo - m(?) — suorum) ⁸

(Legendum videtur et) |libtor (libertorum). ⁸ ei adesse etc.

Ms.: ei adec - |be|tur e(?) t(?) si adfu - - nfa - - nia plectun(?) - - n(?) e

Lego: ei adēv. (adesse) phibē|tur (prohibentur) et si adfūnt

(adfuerint) infamia plectunt' (plectuntur) — — Hollw. To-

tius loci sententiam hanc esse puto: si quis cum fisco contra-

uersiam habeat, advocati fisci, exceptis causis filiorum et ne-

potum suorum et libertorum, ei adesse prohibentur etc. Sav.

⁸ Ms.: hoc principa|i (principali) b - io (Scriptum haud dubie

fuit bfcio i. e. beneficio) |impetrare n̄ (non) p - bē|tur (Olim

phibē|tur). Inter haec et quae sequuntur vacuum intercedit

spatiolum. ¹⁰ Ms. adu - a(?) ti ¹¹ Ms. t(?) emp (tempus)

af - > n(?) — Ms. sine dubio olim aut officū. exhibuit, aut offi-

cium). ¹² Ms. s; ar; i; um(?) — salarium) no(?) n(?) accip; m(?)

(accipiunt). ¹³ Sequitur vacuum spatiolum.

Conf. Maffei, Opuscoli ecclesi-

astici, pag. 90.
§. 16. filiorum — prohiben-
tur. Conf. L. 1. C. de advocat.
fisci (Antonin.). L. 13. C. de
advocat. diversor. judiciorum

(Leon. et Anthem.). L. 5. §. 1.
C. de advocat. diversor. judi-
cium (Anastas.). L. 5. §. 1. C.
eod. (Ejusd.) hoc principalē
etc. Conf. L. 2. C. de advoca-
cat. fisci) Valerian. et Gallien.).

- §. 18. Capite legis censoriae cauetur, ut non tan- 24.
 col. 4. tum, cum quid ||praestatur, cuius rei omis|sa profes-
 sio intra commis| — — — quinquennium locum
 |— — — earum rerum |nomine², quae per frau- 4.
 dem |— — ablatae³ sunt, vel professi|oni subtractae⁴,
 qua|druplum fisco depen|ditur⁵; alias duplum. 8.
 §. 19. A debitore fisci in frau|dem datas liberta- A.
 tes re|trahi placuit¹, sane ipsum |ita emere, ut ma- 12.
 nmittat, |aut fideicommissam² libertatem praestet, non
 est |prohibitum.³
 §. 20. Ab eo, qui¹ |reus criminis pos|tulatatus ad- 16.
 versam sententiam² |meruit, tempore reatus |quocum-
 que³ mo|do alienata a fisco cum |quadruplis fructibus 20.
 |reuoantur.
 §. 21. Fideiussorem¹ eius, qui cum |dispensatore 24.
 contraxit, ip²

§. 18. ¹Capite etc. Ms.: capite (capite) re-s (legis) cen-
 soriae caue| (Lego cauet') tantum (tantum) e' (cum) quid |praes-
 tatur (praestatur) cui (cuius) rei omis|sa p|fessio (professio) intra
 mis| — — — u. num (quinquennium) loc' (locum) | — — c'
²Ms. — — ne ³Ms. ablata ⁴Ms. subtracta ⁵Ms. de-
 fen|dit' Legendum dependit'. Holw.

§. 19. ¹Ms. plit ²Ms. fc ³Sequitur vacuum spa-
 tiolum.

§. 20. ¹Ms. q(?) ²Ms. ea(?) ³Ms. quoc*

§. 21. ¹Ms. fideiussor. ²Ms. cxit (contraxit) ip (An
 ipsum?)

§. 18. quinquennium. Conf. Conf. Marcianus, L. 11. §. 1.
 L. 2. C. de vectigal. (Sever. et qui et a quibus mandimissi li-
 Antonin.) alias duplum. beri non fiunt. item L. 2. C.
 Conf. Marcianus, L. 16. §. 10. de servo pignori dato manu-
 de publican. misso (Sever. et Antonin.).

§. 19. A debitore — placuit.

INDEX
 LEGVM SENATVSCONSVLTORVM
 PRINCIPALIVM CONSTITVTIONVM
 ET PERSONARVM
 QVAE
 IN GAII INSTITVTIONIBVS ET IN FRAGMENTO
 VETERIS IVRISCONSVLTI DE IVRE FISCO
 MEMORANTVR.

Numeri Romani ad Gaii Commentarios referendi sunt. Litterae *Fr. de I. F.* Fragmentum de Iure Fisci significant.

A.

Agrippina. I, §. 62.
Annaeus Seneca, *Consul*. II,
 §. 253.
Antoninus.
Imperator Antoninus. I,
 §. §. 53 (54.). 74. 102. II,
 §. §. 120. 126. 151. *Divus*
Pius Antoninus II. §. 193
Divus Augustus. *Fr. de I. F.*
 §. 8.

C.

Cassius. II. §. §. 79. 195. 244.
 III, §. §. 71. 133. 140. 147.
 161. IV, §. §. 79. 114.
Divus Claudius. I, §. 62.

Constitutiones Principum.

Imperatoris Antonini: constitutiones de temperanda dominorum potestate I, §. §. 53. 54. rescriptum de erroris causa liberorum nomine probanda, I, §. 74. epistola de impuberum arrogatione. I, §. 102. rescriptum de honorum possessione secundum tabulas non jure factas. II, §. 120. rescriptum de honorum possessione contra tabulas, si a feminis petatur. II, §. 126. rescriptum? II, §. 151. *Divi Pii Antonini* constitutio de Latino per

Z

vindicationem legato. II, §. 195. — *Divi Augusti* edictum de rebus litigiosis. Fr. de I. F. §. 8. — *Divi Hadriani*: rescriptum de prudentium responsis. I, §. 7. edictum de his, qui sibi liberisque suis ab eo civitatem Romanam petebant. I, §. 55. rescriptum de probanda erroris causa. I, §. 73. constitutio de liberis a cive Romana ex alieno servo, cum quo volente domino coierit, susceptis. I, §. 84. edictum de peregrinorum liberis cum parentibus civitate Romana donatis non nisi causa cognita in parentum potestatem redigendis. I, §. 93. subscriptio, qua illud significatur: si quis cum uxore praegnante civitate Romana donatus fuerit, eum, qui nascitur, in potestate patris non fieri. I, §. 94. constitutio, qua cuidam XXV annis majori post hereditatem aditam relinquendae ejus veniam dedit. I, §. 163. constitutio de legato extraneae personae per praeceptionem relicto. II, §. 221. rescriptum de legatorum et fideicommissorum usuris. II, §. 280. epistola de plurium fidejussorum obligatione in partes deducenda. III, §. §. 121. 122. — *Divi Trajani*: constitutio de Latinis, qui invito vel ignorante patrono jus Quiritium ab Imperatore consecuti fuerint. III, §. §. 72. 73. edictum, ne qui provin-

cialium cum servis fiscalibus contrahant, nisi assignante procuratore. Fr. de I. F. §. 6. — *Divi Vespasiani* constitutio de liberis ex ancilla et libero natis. I, §. 85. — *Principales constitutiones*: quibus veteranis quibusdam connubium concedi solet cum his Latinis peregrinisve, quas primas post missionem uxores duxerint. I, §. 57. de nuptiis cum fratris vel sororis filia. I, §. 62. *Principum epistolae* de his, qui magistratu vel honore gerendo ad civitatem Romanam perveniunt. I, §. 96. *Constitutiones Principum* de testamentis militum. II, §. 109.

F.

Fufidius. II, §. 154.

H.

Hadrianus.

Hadrianus. I, §. 47. II, §. 57. *Divus Hadrianus*. I, §. §. 7. 30. 55. 73. 77. 80. 81. 84. 92. 93. 94. II, §. §. 143. 163. 221. 280. 285. 287. III, §. §. 121. 122.

Homerus. III, §. 141.

I.

Iavolenus. III, §. 70.

Iulianus. II, §. §. 218. 280.

L.

Labo. I, §. §. 135. 188.

II, §. 231. III, §. §. 140.

183. IV, §. 59.

Largus, Consul. III, §. 63.

Leges.

Lex XII Tabularum. I,

§. §. 111. 122. 132. 145.

155. 157. (165). II, §. §.

42. 45. 47. 49. 54. 64. 224.

III, §. §. (1). 9. 11. 17. 18.

19. 21. 23. 40. 46. 49. 51.

78. 82. 189. 190. 191. 192.

193. 194. 223. IV, §. §.

11. 14. 21. 28. 76. 79. —

L. Aebutia de tollendis

legis actionibus. IV, §. 30. —

L. Aelia Sentia. I, §. §. 13.

18. 27. 29. 31. 37. 38. 40.

47. 66. 68. 70. 71. 80. 139.

III, §. §. (5). 73. 74. —

L. Apuleja de sponsu. III,

§. 122. — *L. Aquilia.* III,

§. §. 202. 210. sq. IV, §. §.

37. 76. 109. — *L. Atilia*

de dandis tutoribus. I,

§. §. 185. sq. 195. — *L.*

Calpurnia, ut de omni

certa re per conditionem

agere liceret. IV, §. 19. —

Lex censoria. Fr. de I. F.

§. 18. — *L. Claudia* de

legitima mulierum tutela.

I, §. §. 157. 171. — *L. Cor-*

nelia de sponsoribus, fide-

promissoribus et fidejusso-

ribus. III, §. §. 124. 125. —

L. Falcidia. II, §. §. 227.

254. — *L. Furia Caninia.*

I, §. §. 42. sq. 189. II,

§. §. 228. 239. — *L. Furta*

de sponsu. II, §. §. 121.

122. IV, §. 22. — *L. Fu-*

ria testamentaria. III, §.

225. IV, §. §. 23. 24. 109. —

L. Hortensia de plebisci-

oitis. I, §. 3. — *L. Iulia*

de cessione honorum. III,

§. 78. — *L. Iulia* de fundo

dotali. II, §. 63. — *L. Iu-*

lia judiciaria. IV, §. 104.

Leges duae Iuliae judicia-

riae. IV, §. 30. — *L. Iulia*

de maritandis ordinibus. I,

§. 178. *L. Iulia caduca-*

ria. II, §. §. 111. 144. (150).

286. *L. Iulia et Papia*

Poppaea. I, §. 145. —

L. Iulia et Plautia. II,

§. 45. — *L. Iulia et Ti-*

tia. I, §. 185. sq. — *L.*

Iunia de Latinis libertinis,

I, §. §. 22. 23. 80. II, §. §.

110. 275. III, §. §. 56. 57.

70. — (*L. Iunia Velleja.* II,

§. 134.) — *L. Marcia* ad-

versus feneratoros. IV,

§. 23. — (*L. Mensia.* I,

§. §. 78. 79.) — *L. Ovi-*

nia (?) IV, §. 109. — *L.*

Papia II, §. §. 206. 207.

208. 286. III, §. §. 42. 44.

46. 47. 49. (50.) 51. 52.

53. — *L. Pinaria* de dan-

dis iudicibus. IV, §. 15. —

L. Publilia de sponsu. III,

§. 127. IV, §. 22. — *L.*

Silia, ut de certa pecunia

per conditionem agere li-

ceret. IV, §. 19. — *L. Ti-*

tia de dandis tutoribus. I,

§. 195. — *L. vicesima he-*

reditationum. III, §. 125. —

L. Voconia. II, §. §. 226.

274. — *Lex* de statu co-

rum, qui ex ancilla et libero, vel libera et servo nascuntur. I, §. §. 85. 86. — *Leges* de mulierum usucapione tollenda. I, §. 111. — *Lex* ***** , ut is, qui sponsores aut fidepromissores accipiat, praedicat palam, de qua re satis accipiat et quot sponsores aut fidepromissores accepturus sit. III, §. 123. — *Lex* ***** , ut iis, cum quibus per manus injectionem ageretur, manum sibi depellere liceret. IV, §. 25. — *Lex* ***** de pignoris captione publicanis danda. IV, §. 28.

Lupus, Consul. III, §. 63.

M.

Quintus Mucius. I, §. 188.
III, §. 149.

N.

Nero Cæsar. II, §. 197.
Nerva. II, §. §. 15. 195. III,
§. 133.

O.

Ofilius. III, §. 140.
Oratio D. Hadriani. II, §.
285. Vjd. *Senatusconsulta.*

P.

Pegasus.
Pegasus. III, §. 64. *Pe-*
gusus, Consul. I, §. 31.
II, §. 254.

Proculus. II, §. §. 15. 195.
231. III, §. 140.
Pusio, Consul. I, §. 31. II,
§. 254.

R.

Publius Rutilius, Praetor.
IV, §. 35.

S.

Sabinus.
Sabinus. II, §. §. 79. 154.
(195): 218. 244. III, §. §.
133. 161. 218. IV, §. §. 79.
114. *Masurius Sabinus.*
III, §. 183. — *Caetius Sa-*
binus. III, §. §. 70. 141.
Senatusconsulta.

Sc. Claudianum de libera muliere, quae se alieno servo junxerit. I, §. §. 84. 91. 160. — *Senatusconsulta auctore Hadriano* facta: de peregrinorum servis in fraudem creditorum non manumittendis. I, §. 47. ut ex Latino et civē Romana natus civis Romanus nascatur. I, §. §. 30. 80. et ut ex Latino et peregrina, item contra ex peregrino et Latina qui nascitur matris condicionem sequatur. I, §. 81. ut qui ex nuptiis inter civem Romanam et peregrinum contractis nascitur, etsi non fuerit conubium, justus patris filius sit. I, §. §. 77. 92(?). ut lucrativae pro herede usucapiones revocentur. II, §. 57. ne is, cujus nomine

post mortem patris erroris causa probata fuerit, testamentum rumpat, in quo heres scriptus vel exheredatus sit, II, §. 143. de fideicommissis peregrino vel incertae personae relictis. II, §. §. 285. 287. de Latinis, qui ignorante vel recusante patrono ab Imperatore jus Quiritium consecuti fuerint. III, §. 73. — Sc. Largianum. III, §. 63. sq. — Sc. Neronianum de legatis. II, §. §. 197. 198. 212. 218. 220. 222. — Sc. Pegaso et Pusione Coss. factum de jure civitatis Romanae ex lege Aelia Sentia adipiscendae etiam majoribus XXX annorum manumissis et Latinis factis concedendo. I, §. 31. — Sc. Pegasianum de fideicommissis. II, §. §. 254. 256. 258. 259. 286. — Sc. Trebellianum. II, §. §. 253. 255. 258. — Senatuscon-

sulta ad L. Furiam Caninianam facta. I, §. 46. — Sc. de erroris causa liberorum nomine probanda. I, §. 67. sq. II, §. 142. III, §. §. (5). 73. — Sc. de petendis tutoribus. I, §. §. 173. 174. 177. 180. 182. — Sc. de servis fugitivis. Fr. de I. F. §. 9.

Servius.

Servius. II, §. 244. Servius Sulpicius. I, §. 188. (II, §. 149.) III, §. §. 179. 183.

Sextus, II, §. 218.

T.

Divus Trajanus. III, §. 72. Fr. de I. F. §. 6.

Trebellius Maximus, Consul. II, §. 253.

Tubero. I, §. 136.

V.

Divus Vespasianus. I, §. 85.

Dissensionis inter suos praeceptores (Sabinianos) et diversae scholae auctores (Proculianos) mentionem Gajus inficit locis his: I, §. 196. II, §. §. 15. 37. 79. 123. 195. 200. 217. 219. 220. 221. 222. 223. 231. 244. III, §. §. 87. 98. 103. 141. 167. 168. 177. 178. IV, §. §. 78. 79. (114).

ADDENDA ET CORRIGENDA.

IN PRAEFATIONE ET INDICIBVS SIGLARVM.

Pag. LXIII. lin. 19. 20. „De auctore” fragmenti illius, in quo de jure fisci agitur, „nihil habeo, quod asseverare possim” Ad hunc locum doctissimus Caplickius notat: Ea, quae fragmenti §. 19. continentur, iisdem fere verbis exprimit L. 45. §. 3. de jure fisci, quae e Pauli Libro V. Sententiarum in Digesta migravit. Ibi enim sic legitur: A debitore fisci in fraudem datas libertates retrahi placuit. Sane ipsam ita ab alio emere mancipium, ut manumittat, non est prohibitum: ergo tunc et libertatem praestare poterit (Cod. Flor.: possit).

Iis, quae pag. XLIX — LI. de Indice Siglarum Praefationis calci annexo disputantur, illud adjiciendum est, ad hunc Indicem maximam partem referenda esse notarum criticarum loca ea, in quibus ad Praefationem ablegatur lector.

Pag. XCVIII. lin. 26. Adde: 136, 18.

IN GAII INSTITVTIONVM COMMENTARIO I.

§. 1. vers. fin. post verba „quasi quo” contra Cod. fidem omissa est vox *iuro*.

§. 3. vers. fin. „sine auctoritate” Cod.: sine *auctoritatem* Not. infer. „Plinius, Hist. nat. Lib. X, cap. 16.” *Lege Lib. XVI, cap. 10.*

§. 5. „optineat” Cod. *optineatur*

§. 7. post med. „optinet” Cod. *optinetur* „uelit” Cod. *uollit* „sequi” Cod. *sedj* „significatur” Cod. *significant*

§. 12. in fine. „prius de dediticiis” Cod. *prius dediticis*

Rubr. §. 13. praemiss. „III. De dediticiis” Cod. *III. de dediticis*

§. 16. „Si vero” Scribe: *Si uero*

§. 19. med. „paedagogum” Cod. *pslagogum*

§. 20. init „quinque equitum” Cod. *quinqueqtum*

§. 21. Not. 8. in fine. Adde *item §. §. 154. et 160.*

§. 22. Not. 13. Post „Sched.” insere: *s (sunt)*

§. 25. Not. infer. „Vlpianus, Fragm. XX, §. 2.” Pro XX scribe XXII

§. 29. post med. „causa^{us} uxorem” Pone: causa^{us} | uxorem

§. 32. init. „*****” Lege *Vtique*. Abegg.

§. 35. „et^{us} ius” Pone *et^{us}* | ius Praeter loca ad hanc §. allegata conferenda est Fragm. veter. ICTi de jur. specieb. §. 16. item Vlpianus, Fragm. III, §. 4. Epitome; I, 1, §. 4. (Vid. Praefat. pag. LVII. not. 60.). Tac., Ann. XIII, 27. Plin., VII, ep. 16.

§. 37. „qui^{us} in” Pone: *qui^{us}* | in

§. 42. Conf. Commentar. II. §. 228.

§. 43. med. „plures quam XXX” Pone: plures | quam XXX

§. 44. In not. infer. adde Tit. I. de lege Fur. Can. sublata.

§. 45. init. „dimidia” Cod. *dimidiam* „quid|ta” Cod. *quin|tam* med. „absurdum, Cod. *abosurdum*

§. 50. „istae” Cod. *iustae*

§. 54. med. „esse intellegitur” Cod. *se intellegat*

§. 55. init. „quod ius proprium civium Romanorum est.” Conf. §. 189. in fine „in potestate parentum liberos esse” Cod.: in *potestatem* etc.

§. 56. med. „conubium habeant” Cod.: conubium *ha|beant*

§. 57. in fine „in potestate parentum fiunt” Sched.: in *potestatem* etc.

§. 59. init. „liberorumue locum” Cod. *liberor|ue|hoc*

§. 61. med. „constat adoptio” Cod.: *stant adoptio*

§. 63. init. „socrus^{us}, aut” Pone: *socrus^{us}*, | aut post med. „nuptiae esse” Cod. *nuptiaesse*

§. 64. vers. fin. „cum **is etiam** incertus sit” An: cum pater incertus sit? He is.

§. 67. init. „ignorantiam” Cod. *ignorantiam*

§. 71. init. „duxisset. Item” Cod.: *duxissent item* „credidissent” Sched. *credediss.?*

§. 76. init. „diximus” Sched. *dicimus* In not. priorib. ante verba „Novus in Cod.” inserendus est numerus 1

§. 79. „ciuitates” Cod. *ciuitate*

§. 80. med. „conubium inter” Cod. *conubion &*

§. 81. med. „auctore” Cod. *au|ctor*

§. 83. „legis” Cod. *legi*

§. 85. init. „ancilla” Cod. *accilla* „liberi” Cod. *libere* „masculi” Cod. *masculi* post med. „inele|gantia” Cod. *inle|gantia*

§. 86. vers. fin. „nascitur” Sched. *nascuntur?*

§. 87. in fine „redigatur” Cod. *redigantur*

§. 88. ante med. „licet ciuis” Cod.: licet ciues post med. „in potestate patris est” Cod.: in potestatem etc.

§. 89. in fine „sumunt” Cod. sumuntur

§. 90. init. „praegnantis” Lege cui Romanas praegnantem In Cod. sic scriptum esse puto: *et. pgnanti* Sav. „interdictum” Sched. *dictum* in fine „nasci” Cod. nascit

§. 91. post med. „iustis” Cod. iustis

§. 94. vers. med. „diui” Cod. diuis in fine „in potestate sua ha|beat” Sched.: in potestate suam ha|beat

§. 95. „qui *****” Lege: qui Latini senatusconsulto. Schrader. Equidem in Cod. sic scriptum esse conjicio: qui latini *ē.* (sunt) *ē.* (et)

§. 101. Conf. L. 21. de adoptionibus (e Gaji Libro singulari Regular.).

§. 103. „Illud” Cod. illi

§. 110. „itaque tribus” Cod. itaqueteribus

§. 111. ante med. „transibat” Cod. transiebat

§. 112. post med. „quod ius” Cod.: quos ius „flamines” Cod. flamines

§. 114. init. „sed etiam cum extraneo” Conf. Commentar. II. §. 139. item Cicero, pro Muraena, cap. 12.

§. 115. ante med. „tutorem” Sched. tuorem

§. 116. sq. De liberis hominibus mancipio dandis conferendi sunt Livius, Lib. XLI, cap. 8. et Festus sub voce Deminutus.

§. 119. init. „ima|ginaria” Sched. inma|ginaria

§. 120. vers. fin. „qualia” Cod. quali

§. 121. init. „praediorum” Sched. *pdiorum* med. „accipit” Cod. accepit

§. 122. init. „ad|hibetur” Fortasse legendum *perhibetur.* post med. „adhuc” Cod. adhuc

§. 123. med. „possint” Sched. possunt

§. 125. „potestate liberantur, ex iis intellege” Haec asteriscis includenda erant.

§. 129. vers. fin. „ab hostibus” Sched.: ab hoibus

§. 132. init. „in pote|state pare|ntium esse” Sched.: — |statem pare — —

§. 145. post med. „lege Iulia et Papia Poppaea” Sched.: *le. iul. et pap. popaea* „honorem” Cod. honores „lege” Cod. legi

§. 147. in fine „sit” Cod. sint

§. 148. „(Ei)” Scribendum potius *Vxori*. Sav. „filii” Cod. filia „nepti” Cod. nepti

§. 149. „*MEIS*, uel *VXORI MEAE*“ Cod.: *meos* uel uxori *mae*

§. 150. init. „*recepta*“ Cod. *recepta*

§. 153. init. „*differunt*“ Cod. *differant* in fine „*habet*“ Cod. *habetis*

§. 156. vers. fin. „*amitae et materteras*“ Delenda est particula *et*, quae non extat in Cod.

§. 160. In margine pro numero LXVI. ponendus est numerus *LXVII*.

§. 162. vers. fin. „*quotiens*“ Sched. *quotiens* „*diminuatur*“ Cod. *diminuantur*

§. 170. in fine. „*habuerit*“ Cod. *habueri*

§. 172. Not. 6. Pro 12 pone 23.

§. 175. init. „*remancipatam*“ Cod. *remancipatam* vers. fin. „*liberi*“ Cod. *libere*

§. 185. ante med. „*urbano*“ Cod. *urbano* in fine „*provinciarum*“ Sched. *prouincilaru*

§. 188. vers. fin. „*alii tria*“ Conf. Vlpianus, Fragm. XI, §. 2.

§. 190. init. „*pretiosa ratio*“ Conf. Commentar. II. §. 232. post med. „*ipsae*“ Sched. *ipsi*

§. 192. med. „*interueniat*“ Cod. *interueniant* In not. infer. addendus est locus Vlpiani, Fragm. XXIX, §. 3.

§. 193. Not. 21. Fortasse legendum *Batestaniorum*. Vid. Gruter. Inscript. pag. 225. nr. 2, et pag. 174. nr. 3. Nominantur tamen etiam *Bastetani* ibid. pag. 349. nr. 1. Dirksen.

§. 196. ante med. „*id est*“ Lege: *hoc est*. Schrader.

IN COMMENTARIO II.

Init. „§. Religiosum“ Inserendus est post paragraphum numerus 6.

§. 21. „*proprie populi Romani*“ „*proprie Caesaris*“ Lege *propriae*. Hollw.

§. 30. in fine „*retinet*“ Cod. *retinetur* Conferendus est ad hanc §. Paulus, III, 6, §. 32.

§. 31. init. „*quis*“ Cod. *quis* vers. fin. „*stipulatio[ni]bus*“ Sched. *sipulatio[ni]b* „*recipiunt*“ Cod. *recipiunt* Locis ad hanc §. allegatis adde L. 3. pr. de usufructu (e Gaji *Reb. cottid.*)

§. 35. ante med. „*si cesserit*“ Cod.: *si cederit*

§. 36. ante med. „*agit*“ Cod. *agi*

§. 37. med. „*statim*“ Cod. *statem* „*existat*“ Cod. *existant* „*apparebit*“ Cod. *apparebit*

- §. 38. post med. „possum" Cod. *p'sum'*
 §. 39. „procurator" Cod. *peuratio*
 §. 41. post med. „usucapias semel" Cod. *usucapiasemel*
 Ad §. §. 41. et 42. conferenda est §. 204.
 §. 45. post med. „possideat" Cod. *p'sideat'*
 §. 51. init. „aliquis | sine" Cod. *aliquit' | ino* in fine
 „furtum fundi" Lege *furtiuum fundum*. In Cod. fuerit *furtiu*
fundum. Heis.
 §. 52. post med. „possederit" Cod. *posiderit* „uocatur"
 Cod. *uacatur*
 §. 55. vers. fin. „observatio" Cod. *obl'eruatio*
 §. 57. init. „ex aucto|ritate" Cod. : *ex haucto|ritatem* med.
 „usucapiones" Cod. *usucapionem*
 §. 59. „uel in iure cesserit" Conf. Isidorus, Origin, Lib. V.
 cap. 25.
 §. 60. post med. „soluta" Cod. *soluita*
 §. 61. ipit. „possederit" Cod. *possiderit*
 §. 66. post med. „quia antea" Cod. *quiantea*
 §. 68. in fine „deseruerint" Cod. *desieruerint*
 §. 70. Delenda est linea ante paragraphum posita. vers.
 fin. „quod uolgo" Cod. *quuo|lgo* „fallat" Cod. *fallatur*
 §. 72. init. „communis" Cod. *commune* „possident"
 Sched. *p'sident'*
 §. 73. „cedit" Cod. *ceditur*
 §. 77. med. „cedunt" Cod. *cedant'* „libros" Cod. *librus*
 §. 78. init. „sed si" Cod. : *sed |si* „imaginem" Cod.
inmaginem „subripuisses" Cod. *subripuit'se*
 §. 90. in fine „ipsa" Cod. *ipsa*
 §. 94. init. „aliquam" Cod. *aliquit'* post med. „di-
 stinctionem" Sched. *dsuntion*
 §. 99. „hereditatibus" Cod. *htabib.*
 §. 100. Dele lineam paragrapho praepositam.
 §. 102. post med. „uullet" Cod. *uulletur*
 §. 104. vers fin. „scripserit" Cod. *scri|serit*
 §. 106. init. „qui in" Cod. *quin*
 §. 108. init. ante uerbum *potestate* omissus est semicir-
 culus. in fine pro „is" Cod. *is* exhibet Not. infer.
 Adde: item Ulpianus, L. 20. pr. qui testam. fac. poss.
 §. 113. in fine „nanciscitur" Cod. *nancicit'*
 §. 115. In uerbo „observatio" pro currente *o* pone vulga-
 rem. Verbum „nuncupationibus" in Cod. sic scriptum
 est: *nuncupa'nib*
 §. 117. init. „illa" Cod. *illam*

- §. 120. Conf. Collatio, Tit. XVI, §. 3. init.
- §. 122. vers. fin. „patronum” Cod. *patronorum*
- §. 123. init. „debet” Cod. *debet* „filius” Cod. *filius*
- §. 124. In fine not. infer. pro 21. b. scribe 4. b.
- §. 126. vers. fin. „habiturae essent” Cod. *habiturosent*
- §. 130. In margine pro numero 2. pone 12.
- §. 130. „haec” Scriptum oportebat *haec*
- §. 141. „rumpit” Cod. *rumpitur* „prodest” Sched. *prodes*
- §. 143. post med. „in eo” Cod.: in *eos*
- §. 144. med. „per exceptionem” An: per *cretionem*? „lege Iulia” Cod.: lege *iul.*
- §. 155. ante med. „propter contractionem” Legendum videtur *pro portione*. Heis.
- §. 157. init. „domestici” Cod. *domnestici* „quodammodo” Cod. *quodammodo*
- §. 163. init. „cui” Cod. *ui* post med. „damnosam” Cod. *damnosan*
- §. 171. init. „omnia cretio” Cod.: omnia *cretio*
- §. 172. vers. fin. „institutus” Cod. *intitutus*
- §. 174. init. „hoc” Cod. *ho*
- §. 175. „in unius” Cod.: in *unius*
- §. 181. init. „subiectus” Cod. *subietus* vers fin. „substitutiones” Cod. *substitutions*
- §. 182. post med. „exheredatis” Cod. *exhereditatis*
- §. 184. vers fin. „nostram” Cod. *nostrum*
- §. 191. init. Interiори margini adscribendum est verbum *Post.*
- §. 195. med. „aliter” Cod. *alite*
- §. 196. ante med. „quidem” Cod. *quidem* post med. „pecunia numerata” Cod. *pecuniam numeratam* „faceret testamentum” Cod. *faceret testamentum*
- §. 197. post med. „utile” Cod. *utlie*
- §. 198. in fine. „uoluntatem” Cod. *uoluntatem*
- §. 199. vers. fin. „LVCIO TITIO HOMINEM STICHVM” Cod.: l. titio hominem *stichum*
- §. 200. post med. „diuersae” Cod. *diuerso*
- §. 201. „STICHVM” Cod. *sticu.* „DARE” Cod. *darem*
- §. 205. „debentur” * * * * *
Lego: debentur, *suis omnes veniant ad legatum, suis non.*
Heis.
- §. 206. init. „retijneri” Cod. *retijnero* post med. „fuisse” Cod. *fuisset*

- §. 212. ante med. „quia“ Melius *quin.*
 §. 213. med. „eam“ Cod. *esam*
 §. 215. vers. fin. „habet rem Cod. *habersm*
 §. 216. „legamus“ Cod. *legatumus* „τιτιν“ Cod. *ti-
 tious*
 §. 217. post med. „quod tantum in | eius persona procedit“
 Sched. *psonam* exhibent. in fine. „quod is etc. praecipiat
 |legatum (quod) habiturus sit.“ Lege: quod is etc. *praecipuum*
legatum habiturus sit. Sav.
 §. 219. ante med. „fuerit“ Cod. *fuerint*
 §. 220. med. „ena|tusconsulto“ Cod. *ena|tusconsulta* „ali-
 quo“ Cod. *aliquid* vers. fin. „soluta pecunia“ Cod. *solu-
 tam pecuniam*
 §. 221. in fine. „constitutione“ Cod. *constitutionem*
 §. 224. init. „olim“ Cod. *olum*
 §. 225. Ad ipit. conf. Ulpianus; Fragm. XXVIII, §. 7,
 „per|missum“ Sched. *peumissum*
 §. 226. ante med. „caperent“ Cod. *caperentur* post
 med. „naseba|tur“ Cod. *nascaban|tur*
 §. 229. „fundamen|tum“ Cod. *fundam|tum*
 §. 230. „ratione nec“ Cod. *rationee*
 §. 231. „existimant“ Cod. *existimantur*
 §. 232. vers. fin. „pretiosa ratione“ Conf. Commentar. I.
 §. 190.
 §. 234. „forsitan“ Cod. *forsitam*
 §. 238. Conf. Paulus, III, 6, §. 13. init. huj. §. pro
 „subiicit“ Cod. exhibet *subicitur*
 §. 244. vers. fin. „esset“ Sched. *es* „scholae“ Cod.
sichole
 §. 248. „committatur“ Cod. *committabatur*
 §. 251. init. „hereditate“ Cod. *htatem*
 §. 252. post med. „dedisset“ Sched. *dedisse* „ut“
 Sched. In Cod. fortasse fuit *ut* „inuicem“ Sched.
inuo
 §. 254. vers. fin. „caedem“ Cod. *eadem*
 §. 255. init. „quam“ Cod. *quan*
 §. 257. init. „semel“ Cod. *smel* post med. „parti|a-
 rium“ Cod. *parti|arum*
 §. 259. in fine. „Pegasiano“ Cod. *pegasiano*
 §. 262. init. „ipsam“ Cod. *ipsum* med. „aliena“ Cod.
alienam
 §. 265. „seruus“ Cod. *serus*

§. 283. vers. fin. „idem scilicet iuris est de eo legato, quod”
Delenda videtur vox *legato*. Sav.

§. 286. vers. fin. „si nullos liberos habebunt” Lego: si
nulli l. h. Sav.

§. 289. Conf. Modestinus, L. 1. §. 1. de confirmando tutore.

IN COMMENTARIO III.

§. 8. in fine „nam” Cod. *unam* „dimidia pars”
Cod.: *dimidiam* pars.

§. 10. init. „uirilis sexus” Cod. *uiris sexus*

§. 17. Not. 3. Scribe: Coll.: *primo commentariorum et ul-*
timum est.

§. 23. „habent” Cod. *habent*

§. 27. init. „Agnatos” Cod. *adnatos*

§. 41. init. „relinquat” Cod. *relinquitur* med. „nuru”
Cod.: *nurus*

§. 50. Apud Vipianum, Fragm. XXIX, §. 7. pro *ipsti* legent-
dum videtur *ipsa*.

§. 53. Dubitari potest, utrum Codicis scripturae inhaerens
dum, an pro *patroni* legendum sit *patronae*.

§. 56. init. „quos Praetor in libertate tuebatur” Sched.
libtoem (libertatem) exhibent. post med. „et *****
***** cederent, *** possent” Sched. vocem et dubiam esse
testantur. Itaque iuuenis ornatissimus F. L. Keller, Tiguri-
nus, in Cod. ita scriptum esse coniecit: *quia n' (nec) aplus ut*
serui decederent, et possent

§. 57. „quae in hereditate etc. observantur” Sched.: que in
htatem etc.

§. 59. in fine. „fue|rit” Cod. *fue|ri*

§. 60. init. „excludit” Cod. *excluditur* vers. fin. „ad
alterius” Cod.: ad *lterius*

§. 62. „si alter etc. suam partem | in hereditate etc. spernat”
In Cod. scriptum est *hereditatem*

§. 64. Not. 24. Pro *senatusconsultum non pertinere* pohe
bona Latinorum pertinere.

§. 73. in fine. Post *civitatem* adda *Romanam*. Conf. Index
Siglarum pag. LXXXV.

§. 75. init. „futuri” Cod. *futuris* post med. „pleria-
que” Cod. *plisque*

§. 76. „Latini decessissent” Cod.: *latini* decessissent

§. 77. „de ea” Cod. *dea*

§. 84. in fine „et si aduersus” etc. Conf. Commentar. IV.
§. 80.

- §. 87. post med. „aditam” Cod. *aditam*
- §. 91. „PARET” Cod. *parret*. post med. „haec”
Cod. *hæc*
- §. 92. init. „responsione” Sched. *responsione*
- §. 93. init. „ceterae” Cod. *cetera* „Graecam” Cod.
eresam post med. „intellectum” Cod. *intellectam* „ha-
beant. at” Cod.: *habeantur ad*
- §. 94. in fine „stipulatu” Cod. *stipulat*
- §. 95. „potest si” Sched. *potest*
- §. 96. Not. 8. Lege: quid moris sit. S a v.
- §. 97. init. „inutilis” Cod. *mutilis*
- §. 98. ante med. „impossibili [condicione” Cod.: *impossibili
co | condicione*
- §. 100. „POST” Cod. *por* Locis in not. infer. allega-
tis adde L. un. C. ut act. et ab hered. et contra hered. incip.
- §. 102. init. „sestertia x” Cod.: *sesstertia x*. §. 5. I.
de inutilibus stipulationibus, similis illa huius Gaii loco non ar-
gumento tantum, sed etiam verbis tenus, sic habet: *Præterea
inutilis est stipulatio, si quis ad ea, quae interrogatus fuerit,
non respondeat: veluti si decem aureos a te dari (Bien, addit
sibi) stipuletur, tu quinque promittas, vel contra; aut si ille
pure stipuletur, tu sub condicione promittas etc. Ceterum con-
ferendus est Ulpianus, L. 1. §. 4. de verbor. obligat.*
- §. 117. „adstipulatorem vero” etc. Conf. Paulus L. ult. de
solutionibus.
- §. 119. init. „post” Cod. *pos*
- §. 124. post med. „est eam” Cod. *esā*, pro *ē, eā*. Conf.
Index Siglarum pag. LXXXIX, lin. 26.
- Ad §. 127. praeter loca ibi adducta conferendae sunt Com-
mentar. IV. §. 9. 25. 171.
- §. 131. Transcriptiorum et arcariorum nominum differenti-
am Donatus tangit, ad Terentii Phormionem, Act. V, sc. 7,
v. 29. item ad Adelphos, Act. H, sc. 4, v. 13.
- §. 135. init. „consensu” Cod. *conconsu*
- §. 141. post med. „et reliqua” Sched. *et r (vel p) cl (vel h
pro b) u* (cui superne ad scripta videtur littera a) In Cod. sine
dubio sic fuit: *et reliq*
- §. 149. vers. fin. „coiri” Cod. *coire*
- §. 153. Ad priorem huius articuli partem pertinet §. 7. I.
de societate; neque verò ad articulum sequentem, ubi allegari
non debebat.
- §. 156. init. „superuacuum” Sched. *spuacuum* vers. fin.
„teneatur” Cod. *teneant*

- §. 157. „fur|tum aut iniuriam” Sched.: fur|tum *xi* (i. e. autem) iniuriam
- §. 173. post med.: „aes” Cod. *ae* De hujus §. argumento conf. Livius, Lib. VI, cap. 14. et Festus sub voce Nexum.
- §. 174. Not. 12. „p'tri(?)oman (vel u)” Lege *pdstremam*. Sav.
- §. 175. vers. fin. „liberari” Cod. *librari*
- §. 179. post med. „nouationem fieri et rem perire” Cod.: *nouationum* fieri etc.
- §. 197. post med.: „intellexisset” Sched. *intellexisson*
- §. 200. post med. „seruum” Cod. *serdum*.
- §. 202. in fine. „Aquiliam” Cod. *aliquiliam*
- §. 214. med. „qui in” Cod. *quin*
- §. 220. ante med. „bona alicuius” Cod. *nonaliciuis*
- §. 222. vers. fin. „quis seruo” Cod. *quiseruo*
- §. 223. vers. fin. „erat” Cod. *erit*
- §. 224. Conf. Collatio, Tit. II, §. 6.
- §. 225. Not. 13. in fine. Adde: Sequens pagina (188.) vacua est.

IN COMMENTARIO IV.

- §. 16. med. „dicebat: QVANDO” Pone: dicebat: |QVANDO. Ad hanc lineam, quae a verbo QVANDO incipit, pertinet numerus 24. a typographo ad praecedentem lineam appositus „**** asses sacramenti nominabant.” Lege: *sen l.* (quinquaginta) asses sacramenti nominabant. Sav.
- §. 21. Conf. Paulus. L. 9. de sery. exportand.
- §. 29. in fine „nefasto quoque die, id est, quo non licebat lege agere” Conf. Varro, de Ling. Lat. Lib. V. (ap. Gothofred. pag. 35.) et Ovidius, Fastor. Lib. I, vers. 47. 48.
- §. 31. „si centumvirale iudicium” etc. Conf. Cicero, pro Caecina, cap. 33. item Oratio pro domo, cap. 29. Not. 4. 5. „c'adgent iure (vel o) (?)” etc. In Cod. sic fuisse existimo: c' (cum) ad cent. uiros (cent. uuiros) it' (itur) ante lege agit' (agitur) sacramento. Hollw.
- §. 34. Not. 8. „quuu (lin. 20.) usa certus id est ipse actor” Lege: *q* (quod) *aulus agerius* id est ipse actor. Hollw. „a (vel e) **** n **** (lin. 21.) deo (vel e' u (vel n, vel u) oas (vel g) ituu” Lego: a num. (numero) *negi|d.* (negidio) c' (cum) *quo agitur*. Idem.
- §. 40. Conf. Collatio, Tit. II, §. 6.
- §. 44. Conf. Theophilus, IV, 6, §. 13.
- §. 46. „SESTERTIVM X MILIA” Conf. Vlpianus L. 24. et Modestinus L. 25. de in jus vocando: uterque *quinqua-*

gentia aureorum iudicium patrono dari docet. Eadem quantitas in Institutionibus significatur.

§. 51. Conf. Festus sub voce *Taxat*.

§. 53. Conf. Paulus, I, 10. item altera illa Diocletiani et Maximiani Constitutio, quae inter Codicis Hermogeniani reliquias collocari solet in Tit. V. (Schulting, pag. 712.) quamque cap. 5. exhibet Consultationis auctor (vid. Schulting, p. 818. et Ius Civile Antejust. p. 1484. 85.).

§. 54. Conf. Cicero; pro Roscio Comoedo, cap. 4. Gajus, L. 76. §. 1. de rei vindicatione et Paulus, L. 8. §. 1. eorumque dividendo. post med. „uelut si” etc. Iam ita legendum censeo: uelut si | *quis* (In Cod. fuerit *qs*) *quantam* partem petat in eo fundo, quo de agitur, *nescius esset*. Sav.

§. 57. „sed (*reus, cum*) iniquam formulam acceperit, in integrum restituitur” Lege: sed (*si*) iniquam f. a., i. integrum (*reus*) restituitur. Sav. (Sched.: *sed iniquam formulam acceperit in integrum restituit*) „hoc solum (*actor*) consequitur” Haec, etiam non inserta voce *actor*, tamen ad actorem referenda erunt. Idem.

§. 61. Conf. Paulus, II, 5, §. 3.

§. 71. in fine contra Codicis fidem scriptum extat „proponitur”. Corrige *praeponitur*. Conf. Index Siglarum pag. CXV.

§. 78. imit. „cum, qui in” Sched.: cum *qs*

§. 79. post med. „Sabinus” Cod. *shuint*.

§. 80. Vnterholzner o sic legendum videtur: Haec ita de his personis, quae in potestate sunt, siue ex contractu, siue ex maleficio *earum agatur*. Iam ad eas personas, quae in manu mancipioe sunt, *transeamus*. Cum *ex contractu earum ageretur*, nisi ab eo, cuius iuri subiectae sint, *in solidum defendantur*, bona etc. *uoneunt*. Equidem pro „cum ex contractu” etc. malim: cum *quibus si ex contractu earum agatur*. Vers. fin. huj. §. male scriptum est „*future forent*” Corrige: *future forent*. Denique ad verba „nisi ab eo etc. defendantur” conf. Commentar. III. §. 84.

§. 81. Conf. Iulianus L. 39. §. 4. et Ulpianus L. 42. §. 1. de noxalib. actionib.

§. 82. Conf. Ulpianus, L. 128. pr. de reg. jur.

§. 83. imit. „Cognitor *****” Librarium sic scripsisse puto: cognitor *qd.* (quidem) *certis ubis* (uerbis). Hollw. „LUCIUM TITIVM ***** itaque” etc. In Cod. fuerit: *lucium titium tibi cognitorem do aduentariu* | ita *q* (quod) *tu a me fundum petis i* (in) *eam re*.

ro. (rem) tibi publicum ma|euum cognitorem do. Idem. Similis est de restituendo hoc loco Vnterholzneri sententia, qui praeterea in fine hujus §. pro „ot suscepit” legendum censet: atque suscepit.

§. 87. Ad hujus §. initium trahendus est numerus 12. in-
teriori margini adscriptus.

§. 89. ante med. „eo, |quod interea” Pone: eo, quod
|interea

§. 94. vers. med. „is, cum quo agitur *****”
Lege: is, cum quo agitur, non restipulatur. Sav.

§. 95. Not. 18. in fine. Vnterholznero in litteris
„(vel g)reptam” legis nomen latere videtur.

§. §. 97. 98. Conf. L. un. C. de satisdando (Dioelet. et
Maxim.)

§. 101. Conf. Cicero, pro Quintio, cap. 7. in fine.

§. 102. Conf. Cicero, pro Quintio, cap. 8.

§. 104. med. „eaeque lege Iulia” etc. Conf. Marcellus, L. 2.
de divers. temporalib. praescriptionib.

§. 106. post med. „nihilominus” Cod. nihilominus

§. 109. in fine. „Romanos” Cod. romanus

§. 111. „Aliquando tamen ***** |imita-
tur ius legitimum” Legerim: Aliquando tamen praetorias
actiones |imitantur i. l. Vnterholzner. in fine. „sit”
Cod. sint

§. 117. post med. „item si fundum litigiosum” etc. Conf.
Fragm. de Iure Fisci §. 8.

§. 131. ante med. „EA RES AGATUR” Conf. Cicero de
finibus, Lib. II, cap. 1. in fine. (Inspicienda imprimis est Da-
visii editio.) „CIVIS XXI DIES FIT” Confer. Cicero
de Oratore, Lib. I, cap. 37. Vicina hujus articuli argu-
mento ea quoque videntur, quae ab Ulpiano et Paulo propo-
nuntur L. 11. §. 2. et L. 14. §. 2. de except. rei judic.

§. 133. init. „omnes praescriptiones ab actore” Confer.
Cicero de Oratore, Lib. I, cap. 37. „PRAEIUDICIUM
HEREDITATI NON FIAT” Conf. Gajus, L. 1. §. 1. fam.
hercisc.; Iulianus, L. 13. de except.; Ulpianus, L. 25. §. 17. de
hered. petit.; item Africanus L. 16. et L. 18. de except.
Not. 30. In Cod. sic scriptum esse puto: ea res agat' quod
pau|dicium. Hollw.

§. 134. „demonstra' ||tione” Legendum: inen||tione. Sav.
„de pacto” Malim: de facto. Idem

§. 144. init. In interiore margine appone Adip.

§. 150. In exteriori margine pro XLIX^a. scribendum XLIX^b.

§. 154. Ad hujus articuli causam etiam spectat Orationis pro Caecina cap. 31.

§. 155. Not. infer. Adde *et cap. 8.*

§. 157. „duplicia, alia” Cod. *duplicialia*

§. 160. med. „utroque” Cod. *utroui|q̄* (utrobique).

§. 163. Not. 7. in fine. „q. (pro 'y)” Scribe: *q* (pro *q̄*)

§. 165. Conf. Cicero, pro Caecina, cap. 8. in fine.

§. 171. Conf. Lex Galliae Cisalpinæ, col. I, lin. 34. 35. 6.

8. 12. 16. item Cicero, pro Roscio Comoedo, cap. 4.

§. 175. Not. 4. Scribe: Sched. *ad/cia|sr* (val p).

§. 184. Conf. Commentar. III. §. 224.

IN FRAGMENTO VETERIS IVRISCONSULTI DE IVRE FISCO.

§. 9. Conf. Collatio, Tit. XIV, §. 3. in fine.

§. 14. Not. 1. vers. med. „dicun|t” Pone *dicu|t*

§. 19. Vid. Paulus, L. 45. §. 3. de jure fisci.

Non pauca, quae pertinent ad castigandas notas criticas, Siglarum Indicibus inserta sunt: quae hoc loco repetere super-
vacuum visum est.

AD GAIUM EMENDATIONES CRAMERI.

Lib. I. §. 14. „*Dediticii uocantur autem hi, qui*”
Vocantur autem sic, qui.

§. 18. „*annis*” *Lege annorum: sic enim in Gaji codice ubique accipiendae videntur litterae ann.*

§. 56. „*ut non (solum) ciues Romani fiant, set in potestate patris sint*” (*solum*) dele; at post scribe *set et.*

§. 66. „*Quodsi enim*” *Lege: Itaque si, vel quid simile: nam post vocem quodsi non recte ponitur enim, (*)*

§. 83. „*Animaduertere tamen debemus non esse (observandam) iuris gentium regulam*” *Superflua est inserta vox observandam: non esse iuris gentium regulam, idem significat, ad: non valere i. g. r.*

§. 84. „*coisset*” *Malim coierit.*

§. 96. „*uel magistratum*” *Lege: uero magistratum.*

§. 118. vers. fin. „*coemptionatoresque suo iure*” *Scribe: coemptionatoresque e suo iure.*

§. 157. in fine. „*non possunt*” *Lege: non amplius possunt.*

Lib. II. §. 7. post med. „****** quod*” *Lego: quemadmodum quod. „***** pro sacro habetur” Lego: attamen p. s. h.*

§. 81. „*pecunia*” *Legendum: ea pecunia.*

§. 87. ante med. „*ipse is enim*” *Melius: ipse etenim.*

§. 104. post med. „*HAEC ITA, VE*” *Comma non post, sed ante vocem ITA collocandum est.*

§. 135. post med. „*quia si neque*” *Scribe: quodsi neque; haec enim lectio praefenda videtur.*

§. 139. „*uel quae in manu fuit, nubat*” *Lege meo periculo: uel quae in manu filii nubat.*

§. 155. post med. „*ceterorum hominum*” *Lege: ceterorum omnium.*

§. 178. in fine „*et amplius*” *Melius: at amplius.*

§. 181. vers. fin. „*quod, si ita*” *Gajus mea opinione scripsit: quod, nisi ita.*

Lib. III. §. 119. init. „*ueluti cum pupillus*” *Fortasse legendum: neltuti quando pupillus.*

§. 121. „*Item sponsores et fidepromissores*” *Non video,*

(*) In hoc lapsus me esse ingenue fateor. G.

cur non singulari numero legamus: Item *sponsor et fidepromissor*.

Reliquas Cramerii conjecturas suis ad Gajum notis criticis intexit nuperque publici juris fecit doctissimus Brinkmannus, libello edito, cui titulus inscriptus est: *Notae subiectae ad Gaji Institutionum Commentarios*. Auctore H. R. Brinkmanno. Slesvici, 1821. Insunt, ut alia multa, ita quaedam quoque emendationes cum Hugonis conjecturis meisque propriis, quas in Addendis exhibui, congruentes.

IN GAIVM ANNOTATIONES HAYBOLDI.

Lib. I. §. §. 150—154. Optionis tutorum vestigium adhuc nemini observatum extat in Plauti Truculento, Act. IV, sc. 4, v. 6.

Lib. II. §. §. 165. 171. 174. Verba cretionis sollemnia leguntur etiam apud Ciceronem de Oratore, Lib. I, cap. 22.

Lib. III. §. 123. Quidni sub lege, cujus nomen exsculpi non potest, intelligamus istam *Apulejam*, cum et posteriorum litterarum vestigia in eodice apparent, et plane in hanc conveniant, quae Gajus §. 122. monuerat, abfuisse ab ea fidejussorum mentionem.

§. 137. in fine. „*alias obligetur*“ *Lego: alius referenda obligetur*.

Lib. IV. §. 11. Conf. Cicero de Inventionem, Lib. II, cap. 19. et imprimis Quintilianus, Institut. orator. Lib. VII, cap. 3.

§. 23. Lex Marcia videtur assignanda anno urbis 402. ob locum Livii, Lib. VII, cap. 21.

§. 35. De Publico Rutilio Praetore conf. L. 1. §. 1. de bonis libertorum,

IN GAIVM NOTAE CRITICAE HUGONIS.

Lib. I. §. 71. init. „*Latinum, uxorem (duxisset) Latinam*“ *Malim: Latinum, duxisset Latinam*.

Lib. II. §. 123. in fine. „*existimant (non)*“ etc. *Melius: existimant, statim ab initio inutiliter fieri testamentum (cantum) filio praeterito*.

§. 168. init. „*nam*“ *Scribe ita*.

§. 181. ante med. „(nam) vulgaris” Non necessaria videtur vocula *nam* Post verba „cum uiuo parente moritur” pone duo puncta.

§. 184. post med. „ut (alii)” etc. Malim: *ut hereditatem nostram uel totam, uel partem restituat.*

§. 195. in fine. „proinde ac si” etc. Pone: *proinde ac, si uni legatus esset, adquiri soleret.* §. 196. *Per uindicationem legantur res*

§. 211. „res ****” *Lege: res legata.*

§. 212. ante med. „et plerique putant” etc. *Lego: et plerique putant, id utile esse: quibus ergo, licet etc.*

§. 217. vers. fin. „quod is extra portionem” etc. *Lege: (ut), quod is extra portionem hereditatis praecipiat, legatum habiturus sit.*

§. 218. post med. „manifestum esse” *Codicis scripturam retinendam legendumque puto: est*

§. 235. vers. fin. „legatum ****” *Lego: legatum uidet (i. e. uidetur). „efficere” In Cod. “ficere scriptura esse existimo, i. e. conficere.*

§. 252. init. „et quae stipulationes” etc. *Scribe: et duae stipulationes (interponebantur) inter heredem et eum, cui restituebatur hereditas.*

Lib. III. §. 17. in fine, „de ea re curiosius” *Lege: de eadem re iterum (In Cod. fuerit ~~iterum~~) curiosius*

§. 37. med. „et illud conuenienter dice” etc. *Scribe: et illud conuenienter: si*

§. 41. ante med. „(uel) uxore” *Superflua videtur uocula uel.*

§. 62. init. „ex his patronis” *In Cod. scriptum opinor: ex II (duobus) patronis.*

§. 64. init. Pro „quidam (id) actum” *lege quidam actum, non inserto pronomine id.*

§. 98. in fine, „non inidonea” *Cum Sched. exhibeant inidonea legendum puto uix idonea.*

§. 131. init. „rerum” „ualent” *Non video, cur a Cod. lectione recedamus: itaque legendum rebus et ualet. post med. Pro „pecuniae iure naturali” lege: pecuniae creditae,*

§. 219. init. „atqui” *Scribe quolibet.*

Lib. IV. §. 38. init. „ad contrarium, (debitorem) nostrum” *Lege aduersarium nostrum.*

§. 40. init. „quae ***** demonstratur”
An: quae praescriptionis olim uice erat, ut demonstratur?

§. 57. init. „sed (reus cum) iniquam formidiam accepit”
Scribe: sed (si) iniquam f. a „hoc solum (actor) consequitur” Dele actor.

§. 66. init. „interponitur” Scribe *opponitur*. *ante med.*
„cum uino *****” etc. Lege: cum uino: *adde*, ut quibusdam placeat. *vers fin.* „si pecuniam” An: si uerbi causa pecuniam?

§. 70. med. et §. 71. init. Pro „comparauit” legendum videtur *composuit*.

§. 79. in fine. „mancipationem crediderunt; tres enim”
Scribe: *mancipationem, crediderunt enim tres*.

§. 80. init. Verbum „maleficio” fortasse sequitur *obligantur*. Quod si ita sit, inserta post „potestate” uoce *sunt* carere possumus.

§. 88. in fine „satisdare” etc. Scribe: *satisdare cogitur*.

§. 89. Si uerbi gratia.

§. 109. init. „Cetera” Fortasse legendum *Non raro*.

§. 122. vers. fin. „iudices *****” An *ageret?*

§. 153. Not. 45. Haud scio, an ita scripserit librarius:
a q̄b̄ l̄ e g a t a m h a b i t a t i o n e m i n s t i t u o r i m u s ā q u i b u s f e c e r i t a m (fideicommissam) *habitationem*.

Verlagshücher von G. Reimer in Berlin.

Nro. 4.

- Apollonii, Dyscoli, de Pronomine liber. Primum editus ab Imm. Bekkero. 1813. 8. maj. 1 Rthlr. 8 Gr.
- Apollonii, Alexandrini, de constructione orationis, libri 4. Ex rec. Imm. Bekkeri 8. maj. 3 Rthlr. 8 Gr.
- Platonis Dialogi graece et latine. Ex rec. Imm. Bekkeri. 8 Vol. 8. maj. 20 Rthlr. charta belg. 27 Rthlr. 12 Gr.
- Coluthi Raptus Helenae. Ex rec. Imm. Bekkeri. 8. maj. 1816. 6 Gr.
- Demosthenis Philippicae. In usum scholarum recognovit Imm. Bekkerus. Subjecta est lectio Reiskiana. 8. maj. 1816. 12 Gr.
- Tzetzae, Joannis, Antehomerica, HomERICA et Posthomerica. Ex rec. Imm. Bekkeri. 8. maj. 1816. 14 Gr.
- Silentiarii, Pauli, Ambo. Ex codice palatino anthologiae descriptis Imm. Bekkerus, 1815. 6 Gr.
- Theocriti, Bionis et Moschi Carmina, graece cum comment. integris Valckenarii, Brunckii et Toupü. 2 Vol. (cura Heindorfii) 8. maj. 1810. 4 Rthlr.
- Terentii, P., Comoediae, edidit F. H. Bothe. 8. maj. 1816. 1 Rthlr. 16 Gr.
- Virgillii, Publ. Mar., Opera, edidit J. G. Madlinger. 8. maj. 1798. 1 Rthlr. 6 Gr.
- Frontonis, M. Corn., Reliquiae ab Angelo Majo primum editae meliorem in ordinem digestas suisque et Ph. Buttmanni, L. F. Heindorfii ac selectis A. Maji animadversionibus instructas iterum edidit B. G. Niebuhrius. Acced. liber de differentis vocabulorum et ab eodem A. Majo prim. edita Q. Aurelii Symmachi octo oration. fragm. 8. maj. 1816. 1 Rthlr. 16 Gr.
- Ciceronis, M. F., orationum pro M. Fontejo et pro C. Rabirio fragmenta. T. Livii lib. XCI. fragment. L. Senecae fragm. Ex membranis bibliothecae vaticanae edita a B. G. Niebuhrio. 8. maj. 1820. (in Comm.) 18 Gr.
- Ciceronis, M. T., paradoxa ad M. Brutum. Mit histor. philos. Einleitung und Anmerk. für die obere Classen, von J. D. Büchling. 8. 1798. 14 Gr.
- Platon's Werke von Fr. Schleiermacher. 5 Bände. gr. 8. 2te Aufl. 1808 — 1818. 11 Rthlr. 8 Gr.
- Sophocles Tragödien. Aus dem Griechischen übersetzt von K. W. F. Solger. 2 Thle. 1808. 3 Rthlr. 8 Gr.
- Tacitus, C. Corn., Werke. Deutsch mit Abhandlungen und Anmerkungen v. K. L. Woltmann. 6 Thle. gr. 8. 1811 bis 1817. 6 Rthlr. 16 Gr.
- Herodot's Geschichten, übersetzt von Fr. Lange. 2 Thle. gr. 8. 1812. 3 Rthlr. 16 Gr.
- Sophocles Trachinierinnen, als Probe einer metrischen Nachbildung der Werke des Tragikers, übersetzt von W. Süvern. gr. 8. 1802. 12 Gr.
- Pausanias ausführliche Reisebeschreibung von Griechenland. Aus dem Griechischen übersetzt und mit Anmerkungen erläutert von J. E. Goldhagen. gr. 8. 4 Thle. 2te Aufl. 1798. 4 Rthlr.

- Lucan, M. A., die Schlacht bei Pharsalia, römisch übersetzt von C. B. H. Pistorius. 1802. 10 Gr.
- Isokratis sämtliche Reden und Briefe. Aus dem Griechischen übersetzt und erläutert von W. Lange. L. B. 1796. 1 Rthlr. 4 Gr.
- Horaz Oden, aufs neue verdeutsch von K. H. Jördens. 4 Bändchen. 8. 1 Rthlr. 12 Gr.
- Bekker, Imm., Anecdota graeca. 2 Vol. 5 Rthlr. 8 Gr.
- Ueber des Sophocles Ajas. Eine kritische Untersuchung, nebst 2 Beilagen, von Fr. Osann. gr. 8. 1820. 18 Gr.
- Platonis Parmenides, als dialektisches Kunstwerk dargestellt von Dr. Th. Schmidt. gr. 8. 1821.
- Böckh, Aug., über die Vermasse des Pindaros. gr. 8. 1809. 1 Rthlr.
- Commentatio academica in Simultate, quae Platoni cum Xenophonte intercessisse fertur. 8. maj. 1811. 8 Gr.
- die Staatshaushaltung der Athener. Mit 24 Inschriften. 2 The. 1817. 1818. 5 Rthlr. 16 Gr.
- Erklärung einer Aegyptischen Urkunde auf Papyrus in griechischer Cursivschrift vom Jahre 104 vor der christlichen Zeitrechnung. gr. 4. 1821.
- Lachmann, C., de choricis systematis tragicorum graecorum. l. 4. 1819. 8. maj. 1 Rthlr. 8 Gr.
- Museum der Alterthums-Wissenschaft. Herausgegeben von F. A. Wolf und Ph. Buttmann. 6 Hefte. 1808. 1809. 6 Rthlr. 14 Gr.
- Museum antiquitatis studiorum. Opera F. A. Wolfii et Ph. Buttmanni. Vol. 1. fasc. 1 et 2. 2 Rthlr. 16 Gr.
- Wolf, Fr. Aug., von einer milden Stiftung Trajans, vorzüglich nach Inschriften. gr. 4. 1808. 20 Gr.
- Dirksen, H. E., Observationes ad Tabulae heraclensis, partem alteram, quae vulgo aeris neapolitani nomine venit. 8. maj. 1817. 22 Gr.
- Dumbeck, Fr. Jos., historiae universae tabulae ethnographico-periodico-synchronisticae ab rerum primordiis ad nostram diem post doctissimorum virorum curas, iisque ductibus, ad praestantissima temporis putandi exempla juxta aera vulgarem dispositae: adjectis clarissimarum gentium genealogiis copioso rerum quarumlibet indice: praemissa etiam aerarum inter se comparata delineatione, item totius historiae adfiniumque doctrinarum notitia literaria, in usum historiae amicorum adornatae. 1821. Fol. 3 Rthlr. 8 Gr.
- Pischo, F. A., die Weltgeschichte in gleichzeitigen Tafeln, zum Gebrauch für Schulen bearbeitet. Erste Abth., welche die alte Geschichte nebst einer Uebersicht der alten Zeitrechnung, Erdbeschreibung und Litteraturgeschichte enthält. gr. 4. 1820. 1 Rthlr.
- Niebuhr, B. G., Römische Geschichte. 2 The., mit Charten. gr. 8. 1811. 1812. 5 Rthlr. 16 Gr.
- Rühs, Friedr., Handbuch der Geschichte des Mittelalters. gr. 8. 1816. 4 Rthlr.